

DS9.0.03 p.90

R.L

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

VII

1956 - 1957

COORDONATOR

Acad. Eugen Simion

Editura Muzeul Național al Literaturii Române

17953

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDATIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

VII

1956 - 1957

Tehnoredactare computerizată: LUMINIȚA LOGIN, NICOLAE LOGIN

Coperta: MIRCIA DUMITRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronologia vieții literare românești / pref. de acad. Eugen Simion ; ed.
coordonată de Andrei Gligor. - București : Editura Muzeului Literaturii
Române, 2010-
vol.

ISBN 978-973-167-040-9

Vol. 7. - 2011. - ISBN 978-973-167-077-5

I. Simion, Eugen (pref.)

II. Gligor, Andrei (coord.)

821.135.1.09

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDATIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

VII

1956 - 1957

Coordonare generală și prefață

Acad. Eugen Simion

Coordonator redacțional al ediției

Andrei Grigor

Documentare și redactare

Mihai Iovănel, Cristina Balinte, Andrei Terian, Andrei Grigor, Nicoleta Ifrim,
Alina Crihană

Editura Muzeul Național al Literaturii Române
București, 2011

1956

IANUARIE

3 ianuarie

• În „Scânteia tineretului”, H. Zalis semnează cronica literară *Drama învățătorului Apostol* făcută romanului *Apostol* al lui Cezar Petrescu, editat în 1955 la E.S.P.L.A., subliniind că „eroul care dăduse și titlul cărții venea să se adauge unei galerii de tipuri existente deja în opera lui Cezar Petrescu, exprimând refuzul unor oameni înzestrați de a accepta existența obscură, stearpă pe care le-o sortise regimul burghezo-moșieresc. Avocatul Radu Comșa din *Întunecare*, magistratul Constantin Lipan din *Calea Victoriei*, profesorul Grigore Panțăru din *Oraș patriarhal* și mulți alții – dincolo de diferențierile sociale și individuale care îi separă – fac parte din aceeași categorie de oameni în divergență cu alcătuirea socială diformă care-i apasă.” Nucleul tematic este stereotip: „Cap de promoție, Nicolae Apostol, eminent absolvent al școlii normale, cere să fie trimis într-un sat cât mai sărăcăcios spre a-l ridica prin munca sa de învățător la o treaptă de lumină și bună stare.” La fel și traseul „tragic” al eroului: „Superioritatea învățătorului este reliefată de largul șir de jertfe la care e supus și faptul că noi, cititorii, suntem chemați să asistăm la procesul împrumutării și zăgăzuirii însuflețirii creatoare a eroului subliniază, face evidentă, intenția critică a autorului – aceea de a denunța pe cei vinovați de înfrângerea, de încovoierea brutală a lui Apostol, într-un regim potrivnic elanurilor generoase de luminare a poporului.” Astfel, „esențial este însă că scriitorul a conturat prin Nicolae Apostol un exemplu de închinare a tuturor forțelor unui scop nobil, singurul care poate păstra curată, ferită de mlaștina egoismului burghez, o personalitate superior înzestrată, dornică să se valorifice alături și pentru forțele sănătoase ale societății.”

4 ianuarie

• „Munca” publică articolul lui Dumitru Corbea, *Despre literatura pentru copii și tineret*, care se concentrează în jurul unui singur sfat: „Micul cititor este amator și de «ștregării» și de «nebunii». Aici este meșteșugul scriitorului: să transforme «ștregarul», «nebunaticul», «încăpățânatul». «Micile apucături» să se transforme în calități: curaj, voință, perseverență. Ideea muncii și luptei pentru o viață și o lume mai bună să-i încălzească inima și să-i lumineze gândirea. Pentru mulți scriitori din țara noastră, literatura pentru copii și tineret a devenit comandă socială. Căci nu-i vorba de a scrie pentru a ne găsi în treabă, ci pentru a crește și a pregăti cadrele viitoare de conducere ale țării.”

5 ianuarie

• „Gazeta literară” se deschide cu editorialul *Sarcini de cinste*, semnat în numele redacției: „Conștiinți de rolul lor în viața patriei, scriitorii vor răspunde cu promptitudine sarcinilor de cinste care le stau în față și care reies atât de clar din chemarea adresată în Raportul de activitate al C.C. al P.M.R. prezentat la Congresul al II-lea al Partidului; ei vor răspunde acestor sarcini creând opere de un înalt nivel ideologic și artistic”. □ Paul Georgescu comentează volumul *Trăinicie* de Mihai Beniuc: „Lirica lui Beniuc exprimă [...] un aliaj particular al sentimentelor ziditorilor socialismului, atitudinea creatorilor săi față de opera lor comună care este materializarea substanței lor umane. De aici și pasionata dorință de a stârpi pălămida din ogrorul socialist, de a fi strajă vie operei amenințate de dușmani. Lirica lui Beniuc dintotdeauna dărză marchează în acest volum o combativitate deosebită, legată, firește, și de prezența poeziei lui în primele linii ale frontului ideologic.” (*Non omnis moriar*) □ La „Cronica literară” apare prima parte a cronicii pe care Savin Bratu i-o dedică romanului *Moromeții* de Marin Preda: „Romanul lui Marin Preda descoperă sub vălul vieții sătești care se scurge «fără conflicte mari» legile pe care relațiile capitaliste le impun micii gospodării țărănești. Nu evenimente deosebite lovesc viața eroilor lui Marin Preda, ci însăși desfășurarea cotidiană a ei sub presiunea legilor fundamentale ale societății bazate pe exploatarea omului de către om. Iluzia libertății celui care, fără să exploateze, se crede și neexploatat, cade.” □ Horia Stancu recenzează romanul *Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mâine* de Cezar Petrescu. □ În același număr al revistei apare un nou fragment din *Însemnări despre literatură* de A. Fadeev și partea secundă a articolului *Poezie politică* de Ov. S. Crohmălniceanu.

6 ianuarie

• În „Contemporanul”, lui G. Călinescu îi apare, la pagina întâi, „Cronica optimistului” intitulată *Omul nou*.
• Într-un articol intitulat *Un maestru al literaturii americane*, Petre Solomon îl celebrează în „Scânțea”, la zece ani de la moarte, pe Theodore Dreiser, „marele romancier a cărui operă este unul dintre cele mai impunătoare și mai trainice edificii ale literaturii progresiste americane.” Propunând o incursiune în biografia romancierului și în opera acestuia, autorul articolului face din Dreiser un model al scriitorului angajat, incapabil să adere la principiile unei lumi decăzute, a cărei imagine demonizată o reflectă romanele sale sociale. Esențială pentru recuperarea canonică a scriitorului american, a cărui operă vădește, pe la începuturi, și unele „rătăcirii” naturaliste, este participarea la luptele duse de clasa muncitoare, de poporul american, în frunte cu comuniștii, pentru apărarea drepturilor democratice, a libertății și a păcii. Însuflețit de marele exemplu al Uniunii Sovietice, pe care o vizitase în 1927, el a fost unul

din cei mai înflăcărați adepți ai prieteniei sovieto-americane.” O astfel de angajare ideologică (care va fi încununată, exemplar, de cererea scriitorului, cu câteva luni înainte de moarte, de a fi primit în partidul comunist) își află ilustrarea într-o operă pusă în slujba cauzei „întregii omeniri progresiste”.

7 ianuarie

- În „România liberă”, Teodor Vârgolici recenzează romanul *Lumina primăverii*, de Ion Călugăru, „ediția II-a revizuită și mult adăugită”, „a doua carte din ciclul început cu *Copilăria unui netrebnic*”: „Folosind un stil sobru, fără podoabe confecționate, apropiat de vorbirea orală, redând firesc dialogurile dintre personaje, Ion Călugăru a sporit gradul autenticității și veridicității faptelor descrise. Romanul *Lumina primăverii* aduce în paginile lui o mărturie vie, dramatică, a luptei pe care masele muncitoare din țara noastră au dus-o în anii de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, pentru trezirea și însuflețirea conștiinței revoluționare, pentru cucerirea unei lumi noi”. (*Ion Călugăru: Lumina primăverii*).

8 ianuarie

- Teodor Mazilu publică în „Scânteia tineretului” schița *Mititelu – Portret satiric*, o replică anti-burgheză acidă dată „principialității”, „un adăpost invulnerabil”.

10 ianuarie

- N. Ungureanu semnalează *Reeditarea unui roman de valoare*; este vorba despre *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu, receptat în cheie ideologizată drept „o analiză pătrunzătoare și severă a situației politice și economice a țării noastre în preajma acestui război [Primul Război Mondial – n.n.] și în timpul desfășurării lui, [...] condamnarea fățișă, plină de indignare a clasei conducătoare românești din acea epocă, ahtiată după afaceri veroase și îmbogățire prin orice mijloace.” („România liberă”)
- Eugen Mandric comentează *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* (reeditat recent), într-un articol, publicat la rubrica „Note bibliografice” din „Scânteia”, în care deconstruiește demersurile anterioare ale „criticii estetizante”, revelând, în romanul lui Camil Petrescu, aspectele recuperabile din perspectiva criticii dogmatice a epocii: „*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* nu poate fi socotită, așa cum era caracterizată adesea, în trecut, de critica estetizantă, drept un roman al geloziei numai: cartea este în primul rând drama intelectualului cinstit, chinuit, apăsător de lumea putredă a capitalismului în care este obligat să trăiască.” În partea a doua a romanului, criticul identifică mai apoi, după ce va schițat imaginea spațiului social „profund descompus” în care eroul nu se poate integra (lumea „haitelor mondene”), „o excepțională dezvăluire a ororilor războiului imperialist, în care

a fost târât neînarmat, desculț și dezbrăcat, întru folosul capitaliștilor, poporul român.” Scurta prezentare a romanului, căruia exegetul îi aplică forțat șabloanele ideocritice, trecând intenționat sub tăcere aspectele care țin de modernismul formal și nesfiindu-se să îi atribuie, protocronist, o miză ideologică corect politică, îl recomandă ca pe o „remarcabilă operă realist-critică” corespunzătoare, până la un punct, exigențelor canonice ale epocii.

11 ianuarie

• În „România liberă”, Boris Buzilă semnează o cronică literară despre romanul *Moromeții*: „Forma în care se înfățișează romanul astăzi demonstrează că scriitorul a depășit faza dibuielilor lipsite de înțelegerea profundă a fenomenelor sociale din primele sale proiecte de roman, ajungând astăzi la o operă artistică matură, bine încheată din punct de vedere ideologic și artistic, în care procesul de diferențiere și pauperizare a satului românesc din ajunul celui de al doilea război mondial apare în situații și personaje tipice. [...] Primul și cel mai de seamă merit al lui Marin Preda este de a fi oglindit cel dintâi într-o realizare artistică superioară, pe care nu ne sfiim s-o alăturăm celor mai bune creații ale literaturii închinată satului românesc, tocmai formele de pauperizare a țăranimii, specifice țării noastre într-o anumită epocă istorică. Mijlocușul Ilie Moromete, Țugurlan, Bircă, Cocoșilă, fac parte din cohorta milioanei de țărani prădați până la ruină, despre care scria Marx cu multe decenii în urmă. [...] Prin romanul *Moromeții* literatura noastră se îmbogățește cu o realizare valoroasă. Cartea lui Marin Preda este o pledoarie plină de pasiune pentru o viață mai bună a țăranimii, aceea care se făurește astăzi sub ochii noștri. Ea este și un act de acuzare împotriva orânduiei care nu se vor mai întoarce niciodată în satele românești, un sprijin în mâna celor care pun începuturile noilor destine ale țăranimii.” (*Marin Preda: Moromeții*).

12 ianuarie

• „Gazeta literară” se deschide cu un *Îndemn la fermitate ideologică*: „Azi, în țara noastră, ideologia pe care sunt chemați s-o răspândească scriitorii prin chipurile artistice realizate în cărțile lor este ideologia marxist-leninistă, acea ideologie care călăuzește viața noastră, drumul poporului nostru spre socialism. Literatura actuală nu poate oglindi și nici nu poate fi călăuzită de o altă ideologie, dacă ea vrea să-și asigure dragostea și prețuirea cititorilor, dacă ea țintește să contribuie la opera de construcție pe care o realizează poporul.” □ Tot aici apare partea a treia din articolul *Poezie politică* de Ov. S. Crohmălniceanu. □ Mihail Petroveanu comentează 1907 – *Peizaje* de Tudor Arghezi: „Cine confruntă în Arghezi pe pamfletarul tradițional cu autorul recentului volum observă imediat cât de devreme a deslușit poetul strâmbătatea orânduirii rezemate pe clase vrășmașe. În același timp este însă obligat să recunoască că acum Tudor Arghezi își reprezintă aceeași detestată

întocmire socială cu o claritate istorică aproape științifică.” (*Bâlcii ticăloșilor*)

□ La „Cronica literară” apare partea secundă a cronicii pe care Savin Bratu i-o dedică romanului *Moromeții* de Marin Preda: „*Moromeții* subsumează cu finețe desfășurării tematice și dezvăluirii personajelor arta matură a reflectării fenomenelor de exteriorizare – mimică și verbală – și de interiorizare. Exteriorizarea, aparent brutală, e justificată prin viața interioară. Se creează, astfel, două planuri: cel al acțiunii deschise, al cuvântului și al gestului; cel al gândurilor, al subterfugiilor cogitative, al sentimentelor încătușate, fremătând dens. [...] Pe baza unei îndelungi și moștenite practici sociale, cele două planuri în viața personajelor lui Marin Preda devin paralele, rupând contactul nemijlocit dintre ele. Omul *disimulează* planul interior prin cel exterior; nu odată *simulează* în afară o comportare independentă și indiferentă față de cea dinăuntru.” □ Ștefan Bănulescu scrie despre *Începutul și sfârșitul lui Ion*, comparând viața eroului lui Rebreanu cu existența lui Ion Boldijaru, „modelul lui Ion”. □ Ion Marin Sadoveanu publică un articol despre *Iliada* lui Homer. □ În articolul *Sub care zodie literară?*, S. Damian analizează „literatura fragedă” a lui Eugen Mandric. □ Continuă serialul de *Însemnări despre literatură* ale lui A. Fadeev.

• Un anunț la rubrica „Răsfoind planurile editurilor”, din „România liberă”, informează cititorii asupra viitoarelor apariții în librării. Pentru domeniul „literaturii contemporane” se precizează: „Scriitorul Petru Dumitriu pregătește pentru acest an două romane, *Metalul* (în care se va înfățișa viața muncitorilor dintr-o uzină – E.S.P.L.A.) și *Tinerețe nouă* (roman închinat tineretului – Editura Tineretului). Maestrul Camil Petrescu oferă cititorilor volumul III din *Un om între oameni*. Tânărul scriitor Titus Popovici, prin romanul *Mitru*, va zugrăvi viața satului ardelean. Francisc Munteanu va publica la rândul său două romane: *Oameni și drumuri* (E.S.P.L.A.) și *A venit un om* (Editura Tineretului) [...]”. (*Ce vom citi anul acesta*).

13 ianuarie

• Ion Vitner, în articolul de pagina întâi *Despre viitor și despre sublim*, din „Contemporanul”, face comentarii pe marginea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.R.: „În fața noastră avem deci, datorită perspectivei limpezi asupra celui de al II-lea cincinal, în care am intrat, de altfel, imaginea viitoarelor mari realizări pe care oamenii muncii din patria noastră le vor înfăptui sub conducerea și îndrumarea directă a partidului. În fața acestui plan grandios, întrebarea care se impune pentru noi, ca scriitori, este: ce vom face noi? Cu ce vom contribui la realizarea pe plan cultural a viitorului cincinal? Ce vom întreprinde pentru a fixa în opere durabile momentele mărețe pe care le străbatem? Ce vom face pentru a ajuta pe oamenii muncii din țara noastră în munca lor constructivă, pentru a le îmbogăți efortul creator prin imaginea artistică luminoasă a marii lor puteri și răspunderi?”. □ Victor Tulbure publică poezia *Amiază*, iar G. Călinescu o „cronică a optimistului” despre *Copiii de azi*.

15 ianuarie

• La rubrica „Însemnări de cititor”, Eusebiu Camilar, „membru corespondent al Academiei R.P.R.”, se înduioșează stilistic în fața creației poetice eminesciene (*Carte pururi deschisă*): „Poezia lui, încărcată de lumină fără amurg, crește prin perioadele istoriei, fiecare rând de oameni îi află alte și alte frumuseți și tâlcuri, precum alte și alte frumuseți arată pe linia zării poiana rară în neconținută creștere. Poezia eminesciană, această carte pururi deschisă, e adânc împlântată în clocotul năzuințelor populare. Mihai Eminescu s-a născut în mijlocul norodului pe care l-a iubit până la moarte. [...] Opera lui Eminescu ne stă în față, carte deschisă pururi, învățându-ne, printre altele, legile aspre ale creației artistice. El, nemuritorul, nu a scris, ci a oficiat, în fața statuii nemuritoare a Binelui și Frumosului. Ne mai învață, cartea aceasta, să participăm la viața vremii noastre, nemijlocit, să nu stăm «Privitori ca la teatru», ci să ne dăm tributul tuturor forțelor și virtuților noastre, pentru binele patriei noastre ce și-a croit drum nou în domnia poporului”. □ Într-o „Notă” nesemnată este prezentat, pe scurt, *Un ciclu valoros de poezii* (Muzeul de antichități, de Nina Cassian, apărut în „Viața Românească”): „Folosind satira, făcând uz în unele strofe de puternic lirism, de imagini menite să transmită emulația încercată de eroul liric în fața acestor relicve din timpuri trecute Nina Cassian creează un tablou sugestiv al viitorului fericit al omenirii, fără coroane și gârbace, fără plus-valoare și umilință”.

19 ianuarie

• „Gazeta literară” e inaugurată de articolul de fond *Toate generațiile*. □ Petru Dumitriu militează *Pentru o prezență universală a literaturii*, ca ecou al scrisorii deschise a lui M. Șolohov: „Cred că nu există un adevărat scriitor care să nu simtă lipsa unui contact spiritual și personal cu confrății săi din celelalte țări ale lumii. [...] Pentru a risipi această ignorare reciprocă pe care mulți din noi o resimt ca tragică, o Conferință internațională a scriitorilor, un Consiliu al lor sau, cum se va numi în fapt, o Masă Rotundă a lor, cum i-a spus foarte potrivit Mihail Șolohov, ar fi o contribuție foarte importantă la stabilirea unui nou climat intelectual, a unui spirit de sprijin reciproc, de întrecere pașnică, de învățătură reciprocă din tot ce constituie progres al tehnicii scriitoricești, îmbogățire a mijloacelor de expresie, lărgire a câmpului de investigație, astfel încât scriitorii acestui veac frământat și creator să depună despre vremea lor o mărturie luminată, veridică și completă.” □ Mihail Petroveanu își continuă comentariul la 1907 – *Peizaje* de Tudor Arghezi (*Începutul mâniei*). □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Doi poeți tineri*: Violeta Zamfirescu (cu *Inima omului*) și Rusalin Mureșanu (cu *Coboară munții*). □ Lui Eugen Barbu îi apare un fragment din romanul *Unsprezece*. □ Abordând primul roman al lui Camil Petrescu, Dumitru Micu subliniază *Drama lucidității*, încercând să apropie gândirea lui Ștefan Gheorghidiu („o iubire

care nu are la temelie luciditatea. Între altele, consimțământul deplin al rațiunii, nu-l poate satisface”) de „concepția despre fericire a omului nou”: „El zice: fericirea e de neconceput fără conștiința de a o avea. Fericirea vine din cunoaștere. Dacă înțelegerea, descoperirea adevărului naște durere, atunci trăiască durerea. Unui paradis al insensibilității, adormit, veșnic identic sieși, prefer infernul îndoielilor, ducând la certitudini, tortura căutărilor și revelațiilor uluitoare. Nu liniște vreau, ci înțelegerea rosturilor mele în lume, adevăr.” □ Lucian Raicu își publică prima parte a comentariului *La o lectură din Tolstoi*: „Opera lui Tolstoi este enciclopedia omului. Niciun simțământ propriu omului n-a rămas în afara ei, tot ce privește pe om e analizat și studiat până la epuizare, la treapta celui mai înalt adevăr. [...] Niciodată o mare operă n-a fost atât de adânc morală. [...] Indiferent dacă nouă astăzi ne par ori nu acceptabile aceste idei, nu se poate să nu fim copleșiți de puterea cu care sunt afirmate.” □ Continuă serialul de *Însemnări despre literatură* ale lui A. Fadeev.

20 ianuarie

• În „Contemporanul”, G. Călinescu scrie „Cronica optimistului”, *Teatrul nou*. □ Andrei Băleanu, în articolul *Problema tipicului în literatură și artă*, analizează „fără a expune puncte de vedere personale” editorialul din revista sovietică „Kommunist” (nr. 18/ 1955) – *Cu privire la problema tipicului în literatură și artă*, observând: „Pentru dezvoltarea literaturii și artei noastre noi, are o deosebită însemnătate apărarea consecventă a principiului partinității comuniste în artă, care reprezintă baza ideologică solidă a reeducării artiștilor vechi și a educării celor noi, a depășirii elementelor contradictorii ce mai persistă în concepția despre lume a unor scriitori, a combaterii influențelor ideologice străine care frânează mersul înainte pe calea realismului socialist”.

21 ianuarie

• În „Scânțiea tineretului”, Călin Gruia semnează articolul *Basmele și legendele noastre – oglindă a frumuseților patriei*, o demonstrație cu miză ideologică: „Din generație în generație, basmul a oglindit luptele și năzuințele poporului de pe aceste meleaguri spre libertate și fericire.” La rândul său, „eroul basmului este trimisul comun, alesul poporului care trebuie să înfăptuiască lucruri nemaipomenite: să dărâme munți, să zăgăzuiește ape învolburate, să biruie obida, asuprirea, obida, asuprirea, robia, întunericul, întruchipări ale răului – în zmei și balauri, în împărați și căpcăuni, în cotoaroaște și scorpii.” Personajul feminin, Ileana Cosânzeana, oglindește, în opinia criticului, „fata cea curată la suflet ca roua florilor, răbdătoare ca stânca, frumoasă ca livezile în floare și peste a cărei cinste și dragoste nu pot trece zmeii, cu toată ispititoarea lor bogăție în aur, diamante și palate.” În esența sa, „deși s-ar părea că basmul nu reflectă frumusețile naturii în care se naște și trăiește, el poartă de fapt, într-un fel sau altul, pecetea frumuseților naturale ale locurilor unde a fost zămislit.”

26 ianuarie

• „Gazeta literară” formulează câteva concluzii *În lumina Congresului*. □ Petru Dumitriu publică un *Reportaj dintr-un laborator*, care continuă reflecțiile expuse în falsa „credință” *Nu, universul nu e absurd...*: „Nu e credința mea. Nu e o credință. e o convingere întemeiată pe practica (*die Praxis*, cum îi spun întemeietorii ei, K. Marx și F. Engels) omenirii întregi, de la focul din cremene sau din două lemne până la fisiunea nucleului atomic. Practica aceasta dovedește că omul poate gândi și apoi înfăptui anumite fapte și serii de fapt, care să ducă la efecte așteptate și prevăzute. Că, în general, universul e plin de înlănțuiri, de relații, de fapte cognoscibile și chiar previzibile (în timp, ca o dezintegrare de atom, în spațiu, ca planeta Neptun pe care Leverrier n-a văzut-o, dar pe a cărei existență a dedus-o din alte date). Ceea ce dovedește că gândirea noastră e omogenă universului.” □ Geo Șerban semnează articolul *Baladele lui George Dan*. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Scriu negru pe alb* de Virgil Teodorescu: „Virgil Teodorescu, pe care îl iubim și-l apreciem pentru drumul străbătut de la suprarealism la poezia vremurilor de azi, închinându-și versurile clasei muncitoare, e un poet sensibil, creator de certe frumuseți, și în lirica lui de dragoste, romantică fără expansiuni gălăgioase și capabilă să găsească fiorul intim în tumultul contemporaneității, vibrând organic în el.” □ Lui Ion Marin Sadoveanu îi apare fragmentul de roman *Împlinirile lui Ion Sântu*. □ Radu Popescu își publică un fragment dintr-o carte despre Alexandru Sahia. □ Lucian Raicu semnează partea a doua a comentariului *La o lectură din Tolstoi*. □ În acest număr se încheie serialul de *Însemnări despre literatură* ale lui A. Fadeev.

• O notă nesemnată, în „România liberă”, remarcă nivelul calitativ înalt al criticii literare din revista „Viața Românească” (*Teatrul lui Mihail Sebastian*, de B. Elvin; *Dezvoltarea romanului social – un fenomen caracteristic al noii noastre literaturi*, de Lucian Raicu; *Principiul leninist al spiritului de partid în literatură*, de Ov. S. Crohmălniceanu ș.cl.), dar subliniază carențele flagrante de „actualitate”, din secțiunea de „recenzii”: „O mai mare preocupare a revistei pentru problemele de actualitate și pentru clarificarea anumitor probleme asupra cărora mai plutesc confuzii n-ar fi decât bine venită”.

27 ianuarie

• În „Contemporanul”, apare „cronica optimistului” *Fiul libertului*, de G. Călinescu. □ Petru Dumitriu, în articolul *Portretul bătrânului războinic*, jubilează la descoperirea unui volum de versuri – *Trăinicie*, de Mihai Beniuc: „Gândul pieirii a cutremurat generații nenumărate de muritori și nenumărați poeți au fost eco-ul acestei spaime străvechi. În fața gândului morții se revelează de obicei concepția despre univers și atitudinea etică a unui om și a unei societăți. Mi se pare că Mihai Beniuc e primul poet care a îndrăznit să privească Hârca în față, în această perioadă a dezvoltării literaturii noastre spre

realismul socialist. Și în fața ei, a dezvăluit sentimentele și gândurile unui om cu adevărat al epocii noastre. Eminescu ar fi scris despre setea liniștii eterne, Arghezi scrie despre jocul ciudat de-a v-ați ascuns. I-am numit ca pe reprezentanți prin excelență ai câte unei epoci diferite a poeziei noastre. În cazul lui Mihai Beniuc, vom găsi cu totul alte rezonanțe. O sete pătimașă de viață, care-l «strigă», cu toate culorile ei aprinse”. □ I.Ș. anunță un **Eveniment editorial**: apariția *Antologiei poeziei sovietice* (Ed. Cartea rusă) – „Ca orice eveniment editorial, *Antologia poeziei sovietice* va fi, credem, consemnată în presa noastră prin cronici și articole ample”. În cadrul aceluiași grupaj informativ, o notă nesemnată enumeră câteva viitoare editări (**De pe șantierul creației literare**): „MIHAI BENIUC a predat Editurii de Stat pentru Literatură și Artă un nou volum de versuri. El pregătește de asemenea un scenariu de film după povestirea *Hada lui Vârnăv* și un libret de operă inspirat din trecutul de luptă al Griviței. MARCEL BRESLAȘU pregătește pentru ESPLA *Mic tratat de zoologie* din care au apărut fragmente în «Viața Românească», «Gazeta literară» și «Contemporanul». Tot pentru ESPLA, o culegere de versuri (1944-1956), inedite, în volum. De asemenea va mai publica la Editura Tineretului trei cânturi din *Povestea poveștilor* (I, IV, VI) precum și versuri pentru copii și tineret (1944-1956), inedite, în volum. G. CĂLINESCU a terminat noul său roman *Scrinul negru*. EUSEBIU CAMILAR va oferi cititorilor săi un nou roman: *Fuga în Egipt*, care înfățișează aspecte ale crizei agrare din perioada anilor 1929-1930. De asemenea, în cursul anului acesta, el va da tiparului romanul *Sămânța pădurilor*. Acțiunea se petrece în zilele noastre pe Valea Jijiei. Va scrie și o povestire inspirată din viața grănicerilor de pe țărmul Mării Negre. MIHAIL DAVIDOGLU lucrează la un scenariu cinematografic *Fata plutașului*, inspirat din viața șantierului hidrocentralei de la Bicaz. El va aborda aceeași tematică în piesa *Cetatea luminii*. Va dăruia de asemenea tiparului și piesa într-un act *Mor cei fără de moarte*, închinată vieții minerilor. LUCIA DEMETRIUS finisează nuvelele din volumul *Oameni și jivine*. Pe șantierul de creație al scriitoarei se găsește de asemenea o interesantă nuvelă închinată dezvoltării științei în patria noastră. PETRU DUMITRIU lucrează la completarea volumului *Cronică de familie* în vederea scoaterii unei noi ediții și pregătește un amplu roman din viața muncitorilor hunedoreni, intitulat *Metalul*. MIRON RADU PARASCHIVESCU, după ce a terminat cizelarea celor 11.000 de versuri ale volumului *Pan Tadeusz* de Mickiewicz, a început traducerea celui de-al doilea volum de opere alese ale lui Nekrasov. MARIN PREDĂ va da curând tiparului o ediție revăzută a volumului *Întâlnirea din Pământuri* și a nuvelei *Ana Roșculeț*. Pe șantierul său de creație se află de asemenea o nouă nuvelă oglindind viața satelor, intitulată *Ferestre întunecate*”.

31 ianuarie

- În „România liberă”, acad. Zaharia Stancu publică *Însemnări dintr-o călătorie la Berlin*.

• „Lupta de clasă”, nr. 1, publică *Raportul de activitate al CC al PMR la Congresul al II-lea al partidului*, prezentat de Gh. Gheorghiu-Dej; la secțiunea *Munca ideologică* se afirmă: „*Succese însemnate au fost raportate în domeniul literaturii și artei*. Deosebit de îmbucurător este faptul că în literatura și arta noastră își dau mâna scriitori și oameni de artă din diferite generații. Tot ce are mai talentat literatura și arta românească participă astăzi la opera de dezvoltare a culturii puse în slujba poporului. Furia pe care acest fenomen o stârnește officinelor propagandei imperialiste este, în felul ei, o recunoaștere a succeselor dobândite de partid în opera de dezvoltare a culturii în RPR. Scriitorii și artiștii noștri continuă tradițiile literaturii și artei înaintate a trecutului, tradițiile clasicilor literaturii și artei noastre. Ei se străduiesc, în marea lor majoritate, să reflecte în operele lor realitatea noastră și să contribuie activ la opera de educare a oamenilor muncii în spiritul socialismului. Ei urmează îndemnul și pilda lui Mihail Sadoveanu, care a scris cu atâta dreptate: «Literatura nu poate fi izolată de interesul permanent al obștei muncitoare. Țara nouă n-are ce face cu literații „care nu fac politică” și cu cei care pretind că dormitează în turn de fildeș. Țara nouă are nevoie de scriitori militanți în vederea programului ei neconținut.» Oamenii de litere și de artă au izbutit să creeze în ultimii ani opere care și-au câștigat pe merit dragostea poporului. Dar succesele obținute nu trebuie să ducă la crearea unei atmosfere festive, de automulțumire. Multe dintre temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului, ca și din istoria ultimelor decenii, nu și-au găsit oglindirea în literatură și artă decât în slabă măsură. Unele opere suferă de tendința de a simplifica realitatea, de a o prezenta în chip schematic, ceea ce se manifestă îndeosebi în prezentarea slabă din punct de vedere artistic a superiorității noului, a procesului de înfrângere și de lichidare a ceea ce este vechi. Lipsite de viață sunt în unele opere literare figurile făuritorilor noii societăți. Realismul socialist exclude deopotrivă tendința de a prezenta viața în culori trandafirii, de a ignora conflictele ei, ca și tendința de pescuire bolnăvicioasă a tot ce este putred, morbid, de prezentare în culori întunecate a realității noastre și a eroilor vieții noi. Poporul cere scriitorilor și artiștilor opere care să înfățișeze *esența* fenomenelor social-istorice descrise, să prezinte realitatea noastră nouă în continuă dezvoltare, să redea toată bogăția ei inepuizabilă, toată multilateralitatea ei și, înainte de toate, să înfățișeze uriașa muncă creatoare, prin care poporul construiește noua orânduire și se transformă el însuși. În condițiile regimului democrat-popular, operele de literatură și artă sunt cunoscute și prețuite de milioane de oameni. Acest public nou, setos de frumos, cere creatorilor ca operele lor să fie făurite la un înalt nivel de măiestrie, așa cum merită temele mărețe cărora le sunt consacrate. Artei veritabile îi este străin tot ce este searbăd, cenușiu, simplist, îi sunt străine trivialitatea și naturalismul. Dușman al oricărei nivelări sau

egalizări mecanice în materie de creație, realismul socialist oferă creatorului cele mai largi posibilități de manifestare a personalității sale artistice, dând frâu liber unei mari varietăți de stiluri și gusturi artistice. Pentru ca literatura și arta noastră să înflorească și să se dezvolte, trebuie înlăturat din cale tot ce o împiedică în mersul ei înainte. Organizațiile noastre de partid au sarcina de a combate cu hotărâre tămâierea reciprocă, spiritul de grup, tendința de a prefera o atmosferă stătută unei discuții curajoase, adânc principiale, pătrunse de spirit de partid. Trebuie dusă o luptă neîncetată împotriva influențelor ideologice străine în domeniul creației artistice, împotriva felurilor resturi ale influențelor literaturii și artei burgheze în Occident, de genul formalismului și subiectivismului.”

• În „Scrisul bănățean”, nr. 1 (22), Leonard Gavriliu scrie despre **Romanul de debut al lui Titus Popovici**, polemizând cu o „fantezie” a lui Mihail Petroveanu care „se străduiește să facă din dispreț alfa și omega universului sufletesc al lui Andrei Sabin, forța motrice care-l integrează în acțiune și determină metamorfoza sa”: „Nu prin oscilațiile sale sentimentale mărunte, prin sfidare și cinism, prin romantismul primitiv al adolescentului sau prin experiențele sale de natură biologică e original și uman Andrei Sabin, cât prin calea specifică pe care el ajunge la conștiința integrării în societate, prin căutarea febrilă și constantă a unui ideal social superior. [...] tocmai condiția de clasă a eroului și cunoașterea unor idei fundamentale ale marxismului (de ex. ideea pieirii inevitabile a capitalismului, pitoresc exprimată de Andrei prin «șubrezenia șandramalei» burgheze), îl îndrumază pe adolescent spre proletariat și spre activitatea cu conținut revoluționar în care-l găsim integrat în final.”

• „Steaua”, nr. 1, publică prima parte a unui amplu studiu despre **Bacovia** semnat de A. E. Baconsky. □ Nagy Istvan, participant la Congresul al II-lea Partidului Muncitoresc Român, „în calitate de scriitor invitat”, vorbește despre **Ce facem noi scriitorii**: „Cine ar putea stârni mai bine ura împotriva reminiscentelor capitaliste sau de conservatorismului și înapoierii satești; cine ar putea prezenta mai veridic și mai spectaculos toate acestea, dacă nu scriitorul prin scrierile sale? [...] Până la sfârșitul celui de-al doilea cincinal, vrem să mai dăm poporului încă șase mii de medici și încă douăzeci de milioane de exemplare de cărți.” □ A. E. Baconsky semnează articolul **Sentimentul renașterii**: „la câteva posturi de radio un grup de transfugi ale căror umbre au lins cândva țărâna dulce a României, latră despre libertatea scriitorilor profesând calomnii veninoase la adresa noastră. Ce pot oare înțelege asemenea oameni din viața de fiecare zi a poporului pe care n-au pregetat să-l trădeze! «Libertatea» despre care vorbesc ei, această farsă trivială și cinică nu va mai înșela niciodată oamenii din părțile noastre. Vremea în care o poezie devine o problemă de stat ne-a adus adevărata eliberare din obscuritățile fetide către care ne purta agonia unei societăți și a unei epoci de maximă decrepitudine.

Citesc uneori pagini de poezie scrisă sub imperiul «libertății» și mă cutremur la gândul că așa fi putut produce vreodată asemenea elucubrații. Absurditatea și insalubritatea spirituală altoite pe tulpina unui pesimism de ospiciu sau a unui elan de criminal infantil – iată care sunt coordonatele poeziei decadente practică în țările capitaliste. [...] În fața tuturor tribulațiilor decadente care siluiesc înțelesul cuvintelor *libertate de creație* – îmi proclam adevărata mea libertate de poet comunist!” □ Mircea Tomuș scrie despre *Străinul* de Titus Popovici (***Un roman al tinereții***). □ George Stelea recenzează *Am fost în China nouă*, de G. Călinescu, Victor Felea – *Oameni și gânduri din veacul nostru* de Gala Galaction, iar Leon Baconsky – *Trei povestiri* de Petru Vintilă. □ Romulus Rusan este prezent cu reportajul ***Carbochim***.

• În „Tânărul scriitor”, anul V, nr. 1, H. Zalis semnează o ***Pledoarie pentru personalitatea artistică a criticului***, pornind de la articolul lui Lucian Raicu, publicat în „Gazeta literară”, *Sugestii privind receptivitatea criticii* și de la răspunsul întocmit de Vera Călin, *Despre receptivitatea, dar și despre personalitatea criticului*: „o asemenea receptivitate poate să apară și să se dezvolte numai când criticul e liber să-și desfășoare cu plenitudine individualitatea sa creatoare, fără a se sfii să-și afirme curajos și motivat preferințele personale, gustul său. În același timp, acest deziderat nu exclude, ci implică, pentru critic și pentru critică în general, datoria de a orienta partinic scriitorii către cele mai stringente teme ale actualității, având în vedere permanent problematica epocii, aplecarea către acele medii, cum ar fi cel muncitoresc și țărănesc, ce reclamă atenția creatorilor de literatură datorită valorii educativ-instructive ce se degajă din zugrăvirea realistă a acestora.” □ În nota ***„Meteoritul de aur”... sau pseudo-literatura științifico-fantastică...***, D. Manoileanu scrie despre colecția *Povestiri științifico-fantastice*, prin care „se răspunde unei necesități resimțite în ultima vreme de promovare a acestui gen de povestiri ca o armă de educare, a tineretului în special, în spiritul curajului, al îndrăzelii, al prieteniei și vigilenței.” În viziunea autorului, povestirea lui Oct. Sava, *Meteoritul de aur*, „nu satisface nici din punctul de vedere al fanteziei, nici din punctul de vedere al verosimilității științifice așteptările noastre” și „amintește mult și neplăcut de nesfârșitele «întâmplări misterioase», prelungite fascicule în șir, gata să nu se mai termine, niciodată și în niciun fel”. □ „Se remarcă în ultima vreme apariția în literatura noastră a câtorva prozatori și poeți tineri care pledează pentru romantismul tinerei generații. Câteva poeme pe această temă ale lui Florin Mugur ar putea constitui, prin caracterul lor de manifest, prefața la lucrările unor prozatori ca Nicolae Țic, Radu Cosașu, Eugen Mandric, Teodor Mazilu, care reiau ideea și o tratează conform naturii lor artistice. Alegându-și eroi din rândurile activiștilor sau ale intelectualilor tinerei generații, ei militează pentru o viață în care individul își angajează întreaga sa personalitate, în care nicio valoare umană nu rămâne neconsumată, lucrul cel mai vrednic de dispreț fiind lăncezeala... Temperament satiric, Teodor Mazilu

ocupă un loc deosebit în mijlocul acestei pleiade de scriitori tineri. Promovarea acelorași idealuri se face aici prin negarea a ceea ce le este opus. Eroul de preferință satirizat – așezat la celălalt pol față de eroul pozitiv ce apare în schițele lui Nicolae Țic sau Radu Cosașu – este acela care se strecoară prin viață, se mulează, se adaptează; el se cruță pe cât posibil, își economisește energiile, pășește ca pe sticlă și-și dă osteneala să treacă printre oameni fără să-și strice dunga de la pantalon.”, scrie Sonia Larian (*Portretele satirice ale lui Teodor Mazilu*).

• În „Viața Românească” apar fragmente din romanul *Groapa*, al lui Eugen Barbu, *Papuciada sau Povestea despre armata viteazului căpitan Papuc* de Camil Petrescu, fragmente din poemul *Băjenarii* de Victor Eftimiu, schița *Omul neprevăzut* de Sonia Larian și poemul *Cuvântul său, sorbindu-l* de Gellu Naum. □ La rubrica „Orientări” este reprodus integral articolul *Cu privire la problema tipicului în literatură și artă*, apărut în *Komunist*, nr. 18, decembrie 1955: „Artistul arată relațiile sociale prin tipuri, zugrăvind imaginile reprezentanților diferitelor pături ale populației, ale claselor, dezvăluind ciocnirile, lupta și legăturile lor în situații și înfruntări tipice, în subiect. Lucrul cel mai important spre care tinde artistul este de a crea un caracter deosebit de viu, de individualizat, în care să se întruchipeze trăsăturile comune ale unui anumit fel de oameni. [...] Fără înfățișarea generalului prin individual, particular, nu putem realiza o imagine artistică, concret-senzorială. Ea își pierde caracterul concret, se transformă în schemă, dacă tipicul este înfățișat ce ceva abstract. Este regretabil că multe imagini din operele scriitorilor noștri și ale oamenilor din alte domenii ale artei păcătuiesc prin aceasta. Apar încă multe romane și nuvele, unde în loc de oameni vii, cu particularități proprii, acționează niște manechine care rezonează, care abia se zăresc dincolo de descrierile unor procese de producție, unde sunt puse de autor să participe. [...] Tipizarea este întotdeauna legată de concepția artistului despre lume și societate, de aprecierea pe care el o dă fenomenelor realității. Prin ea se definește într-o mare măsură valoarea ideologic-educativă a imaginilor tipice. În ele, în logica desfășurării lor se exprimă punctul de vedere al artistului față de viață. Cu ajutorul imaginilor artistice, artistul condamnă sau promovează anumite aspecte și fenomene ale realității, le analizează, își afirmă idealurile.” □ La rubrica „Pe drumul realismului socialist”, Geo Șerban semnează studiul *Victor Tulbure: de la „Vioara roșie” la „Vară fierbinte”*: „Tulbure a găsit accentele juste, conforme cu personalitatea sa artistică, înțelegând că sursele autenticului lirism izvorăsc din realitățile vieții poporului muncitor. Prin ultimele realizări din *Lauda Patriei* și *Vară fierbinte*, Victor Tulbure dobândește încrederea contemporanilor în posibilitățile sale de a da glas sentimentelor și gândurilor lor nobile.” □ În secvența „Teorie și critică” apare articolul lui Al. Oprea *Literatura și contemporaneitatea*: „Epoca noastră este cea mai grandioasă epocă din istoria omenirii. [...] Viitorimea se va apleca cu venerație asupra

fiecărui document care oglindește acea epocă în care întunericul a douăzeci de veacuri a fost sfâșiat de lumina strălucitoare a primei societăți bazate pe echitate socială. Cu sete și, de ce n-am spune-o, și cu o oarecare gelozie, posteritatea va cerceta operele despre aceste evenimente care pun în umbră cele mai frumoase basme ale copilăriei – ele petrecându-se aieva.” □ La „Recenzii”, Miron Dragu comentează *Interogatoriul* lui Al. Jar, Vasile Rebreanu scrie despre *Ultimul asalt* de Aurel Mihale, iar Dimos Rendis analizează *Scrisorile din închisoare* ale lui Antonio Gramsci.

FEBRUARIE

2 februarie

• În „Gazeta literară” apare articolul lui Savin Bratu *Cu privire la reflectarea eroului pozitiv*. □ Petru Dumitriu semnează câteva *Observații despre demnitatea artei*: „De ce e important să știi dacă arta are valoare de cunoaștere sau nu? Fiindcă această întrebare decide asupra rolului social al artei, asupra demnității artei. [...] Nu e vorba aici de joc arbitrar; crezi ca să exprimi, eventual fără voia sau știrea ta, conținutul de idei și sentimente al epocii tale; ca să dai, cu mijloacele artei tale, îmbogățite cu experiența trecutului acestei arte, și mânuite conform propriei tale personalități creatoare – ca să dai, spuneam, o imagine a societății epocii tale, a faptelor, ideilor și sentimentelor ei. Și asta situează arta ca valoare socială: alături de științele sociale și istorice, ea este [...] conștiința societății, mărturia după care putem cunoaște societăți de mult dispărute sau străine, mărturia după care ne putem cunoaște propria noastră societate și putem interveni activ în dezvoltarea ei către forme superioare.” □ Evocându-l pe N. A. Dobroliubov, Mihai Gafița lansează un *Îndemn către actualitate*. □ Sub titlul *Răzburarea pământului*, Mihail Petroveanu își continuă comentariile la volumul arghezian dedicat lui 1907: „Tudor Arghezi a intuit un fenomen social profund. Hidoasa esență a exploatareilor de toate soiurile se destăinuie până la capăt în cursul revoluțiilor, care acționează ca un aparat radiografic. Revoluției nu-i poți ascunde nimic, n-o poți înșela. Revoluția te descoperă oriunde și oricum te-ai camufla.” □ St. Roll semnează reportajul romanțat *Candidata* (despre „Dan Zorida, țesătoare la Întreprinderea «Mătasea Populară» din Capitală”). □ Apare partea a treia a articolului lui Lucian Raicu *La o lectură din Tolstoi*.

4 februarie

• „Scânteia tineretului”, sub semnătura lui Cornel Stanca, semnalează apariția *Un[ui] eseu asupra teatrului lui Sebastian* de B. Elvin, elaborat în jurul „ideii fundamentale – eroii lui Sebastian, căutând fericirea, cheamă la frumusețea integră a omului, la o viață curată, plină de patos creator” și punctând două

direcții tematiche definitorii, în opinia autorului: „problema dragostei și a climatului.”

5 februarie

- Rememorând condițiile electorale lipsite de onestitate din anii interbelici, acad. Zaharia Stancu admonestează în „România liberă” „vocile de la posturile de radio apusene”: „Sunt glasurile răgușite [...] ale unor strigoi din vechea lume politică aruncată de poporul român în lada cu gunoi a istoriei. Glasurile strigoilor de care vorbim pomenesc întruna, fără pic de rușine, despre așa-zisele alegeri libere care au avut loc, odinioară, pe meleagurile țării noastre. [...] Din rămășițele acestei vechi lumi politice sunt recrutați strigoii care, din când în când, vorbesc la posturile de radio apusene despre o întoarcere a României la stările de lucruri de mult moarte și îngropate. Întoarcerea în trecut, visată de strigoi, nu mai este posibilă. Poporul român, mândru de cuceririle sale revoluționare, este hotărât să-și apere cu orice preț aceste cuceriri.” (*Alegerile de odinioară*).

9 februarie

- Articolul de fond din „Gazeta literară”, semnat de Mihai Gafița, pledează *Pentru marile teme ale vieții noastre*: „Noul, esențialul în viață, tendința dezvoltării, ceea ce întruchipează mai pregnant perspectiva viitorului – apare în primul rând și cucerește masele cu intensitate sporită în acele locuri care sunt redutele cele mai înaintate ale bătăliei pentru socialism, în sectoarele de bază ale construirii socialismului în economie.” □ Veronica Porumbacu panoramează *Frontul larg al poeziei*: „Dacă frontul nostru poetic este atât de larg, nu se poate spune însă același lucru despre raza lui de acțiune. Viața nouă din uzine, percepută și oglindită cu sensibilitatea modernă a constructorului socialismului, viața intensă a satelor noastre în procesul de colectivizare nu și-a găsit încă suficienți rapsozi și... suficiente rapsodii.” □ Mihail Petroveanu își continuă comentariile la volumul arghezian dedicat lui 1907 (*Barbarie și demnitate*). □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *În târg la Iași – 1917* de Marcel Breslașu: „îl vedem aici nu odată pe Marcel Breslașu deopotrivă afectiv și sentențios, romantic lucid și poet satiric, virtuos [sic] al rimei și compozitor, în fond ascunzându-se mereu, cu discreție și sentimental reținut, îndărătul zâmbetului, al glumei și al pozei amăgitoare a omului adânc preocupat să-și fumeze pipa enormă”.

- În „Scânteia tineretului”, Mihai Novicov semnează articolul aniversar *Tineretul de azi în fața operei marelui scriitor rus*, ocazionat de împlinirea a 75 de ani de la moartea lui F.M. Dostoievski. Contextul social al momentului creației este punctat în detaliu: „În Rusia capitalismul n-a avut tinerețe romantică. Noile raporturi sociale apăreau dintr-o dată în fața oamenilor în toată hidoșenia lor. Ofensiva burgheziei destrăma brutal vechile raporturi

patriarhale, vechile obiceiuri, credințe și speranțe. Dar în locul lor nu aducea nimic statornic, ci dimpotrivă, ceva monstruos, mai respingător și mai înfricoșător: cultul lăcomiei, forța atotstăpânitoare a banului, dezumanizarea complexă a omului, devenit sclav al goanei oarbe după profituri ușoare și plăceri deșarte.” În esență, „opera lui Dostoievski e o oglindă și un ecou al tragismului acestei lumi. Problema morală care-l frământă pe scriitor e apărarea omului.” Din acest punct de vedere, „genialitatea creației lui Dostoievski se manifestă în primul rând în forța cu care ne obligă să simțim fizic, direct, palpabil, concret, întreaga amploare a suferinței umane în condițiile nedreptății sociale. [...] Dostoievski s-a afirmat în literatură ca un creator consecvent pe linia realismului critic. Aici geniul lui n-a admis niciun compromis cu adevărul.”

- În „Munca”, Alex. Conu îl evocă pe Dostoievski cu ocazia a 75 de ani de la moarte.

- „Scânteia” îl omagiază pe *Feodor Dostoievski (Cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la moartea marelui scriitor)*, într-un articol semnat de D. Zaslavski („articol scris pentru „Scânteia””). Considerat „unul din cei mai originali scriitori ruși”, autor al unei opere „pline de contradicții uimitoare”, Dostoievski este recuperat în acest articol pentru fresca socială centrată pe mediile umiliților și obidiților și pentru concepțiile tributare socialismului utopic și sancționat pentru „abateri[le] grave de la realism, care merg până la denaturarea realității rusești”, pentru încărcătura religioasă a unora dintre nuvelele și romanele sale și pentru elementele naturaliste reperabile în „imagini bolnăvicioase, grozăvii sângeroase, cuvinte umflate”. Deconstruind lecturile reacționare burgheze, autorul articolului îl citește pe Dostoievski „în lumina” învățăturii marxist-leniniste, demers procustian întemeiat pe o epurare a operei din care rămân, ca moștenire demnă de prezentul luminos, imaginile despre „criminala societate capitalistă, acoperită de sânge și murdărie” și cele ilustrative pentru „dragoste[a] fierbinte față de popor, față de patrie”. În ultimă analiză, „Cu toate contradicțiile și lipsurile lor, aceste opere au intrat pe bună dreptate în fondul de aur al literaturii ruse clasice și al literaturii mondiale.”

10 februarie

- „Contemporanul” adresează un *Salut Gazetei literare*, la „împlinirea celor 100 de numere de la apariție”: „Săptămână de săptămână ea și-a cucerit tot mai mulți cititori, dobândindu-și un loc de seamă în frontul literaturii noastre noi. «Gazeta literară» a răspuns exigenței crescânde a iubitorilor de artă și literatură, deschizându-și coloanele dezbaterilor unor probleme de teorie și critică literară, militând pentru izbânda noului, combătând, pe de altă parte, tendințele de simplificare artificială, schematică, a realității”.

- În „Scânteia tineretului” este publicat textul redacțional *Gazeta literară a împlinit 100 de numere*, în care este evidențiată orientarea ideologizantă a „organului Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”: „Gazeta literară militează activ

pentru o literatură aflată în slujba poporului, armă de preț în lupta pentru construirea socialismului în țara noastră. (...) *Gazeta literară* s-a ocupat de reconsiderarea și popularizarea valorilor literaturii noastre clasice, de promovarea operelor noi ale literaturii noastre originale, a înlesnit cunoașterea experienței bogate a vieții literare din Uniunea Sovietică și țările de democrație populară precum și a creației oamenilor de artă și cultură din alte țări.”

12 februarie

• Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” o recenzie a studiului lui Ion Vitner, *Eminescu* (apărut la E.S.P.L.A.), care se înscrie „în rodnică activitate de valorificare critică a tezaurului moștenirii culturale a poporului nostru – activitate care a început să se desfășoare încă din primii ani de după eliberarea țării”. „Sprijinindu-se pe criterii științifice”, exegetul eminescian a reușit, în opinia cronicarului, „să contureze o imagine încheată și unitară a lui Eminescu, stăruind în cea mai mare parte tocmai asupra celor mai edificatoare elemente. În contrast cu falsa legendă a unui Eminescu rupt de realitate, plutind în sferile abstracte ale „poeziei pure”, din filele cărții se degajă figura plină de mândrie și de demnitate a patriotului Eminescu, adversar înverșunat al nedreptății, creator în opera căruia se oglindeau multe din suferințele, frământările și năzuințele poporului său. Caracterul înnoitor al lucrării provine mai ales din aceea că ea se bizuie pe interpretarea marxist-leninistă, care aruncă lumina adevărului asupra creației eminesciene.” Apreciat pentru relectura recuperatoare a poeziei lui Eminescu, exegetul este, totuși, criticat pentru unele lipsuri (un clișeu, deja, al ideocriticii epocii care își întemeiază demersul pe un scenariu redundant: apărarea și ilustrarea măștrilor de ieri și de azi – fie ei și critici –, sancționarea „lipsurilor”/ „rătăcirilor” și, în fine, „recuperarea” canonică): „Mai puțin limpede reiese locul lui Eminescu – în calitate de continuator al ideilor mișcării culturale pașoptiste – în tabloul general al dezvoltării literaturii noastre. Ar fi fost de asemenea necesară o analiză mai aprofundată a influenței exercitate de creația lui Eminescu asupra literaturii ulterioare, până în zilele noastre, când opera poetului se bucură de întreaga prețuire și răspândire pe care o merită. Credem de asemenea că nu este îndreptățită lipsa de preocupare a autorului pentru proza eminesciană, care e pomenită doar în treacăt.”

14 februarie

• Începe, la Moscova, cel de-al XX-lea Congres al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică, care va acapara până la sfârșitul lunii paginile ziarelor românești. La închiderea lucrărilor Congresului, pe 25 februarie, N. S. Hrușciiov își prezintă într-o sesiune închisă așa-zisul „discurs secret” intitulat *Cultul personalității și consecințele sale*, în care denunță crimele, abuzurile și erorile stalinismului. Deși va fi făcut public abia în 1989, discursul lui Hrușciiov va avea urmări semnificative asupra politicii U.R.S.S.

16 februarie

• În „Gazeta literară”, Petru Dumitriu publică articolul *În marea dezbatere a secolului*: „pentru orice cuget consecvent, astăzi trebuie ales între [...] două poziții. Nu e una nouă și una veche. Pe linia anticului Heraclit, la un nivel superior, care întrește și depășește elementele dialectice și materialiste ale unei tradiții filosofice de două mii cinci sute de ani în sinteza superioară a materialismului dialectic, gândesc azi marxiștii. [...] Cât despre poziția lui Wittgenstein, nu e atât de nouă și «modernă» pe cât pare. Abdicarea de la rațiune și sentimentul vinovăției, al păcatului aparțin celei mai vechi religii. E vorba de renunțarea la gândirea științifică, la rațiune – aș zice, la conștiință. Alegerea nu e ispititoare. Și cred că nimeni n-ar adopta-o nici măcar împins de modă, de snobismul celei mai recente extravagante – dacă alternativa, alegerea poziției raționalismului, reprezentată în zilele noastre de către materialismul dialectic și istoric, n-ar fi prea apropiată de marxism pentru gustul burgheziei. E mai ușor, mai confortabil să crezi că gândirea e imposibilă decât să gândești rațional într-o vreme când gândirea rațională îți arată că aparții unei clase sociale pe cale de rapidă dispariție. Și viceversa: dacă niciun interes material amenințat nu te obligă să închizi ochii și să renunți la rațiune, credința în raționalitatea universului nu te poate decât sprijini în acțiunea practică și cercetarea științifică, ea nu poate decât să te ducă spre gândirea dialectică și materialistă; nu poți, în cazul acesta, decât să te apropii de uriașa muncă de aprofundare a realității pe care au întreprins-o strămoșii noștri atunci când, în noaptea preistorică, au aprins primul foc.” □ La „Cronica dramatică”, Vicu Mândra comentează *Nora* lui Ibsen. □ În *Impasul lucidității*, Horia Bratu polemizează cu Dumitru Micu în privința caracterului lui Ștefan Gheorghidiu: „Luciditatea lui Gheorghidiu apare ca o luciditate de amănunt, de detaliu, de ordinul aceleia care [...] sporește senzația, voluptatea, suferința. Luciditatea sa este de ordinul ascuțimii psihologice, exactitate în localizarea precisă a situațiilor și sentimentelor în smulgerea măștilor, însă nu este de ordinul filosofic. [...] Toate aceste detalii spulberă aureola de austeritate cu care Micu îl martirizează pe altarul lucidității, însă reprezintă un elogiu pentru realismul autorului, care, pe urma marilor clasici, a înțeles să nu falsifice o experiență creând un erou infailibil în condiții și într-un mediu care nu permiteau aceasta.”

17 februarie

• G. Călinescu scrie, la „Cronica optimistului” din „Contemporanul”, *Despre arta actorului*. □ La grupajul dedicat zilei de 16 februarie participă Al. I. Ghilia (articolul *Grivița*) și Cicerone Theodorescu (poezia *Cu dubele de pâine*, „din volumul în pregătire *Copiii șantierului*”). □ În studiul *Țăranul lui Marin Preda un personaj modern*, Lucian Raicu vorbește despre „originalitatea izbitoare” a romanului *Moromeții*: „Din faza istorică în care țăranul român a fost reprezentat de Rebreanu în *Răscoala* și în *Ion*, Marin Preda îl aduce

dintr-odată în faza modernă, îl apropie mult de anii în care trăim, ni-l face contemporan. Pe planul istoric și al evoluției literaturii iată așadar întâiul semn al noutății. Înnoirea înfăptuită de romancier pe planul istoric are importante consecințe. Rebreanu a dat un mare tablou al satului românesc în anii de pătrundere a relațiilor capitaliste. Dar s-a făcut observația că din paginile scrise de Rebreanu se pot deduce mai mult specificitatea și contururile de forță colectivă a țăranimii și mai puțin psihologia individuală. Nu e nicio exagerare în a spune că romanul lui Marin Preda — cel dintâi dintr-un ciclu proiectat — e replica dată acestei observații și totodată răspunsul la un deziderat. *Moromeții* e, probabil, primul roman psihologic al țăranimii. Analizând cu o pătrundere atât de adâncă psihologia individuală în toate manifestările ei, scriitorul a desprins pe țăran de pământ, l-a scos din preocupările sale firești, l-a izolat de existența socială, de planul istoric, cum pretind unii că obligă o asemenea întreprindere. Dimpotrivă, avem sentimentul că în literatura satului românesc țăranul n-a fost atât de legat de preocupările existenței, de un cadru strict și atât de sesizant economic ca în prezentul roman al lui Marin Preda. [...] credem că *Moromeții* e un roman modern al țăranimii românești, calificare care-l trece definitiv în istoria literaturii”. (vezi Anexa)

- Al. Andrițoiu marchează centenarul lui Heine în ziarul „Munca”.

23 februarie

• În „Gazeta literară”, Petru Dumitriu ne îndeamnă *Să citim împreună ultimele poezii ale Ninei Cassian*: „Prin mijloace variate Nina Cassian exprimă în aceste câteva poezii conținutul socialist al gândirii și simțirii unei personalități artistice ajunse la maturitate.” □ Referindu-se la Dumitru Corbea, Mihai Gafița schițează *Profilul unui poet militant*. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Publicistica lui Gala Galaction*, care „demonstrează forța frontului larg și indisolubil pe care scriitorii progresiști din orice epocă îl alcătuiesc atunci când, în ciuda unor diferențe de vederi, militează activ pentru libertatea și dreptatea poporului”. □ Horia Bratu continuă să polemizeze cu Dumitru Micu cu privire la Ștefan Gheorghidiu, insistând acum asupra părții secunde a romanului *Ultima noapte de dragoste...*: „Războiul a apropiat oameni ca Ștefan Gheorghidiu de popor, a creat o unitate reală de sentimente între oameni ca el și masele populare, i-a înfrățit în fața morții, dar și în indignarea față de ticăloșia claselor dominante.” (*Adevărata „educație sentimentală”*) □ Radu Cosașu scrie despre *Schițele lui Sütő Andras*, unde „viața, cu adevărurile ei proaspete și viguroase – câștigă întotdeauna, convingător”.

24 februarie

• „Contemporanul” combate, într-un articol semnat de H. Rohan, „rezervele” unor autori care evită să plonjeze literar în problematica actualității: „unii

creatori, manifestând o deosebită grijă pentru nemurire, au o atitudine rezervată, timidă, față de anumite teme pe care le consideră lipsite de mari potențe poetice, capabile să înfrunte vremea – și anume față de unele din temele cele mai arzătoare ale contemporaneității.[...] În literatură, muzică și plastică, rezerva de care vorbeam mai sus se manifestă îndeosebi față de tema muncii, a producției. Originea acestei rezerve trebuie căutată, în primul rând, în presiunea stihiei mic-burgeze ce se exercită asupra creatorilor sub forma disprețului față de lucrările închinatelor unor astfel de teme, sau îmbrăcând haina laudelor exagerate la adresa unor lucrări cu teme așa-zis «etern» care plac atât de mult unor intelectuali al căror gust a fost schimonosit de rafinamentul suspect al burgheziei”. (*Teme și creatori*). □ Petru Dumitriu, în articolul „*Desculț*” – roman neterminat, consideră „utilă” cartea lui Zaharia Stancu și face sugestii de continuare a acțiunii: „Noi nu putem decât presimți, după monografia poetică a satului, monografia orașului tulbure, sordid și tragic, dezvoltarea ulterioară a personalității eroului, experiența iubirii, a luptei feroce de junglă, din lumea dominată de ban, mărturia despre mișcarea muncitorească revoluționară, cloaca intelectualității burgheze, ciocnirea cu fascismul, lagărul, aspirațiile, ambițiile, prăbușirile individualismului, vecinătatea cu cinicii și cu înfrânții, noile forme ale exploataării, nu agrare și feudale, ci patronale, în noroiul cenușiu al orașului. Aceste lucruri, și multe altele, stau ascunse în viitor – sau mai bine, în prezentul etern al memoriei. Cred că e marea răspundere și marea datorie a lui Zaharia Stancu față de literatura acestui popor, să continue pe *Desculț*, carte neterminată”.

26 februarie

• Încă o cronică literară a volumului 1907, de Tudor Arghezi, apare în „România liberă”, sub semnătura lui Boris Buzilă : „1907 nu este numai un ciclu de poezii, legate printr-o tematică comună. Prin vitalitatea lor artistică excepțională, prin spiritul lor scăpărător, vrăjmaș stărilor de istovire și sfârșeală interioară atât de gustate altădată de admiratorii « poeziei pure », este reluată tradiția acelor creații ale lui Tudor Arghezi, intrate pe drept în patrimoniul culturii noastre.”. (*Tudor Arghezi: 1907*).

29 februarie

• M. Pop semnează în „Scânteia”, la rubrica „Note bibliografice”, un articol intitulat *Din activitatea criticii noastre literare*, în interiorul căruia prezintă numărul 12 al revistei „Viața Românească”, „consacrat celui de-al doilea Congres al P.M.R.” și în care „o seamă de scriitori valoroși – de la academicieni la tineri scriitori – oglindesc influența profundă a partidului în viața poporului nostru și dezbat în această lumină diferite probleme ale creației literare. Apreciind articolele de critică și teorie literară – un „sector” „menit să ocupe un loc central în activitatea publicațiilor literare” – „caracterizate în

genere printr-o orientare justă, un bogat conținut de idei, o tratare personală a „problemelor”, recenzentul citează și comentează titluri ilustrative, dintre care se cuvin menționate: *Partidul, îndrumătorul literaturii noastre, Principiul leninist al spiritului de partid în literatură* – de Ovid S. Crohmălniceanu; recenziile lui D. Micu (la culegerea *Despre munca scriitorului*) și Al. Simion (la volumul *Studii despre teoria artei*); *Dezvoltarea romanului social – un fenomen caracteristic al noii noastre literaturi* – de Lucian Raicu (la rubrica *Pe drumul realismului socialist*); *Teatrul lui Mihail Sebastian* de B. Elvin etc.

[FEBRUARIE]

- În „Scrișul bănățean”, nr. 2, A. Jebeleanu semnează textul *La Congresul al XX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*. □ Din Heinrich Heine, al cărui centenar este aniversat, sunt date traduceri de Șt. O. Iosif, Vlaicu Bârna și Gh. Popiți. □ Leonard Gavrilu semnează o cronică literară despre *Poeziile lui Al. Jebeleanu*.

- „Steaua”, nr. 2, cuprinde a doua parte a studiului despre *Bacovia*, semnat de A. E. Baconsky: „Bacovia n-a scris puțin. El a concentrat, a condensat, a sublimat – și oricare dintre poeziile sale poate fi supusă procesului contrariu. În fiecare poezie a sa e adunat un amplu poem, sau un ciclu. Universul creat de el e unic, încât citindu-l sau recitindu-l, ai uneori impresia că întregul volum e un poem, un singur poem, ale cărui capitole sunt poeziile înșiruite în pagini. E o călătorie lirică de o viață, printr-o lume decrepită și crepusculară – întreprinsă cu conștiința tragică a fatalității ei, și cu perspectiva îndepărtată a vieții noi, care începe dincolo de agonie și moarte. Ceea ce-l caracterizează pe Bacovia față de toți contemporanii și chiar înaintașii săi – detașându-l din acel spirit modern înțeles de obicei în sensul unei sensibilități extreme, a unei irascibilități, a pozelor rezultate din imperativele rafinamentului arbitrar și excesiv, al unei psihastenii universale, etc. – spirit care l-a angajat totuși, influențându-l, fără însă a reuși să-i determine structura și orientarea, este nu numai lipsa paseismului, ci mai ales perspectiva lui clară, asupra devenirii istorico-sociale. Depresiunea și blazarea, amărăciunea și deznădejdea, care de atâtea ori se aud ca niște «flaute din stânci de mare», în poezia sa, provin, după cum am arătat, din conștiința îndurerată că viața lui va trebui să se consume tocmai într-o epocă de sfârșit – și nu întunecă de fapt perspectiva lui asupra viitorului lumii.” □ Ov. S. Crohmălniceanu scrie despre 1907 de Tudor Arghezi: „ca și *Cântare Omului*, reprezintă în creația lui Tudor Arghezi o întoarcere violentă, fericită, către social. Sub efectul ei, însăși arta poetului și-a regăsit expresia ei cea mai valabilă, și încă sub semnul unei concepții de viață noi, superioare. Acesta nu-i un fapt literar oarecare. E o sărbătoare a poeziei noastre.” (*O sărbătoare a poeziei noastre*). □ Mircea Tomuș recenzează *Cronică de la câmpie* de Petru Dumitriu: „pe de o parte, este un ultim act al dramei ce s-a desfășurat secole de-a rândul în țara noastră, brodată pe

conflictul între boieri și țărani [...]. Pe de altă parte, *Cronică de la câmpie* oglindește primul pas pe care l-au făcut țăranii pe drumul noii societăți și prin aceasta deschide cronică viitorului acestei țări.” □ La rubrica de „Mențiuni și opinii”, b. g. polemizează cu articolul lui Lucian Raicu *Dezvoltarea romanului social*, publicat în „Viața Românească” (nr. 12, 1955), reproșându-i „tonul categoric” și „aerul de supreme descoperiri” al unor afirmații precum „Romanul presupune o intensă pregătire intelectuală.”; concluzia lui b. g.: „înțelegem [...] de ce e încă atâta proletcultism în scrierile unor tineri critici literari” (*Diferențe specifice*).

• În „Tânărul scriitor”, nr. 2, Al. O. Teodoreanu semnează poezia *Mnemotehnică*. □ La rubrica de debut „Început de drum” este publicat Ilie Constantin, cu poezia *Moartea lui John Smiles*. □ Romulus Vulpescu traduce din Villon (*Baladă împotriva vrăjmașilor Franciei și Rugarea ce i-au făcut Villon principelui de Bourbon*), semnând și o prezentare a poetului. □ Articolul nesemnat *Schimbul de mâine al literaturii noastre* consemnează câteva realizări ale scriitorilor tineri: „generația tânără, alături de întregul detașament de scriitori din țara noastră a reușit să se afirme cu hotărâre prin creații ce depășesc limitele unor încercări neobișnuite. Alexandru Andrițoiu, Tiberiu Utan, Ștefan Iureș, Nicolae Labiș, Nicolae Stoian, Rusalin Mureșanu, Florin Mugur, Gh. Tomozei, Francisc Munteanu, Titus Popovici, Eugen Mandric, Ștefan Luca, Al. I. Ghilia [sic!] sau S. Damian, Dumitru Micu, Lucian Raicu: iată numai câteva nume de tineri poeți, prozatori și critici cunoscuți și îndrăgiți de mii de cititori în această perioadă. Literatura a devenit astăzi o chestiune importantă în viața poporului nostru, o problemă ce preocupă milioane de oameni de cele mai diferite profesii.” În continuare se citează din raportul lui Gheorghiu-Dej citit la al doilea Congres al Partidului. □ Dumitru Micu trece în revistă *Poezia vremii noastre*, începând cu Maria Banuș și Nina Cassian. □ Domokos Geza raportează despre *Consfătuirea tinerilor scriitori din Cluj*, din 5 ianuarie a.c., organizată din „inițiativa comitetului regional de Partid”. □ La „Poșta tânărului scriitor”, Demostene Botez notează *Ceva despre măiestrie și formalism*: „Dintre toate tarele poeziei decadente, aceea de care tinerii poeți se fereșc cu frenezie și o voce bună suspectă este formalismul, socotind, simplist, că formalismul ar fi totuna cu o corectă formă a versului, fără să-și dea seama că tocmai credința asta îi poate împinge spre formalism. Greșeala de a considera că principalul în formalism ar consta în atenția deosebită ce s-ar da problemelor formei versului în dauna conținutului este foarte răspândită. E aproape generală. Viciul esențial al formalismului stă însă – așa cum spune Nedoșivin în cuprinzătorul său studiu de teoria artei – nu în forma corectă a versului, ci în concepția unei independențe principiale a artei față de viață, în credința că arta nu reflectă și nu poate reflecta viața, că arta este ceva opus vieții. Acest viciu, așadar, nu se manifestă în domeniul tehnicii artistice, ci în acel de cunoaștere a vieții și transpunerii ei în viață.”

• Numărul din februarie al revistei „Viața Românească” conține un lung fragment din romanul *Ion Sântu* de Ion Marin Sadoveanu, versuri de Cicerone Theodorescu (*Copiii cartierului, I*), Mihai Beniuc (*Simpli sunt ca brazii*), Virgil Teodorescu (*Suita pentru alegerile în Sfatul Popular, 1956*) și Ștefan Aug. Doinaș (*O discuție în azur*). □ D. Solomon analizează **Problema intelectualului în opera lui Camil Petrescu**. □ La rubrica „Teorie și critică”, N. Tertulian denunță **Caracterul reacționar al teoriei „autonomiei esteticii”**, exemplificându-l printr-o analiză a criticii lui Titu Maiorescu: „Maiorescu procedează asemenea filosofului speculativ ironizat și denunțat de Marx, care pornind de la fructele reale construiește o noțiune abstractă a «fructului», iar apoi – printr-un truc mistificator, printr-un artificiu speculativ – răstoarnă raporturile reale ale lucrurilor și proclamă această noțiune a «fructului» ca o esență, ca o substanță obiectivă cu o existență ideală independentă. [...] Maiorescu consideră tipurile literare, Luceafărul sau Werther, nu ca o generalizare ideală a unor procese de viață reale, nu ca expresii ideale ale concepțiilor și atitudinilor reale, personale, ale artistului – așa cum sunt în realitate – ci răsturnând raporturile reale ale lucrurilor, le transformă în esențe cu o existență ideală într-un «obiect», o «idee platonicească» – «*sentimentalitatea amorului*» în cazul de față – care se răsfrânge deosebit la Eminescu și Goethe după deosebita lor individualitate. [...] Cât de absurdă este întreaga construcție a lui Maiorescu, ne-o arată și faptul izbitor că pentru Maiorescu tipurile lui Shylock și Leiba Zibal au același conținut obiectiv, sunt produsul revelației aceleiași «idei», aceleiași ficțiuni ideale a evreului, deosebindu-se doar prin faptul că același conținut impersonal, ideal, a fost răsfrânt cu culoarea individualității lui Shakespeare și Caragiale [...]. O cercetare cât de superficială ne arată că în afara unor asemănări pur exterioare, între cămătarul venețian și hangiul din Podeni terorizat de coșmarul său teribil deosebirile sunt structurale, că ele sunt departe de a putea fi reduse la deosebirile unor temperamente artistice, că cele două tipuri reflectă două procese ale vieții cu totul specifice și distincte, că ele au un conținut obiectiv cu totul deosebit; teoria estetică a lui Maiorescu, care împarte procesul de creație în două faze distincte, faza contemplației impersonale și faza exprimării personale, are un caracter abstract, metafizic și cea mai sumară confruntare a ei cu opera de artă reală o pulverizează fără urmă.” (vezi Anexa)

MARTIE

1 martie

• Mihai Gafița reflectează, în „Gazeta literară”, la **Atitudinea scriitorului**: „Tinerii scriitori au sub ochi și cunosc mai bine viața care se desfășoară azi în țara noastră, construirea socialismului. Este firesc ca și în creația lor, în schițele lor, temele vieții noi nu numai să predomină, dar să constituie marea

majoritate.” □ Un comentariu al volumului *Generația mea* de Veronica Porumbacu este semnat de Vera Călin: „Ideea morală se realizează viu prin chipul eroului liric maturizat de viață, înzestrat cu înțelegere pentru ceea ce e omenesc și a cărui integritate și dorință de absolut nu e rigoare rece, uscată, neumană, ci rezultatul credinței în frumusețea morală a omului, rezultatul experienței trăite de o minte cinstită și capabilă de elanuri.” (*Poezie și etică*); o recenzie dedicată aceluiași volum, care, „relevând minunatele însușiri ale acestei generații, reușește să arate creșterea experienței ei umane cu fiecare etapă a luptei clasei muncitoare pentru zdrobirea putredei orânduiri burghezo-moșierești” publică și ziarul „Munca” din această zi, în dreptul numelui lui Teșu Milcoveanu. □ În articolul *Prea multe aplauze*, S. Damian polemizează cu studiul lui B. Elvin despre teatrul lui Mihail Sebastian: „Satisfacția unei lecturi plăcute este întunecată de constatarea unor abateri de la criteriile exacte de apreciere științifică, conform tezelor marxist-leniniste.”

• În „Munca”, Teșu Milcoveanu comentează volumul Veronicăi Porumbacu *Generația mea*, care, „relevând minunatele însușiri ale acestei generații, reușește să arate creșterea experienței ei umane cu fiecare etapă a luptei clasei muncitoare pentru zdrobirea putredei orânduiri burghezo-moșierești”.

2 martie

• În „Contemporanul”, Horia Bratu laudă inițiativa revistei „Viața Românească” de „a fi contribuit [...] la creșterea, în ultimii ani, a unei întregi pleiade de critici literari”: Lucian Raicu, Al. Oprea, I. D. Bălan, Eugenia Anton, Sonia Larian ș.a.

8 martie

• Georgeta Horodincă publică în „Gazeta literară” un interviu cu Mihail Sadoveanu despre câteva *Probleme actuale ale prozei*: „toată literatura, literatura epică în special, depinde de felul cum știi sau nu știi să argumentezi artistic un personaj. Când am început să scriu *Mitrea Cocor* n-am știut că va ieși o nuvelă atât de mare, aproape un roman. Nu cunoșteam decât întâmplarea de la Dropii care a devenit finalul cărții și tot ceea ce am creat după aceea a fost creat ca să argumenteze această întâmplare ce mi se părea caracteristică pentru vremurile noi. M-am întrebat cine este acest Mitrea Cocor, de ce-i de la Dropii, care sunt împrejurările care au concurat să creeze acest răzvrătit și mai târziu acest revoluționar? Răspunzând acestor întrebări, am căutat să dau stare civilă personajului. Mitrea e, de pildă, colțos, la fel ca și maică-sa, care era o impulsivă. Aceasta trebuia să o știu.” □ În același număr al revistei, Eugen Luca scrie despre proza lui Al. Ivan Ghilia (*Un examen concludent*), iar Valeriu Râpeanu recenzează *Ucenicia cărturarului* de Mihnea Gheorghiu. □ La rubrica „Puncte de vedere”, Lucian Raicu reflectează la *Judecata de valoare în critică*: „A pune judecata de valoare în însăși definiția specifică a

criticii, acesta e lucrul de căpetenie, indiferent de mijloace și de diversitatea mare a modalităților și a personalităților criticii. [...] Judecata de valoare, stabilirea sigură a meritului real al unei opere în spiritul concepției marxist-leniniste despre lume și al moralei epocii socialismului, definirea noutății ei în raport cu tradiția literară nu e o chestiune derivată, ci una esențială, de maximă specificitate a criticii literare ca profesie.” □ Pornind de la schițele lui Miron Țic și Gh. Beuran, Mihai Gafița avertizează *Unde duce goana după rarități*: „Este limpede că un astfel de curaj duce repede la scormonirea a ceea ce este morbid și întunecat, a ceea ce defăimează realitatea noastră.”

9 martie

• „Contemporanul” publică la pagina întâi un *Interviu cu Mihail Sadoveanu*, cu ocazia „alegerilor de deputați în Sfaturile populare”. Scriitorul își arată „lipsa de surprindere”, rememorează vremuri de altădată și declară printr-o joncțiune cu prezentul: „Hotărârea luată de Partid și Guvern de a da Iașului din nou rolul pe care l-a avut odinioară ca cetate a intelectualității este un îndemn înflăcărat pentru ca cetățenii Iașului, laolaltă cu toții, să-și înmulțească forțele spre a dărui orașului strălucirea de care vorbeam”.

15 martie

• Întâmpinând Congresul Tinerilor Scriitori, „Gazeta literară” publică textul nesemnat *Profilul tinerei generații*. □ Editorialul semnat de Lucia Demetrius abordează *Numai câteva din problemele lor*: „Încă și azi editurile se codesc mult în fața unui manuscris tânăr și, dintr-o exagerată prudență, cu intenția bună de a lucra cu autorul, îl constrâng și-l știrbesc artisticeste.” □ Comentând versurile unor tineri poeți, Veronica Porumbacu invocă *Îndemnul înaintașilor*. Câteva observații critice par a-l viza pe Nicolae Labiș: „ce se întâmplă cu unii poeți tineri? Ei nu intră cu un bagaj de cunoștințe serioase, ci uneori cu geamantanul aproape gol. Au schimbat băncile școalei cu ale facultății. E adevărat, fiecare poartă în sine bagajul propriei sale copilării. Dar primele impresii, crude, neconturate, nu se pot defini nici ele decât în raport, decât confruntate cu lumea. Iar astăzi această trecere a micului bagaj de cunoștințe prin focul marilor sentimente și al mării cunoașteri a patriei este mai necesară ca oricând și... mai ușoară ca niciodată! Mai necesară, pentru că nu mai poți cânta, într-o istorie care schimbă vertiginos stările de lucruri, nici măcar satul natal, așa cum l-ai părăsit, darmite toate transformările din jur, pe care numai acoperindu-ți ochii și astupându-ți urechile nu le poți vedea!” □ Silviu Iosifescu publică articolul *Stil cu șapte vâluri*, unde ridiculizează obscuritatea în critică: „Sub două mari aspecte mi se pare că se manifestă această tendință de a ascunde înțelesul afirmațiilor critice și de a înlocui profunzimea cu obscuritatea: printr-o pseudo-științifizare a textului, care duce la un abuz de

tehnicitate și printr-o pseudo-literaturizare.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează două studii ale lui Dumitru Micu (*Sensul etic al operei lui Sadoveanu și Poezia Mariei Banuș*): „Ceea ce e neapărat relevabil în scrierile acestui critic este ținuta lui stilistică elegantă – deși încă oarecum căutată, prețioasă – frumusețea și iscusința frazelor sale și a aparatului sale demonstrative, suficient de sigure de pe acum pentru a le putea recunoaște chiar fără semnătura autorului lor. Evoluția lui depinde de o mai adâncă fundamentare ideologică, marxist-leninistă, de o abordare mai precis științifică a operelor, de înlăturarea primejdiei de a transforma activitatea de critică într-o neîncetată confesiune, în dauna interpretării și a valorificării ei obiectiv-științifice.” □ În același număr, Mariei Banuș îi apare amplul poem *La porțile raiului*, Nicolae Labiș semnează poemele *Lupta dublă* și *Geneza*, iar Mircea Micu semnează o *Autobiografie*. □ Mihai Gafița atrage atenția asupra unor **Rezolvări ușoare** din creațiile tinerilor.

• „Scânteia” publică o scurtă prezentare a unui interviu oferit de M. Sadoveanu revistei „Gazeta literară” (nr. 10 din 8 martie). Articolul, semnat de M. Pop și intitulat **Un interviu al lui Mihail Sadoveanu**, citează îndemnurile „pătrunse de spirit militant” adresate de maestru scriitorilor, sfaturi care, arată cronicarul, „pornesc de la condiția principală pentru călăuzirea tinerelor talente pe calea realismului socialist: cunoașterea vieții maselor muncitoare, a traiului și luptei lor, a felului lor de a vorbi, combaterea șabloanelor și a naturalismului.” Dintre citatele selectate, menționăm: „Raportul prezentat la Congresul partidului nostru de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej ne indică drumul pentru îmbunătățirea treburilor scriitoricești. Am priceput mai cu seamă că a venit momentul să înlăturăm din literatura noastră clișeele care sărăcesc viața, ca și imaginile naturaliste care urătesc realitatea societății noastre și să se creeze o proză artistică a timpurilor actuale la un înalt nivel artistic, profund realist și profund partinică.”

• În „Scânteia tineretului”, Mircea Andrei semnalează **O revistă literară în plin progres**, „Tânărul scriitor”, al cărei număr 2 /1956 „reflectă îndeaproape efervescența existentă în viața noastră literară în preajma consfătuirii pe țară a tinerilor scriitori, bilanțul rodnic cu care se prezintă în fața consfătuirii schimbul de mâine al inginerilor de suflete din patria noastră.” Prezentat de semnatarul articolului ca „un număr bogat, multilateral, plin”, acesta găzduiește pagini din Villon, epigrame, rubrica „Început de drum” dedicată tinerilor scriitori, cea a „Carnetului sovietic” ce oferă „sfaturi prețioase din experiența de scriitor a lui Konstantin Fedin, grupajul de deschidere „Ancora sus!” ce „se organizează în jurul unei idei cu o semnificație largă, aceea a depășirii uceniciei, a pornirii cu propriile forțe pe drumul greu, dar plin de frumusețe al creației.” □ Numărul publică un fragment din nuvela *Întoarcerea*, a Ioanei Munteanu, precum și povestirea *Pământul spânzuratului* de Pop Simion.

16 martie

• Editorialul revistei „Contemporanul” este semnat de Camil Petrescu și conține „îndrumări” pentru participanții ***La consfătuirea tinerilor scriitori***: „Firește că dincolo de paginile manuscrite trebuie să fie ajutor și îndrumare... Puiul de rață sălbatică nu are nevoie să fie învățat să înoate, dar trebuie ferit cu grijă de primejdiile de tot soiul ale stufărișului, de rătăcirile posibile. Bineînțeles că în genere cei tineri nu se pot lipsi de ajutorul celor maturi, fie în procesul catalizării, care trebuie să-i redea propriei lor esențe, fie în genere de primejdii și rătăciră”. □ În „Cronica optimistului” intitulată ***Divinul rătăcitor***, G. Călinescu examinează „o Istorie a literaturii române scrisă italienește de d-l Gino Lupi, care a fost la noi în țară și are cunoștințe interesante despre cultura și literatura noastră”: „[...] nu voi pretinde lui Gino Lupi să fie un Francesco de Sanctis, totuși nu-mi ascund dezamăgirea de a constata că d-sa e un «profesor» în cel mai pejorativ sens al acestui cuvânt, plin de precepte, compilativ la extrem și parcă uns pe piele cu o pojghiță de spermanțet care-i răpește percepția vie a lucrurilor. În linie generală, dl. Gino Lupi s-a condus după a mea istorie a literaturii pe care a pus-o sub un teasc greu, storcând și aruncând din ea tot ce era dulce și îmbălsămat și oferindu-ne pe farfurie o ceară aridă de fagure, redusă la starea de nisip”. În final, autorul este admonestat pentru o deficiență de percepție: „Ciudățenia acestei istorii este că susține cum că «scriitorii de după război se împart în două grupuri bine distincte: cei din exil și cei din Republica Populară Română». Scriitorii din exil ar încerca să «împiedice prăbușire (*il crollo*) operei îndeplinite în epocile precedente». Asigurăm pe dl. Gino Lupi că cultura română nu se prăbușește și că nu poate să ființeze o literatură în exil. Toți scriitorii români de seamă au rămas în patrie și nu există vreun exemplu istoric ca o cultură să se închege în afara pământului și poporului respectiv. S-au scris în ultimii zece ani opere considerabile și se vor scrie. Păsările nu pot zbura în vid și peștii nu pot înota pe uscat. Literatura română se zămislește în mijlocul poporului român și faptul că au fugit din țară câțiva necunoscuți este cu totul neglijabil ca să vorbim fără violență. Vreți să știți cât de catastrofal e punctul de vedere al d-lui Gino Lupi, care urmărește insistent să plaseze istoria sa și la noi, citând în acest scop și nume de scriitori progresiști? Marele exilat român, ilustrul Alighieri, care încearcă în emigrație prin colosalele lui creații să împiedice prăbușirea literaturii române este... Nelu Mânzatu, cântăreț de bar, nemuritorul, divinul, sublimul Nello Manzatti, după care îmi vine greu să mă iscălesc”. □ În grupajul „Consfătuirea tinerilor scriitori” apar: un articol-panoramă, semnat de Lucia Olteanu (***Generația entuziaștilor*** – „Talentele tinere din țara noastră sunt multe și viguroase; ele se integrează pe deplin generației entuziaștilor constructori ai socialismului, iar aceasta dă perspectivă sigură dezvoltării literaturii noastre realist-socialiste. Avem certitudinea că din rândurile acestui detașament se vor ridica inspirați cântăreți, în stare să fixeze în opere valoroase frumusețea epocii pe care o răzbatem.”); Sub același generic, revista publică

poezii de Toma George Maiorescu (*Fără viață, forma te minte!*), Tiberiu Utan (*Buchet de flori*), Stelian Filip (*Gelozie*), Nicolae Labiș (*Slutul*), Corneliu Șerban (*Cu Serghei Esenin*), Aurel Storin (*Toate încep cu iubirea*). □ La aceeași pagină, se publică nota ***De pe șantierul literar al tinerilor scriitori***: „Iată câteva din cărțile tinerilor scriitori aflate în pregătire la editurile noastre. La E.S.P.L.A. vor apărea volume de versuri ale poezilor Ștefan IUREȘ, Mihai GAVRIL, Rusalin MUREȘANU, Al. ANDRIȚOIU, Ion BRAD, Aurel RAU și Gh. TOMOZEI. În aceeași editură vor apărea volume ale tinerilor prozatori: Eugen MANDRIC (*Campania de primăvară*, povestiri), Corneliu LEU (*Ochiul dracului*, roman), Ion GRECEA (*Răzbunare*, nuvele), D. DRUMARU (*Subiect de nuvelă*), H. ROHAN (*Un caracter slab*, nuvelă). S. DAMIAN și L. RAICU pregătesc publicarea câtorva studii de critică literară. O listă bogată de cărți aflate în pregătire prezintă EDITURA TINERETULUI. Astfel. Nicolae LABIȘ, Tiberiu UTAN, Doina SĂLĂJAN, Ion HOREA, Victor FELEA, Valeria BOICULESI, Violeta ZAMFIRESCU vor publica, fiecare, câte o culegere de poezii. Scrieri în proză, nuvele, schițe și povestiri pentru copii și tineret, vor publica Ștefan LUCA, T. MAZILU, Victor VINTU, Ion LANCRANJAN, Octav PANCU-IAȘI, Gica IUTEȘ, H. ROHAN, I. BĂIEȘU, Gyula SZABO, Dionisie ȘINCAN, Pavel AIOANEI, Eugen MANDRIC, Ioan GRIGORESCU și alții. Reportajul literar va fi reprezentat prin Mircea ZACIU (*Orașe ardelenne*), Camil BACIU (*Nu departe de castelul prințesei*), Igor ȘERBU (*Trandafir de la Moldova*), Gh. TOMOZEI (*Pe drumurile țării*) și alții. Toate aceste cărți reprezintă doar o parte a șantierului literar al scriitorilor tineri, ele înscriindu-se printre lucrările care vor vedea curând lumina tiparului”.

17 martie

- „Munca” publică trei comentarii ale cititorilor „simplici” privind câteva volume de versuri semnate de tineri scriitori. Astfel, Ilie Boulescu, „muncitor trasator la Combinatul metalurgic – Reșița”, comentează *Întoarcerea în patrie* de Toma George Maiorescu („am impresia că poetul n-a cunoscut destul de temeinic viața nouă a orașului nostru și n-a făcut loc suficient în paginile cărții faptelor și oamenilor care fac cinste Reșiței”); Florența Albu, de la cenaclul literar „D. Th. Neculuță” din București, recenzează *Inima omului* de Violeta Zamfirescu („După lectură ai impresia că, într-un mic volum, poeta a strâns câteva mari sentimente ale omului”); iar F. B. Mirea, „funcționar la Arhivele Statului Suceava”, scrie despre *Coboară munții* de Rusalin Mureșanu („poetul, cu mari posibilități în zugrăvirea vieții de la țară, tratează încă anemic temele legate de lupta clasei muncitoare”).

18 martie

- În articolul *Sentința unui tribunal luzitan și sentința poporului român*, din „România liberă”, Zaharia Stancu se pronunță radical cu privire la fostul regim politic monarhic: „Poporul român l-a alungat pe Mihai de Hohenzollern de pe

tron pentru totdeauna. Poporul român a abolit monarhia pentru vecie. Niciun tribunal de pe pământ și nicio forță din lume nu vor putea anula vreodată această sentință. Noi, cei care trăim în România de azi, știm bine – cum de altfel o știu tot atât de bine și românii care, dintr-un motiv sau altul, viețuiesc în afara hotarelor noastre – că monarhia nu a fost niciodată iubită de poporul român”. □ La rubrica „Literatura și viața” este anunțată Consfătuirea pe țară a tinerilor scriitori. Cu această ocazie, reporterul anonim al „României libere” le solicită scriitorilor Cicerone Theodorescu, Horia Lovinescu și Marin Preda câteva opinii: „Contribuția tinerei generații de poeți o socotesc intensă și remarcabilă. Ea este cu atât mai bine vestitoare, cu cât, după marele exemplu al lui Maiakovski, dar firește, în felurite chipuri, poeții noștri tineri «Dau slavă patriei de astăzi – /și / De trei ori slavă / celei ce va fi»”. (Cicerone Theodorescu); „Tinerii au fost din totdeauna – în chip firesc – mesagerii noului. În epoca noastră de prefaceri vertiginoase, de coexistențe ciudate, de supraviețuiri anacronice, de dibuiri explicabile ale vârstnicilor, mesajul acesta trebuie însă purtat cu deosebită vigoare. Căci tinerii de azi sunt, în sensul cel mai propriu al cuvântului, odraslele acestui «nou» față de care au datorii de conștiință precise, ce nu suferă abateri și șovăieli. În atmosfera noastră literară (și nu se poate sublinia cât de însemnată este pentru creație această «atmosferă») ei trebuie să aducă o prezență de bloc, curajoasă, francă și ostilă oricărui compromis. Năzuința spre franchețe a tinerilor este poate aportul lor cel mai prețios. Ea trebuie cultivată, stimulată”. (Horia Lovinescu); „Realismul socialist este o metodă care revoluționează tradiția și tânărul scriitor știe și acest lucru și se străduiește, uneori cu succes, alteori fără, să-și însușească această metodă. Se poate observa că în creația acestor tineri scriitori există două tendințe: una care se situează pe o tradiție mai veche (Slavici, Hogaș și alții), reprezentată de Remus Luca, Dumitru Mircea, Ion Istrati, Al. Ivan Ghilia, și alta care se situează pe o tradiție mai apropiată (Camil Petrescu, G. Călinescu, Cezar Petrescu) reprezentată de Francisc Munteanu și Titus Popovici. După părerea mea o evoluție majoră și inovatoare în creația acestor tineri scriitori trebuie să excludă caracterul prea static și revărsat al expresiei vechilor maeștri, expresia care creează dificultăți unei epici pline de dinamism cum trebuie să fie epica noastră realist-socialistă și de asemenea să elimine expresia fantezist-intelectualistă și construcția arbitrară care împiedică crearea de personaje populare”. (Marin Preda). □ D. Păcurariu, în articolul *Clasicii români în Biblioteca pentru toți*, cere extinderea activității de editare a operelor scriitorilor importanți din literatura română și un control științific mai solid asupra concepției prefetelor: „[...] au rămas pe dinafară perioade și chiar epoci întregi, scriitori valoroși din care colecția nu a tipărit nimic sau a tipărit prea puțin. Din literatura veche, de pildă, nu s-a tipărit decât Neculce și Miron Costin, nimic din Slavici și Delavrancea, Gherea și Ibrăileanu, Codru Drăgușanu, Bolliac; nicio piesă din teatrul lui Alecsandri, nimic din Odobescu

sau proza lui Eminescu, deși unele opere ale acestor scriitori au apărut în Editura Tineretului. Din literatura realistă dintre cele două războaie, s-a tipărit doar câte o culegere de nuvele din Gala Galaction, Agârbiceanu, Camil Petrescu, precum și poeziile și proza lui Topârceanu, ceea ce este cu totul neîndestulător. E necesară de asemenea retipărirea unor opere ca *Ciocoi vechi și noi* de N. Filimon, scrierile lui A. Russo sau Gr. Alexandrescu, epuizate de mult. [...] e necesar ca întocmirea prefetelor să fie coordonată de către editura care, fără a stânjeni evident libertatea prefătorului, să dea unele indicii directe menite să asigure prefete cuprinzătoare, clare și folositoare cititorului. În această privință trebuie asigurată o colaborare mai strânsă cu catedrele de literatură română din învățământul superior, precum și cu Institutul de istorie literară și folclor al Academiei R.P.R.”.

20 martie

• Cu titlul **Consfătuirea pe țară a tinerilor scriitori**, „Contemporanul” anunță la pagina întâi: „Marți, 20 martie a.c., s-au deschis lucrările Consfătuirii tinerilor scriitori din R.P.R., la care participă tineri scriitori din toate regiunile țării. Consfătuirea a fost deschisă de maestrul Mihail Sadoveanu. Poetul Miha Dragomir a prezentat, în prima zi a Consfătuirii, raportul cu privire la activitatea tinerilor scriitori. La discuția raportului au participat numeroși scriitori tineri și vârstnici, care au dezbătut unele probleme esențiale ale creației tinerilor scriitori. În prima zi a Consfătuirii, participanții, grupați în seminarii de creație, pe genuri, au analizat, sub îndrumarea unor scriitori consacrați, unele din producțiile proprii. Lucrările Consfătuirii au fost încheiate prin concluziile poetului Mihai Beniuc, prim secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”. □ I. Vitner publică articolul **Eminescu și Comuna**, iar la „Cronica optimistului”, G. Călinescu scrie dialogul **Secera fermecată**, purtat între „tovarășul scriitor Aureliu Fulger”, „tovarășul Enăchescu, turnător” și „tovarășul Târlea, plugar”. □ Al. Andrițoiu și N. Labiș sunt prezenți cu poeziile *Du-te!*, respectiv *Cincinal*. □ Un anunț similar apare în ziarul „Munca”, în care trei tineri (Gheorghe Nica, Nicolae Stoian și Simion Pop) sunt prezentați de trei scriitori consacrați (Al. Andrițoiu, Demostene Botez, respectiv Aurel Martin).

• La rubrica „Recenzii” în „România liberă”, Aurel Martin scrie despre romanul lui Cezar Petrescu, *Oameni de ieri, oameni de azi, oameni de mâine*: „[...] noul roman al lui Cezar Petrescu poate fi considerat drept culmea a viziunii ideologice la care a putut să ajungă cel ce a scris cu ani în urmă, dintr-un punct de vedere realist-critic, dar văduvit în profunzime de către unele credințe sămănătoriste, epopeea lui 1907”.

• „Scânțea tineretului” publică textul redacțional **Un eveniment de seamă în viața tinerilor literați**, anunțând deschiderea lucrărilor consfătuirii pe țară a tinerilor scriitori, „un eveniment cultural de seamă” care „va analiza

multilateral activitatea tinerei gărzi a scriitorilor patriei noastre.” Dezbatările sunt coordonate de „tinerele forțe scriitoricești – inclusiv din rândul minorităților naționale – care cu talent, îndrăzneală și simț al vieții, situându-se pe poziții partinice militante, abordează în lucrările lor probleme dificile și importante ale contemporaneității.” Aceștia li se va alătura „la consfătuire o serie de noi talente încă puțin cunoscute, venind din mijlocul vieții. Sunt oameni de profesii diverse, muncitori sau elevi, studenți sau constructori, învățători sau ingineri, a căror ucenicie în cercuri literare, pe lângă redacțiile ziarelor din țară, a prins să rodească recent.” Problematika dezbatărilor include linii tematice precum „însușirea unei concepții înaintate despre societate, aprofundarea continuă a marxism-leninismului și a esteticii, formarea tinerilor scriitori ca militanți comuniști pe frontul ideologic.” □ În același număr, Marcel Breslașu publică articolul *Succesele tinerilor scriitori – mândria noastră, a tuturor*, un ecou al lucrărilor Consfătuirii Tinerilor Scriitori din R.P.R. (20-22 martie, București) sub egida Uniunii Scriitorilor. Autorul punctează miza fundamentală a întrunirii scriitorilor în formare – „un prilej de analiză a succeselor și a rămănelor în urmă a celor mai proaspeți condeieri ai noștri – aceasta ca o latură teoretică a consfătuirii, adică: raport, discuții la raport, concluzii.” Programul include și seminarii aplicate asupra poeziei, prozei, dramaturgiei, literaturii pentru tineret și copii, oferind, în plus, „un prilej de a dezbate și oral sarcinile ce revin întregii noastre bresle în lumina hotărârilor trasate baricadei ideologice, cât și în aceea a directivelor generale cari ne concern în calitatea noastră de cetățeni, egal răspunzători de bunul mers al treburilor obștești și de cronicari ai vremurilor pe care le trăim.” Semnatarul articolului recomandă amendarea „lipsei de operativitate a criticii noastre”, precum și frecventarea cenaclurilor literare de către tinerii scriitori, încât, „cu cât baza de selecție va fi mai mare, prospecțiunea noastră mai adâncă, cu cât ajutorul va fi mai prompt – înainte de grave rătăciră sau prea-timpurii rătăciră – cu atât vom contribui mai temeinic la întărirea frontului literaturii noastre, la înflorirea realismului socialist, la slujirea patriei și partidului nostru.”

21 martie

• „Scânteia tineretului” anunță *Deschiderea celei de a doua consfătuiri pe țară a tinerilor scriitori*, în Aula Bibliotecii Centrale Universitare din București, la care vor participa „peste 300 de tineri scriitori din București și din întreaga țară, precum și numeroși invitați: academicieni, membri corespondenți ai Academiei R.P.R., scriitori, critici literari, ziariști, studenți și alți oameni de cultură și artă.” Prezidiul consfătuirii include nume precum M. Sadoveanu, Ion Pas, Mihai Beniuc, Cezar Petrescu, Petre Gheorghe, Aurel Mihale, Erik Majtenyi, Istvan Nagy, Demostene Botez, Lucia Demetrius, Cicerone Theodorescu, Silviu Iosifescu. Cuvântul de deschidere este ținut de acad. M. Sadoveanu, președinte al Uniunii Scriitorilor, urmat de Mihu

Dragomir, redactor șef al revistei „Tânărul scriitor” care prezintă *Raportul asupra creației tinerilor scriitori din țara noastră în perioada 1950-1956*. □ *Raportul asupra creației tinerilor scriitori din țara noastră în perioada 1950-1956* este elaborat și prezentat de către Mihu Dragomir, acesta înregistrând „progresele” literaturii tinere în intervalul amintit anterior, „creșterea calitativă și cantitativă a forțelor tinere care se manifestă în scris.” Scriitori precum Al. Andrițoiu, Dumitru Mircea, Francisc Munteanu, Ștefan Iureș „au primit înalta distincție a Premiului de Stat, iar alții, ca Titus Popovici, Ion Brad, Aurel Rău, Remus Luca, Ana Novac, Octav Pancu-Iași, Gica Iuteș, au făcut din plin dovada talentului lor, devenind apreciați de mase întregi de cititori. În răstimp, s-a ridicat un nou detașament, încă și mai numeros, ale căror lucrări trezesc cele mai îndreptățite speranțe.” Deoarece „evidențiind condițiile tot mai bune de muncă și de trai pe care partidul le-a creat scriitorilor, ceea ce a dat un mare avânt dezvoltării frontului literar, ridicării de noi și noi talente, punând în lumină puternica unitate a diferitelor generații de scriitori care-și dau mâna pentru a duce spre noi culmi literatura patriei noastre, raportorul a arătat că actuala consfătuire reprezintă o importantă verificare de forțe înaintea Congresului scriitorilor care va avea loc curând.” Sunt înregistrate „noile succese” în domeniul poeziei, prin opera „talentaților făuritori de versuri din tânăra generație ca Aurel Rău, Ion Brad, Tiberiu Utan, Rusalin Mureșanu, Koniady Sandor, Florin Mugur, Violeta Zamfirescu, Toma George Maiorescu, Victor Felea, Ion Petrache, Ioan Meșoiu, Aurora Cornu, N. Dumbravă și alții.” Sunt menționați tinerii „aflați în așteptarea primului lor volum, dar care s-au făcut deja cunoscuți” precum N. Labiș, Ion Horea, Leonida Neamțu, Gh. Tomozei, Emilia Căldăraru, Doina Sălăjan, Ion Gheorghe. „Noii prozatori” – Titus Popovici, Francisc Munteanu, Mircea Zăciu, Ștefan Luca, Radu Cosașu, Silviu Podină etc. – „promit” pe linia literaturii ideologizante. Dramaturgilor în formare le este amendată predilecția pentru piesa într-un act, raportorul insistând pe abordarea „piesei mari, în mai multe acte, sortită să umple un spectacol întreg.” De altfel, recomandarea fundamentală este legată de „reîntoarcerea” către ideologia de partid, ca fir organizator al discursului literar, dar și factor formator al tânărului scriitor.

22 martie

• În „Gazeta literară” apare *Raportul tovarășului Mihu Dragomir asupra creației tinerilor scriitori în perioada 1950-1956*, prezentat la Consfătuirea Tinerilor Scriitori, din care reproducem un fragment: „Pentru poezie se pune, în mod deosebit, problema îndepărtării versurilor cenușii, idilice, apolitice, lupta împotriva vorbăriei rimate, străduința de a crea o poezie măiastră, plină de idei, patetică și convingătoare. Pentru prozatori se cere, în mod deosebit, însușirea unei viziuni artistice care să ducă la oglindirea aspectelor esențiale ale vremii noastre, la nimicirea naturalismului, la crearea unei nuvelistici noi.

Tinerii dramaturgi trebuie să studieze neconținut viața și legile dramaturgiei, căutând conflictele mari și reale, să învețe din răputeri, necruțându-și niciun efort. Criticilor le cerem să lupte împotriva tendințelor estetizante, negativiste și impresioniste, să studieze temeinic marxism-leninismul, legile esteticii marxist-leniniste, să confrunte neîncetat operele literare cu realitatea, să dea dovadă de curaj și seriozitate. Tinerii istorici literari trebuie să lucreze mai mult și mai adânc, să studieze moștenirea literară, să înlăture de pe pozițiile leniniste tot ceea ce a aparținut ideologicește clasei conducătoare.” □ Sub genericul „Probleme actuale ale prozei”, S. Damian îl interviuează pe Marin Preda, care se declară nemulțumit de critica vremii: „Folosirea abuzivă a termenilor abstracți, fără analiză literară concretă, duce la sentințe judecătorești, neconvingătoare, careucid dorința cititorului de a mai citi opera respectivă. Eu mărturisesc că am un sentiment de neliniște când văd că opera de artă, care e un organism atât de viu, e supus unei biciuiri atât de intense și exclusive, *cu abstracții*: tipic, pozitiv, negativ, esență, proces, sferă, individualizare, generalizare, idealizare, măiestrie, diferențiere, spirit, concepție, fază, fizionomie, tipicitate, obiectivism, subiectivism, particular! – un adevărat joc al ielelor! [...] Unii transformă critica literară și îndrumarea în săcăială absurdă, care, prin exagerare, ia forme umoristice. Răsfoiți anumite prefețe sau articole sau dări de seamă și vi se va crea următoare impresie: Scriitorii nu cunosc viața! Scriitorii nu sunt doctori în științele sociale! Scriitorii nu sunt eminente filosofice! Scriitorii nu sunt mari publiciști, nu sunt mari cetățeni, «nu țin pana într-o mână și pușca în cealaltă», nu sunt pamfletari, nu sunt satirici, nu sunt pasionați, nu sunt corosivi, nu sunt ironici! Nu sunt clarvăzători, nu știu să viseze, nu sunt realiști, nu sunt complecși, nu sunt romantici, nu văd sublimul de sub nasul lor, nu văd noul care apare pretutindeni, sunt individualiști, sunt gata oricând să părăsească metoda realismului socialist! Nu învață de la clasici: se ploconesc în fața clasicilor! Veți găsi aluzii, sfaturi, îndemnuri; la conferințe, la paginile de satiră, la aniversări, la comemorări, la centenare. Vrei să citești Tolstoi: vei găsi o prefață care te va strivi cu exemplul cunoașterii vieții de către marele scriitor. Deschizi Caragiale: vei găsi un reproș că nu-i urmează pilda. Vrei să citești Eminescu: vei găsi un avertisment. Am văzut într-o biserică o inscripție sub un Cristos plin de sânge: «El și-a dat viața pentru tine! Tu ce-ai făcut?» Pentru ce această insistență bisericească a unor critici la modul cum sunt tratate problemele noastre specifice? Închipuți-vă cum ar fi primit un activist de partid dacă în timpul unei campanii agricole, să zicem în toiul secerișului, ar cutreiera miriștile și ar spune mereu țăranilor: «Tovarăși, nu-mi place cum strângeți voi recolta. Țăranii din 1907 știau s-o strângă mai bine».” □ În loc de cronică literară, Savin Bratu publică fragmente *Din jurnalul unui cititor pasionat*. □ Silvian Iosifescu își continuă articolul *Stil cu șapte vâluri*. □ Mihai Gafița comentează două schițe ale lui Nicolae Țic și Ștefan Luca *Din*

perspectiva noului. □ La rubrica „Punct de vedere”, Lucian Raicu se ocupă de *Aprecierea de valoare în critica lui Ibrăileanu*: „Care e [...] măsura? Criticul oferă o sugestie foarte inteligentă: într-o bucată scrisă nu trebuie să fie mai multă descriere decât ar intercala autorul dacă ar vorbi prin viu grai? În fond, revenim la aceeași problemă a *sentimentului vieții*. Pentru Ibrăileanu aceasta era măsura supremă a valorii. Nu-i plăcea ca percepția vieții într-o operă să fie tulburată de veleitățile artistice ale scriitorului. Pe această linie a autenticității, Ibrăileanu a contribuit mult la lărgirea conștiinței estetice a timpului. Ideea de progres în literatură nu se materializează în inovații, nu se depărtează de esența însăși a artei, aceea de a fi oglinda realității. Progresul e posibil câtă vreme literatura epocii moderne face eforturi de a adânci caracterul real și uman al operei de artă.”

23 martie

- 70 de ani de la nașterea lui G. Topârceanu sunt aniversați în ziarul „Munca” de I. Mișu („*Un poet liric de o natură specială*”).
- Lucian Raicu semnează în „Scânțea” articolul *Un poet iubit*, dedicat „aniversării” a 70 de ani de la nașterea lui George Topârceanu, a cărui operă „ocupă un loc deosebit în literatura realistă și democratică din prima jumătate a secolului nostru”. În ciuda prezenței – obligatorii în epocă – a unor clișee ideologice precum sublinierea racordării operei autorului vizat la orizontul de așteptare al maselor populare și a caracterului polemic al acesteia în raport cu realitățile lumii burgheze (inclusiv aspectele integrabile direcției estetizante și decadente în literatură sau impresionismului lovinescian în critică), articolul lui Lucian Raicu se diferențiază de cele ale corifeilor ideocriticii prin evitarea exceselor retoricii partinice și prin absența raportării la „știința sacră”, de sorginte marxist-leninistă, pe care partidul o dorește popularizată prin intermediul noii literaturi și a noii critici.

27 martie

- Comemorând „75 de ani de la moartea lui Cezar Bolliac”, articolul lui Al. Mirodan, *Ideii durabile*, din „Scânțea”, pune în lumină actualitatea concepțiilor revoluționarului pașoptist în domeniul politic și filosofic (ca adept al socialismului utopic) și în cel al esteticii literare. Poetul pașoptist, devenit aici protagonistul unei istorii exemplare pentru conduita intelectualului angajat, dedicat idealurilor revoluționare, este recuperat inclusiv pentru o operă pe care critica estetizantă maioreșciană a exclus-o pe nedrept dintr-un canon edificat în baza principiului „autonomiei artei”. „Propagandist al unor idei filosofice și politice înaintate (a cunoscut socialismul utopic), având un simț al realității de o rară precizie, ferm situat – cea mai mare parte a vieții sale – pe pozițiile revoluției pașoptiste, Bolliac este un întemeietor al esteticii materialiste românești, și prin aceasta unul din cei mai neîmpăcați dușmani ai

„apolitismului”. Dacă faci abstracție de unele erori și de limba literară de pe atunci, articolele sale și în primul rând celebrul studiu „Poezia” ar putea fi publicate astăzi ca niște texte „la zi”. Scopul literaturii, susține el polemizând cu acel curent care „tinde a face din poezia română o salată de frunze verzi”, este de face „propaganda ideii cei mari”, de a „lua iarăși în dreapta facla luminilor și în stânga biciul slăbiciunilor și al vițiului și va vorbi în limba cea pozitivă și înțeleasă astăzi”.

29 martie

- În „Gazeta literară” apare amplul poem *Aș vrea să fiu bătrân* de Geo Bogza.
- În încheierea Consfătuirii Tinerilor Scriitori, Mihai Beniuc recomandă *Să încălzim inimile cititorilor*.
- În seria „Probleme actuale ale prozei”, Mihai Gafița stă de vorbă cu Cezar Petrescu: „Valoarea documentului nu e atât în sine, în absolut, cât în capacitatea de utilizare și interpretare a celui care îl folosește. Litera moartă rămâne moartă pentru cel care nu-i poate da viață; după cum cifrele statistice nu spun nimic – oricât ar fi de elocvente în esența lor – celor lipsiți de capacitatea vizuală de a le transforma simultan în tablouri sinoptice, pentru a stabili comparații, raporturi, creșteri și descreșteri, disproporții.”
- La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre vol. I din *Izvorul Roșu* de Nicolae Jianu: „Critica noastră literară, care a început în ultima vreme să dezbată amplu lucrările de seamă apărute, depășind prezentarea sumară și tratând în detalii aspecte variate ale unei opere, e chemată să dea mai multă atenție noului roman al lui Nicolae Jianu.”

- „România liberă” și „Munca” publică intervenția „deputatului acad. G. Călinescu” în cea de-a VIII-a sesiune a Marii Adunări Naționale: „[...] Revin la problema culturală. S-a găsit cineva în străinătate care scriind despre literatura română să afirme, gratuit, cum că s-a produs la noi «o prăbușire a operei împlinită în epocile precedente». Iată un neadevăr categoric. Un adevărat scandal. Ni se mai afirmă că un număr de publiciști, de altfel total necunoscuți, se silesc în străinătate să oprească această prăbușire. Întâi de toate, nu de la distanța de mii de kilometri se stăvilește năruirea unui așezământ. Cultura nu e ceva ce se poate lua într-un sac și transporta aiurea. Ea crește numai pe pământul țării și în mijlocul poporului. Ca și Anteu, artistul prinde putere numai dacă pune tălpile pe pământ. Niciodată grija pentru păstrarea și popularizarea bunurilor valabile rămase de la epocile precedente n-a fost mai mare decât sub regimul actual și de așa avea altă filozofie de viață, onestitatea m-ar constrânge să recunosc acest adevăr”.

30 martie

- Nina Cassian publică în „Contemporanul” poezia *Imn*, iar la „cronica optimistului” G. Călinescu scrie despre *Memoriile unei broaște țestoase*.

□ Grupajul „După consfătuirea tinerilor scriitori” consemnează opiniile lui H. Rohan (*Însemnări ale unui participant*) și Victor Vântu (*Cu sau fără probleme?*).

[MARTIE]

• *Pe marginea unor schițe din colecțiile „Albina” și „Ogoare noi”* este titlul unui articol din „Lupta de clasă”, nr. 3, în care Ileana Vrancea critică apariția unor schițe semnate de Ioniță Marin (*Rădița*), Silviu Podină (*Despărțire*), D. Mircea (*Ciorile*), Petru Vintilă (*Grâul din banca întâi*) etc., pe care le consideră necorespunzătoare ideologic și artistic: „Pagini întregi de vorbărie goală, plictisitoare, comentarii ieftine și glume de un umor îndoielnic, întâmplări mărunte, banale, ridicate la rangul de mari probleme, vădesc aprecierea superficială și necorespunzătoare pe care o dau autorii gustului artistic al cititorilor de la sate. [...] Multe din lipsurile celor două colecții se datoresc slabei exigențe a editurilor față de schițele prezentate. Există la unii redactori și scriitori o concepție – nemărturisită, ce-i drept – după care pentru colecțiile de literatură destinate satului poți scrie orice, că «merge»”.

• „Steaua”, nr. 3, are în sumar poezii de G. Bacovia, Marcel Breslașu, Aurel Rău, proză de Petru Vintilă și D. R. Popescu (*Locomotivele*). □ Din H. Heine traduc Al. Philippide (*Belșatar*) și Lucian Blaga (*Loreley*); A. M. Sperber semnează articolul aniversar *Heine, poetul mereu actual*. □ Un articol *Despre critică și îndatoririle ei actuale* scrie George Munteanu: „Nu poți să nu constăți însă că revistele noastre – inclusiv *Steaua* – se mărginesc adesea la a consemna conștiincios în rubricile lor de critică apariția diferitelor cărți, dar nu trec cu destulă hotărâre la generalizări ample, nu ridică problemele majore care-i frământă pe scriitori, privând astfel însăși critica noastră de dreptul de a avea preocupări majore.” Sunt amintite pozitiv articolele *Imaginea glorioșilor noștri contemporani* de Savin Bratu, *Despre originalitate în literatură* de Ov. S. Crohmălniceanu sau *Stil cu șapte văluri* de Silvian Iosifescu. □ A. E. Baconsky semnează o cronică literară despre *Pasărea furtunii*: „alături de imnul pe care-l închină omului nou, în înfățișarea lui cea mai specifică, tinereții și nemărginitei iubiri de viață, *Pasărea furtunii* are și rezonanța unui *Imn al mării*, al mării ca superbă stihie, ca univers al frumuseții și al infinitelor forme de viață acvatică. Marea este poate ea însăși un erou al acestei cărți – un alter-ego al lui Adam Jora. [...] E parcă pretutindeni o *euforie a mării*, care-mi apare cu totul nouă la Petru Dumitriu, prozator de tip balzacian, înclinat spre realizarea sobră și minuțioasă a interioarelor somptuoase și a corespondențelor dintre oameni și lucrurile neînsuflețite care-i înconjoară. Fie ca acest antipod romantic al frumoaselor pagini din *Cronica de familie* să se perpetueze în proza lui Petru Dumitriu, spre egala desfătare a cititorului nostru contemporan.” □ George Munteanu apare cu încă o semnătură, de această dată sub o cronică la volumul *Generația mea* de Veronica Porumbacu: „Monolog,

uneori, confesiune ori povestire concepută la modul liric, altădată, afirmare explicită de atitudini civice și de convingeri etico-filosofice, într-o seamă de cazuri, – cartea Veronicăi Porumbacu devine până la urmă o originală biografie spirituală a generației crescute sub semnul marelui August. Propriu-zis – și așa cum i se cade unui liric – poeta vorbește la tot pasul despre sine, despre întâmplările și gândurile, afecțiunile și repulsiile care i-au punctat curgerea anilor, despre bucuriile, dar și despre drama trecerii de la tinerețe la maturitate (întotdeauna e un *ce* dramatic în transferul de la o vârstă la alta), despre împlinirea unor aspirații și ivirea altora noi, despre viața ei de familie chiar, într-un cuvânt – despre tot ce poate imprima versurilor sale pecetea vieții trăite. Numai că – așa cum de asemenea i se cuvine unui liric – Veronicăi Porumbacu îi este străină optica intimistă, ruperea experienței individuale de aceea a colectivității, considerarea lipsită de discernământ a propriilor trăiri.”

(*Poemul unei generații*).

• „Tânărul scriitor”, nr. 3, publică două poezii de G. Bacovia (*Arhaism, Doina*). □ Într-*Un răspuns...*, recenzie a volumului *N-au înflorit încă merii* de Dorel Dorian, D. Solomon apreciază că „Pe eroii lui Dorel Dorian i-am fi cunoscut mai bine dacă i-am fi văzut într-o luptă aspră, nu numai cu ei înșiși, cu negura cuibărită în conștiința lor de vechea orânduire, dar și cu dușmanul de clasă, cu vrăjmașii odioși ai visurilor și idealurilor lor. În această luptă s-ar fi dezvăluit cu tărie înaltele lor calități, forța lor și a idealului lor, personalitatea lor, din unghiul cel mai important.” □ Eugen Jebeleanu scrie despre **G. Bacovia**: „Umanitatea lui Bacovia a fost torturată și a sângerat, și acolo unde exegeți fini s-au străduit să demonstreze neliniști metafizice, spaime atavice și senzația subiectivă a frigului morții, sunt de cele mai multe ori realități mult mai simple, direct legate de *viață*, de viața omului simplu în jungla burgheziei; exasperarea nervilor, pricinuită de spectacolul contrastelor sociale monstruoase, «sinistra foame» (vd. *Dies irae*), frigul propriu-zis al omului cu hainele ude, adus de spate, care-și adâncește umbra în mizeria «cartierelor democrate» și care nu poate să înțeleagă «această tristă poveste». [...] ...Astăzi poetul nu mai e singur. Orașul nu mai e «cetatea fizioiei», «cerul de plumb» al societății burgheze a rămas doar o sinistă amintire, copiii «palei lucrătoare» evocată cu căldură de poet au alungat pentru totdeauna pe «burghezul cu aer triumfal». Și nu mai e mult până la primăvara definitivă a întregii omeniri. Până atunci, să salutăm – acum în cea de a douăsprezecea primăvară liberă a Patriei noastre – pe poetul care a știut să transforme suferința în cântec și cântecul în blestem împotriva cetății burgheze.”

• „Viața Românească” aniversează 50 de ani de apariție, eveniment despre care scriu Petru Dumitriu, Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Mihai Ralea, Mihai Codreanu, Tudor Vianu, Otilia Cazimir, Iorgu Iordan, Demostene Botez, Al. O. Teodoreanu și D. I. Suchianu. □ În sectorul beletristic apar poemul *Revedere* de Maria Banuș, partea a II-a din *Copiii cartierului* de

Cicerone Theodorescu, ciclul *Preludiu* de A. E. Baconsky și traducerea piesei *Nekrasov* de J. P. Sartre. □ La rubrica „Pe drumul realismului socialist”, I. D. Bălan scrie despre *Evoluția poeziei lui Demostene Botez*. □ În secțiunea „Literatura realistă între 1920 și 1944”, Constantin Ciopraga semnează studiul *G. Ibrăileanu, creator literar*: „Sub aspect realist, creația literară a lui G. Ibrăileanu – în special *Adela* – contribuie la *ironizarea unor forme de viață burgheze*. Ca artă, cartea aduce o *reală capacitate de analiză și expresia unei rare sobrietăți*, aceasta contribuind ca o substanță bogată în idei să fie condensată în pagini puține.” □ La „Teorie și critică”, Silvian Iosifescu comentează *Moromeții* lui Marin Preda: „În portretizarea țăranului, romanul se așază la aceeași depărtare de cele două principale falsificări ale vieții țărănești pe care le-a cunoscut literatura noastră, de sămănătorism și naturalism. [...] Opunerea *Moromeților* față de sămănătorism e evidentă. În liniile principale, la fel de clară e și opunerea față de naturalism, falsificare a realității cu nimic mai presus decât prima. [...] Izbucnirea elementară n-are [...] în *Moromeții* semnificația naturalistă a reducerii la un joc de instincte. În viziunea naturalistă care viciază multe pagini din proza americană contemporană, există o insistență asupra reacțiilor primare. [...] La personajele lui Marin Preda cuvintele cumpănite și expresia zăvorâtă lasă să se ghicească în penumbră frământări aspre. Scriitorul ne face să deslușim în straturile mai profunde această complexitate a eroilor săi, deși cu discreție caracteristică se ferește de investigații analitice directe. Ele se citesc printre gesturi și atitudini așa cum câteva dăre la suprafața apei fac să se ghicească existența unui curent de adâncime. De asemenea – și acesta este al doilea aspect principal prin care scrisul lui Preda din *Moromeții* se opune naturalismului – discreția notării, obiectivitatea nu devin niciodată atitudine de simplă constatare, caracteristică procesului-verbal naturalist. Iar reținerea, evitarea insistenței și simplificării nu întunecă semnificațiile clare ale cărții.”

APRILIE

1 aprilie

- La rubrica „Scriitori și cărți”, din „Flacăra” (nr. 7), S. Damian realizează „o prezentare succintă a fizionomiei” volumului de versuri *Trăinicie*, de Mihai Beniuc, „fără dezbateri critice și implicații”: „În noul volum de poezii al lui Mihai Beniuc regăsim vechile întrebări și căutări care definesc un urcuș vijelios. Ne-am obișnuit a descifra în oglinda versului său înșeși victoriile patriei noastre, poetul înregistrând ca un cronicar sânguincios fiecare treaptă de lumină în ascensiunea spre socialism. Titlul volumului subliniază fericit ideea principală care reunește versurile disparate: poetul admiră majestatea edificiului socialist, splendida demnitate a omului eliberat. Contemplarea marilor prefaceri îi sugerează sentimentul stabilității; ceea ce se clădește e

durabil și atât de frumos, încât poetul simte o reticență delicată și strânge în brațe cel dintâi zidar, acoperit de praf și moloz, pe care-l întâlnește. [...] Culegerea *Trăinicie* marchează o etapă superioară a creației lui Mihai Beniuc, definindu-l ca pe cel mai reprezentativ poet al realismului socialist în țara noastră”. □ Lucrările Consfătuirii tinerilor scriitori sunt reflectate într-un grupaj extins, din cuprinsul căruia menționăm *Instantanee...*, surprinse de către Demostene Botez („În holul mare de jos al Bibliotecii centrale universitare sunt înghesuie: cuiere, mese, standuri de cărți. Printre ele, revărsată, densă, o mare de tineri. Vocile, râsetele alcătuiesc un vuiet prelung și neîntrerupt. Aula, de la parter, până sus, la galeriile celeste, vecine cu bolta de cristal a policandrului, ticsită de lume: culori, mișcare, vuiet. Statistica garderobei marchează 700 de prezenți. E tabloul celei de a doua consfătuiri a tinerilor scriitori, adunați aici din toate colțurile țării. Unii au sărit puțin peste 20 de ani, alții abia ating 19”), o cronică propagandistică, publicată fără semnătură (***Drumul tinerilor scriitori***: „Alexandru Andrițoiu, Eugen Mandric, Al. Oprea, Tita Chiper, Dorel Dorian, Nicolae Labiș, Aurel Rău și alți scriitori din București sau din celelalte orașe ale țării au spus multe lucruri interesante, pe marginea raportului ținut de Mihu Dragomir – toate dovedind că tinerii cei mai talentați caută soluții originale la problemele ce se ridică, aducând în această căutare o pasiune specifică și, în general, o sănătoasă orientare ideologică. Au mai fost, bineînțeles, și exagerări, și confuzii, și greșeli, dar nu ele au dat tonul”) și poezii ale unora dintre participanți (*Început*, de Cristina Lucian; *Făurari de oțel și visări*, de Mihai Gavril). Grupajul este ilustrat cu diverse cadre-foto din plen și de la ședințele pe secțiuni.

5 aprilie

• Un editorial nesemnat din „Gazeta literară” trasează ***Sarcinile tinerilor scriitori***. □ Mihai Gafița semnează articolul ***Între realism critic și realism socialist***: „în epoca noastră, în țara noastră, realismul în general și realismul critic nu mai sunt de ajuns în zăugrăvirea oricărui moment din istoria societății omenești, și cu atât mai puțin, desigur, în zăugrăvirea noilor realități legate de construirea socialismului.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Vecinii și Mesajul lui U lun-Tuo* de V. Em. Galan: „În cărțile despre China, V. Em. Galan se dovedește un bun observator al realității, mânuind instrumentul ficțiunii creatoare în sensul completării observației directe.” □ În același număr al revistei apare un fragment din nuvela *Ferestre întunecate* de Marin Preda. □ La rubrica „Puncte de vedere”, Horia Bratu publică prima parte din ***Judecata de valoare și modalitățile criticii literare***: „Dacă axiologia se întemeia pe ruptura dintre «imperiuul valorilor» și «existența perceptibilă senzorială», pe diferențierea metafizică și pe ireductibilitatea valorilor, insubordonabile unei esențe comune, judecata noastră de valoare nu reprezintă o judecată apreciativă în sine («acesta este bun... acesta este rău») nu are un

caracter pur constatatativ sau atributiv. Ea este de fapt concluzia unui *raționament*, a unei demonstrații, pornindu-se de la o înțelegere materialist-științifică a valorii și a judecății în estetică. Ideea de valoare estetică nu poate fi considerată nici separat, nici irațională, ea este o expresie a unității dintre etic-estetic și politic în literatura care merge pe drumul realismului socialist. Ea are la bază unitatea indestructibilă dintre conținut și formă și în acest sens principalele observații pe care le face criticul în legătură cu opera de artă nu consideră judecata de valoare ca ceva *implicit*, ca un dat *prealabil*, ci urmăresc s-o *demonstreze*. Stabilirea valorii este *concluzia* analizei și nu *premisă implicită*.”

6 aprilie

- În „România liberă”, M. Pârvulescu recenzează cartea lui Eusebiu Camilar, *Împărăția Soarelui*: „Bun povestitor și nu mai puțin bun reporter, Eusebiu Camilar surprinde aspecte esențiale ale istoriei și culturii marelui popor chinez, ale marilor transformări ce se petrec astăzi în țara în care unul dintre primii călători, a fost românul Neculai Milescu Spătarul. *Împărăția Soarelui* nu este o carte care se citește repede, căci autorul aduce mult material, multe fapte, multe legende, descrie oameni foarte diferiți și interesanți. Dar... vinul bun se bea încet, pe gustate. Tot așa, acela care vrea să cunoască lucruri noi despre China de ieri și de azi, să citească *Împărăția Soarelui*, încet, gândind la fiecare capitol și la fiecare întâmplare. Pentru că prilejuri de gândire, cartea lui Eusebiu Camilar despre China dă destule”.

- G. Călinescu publică *Scrisori de la plante și animale*, în „Contemporanul” („Cronica optimistului”). □ La rubrica „Jurnal de lector”, H. Rohan se arată emoționat că a descoperit în creația lui Geo Bogza un poem despre „sincrofazotron”: „În aceeași noapte, în ultima noapte lungă a iernii lui 1955-1956, poetul, cuprins de entuziasm și de mândrie pentru speța umană, încercat de sentimentul solemn că ceva capital s-a produs în univers, a simțit nevoia să aibă puterea tuturor marilor poeți ai lumii ca să cânte sincrofazotronul. [...] Din păcate, puțini poeți au curajul de a folosi imagini a căror origină se află în aceste splendide victorii ale spiritului uman. «Sincrofazotron» – cuvânt barbar ar spune unii. Geo Bogza îl face să pătrundă măreț în poezie. Evident, aceasta cere o mare pasiune pentru contemporaneitate, cere participarea foarte mobilă la marile evenimente ale epocii. [...] Pasiune pentru oamenii care trăiesc în echinoxul de primăvară al istoriei”. (*Pasiunea lui Geo Bogza*) □ Rubrica „Tribuna creației” este completată de articolul de atitudine al lui Aurel Rău, referitor la „un soi de proletcultism discret practicat cel mai adesea sub lozincă luptei împotriva lui”. „*Timiditate*” și *teribilism în poezie* sancționează „două moduri de manifestare” din partea tinerilor scriitori: „apologia simplismului, numit cu prudență *simplitate* și *modestie*, o apologie a tot ceea ce este cenușiu și cuminte” (pe lista exemplelor negative sunt menționați, aici, Florin Mugur, Horia Zilieru, Ștefan Iureș, Rusalina Mureșanu) și „îndrăzneala”, „teribilismul

de-a dreptul grotesc”, „suprarealismul” (trăsături identificate în versurile lui Nicolae Labiş şi Gellu Naum). Finalul exprimă certitudinile, teoretizările şi îndemnurile lui Aurel Rău: „Proletcultismul este un mod de a scrie, indiferent de ce temă ar abuza. Un tânăr cu idei neinteresante, lipsit de pasiune, lipsit de cunoaşterea vieţii, va fi tot aşa de proletcultist şi atunci când scrie despre un muncitor ca şi atunci când obiectul inspiraţiei sale va fi pădurea sau vreo fată oarecare. Desigur, temele noi trebuie să fie în atenţia tuturor poezilor, îndrumarea lor înspre realitate trebuie făcută cu şi mai multă stăruinţă, fără să fie pierdut din vedere şi modul în care va fi oglindită această realitate. Ea este complexă şi oferă mereu noi imagini, noi izvoare de inspiraţie, poetul nu se poate dezvolta fără ea. [...] Pornind de la cele mai bune cuceriri ale poeziei noastre tinere, să creăm opere pe măsura vieţii şi a realităţii noastre în plină dezvoltare şi nu pe măsura unor cerinţe leneşe. Să ne propunem mereu, după cum spunea Gorki, ţeluri tot mai înalte, pentru a ne depăşi mereu şi pentru a avea sentimentul că suntem cu adevărat contemporani ai constructorilor lumii noi”. □ Radu Popescu analizează *Cronică de la câmpie* şi *Cronică de familie*, în prima parte a articolului **Petru Dumitriu – Două cronici**: „Iată două cărţi care, sub titlul lor deosebit de semnificativ, cuprind în esenţă toată activitatea scriitoricească a prozatorului, dacă exceptăm romanele *Drum fără pulbere* şi *Pasărea furtunii* (adică cea mai slabă şi cea mai bună producţie a lui de până azi). Ele îngăduie deci o judecată de ansamblu asupra a zece ani de strădanie şi îndrăzneli literare ale lui Petru Dumitriu şi, poate, chiar riscul unei preziziuni. Astfel s-ar putea ajunge destul de departe, căci scriitorul reprezintă într-un anume fel o întreagă generaţie, aceea care s-a format în anii puterii populare, la şcoala fermă a partidului. Altfel, trebuie spus că Petru Dumitriu se deosebeşte de toţi conşcolarii săi, ceea ce e mult, şi că se deosebeşte de asemenea de mai toţi vârstnicii şi înaintaşii, ceea ce e şi mai mult, el fiind o personalitate originală şi complexă, care merge pe drumul său dând desigur literaturii noastre o pagină demnă de reţinut. O fericită potrivire s-a produs între acest scriitor şi epoca sa: în clipa în care el a început să cunoască viaţa şi să observe oamenii, ea şi ei i-au oferit din belşug, zi după zi, an după an, spectacolul unor acţiuni extraordinare, al unor fapte decisive, al unor transformări pe cât de radicale pe atât de grandioase, în tumultul cărora nenumărate destine individuale s-au transformat, înălţându-se ameţitor sau prăbuşindu-se vertiginos. Aceşti ani deosebit de plastici, cu imense înclăstări de basorelief şi drame subtile şi secrete, au fost de natură să atragă un om atât de receptiv, şi în acelaşi timp să alimenteze curiozităţile unei conştiinţe deosebit de vii, aproape neliniştite, şi interesată la maximum de soarta oamenilor. În orice caz, iată ce explică în chip limpede cele două trăsături caracteristice ale literaturii lui Petru Dumitriu, nervurile operei sale: înclinarea spre momente totdeauna paroxistice, spre acte colosale, ireversibile, nu rareori înspăimântătoare din punct de vedere individual, totdeauna decisive din punct de vedere colectiv,

toate din categoria grandiosului, negru sau luminos; și accentul etic, drama morală care bânuie pe toți eroii săi. [...] Două imagini fundamentale se degajă din cele două cronică: prima, *cea de familie*, este o carte a crimei; a doua, *cea de la câmpie* este o carte a speranței. [...] De ce atâta criminalitate, a cărei explicație nu poate fi, desigur, numai gustul scriitorului pentru violență, spre fapte exorbitante (literatura lui Petru Dumitriu este plină de brutalitate, de bătăi, de înfruntări crude, de înjurături, de blesteme)? Desigur pentru că în concepția lui; brutalitatea supremă, gestul nimicirii, este singurul apt de a declanșa, în negru sau în alb toate valențele individului și ale clasei, de a pune în mișcare și a dezvălui toate posibilitățile naturii umane. Dar prin aceasta își fac drum intensele preocupări de etică ale autorului, pentru care fiecare crimă pune, într-un mod deosebit de cuprinzător și complex, problema moralei individuale față de morala socială. Conștient sau inconștient, fiecare din personajele aparținând claselor exploatoare, criminalii, sunt în funcție de un principiu moral care nu este al individului izolat, siluit deasupra umanității sau împotriva ei, și care dă propriului lor egoism, groaza eșecului sau a responsabilității. Principiul acesta moral este al altei lumi, lume care încarnează dreptatea istorică, și prin aceasta el funcționează ca o forță a unei justiții aproape imanente. [...] Cinstea este crima sufletelor necorupte împotriva criminalității funciare a clasei stăpânitoare. Această trăsătură centrală, decisivă, a comportării sociale și intime a burghezo-moșierimii este absolut adevărată din punct de vedere istoric. În consecință, ea are din punct de vedere literar, meritul de a da oamenilor priviți din aceasta perspectivă o mare autenticitate, rezultat admirabil, Petru Dumitriu fiind – dintre scriitorii noi – cel mai lipsit de schematism, cel mai realist creator de moșieri și burghezi de toate felurile, de personaje negative”.

7 aprilie

• Dan Deșliu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Gânduri despre o mare temă a vieții noastre*. Într-o primă etapă a demersului, autorul prezintă, pornind de la pledoaria pentru ancorarea literaturii contemporane în „epoca noastră revoluționară”, cu evitarea schematismului (reperabil în „prezentarea slabă din punct de vedere artistic a superiorității noului, a procesului de înfrângere și de lichidare a ceea ce este vechi, în felul cum sunt înfățișate, în unele opere literare, figurile făuritorilor noii societăți”), opere și scriitori reprezentativi pentru fresca marelui șantier care este patria socialistă. Sunt menționați, în termeni dintre cei mai elogioși, Petru Dumitriu, cu romanul *Drum fără pulbere*, Ion Călugăru – cu *Oțel și pâine*, Nicolae Jianu – cu romanul *Cumpăna luminilor*, dar și autori care au oferit versiuni îmbunătățite ale unor opere care vădiseră inițial anumite „lipsuri”, precum Nagy Istvan cu romanul *La cea mai înaltă tensiune*. Dramaturgii sunt prezenți prin Lucia Demetrius (*Cumpăna*), Mihail Davidoglu (*Cetatea de foc*, *Schimbul de*

onoare), A. Baranga (*Mielul turbat și Arcul de triumf*), într-o prezentare care oferă, în egală măsură, imaginea punctelor tari – tematica pe linie – și a punctelor slabe – tipologiile stereotipe – ale unora dintre operele enumerate. Poeziei îi este dedicat, de asemenea, un spațiu important. Sunt amintiți: Veronica Porumbacu (*Tovarășul Matei a primit Ordinul Muncii*), A. E. Baconsky (cu un poem despre viața minerilor), M. Beniuc (*Cronică din mina de cărbuni*), M. Banuș (*Sub stelele tinere*), Victor Tulbure (*Versuri despre tânărul oțelar*), Ion Brad (*Cincisutistul*), T. G. Maiorescu (*Întoarcerea în patrie*), Nicolae Labiș (cu ciclul *Tânărul oțelar*), A. Toma (*Silvester Andrei salvează abatajul*). Raportându-se la marea literatură a trecutului, în care găsește repere ale criticii societății burgheze (de la... Shakespeare la Balzac, Dreiser și ... Thomas Mann), criticul poet deplânge absența (justificată, de altfel) a vieții clasei muncitoare în opere care ar fi putut să furnizeze „modele clasice”, demne de imitat. Soluția vine, firesc, dinspre spațiul sovietic, prin Maxim Gorki, elogiat ca „părinte” al realismului socialist. În a doua jumătate a articolului, Deșliu caută soluții, pornind de la învățătura partinică, pentru remedierea acestor lipsuri, demers în care criticului îi revine un rol major. În acest sens, autorul articolului propune criterii considerate indispensabile pentru judecata estetică: „caracterul inovator, forța artistică cu care opera tratează fenomene esențiale pentru viața societății, efectul practic al caracterului ei artistic asupra maselor populare”. Încheind cu un citat din Sadoveanu, care „arată că scriitorului îi este necesară o mare „arhivă” de oameni și de fapte, autorul propune „ca prin gânduri, prin discuții critice și mai ales prin creație, să manifestăm cu toții un mai aprins interes pentru zugrăvirea unor individualități vii ale clasei noastre muncitoare de azi.”

8 aprilie

- În „România liberă”, Tudor Arghezi publică *Balada „Maestrului”*, batjocorind uzanța veche a frecventului apelativ.

12 aprilie

- „Gazeta literară” publică un dialog între Mihail Petroveanu și Alexandru Jar cu privire la *Problemele actuale ale prozei*: „Am auzit odată pe cineva spunând: «Voi scoate untul din scriitori». Nu e de mirare că cei mai slabi de înger au evitat atacarea temelor majore, politice; de teama represiunilor sau a schematizării fatale, se refugiau în trecut sau în basm, imitau jalnic penibilele modele produse în atelierul de eroi ideali și versuri strălucitoare ca tinicheaua în soare și zgomotoase tot ca ea și atât de fade că și sarea lor (aluziile la dușmani, accentele așa-zise combatante) era dulce.” Acest interviu va consitui motivul sau poate doar pretextul excluderii lui Alexandru Jar din partid (vezi numărul din 31 mai al revistei) □ Mihai Gafița continuă să analizeze raportul dintre realismul critic și realismul socialist în articolul *Treptele de jos*, cu apli-

cație pe fragmentele din romanul *Groapa* publicate de Eugen Barbu în „Viața Românească”: „Generalizarea s-a petrecut aici în sens contrar decât impunea viața; pentru că, în chip obiectivist, autorul a uitat ceea ce definea în primul rând ascensiunea cârciumarului [...]. Generalizarea se petrece cu sacrificarea unor laturi ale tabloului – și anume a acelor care definesc poziția socială, de clasă, a eroilor, adică tocmai a laturilor dominante, care ar explica și limpezi pe toate celelalte; această generalizare rămâne una pe care n-o putem numi altfel decât obiectivistă. Ea nu se ridică nicidecum nici până la nivelul realismului critic, ci rămâne pe treptele cele mai de jos, ale reproducerii exacte a realității, o exactitate limitată la aspectele exterioare, pitorești și țipător bătătoare la ochi, întunecând și eliminând în cele din urmă adevărata zugrăvire tipică a fenomenelor și oamenilor. Să-i spunem pe nume: este reproducerea naturalistă, pe care autorul o realizează în *Groapa* – făcând însă dovada unei rare capacități descriptive și narrative, irosită.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *Pentru inima ce arde* și *Așa am învățat carte* de Dumitru Corbea, iar Aurel Martin recenzează *Versurile alese* ale lui Demostene Botez. □ În același număr apare „schița fantastică” (de fapt, satirică) *Întâlnirea* de Ștefan Bănulescu. □ La rubrica „Puncte de vedere”, Horia Bratu își încheie intervenția despre *Judecata de valoare și modalitățile criticii literare*.

13 aprilie

- În „Munca”, Teșu Milcoveanu recenzează volumul lui Dorel Dorian *N-au înflorit încă merii*, a cărui „prospețime” și „putere de sugestionare” apare ca „un rezultat firesc al unei multilaterale cunoașteri de către autor a realității șantierului”.
- La „Cronica optimistului” din „Contemporanul”, G. Călinescu își face *mea culpa*, descoperind printre lecturile de altădată *O carte vie* (romanul *Descult*, pe care la început nu l-ar fi prețuit cum se cuvine): „Am luat în mâini o carte pe care o citisem repede și de mult și care acum mi s-a părut surprinzător de vie, deși ea nu urmează regulile obișnuite ale genului. Nota ei esențială este poezia și autorul ei este incontestabil un poet: al amarului, al suavului, al teribilului și al grațiosului”. □ La rubrica „Bloc-notes”, Teodor Mazilu îl ia peste picior pe *Tovarășul „Nu depinde de mine”*: „Nimic nu depinde de el. Totul depinde de Popescu, de Alexandrescu, de buletinul meteorologic, de conjunctură, de mediu, de conștiinciozitatea dactilografelor, de situații obiective, de temperament, de timbre fiscale. De el nu depinde nimic. Rațiunea vieții sale e confuzia regretabilă”. □ Radu Popescu își continuă analiza asupra celor *Două cronici* ale lui Petru Dumitriu: „Ocolind epica liniștită, cursivă, a detaliului, epica cotidianului, ca să-i zicem așa, legată incontestabil de analiza minuțioasă, consecventă a sufletului omenesc, pe porțiuni de timp mai mult sau mai puțin largi (al cărei maestru ar fi, de pildă, Flaubert), Petru Dumitriu izbutește o epică a excepționalului, a momentului unic, final, din toate

punctele de vedere remarcabilă. Caracterul năpraznic al paginilor sale, suveranitatea absolută a faptului, au ca rezultat o concentrare de acțiuni care surprinde, aproape intimidă pe cititor. Puțini scriitori spun atât de mult și de multe, în atât de puține pagini, ca el. E o proză de mare esență, de linie puternică, apăsată, de contur larg, de perspectivă adâncă, o proză, care, pe lângă ceea ce a înfăptuit, promite încă foarte mult. Dacă la toată acestea vom adăuga, și aceasta e foarte mult, că Petru Dumitriu nu evită ideile în favoarea faptului, ci fiecare pagină a lui e înțesată de probleme, cum să le numesc, intelectuale, care tind, formulate cu maximum de sobrietate și limpezime, la autentificarea exhaustivă a faptului și a sentinței, vom ajunge la concluzia că el este un prozator aproape complet, – unul dintre cei chemați să ne dea opera de sinteză literară a societății României moderne”.

15 aprilie

• În „Scânteia” se semnalează, într-o scurtă notă a cărei sursă este Agerpress, impactul pe care îl are *Literatura română peste hotare*. Dintre autorii ale căror cărți circulă în traduceri pe toate continentele sunt menționați: M. Sadoveanu (*Mitrea Cocor, Bordeenii, Nicoară Potcoavă și Nada florilor* – apărute în Anglia, R. P. Ungară, Olanda, R. P. Polonă, Franța, Norvegia, Suedia, Finlanda și Israel); Zaharia Stancu (*Descult* – în Anglia, Italia și Danemarca); Al. Sahia (cu o culegere de nuvele care constituie prima carte românească publicată în Argentina); Caragiale (Finlanda, Austria, Italia și Israel); Eminescu, Petru Dumitriu (în Israel); A. Toma (*Cântul vieții* – în R. P. Ungară); V. Em. Galan (*Bărăgan*) și D. Mircea (*Pâinea albă*) – în R. P. Bulgară.

19 aprilie

• Înaintea Congresului scriitorilor, în „Gazeta literară” sunt intervievați doi autori: Paul Georgescu dialoghează cu George Macovescu, iar Mihai Gafița îl chestionează pe Eusebiu Camilar. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre 1907 de Tudor Arghezi: „1907, ca operă finită, nu are precedent în creația argheziană. Ea aduce în literatura contemporană mărturia forței creatoare a unuia din cei mai mari poeți ai noștri și a ideologiei clasei muncitoare care, întâlnindu-se, au dus la o nouă treaptă cuceririle artei argheziene, dezvoltând și unind posibilități și experiențe anterioare.” □ În articolul „*Splendida unitate*”, Mihail Petroveanu comentează poemul Mariei Banuș *La porțile raiului*, care „poate fi socotit una din primele replici pe care literatura realismului socialist le dă artei erotice din trecut, un *Daphnis și Chloe* sau o *Cântare a Cântărilor*, mai modestă, evident, dar... contemporană”. □ H. Zalis recenzează *Uriașul preludiu* de Traian Coșovei. □ La rubrica „Discuții”, Eugen Campus scrie despre *Logica interioară a personajelor și adevărul vieții*.

20 aprilie

• „Contemporanul” aniversează „86 de ani de la nașterea lui Lenin”. La pagina întâi, Geo Bogza aduce omagiul ***Dacă ar veni cineva de pe altă planetă...***: „Dacă ar veni cineva de pe altă planetă și-ar întreba: – Cine e Lenin ? iar noi am vrea să-l facem să priceapă total, dintr-odată, cred că i-am putea răspunde: – Lenin e omul pe care-l iubesc milioane de oameni. Acesta este un adevăr, o realitate a umanității, a planetei noastre. Pe Lenin îl iubesc milioane de oameni, fiecare cu dragostea lui, caldă, adâncă și întreagă, ca și cum el singur l-ar cunoaște și l-ar iubi. Îl iubesc milioane de oameni, cu cea mai profundă dragoste de care sunt în stare, ca și cum în clipa morții Lenin i-ar fi chemat pe fiecare în parte, lăsându-le moștenire tezaurul inimii lui uriașe și fierbinți. Pe Lenin oamenii îl iubesc cu inima lui Lenin, întorcându-i, toți împreună, dragostea cu care el i-a iubit. Acesta este un adevăr, o realitate a umanității, a planetei noastre. Un om a apărut dintre oameni, atât de mare și de generos, încât i-a putut iubi pe toți, luptând întreaga viață, cu toată forța geniului său, pentru binele lor, iar astăzi milioane de oameni descoperă ceea ce e mai bun și mai adânc în ființa lor, în dragostea cu care îl iubesc pe Lenin. În Lenin, în chipul și în faptele lui, oamenii vor putea găsi oricând sensul adevărat și adânc al omeniei. În Lenin, în chipul și în faptele lui, oamenii vor putea afla oricând, și pasiunea cu care trebuie doborâtă vechea și nedreapta lume și dragostea, lumina și omenia cu care trebuie clădită lumea nouă. Am văzut chipul lui Lenin ivindu-se din urzeala unui covor țesut de femei calmuce: Lenin părea calmuț. Am văzut chipul lui Lenin ivindu-se din urzeala unui covor țesut de femei uzebe: Lenin părea uzbek. Am văzut chipul lui Lenin țesut din fire de mătase de femei chineze : ele și-l închipuiseră ca pe un chinez. Nu am văzut, dar sunt sigur că undeva în Africa există un chip al lui Lenin din care s-ar putea crede că aparținut rasei negre. Popoare, neamuri și rase și-l însușesc, și-l vor cât mai aproape de viața și inima lor. Fiecare om i se dăruie, convins că dragostea lui e mai fierbinte și mai adâncă decât a celorlalți. Eu care scriu aceste rânduri cred că-l iubesc pe Lenin cel mai mult, iar tu care le citești ești sigur că-l iubești și mai mult. Aceasta e măreția, forța și universalitatea figurii lui Lenin. Fiecare om îl iubește simțindu-l al lui și al inimii lui. Fiecare popor îl iubește simțindu-l al său și al aspirațiilor sale. Și ceea ce e mai bun în umanitate îl iubește, simțindu-l al ei și al idealurilor ei. Dacă ar veni cineva de pe altă planetă și uimit de dragostea umanității față de Lenin, ar vrea să-i afle temeiul, nu i-am putea răspunde decât cu cuvintele celui mai mare biograf liric al său: Pentru că a fost, dintre oameni, cel mai uman. Acesta este iarăși un adevăr, o realitate a umanității, a planetei noastre. Oamenii iubesc în Lenin cea mai înaltă culme a omeniei, tot ceea ce a putut produce umanitatea mai conform cu chipul ei din zile de sărbătoare. Faptele lui Lenin îndreptățesc omenirea să-l considere, cu o nețărmurită mândrie, un titan. Istoria îi înscrie numele pe cea mai glorioasă și solemnă pagină. Lumina

Revoluției din Octombrie, care poartă pecetea geniului lui Lenin, plutește ca un nimb peste o omenire nouă și creatoare. Dar acest titan a fost, în viața lui, în gesturile lui de fiecare zi, în raporturile lui cu oamenii, în substanța și în esența ființei lui, de o pilduitoare și emoționantă simplitate, de o pilduitoare și emoționantă omenie. Pe oameni, Lenin i-a iubit cu o inimă uriașă și cu o gingășie de copil. Așa îl țin minte popoarele și așa îl iubesc la rândul lor. Dacă Lenin ar învia, dacă s-ar ivi iarăși printre oameni, toate cele cinci continente l-ar copleși cu dragostea lor. Dacă s-ar ști că-i e foame, sute de milioane de oameni ar face ceea ce făceau, în anii revoluției, soldații ruși: și-ar rupe pâinea în două și-ar împărți-o cu el. Dacă s-ar afla că-i e frig, sute de milioane de oameni și-ar scoate haina și s-ar duce să-l învelescă. Iar dacă ar ațipi o clipă pe patul lui simplu, întreaga umanitate ar pași în vârful picioarelor pentru a nu-l trezi pe acest minunat și uriaș copil al ei”. □ La aceeași pagină, G. Călinescu face o „cronică a optimismului” pe subiectul *Lenin și literatura*: „Lui Lenin îl plăceau artele plastice, muzica și literatura și a emis despre ele, fugitiv, idei adânci, delicate și clare. Respecta în chip inteligent libertatea artistului, fără a o confunda cu izolarea absurdă de viața poporului. Credea, și pe drept cuvânt, că artistul va deveni cu adevărat liber numai în societatea fără clase, scăpat de preocupările comerciale. Pe unii, ideea «literaturii de partid» i-a cam deconcertat. Dar Lenin spunea lucruri foarte rezonabile. [...] Azi, aceste principii simple și sănătoase au devenit curenți la noi, răspândirea clasicilor e o problemă de stat. Cred totuși că în unele cercuri literare preocuparea numai de tematica în sine, cu toate protestele contrare, mai dănuie. Trebuie să descoperim, să educăm și să încurajăm marile talente. Mizantropia nu e rodnică și contrazice sensul socialismului. Din capul locului să avem încredere în artist! În definiția creatorului adevărat intră onestitatea, spiritul constructiv și viziunea omului eliberat de apăsarea omului. Marele artist rămâne cu de la sine voință în mijlocul societății, și cu oricâte deviații hiperbolice, opera sa e plină de conținut progresist și mai ales ușor de amendat ideologiceste, în vreme ce scrierea neizbutită rămâne ireparabilă. Pegas nu zboară cu aripi de maculatură”. □ Despre „marxismul lui Lenin”, I. Vitner scrie articolul *Firul Ariadnei*: „Dialectica materialistă înlătură cețurile necunoașterii. Anticii au transfigurat în mit teama lor de necunoscut și în același timp dorința de a-l învinge: mitul labirintului. Labirintul este domeniul întunericului, locuit de Minotaur, monstrul care se hrănește cu ființe umane. În mit, labirintul era văzut ca un dat obiectiv. De fapt aici aflăm o proiecție a subiectivității umane. Labirintul este în om și măsoară gradul mai mare sau mai mic al ignoranței sale. Tezeul modern nu mai are nevoie de fragilul fir al Ariadnei. El are o călăuză nepieritoare: știința cea mai înaintată, marxism-leninismul. Iar Dedalus nu mai construiește meandre ale întunericului, ci marile spații luminoase ale lumii socialiste, în care vlăstarul monstruos al Pasiphaei a fost definitiv înfrânt”. □ Toma George Maiorescu publică poezia

Ilici. □ La rubrica „Note și polemici”, Lucia Olteanu îi dă replica lui M. Gafița, care într-un articol din „Gazeta literară” îndrăznise să mai detecteze manifestări ale realismului critic în literatura română (la N. Țic, Beuran, V. Vântu, Eugen Barbu): „Faptul că metoda realismului critic este o formă a metodei realiste folosită de scriitori pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății – depășită istoricește de evoluția orânduiri noastre – nu pare a-l interesa pe tov. M. Gafița. [...] Lăsându-se antrenat pe această pantă, criticul comite și alte erori. Părându-i-se că semnul de egalitate pe care-l pune între caracteristicile realismului critic și confuziile în creația actuală, goana după rarități etc. este de prea puțin efect, el ajunge să categorisească drept realist critice tendințele obiectiviste și naturaliste ce se manifestă în unele lucrări din proza noastră actuală. Astfel, viziunea naturalistă și obiectivistă a lui E. Barbu din romanul *Groapa* face pe tov. Gafița [...] să tragă concluzia că autorul (E. Barbu) «Abia s-a ridicat la nivelul realismului critic» (?!). Oare viziunea limitată a scriitorului în aprecierea evenimentelor descrise în *Groapa* are explicația unui regim social asemănător aceluia în care au trăit și creat scriitorii realiști-critici? Dacă ar apare o carte în care să fie batjocorită societatea noastră, asta ar însemna că scriitorul respectiv a scris conform realismului critic, numai pentru că... și scriitorii realiști-critici se ridicau împotriva societății timpului lor?!”. („*Realism critic sau realism socialist?*”).

22 aprilie

- Poemul *Chestionarul de partid* publicat de Nicolae Tăutu în „Munca” îl are în prim-plan pe Lenin.

25 aprilie

- Mihnea Gheorghiu publică în „Scânteia” un articol despre *Amintirea lui Shakespeare*, în care, după ce va fi schițat o biografie a revoltatului împotriva ordinii sociale nedrepte, propune o relectură recuperatoare din perspectiva conținutului de idei sociale al operelor: „Nu există problemă a veacului său în care Shakespeare să nu-și spus cuvântul înaripat, pledând pentru o morală socială întemeiată pe sentimentele omenești cele mai înalte. [...] La temelia realismului și umanismului popular al lui Shakespeare se află creșterea artei sale din trupul pământului natal, din viața oamenilor lui. [...] Oglindă fidelă a celor mai profunde frământări omenești ale epocii lui, opera lui William Shakespeare deține atributele universalității.”

26 aprilie

- „Gazeta literară” publică, pe prima pagină, trei poeme de Mihai Beniuc: *Pază, Sunt gata...* și *Simplu soldat*. □ În întâmpinarea Congresului scriitorilor, Mihail Petroveanu discută cu Marcel Breslașu. □ Sub același pretext, Mihai Gafița publică un nou text intitulat *Între realism critic și realism socialist*

(„Aprecierea că un scriitor este realist critic, că opera sa aparține realismului critic e [...] una care cinstește pe scriitor și opera sa, dar *numai* când e raportată la epoca și la condițiile în care s-a desfășurat procesul respectiv de creație. A spune despre un scriitor *de azi*, care cunoaște marxism-leninismul, care trăiește și creează în zilele când noi am învățat să descoperim în mod științific noul în fiecare moment și aspect al vieții societății; care participă la lupta pentru construirea socialismului – a spune despre un asemenea scriitor că se limitează la o perspectivă ce se încadrează realismului critic, aceasta situează dintr-odată opera sa în afara noii noastre literaturi, oricât de vizibilă ar fi dovada talentului autorului.”), iar Al. Oprea tratează despre *Stiluri în proza contemporană* („ridicându-ne împotriva dogmatismului, sprijinind îndrăzneala, noi trebuie să avem clară ideea că acceptabile și bune sunt numai acele stiluri și curente de creație [...] care pornesc de la concepția marxist-leninistă, de la metoda realismului-socialist. Noi trebuie să respingem goana după originalitate de dragul originalității, ca și concepțiile liberaliste care, reeditând tezele criticii impresioniste, susțin că orice operă nouă, orice stil nou sunt bune, fiecare, în felul lor, dacă-și realizează intențiile creatoare, dacă redau sau nu veridic adevărul vieții. Sunt cunoscute acele «școli», «curente», «direcții literare», care răsăreau ca ciupercile după ploaie în literatura noastră dintre cele două războaie mondiale și care apar și astăzi, îmbrăcând aspecte monstruoase, în literatura burgheză contemporană. Aceste «ultraoriginale» scrieri își dovedeau caracterul «inovator» prin disprețul lor față de tradițiile culturale progresiste, față de viață. Și nu este o întâmplare că existența lor nu era mai îndelungată decât a acelor vietăți strănii care mor puțin după ce s-au născut.”). □ Având ca obiect *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu, Horia Bratu polemizează cu Radu Popescu într-o *Cronică „necronicărească”*: „Din pură dorință de a-l ajuta, trebuie să spunem tov. Radu Popescu că cronica sa este în mod hotărâtor «necronicărească» și ideile emise se învălmășesc în mod indiscutabil, contrastând cu unele lucrări anterioare, valoroase ale criticului”. □ Mihai Novicov ne îndeamnă *Să nu-l uităm pe Oblomov*.

27 aprilie

• În „Contemporanul”, Nicolae Labiș publică poezia *Bilanț*, iar Tudor Arghezi scrie „tableta” *Primăvara*.

[APRILIE]

• Numărul din aprilie al „Luptei de clasă” cuprinde un text în care M. Iordan critică volumul *Ioan Creangă* de P. Caraioan pe motiv de „orientare sociologist-vulgară” („autorul ajunge la exagerări menite să-l prezinte pe marele povestitor humuleștean sau pe Mihai Eminescu ca fiind înzestrați cu o solidă concepție materialistă în problemele esteticii”), de plagiat (după G. Panu, G. Călinescu) etc.

• În „Scrisul bănațean”, nr. 4, Leonard Gavriliu dezbată *Biografia scriitorului, documentarea și temele actualității (Însemnări pe marginea celei de a doua consfătuiri a tinerilor scriitori din RPR)*: „E frecventă la noi scuza: «Nu scriu pentru că nu cunosc realitatea». Dar ce au făcut aceștia pentru a cunoaște, pentru a pătrunde marile realizări sociale, interesante pentru majoritatea poporului, în intima lor realitate? Poeții romani Catul și Horațiu au trăit aproximativ în aceeași epocă, dar cât de puțin a dezvăluit cel dintâi realitatea socială a vremii!” □ D. Micu scrie despre *Psihologie și individualitate*, pornind de la romanele publicate după 1944, din care prea puține rămân: „în literatură, ca și în viață, interesul față de un personaj e nul în afara ideii de individualitate, insul, care nu e altceva decât o expresie, o ilustrare pasivă a esenței categoriei social-umane din care face parte, e tot ce poate fi mai plicticos. [...] Spre a crea prin urmare eroi tipici, scriitorul nu se poate mulțumi cu dezvăluirea esenței unor forțe sociale și cu imaginarea unor scene, care să individualizeze noțiunile abstracte. [...] Arta nu se creează arbitrar, ea urmează anume legi interne. Eroul literar nu poate fi croit după prescripții școlare, ci se naște potrivit cerințelor vieții. Deci, în loc să ne întrebăm cum trebuie zugrăvit eroul pozitiv, e mai bine să căutăm a înțelege cum sunt oamenii în viață, de ce sunt astfel. Cunoscând oamenii, sufletul lor, mobilurile, acțiunile și conduita lor generală, vom scrie fără teamă de schematism și psihologism, întrebuițând, după necesități, analiza psihologică, urmărirea în acțiuni epice sau orice altă metodă posibilă.” În treacăt, se apreciază că „Numai niște creiere dubioase pervertite de profesarea unui cosmopolitism abject ar mai putea înregistra fără repulsie mormanele de maculatură imundă ce au făcut savoarea subțirilor esteți de la publicațiile burgheze, așa-zisele romane *Zilele nu se întorc niciodată* de Sorana Gurian sau *Frunzele nu mai sunt aceleași* de Mihail Villara, în care colcăie pornografia, cinismul și ura față de om.” □ Gloria Barna scrie despre *Lozinci poetice și poezii lozincarde*, distingând între „lozinca în poezie” („O idee filozofică sau politică care, prin caracterul ei imperativ, prin puternicul ei substrat liric, printr-o exprimare directă, concisă și categorică, acționează puternic asupra conștiințelor, având o mare putere de generalizare și de mobilizare.”) și „lozincărie” („versul lozincard este acela în care realitatea apare prin aspectele ei exterioare, prin scheme seci și anoste în care politicul fiind mai mult afișat decât trăit, este lipsit de valoare estetică și, ca atare, și de eficacitate propagandistică.”)

• În „Steaua”, nr. 4, A. E. Baconsky publică poeme (*Fluxul memoriei, Cuvintele pe care le rostesc, Călătorie în aprilie, Cântec de seară*) și articolul *Caracterul unor erori*: „Este un fapt de necontestat progresul cu totul remarcabil al criticii noastre literare așa cum se înfățișează ea în ultima vreme – și mai cu seamă de un an încoace. Dacă deschizi revistele noastre din anii 1949-50-51 sau chiar 52 și parcurgi unul din acele nesfârșite articole – nu poți

să nu simți aerul lor vetust de unealtă primitivă și anacronică. Și sentimentul acesta te încearcă tocmai în virtutea fenomenului de comparație pe care ți-l oferă majoritatea articolelor publicate astăzi în paginile diverselor reviste. Au fost în general abolite simplismul și conformismul schematic, gândirea pedestră și mecanică și, chiar dacă nu totdeauna, putem vorbi de *pasiunea critică*, despre capacitatea de pătrundere a procesului creator și de asemenea despre o anumită dezinvoltură a expresiei care arată că progresul și maturizarea criticii marxiste nu pot fi concepute decât în cadrul unității depline a formei și conținutului când expresia artistică se ridică la înălțimea fondului ideologic pe care trebuie să-l slujească.” Baconsky polemizează cu C. Demetriad, autorul articolului *Principiul spiritului de partid, criteriu fundamental de apreciere în critica literară* („Iașul literar”, nr. 12, 1955), pe care-l acuză de o „splendidă simbioză a schematismului proletcultist cu devierea idealistă substanțială”, de „acuplarea perfectă și armonioasă a simplismului și a confuziei euforice”, precum și cu Sergiu Fărcășan, din articolul *Practică, realitate, inspirație* („Gazeta literară”, nr. 11, 1955), acuzat de apropierea de pozițiile idealiste ale lui Berkeley, Husserl, Claudel, abatele Bremond: „Îndepărtându-te de la principiile materialismului dialectic, e foarte normal să ajungi în plin idealism: poți fi deopotrivă idealist din intenție sau din ignoranță. Cert este însă faptul că pentru puritatea ideologică a criticii noastre literare [...] este indiferent dacă un autor greșește intenționat sau din necunoaștere.” □ D. R. Popescu publică proză (*Zilele săptămânii*), Leonida Neamțu poeme (*Lenin etc.*), Romulus Rusan reportajul *Oțelarii*. □ Sub titulatura „Condeie noi”, Gh. Grigurcu semnează poemele *Istoria, Cântecul zăpezii și Petrolul*. □ Tudor Vianu tâlmăcește din Michelangelo, Shakespeare, Wordsworth, Victor Hugo, Heine, Goethe. □ George Munteanu recenzează *În târg la Iași – 1917* de Marcel Breslașu,, iar Leon Baconsky scrie despre *Sfârlează cu fofează* de Victor Ion Popa.

• „Tânărul scriitor”, nr. 4, publică poeme de Gheorghe Tomozei cu o prezentare de Mihai Dragomir și proză (*Frica*) de Ion D. Sârbu. □ Este reprodus un *Raport asupra creației tinerilor scriitori (în perioada 1950-1956) prezentat de tov. Mihai Dragomir la cea de a doua consfătuire pe țară a tinerilor scriitori (text prescurtat)*: (despre poezie) „raportorul a insistat asupra unor aspecte care frânează dezvoltarea tinerei poezii. Unele derivă din deficiențele generale ale literaturii noastre, altele sunt proprii tinerilor poeți. Multe dintre ele își au rădăcina mai ales în necunoașterea vieții și în lipsa de experiență. Este normal ca un tânăr să cunoască mai puțin. Dar tocmai de aceea trebuie, credem, să se zbată din răspuțeri pentru a cunoaște cât mai mult, pentru a simți din plin dogoarea binefăcătoare a vieții. Viața este o luptă necurmată. Numai necunoscând-o poți crede că există pajiști atemporale, în care totul e bine și frumos, o frumusețe definitivă. Această înfățișare trandafirică se întâlnește deseori la tinerii poeți. Idilismul – căci despre el este

vorba – ca una dintre formele cele mai mascate ale ideologiei burgheze, face abstracție de lupta de clasă, de existența luptei dintre nou și vechi. Uneori, el se înfrățește cu simbolismul obscur, vag, încercând, chipurile, să se salveze. În aceste cazuri poezia se încarcă de imagini cețoase care ar dori să reprezinte idei înaintate. Înruddit, ca fenomen negativ, este ceea ce s-a numit în critica noastră «botanism». Acest curent a avut, din fericire, o viață scurtă, întrucât a fost descoperit și combătut la vreme, îndată după naștere”; (despre reportaj): „suntem datori să punem în discuție unele scăderi și pericole care se vădese în foarte multe reportaje în care viața apare numai în culori luminoase, ferită de contradicții, de luptă între vechi și nou, străină de dușmani vicleni”; (despre literatura pentru copii): „Lucrurile ar sta mult mai bine dacă cele două arme ale poeziei pentru copii, lirica și fantezia, ar sluji mai mult descrierii realității contemporane, a relațiilor de la noi, a copiilor noștri. [...] Dacă tot ce au mai bun tinerii scriitori ar fi îndreptat spre realizarea, și în scrisul lor pentru copii, a portretului patriei noastre în toate culorile ei, ce epopee plină de înțelepciune și de frumos s-ar crea!”, (despre literatura științifico-fantastică): „Încercările tovarășilor I. M. Ștefan și Radu Nor sunt încă departe de literatura propriu-zisă, iar colecția editată de revista *Știință și tehnică* pune în circulație multe lucrări dubioase.”, (despre critica literară): „În paginile ziarelor și revistelor noastre se mai găsesc încă articole de critică în care întâlnim o rupere a conținutului de idei de ceea ce se cheamă forma artistică a operei literare, considerându-se că imaginea artistică ar fi identică cu esența abstractă a proceselor oglindite în literatură. Primejdioase sunt, de asemenea, tentativele estetizante, ușor comparativiste, care neglijează raportul dintre adevărul vieții și adevărul artistic și privesc eroii operei sub aspectul lor de caractere doar morale și mai puțin sociale. Ar fi greșit să nu se vadă că asemenea tendințe negative se datoresc influenței ideologiei burgheze, față de care tinerii critici n-au dovedit întotdeauna o suficientă combativitate. În presa noastră nu numai că apar foarte rar articole care să combată estetica burgheză sau rămășițele ei manifestate încă în unele din materialele criticilor și istoricilor noștri literari, dar văd lumina tiparului și articole confuze, vulgarizatoare, care se adapă, în fond, din orientarea neștiințifică a vechii critici. Unul dintre aspectele cele mai neplăcute în scrisul unora dintre tinerii critici, este înlocuirea condeiului sau a stiloului cu cădelnița. Trecând peste marginile bunului simț, unii tămâiază autori mari sau mici, utilizând o gamă infinită de superlative. Legată de problema atitudinii este și problema curajului. E firesc ca tinerii să dea dovadă, în primul rând, de îndrăzneală, fugind de locuri comune, scheme, șabloane, luptând pentru nou. Curajul nu e însă un scop în sine. E nevoie de curajul pus în slujba unei cauze majore, curajul de a lua atitudine fermă față de problemele esențiale ale actualității, de a afirma păreri, convingeri temeinice. Din păcate însă, de multe ori unii critici sunt descurajați și aduși «la ordine» prin metode incompatibile cu noul climat al vieții noastre literare”; (despre edituri): „Putem

spune că editurile sunt lipsite de inițiativă și curaj în promovarea a cât mai numeroși tineri scriitori talentați. Practica unor reviste centrale a fost preluată, se pare, și de editurile ESPLA și Tineretului, care tergiversează cu anii rezolvarea unor lucrări primite de la tinerii scriitori, le resping din lipsă de curaj sau din incompetență.”; (despre marxism-leninism): „Însușirea științei marxist-leniniste este strâns legată de însușirea valorilor literaturii clasice, românești și universale, de însușirea datelor importante ale științei contemporane. Unii tineri scriitori citesc întristător de puțin și pe apucate, și în loc să se rușineze de incultura lor, o consideră drept o calitate.”; (problema limbii): „principalul element al operei literare este limba. Însușirea temeinică a vocabularului, cunoașterea expresiilor, rima, locuțiunile populare, cunoașterea tuturor resorturilor morfologice și sintactice sunt sarcini permanente ale tinerilor scriitori. Își face iluzii deșarte cel care mai crede că este suficient să cunoști ortografia și gramatica elementară pentru a deveni scriitor. Unii poeți tineri n-a reflectat, însă, asupra acestui adevăr. Ei scriu din goana condeiului, trântind cuvintele, cum se spune, cu furca.” □ De asemenea, este reprodus *Cuvântul tovarășului Mihai Beniuc, prim secretar al Uniunii Scriitorilor din RPR la încheierea consfătuirii tinerilor scriitori (stenogramă prescurtată)*: „Tocmai la tineret se poate întâmpla câteodată să fie șubredă această pregătire ideologică pentru motivul că ideologia se însușește foarte greu, este nevoie de ani de muncă pentru a ajunge în situația de a putea ușor vorbi despre realitate în imagini, în așa fel încât să poți lămurii și altuia problemele dialectice ale realității în care omul trăiește. Prin urmare, noi nu putem să credem că vreodată ar fi posibilă rezolvarea problemei tipicului fără o serioasă pregătire ideologică și fără spirit de partid. Nimeni nu crede că Balzac de pildă n-a realizat caractere tipice în situații tipice. Le-a realizat și Thomas Mann foarte bine. Dar erau ei pătrunși de spirit de partid în sensul în care înțelegem noi acest lucru? Căci noi când spunem «spirit de partid» înțelegem obișnuit ceva foarte clar: pregătirea marxist-leninistă temeinică și totală aderență în lupta partidului clasei muncitoare. Dacă un Thomas Mann, bunăoară, nu se găsea în această situație, cum se face că în cărțile lui tipicul este foarte bine realizat? Un scriitor mare luptă totdeauna pentru un ideal, luptă pentru rațiune împotriva obscurantismului, pentru omenie împotriva neomeniei și așa mai departe. Și aceasta este «Spiritul său de partid», adică lupta sa pentru binele omenirii, conform concepției sale despre lume și viață. Noi, din acest punct de vedere, ne aflăm pe o poziție mai avansată decât scriitorii din trecut, în sensul că noi nu vorbim în general despre omenire și despre fericire într-un viitor oarecare îndepărtat. Noi știm că, prin lupta clasei muncitoare, poate fi realizată bunăstarea oamenilor aci pe pământ și sub ochii noștri! Tipicul nu se realizează însă numai prin pregătire ideologică și prin practica și studiul vieții, ci și prin măiestrie, prin stăpânirea mijloacelor de creație literară. Greu cu măiestria este următorul lucru: nu poți învăța să scrii pe bază de rețetă, așa

cum înveți să fabrici pe bază de rețetă berea. Berea riguros aplicată asigură berea de bună calitate de la un caz la altul. Poeziile noastre, cărțile noastre nu trebuie să semene însă una cu alta. Tocmai varietatea lor asigură succesul lor, atunci când conținutul și forma artistică sunt realizate. Trebuie să ne străduim ca fiecare carte să fie un fapt unic în istoria literaturii. Capodoperă înseamnă tocmai acest lucru. Dar nici un scriitor nu scrie numai capodopere în viața sa, deși spre aceasta trebuie să tindă. Un poet reușește să scrie, să zicem, 24 poezii bune, care să merite numele de capodoperă. Pentru aceasta însă el trebuie să scrie cam 24 000 de poezii, din care vor rămâne posterității cele 24.” □ H. Zalis scrie despre *Actualitatea unei specii poetice neglijate: balada*.

• În „Viața Românească” apar nuvela *Ferestre întunecate* de Marin Preda și poezii semnate de Tudor Arghezi (*Trișca*), Al. Andrițoiu (*Lenin*), Maria Banuș (*Privesc în ochii lor*) și Nina Cassian (*Unde*). □ La „Cronica literară”, Ov. S. Crohmălniceanu descoperă *Noi talente în dramaturgie* – Ana Novac, *Preludiu*; *Familia Kovács*) și Horia Lovinescu (*Citadela sfărâmată*): „Ceva din spontaneitatea Anei Novac, din dispoziția ei de a lăsa să se reverse viu fluxul vieții, în disprețul tiparelor, ceva din îndrăzneala care o face – păcat – nu rareori să se fărâmițeze, să se piardă, nu i-ar strica lui Horia Lovinescu, așa cum măsura acestuia, priceperea de a grada efectele teatrale, de a stăpâni eroii și de a-i mișca într-un sens foarte precis, i-ar prinde bine autoarei *Preludiului*.” □ În cadrul rubricii „Teorie și critică” figurează studii de V. K. Skaterscikov (*Lenin despre problema tipicului în artă și literatură*: „Un artist poate reflecta viața în mod veridic, sesizând și zugrăvind în imagini artistice perspectivele ei de dezvoltare numai dacă o interpretează în mod just de pe poziții ideologice înaintate. Lenin a făcut o analiză profundă caracterului contradictoriu al concepției despre lume a marilor artiști și gânditori din trecut, ca Herțen, Nekrasov, Tolstoi, arătând că acest caracter contradictoriu a fost determinat de condițiile de clasă caracteristice societății rusești./ Lenin a arătat că reflectarea veridică a realității, zugrăvirea cu talent a adevărului social și psihologic al vieții poporului sunt în măsură să compenseze lipsurile ideologice ale artistului. Astfel condamnând necruțător tendințele reacționare din creația lui Dostoievski, Vladimir Ilici spunea totodată că Dostoievski este într-adevăr un scriitor genial, care a văzut racilele societății contemporane, că în opera lui sunt nenumărate contradicții, inconsecvențe, dar în același timp și tablouri vii din realitate.”), Sorin Arghir (*Zaharia Stancu – poetul*: „Poezia lui Stancu oferă spectacolul unei explozii de vitalitate și vigoare investite ades în aspirații de țaran răzvrătit.”), A. E. Baconsky (*Poezia lui Mihai Beniuc*: „Printre poeții vitaliști și ai vigoriei există unii ca Whitman sau Maiakovski la care putem vorbi despre o poezie a *energiei declanșate*, asociind vulcanii în erupție sau fluviile în plină revărsare. Beniuc în comparație cu ei este un poet al *energiilor acumulate*, al vuietului amenințător din preajma furtunilor, prin care valurile mării anunță imensele spații acvatice din adâncimile amare.”) și Lucian Raicu

(*Tot despre judecata de valoare*, articol de întărire a vigilenței, în care se strecoară și unele critici la adresa vedetelor zilei: „Foarte dăunătoare s-a dovedit a fi pentru critică recunoașterea unor autorități literare infailibile, practica elogierii necondiționate. Atmosfera neconținut festivă în jurul poeziei patetice, de o bună calitate oratorică, dar încă deficitară în multe alte privințe, a lui Dan Deșliu a fost întreținută, și ar fi aici locul să-l numim în primul rând pe tovarășul Mihai Novicov. [...] Gloria rapidă a posterității lui Eugen Frunză a fost în mod artificial întreținută, depășind mult meritele reale, și reacția din ultima vreme a opiniei literare e explicabilă. [...] S-a creat impresia că numai un anumit gen de poezie, acela reprezentat de cei doi autori citați mai sus, e capabil să exprime sentimentele omului de azi, ceea ce a adus serioase prejudicii dezvoltării poeziei noastre și a îngustat mult posibilitățile infinite de variate ale creației literare, înflorirea deplină a personalităților artistice celor mai diverse, mai puțin asemănătoare. Atmosfera de tămâiere, de elogi neîntrerupte și uniforme, tonul îngăduitor și evaziv, teama de a spune lucrurilor pe nume – nu înseamnă toate acestea un pericol de moarte pentru critica literară?”).

MAI

1 mai

- La pagina întâi a „României libere”, Radu Boureanu publică *Balada din Mai*. Pentru pagina a II-a, Tudor Arghezi scrie „tableta” *Întâi Mai*.
- În „Flacăra”, nr. 9, la rubrica „Scriitori și cărți”, Eugen Luca face educație generațiilor tinere, printr-o cronică a volumului de „reportaje și pamflete” *Din veacul XX* de Eugen Jebeleanu: „E bine că editurile pun la îndemâna tineretului nostru culegerile de articole, de pamflete și reportaje ale scriitorilor, care, în anii grei ai fascizării țării și mai înainte chiar, au protestat împotriva orânduirii sociale și a regimului burghezo-moșieresc și s-au solidarizat cu masele exploatate, împilate și batjocorite. E bine, fiindcă, în felul acesta, tineretul nostru, care nici nu-și poate imagina o altă viață decât aceea liberă și creatoare pe care o trăiește astăzi, dobândește, astfel, imaginea concretă a unor noțiuni, din fericire, pentru el abstracte: societate burghezo-moșierească, fascism etc. Tineretul nostru de azi deprinde, prin intermediul unor astfel de lecturi, să înțeleagă importanța reală a cuceririlor noastre revoluționare, să prețuiască la justa lui valoare aceste cuceriri și să le apere cu toată dârzenia. Și e bine, în sfârșit, fiindcă, în felul acesta, scriitorii din generațiile mai vechi oferă noului contingent scriitoricesc, o lecție de atitudine civică, de responsabilitate socială, care nu poate să rămână fără ecou. Recent E.S.P.L.A. a publicat culegerea lui E. Jebeleanu *Din veacul XX*. Această culegere reprezintă un mare interes și pentru înțelegerea poeziei pe care o scrie astăzi Jebeleanu. [...] Unele reportaje și pamflete ne dezvăluie în germene anumite

însușiri, care, cultivate apoi, au devenit caracteristice poeziei militante a lui Eugen Jebeleanu”.

3 mai

• „Gazeta literară” publică, sub semnătura lui Paul Georgescu articolul **Îndrumarea literaturii de către Partid**. □ Mihai Gafița îl elogiază pe **Marele om de rând** ca protagonist al literaturii realist-socialiste. □ La „Cronica dramatică”, Vicu Mândra comentează **Trei generații** de Lucia Demetrius. □ În întâmpinarea Congresului Scriitorilor apar articole semnate de Al. Simion (**Despre actualitate**: „Cronica istorică scrisă în epoca noastră trebuie să fie și va fi, fără îndoială, în primul rând, cronica istorică a epocii noastre.”), S. Damian (**Un complicat: Ilie Moromete**: „Tragedia lui Moromete se ivește odată cu invazia progresivă a relațiilor capitaliste, care descoperă pe neașteptate caracterul șubred al liniștii lui sufletești. Înțelegerea zguduitoare a sursei josniciei și inegalității sociale, conștiința aportului personal de vinovăție din pricina contemplării neutre va izgoni tot ce respiră încă nepăsare, exuberanță, seninătate de copil mare. Neputând împăca esența lui umană cu noile raporturi mercantile, Moromete se va prăbuși iremediabil.”), Mihai Novicov (**Note despre teoria și critica literară**, I: „Forma nu este o expresie pasivă a conținutului, ci, deși determinată de conținut, are un rol activ, influențează – într-un fel sau altul – dezvoltarea conținutului.”) și Al. Oprea (**Stiluri în proza contemporană**, II).

4 mai

Preluând un comunicat Agerpres, „România liberă” anunță **Solemnitatea decorării unor academicieni și profesori universitari**: „A fost înmănat Ordinul Muncii clasa I-a următorilor [...]: acad. Radu Vlădescu, cu prilejul împlinirii a 70 de ani și pentru îndelungată și bogată activitate științifică; acad. Mihai Ralea, cu prilejul împlinirii a 60 de ani și pentru activitatea sa merituoasă pe linie didactică și științifică; acad. Victor Eftimiu, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de activitate literară [...]. După înmânarea înaltelor distincții, tovarășul dr. Petru Groza a felicitat pe cei decorați urându-le noi succese în activitatea lor. Au răspuns acad. Mihai Ralea și prof. dr. Dumitru Manolescu”.

• G. Călinescu scrie la „Cronica optimistului” despre **Forța maselor**, pe baza „unui teanc de studii și documente, vorbind despre luptele clasei muncitoare”. („Contemporanul”),

6 mai

• În preajma aniversării a 35 de ani de la întemeierea Partidului, George Munteanu publică în „Munca” o mică antologie de folclor „nou” (e.g.: „Frunză verde trei căline./ Doru meu merge și vine./ Partidule de la tine./ Tu singur partidul meu/ Poți cuprinde dorul meu.”).

10 mai

• În „Gazeta literară” apare poemul *Basmul orezului albastru – sau care e deșteptul?* de Ștefan Bănuțescu. □ Premergător Congresului Scriitorilor, Savin Bratu stă de vorbă cu Ov. S. Crohmălniceanu („Fraza clasică din rapoarte – «Critica e, tovarăși, sectorul cel mai înapoiat» – cred că va trebui modificată la Congres. Critici cunoscuți scriu mai mult decât acum doi-trei ani; au apărut critici tineri talentați: D. Micu, S. Damian, Lucian Raicu, Horia Bratu, Georgeta Horodincă, B. Elvin, dumneata – ca să numesc doar câțiva dintre ei.”), iar Mihai Gafița îl interviuează pe Dumitru Corbea. □ Cu aceeași ocazie apar articole semnate de S. Damian (*Ilie Moromete în acțiune*: „Ilie Moromete repetă într-un sens o experiență de Don Quijote la dimensiuni mult mai restrânse, într-o fază mai modernă, cu o ținută mai puțin alegorică.”), Silviu Iosifescu (*Ceva despre reportaj*, I: „Sosul pseudo-literar [din reportaj – n.n.] nu poate fi confundat [...] cu procedeele și cu câmpul de acțiune al literaturii. «Literaturizarea» e în general legată de viziunea idilică care preferă veșmântul gata confecționat, caracterizarea monocromă și din birou a problemelor mai grele de înțelegere și expresie puse de realismul socialist.”), B. Elvin (*Roadele schematismului*: „Schematismul a tutelat începuturile literare ale câtorva dintre scriitorii noștri de talent și umbra autorității sale s-a întins asupra cărților lor. În acea perioadă dramatică în care artiștii căutau să stabilească acordul cu aspirațiile cititorilor lor, ei s-au izbit de schematism ca de un zid numai dincolo de care era cu puțință să le întâlnească. De o parte și de cealaltă a acestei bariere – autor și cititor – se căutau, se chemau, își trimiteau mesaje ce se pierdeau undeva în depărtare. Toate acestea trebuie spuse astăzi cu calm, desigur, dar nu fără tristețe.”) și Horia Bratu (*Prudhomism sau pseudoestetică*, unde se polemizează vehement cu M. Novicov în privința raportului formă/conținut – vezi textul *Note despre teoria și critica literară*, publicat în „Gazeta literară” din 3 mai).

11 mai

• În „Contemporanul”, Ovid S. Crohmălniceanu ridiculizează romanul *Le Paresseux* al lui Constantin Amariu (Amărieuței), proaspăt laureat în Franța cu premiul Rivarol: „Premiul Antoine de Rivarol, destinat încurajării autorilor străini, care scriu direct în limba franceză, a fost acordat anul acesta unui român. Faptul e firesc să ne fi interesat și pe noi, compatrioții lui. [...] Om de gust, Rivarol nu și-a cheltuit verva numai împotriva iacobinilor, ci și împotriva scriitorilor de duzină, a fabricanților de proză sau de poezie proastă, a aspiranților fără șanse de imortalitate. Neghiobia, chiar ultrareacționară, îl incita la batjocură. Cum să-i placă atunci lui Rivarol romanul *Le Paresseux* care este un «sub-kafka», o piesă de serie, o variantă a unui tip de literatură imitată și răsimitată până la refuz? [...] domnul Constantin Amariu face parte tocmai din categoria talentelor mediocre, care lucrează după o formulă la

modă și ale căror producții seamănă între ele ca două picături de apă. [...] Unde bat asemenea mici povestiri «filozofice» se vede imediat. Formula kafkiană a reducerii eroilor și întâmplărilor la un soi de nuditate, împinsă până la depersonalizare, ca în parabolă, se transformă într-un mijloc foarte dibaci de propagandă anticomunistă. [...] Eliberate de teama confruntării cu realitatea și puse sub semnul vag al simbolisticii, calomniile cele mai dezgustătoare, născocirile cele mai stupide pot fi înșirate în liniște. Nu lipsesc astfel din *Leneșul (Le Paresseux)* nici «colectivele în care oamenii nu mai au nume, ci sunt simple numere» (pag. 83); nici «lagărele de muncă forțată», nici «accidentații părăsiți în mijlocul drumului» (pag. 105), nici «statul polițist» (pag. 81), nici «persecuția artiștilor» (pag. 96), în sfârșit niciunul din sloganurile zilnice ale ziarelor ultrareacționare. Maniera kafkiană sau camusiană folosită pentru detalizarea acestor turpitudini nu constituie aici o problemă de preferință literară. Alegerea ei e în fond determinată de rațiuni mai simpliste. Domnul Constantin Amariu își execută mica sa îndeletnicire de calomniator. Sub firma lui Kafka însă își menajează riscul de a fi dezmințit pentru că oricând va fi gata să arate, chiar în fața evidenței faptelor, că, într-un asemenea roman, lucrurile nu trebuie luate în accepția lor curentă, imediată, ci în cea aluzivă, simbolică, interpretabilă doar prin glosare. Dl. Constantin Amăriuței a descoperit cu alte cuvinte un mijloc ingenios de a fi plătit pentru tot soiul de murdării, care, la bursa trădării și minciunii, nu prea se mai caută în expresia lor directă. Așa își și permite – de pildă – să arate cum sub pretextul că «nu mașinile, ci sentimentele omoară oamenii» în România democrat-populară, comuniștii interzic muncitorilor să părăsească lucrul, chiar atunci când e vorba să-și vadă nevestele care abia au născut, asta, după ce actualul regim a creat creșe în nenumăratele sate, unde de veacuri femeile nășteau pe câmp în timpul lucrului. Așa își permite de asemenea să «descrie» cum tot în Republica Populară Română, oamenii de partid organizează un pogrom, asta, după ce același regim, în țara care a cunoscut pogromuri sălbatice încă acum 15 ani, a desființat orice discriminări rasiale. Sunt toate aceste fapte «diverse» născociri ticăloase? Închipuie ele o urzeală de minciuni grosolane, cinice? Ei și! [...] Și ca să închei, o ultimă observație: Premiul Rivarol e destinat autorilor străini, care scriu direct în limba franceză. N-au așadar dreptul la el traducătorii de pagini din poezii români cunoscuți în limba lui Voltaire, în proză, și încă sub semnătură proprie. De ce să fie atunci premiat dl. Constantin Amariu, care rezumă strofe din poezi români dintre cele două războaie, ca Ion Pillat, Lucian Blaga, George Bacovia [...]?”. (*D-I Amăriuței, Kafka și Rivarol*). □ G. Călinescu scrie, la „Cronica optimistului”, articolul *Leneșul*. □ În cadrul anchetei „Cărțile și cititorii lor”, prof. univ. L. Bartfeld, de la Facultatea de Științe juridice din Iași, nuanțează tonul avântat al rapoartelor literare postbelice, observând că *Se tipăresc și multe cărți de valoare scăzută*: „Mulți dintre prozatorii noștri mai vechi, pe deplin consacrați,

au dat în anii regimului nostru democrat-popular cele mai bune dintre operele lor. Mă gândesc în primul rând, la Camil Petrescu și la Ion Marin Sadoveanu, dar desigur și la mulți alții. Un număr mare de autori tineri s-au afirmat cu tărie, iar deasupra tuturor eu îl așez pe Petru Dumitriu. Cred însă că exigența față de ceea ce se prezintă spre publicare este insuficientă și că se tipăresc și multe cărți de valoare scăzută. Domnește în viața noastră literară un fel de înfrigurare, deși avem o literatură bogată și valoroasă, astfel că apelul lui Heliade: «Scrieți, băieți, numai scrieți!» trebuie folosit cu discernământ. Dacă lucrarea este inspirată din viața satului nou sau a uzinei, bunăvoința unor redactori ai editurii îi este larg asigurată, fără prea multă exigență în ce privește talentul. Pentru acești redactori subiectul sfințește cartea. Datorită unei astfel de subestimări a calităților artistice care se cer lucrării literare, operele de valoare reală care oglindesc cu măiestrie și pătrundere esența nouă a realității sociale din țara noastră și multiplele ei înfățișări sunt de multe ori ascunse ochilor cititorilor prin multe lucrări mediocre. Critica noastră ar trebui să fie mai curajoasă, mai principială și mai exigentă. Iar când un critic găsește necesar să-și exprime ideile asupra valorii unor opere și încearcă să facă unele considerații teoretice asupra condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească orice operă literară, indiferent de subiectul ei, să nu i se atribuie imediat epitete care aruncă îndoieli asupra însușirii metodei realismului socialist. Literatura noastră dramatică ne-a dat, după 23 August, o serie de piese care sunt printre cele mai bune din câte s-au scris la noi. Mă refer în special la lucrările lui Camil Petrescu, Mircea Ștefănescu, Aurel Baranga, Horia Lovinescu. Cred că *Citadela sfărâmată* înseamnă un punct de cotitură în producția noastră dramatică prin felul cum a reușit să înfățișeze în mod artistic probleme ale epocii noastre, în plină transformare revoluționară. Pentru a termina, voi spune câteva cuvinte despre poezia noastră actuală. Cred că avem o pleiadă remarcabilă de poeți, ale căror nume nu le voi scrie pentru că sunt pe toate buzele. În ultimul timp, majoritatea poezilor noștri s-a eliberat de schematism, de șabloane, sensibilitatea lor se exprimă într-un limbaj bogat și sugestiv. Totuși mai dăinuie tendința greșită de a răspunde la evenimente de importanță incontestabilă printr-o versificare plată, nesemnificativă. Și este deosebit de regretabil când astfel de versificări sunt produse de pana unor poeți talentați și apreciați, care dau un prost exemplu confrăților tineri și par a nu avea suficientă considerație față de cititor”. □ Radu Popescu îi aplică romanului despre mineri *Izvorul roșu* al lui N. Jianu, o cronică de desființare: „Nimic nu poate fi mai surprinzător pentru cititorului romanului lui N. Jianu decât să constate că, după ce a parcurs șase sute de pagini, n-a ajuns decât la «sfârșitul vol. I». Dintr-odată ies în evidență, în chip exploziv, unele defecte ale cărții, printre care lipsa de unitate deține primul rang, iar lipsa unui conflict epic încheiat, pe al doilea. [...] Greșeala cea mai evidentă a romanului nu este de a fi pus prea puțin, ci prea mult, dizolvând astfel materialul și conflictul specific

în elemente disparate, tratate la egalitate. [...] Bun, excelent cunoscător al regiunii, al oamenilor, al obiceiurilor, Nicolae Jianu a scris pagini cu totul remarcabile pe această linie, și dacă ar fi știut să rămână aici, descriindu-și materialul sub aspecte multiple, el ne-ar fi dat, fără îndoială, în genul epic pur, o carte echivalentă cu *Desculț* al lui Zaharia Stancu, un *Desculț* al minerilor din nordul Ardealului. Dar n-a știut acest lucru. El nu a vrut mult, ci a vrut multe, obsedat desigur de ideea cu totul greșită că romanul implică neapărat îmbrățișarea întregii arii sociale (lucru, practic vorbind, absolut imposibil), obsedat de idealul literar atât de periculos și greu accesibil, cunoscut sub numele de frescă. De aceea el și-a complicat romanul cu descrierea paralelă a unei alte lumi, a lumii burgheziei bucureștene și a boemei artistice decadente. [...] Nu, tovarășul Jianu trebuie, cel puțin la, dacă nu mă înșel, la treilea roman al său, să-și recunoască mijloacele proprii, care sunt dintre cele mai bune. Să lase la o parte lumea burgheză, a orașului, a intelectualității, de care se apropie pe baza unor scheme sumare, și analiza psihologică minuțioasă care nu face decât să arunce haosul asupra personajelor sale. Să rămână încă în lumea simplă, dar adâncă, plină de poezia sufletelor aspre și a naturii severe, să intuiască viața interioară a acestor oameni pe care îi simte și îi cunoaște bine. Ordonând din punct de vedere politic ceva mai corect valoarea actului individual, să ne arate mineri țărani, femei adunate la izvor, case unde domnește simplitatea solemnă și dârză a unor oameni care se îndreaptă spre o viață nouă, și sunt convins că volumul al doilea va ridica la adevăratul său merit, un efort risipit pe planuri străine și care, în volumul întâi, nu se arată decât fragmentar, dar cu cele mai bune promisiuni.”. (N. Jianu: „*Izvorul roșu*”). □ La rubrica „Tribuna creației” continuă, prin extensie de la „notă” la „articol”, schimbul de replici dintre M. Gafița și Lucia Olteanu, în problema „confuziilor grave” legate de utilizarea conceptelor de „realism socialist”/ „realism critic”/ „antirealism” (*Argumentație sau prestidigitație?*): „Detectarea de către tov. M. Gafița a conflictului dintre realismul socialist și realismul critic, care ar exista în cadrul literaturii noastre, poate duce (în cazul acceptării unei atari absurdități) la revoluționarea esteticii actuale. S-ar părea că nu avem de luptat numai cu antirealismul, ci și cu o formă a realismului, cu realismul critic. Perspicacitatea tov. M. Gafița merge și mai departe. El a descoperit până și pozițiile realismului critic în literatura noastră și chiar și pe protagoniștii acestor poziții (!?): V. Vântu, N. Țic, Beuran, Eugen Barbu. [...] Este cazul să ne întrebăm: care-i de fapt opinia criticului? Putem vorbi, în cadrul literaturii noastre noi, de folosirea metodei realismului critic? Tov. Gafița este pentru? Este contra? Sau este pentru-contra?”. □ Este publicată prima parte a studiului sovietic *Principiul leninist al partinității literaturii*, de V. Ivanov, apărut în gazeta „Kommunist”, 5/ 1956. Continuarea este anunțată pentru numărul viitor.

13 mai

- În „România liberă”, Tudor Arghezi publică „tableta” **Butelca**. □ La pagina a II-a, Al. Ivan Ghilia este prezent cu „fragmentul” *Cererea de înscriere*, „din romanul în pregătire *Cuscrii*”.

15 mai

- Începând cu nr. 10, „Flacăra” publică ancheta **Care este scriitorul dv. preferat?**, inițiată „în întâmpinarea primului Congres al Scriitorilor din R.P.R., care va avea loc între 18-28 iunie a.c.”). Răspund: un translator (*Citesc cu pasiune pe Sadoveanu și A. Tolstoi*), un muncitor și responsabil cultural (*Aștept volumul următor din Morometzii*), un bibliotecar (*M-am regăsit într-unul din eroii lui Titus Popovici*), un student (*Poetul meu preferat: Victor Tulbure*).

16 mai

- Un comunicat Agerpres, publicat în „România liberă”, anunță decesul scriitorului A. A. Fadeev: „La 13 mai 1956 [...] a încetat din viață în mod prematur unul din talentații scriitori sovietici, autor al unei opere beletristice bine cunoscute și iubite de popor”.

17 mai

- „Gazeta literară” comemorează dispariția lui Alexandr Alexandrovici Fadeev, despre care scrie Zaharia Stancu (**Amintirea lui Fadeev**, „un strălucit exemplu în lupta pe care o ducem pentru întărirea spiritului de partid în literatură, pentru triumful realismului socialist”). □ În întâmpinarea Congresului Scriitorilor, Savin Bratu îi intervieuează pe Tudor Vianu („Fără să tăgăduiesc existența unor creații valabile și în acest domeniu [...], mie mi se pare că lirica celor mai tineri se caracterizează prin revenirea la o atitudine poetică mai veche. Mulți dintre poeții actuali, mai cu seamă dintre cei tineri, compun poetic pe teme abstracte și ajung astfel la o retorică lirică puțin convingătoare. [...] Adevăratul poet nu este un orator care dezvoltă o temă propusă, ci un om care găsește expresia sa în însuși momentul învăpăierii sale sentimentale.”) și pe Mihai Novicov, iar Mihail Petroveanu dialoghează cu Petru Dumitriu. □ Cu același prilej apar articole semnate de Vera Călin (**Însemnări despre durata romanului vechi și nou**, I: „În romanul nou, scris sub semnul realismului socialist, transmiterea sentimentului duratei, a ritmului vieții, e firesc să comporte înnoiri, de vreme ce înțelegerea și redarea timpului ține de concepția, de filosofia autorului. Înnoirile acestea se asociază [...] cu elemente ținând de două domenii: de realitatea obiectivă, de realitatea socialismului și, în al doilea rând, de gândirea filosofică a scriitorului nou, de concepția materialist-dialectică asupra naturii și societății.”), Silviu Iosifescu (**Ceva despre reportaj**, II: „Anii de ucenicie ai reporterilor noștri pot să se sfârșească.”) și Al. Oprea (**Stiluri în proza contemporană**, III).

• „Munca” relatează despre funeraliile lui A. A. Fadeev, a cărui figură „luminoasă” „va rămâne veșnic vie în inima poporului român” (după cum afirmă telegrama trimisă de Mihail Sadoveanu în numele Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R.P.R.).

• S. Fărcășan semnează în „Scânteia”, la rubrica „Pe teme literare”, o amplă cronică a romanului lui Petru Dumitriu, *Pasărea furtunii* (una „dintre acele cărți de valoare care prezintă interes nu numai prin ele înșile, ci și prin istoria zămislirii lor”), intitulată *Omul de azi în fața „destinului”*. Reeditat în 1954 într-o versiune revizuită și îmbunătățită în raport cu prima ediție, din 1952, romanul este ilustrativ, din perspectiva cronicarului, pentru progresul literaturii noi, în măsura în care „Autorul a căutat [...] să perfecționeze caracterul artistic al cărții, să adâncească psihologia lui Jora, să evite șablonul.” Atrăgând atenția asupra „lipsurilor” primei versiuni (cum ar fi, de pildă, unele „concesii făcute concepțiilor fataliste”), S. Fărcășan subliniază responsabilitatea criticii în procesul de corectare a greșelilor strecurate în operele literaturii noi: „Felul cum au fost primite greșelile cărții și felul cum a lucrat autorul la îndreptarea lor ridică în fața vieții literare probleme importante. În primul rând, răspunderea criticii literare. N-au întârziat să apară cronici în care tocmai greșelile se bucurau de elogiile cele mai puternice, în care, de pildă, inconsecvențele zugrăvirii lui Adam Jora erau prezentate drept o etapă nouă, superioară, în înfățișarea eroului comunist al zilelor noastre. [...] E meritul lui Petru Dumitriu că a tras concluziile necesare – în ce privește propria lui creație literară – și a examinat cu atenție și cu simț de răspundere cetățenească și artistică nu numai aprecierile pozitive făcute de presă, dar și criticile ei. Autorul a avut ambiția sănătoasă de a crea o carte care „să rămână”; însușindu-și criticile care exprimau părerea publicului nou de azi, el a ridicat romanul său pe o treaptă mai înaltă, a creat talentului său posibilitatea de a naviga numai în apele realismului, acolo unde talentul se simte în largul său. În această atitudine – nu singura în viața noastră literară – vedem și un exemplu bun și o condiție prielnică exercitării unei critici principiale, de real folos.” Cronicarul procedează ulterior la o cercetare în detaliu a tipologiei personajelor, insistând asupra construcției protagonistului și apreciind absența stereotipiilor, profunzimea analizei și a psihologiei lui Adam Jora care apare ca „un activist creator și nu șablonard”: „Eroul „pozitiv” al cărții nu e ideal în toate [...] mai are trăsături înapoiate, necomuniste, care ne lasă să bănuim prin ce eforturi grele a ajuns acest om să se stăpânească, să se perfecționeze [...] și ce luptă dramatică mai are de dat pentru a-și statornici o viață personală armonioasă. Sunt însă contradicții reale ale unui caracter viu, redat în mișcarea sa și nu în conflicte artificiale.” În ultimă analiză, cronicarul apreciază că prin versiunea îmbunătățită a romanului, „literatura noastră s-a îmbogățit cu una din cărțile ei remarcabile, o operă durabilă.”

18 mai

• G. Călinescu scrie la „Cronica optimistului” dialogul *Ozymandias*. □ Radu Popescu recenzează volumul de versuri al lui Dumitru Corbea, *Pentru inima ce arde*: „[...] trei poeți au făcut să răsunе glasul adevăratei țărânimii, nemulțumite de orânduirea socială, fierbând de mânie, cerând dreptate: Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Dumitru Corbea. Apăruți în arena literară cam în același timp, ei au reprezentat poziția realistă, luptătoare, în poezia țărănească. Meritul lor este mare și definirea oricăruia din ei implică această îndrăzneală. Dar în timp ce Beniuc s-a ridicat repede la o poezie a problemei sociale în totalitatea ei, în timp ce Stancu a părăsit meleagurile poeziei pentru a scrie o nouă pagină a prozei țărânimii, Corbea a rămas neclintit legat de poezia satului, ca un Creangă al poeziei moderne românești.”. (*Dumitru Corbea: „Pentru inima ce arde”*).

23 mai

• Uniunea Scriitorilor din R.P.R. anunță în „România liberă” decesul scriitorului Ion Călugăru, „după o lungă și grea suferință”, la 22 mai: „Scriitor, luptător antifascist, combatant neobosit pentru cauza popoarelor, Ion Călugăru a fost și un om de înaltă ținută morală și un bun tovarăș”. Necrologul este semnat de: Mihail Sadoveanu, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Ury Benador, Geo Bogza, Demostene Botez, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Dumitru Corbea, Ovid S. Crohmălniceanu, Mihail Davidoglu, Dan Deșliu, Petru Dumitriu, Eugen Frunză, V. Em. Galan, Paul Georgescu, Barbu Gruia, Eugen Jebeleanu, Aurel Mihale, Șerban Nedelcu, Mihai Novicov, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Zaharia Stancu, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner, H. Zincă. „La orele 14, va avea loc mitingul de doliu, iar la orele 15, incinerarea la Crematoriul «Cenușa»”

24 mai

• În „Gazeta literară”, Petru Dumitriu subliniază *Mesajul prozei noastre epice*: „Mesajul prozei noastre epice se trage îndeosebi din revoluționarea conștiinței maselor. Din trecerea în zece ani de la conștiința de a trăi într-o societate nedreaptă, bazată pe exploatare, societate sfâșiată de contradicții generatoare de suferință «jos», de faliment etic «sus» – la conștiința de a trăi într-o societate ce tinde a nu mai avea clase, a suprima exploatarea, umilința, într-o societate de perspective deschise, într-un cuvânt, la conștiința demnității și mândriei umane și sociale.” □ În întâmpinarea Congresului Scriitorilor, Savin Bratu îl interviewează pe Ion Marin Sadoveanu, iar Sorin Arghir pe Mihu Dragomir. □ Cu același prilej apar articole semnate de Vera Călin (*Însemnări despre durata romanului vechi și nou, II*), Andrei Băleanu (*Despre dialectica formei și conținutului*: „A încerca să delimităm în spațiu sfera conținutului de sfera formei ar fi într-adevăr absurd. [...] Ceea ce vedem

„nemişcitur într-o operă de artă este întotdeauna o formă în care este întruclădit conținutul.”), Al. Simion (*Părerile despre imaginea muncitorului în literatură*: „Literatura închinată clasei muncitoare a trecut de faza primelor deșelări. Fie ca această literatură să intre cât mai curând în zodia toamnei bogate.”) și Mihai Novicov (*Note despre teoria și critica literară*, II: „într-o operă de artă elaborată și definitivată de creator nu este loc pentru nicio contradicție între conținut și formă. Aici forma nu poate exprima decât conținutul existent, nu poate fi decât a conținutului, care, la rândul său, se afirmă (și deci poate fi cunoscut) numai prin forma respectivă. O operă de artă definitivată este un «dat» și nu un proces.”).

• Un material nesemnlat din „România liberă” prezintă aspecte de la *Incinerarea scriitorului Ion Călugăru*: „Corpul neînsuflit a fost depus în sala Casei Scriitorilor «Mihail Sadoveanu» unde în cursul dimineții au venit să-i aducă un ultim omagiu numeroși scriitori, ziariști, reprezentanți ai Ministerului Culturii, ai instituțiilor de artă și cultură, precum și numeroși iubitori ai literaturii. [...] La ora 14 a avut loc adunarea de doliu. Eusebiu Camilar și Nicolae Moraru, în numele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., și Nestor Ignat, redactor șef adjunct al ziarului «Scânteia», au evocat personalitatea lui Ion Călugăru, care și-a închinat întreaga viață și activitate cauzei partidului și poporului muncitor. Ion Călugăru este exemplul scriitorului comunist pentru care literatura în toată mărirea și frumusețea ei este imaginea luptei pentru o viață mai bună.[...] În acordurile solemne ale marșului funebru scriitori și ziariști au ridicat pe brațe sicriul cu corpul neînsuflit. Incinerarea a avut loc la crematoriul «Cenușa» unde criticul literar Ov. S. Crohmălniceanu a adus un ultim omagiu dispărutului”.

25 mai

• În „Contemporanul”, G. Călinescu scrie la „Cronica optimistului” despre *Chitanța creatorului*. □ Un comunicat din partea Uniunii Scriitorilor anunță decesul lui Ion Călugăru. □ Radu Popescu analizează volumul de versuri *Scriu negru pe alb* de Virgil Teodorescu: „Avem în aceste cicluri o serie de poezii scurte, care sunt noi în sentiment, în vers, în imagine, în tot, sunt mari biruințe ale poeziei noastre din ultimii ani. La catehismul iubirii, care nu poate lipsi din nicio literatură lirică, și care până în momentul de față era cel fixat nouă de Arghezi, Virgil Teodorescu a adăugat ceva, ceva care rupe cu egoismul, intimismul, izolaționismul poeziei erotice, arătându-ne că și dragostea noastră s-a schimbat, că ea poate da omului o dimensiune nouă, care este aceea a generozității, a înfrățirii, a setei de ideal, prin iubire. Și dacă poetul se va strădui să dea același elan, aceeași forță convingătoare poemelor sale închinată construcției socialismului, atunci opera sa își va îndeplini cu totul chemarea.” (*Virgil Teodorescu: „Scriu negru pe alb”*).

- Teșu Milcoveanu comemorează în „Munca” 50 de ani de la moartea lui Ibsen (*O pildă de credință în artă, în adevăr, în om*).

31 mai

- Editorialul – semnat în numele redacției – de pe prima pagină a „Gazetei literare” îndeamnă *Să îmbunătățim munca ideologică în domeniul literaturii*.

□ Sub titlul *Împotriva abaterilor de la spiritul de partid* este rezumată ședința organizației de bază P.M.R. a scriitorilor din București, care avusese loc pe 15 mai și care se soldase cu excluderea lui Alexandru Jar din rândurile partidului: „Pornind de la propriile trăsături de om nesincer față de partid, fățarnic, spunând despre sine însuși că a dus o «viață dublă», Jar a atribuit cu nerușinare aceste trăsături tuturor membrilor de partid, tuturor comuniștilor. El a pretins în mod mincinos că partidul ar educa pe comuniști în spiritul lașității, al lipsei de curaj. Acestea sunt minciuni josnice. [...] Jignind pe membrii de partid, muncitori, țărani muncitori, intelectuali, care – cu ajutorul partidului – și-au ridicat mult nivelul de conștiință și care, prin munca și inițiativa lor creatoare, constituie tăria partidului – Jar a lansat fără rușine afirmația calomnioasă că membrii de partid «gândesc din ce în ce mai puțin». El s-a ridicat în spirit anarhic împotriva organelor de partid și a rolului lor de a educa și organiza pe membrii de partid.” Pe de altă parte: „La «Gazeta literară» s-a creat o situație neprielnică pentru dezbaterea problemelor principale ale creației literare și pentru combaterea spiritului de grup și tămâiere reciprocă. Această publicație, care ar trebui să aibă un rol important în sprijinirea orientării realist-socialiste a literaturii noastre, publică numeroase lucrări de critică și teorie literară care ar trebui criticate pentru confuziile pe care le lansează, nu combate manifestările concrete ale ideologiei burgheze și dă dovadă de lipsă de principialitate. Mai recent, unele interviuri au contribuit la o agitație neprincipială, alimentată în mod artificial.” De altfel, excluderea lui Al. Jar este rezultatul unui astfel de interviu dat lui Mihail Petroveanu și publicat în numărul din 12 aprilie al revistei. □ În întâmpinarea Congresului Scriitorilor, Miron Dragu o interviează pe Lucia Demetrius, iar Mihai Gafița pe Dan Deșliu. □ Cu același prilej apar articolul *Obiect și conținut în critică* de Horia Bratu, care polemizează pe această temă cu Andrei Băleanu și M. Novicov, și referatul prezentat de Mihai Gafița la plenara secției de proză a U.S.R., unde e înfierată, între altele, formula diversionistă a „adevărului integral” ca alternativă la idilism și negativism: „Ea nu e o altfel de exprimare a spiritului de partid, a realismului socialist, ci e o înlocuire a spiritului de partid, o părăsire a realismului socialist pentru tendințe străine literaturii realist-socialiste.” □ Nicolae Moraru semnează un necrolog *I. Călugăru*.

- În „Munca”, H. Zalis recenzează romanul lui N. Jianu *Izvorul Roșu*, a cărui acțiune se petrece „în decurs de câteva luni” („sfârșitul anului 1947 și începutul celui următor”): „Pătrunzând cu mijloacele specifice artei în istoria

bursei, a cabinetelor capitonate din ministere, unde reacțiunea mai avea destui exponenți, făcându-ne cunoscute urzelile marilor capitaliști de la noi, susținuți de cercurile interesate de peste hotare, romancierul ne-a dat imaginea acelor agitate zile.”

[MAI]

• „Lupta de clasă” reproduce după revista „Partiinaia Jizn”, nr. 6, articolul *În ce constă prejudiciul cultului personalității*: „Se știe că cultul personalității înseamnă exagerarea peste măsură a rolului unui om, fie chiar al unui om de seamă, divinizarea lui, ploconirea în fața lui și totodată negarea rolului activ, hotărâtor al maselor populare în procesul istoric. Această concepție nejustă s-a format și s-a cultivat la noi mulți ani în legătură cu personalitatea lui I. V. Stalin. Toate succesele dobândite în construirea societății socialiste, victoriile repurtate pe fronturile războiului pentru apărarea patriei, realizările obținute în dezvoltarea orânduirii socialiste, în dezvoltarea teoriei marxist-leniniste erau prezentate drept rezultat exclusiv al activității sale, iar rolul partidului comunist, rolul poporului sovietic era dat uitării, cu totul minimalizat, în ciuda adevărului istoric. [...] Întemeietorii marxism-leninismului – Marx, Engels, Lenin – nu numai că au fundamentat teoretic rolul maselor populare în istorie, dar prin întreaga lor activitate practică au contribuit la unirea forțelor oamenilor muncii, la atragerea lor în lupta activă. Marx, Engels, Lenin stârpeau din rădăcini orice încercări de preamărire a lor personală, nu tolerau slugărnicia; în tot cursul vieții lor ei au luptat împotriva cultului personalității și au condamnat cu asprime orice manifestare a acestuia. [...] În operele lui I. V. Stalin putem găsi multe afirmații împotriva elogierii nejustificate a personalității și a diminuării rolului maselor populare. Aceste afirmații însă au caracterul unor teze generale. În practică, când era vorba de preamărirea personală exagerată a lui Stalin însuși, el nu lua atitudine împotriva acestor fenomene străine marxismului. Dimpotrivă, ele erau încurajate în fel și chip, și lucrurile ajungeau până la autoelogiere. [...] Nesocotirea de către Stalin a normelor vieții de partid și a principiului conducerii colective a dus la denaturarea principiilor de partid și a democrației de partid, la încălcarea legalității revoluționare, la represii neîntemeiate. Numai ca urmare a cultului personalității și a încălcării normelor vieții de partid, legat de aceasta, au putut să se strecoare în posturi de conducere în partid și în stat agentul înveterat al imperialismului Beria și complicitii săi. Demascarea și zdrobirea de către Comitetul central a bandei mârșave trădătoare a lui Beria au permis să se lichideze încălcările legalității, să se restabilească normele și principiile legalității socialiste. S-a depus o muncă însemnată, care mai continuă, pentru revizuirea proceselor unor persoane condamnate, într-o anumită perioadă, ca dușmani ai poporului. Mulți dintre ei, condamnați fără a fi vinovați, au fost pe deplin reabilitați. Acum s-a stabilit controlul corespunzător al partidului și

guvernului asupra activității organelor securității de stat. Aceste organe, tribunalul și procuratura, sunt întărite cu cadre verificate, s-au restabilit drepturile procuraturii și s-a întărit controlul înfăptuit de aceasta. Congresul al XX-lea al partidului a aprobat în întregime măsurile luate de CC al PCUS pentru consolidarea legalității sovietice, pentru respectarea întocmai a drepturilor cetățenilor, garantate de Constituția sovietică, și a obligat toate organele de partid și sovietice să stea cu vigilență de strajă legalității, să curme cu hotărâre și severitate orice manifestare de încălcare a legalității, de samavolnicie, de încălcare a ordinii legale socialiste.” □ Andrei Băleanu recenzează *M. Breslașu: „În târg la Iași – 1917”*, partea a doua, „sub forma unei vaste epopei în versuri”, din ciclul *Povestea poveștilor*, „e un poem liric. Spre deosebire însă de acel lirism care gravitează în jurul eului autorului – și care astfel se autorestrânge la un univers limitat -, aici eroul liric dă glas unor sentimente și năzuințe care sunt ale maselor. Mai mult chiar: nu poetul e acela care vorbește, ca un cronicar tardiv și exterior evenimentelor, ci – cum se întâmplă adesea în poezia populară – o voce colectivă, împărtășind în mod direct starea de spirit și evoluția conștiinței poporului.”

• Numărul 5 al lunarului „Scrișul bănățean” cuprinde două poezii de Nicolae Labiș: *Zâmbetul* și *Cosma Răcoare*. □ Lucian Blaga traduce *Cântecul câinelui* și *Tot ce trăiește poartă semn* de Serghei Esenin. □ Pentru ***Prezența scriitorului în actualitate*** pledează Al. Jebeleanu, care face câteva incursiuni în literatura zilei, □ În ***Întregul adevăr***, Leonard Gavriliu combate teza „adevărului integral”: „Ne înșelăm dacă credem cumva că negativității îndrăznesc să-și expună tranșant teoriile lor, care traduc influențe ale ideologiei burgheze. De regulă ei «își spun părerea», «participă la lupta de opinii». Ei nu apără «principii», «teorii», «dogme», ci lansează «opinii», ba chiar «opinii personale» sută la sută. Și o fac cu emfază, elegant, cuceritor și, orice s-ar spune, «obiectiv». Se bucură grozav dacă au reușit să tulbure apele (recte – conștiințele). [...] Că negativismul e naturalismul adaptat la condițiile noastre și că acest «mod» de a aborda realitatea nu se referă exclusiv la temele actuale, ci și la teme luate din istoria mai îndepărtată sau mai apropiată a poporului, nu-o arată fragmentele de roman intitulate *Groapa*, recent publicate de Eugen Barbu. Tânărul romancier e pesemne convins că nu i-a scăpat nicio bucatică din «adevărul integral». Fragmentele apărute abundă în detalii și ai impresia că autorul descrie uneori lucrurile după ce le-a privit atent cu lupa. [...] priviri, gesturi, forme, gânduri, intenții, peisaje sunt consemnate meticolos. În schimb, nicăieri în *Groapa* nu aflăm vreun pasaj închinat adevărului cel mare, năzuinței maselor muncitoare de a răsturna pe asupritori, pe exploatare. [...] E o denigrare retrospectivă a realității românești, a luptei proletarietului, fie și prin simpla trecere sub tăcere a forțelor care s-au manifestat cu eroică hotărâre în anii care au premers înființarea Partidului Comunist. Niciunul dintre scriitorii mari ai omenirii nu s-au prosternat ca la

idoli în fața faptului brut, «autentic». Punând literaturii lor un scop înalt, rezervând scrierilor lor un rol în lupta popoarelor, tinzând să influențeze conștiințele și să le educe, ei întotdeauna au ales și au modificat faptele «autentice», așa ca ele să nu contrazică marele, uriașul adevăr: dorința oamenilor de a deveni mai buni, atât ca indivizi cât și ca ansamblu social. [...] adesea scriitorii conduși de un ideal social modifică faptele brute nu din confuzie, ci în chip conștient, pentru că așa o cere tipizarea. Tipicul este prin excelență adevăr și ceea ce este tipic se orientează și spre un scop.” □ Octavian Metaea semnează *Ceva despre problemele literaturii științifico-fantastice*: „Noul gen, care și-a făcut loc modest, dar cu îndrăzneală în frontul nostru literar, este incontestabil literatură și încă una de pretenții, care trebuie să îmbine armonios tematica – bazată pe date și ipoteze științifice – cu realizarea, care cere măiestrie literară, stil captivat, eroi pozitivi, pentru ca să-și atingă scopul educativ. Nu trebuie să cădem în greșeala de a confunda acest gen cu așa-zisa literatură din occident, faimoasele «comicsuri», care de dragul aventurii preamăresc crima și pe criminal, târând pe cititor în mlaștina destrămării sufletești.”

• În „Steaua”, nr. 5, acad. I Agârbiceanu publică textul memorialistic *La Viața Românească*. □ Semnează poeme Nina Cassian (*Mâinile lui, Dezgheț*), Aurel Gurghianu, Aurel Rău, Ion Horea (*Inscripție*). □ Lucian Blaga traduce din N. A. Nekrasov (*Muzei*) și Federico Garcia Lorca (*Cântecul cavalerului*), iar Eugeniu Speranția *Din poezia chineză*. □ Mihai Gafița scrie *Despre poeziile lui Dumitru Corbea*, Leon Baconsky recenzează *În Extremul Orient* de Mihai Ralea, iar I. Valentin despre Virgil Teodorescu, *Scriu negru pe alb*.

• „Tânărul scriitor”, nr. 5, publică poemul *Adevăr și poezie* de Tudor Vianu. □ Cezar Petrescu oferă *Însemnări pentru tinerii scriitori*: „...cred că paralel cu rolul criticii și adesea, practic, efectiv, cu mai mulți sorți de izbândă, acești scriitori încărunțiți la masa istovitoare și migăloasei trude pentru a birui cuvântul, pentru a însufleți bruma amorfă a umanității statistice ca s-o transforme în tipuri reprezentative, pentru a selecționa din tumultul conflictelor și dramelor omenești de toată ziua pe cele mai caracteristice specifice unui popor și unei epoci, pentru a descoperi taina celei mai vii și mai pătrunzătoare expresii literare a realității care ne înconjoară; – da, cred că dimpotrivă acești scriitori trecuți de jumătatea vieții au dreptul, ba chiar datoria de a împărtăși generațiilor urmașe suma imenselor experiențe, a nenumăratelor căutări și a tot atât de nenumăratelor erori acumulate în deceniile lor de creație. Căci nici erorile nu sunt pierdute, când ai curajul să le privești în față și să le cercetezi. și ele reprezintă pentru creator un element pozitiv, fecund, constructiv.” Despre eroul pozitiv: „cum să mă îndoiesc că acești tineri nu vor găsi ei, prin însuși procesul creației, cheia aceluia erou pozitiv despre care se discută atâta în vid și pe care generația mea scriitoricească nu-l putea construi, fiindcă pur și simplu nu figura în statistică

realității de atunci, decât la rubrica învinșilor sub o formă sau alta, la rubrica singuraticilor sterili măcinați de propria lor singurătate?” □ Mircea Zăciu are „un fragment dintr-un roman în pregătire” – **Dezordinea**. □ Din „poemul epic de mare întindere *Pâine și sare*” al lui Ion Gheorghe sunt publicate trei capitole: „Primul [...] e menit să prezinte satul unde se petrece acțiunea și pe unul dintre personajele principale, instructorul de Partid, Ihale. Cel de al doilea ne vorbește despre felul cum este întâmpinat în sat noul instructor, iar cel de-al treilea surprinde gândurile unui țăran sărac din sat, în legătură cu intrarea în gospodărie.” (conform notei de prezentare). □ Titus Popovici notează câteva **Gânduri în preajma Congresului**: „Eroii noștri, deși sunt eroi, nu trăiesc ruși de lume, sunt angrenați într-un proces de relații. cred că îndeosebi în redarea relațiilor dintre oameni, greșim. Aici se vede lipsa nivelului ideologic, neînțelegerea dialecticii, sărăcia conștiințelor. Nu puțini judecă aproximativ astfel: având în vedere că în țara noastră s-au instaurat relații noi, tovărășești, înseamnă că toți eroii pozitivi sunt frați (faptul că doi nu se pot suferi, de pildă, sau se invidiază și se «sapă», sau iubesc aceeași femeie, și aici unul nu vrea să renunțe, sunt pete. Ponegrire! Defăimare!); eroii negativi nu sunt frați deoarece la ei domnește legea junglei și canibalismul individualist, totuși, în fața primejdiei strâng rândurile, dar rândurile lor sunt minate de contradicții, în timp ce la «noi» e armonie; între aceste două categorii există un zid chinezesc din dosul căruia negativii aruncă cu pietre și apă clocotită, din când în când câte un negativ trece pe furiș dincoace, otrăvește cât poate, corupe pe câte unul mai slab de înger, dar e prins și aspru pedepsit. La sate, de pildă, chiaburul e ocolit de toți, ca leproșii, el scoate tot timpul urlete sălbatice și spumegă.” □ Gh. V. Poalelungi vorbește despre **Străinul și unele probleme ale limbii literare**, „care umbresc oarecum opera, dăunând unității stilistice și, deci, conținutului”.

• „Viața Românească” se deschide cu editorialul **Probleme însemnate ale literaturii noastre**, apărut „în întâmpinarea Congresului scriitorilor” și semnat V.R.: „Marile opere ale realismului socialist ilustrează viu ideea că nu poate exista o creație mare dacă în ea nu pulsează sângele viu al actualității, dacă această creație nu-și soarbe forțele din uriașele ciocniri sociale contemporane. [...] Este adevărat că ar fi o greșală să impui o formă șablon de cunoaștere a vieții. [...] Nu putem să nu vedem însă că există puțini sau aproape deloc scriitori care să trăiască timp îndelungat pe marile șantiere ale socialismului, în marile întreprinderi industriale din țară, pentru a crea opere care să înfățișeze marile bătălii ale istoriei poporului nostru care se dau acolo. S-ar cuveni ca cei doi poli magnetici din lumea scriitorilor să fie unul în lumea satelor, unde se dă bătălia pentru ca în ce de-al II-lea plan cincinal sectorul socialist să fie preponderent, și altul în industrie, la termocentrale sau la acei giganți industriali care transformând peisajul țării transformă și sufletele oamenilor.” □ În partea beletristică apar poeme de Tudor Arghezi (*A fost, n-a fost?*;

Cristelnița; Atleții; Mormântul în drum; Dihania; Dezrădăcinare; Cancelarul), Mihai Beniuc (*Nu te supăra...; Eu, gândurile voastre...; Coccoarele sub cer...; Suspinele de altă dată cântă...*); Marcel Breslașu (*Curriculum vitae; Varianta la „Anteu” pentru oamenii grăbiți; Ursitoarele*), Dan Deșliu (prima parte din *Cuvânt despre sergentul Belate Alexandru*), precum și nuvela *Dragul nostru Georgică* de Lucia Demetrius. □ În rubrica „Teorie și critică” figurează studiul lui Dan Costa [Cornel Regman], *Cei mai tineri poeți*: Nicolae Labiș, Rusalin Mureșanu, Doina Sălăjan, Leonida Neamțu, Nicolae Stoian, Gheorghe Tomozei, Florin Mugur și Ion Gheorghe. În analizele sale, criticul este foarte atent la componenta „etico-cetățenească”, referirile la Doina Sălăjan fiind exemplificatoare: „Pericolul ce amenință o atare poezie [...] stă în posibila claustrare a eroului liric într-un orizont de preocupări cu totul strămt, în care accentul contemporaneității și semnele participării la cauza obștească amenință să se șteargă cu totul, locul acestora luându-l un soi de vitalism redus la simțuri, în afara principiului conștient. De pe acum indiciile unei îngustări tematice sunt evidente în creația tinerei poete, dar mai simptomatică e o anumită «specializare», parcă reflectată în direcția «eternului feminin» observat în latura sa biologică și mai puțin, surprinzător de puțin, în latură etică-cetățenească.” □ La aceeași rubrică mai semnează Lucian Raicu (*Aspecte noi în nuvelistica actuală, I*, cu referire la Marin Preda, Petru Dumitriu și Remus Luca), Horia Bratu (*Tipic și individual*) și apare o traducere din György Lukács (*Problema perspectivei*).

IUNIE

1 iunie

• Editorialul revistei „Contemporanul” are titlul *Parte integrantă a cauzei clasei muncitoare* și este semnat de George Ivașcu. În opoziție cu realizările literaturii ieșite din realismul socialist, editorialistul prezintă atitudinea „antipartinică” a scriitorului Al. Jar și aprobă excluderea acestuia din partid: „Câtă deosebire între climatul spiritual din vremea trecutei orânduiri și cel al zilelor noastre! Pe măsură ce am pășit pe calea construirii socialismului, viața noastră intelectuală s-a îmbogățit tot mai mult, neobișnuit de mult, în raport cu ce era odinioară. Revoluția culturală e o vie, o puternică realitate. Politica partidului în rândurile intelectualității noastre a dat, dă tot mai multe roade. [...] Succesele literaturii de după 23 August se impun ca o puternică realitate. În jurul partidului, sub steagul realismului socialist, s-a cimentat frontul unic al scriitorilor din toate generațiile. M. Sadoveanu și-a îndreptat – îndată după eliberare – privirile asupra luptei, călăuzite de partid, a țărănimii muncitoare, întruchipată în *Mitrea Cocor*. Ne-a dat, astfel, o imagine nouă, – plină de perspectivă, – a țărănimii noastre, privită de pe poziția cea mai creatoare, cea luminată de învățătura partidului. De pe aceeași poziție, neîntrecutul meșter s-a

întors apoi asupra altor vremuri și a dat una din capodoperele prozei românești, *Nicoară Potcoavă*. Pe noul făgaș al creației, Camil Petrescu a dăruit literaturii noastre noi cele două volume ale epopeii bălcesciene *Un om între oameni*, iar, de curând, marele meșter al poeziei, T. Arghezi, ne-a dat 1907 și *Cântare omului*, opere care trag greu în balanța creației argheziene nu numai prin măiestria lor artistică, dar și prin orientarea lor, plină de ineditul epocii noastre. [...] Acest bogat și semnificativ profil, aceste succese ale literaturii noastre noi se datoresc conducerii de către partid a creației poporului nostru pe tărâm literar, faptului că, în marea lor majoritate, scriitorii din toate generațiile au recunoscut rolul călăuzitor al partidului și-au însușit linia lor. E ceea ce a încercat Al. Jar să tăgăduiască prin ieșirea lui antipartinică și calomnioasă. El s-a ridicat împotriva hotărârilor Congresului al II-lea al partidului și a propovăduit liberalismul față de manifestările ideologiei străine. El a încercat să nege de fapt rolul conducător al partidului în construcția culturală și realizările mari obținute de literatura noastră în anii puterii populare. Cu indignare și fermitate s-a răspuns acestei ieșiri de către cei prezenți la adunare, unde nu-și puteau găsi loc decât adevărul și critica principială, de pe poziția marxist-leninistă, în folosul poporului muncitor. De aceea a surprins și s-a apreciat că o atitudine neprincipială, lipsită de simț de răspundere partinică, față de ieșirea provocatoare a lui Jar, au avut în adunare scriitorii M. Davidoglu și I. Vitner. Un glas ca al lui Jar nu poate fi simțit altfel decât străin de către poporul muncitor, – ca al unui om desprins, rupt de viața cea nouă, de adevărul ei, de realitatea, atât de solicitantă a zilelor noastre, ca al unui ins care a pierdut perspectiva și mai mult decât perspectiva: simțul a ceea ce constituie greutatea specifică a epocii și a forței care o dinamizează, – proletariatul”. □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu publică *Măiestrie*, euristică între „profesor” și „un student”, pe tema distincției „conținutului artistic” de „conținutul schematic”: „Eu pretind că măiestria începe chiar de la conținut. Măiestria este pentru mine împrejurarea prin care o operă e plină de conținut, față de alta seacă. [...] întâia și cea mai înaltă măiestrie este aceea de a avea un conținut bogat, de a percepe viața în adâncul ei. Restul e finisaj stilistic, chestie de tapițerie. De exemplu, mai mulți dibuie cu sondele vâna de țitei, dar unul nimerește în plin zăcământul, lichidul negru țășnește impetuos în sus, acesta mânjește pe ici pe colo solul, dar în fine gâlgăie. Ce preferi dumneata: curățenia sterilă sau bălțile de petrol în jurul unei sonde în producție? [...] Mulți autori sunt învinuiți, și pe drept cuvânt, de schematism. Însă schematismul e un defect al conținutului, un mod vițios de a concepe. E ca și cum ai avea niște lentile care îți acoperă carnea lucrurilor și-ți arată numai contururile, sau ai vedea totul numai în două dimensiuni. [...] Adevăratul creator reconstituie momentul printr-o cadență specială, discret și vibrant patetică, și care nu e o chestiune de stil, ci de considerare a materiei, printr-un ton simplu și prin evitarea a tot ce e superfluu... Căci, să știi, schematismul se

caracterizează mai ales prin abundență de cuvinte nehrănitoare. Scriitorul schematizant toarnă apă în butoaiele Danaidelor care nu se umplu niciodată și în fundul cărora, ca atare, nu-ți poți vedea figura”. □ Sub titlul *Împotriva abaterilor de la spiritul de partid*, sunt prezentate detaliat lucrările „ședinței organizației de bază P.M.R. a scriitorilor din București”, în care se hotărâse excluderea lui Al. Jar. □ Eugen Luca scrie câteva *Note despre arta lui ION CĂLUGĂRU*: „Ca și Chaplin, Călugăru iubește și râde în același timp de personajele sale. Distanța dintre Călugăru și Chaplin devine impresionantă datorită însă personajelor pe care le iubesc, datorită tocmai viziunii largi marxiste a scriitorului nostru. Aceasta, deși amândoi uzează de procedee asemănătoare. Până și pe cei care-i învață pe eroii săi să trăiască demni, să se elibereze, să se realizeze, până și pe comuniștii pe care autorul îi admiră, nu-i scutește de săgeata unei ironii pentru o slăbiciune sau o meteahnă, de care nu se pot desprinde. [...] Chaplin e și el un protestatar. Dar ura lui n-are amploarea, deși are intensitatea urii din cărțile lui Călugăru, fiindcă, de obicei, Chaplin se mulțumește să lovească în fenomene minore oarecum și chiar dacă atacă teme majore, ca în filmul *Dictatorul*, vede numai păpușa nu și mânuitorul, iar critica sa e, astfel, fatalmente limitată, deși făcută totdeauna cu o foarte mare artă. Pe Călugăru îl preocupă manechinele, dar, datorită viziunii lui largi, el îl descoperă și pe trăgătorul de sfori”.

• În „Flacăra”, nr. 11, continuă ancheta *Care este scriitorul dv. preferat?*, desfășurată printre cititori. De această dată, răspund: un student (*Scriitorii preferați Mihail Sadoveanu și Dan Deșliu*), un elev de la liceul militar (*Pentru reeditarea unor lucrări clasice*), un contabil la căminul de copii (*Mai multe cărți interesante pentru copii*), un căpitan (*Despre Străinul*). Sunt înregistrate statistic și simple păreri: „Mai multe lucrări de satiră dorește tov. Scăunaș Aurel din Călărași, care sugerează o antologie de epigrame și volume de schițe din cei mai buni umoriști contemporani. Pentru mai multe și mai bune lucrări satirice se pronunță și tov. Petre Baciș din Giurgiu. Lucrări de orice gen literar, dacă sunt bine scrise – doresc tovarășii [...]. Pentru fragmente de roman – cu condiția de a avea un înțeles de sine stătător – se pronunță tovarășii [...]. Împotriva fragmentelor de roman – sunt tovarășii [...]”. În finalul grupajului, C. Bozbiici îi ia un interviu lui A. E. Baconsky (*De vorbă cu poetul A. E. Baconsky*) și, pe lângă firave declarații complezente („Problemele care stau în fața Congresului sunt nenumărate și toate privesc viața noastră scriitoricească”), obține de la intervievat rafale critice la adresa festivismului și a excesului de conținut „administrativ”, din manifestările de tipul congreselor: „Festivalul și administrativul sunt cele două extreme cu ciudate proprietăți magnetice pentru unii creatori, a căror acțiune ar trebui cel puțin atenuată. [...] Nu am în genere aplicații satirice. Totuși, nu pot să nu mă gândesc, de pildă, la un poet care apare la tribună și începe să felicite sala, să se felicite pe sine, să felicite cititorii, să arate semnificația, rostul, importanța etc., etc., apoi să

scruteze viitorul în modul cel mai metaforic și mai intim cu putință. Pe de altă parte, văd poetul antrenat de acute și dramatice controverse administrative pe care ține să le rezolve la tribună, abordându-le sub diferite forme: moralistice, sentimentale – dar întotdeauna fals literare. El vede principala carență a poeziei noastre noi, în faptul că la Fondul Literar miercuri 23 XII-1950 – ședința a fost contramandată, că la Sinaia vin prea mulți copii și că sălile Pelișorului sunt prea sonore, că la redacții, de pildă, a *Gazetei Literare*, în anul 1955 n-au fost acceptate decât 20 din cele 34 de poezii prezentate de tineri poeți sub 21 de ani. Alteori, el se întristează pentru că cele mai multe dintre poeziile sale au apărut în cutare revistă pe pagina a II-a și nu I-a. Dar când au apărut în pagina I au fost publicate nu în stânga, ci în dreapta și anume sub o poezie a confratelui său. Motiv de anxietate poate fi și salutul prea rece al cuiva sau faptul că un alt poet e văzut prea adesea la Athenée Palace, bunăoară, și încă în tovărășia aceluiași critic. Și câte altele asemănătoare... Când se drapează în moralist, poetul administrativ începe invariabil cuvântul său cu formulele: *Eu îl iubesc pe tovarășul... și îi apreciez mult talentul, dar...* sau: *Eu mă mândresc cu prietenia tovarășului...* (Bine zice cunoscutul proverb: ferește-mă doamne de prieteni, că de dușmani mă feresc eu singur!).

• În „Scânteia” apare cronica dezbaterilor desfășurate în Ședința organizației de bază P.M.R. a Scriitorilor din București (vizând raportul delegației C.C. al P.M.R. care a participat la lucrările Congresului al XX-lea al P.C.U.S.), într-un articol amplu (o pagină) intitulat *Împotriva abaterilor de la spiritul de partid*. Dincolo de acest raport, ședința este dedicată însă condamnării unor tendințe „deviaționiste” ale unor scriitori, în special a lui Al. Jar. În cadrul acestor dezbateri care, se arată încă de la început, „contribuie la întărirea partidului și a democrației interne de partid, la îmbunătățirea muncii de partid” și care „se desfășoară în spiritul criticii și autocriticii principiale, combative”, „au ocupat un loc important problemele luptei ideologice îndeosebi pe tărâmul literaturii și artei”. Între altele, „influențele străine în ideologie se concretizează în prezent, la unii intelectuali [...] prin [...] tendința de a reveni la teza preluării necritice, în bloc, a întregii literaturi din trecut, de a reabilita, de pildă, estetica reacționară a lui Titu Maiorescu.” Problema fundamentală semnalată în referatul ședinței (care face obiectul articolului) este aceea a ascuțirii luptei ideologice în contextul „destinderii” culturale posterioare morții lui Stalin, fenomen care generase, în opinia ideologilor partinici, nu doar o atitudine de „ploconire” în raport cu ideologiile reacționare și firește, o recuperare primejdioasă a operelor care le sunt tributare, ci și o minimalizare a literaturii obsedantului deceniu: „Nu întâmplător unele elemente influențate de ideologia străină încearcă să nege sau să micșoreze realizările literaturii noastre, născocind false «periodizări» ale literaturii de după 23 August, în care – în totală contradicție cu realitatea – perioada 1949-1953 este prezentată ca o perioadă de frânare a avântului literaturii și de regres, ignorându-se tendențios

opere de valoare, ca: *Mitrea Cocor* și *Nada Florilor* de Mihail Sadoveanu, *Desculț* de Zaharia Stancu, *În satul lui Sahia* și *Bălcescu* de Eugen Jebeleanu, *Lazăr de la Rusca* și *Minerii din Maramureș* de Dan Deșliu, *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu, *La porțile măreției* de Geo Bogza, *Desfășurarea* de Marin Preda, *Cetatea de Foc* de Mihail Davidoglu și multe altele create tocmai în această perioadă. Pentru a abate atenția scriitorilor de la problemele teoretice și practice și de la lipsurile actuale ale literaturii, la periferia vieții literare se face agitație în legătură cu unele metode greșite folosite în timp de activiști ai frontului ideologic. Se știe însă că aceste metode greșite (tendințe de administrare, critici exagerate, sentențioase; insuficientă atenție acordată laturii realizării artistice; manifestări de îngustime dogmatică în unele probleme teoretice ale creației literare) au fost dezbătute încă în anul 1953 la o ședință cu scriitorii, membri și nemembri de partid, organizată la Comitetul Central al partidului. După această ședință au fost luate măsuri serioase de îndreptare a lipsurilor. [...] Încercările diversioniste semnalate, se spune în referat, sunt o expresie a concepțiilor burgheze individualiste asupra creației literare, concepții îndreptate față sau pe ascuns împotriva principiilor leniniste ale spiritului de partid în literatură.” În continuare, articolul citează o serie de luări de poziție ale scriitorilor participanți la dezbateri, înfierând intervențiile „antipartinice” și „calomniatoare” ale unora (Al. Jar, în primul rând, și M. Davidoglu și I. Vitner, care îi luaseră apărarea) și apreciind discursurile profund angajate (și demascatoare în raport cu gestul revoltător al lui Al. Jar) ale altora (Ovid S. Crohmălniceanu, A. Baranga, M. Breslașu, R. Boureanu, Al. Sahighian, E. Frunză, E. Jebeleanu, M. Beniuc, D. Corbea, Petru Granea, M. Banuș, Paul Georgescu, M. Novicov ș. a. Dincolo de aspectele de ordin teoretic/ideologic abordate și de analiza contextului literar (inclusiv a organizațiilor implicate în activitatea scriitorilor – Uniunea Scriitorilor, și a unor publicații care ridicau „probleme” – „Gazeta literară” condusă de Paul Georgescu, în care apăruse recent un interviu, calomnios la adresa partidului, al lui Al. Jar), punctul-cheie al dezbaterilor îl constituie „cazul” Al. Jar, scriitor care își permisesese să aibă o „ieșire antipartinică, făcându-se purtătorul unor neadevăruri și calomnii josnice la adresa partidului, a Congresului al II-lea al partidului, a Comitetului Central, a «Scântei», organul Comitetului Central și a masei membrilor de partid. Pornind de la propriile sale trăsături de om nesincer față de partid, fățarnic, spunând despre sine însuși că a dus «o viață dublă», Jar a atribuit cu nerușinare aceste trăsături tuturor membrilor de partid, tuturor comuniștilor. El a pretins în mod mincinos că partidul ar educa pe comuniști în spiritul lașității, al lipsei de curaj. Acestea sunt minciuni josnice. Participanții la adunarea activului raional au dat o replică plină de indignare încercării calomnioase a lui Jar de a nega fapte îndeobște cunoscute, cum sunt promovarea de către partid, pe baza democrației interne, a dezbaterilor creatoare, autocritica deschisă făcută în documentele Congresului al II-lea al

P.M.R., spiritul critic și autocritic, principial, curajos, în care partidul îi educă pe comuniști. [...] Jar a lansat fără rușine afirmația calomnioasă că membrii de partid «gândesc din ce în ce mai puțin». [...] Ridicându-se împotriva indicației date de partid de a se combate liberalismul față de manifestările ideologiei burgheze, Jar a cerut să se renunțe la lupta împotriva liberalismului. [...] Jar, pierzând orice simț al ridicolului, a «avertizat» că combaterea liberalismului ar pune „«în primejdie»” alianța dintre clasa muncitoare și intelectualitate. Jar a înfățișat cu rea credință situația literaturii, afirmând că în perioada în care s-a trecut la construirea socialismului – perioadă ilustrată în realitate, cum s-a arătat mai sus, prin numeroase opere valoroase – creația literară ar fi ajuns la dezastru. [...] Ieșirea lui Jar constituie un atac dușmănos, conștient și deliberat împotriva partidului. Așa cum s-a dovedit, el desfășura de multă vreme o acțiune dizolvantă în lumea scriitorilor, prin redacțiile revistelor literare, la casele de creație, în Uniunea Scriitorilor și în organizația sa de bază. Recent, într-un interviu publicat în „Gazeta literară”, Jar s-a dat la aceleași atacuri calomnioase împotriva regimului democrat-popular și a literaturii noastre lansând minciuna sfruntată că la noi în țară s-ar practica represiuni polițienești împotriva unor scriitori. El a încercat să-și creeze, pe cale demagogică, un prestigiu pe care nu-l putea obține prin producțiile lui literare «în serie», dar deficiente din punct de vedere calitativ. Numai datorită unei îngăduințe excesive și a slăbiciunilor criticii literare nu s-a făcut o analiză serioasă a producțiilor literare ale lui Jar, a fost posibilă apariția unor încercări de a-i atribui pe nedrept calificative umflate, cu toate că unii scriitori l-au criticat pentru schematism, denaturare a faptelor, naturalism. Nu au fost aduse la timp la cunoștința opiniei publice tendințele naționaliste care s-au manifestat într-una dintre lucrările lui Jar. Încă mai de mult, Jar a devenit exponentul răbufnirilor anarhice burgheze individualiste, s-a situat pe poziții potrivnice partidului în problemele creației literare.” După expunerea, pe rând, a intervențiilor celor prezenți în legătură cu „crima” lui Al. Jar, în finalul articolului se consemnează sancționarea exemplară a acestuia – prin excluderea din partid (votată aproape în unanimitate, cu o abținere) – și a celor doi „acuzăți” care și-au permis să-și manifeste solidaritatea cu unele dintre opiniile lui: M. Davidoglu și I. Vitner („în unanimitate sancționați cu vot de blam”).

2 iunie

- Ca preambul la Congresul Scriitorilor din R.P.R., Mihai Novicov publică, în „Munca”, articolul ***Zugrăvirea artistică a clasei muncitoare***, unde realizează un scurt bilanț al literaturii „muncitorești”, care ar acoperi două „mari categorii” de scrieri: „prima – cele în care mediul unde se desfășoară acțiunea e cel muncitoresc” (în *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu, *Cetatea de foc* de M. Davidoglu, *Oțel și pâine* de I. Călugăru, *Minerii din Maramureș* de Dan

Deșliu, *În orașul de pe Mureș* de Francisc Munteanu ș.a.); „a doua – lucrările în care mediul acțiunii nu e muncitoresc, însă chipurile muncitorilor sunt în centrul subiectului” (*Bărăgan* de V. Em. Galan, *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu, *Desfășurarea* de M. Preda). Totodată, autorul articolului sesizează și paradoxul că „cele mai reușite chipuri de muncitori găsim nu în prima categorie, ci în a doua”.

3 iunie

- În „Munca” apare, sub semnătura lui Ioan Ionescu, reportajul *Brigadierul Constantin Nehoianu a înțeles idealul lui Pavel Corceaghin*, povestea unui ins care și-a schimbat radical atitudinea față de muncă în urma lecturii romanului lui N. Ostrovski.

7 iunie

- „Gazeta literară” se deschide cu editorialul lui Petru Dumitriu *Către el siglo de oro*: „literatura noastră își va cunoaște abia de acum înainte vârsta fericită a marilor capodopere, a cărților care să aibă preț pentru omenirea întreagă, *el siglo de oro, veacul de aur*”. □ Tot pe prima pagină, Savin Bratu publică o *Scrisoare despre adevărul integral*: „Adevărul integral» al vieții noastre este cel care se dezvăluie în sensul dezvoltării societății noastre, perioada trecerii spre socialism. Adevărul întreg al vieții noastre nu poate fi exprimat numai prin forțele înaintate ale societății, pentru că ele «coexistă», în lupta de clasă, în lupta între vechi și nou, cu forțele reacționare, retrograde, înapoiate, ale societății. [...] Dar adevărul întreg al vieții noastre nu poate fi exprimat niciodată ignorându-se sau subapreciindu-se forțele înaintate, mersul înainte al societății noastre.” □ În întâmpinarea Congresului Scriitorilor, Nagy Istvan este intervievat de către H. Zalis, iar Aurel Baranga de către D.S. [Doina Sălăjan? sau S. Damian?]. □ Cu același scop se publică referatul prezentat de Mihail Petroveanu la plenara secției de poezie („Realismul socialist este departe de a presupune un singur stil, de a exclude originalitatea. Numai o înțelegere mecanică, superficială a metodei ce stă la baza noii literaturi poate crede acest lucru. Faptul că unele poezii seamănă cu altele atât de mult încât poți combina strofe aparținând la diverși autori și obține o poezie «unitară», aceasta nu e vina metodei, ci a poetilor respectivi) și de Florin Tornea la plenara secției de dramaturgie a U.S.R. („Părerile despre o presupusă «pauză în lupta de clasă» au slăbit în bună măsură, pe planul preocupărilor creatoare ale unor dramaturgi, de a urmări miezul vieții și problemele vieții noastre și au lăsat ca unele înclinări ce țin de vechi experiențe, de vechi deprinderi, să-i poarte spre teme periferice. Această falsă formulă a «pauzei» și a acestui liberalism explică și ea în bună măsură, după părerea mea, întârzierea tematică de astăzi care se manifestă în dramaturgia noastră. Formula aceasta care îmbie spre minimă rezistență trebuie efectiv, nu numai în intenție, să fie îngropată.”).

□ Aniversând 145 de ani de la nașterea scriitorului, Al. Oprea punctează câteva *Semnificații actuale ale criticii lui V. G. Belinski*.

8 iunie

- În „Contemporanul”, la „Cronica optimistului”, G. Călinescu scrie despre *Naturalism*: „Mulți naturaliști cred că descriind crud urâtul moral fac operă salutară. Însă tabloul naturalist al vieții deșteaptă în suflet tristețe și apatie. Și deci scriitorul care, orice ar zice unul și altul, face operă educativă, e îndatorat să dovedească prin eroi pozitivi sau prin reacțiuni de rezistență la rău că omul poate învinge abjecția. Omul care a capitulat cu desăvârșire e o ființă bolnavă și nu prezintă interes decât pentru clinicieni. – Cum văd eu, scriitorul realist se ocupă cu conștiințele luptătoare. – Categorie.”. □ La rubrica „Tribuna creației”, Petru Dumitriu tratează despre *Lupta pentru realism în proza noastră epică*: „În proza epică se dă o luptă între două metode artistice și totodată între cele două concepții despre univers, care le stau la bază. Lupta aceasta a început încă în secolul trecut și a continuat în prima jumătate a celui de față. Ea s-a desfășurat și în opera câte unui singur scriitor; ba se face uneori simțită și în lăuntru unei cărți. În mare măsură, lupta aceasta este prezentă și în lăuntru literaturii epice din ultimii zece ani. *E lupta dintre realism și naturalism*”. Partea a II-a va fi publicată în numărul următor al revistei.

9 iunie

- Strungarul Alexandru Lungu semnează în „Munca” un articol cu titlul *Vă așteptăm printre noi, tovarășe Geo Bogza...*, prin care îl invită pe scriitor să vadă la fața locului transformările prin care a trecut rafinăria din Câmpina în anii ce s-au scurs de la reportajul pe care autorul *Cărții Oltului* îl consacrase întreprinderii.
- În „Scânteia” e publicat poemul 1907 de Tudor Arghezi, unul dintre textele care au permis recuperarea și reabilitarea poetului a cărui operă fusese pusă la index în perioada obsedantului deceniu. Mai jos, pe aceeași pagină, apar poeziile *Amintiri din 45* de Veronica Porumbacu și *Fetiței mele* de E. Jebeleanu.

10 iunie

- „România liberă” se ocupă de pregătirile pentru Congresul Scriitorilor din R.P.R.. Într-un grupaj tematic, Demostene Botez scrie: *Așteptăm dezbatere creatoare*, iar Ion Marin Sadoveanu prezintă starea generală de spirit *În ajunul adunării noastre*.

14 iunie

- Pe prima pagină din „Gazeta literară” apar articole semnate de Petru Dumitriu (*Omul – un singur tot*), Zaharia Stancu (*Congresul nostru*) și Tudor

Arghezi (*Un Congres al scriitorilor*). □ Sub genericul „Scriitorii salută congresul”, același număr al revistei cuprinde numeroase „adeziuni”, semnate de Dumitru Almaș, Al. Andrițoiu, Ticu Archip, A. E. Baconsky, G. Bacovia, Camil Baltazar, Maria Banuș, Eugen Barbu, Ury Benador, Radu Boureanu, Scarlat Calimachi, Eusebiu Camilar, Vladimir Colin, Nicolae Deleanu, Mihail Davidoglu, Laurențiu Fulga, Mihnea Gheorghiu, C. Ignătescu, Ștefan Iureș, Gica Iuteș, Al. Jebeleanu, Eugen Jebeleanu, Nicolae Jianu, Al. Kirițescu, Horia Lovinescu, Tudor Mănescu, Aurel Mihale, Sanda Movilă, Șerban Nedelcu, Mihai Novicov, Cezar Petrescu, Ion Pas, Perpessicius, Aurel Rău, Svetomir Raicov, Mihail Sorbul, Alfred Margul Sperber, Mircea Șerbănescu, Nicolae Tăutu, Virgil Teodorescu, Cicerone Theodorescu și Tiberiu Vornic. □ Tot ca avanpremieră la Congres e reprodus și referatul prezentat de Savin Bratu la plenara lărgită a Comisiei de critică literară a U.S.R.: „Cred că de o arzătoare necesitate ar fi efortul comun al nostru, al tuturor, pentru elucidarea diferiților termeni în uz, în special a diferitelor «isme» care circulă curent, lipite ca niște etichete, înlocuind analiza serioasă, tocite adeseori și nu odată impropriu întrebuințate. Ne referim în primul rând la chestiunile amintite ca: *idilism* și *negativism* și la altele ca: *schematism*, *naturalism*, *sociologism*, *impresionism*, *estetism* etc. Toate acestea au un conținut real, a cărui înțelegere e hotărâtoare în lupta ideologică și artistică, dar adeseori sunt împrumutate arbitrar, cu iresponsabilitate și improprietate a termenilor. [...] O altă muncă de precizare terminologică, nu lingvistică în primul rând, ci profund ideologică și filosofică, este aceea pe care cred că trebuie s-o ducem în legătură cu clarificarea diferitelor categorii estetice și a diferitelor expresii uzuale ale criticii literare burgheze pe care, noi, azi, trebuie să le folosim numai în concordanță limpede și sigură cu principiile esteticii marxist-leniniste. Se manifestă, îndeosebi în critica unora dintre tineri, tendința de a-și împeștrii fără discernământ scrierile cu elemente ale vocabularului critic vechi, neasimilate, nevalorificate critic. Acesta, împreună cu o căutare de neologisme și cu afectarea intelectuală sau pur și simplu cu neglijență, duce nu odată la prețiozitate ridicolă – desfășurată în fraze interminabile – care trebuie să fie combătută.” □ Mihail Sadoveanu publică *Liță Sofia*, un fragment din romanul *Cântecul mioarei*. □ În articolul *Sens alterat*, Mihai Gafița aduce câteva precizări cu privire la semantica proletcultismului: „Termenul «proletcultist», aplicat unui scriitor, unui critic sau numai unei scrieri, este, evident, unul care situează dintr-odată pe cel etichetat astfel sau creația caracterizată cu această apreciere în afara literaturii legate de popor, în afara câmpului artei noastre realist-socialiste. Termenul reprezintă o condamnare definitivă a însăși poziției inițiale de plecare a scriitorului respectiv, a scrierii de care e vorba. Tocmai de aceea e necesară o severă analiză, o profundă cunoaștere cu sensul exact a sensului *exact* și *întreg* al termenului din partea aceluia care-l folosește, pentru a nu-l transforma din semnalarea principală a unei primejdii [...] într-un simplu

exercițiu de etichetare, lipsit de teme și răspundere. Proletcultismul se caracterizează prin negarea principiului îndrumării literaturii de către partid, prin dispreț față de moștenirea culturală a trecutului, față de tradițiile progresiste ale literaturii. Proletculțiștii de acum câteva decenii negau moștenirea, în numele unei arte «pur proletare», în numele unei «arte a viitorului». În mod evident, nu era aici numai o confuzie asupra problemei celor două culturi existente în orice societate cu clase antagonice, asupra faptului că nu trebuie socotit drept cultură și artă burgheză tot ce s-a creat sub jugul societății capitaliste. Proletculțiștii ținteau mult mai departe. Ei urmăreau ruperea culturii socialiste de tradițiile naționale, «autonomia» artei și culturii față de popor, față de partid. [...] Termenul proletcultism nu poate fi utilizat pentru a desemna slăbiciuni în realizarea artistică a unor teme, în a defini schematismul unor opere, idilismul sau negativismul, retorismul gol sau imagismul exagerat – fără pericolul de a abate atenția de la înseși aceste deficiențe.” □ Două necrologuri – semnate de Mihail Petroveanu și Petru Vintilă – anunță moartea lui Emil Dorian și a lui Ioachim Botez.

15 iunie

• „Contemporanul” apare sub lozinca *Salut Congresului scriitorilor*. Contribuie cu articole: G. Călinescu (o „cronică a optimistului” dialogată, intitulată *Congresul scriitorilor*, în care combate „arta pentru artă” și susține „arta cu tendință”: „ – Vreau să salut apropiatul Congres al scriitorilor români și mă gândesc să spun câteva cuvinte despre ideea care cred eu că face cu puțință ținerea unei astfel de reuniuni. – Și care este după dumneavoastră această idee? – Că nu există artă pentru artă. Un congres al scriitorilor puri ar fi un nonsens, sau o simplă agapă, sau în fine o adunare cu scopul de a discuta anumite chestiuni practice, precum ar fi raporturile dintre autori și editori. Congresul nostru se face pentru o utilitate specială, el va dezvălui câte lucruri bune s-au făcut în materie de creație literară, ce lipsuri mai sunt, încotro trebuie să se îndrepte eforturile scriitorilor în viitor. Ce mai vorbă? Avem de-a face cu un congres al scriitorilor socialiști, puși în slujba unui țel, care este construcția socialismului, cu o adunare de muncitori ai condeiului care au o tendință. Congresul are tocmai rostul de a discuta dacă tendința, linia, cum s-ar zice, a fost realizată. [...] – Știți ce a zis un critic: «Unde începe tendința, acolo încetează arta». – Rău a spus criticul dumitale. Dacă zicea: «Unde începe tezismul» atunci era altă socoteală, aș fi fost de acord cu el, căci scriitorul nu trebuie să «ilustreze» teza, ci să oglindească tendința. [...] – Ce facem însă cu «autonomia artei»? – Autonomia artei nu înseamnă altceva decât că interesul oamenilor pentru problemele vieții este exprimat altfel decât în știință sau în faptă, adică metaforic, la modul etern. Arta nu e știință împodobită, ci o reprezentare sensibilă a vieții.”), Tudor Arghezi (*Mărturisiri*: „Gura omului umblă mai repede ca mintea și poate spune în beția de sine sumedenii de

nerozii negândite și, când s-a trezit, se căiește că nu și-a mușcat limba mai înainte de a și-o fi fost lăsată să aiureze. Iată de ce, iubiți colegi din tineret, vă trimit un mesaj de bun sosit, cu o săptămână mai devreme și în scris; căci dacă mă știu colegii, tot din scris or fi auzit de cel care le trimite urarea de față.”). □ Într-un grupaj, sunt incluse versuri de Marcel Breslașu (*Așa-zise jocuri de cuvinte*), Kiss Jenő (*În dumbrava de castani*, trad. de H. Grănescu), Mihai Dragomir (*Măine*), Alfred Margul Sperber (*Poetul și poporul*, cu mențiunea „Închinat Congresului scriitorilor din R.P.R.”, trad. de M. Djentemirov), Vlaicu Bârna (*Artistul*), Dumitru Corbea (*Cântec fără lacrimi*), Al. Andrițoiu (*Ce repede am uitat!*). □ Participă la ancheta *Scriitorii despre congresul lor* („În întâmpinarea Congresului scriitorilor din R.P.R., redacția noastră s-a adresat unor scriitori cu următoarele întrebări: 1. Care este, după dumneavoastră, problema Nr. 1 a Congresului?; 2. În ce măsură vă privește personal această problemă?; 3. ... Și căile ei de rezolvare?”): Mihai Dragomir, Petru Dumitriu („1. Problema numărul unu a Congresului e de-a limpezi problema numărul unu a literaturii noastre. Și anume, să creăm opere de asemenea valoare, încât să impună conștiinței omenirii întregi, experiența istorică și valorile omenești ale poporului nostru, așa cum au știut să facă pentru popoarele lor și mai mici decât al nostru: H. Ibsen, A. Strindberg, B. Bjornson. H. C. Andersen, Ch. de Coster, Knut Hamsun, Sigrid Undset, H. Laxness. 2. Într-o oarecare măsură. 3. Calea e una singură: să scriem acele opere și să fim sprijiniți de poporul nostru. Cred că le vom scrie și sunt sigur că vom fi sprijiniți.”), Eugen Frunză, Valentin Heinrich, Eugen Jebeleanu, Kovács György, Horia Lovinescu, Mihail Novicov, Marin Preda („Problema nr. 1 a Congresului mi se pare că este însuși Congresul: în ce sens? În sensul reușitei lui, adică numărul aproape infinit de probleme care pot fi ridicate în legătură cu creația să-și găsească răspunsul potrivit sau să fie descoperite căile care pot duce la răspuns. Discuțiile pe tema dezvoltării literaturii noastre până în prezent, discuțiile la raportul general și la rapoartele secțiilor, adică problemele care pot fi ridicate în legătură cu succesele și insuccesele literaturii noastre până în prezent, nu pot fi nelimitate, dar cine poate limita sfera preocupărilor în legătură cu viitorul literaturii noastre? Aceasta e după mine problema arzătoare și de cel mai mare interes pentru noi toți, aceea de a extinde limita preocupărilor creației artistice la un nivel atât de înalt încât această extindere nu numai să nu-și găsească precedent în istoria dezvoltării literaturii noastre, dar să constituie în același timp acel popas memorabil din viața noastră spirituală în care scriitorii, oprindu-se o clipă să se odihnească, întind la pământ uriașa și misterioasă hartă a naturii umane și sociale și încearcă să descifreze pe ea drumul propriu de dezvoltare. Putem fi oare îndreptățiți să sperăm la o asemenea amploare a preocupărilor? În orice caz, pentru mine aceasta este problema numărul unu. 2. Descifrarea drumului propriu în creație e o problemă neliniștitoare. Puterea noastră creatoare se află deseori în conflict

dureros cu aspirațiile noastre (cu excepția clipelor amăgitoare când suntem fericiți să credem că în ultima noastră lucrare am reușit să spunem ceea ce am dorit). Viața noastră literară în ansamblu, relațiile noastre, adunările, discuțiile, activitatea criticii literare, gustul opiniei noastre publice, problemele epocii noastre (probleme pe care partidul ni le explică neobosit) toate acestea sunt menite să ne influențeze, să joace un rol determinant în lupta pentru armonizarea aspirațiilor noastre creatoare, luptă al cărei rezultat este încă un roman sau încă un poem, încă o piesă de teatru sau încă un studiu de critică literară. Congresul scriitorilor este și el un astfel de eveniment și problema reușitei lui mă privește personal, exact în sensul arătat mai sus. 3. Cu alte cuvinte, ce cred eu că trebuie făcut ca Congresul să reușească? La recentul Congres al matematicienilor s-au remarcat două condiții care au determinat reușita deplină a congresului. Întâi o bună organizare a desfășurării lui și al doilea, calitatea rapoartelor și a comunicărilor. Putem, prin urmare, să ne închipuim ce obstacol greu de înlăturat ar deveni la noi un raport rău gândit sau insuficient pregătit. Calitatea rapoartelor însă nu trebuie să determine în mod absolut calitatea comunicărilor pe care le au de făcut scriitorii. Cu alte cuvinte, consider că o condiție a reușitei Congresului e punerea în practică a ideii pe care fiecare scriitor o are despre acest eveniment, adică, un eveniment care oferă prilejul de a comunica celorlalți scriitori și opiniei publice lucrul cel mai important pe care îl gândește sau l-a gândit în ultimii ani un scriitor". □ Radu Popescu publică prima parte a studiului *Varietatea profilurilor în poezia noastră*; în următoarele numere ale revistei vor apărea părțile II-III.

• În „Flacăra”, nr. 12, apare partea a III-a din ancheta **Care este scriitorul dv. preferat?**. Răspund: o elevă (Poetul Mihai Beniuc – așa cum îl cunosc), un student la Istorie (Păreri de cititor despre Zaharia Stancu), doi locuitori din două comune ale patriei (De ce mi-a plăcut Bărăgan; Cartea pentru copii să fie vie ca sufletul lor). Pe final, sunt inserate *Spicuiri din răspunsurile cititorilor* – **Cărțile preferate**: *Mitrea Cocor*, *Nada florilor*, *Pasărea furtunii*, *Moromeții*, *Străinul*; *Apostol* de Cezar Petrescu („pentru că descrie lupta omului împotriva prejudecăților societății dintre cele două războaie”); *Brazdă și Paloș* de Radu Theodoru („care m-a ajutat să-l văd pe Mihai Viteazul în adevărata lui lumină și să mă edific mai bine asupra frământărilor epocii”); „Lucrările lui Petru Dumitriu, poeziile lui Victor Tulbure, *Citadela sfărâmată* a lui Horia Lovinescu; „*Aventură în lunca Dunării*, de M. Sadoveanu, *Poarta furtunilor* de E. Camilar, versurile lui Florin Mugur și Mircea Pavelescu”; „Cărțile lui Jules Verne și Al. Dumas, precum și povestirile științifico-fantastice ale lui Radu Nor și M. I. Ștefan”; *Act venețian* de Camil Petrescu, *Enigma Otiliei* de G. Călinescu; *Floarea vieții* de Aurel Mihale; *În împărăția soarelui* de Eusebiu Camilar; „Poemul lui Eugen Jebeleanu, *Bălcescu*”; „poeziile lui Rusalin Mureșanu și Violeta Zamfirescu”; *J.B.C. trece cortina* de S. Fărcășan; *Paravanul de aur* de I. Ludo, *Mielul turbat* de Aurel Baranga; „Cel mai bun

roman pe care l-am citit anul acesta a fost *Străinul* de Titus Popovici. Dacă aş sta de vorbă cu autorul, aş face câteva observaţii asupra eroului principal, care este cam prea serios pentru vârsta lui”); „*Fraţii Jderi, Ucenicia lui Ionuţ şi Izvorul alb* de Mihail Sadoveanu, cu deosebire pentru măiastra descriere a frumuseţii naturii româneşti”. **Despre critica literară:** „Dintre lucrările criticilor literari prefer pe cele ale lui Savin Bratu, M. Gafiţa şi G. Horodincă, care scriu limpede şi argumentat.”; „Îmi plac criticii Dumitru Micu, Sergiu Fărcăşan şi Eugen Luca. Aş dori însă în critica noastră literară mai puţine dispute de dragul disputelor.”; „Îi rog pe critici – în special pe cei de la *Gazeta literară* – să scrie mai pe româneşte, adică pe înţelesul maselor de cititori.” (L. Volovici, Iaşi); „Singurul contact cu criticii literari l-am avut prin *Contemporanul* şi *Gazeta literară*. Unele articole semnate de Ov. S. Crohmălniceanu, Horia Bratu, Mihai Gafiţa, Radu Popescu şi M. Novicov, au fost deosebit de instructive şi le-am citit cu interes, reuşind să-mi formeze noţiuni mai clare despre «erou pozitiv», «realism în artă», «contemporaneitate»”; „Criticii noştri dau un ajutor preţios cititorilor în alegerea şi înţelegerea cărţilor. E drept însă că uneori se folosesc de termeni mai greu de înţeles de către marea masă de cititori”. **„Comenzi” ale cititorilor:** „Aş dori ca Mihai Beniuc să scrie un poem despre revoluţia de la 1848 din Ardeal, să zugrăvească zbuciumul acelor ani, aşa cum a făcut-o în lucrările sale care m-au fermecat: *Vulturul răzbunării, Chivără Roşie, Umbra lui Gelu, Aicea printre ardeleni*.”; „M-aş bucura dacă M. Sadoveanu ar scrie noi cărţi despre viaţa oamenilor din oraşele şi satele moldoveneşti din zilele noastre.”; „Dan Deşliu să scrie un poem despre eroismul constructorilor hidrocentralei V. I. Lenin de la Bicăz.”; „Camil Petrescu să ne dea mai degrabă volumul III din *Un om între oameni*.”; „Cred că scriitorii satirici ar trebui să se ocupe mai mult de problema tinerilor absolvenţi de facultăţi care se codesc să muncească la ţară. Aş vrea să-l văd satirizat şi pe tânărul «inginer» care ştie să se coafeze cu creastă de cocoş, dar nu ştie să facă o schiţă pentru comasare la o întovărire sau gospodărie colectivă nou creată.”.

- Articolul de fond din „Scânteia” are titlul ***Pentru avântul literaturii noastre*** şi este ocazionat de apropiata deschidere a lucrărilor Congresului Uniunii Scriitorilor. Pe de o parte, articolul are scopul de a impune o anumită conduită scriitorilor, care sunt îndemnaţi să nu se piardă în „fricţiuni mărunte pentru supremaţie”. Pe de altă parte, obiectivul acestui text este de „a face o analiză judicioasă a activităţii literare de până acum” şi de a valida realismul socialist ca „metodă de creaţie şi în perioada următoare”.

16 iunie

- În avanpremieră Congresului Scriitorilor din R.P.R., Nicolae Jianu publică, în „Munca”, articolul ***Despre unele probleme ale prozei***, în care se pronunţă, între altele, împotriva idilizării muncitorimii în

literatură: „Lenin spunea că noi vrem să construim socialismul cu oamenii pe care i-a educat capitalismul, i-a corupt, i-a depravat, dar pe care în schimb i-a călit în luptă. Iată încă o indicație prețioasă asupra sarcinilor literaturii realist-socialiste. A închide ochii [...] în fața reziduurilor moralei burgheze, înseamnă să rămâi un plăsmuitor de fantasme.”

• Marin Preda propune spre dezbatere în „Scânteia” *O problemă de etică scriitoricească*. Pornind de la problema îndelung discutată, îndeosebi în preajma Congresului Scriitorilor, a ierarhizărilor canonice într-un context al proliferării operelor schematice, autorul articolului subliniază responsabilitatea scriitorului pentru opera pe care o publică: „Este evident că, de pildă, o viziune schematică aparține scriitorului respectiv, în opera sa el e acela care e răspunzător de ea. De ce prin urmare acceptă el o astfel de viziune asupra vieții, când intuiția sa de artist ar trebui să-l îndemne să se abțină? Pentru mine e limpede că scriitorul respectiv cedează unor factori exteriori și interiori care n-au legătură cu arta, și anume întâiul factor – dușman nemilos al creatorului – și care constă în perspectiva unui succes fără efort (succes care i se sugerează scriitorului de către unii critici literari lipsiți de exigență sau conștiință artistică) și în al doilea rând unui factor exterior care este necesitatea unui avânt rapid al creației literare, necesitate rău înțeleasă de unii din cei însărcinați cu editarea, publicarea sau îndrumarea creației.” Dincolo de asumarea acestei responsabilități față de propria creație, scriitorul trebuie să se raporteze în permanență la „o etică superioară, de răspundere față de popor”.

17 iunie

• În „Munca”, Demostene Botez publică articolul *Contemporaneitatea poeziei de azi*, în care termenul din titlu este explicat astfel: „Contemporaneitate pentru un poet înseamnă a nu scrie despre Caragiale, ci despre Doftana; a nu scrie despre Niagara, ci despre barajul de la Bicaz; a nu scrie despre piramida lui Keops, ci despre termocentrala de la Borzești și despre locuințele muncitorești din Ferentari; a nu scrie despre Cezar și Cleopatra, ci despre dragostea curată a oamenilor de azi; a nu scrie despre plugul de lemn de pe vremea lui Decebal, ci despre tractorul (da! despre tractor!) de astăzi; a nu scrie un roman despre viața fenicienilor, ci despre viața oamenilor de astăzi; a nu scrie o trilogie despre luptele lui Alexandru Machedon, ci despre lupta minerului din Maramureș; este a scrie despre Horia, despre Lazăr de la Rusca, despre Ilie Pintilie, care, deși nu mai sunt, nu trăiesc aieva în zilele de azi, trăiesc și sunt totuși vii în inimile celor din popor.” □ În același număr al ziarului, Sorin Holban publică reportajul *În satul Moromeșilor*, unde autorul își mărturisește nerăbdarea cu privire la apariția volumului secund al romanului: „Cât de interesantă ar apărea viața de azi a satului Siliștea-Gumești, descrisă de talentul viguros al lui Marin Preda!”

• Ovid S. Crohmălniceanu propune în „Scânteia” o dezbatere asupra direcțiilor și tendințelor criticii contemporane, într-un articol intitulat ***Din problemele actuale ale criticii***. Punctul de plecare este același caz Jar, devenit contramodelul exemplar de abatere de la norma / legea partinică, pentru a cărei promovare, anterioară „ieșirii” dușmănoase, critica poartă, în opinia publicistului, o mare responsabilitate. Demersul lui Ovid S. Crohmălniceanu își asumă, așadar, sancționarea acestei erori, datorată „lipsei de principialitate”, subliniind însă, în egală măsură, realizările notabile și „reale[le] progrese” reperabile în câmpul acestei ramuri a științei literaturii: „cu toate cusururile ei, educată de partid, îndrumată de partid și în măsura în care a animat-o spiritul de partid, critica noastră actuală are însemnate realizări. Nu fac decât să amintesc, cu totul în fugă, contribuția ei la preluarea moștenirii clasice – naționale și universale – munca depusă în această direcție de cercetători cu un vechi prestigiu ca G. Călinescu, Tudor Vianu, P. Panaitescu-Perpessicius, sau de alții mai noi ca Silviu Iosifescu, Ion Vitner, C. Breazu, Ion Manole, Const. Ciopraga, Vera Călin ș.a.” Sunt menționați, apoi, pentru contribuții substanțiale, N. Tertulian (cu un studiu [...] combativ și de severă ținută științifică” despre T. Maiorescu), Savin Bratu, Paul Georgescu, Vicu Mândra, Radu Popescu, Horia Bratu, mai tinerii S. Damian, Dumitru Micu, Georgeta Horodincă și Lucian Raicu, ale căror studii, articole și volume sunt dovada creșterii simțitoare a nivelului cultural al criticilor contemporani. Există însă, arată Crohmălniceanu, și „fenomene întristătoare” care fac dovada unor „slăbiciuni” ale discursului critic al epocii: între altele, greșeli ideologice grave cum ar fi „liberalismul” (în numele combaterii proletcultismului) și „dogmatismul”, doar aparent opuse, în realitate strâns legate între ele, care „se completează, adesea se sprijină reciproc”. Criticul condamnă, în egală măsură, lipsa „de principialitate și de combativitate”, „tendința de nivelare a talentelor, de întunecare a lor în marea mediocrităților literare” (exemplele oferite sunt, între altele, cel al volumului mai vechi al lui N. Moraru, *Studii și eseuri*, în care „printre prozatorii de seamă ai anului 1948-1949 erau citați Petru Dumitriu și Marin Preda, alături de Gheorghe Ionașcu, Victor Dumitrescu, Caius Niger” sau cel al așezării pe aceeași poziție, într-o cronică a lui A. E. Baconsky din „Steaua” – nr. 12 / 1955 – a *Moromeților* și a ultimelor volume ale lui Petru Vintilă), precum și „adulare[a] grosolană”, „tămâierea”, „elogiile fără rezerve”, „indulgențele” față de unii poeți (E. Jebeleanu, M. Beniuc) inclusiv pentru opere de o slabă valoare estetică.

18-23 iunie

• Au loc la București lucrările Congresului Scriitorilor din R.P.R. Tudor Arghezi apare în prezidiul Congresului. ***Cuvântul de deschidere*** al lui Mihail Sadoveanu și raportul lui Mihai Beniuc, dar și relatări, rezumate ale sesiunilor și alte rapoarte prezentate apar pe parcursul acestor zile în numeroase

publicații: „Scânteia”, „Scânteia Tineretului”, „România liberă”, „Munca” etc. Prezentăm, de aceea, o sinteză a acestor documente și a diferitelor relatări ale lucrărilor Congresului, care se regăsesc, practic, în forme aproape identice în toate aceste publicații, așa cum apar ele în ziarul „Scânteia”, în perioada precizată. În discursul de deschidere, Mihail Sadoveanu afirmă că „artistul de astăzi e un om al epocii actuale și are a vorbi în opera lui de o lume în transformare”, trebuie să se „adreseze poporului muncitor ieșit din revoluție, care construiește socialismul.” „Poetul să dea oamenilor de astăzi, poporului muncitor care se ridică, o literatură a sufletului său nou, a ezitărilor și izbânzilor, a complexului de drame asociate cu dezastrele și înfrângerile unora, cu luminarea sufletească a altora.” □ Raportul prezentat de Mihai Beniuc se intitulează ***Literatura din R.P.R. și posibilitățile ei de dezvoltare*** și este prezentat, într-o variantă prescurtată de „Scânteia” cu următoarele subtitluri datorate redacției: ***Pe o cale nouă*** (cu o referire firavă la „reabilitarea” lui Arghezi: „O deosebită însemnătate a avut încă din 1948 [...] articolul tov. Sorin Toma din Scânteia, care, studiind atât aspectele pozitive, cât și cele negative ale poeziei lui Tudor Arghezi din trecut, a luat atitudine împotriva formalismului și a decadentismului și a deschis focul împotriva principalelor primejdii din afară pentru poezia noastră. Dar acest studiu, din cauza unor exagerări și a concluziei nejuste cu privire la perspectivele creației lui Tudor Arghezi, a contribuit la o temporară izolare a marelui poet”); ***Avântul literaturii*** (cu precizări privind obtuzitatea și excesele comise, îndeosebi de Ion Vitner, în valorificarea poeziei eminesciene, redusă aproape la o sigură piesă pozitivă, *Împărat și proletar*, și cu referiri cifrice – 4941 de titluri din 1949 până în aprilie 1956); ***Pentru zugrăvirea măiastră a omului nou*** („Există însă uneori în cărțile noastre, pe scenele noastre, în filmele noastre așa ziși comuniști, care la prima vedere sunt îmbrăcați ca oamenii, repetă cuvinte omenești și fac mișcări ca omul. Dar foarte repede îți dai seama că, dacă li s-ar rupe costumul, ar ieși câlții din ei și rumegușul de lemn; că vorbele lor, deși parcă le-ai citit în broșuri și în ziare, sunt spuse mecanic așa cum oftează mecanic o păpușă apăsată pe pieptul ei de cârpă”); ***Despre realismul socialist*** (exemplele de abatere de la linia realismului socialist sunt piesa *Satul fără dragoste* de Radu Boureanu, și un fragment din romanul *Groapa* de Eugen Barbu, ambele publicate în *Viața Românească*); ***Libertatea creației și personalitatea scriitorului*** („Atitudinea pentru un timp rezervată și păgubitoare intereselor literaturii față de Tudor Arghezi, critica represivă față de unele greșeli reale ale lui Ov. S. Crohmălniceanu sau față de o nuvelă a lui Marin Preda, supunerea la lungi și interminabile discuții ale unor lucrări ale lui Eusebiu Camilar sau Cicerone Theodorescu; judecata dogmatică și slaba fundamentare a criticilor aduse lui Ion Vitner cu prilejul discutării problemelor tipicului în aprilie 1953, în discuțiile despre poezie, Mariei Banuș pentru niște versuri cu grabă judecate intime și lui Marcel Breslașu pentru niște declarații deschise și sincere care îl făceau suspect de înveterat formalist și decadent –

toate acestea și altele au fost nesănătoase manifestări ale acelei epoci. Culminante ca greșeli în acest sens au fost discuțiile cu privire la tipic în aprilie 1953, prin dogmatism și sentențiozitate”); ***Sarcinile noastre*** („Noi, scriitorii, facem parte din sectorul ideologic al vieții poporului nostru și suntem chemați să contribuim la lupta lui actuală”). □ În a doua zi a Congresului (19 iunie), conform ziarului „Scânteia” din 20 iunie, Petru Dumitriu a expus co-raportul publicat de cotidianul partidului în ziua următoare sub titlul ***Coraport asupra problemelor prozei noastre epice***. Textul este clișeizat, insistă asupra căutărilor sau a transformărilor „pozitive” ale scrisului unor prozatori afirmați în interbelic (între care Camil Petrescu, Ion Marin Sadoveanu, G. Călinescu) și a succeselor celor noi, cu un plus de aprecieri pentru proza lui Marin Preda. Raportul indică naturalismul drept dușman și pericol principal al prozei momentului și „stăruie îndeosebi asupra ideii că realismul trebuie să fie captivant”. La discuțiile pe marginea raportului a participat Geo Bogza, Lucia Demetrius, Dumitru Corbea, Cezar Petrescu și Eusebiu Camilar. □ În aceeași zi, după-amiază, Dan Deșliu prezintă ***Coraportul asupra problemelor poeziei***: „Sarcina primordială a literaturii realist-socialiste – aceea de a înfățișa chipul omului nou, al constructorului socialismului care-și transformă patria și se transformă pe el însuși – a început să se realizeze în poezia noastră îndeosebi prin epică”. Raportul se dovedește destul de critic față de lipsa de înțelegere pentru efortul făcut de unii poeți (Arghezi și Cicerone Theodorescu) „formați la școala vechii estetici, adepți, în trecut, ai formalismului, decadentismului, naturalismului” de a se îndrepta, față de manifestările „cultului personalității” în lumea literară care pot conduce la false ierarhii, față de intoleranța manifestată pentru creațiile lirice, mai ales când acestea abordează tema dragostei. Dintre cei care au vorbit pe marginea raportului este de remarcat intervenția lui Victor Felea, care „a combătut limbajul primitiv și anacronic, faptul că în unele poezii abundă imaginile nesuggestive, simpliste.” Critica sa îi vizează, printre alții, pe Dan Deșliu și Eugen Frunză. □ În dimineața zilei de 20 iunie (cf. „Scânteia” din ziua următoare), Paul Georgescu prezintă ***Coraportul despre problemele criticii literare***. Raportorul combate tendința de a stabili limitele unor scriitori din trecut „fără o analiză concretă a împrejurărilor istorice” și evidențiază necesitatea de „a combate mai departe tendința liberalistă, necritică față de estetica reacționară a lui Maiorescu, Lovinescu și îndeosebi față de operele decadente dintre cele două războaie, când presiunea ideologiei burgheze a fost extrem de puternică”. Enumerând succesele, Paul Georgescu remarcă îndeosebi faptul că, în ansamblul ei, critica literară „a reușit să înfrângă principalele poziții ale esteticii burgheze. De la o critică predominant reacționară, idealistă și estetistă, s-a ajuns acum la o critică predominant științifică, partinică”. Cât despre sensul criticii, raportorul afirmă: „Întrebarea fundamentală pentru critica literară este dacă opera servește – și anume în ce măsură o face – cauza scumpă a poporului nostru”. Dintre vorbitorii care au

intervenit după prezentarea raportului lui Paul Georgescu, se remarcă Zaharia Stancu, care „a criticat rapoartele și vorbitorii de până atunci pentru faptul că nu au dezvăluit cu destul curaj lipsurile, că au dat dovadă de sfială. Principala țintă a scriitorului este însă Ov. S. Crohmălniceanu, acuzat direct că în textele sale critice îi neglijează sau chiar îi omite cărțile, în special romanul *Desculț*. În după-amiza zilei următoare, Ov. S. Crohmălniceanu răspunde acestor impu-tări, precizând că „prețuiește cărțile de mare talent ale acad. Zaharia Stancu, dar regretă că acesta a încercat în cuvântul său să transforme răfuielele personale în chestiuni de principiu”. Totodată, conform ziarului „Scânteia”, „vorbind de spiritul de grup și tămâierea reciprocă, tov. Crohmălniceanu a spus că între tovarășii Z. Stancu, P. Dumitriu, alți tovarăși din conducerea Gazetei literare și unii redactori ai revistei Steaua din Cluj s-au manifestat asemenea fenomene”. și ilustrează cu mai multe texte doveditoare pentru tendința manifestată de cele două grupări de a se lăuda reciproc. □ **Coraportul despre problemele dramaturgiei**, prezentat de M. Davidoglu, este fără relief, rămânând în șablonul înregistrării succeselor și al convingerii că se poate și mai bine. □ Lucrările Congresului evidențiază un bilanț pozitiv al literaturii create până în acest moment, semnalând și criticând lipsurile constatate, afirmând lichidarea lor și îndreptarea greșelilor (schematismul, naturalismul, intimismul etc.) și reafirmând rolul diriguiitor al partidului în creația literară. Alegerea conducerii Uniunii Scriitorilor consacră un Comitet alcătuit din 51 de scriitori, între care Al. Andrițoiu, Tudor Arghezi, Asztalos Istvan, Alexandru Balaci, Maria Banuș, Aurel Baranga, Geo Bogza, Demostene Botez, Marcel Breslașu, G. Călinescu, Eusebiu Camilar, Ov.S. Crohmălniceanu, Dan Deșliu, Miha Dragomir, Petru Dumitriu, Laurențiu Fulga, Paul Georgescu, E. Jebeleanu, Horia Lovinescu, Perpessicius, M.R. Paraschivescu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Veronica Porumbacu, Marin Preda, Ion Marin Sadoveanu, Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner. Președinte este M. Sadoveanu, dar funcția de prim-secretar, de conducere efectivă, îi revine lui Mihai Beniuc, alături de care se află, în secretariatul Uniunii, Aurel Mihale, Mihai Gafița și Szemler Ferenc.

21 iunie

• „Gazeta literară” prezintă lucrările din cea de-a III-a zi a Congresului Scriitorilor: Coraportul lui Paul Georgescu (**Problemele criticii**), coraportul lui Mihail Davidoglu (**Problemele dramaturgiei**), luările de cuvânt ale invitaților străini, ale lui I. Dobre, Petre Nicolae, George Vraca, Nicolae Țațomir, Demostene Botez și Al. I. Ștefănescu. Din textul primului co-raportor extragem: „O problemă deosebit de importantă și care privește cu precădere critica literară este aceea a manifestărilor ideologiei burgheze sub forma liberalismului. Succesele literaturii noastre au fost dobândite prin însușirea ideologiei marxist-leniniste, prin întărirea spiritului de partid în rândurile scriitorilor, prin îndrumarea literaturii de către partid. Dar lupta împotriva

ideologiei burgheze este departe de a se fi încheiat. [...] Pe de altă parte, noi, criticii, care avem în majoritatea cazurilor serioase rămășițe ale educației burgheze, nu ne-am însușit încă temeinic marxism-leninismul. Asemenea cauze au determinat apariția unor manifestări de liberalism. [...] S-au manifestat unele încercări nihiliste, calomnioase de a nega succesele literaturii noastre, fie în bloc, fie pe o perioadă îndelungată. Încercările neserioase de a stabili o periodizare falsă a literaturii noi (1944-1948-1953) ducea fie la negarea realităților valoroase dintre 1948-1953, fie la negarea succeselor din ultimii ani. [...] Acelora care vântură iresponsabil și calomnios teoria autonomiei esteticului, a «libertății absolute de creație», care încearcă să reînvie teoriile reacționare ale lui Maiorescu și ale urmașilor lui le răspundem că aceste chestiuni au fost lămurite de clasicii marxismului și nu există niciun temei să le repunem în discuție. [...] O răspundere serioasă pentru aceste manifestări de liberalism revine presei noastre literare și îndeosebi «Gazetei literare» – în care s-au purtat majoritatea discuțiilor – și mie personal. Astfel, eu am dat la tipar interviul lui Jar care cuprindea, în germene, ieșirea lui antipartinică și calomnioasă, produsă ceva mai târziu. Am publicat interviul lui D. Corbea și al lui Ov. S. Crohmălniceanu, care cuprindeau, în parte, o agitație diversionistă asupra unor greșeli remediate de mult, în loc să discute problemele reale ale literaturii. De asemeni, liberalismul s-a manifestat și în unele participări la discuțiile din prejma Congresului, pe care le-am publicat.”), □ **Coraportul asupra problemelor prozei noastre epice expus de tov. Petru Dumitriu** este prezentat, în rezumat, de „România liberă” din aceeași zi.

22 iunie

- La pagina întâi din „Contemporanul” sunt publicate **Însemnări din sala Congresului**; alături apare „caldul salut” (*Congresului scriitorilor din R.P.R.*), venit din partea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român. □ Grupajul **În semn de adâncă prietenie** reunește articole de mulțumire, ocazionate de „Hotărârea Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. de a transfera guvernului Republicii Populare Române” tezaurul de la Pietroasa („cloșca cu puii de aur”); printre semnatori se numără: Tudor Arghezi (**Restitutio in integrum**), G. Călinescu (**Cloșca cu pui** – „cronica optimistului”) ș.c.l. □ La rubrica „Psihologie și psihologism”, Eugen Luca publică partea întâi a studiului **Analiza psihologică în creația literară**. Continuarea – **Analiză psihologică și tipizare** – va apărea în numărul următor.

23 iunie

- În „România liberă”, sunt rezumate: **Coraportul asupra problemelor poeziei prezentat de tov. Dan Deșliu**, **Coraportul despre problemele criticii literare prezentat de tov. Paul Georgescu**, **Coraportul despre problemele dramaturgiei prezentat de tov. Mihail Davidoglu**.

24 iunie

• „România liberă” anunță încheierea lucrărilor Congresului Scriitorilor și alegerea „noului Comitet de conducere al Uniunii scriitorilor din R.P.R.”. Mihail Sadoveanu este ales președinte activ, iar lui Mihai Beniuc îi revine funcția de prim-secretar.

26 iunie

• În „România liberă” apar: *Coraportul tov. Al. Balaci asupra traducerilor literare*, *Coraportul tov. Marcel Breslașu despre literatura pentru copii și tineret*, *Raportul tov. Aurel Mihale despre noul statut al Uniunii Scriitorilor*, *Cuvântul acad. Tudor Arghezi*, *Cuvântul acad. Mihai Beniuc*, *Cuvântul de încheiere rostit de acad. Mihail Sadoveanu*.

27 iunie

„România liberă” publică *Rezoluția Congresului Scriitorilor din R.P.R.* 28 iunie.

• În „Gazeta literară” continuă prezentarea lucrărilor Congresului Scriitorilor: sunt reproduse luările de cuvânt ale lui Ion Vitner („Regret că în cadrul evenimentelor care au precedat publicarea acestor documente [oficiale ale partidului – n.n.] eu am vădit confuzie ideologică, neprincipialitate și atitudine lipsită de reflecție partinică.”), H. Oprescu, Cella Serghi, Petre Solomon, Toma George Maiorescu, Ioana Postelnicu, Tudor Măinescu, Savin Bratu („scriitorului [...] nu trebuie să i se impună observațiile critice, ci [...] să i se ofere, pentru ca el să selecteze și să-și însușească ceea ce concordă cu viziunea lui artistică, cu propriul lui spirit critic”), Silvian Iosifescu („Oricâtă dragoste, oricâtă stimă avem pentru versurile sau romanele unora dintre fruntașii noștri, nu putem admite ca criticii să se transforme în «critici de casă», repartizați pe lângă unul dintre grupurile care [...] acționează atât de dăunător în viața noastră literară. Vremea grămăticilor a trecut definitiv. Și nu putem ajunge să conservăm în literatură cultul personalității pe care-l condamnăm în orice alt domeniu.”), Radu Theodoru, Dimos Rendis, Horia Bratu, Andrei Băleanu, Aurel Rău, Nicolae Jianu, Petru Vintilă, M. Rispler și Camil Baltazar.

29 iunie

• În „Contemporanul”, G. Călinescu scrie „cronica optimistului” *Idealism, suprarealism*: „Idealismul, stimabil, este, pe scurt, concepția după care artistul nu copiază natura, ci prototipii, adică ideea metafizică de frumos. În loc să oglindească, el corectează realul, devine demiurg. Junimiștii, îndeobște, cultivau acest platonism [...]; Idealismul e un realism degenerat, care pretinde a elimina din natură urâtul, ca să nu ne tulbure «plăcerea estetică» [...]. Din punctul de vedere al realismului socialist, critica e simplă. Arta fiind ideologie, oglindire în zona superioară, cu conlucrarea fanteziei, fantasticul absolut,

iraționalul se resping. În fenomenalismul oniric fără concepte lipsește tocmai generalul pe care îl reclamau Marx și Lenin și de altfel orice om cu gândire solidă”. □ Tudor Arghezi se pliază cerinței de a prezenta aspecte de la lucrările Congresului și publică „tableta” **Finalităţi**: „Atât am aşteptat de la Congres: solidarizarea dintre vârste şi conştiinţa că scriitorii încep o lume, care mişuna risipită. Trebuie să facem abstracţie de câteva regretabile înfumurări. Nu m-am înşelat. Nefârşitele aplauze ale publicului în picioare şi lacrimile, pe care le-am văzut în lumina ochilor auditorilor mai apropiaţi de scenă, au spus că trebuia neapărat aruncată în inima fiecăruia o floare. A fost un schimb de emoţii în public la tribună şi de la tribună la public şi, covârşit şi stângaci în a primi pe seama mea atâta vastă însufleţire, am plecat mângâiat”.

[IUNIE]

• „Lupta de clasă” publică articolul **Trăsături esenţiale ale eroului contemporan** de S. Iosifescu, combătând acel „pseudoromantism, redus la câteva superficiale trăsături exterioare, la adăugarea câte unei situaţii mai mult melodramatice decât romantice, la adoptarea unor procedee de stil de tip retoric sau lacrimogen. [...] reţetele pseudo-romantice nu sunt deloc preferabile reţetelor anti-romantice de acum câţiva ani.”, cu referiri critice la un studiu de Dumitru Micu publicat în „Viaţa Românească”, nr. 3/1955. Concluzia articolului este că „reliefarea în literatură a romantismului revoluţionar al eroilor contemporani nu constă deci într-o dozare farmaceutică a trăsăturilor «luminoase», într-un artificiu de construcţie. Crearea unor eroi însufleţiţi de romantism revoluţionar este strâns legată de sesizarea de către scriitor a luptei dintre vechi şi nou, de sesizarea direcţiei dezvoltării societăţii, de situarea scriitorului pe poziţii partinice, militante, în aprecierea fenomenelor realităţii, este strâns legată, în ultimă instanţă, de concepţia despre viaţă a creatorului.” □ I. Mitran scrie despre **Revista „Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor”**, căreia îi cere „să devină un post înaintat în frontul luptei pentru valorificarea ştiinţifică a moştenirii literare, în lupta împotriva nihilismului vulgarizator cât şi a tendinţelor de preluare necritică «în bloc», a întregii literaturi a trecutului”: „Problemele literaturii contemporane, prezentate la rubrica «Din literatura de după 23 August», sunt adesea tratate superficial. Articolele privind poezia lui Dan Deşliu, nuvela *Desfăşurarea* de Marin Preda şi creaţia dramatică a lui Mihail Davidoglu au mai degrabă caracterul unor cronici superficiale decât ţinuta unor studii ştiinţifice. [...] Lipsurile revistei nu pot fi izolate de activitatea institutului. Orientarea şi nivelul revistei «Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor» dovedesc activitatea nesatisfăcătoare a colectivului de cercetători ai Institutului de istorie literară şi folclor.”

• Editorialul revistei „Scrisul bănaţean” consemnează **Primul Congres al scriitorilor din RPR**. □ La ancheta literară pe tema **Tipic şi partinic** răspund

Savin Bratu, Eusebiu Camilar, Lucia Demetrius, Eugen Jebeleanu, Mihai Novicov, Veronica Porumbacu, Mircea Șerbănescu, Radu Theodoru. □ Titus Popovici publică *Liceenii*, „fragment de roman”. □ Petru Comarnescu scrie despre G. B. Shaw. □ Lucian Blaga traduce *Primăvara*, versuri de Ibycos, iar Ștefan Aug. Doinaș și Gh. Popiți traduc versuri de Heine. □ La o rubrică de „Miniaturi critice”, Leonard Gavrilu comentează nuvela *Ferestre întunecate*, recent publicată de Marin Preda în „Viața Românească”: „În noua sa nuvelă, valoroasă nu numai prin actualitatea temei, Marin Preda exagerează în direcția «obiectivizării» stilului, mergând până la cea mai supărătoare uscăciune a frazei. Uscăciunea stilistică, absența totală a lirismului, sunt compensate de tendința expresă, nestăpânită a prozatorului de a răspunde prin scrisul său cerințelor prezentului. Această tendință comunică o căldură aparte stilului lui Marin Preda, tâșnește din fiecare pagină și-i încoronează opera.”

• În „Steaua”, nr. 6, Tudor Arghezi publică un *Sonet*, iar Ion Marin Sadoveanu *Puterea gândului* (*O povestire din vremea ghețurilor înalți*). □ Tudor Vianu este prezent cu un studiu despre *Dostoievski*. □ Leon Baconsky scrie despre primele două volume din *Însemnările și amintirile unui ziarist* de Zaharia Stancu – *Sarea e dulce* și *Cefe de taur*: „Patetismul argumentării, tonalitatea gravă, pe alocuri chiar retorică a unora dintre articolele lui Zaharia Stancu îl apropie de publicistica lui Emil Isac (ciclurile *Cartea unui om* și *Notițele mele*). O particularitate comună ambilor scriitori este de altfel și utilizarea frecventă a repetițiilor cu funcție afectivă. Aproape fiecare articol poate oferi exemple de fraze sau idei care sunt reluate la intervale mai mari sau mai mici, în scopul de a sublinia intenția autorului. [...] De Emil Isac îl apropie, de asemenea, tradiția manifestă de a îmbina formula gazetărească cu aceea a poemului în proză. [...] Dominantă la Zaharia Stancu rămâne însă nota de violență, verva satirică inepuizabilă, pasiunea polemică – rezultante ale acuității sale spirituale și ale aceluia temperament *focos* pe care îl remarcă G. Călinescu, referindu-se la poezia sa.” (*Profilul scriitorului și publicistului militant*). □ Dan Coman semnează *Marginalii la romanul Taina albă de J. Popper*: „*Taina albă* ar fi putut fi o operă de reală valoare a literaturii noastre. (Ne gândim, în acest sens, la scurta, dar emoționanta evocare a lui Stefan Zweig în legătură cu ultima expediție a căpitanului Scott. În forma sa actuală, romanul lui J. Popper nu poate depăși limita banalizării și persiflării, extrem de regretabilă, a unei acțiuni eroice, de înaltă conduită morală. De aceea nu ne miră atitudinea reprobativă față de carte, dovedită de cei ce cunosc opera lui Emil Racoviță în general și istoria călătoriei sale antarctice în special. Nu ne-ar mira nici protestul, legitim, al unor înalte instituții de cultură față de impietarea adusă memoriei unor membri ai expediției. [...] Eroarea majoră a romanului *Taina albă* [...] este utilizarea numelor adevărate ale unor personaje *reale* în cadrul unor acțiuni pe de-a-ntregul inventate și compromițătoare pentru cel

nominat.”. □ Mircea Braga recenzează cartea lui V. E. Galan, *Vecinii*, culegere de patru povestiri ce „dezvăluie pe multiple planuri viața din China nouă”. □ În „*Maniere elegante?*”, G. Barbu polemizează cu Georgeta Horodincă, semnatară articolului *Sugestii pentru codul manierelor elegante* publicat în „Gazeta literară”, nr. 18 a.c.: „polemicile și aprecierile pe care le publică *Steaua* pot fi uneori prea aspre ori insuficient motivate, dar ele pornesc întotdeauna de la *fapte*, de la operele literare ale diferiților scriitori – nu de la intențiile acestora – și vizează totdeauna îmbogățirea tematică și îmbunătățirea calitativă a literaturii noastre, nu «răfuiala personală ori de grup», cum repetă cu seninătate, după alții, Georgeta Horodincă.” □ Mircea Tomuș semnează o *Pledoarie pentru romanul scurt*, criticând „romanele lui Radu Theodoru și mai ales ale lui Aurel Mihale” care „aduc în fața cititorului o desfășurare egală și monotonă – prea rar dinamizată – a acțiunii.” □ La rubrica de „Mențiuni și opinii”, I.[eon] b.[aconsky] dedică un pamflet lui Emil Cioran, „cunoscutul filozof al amărăciunii și pierzaniei. A plecat de pe *Culmile disperării*, tocmai ca să mențină în străinătate prestigiul amărâtei sale patrii. A plecat și a aterizat și el, ca și alții câțiva, chiar la Paris, unde ne popularizează în prezent prin profundele sale *Silogisme despre Amărăciune!*...”

• Revista „Tânărul scriitor”, nr. 6, apărută înaintea evenimentului, adresează un *Salut Primului Congres al Scriitorilor!*: „Tinerii ucenici ai artei cuvântului așteaptă cu legitim interes lucrările ce vor avea loc, conștienți că ele vor ajuta în chip substanțial dezvoltarea ascendentă a literaturii noastre pe drumul realismului socialist.” □ Din *Cântecul Mioarei* de Mihail Sadoveanu este publicat un fragment. □ „La deschiderea casei memoriale Emil Isac”, Mircea Zăciu dă articolul *Din prag...* □ Păstorel, Jerom Spirescu și Gabriel Teodorescu au *Epigrame*. □ Evidențiind inechivoc caracterul propagandistic al literaturii, Mihai Novicov scrie despre *Principiul leninist al spiritului de partid și unele probleme ale creației literare* – „fragment din studiu cu același titlu în pregătire la ESPLA”: „conștiința rămâne în urma existenței. Pentru ca oamenii să devină conștienți de noua situație și mai ales de felul cum pot și trebuie să o valorifice, o uriașă muncă ideologică urmează a fi desfășurată. La baza acesteia stă activitatea propagandistică și agitatorică a partidului clasei muncitoare. O contribuție însemnată poate aduce creația artistică, în special literatura. Mai mult: îndrăznim să afirmăm că pentru îndeplinirea acestei sarcini ideologice, creația artistică este cea mai indicată, tocmai pentru că în miezul ei se găsește chipul omului, adică expresia concretă a umanității într-o epocă dată.” □ Lucia Demetrius se referă la *Etica scriitorului*: „Etica scriitorului nu se deosebește de cea a omului nou, dar se amplifică cu amănunte specifice, cu trăsături care sunt numai ale meseriei noastre. [...] Meseria noastră cere puritate, cere echilibru, cere seninătate [...]. Meseria noastră ne cere întregi, generoși și cumpătați.” □ Eugen Luca aduce *Contribuții la*

clarificarea conceptului de specific național în literatură: „specificul național nu e determinat în creația literară de faptul că scriitorul oglindește aspecte din viața uneia sau alteia dintre clase, a țărănimii de pildă, cum se credea, ci de faptul dacă el reușește să oglindească ceea ce este caracteristic uneia sau alteia dintre clasele din țara a cărei viață o reflectă. Aceasta, deoarece fiecare clasă are, în fiecare țară, propria ei istorie; fiecare clasă, în fiecare țară, s-a născut și s-a dezvoltat în alte condiții și într-o altă ambianță, iar aceste condiții și această ambianță și-au pus pecetea asupra-i.” În continuare este analizat specificul național la Camil Petrescu, în *Ultima noapte de dragoste*....

• „Viața Românească” cuprinde un fragment din *Cântecul mioarei* de Mihail Sadoveanu, poeme semnate de Tudor Arghezi (*Zmeu; Greierele*), Demostene Botez (*Documentare*), Maria Banuș (*Anii, câinii; Cale Lactee; Ursoaica; Dă cep...*), Radu Boureanu (*Stupina; Uliul din părul bătrân; Țătarul la pământ*), Nina Cassian (*Portret; Platoul; Idealul; Cu nasu-n carte*), Victor Tulbure (*Unor fanfaroni*) și Dan Deșliu (partea secundă din *Cuvânt despre sergentul Belate Alexandru*). □ La rubrica „Discuții”, Dan Costa publică articolul ***Despre etica eroului liric și despre... modestie***, unde, preluând acuzațiile lui Aurel Rău la adresa „proletcultismului”, le dilatează și le întoarce împotriva poezilor „grupării clujene” (și îndeosebi împotriva lui A. E. Baconsky), acuzați de orgoliu nemăsurat: „unele manifestări de proletcultism perdedit [...] iar pe de altă parte faptul că tendința de a lucra la consolidarea lirismului, de a repune în drepturile-i firești individualitatea artistului amenință să alunece în rătăcirii net individualiste, vizibile în numeroasele creații ale poezilor clujeni, dovedesc cu oarecare temei că lupta pentru o lirică înaintată n-a găsit totdeauna cele mai nimerite căi de manifestare, ceea ce face ca în unele privințe să ne găsim abia la jumătatea drumului, iar în altele să ne pomenim în fața unei veritabile sărituri peste cal. Poeții aceștia uită adesea, pesemne, că falsa modestie ca și falsa îndrăzneală a proletcultiștilor erau simple etichete fățarnice și că în niciun caz modestia adevărată și îndrăzneala creatoare [...] n-au fost abolite. Iată însă că în locul acestora îți amintești că ai întâlnit nu o dată în poeziile poezilor clujeni frânturi pretențioase de vers, arte poetice și profesii de credință în care orgoliul și trufia ivesc pentru o clipă goliciuni de-a dreptul indecente, cavalcade înfumurate de pronume personale și posesive îmbătate de sonoritățile pe care le iscă propria lor trecere, cortegii alegorice purtând tablouri vivante: un poet înghițit de o antologie spre marea satisfacție a confratelui său, alți câțiva coborând de circumstanță, dar cu suficientă morgă, de pe un soclu înalt pentru a saluta mulțimile, aceiași – în fine – trimițând cu mult zel semne ciudate unei arătări vagi închipuind Veșnicia...” □ La rubrica „Teorie și critică”, Dumitru Micu publică unele ***Reflecții în legătură cu tema muncii în romanele scriitorilor noștri***, Lucian Raicu semnează partea secundă a studiului ***Aspecte noi în nuvelistica actuală***, iar Sanda Radian militează ***Pentru promovarea genului satiric***.

IULIE

1 iulie

• „Flacăra”, nr. 13, anunță că „lucrările celui dintâi Congres al Scriitorilor din R.P.R. s-au terminat. Timp de șase zile, rotunda Ateneului și apoi sala Teatrului Consiliului Central al Sindicatelor au găzduit pe reprezentanții scrisului românesc contemporan și al minorităților noastre naționale, precum și numeroși oaspeți din țară și de peste hotare, invitați la Congres”. În concluzie: „Congresul s-a sfârșit, Uniunea Scriitorilor din Republica Populară Română are o nouă conducere, înmănunchind dinamice forțe scriitoricești. Poporul nostru așteaptă acum noi și mari opere literare de la scriitorii care, arătându-se la înălțimea epocii noastre eroice, se vor strădui să țină mereu pasul cu avântatul mers înainte al poporului muncitor, condus de partid, pe drumul luminos al socialismului” (*Congresul scriitorilor*). □ Mihail Sadoveanu publică fragmentul *Judecata*, din romanul *Cântecul Mioarei*.

2 iulie

• În „Munca” apare *Hotărârea Comitetului Central al P.C.U.S. cu privire la lichidarea cultului personalității și a urmărilor sale* (datată 30 iunie), care oficializează începutul destalinizării.

5 iulie

• Un editorial din „Gazeta literară” încearcă un bilanț *După Congres*, cu accent pe rolul de îndrumător al partidului: „Problemele literaturii sunt complexe și delicate. Ele trebuie analizate competent, printr-un efort colectiv. Partidul cere criticilor și scriitorilor să condamne bucherismul, vorbăria goală, repetarea obositoare a unor citate arhicunoscute și îi îndeamnă spre cercetări creatoare, spre inițiativă îndrăznească.” □ Tot un articol bilanțier, *Congresul tinereții*, semnează și Ion Brad, dar cu referire la al II-lea Congres al U.T.M., desfășurat în perioada 27-30 iunie. □ Savin Bratu scrie despre *Școala „Contemporanului”*. □ Vera Călin publică *Ceva despre curente și stiluri*: „Acceptăm, firește, fuziunea indestructibilă dintre realism și romantism în realism socialism. Nu ne putem însă împiedica să observăm că unii scriitori sunt mai accentuat romantici (ca viziune și modalitate de expresie) și alții mai accentuat realiști, în sensul că la primii rămâne ca facultate dominantă imaginația, visul înaripat, traduse printre altele în acțiuni eroice, un ton intens, emoțional, înclinarea spre patetic, în timp ce la cei din urmă predomină observația directă, viziunea lucidă asupra realității, redarea ei sobră. [...] Putem merge mai departe cu diferențierea stilurilor și modurilor artistice. Chiar dacă nu suntem întrutotul de acord cu criteriul după care împarte Ibrăileanu romanul în «roman de creație» și «roman de analiză» (*Creație și analiză*), deslușim și în literatura noastră de azi tipul romancierului care naște personaje și le lasă să

pășească singure în viață, făcând concurență stării civile [...]. Ele ne dau sentimentul «obiectivității» romancierului față de creaturile sale și ne introduc abrupt în curentul vieții. Un romancier de acest tip mi se pare a fi Marin Preda. [...] Mai există și tipul romancierului analitic, care-și comentează – uneori cerebral și doct – personajele, comentariu ce implică o oarecare distanță critică față de faptele sale și ne îngăduie să vedem aproape permanent capul romancierului în spatele creațiilor sale. Așa procedează uneori Camil Petrescu și G. Călinescu. Cele două perspective nu se exclud reciproc.” □ În același număr apare un fragment din nuvela *O călătorie de plăcere* de Petru Dumitriu.

6 iulie

- „Contemporanul” prezintă lucrările „sesiunii științifice a Academiei R.P.R. – 90 de ani de muncă pe tărâmul științei, literelor și artelor”. □ În „cronica optimistului” intitulată *La porțile Academiei*, G. Călinescu ia în considerare cazurile unor scriitori cărora li s-ar fi convenit statutul de academicieni (Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu): „Cea mai mare mustrare pentru o Academie este de a nu fi cuprins în sânul ei pe oamenii de seamă progresiști ai unei epoci și lipsa lui Balzac, a lui Flaubert de la Academia franceză nu-i onorabilă. Regimul nostru a dat legitime reparații numind *post mortem* personalitățile care au stat altădată la porțile Academiei. E ca și când le-ar fi strigat de peste râul Lete”.

7 iulie

- În „Munca” sunt date publicității premiile Academiei R.P.R. În domeniul literar, sunt acordate premiile „Gh. Coșbuc” (poezie: lui Virgil Teodorescu, pentru volumul *Scriu negru pe alb*), „Ion Creangă” (proză: lui Ion Pas, pentru volumele *Zilele vieții tale* și *Lanțuri*), „I. L. Caragiale” (dramaturgie: lui Al. Kirițescu, pentru volumul *Teatru*), „C. D. Gherea” (critică: lui N. I. Popa, pentru studiile despre Alecsandri, Bălcescu, Russo și despre învățământul moldovean din perioada 1829-1848) și „Al. Sahia” (publicistică: lui Traian Coșovei, pentru volumul *Uriășul preludiu*).

8 iulie

- În „România liberă”, Titus Priboi analizează fragmentul de roman *Tripleta de aur* de Eugen Barbu, editat în volum la E.S.P.L.A., în colecția „Luceafărul”: „Așa cum se prezintă acum, anunțând un roman atrăgător, fragmentul se citește cu plăcere și contribuie la purificarea atmosferei sportului nostru de unele resturi ale vechii mentalități. Autenticitatea atmosferei, arta dialogului, precizia observației, originalitatea descrierilor în care se îmbină materialul pitoresc al mahalalei cu notația oarecum cerebrală confirmă convingerea cititorului în talentul lui Eugen Barbu”. (*Eugen Barbu: Tripleta de aur*).

11 iulie

- Un comentariu al volumului *Versuri alese* de Letay Lajos apare în „Munca”, sub semnătura lui Ion Mitran.

12 iulie

- În „Gazeta literară”, Ion Vitner semnează un text aniversar la **75 de ani de la apariția revistei „Contemporanul”**. □ Tot pe prima pagină apare o **Tabletă** de Tudor Arghezi. □ S. Damian publică articolul **În luptă cu dogmatismul**: „Desconsiderarea individualității fenomenelor din pricina superstițiilor dogmatice s-a răsfrânt în toate genurile literare. Astfel, punctul de vedere dogmatic a adus prejudicii mari într-o vreme poeziei lirice. [...] unele articole, pornind de la prejudecata nefastă a formulelor atotcuprinzătoare, au decretat izgonirea lumii intime a poetului din universul liric și au născocit un fals antagonism între viața poporului și individualitatea artistică. Poetului i se pretindea să istorisească foarte amănunțit întâmplări semnificative din jurul său, să descrie oameni și fapte din iureșul construcției, dar să evite propriile stări de spirit, reacțiile personale. Tentativele recalcitrante erau catalogate drept egocentrism, subiectivism, intimism.” □ La „Cronica literară”, Mihail Petroveanu comentează *Cântare omului* de Tudor Arghezi: „Revine [...] lui Tudor Arghezi meritul de a fi opus, cu o vigoare artistică proprie, o concepție umanistă, plină de speranță în destinul nobil al omului, în capacitatea acestuia de a gândi și acționa el însuși prin muncă și solidaritate socială – concepției teiste, întemeiată pe negarea posibilității omului de a se smulge din robia naturii, a prejudecăților întunecate. În Biblie, lupta lui Iacov cu îngerul rămâne nedecisă. În *Cântare omului* învingător definitiv este omul.” □ În același număr apare *Necazuri*, fragment din romanul *Mitru* de Titus Popovici. □ Petru Vintilă semnează un necrolog Damian Stănoiu.

13 iulie

- „Contemporanul” aniversează „75 de ani de la apariție”. La pagina întâi, G. Călinescu îi dedică evenimentului „Cronica optimistului” („*Contemporanul*”), George Ivașcu scrie **articolul 75 de ani** („În artă și literatură, poziția «Contemporanului» e din cele mai active și mai eficiente. În istoria culturii noastre nu se pot număra multe contribuții de valoare a luptei pe care a dus-o «Contemporanul», prin Gherea, împotriva Junimii pentru valorificarea lui Eminescu și a lui Caragiale, pentru întemeierea unei critici literare științifice, pentru o literatură realistă, pentru afirmarea concepției scriitorului-militant, a artistului-cetățean.”), Ion Vitner tratează **Problematica realismului critic**, descriind opoziția deja tradițională dintre concepțiile lui Gherea și Maiorescu, însă neuitând, pe final, să sublinieze „oportunismul lui Gherea” („Această teză a indifferenței politico-sociale a lui Caragiale este luată aidoma din Maiorescu. Iată deci cum contradicțiile pe care le găsim pe plan

mare în personalitatea lui Gherea se reflectă în anumite probleme, în care era nevoie de consecvență logică și ideologică. Germenul oportunismului lui Gherea îl putem găsi deci la o distanță de mare distanță de momentul în care el se dezvoltă în formele lui cele mai vădite și mai primejdioase. Fiind edificați asupra acestor erori, care prin Gherea au fost imprimate orientării generale a «Contemporanului», nu se poate să nu avem extrem de clar în conștiință rolul excepțional pe care l-a avut această publicație culturală de frunte a mișcării noastre muncitorești, în afirmarea realismului critic și în răspândirea lui în mase largi.”). □ În pagina intitulată *Sărbătoarea Franței*, Tudor Arghezi scrie „tableta” **14 Iulie**.

19 iulie

• Pe prima pagină din „Gazeta literară” apar poemele *A fi, Rătăcind pe Crișuri și pe Olt* și *Floarea rară* de Mihai Beniuc. □ Tot aici, B. Elvin își inaugurează serialul *Câteva volume de poezii*, comentând pentru început *Versuri alese* de Cicerone Theodorescu. □ H. Zalis remarcă *Debutul unui tânăr prozator* (Ion Grecea, cu *Răzbunarea*). □ La „Cronica literară”, Mihail Petroveanu își continuă comentariul la *Cântare omului* de Tudor Arghezi: „Din păcate trebuie să mărturisim că inelele ce formează ciclul *Cântare omului* n-au același procent de aur. Versurile, socotite în cronica precedentă de inspirație prometeică, scapără la lumina concepției care le-a dat naștere în nuanțe prețioase. Punctele întunecate sunt rare. [...] Poeziile, de altfel puține la număr, menite să refacă istoria societății, a luptelor de clasă sunt relativ monotone, în ciuda unor pasaje sau a unor bucăți izolate mai vibrante, a manierei lor atrăgătoare.” □ În același număr, sub titlul *Necazuri*, apare un fragment din romanul *Mitru* de Titus Popovici.

20 iulie

• În „Contemporanul”, la „Cronica optimistului”, G. Călinescu publică *Dialog despre fericire*, iar Tudor Arghezi își alege drept subiect de „tabletă” evocarea lui La Fontaine (*Un prilej La Fontaine*) – „De la naștere 335 ani și de la moartea lui 261...”. □ Dumitru Micu pune în evidență *Drama individualismului în „Moromeții”*: „Soarta gospodăriei lui Moromete spulberă idealul micii proprietăți înfloritoare, dezmente tezele potrivit cărora agricultorul poate trăi fericit cultivându-și petecul de pământ. Romanul lui Marin Preda demonstrează prin impresionante fapte din viață adevărul descoperit de marxism-leninism, că economia capitalistă desființează treptat mica proprietate, ducând la înghițirea ei de către marea proprietate burgheză. Situația țăranului mijlocas e una de provizorat; acesta va sălta, în anumite cazuri, în rândul chiaburimii, dar în majoritatea zdrobitoare a cazurilor va fi împins spre pauperizare. Compunând tragedia micului proprietar de pământ, încrezător în trăinicia gospodăriei sale, prins în vârtejul relațiilor capitaliste,

romanul *Moromeții* transmite un mesaj cu multiple și adânci implicații. E clar că valoarea tipologică a lui Moromete nu se reduce la exprimarea dramei țărănimii mijlocașe. Eroul principal al romanului nu e numai un mijlocaș amăgit de iluzia durabilității gospodăriei sale, e omul dotat cu mari însușiri pe care le irosește în gratuități. Prăbușirea lui semnifică surparea fericirii clădite pe himere. [...] Pictându-l pe Ilie Moromete în toată puritatea și goliciunea sa morală, relevându-i virtuțile și scăderile, neiertându-i slăbiciunea, lașitatea, filistinismul, dar relevându-i cu putere imensul capital sufletesc cheltuit nefructificat, Marin Preda face din istorisirea soartei eroului un redutabil act de acuzare împotriva societății care întreprinde orice spre a-l izola pe omul de valoare, a-l închide în mincinosul castel fermecat al tuturor închipuirilor deșarte, pentru ca la urmă să-l izbească năpraznic, cu o invincibilă cruzime, crescând pe cadavrul său toate buruienile mediocrității”.

21 iulie

- „Scânteia” îl aniversează pe V. Alecsandri, într-un scurt articol intitulat *135 de ani de la nașterea lui Vasile Alecsandri*, care schițează imaginea unui mare poet (cel pe care Eminescu îl numea „rege al poeziei”) și deopotrivă aceea a unui revoluționar aflat, în 1848, „în primele rânduri ale luptei politice”.

22 iulie

- Boris Buzilă scrie în „România liberă” o cronică la volumul de versuri *Cântare omului*, de Tudor Arghezi: „Articolul de față nu urmărește decât să înlesnească călătoria printre priveliștile poetice ale *Cântării omului*, priveliști care înfrumusețează peisajul literaturii românești contemporane. Odată cu aceasta ar vrea să încerce și tălmăcirea unei cuceriri de mare preț a poeziei argheziene recente – însușire pe care ne îngăduim s-o numim *democratismul* poeziei noi a lui Tudor Arghezi, transmiterea mesajului său poetic către un număr de cititori în neconținută sporire, mai cu seamă către acei cititori care au încercat puține tresăriri estetice față de vechea poezie a autorului *Cuvintelor potrivite*, n-au gustat-o, iar dacă au gustat-o au simțit pe limbă un gust amar. [...] Poezia din trecut a lui Tudor Arghezi purta în multe părți ale ei dorul înălțimilor, năzuința către o atmosferă purificată în care poetul să nu mai fie silit să respire miasmele putreziciunii din juru-i. [...] 1907 și *Cântare omului* nu mai suferă de nostalgia culmilor și a aerului ozonat. Ele respiră certitudine și plinătate. E meritul poetului, dar în primul rând al timpurilor noastre care au dat vigoare nouă acestui mare artist al limbii românești”. (*Laudă ființei omenești*).

26 iulie

- „Gazeta literară” se deschide cu articolul *Tradiție* de Ion Vitner, din seria dedicată „Contemporanului”. □ Tot pe prima pagină, Tudor Arghezi semnează

tableta **Cartea proastă**: „Singura carte bună de învățat câte ceva e cartea proastă. Din ea înveți cum *nu* trebuie să scrii. Cartea proastă ar trebui bine încurajată, ca să ajungă din ce în ce mai proastă, adică esențială. E regretabil că Academiiile nu premiază cărțile proaste, preferând să încununeze pe cele bune, care când sunt proaste vin admirabil la timp și împlinesc un serios gol cultural.” □ În episodul al doilea din **Câteva volume de poezii**, B. Elvin scrie despre *Se arată lumea* de Maria Banuș: „În poezia ei, întocmai îndrăgostiților, Maria Banuș își scrie pretutindeni iubirea, pe arbori ca și pe piatră.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează *Împărăția Soarelui* de Eusebiu Camilar. □ În același număr, Eugen Barbu semnează reportajul *Patria*. □ Georgeta Horodincă analizează recenta reeditare a operei lui G. Bacovia („poetul ne indică singur firul pe care trebuie să-l urmărim pentru a-l înțelege. Nu trebuie să ne oprim numai la atmosfera sepulcrală, la plantele carbonizate, la marșurile funebre și la bocetul mortuar al toamnei. Deși acompaniamente aproape permanente ale poeziei sale, ele nu constituie tema ei de bază. Aceasta este căutarea, aspirația spre lumină a omului rănit de îndoială și incertitudini.”), iar V. Mândra pomește, la 135 de ani de la nașterea poetului, **În căutarea adevăratului Alecsandri**. □ O altă aniversare este cea a lui G. B. Shaw, despre care scriu Ion Marin Sadoveanu, Silviu Iosifescu și Alf Adania.

- Teșu Milcoveanu marchează, în ziarul „Munca”, 100 de ani de la nașterea lui G. B. Shaw (**Un artist al adevărului vieții**).

27 iulie

- „Contemporanul” publică la pagina întâi „Cronica optimistului” (**Colocviul cărților**), de G. Călinescu și un grupaj de versuri de Miron Radu Paraschivescu (*Fântâni, Copilărie, Suvenir*). □ În articolul **Călătorii în universul sufletesc**, Lucia Olteanu formulează numeroase întrebări în legătură cu creațiile literare ale momentului și nu pare a găsi decât un singur răspuns: „De ce atâtea schițe și povestiri, inspirate din realitatea imediată, deși dezbat cu talent într-o limbă îngrijită, probleme ale unor eroi dotați cu un profil moral interesant, rămân totuși la suprafața vieții? De ce chiar lucrările unor tineri talentați, în pofida unor merite evidente, nu lasă totuși cititorului senzația vieții, ci, mai degrabă, a unor întâmplări mărunte? De ce sfârșitul lecturii unor asemenea povestiri înseamnă, nu arareori, o poartă închisă și nu un drum pe care cititorul să fie ispitit să călătorească mai departe cu gândul? [...] De ce faptele expuse în povestirile, schițele și reportajele noastre literare au în această privință o asemenea slabă putere de generalizare, de caracterizare a epocii? De ce nu lasă o impresie puternică, de ce nu-ți dau fiorul unei descoperiri, de ce nu afirmă într-adevăr sensurile noii vieți? Oare lipsurile acestea țin de genul scurt? Oare numărul redus de pagini obligă neapărat la minimalizarea problemelor? [...] Revoluția petrecută în țara noastră ne interesează în primul rând prin ecoul pe care l-a avut în conștiința oamenilor noștri. Contemporanul, omul modern,

trebuie să stea în centrul atenției autorilor genului scurt. Pentru un scriitor sunt de o importanță vitală călătoriile pe drumul țării, dar se dovedesc infinit mai importante popasurile lui, în universul sufletesc al oamenilor”. □ Ion Vitner prezintă volumul de versuri al Mariei Banuș, *Se arată lumea*: „Volumul [...] recent apărut, constituie o etapă nouă în dezvoltarea lentă, dar sigură, a liricii sale, în care apare complet transfigurată predilecția poetei pentru problematica erosului, care a fost de altfel mobilul debutului său poetic.”. (*Ură și iubire*). □ La rubrica „Șantier literar”, se anunță: „De câteva zile a intrat sub tipar volumul semnat de G. Călinescu, *Studii și conferințe*. Tinerii scriitori pregătesc pentru tovarășii lor de generație câteva volume. Cităm, fără a epuiza lista: Titus Popovici pregătește romanul *Studentii*; Mircea Zăciu a predat, în ultima formă, scenariul literar inspirat tot din viața studențimii și intitulat *Unde sfârșește pustiul*. Peste câteva zile va intra sub tipar romanul lui Eugen Barbu – *Unsprezece* – care oglindește viața sportivă a tineretului”.

[IULIE]

- În „Scrișul bănățean”, nr. 7, Traian Liviu Birăescu scrie despre *Personalitate și stil în literatură*. □ Gh. Achiței recenzează *Moromeții* de Marin Preda: „ne ajută astăzi să înțelegem dialectica psihologiei mijlocașului, lupta lui cu «fericirea» libertății patriarhale burgheze” (*Victima unei singure iluzii*).
- „Iașul literar” cuprinde versuri de Tudor Arghezi (*Cultură*), Horia Ziliu (*Hotarul cântecului*), Nicolae Țațomir (*Fabule miniaturale*) și Mihai Codreanu (*Patria; Comoara neamului; Pe hârtie*), nuvela *Pescar de mare* de Al. Șahighian și amintiri de Ioachim Botez. □ La rubrica „Studii și cronici”, Liviu Leonte semnalează unele *Aspecte de limbă și stil în romanul „Un om între oameni” de Camil Petrescu*. Tot aici, D. Costea își publică prima parte a studiului *Mitul prometeic în interpretarea argheziană*: „Omul poeziei din trecut a lui Arghezi era scindat sufletește, în el confruntându-se tendințe opuse, principiul divin și principiul demonic, binele și răul. [...] Demonismul romantic al vechii revolte a poetului apare astăzi transformat în împotrivirea rodnică a omului față de natură. De fapt, între om și natură nu poate să existe un conflict ireductibil, pentru că el a apărut și s-a dezvoltat tocmai pe baza legilor necesare, obiective ale naturii și numai în cadrul acestora el poate deveni liber.”
- În „Steaua”, nr. 7, Tudor Arghezi semnează textul *George Enescu*, reproducând un „cuvânt ținut la Casa Universității din București”. □ Lucian Blaga traduce din Lermontov (*Iubire mândră*). □ Un studiu despre *Henrik Ibsen* poartă semnătura lui G. Călinescu □ Ion Oarcășu dedică cronică literară dramei istorice *Horia* de Mihail Davidoglu („bogată în poezie și avânt eroic, [...] mai mult decât meritorie”). □ În articolul *O reeditare neștiințifică a operei lui Cantemir*, D. Florea-Rariște critică traducerea făcută de Petre Pandrea lucrării lui Cantemir *Descriptio Moldaviae* (pe baza versiunii germane): „e

mai curând o compilație – destul de ingenioasă, ce-i drept, pentru a nu fi ușor identificată – decât o traducere *proprie* de pe textul german.” □ Geo Șerban recenzează *Apostol* de Cezar Petrescu, iar C. Vasiliu *Tripleta de aur* de Eugen Barbu. □ Într-o notă inclusă la rubrica „Mențiuni și comentarii”, v.t. semnalează ***O aniversare trecută cu vederea***: „S-au împlinit, la 17 ianuarie anul acesta, 20 de ani de la moartea lui Matei Ion Caragiale. Printre numeroasele aniversări, evenimentul s-a strecurat neobservat, iar fiul marelui dramaturg, el însuși scriitor de înaltă valoare, a continuat să rămână un uitat, un nedreptățit, cum fusese, în parte, și în timpul vieții.”

• „Tânărul scriitor”, nr. 7, reproduce ***Cuvânt de deschidere a Congresului Scriitorilor*** adresat de Mihail Sadoveanu și o ***Cuvântare rostită la închiderea lucrărilor*** de Tudor Arghezi, care semnează și poeziile *Viscolul*, *Noapte de an*, *Gâsca inspirată*. □ La rubrica „Început de drum”, debutează Petre Stoica (poemele *Invitație lirică*, 1939, *Întoarcere*, *N-am ucis cerbul*) și Ion Ilea (proza *Maistrul Géza*). □ La cronică literară, Aurel Martin scrie despre ***Traian Coșovei, reporter***. □ Al. Philippide semnează un medalion ***William Shakespeare***. □ Romul Munteanu oferă „Însemnări critice” despre ***Realism și naturalism în proza lui G. M. Zamfirescu***, iar A. Constantin ***Pe marginea ultimelor lucrări ale lui H. Zincă***. □ E publicată lista cu ***Organele de conducere ale Uniunii Scriitorilor din R.P.R.***

• În „Viața Românească” apar fragmente din povestirea *Derbedei* de Nicuță Tănase și versuri de Demostene Botez (*Itinerar*), Radu Boureanu (*Unealta; Sălașul*), Virgil Teodorescu (*Lămpașul*). Tot aici apare și traducerea poemului maiakovskian *Marxismul – metodă de a trage la țintă, folosește-o cu iscusință!* □ La rubrica „Literatură realistă între 1920 și 1944”, Eugenia Tudor publică studiul ***Recitind opera Otiliei Cazimir***: „Opera profund omenească, de o remarcabilă grație, suavitate și duiosie a Otiliei Cazimir – din păcate, prea puțin cunoscută astăzi – constituie un aport prețios adus literaturii noastre și se cere fără întârziere retipărită azi pentru a putea fi cunoscută de masele largi populare cărora le-a fost destinată.” □ La „Teorie și critică”, Andrei Băleanu respinge „idilismul” și „negativismul” în ***Unele modalități ale criticii literare și problema eficacității lor***, iar Vera Călin comentează microantologia *Marx și Engels despre literatură și artă*.

AUGUST

1 august

• În „Flacăra” (nr. 15), Ion D. Sârbu scrie despre minierii din Petrita, subiect al reportajului literar *Bătrânii*, iar Al. Andrițoiu publică poezia *Trei Crișuri*. De asemenea, sunt sistematizate rezultatele anchetei *Care este scriitorul preferat?*: „Este instructiv și educativ să stai de vorbă despre literatură cu un cititor pasionat. Îți dai atunci seama că – independent de părerile scriitorilor

despre ei înșiși sau despre operele lor și, independent de polemicile și răfuielele dintre critici și literați – cel care hotărăște în ultimă instanță, dacă o carte e literatură sau ba, este Majestatea Sa Cititorul. Ancheta organizată de redacția «Flacăra», cu prilejul Congresului Scriitorilor, a fost și ea un fel de «consfătuire prin corespondență» asupra problemelor literaturii – dacă ne putem exprima așa. La «consfătuire» au participat sute de iubitori de literatură. În esență aceste scrisori spun: îi iubim pe scriitorii care scriu pentru noi, despre noi, le cerem însă multora dintre ei o mai înaltă măiestrie în creația literară; le cerem scriitorilor noștri mai multe cărți care să oglindească activitatea noastră socialistă”. (*Pe marginea anchetei „Flăcării”. Cititorii despre scriitori*)

2 august

- Sub semnătura lui Mihai Gafița, „Gazeta literară” publică un epilog la Congresul scriitorilor (*Perspectiva viitorului*). □ Polemizând cu N. Tertulian în jurul *Cronicii de familie* a lui Petru Dumitriu, Mihail Petroveanu se întreabă *Cine este dogmatic?*: „A obiecta autorului că prăbușirea eroului său [Șerban Romano – n.n.] ar reproduce mecanic declinul clasei sale, pe motivul neîntemeiat al unor contradicții artificiale și al lipsei, de asemenea neconfirmate, a celui dat personal care individualizează «esența socială» echivalează cu a dogmatiza tu însuși.” □ În episodul al treilea din *Câteva volume de poezii*, B. Elvin scrie despre *Două poeme* de A. E. Baconsky: „Se vorbește mereu de caracterul modern al poeziei lui Baconsky. E o realitate. Se vorbește în același timp de atemporalitate. E și aceasta o realitate. Două direcții atât de diferite nu pot sta una în vecinătatea celeilalte. Aceasta a înțeles-o și poetul, care caută să suprime contradicția. În poezia lui Baconsky au răsunat la început unele accente grandilocvente, unele accente retorice și multe din versurile sale au fost doar o explozie de orgoliu juvenil. Volumul de față arată că poetul este pe cale de a-și cuceri o maturitate gravă, reflexivă, care are o remarcabilă pondere și discreție de ton. Prin aceasta arta lui Baconsky câștigă mult.” □ La „Cronica literară”, Savin Bratu semnalează *Doi poeți tineri*: Valeria Boiculesi (*Fete în uniformă*) și Cezar Drăgoi (*Serile cu Moș Nichifor; Cărticica verii*). □ Georgeta Horodincă își publică partea a doua a comentariului consacrat reeditării operei lui G. Bacovia. □ Pe ultima pagină a revistei se publică un grupaj de versuri din Nicolas Guillen.

3 august

- A. E. Baconsky publică în „Contemporanul” poezia *N-am să uit niciodată*. □ Titus Popovici semnează evocarea *În satul lui Rebreanu*, iar la „Cronica optimistului”, G. Călinescu scrie despre *Vaporul în anul 1627*.
- Dumitru Micu scrie în „Scânteia” despre *Un scriitor de neuitat: Ion Călugăru*. Autorul omagiat (la numai câteva luni de la moarte) „și-a cucerit stima și dragostea multor mii de cititori mai cu seamă după instaurarea puterii

populare, când principalele sale creații din trecut, romanele „Copilăria unui netrebnic”, „Lumina primăverii” și „Trustul” – au fost reeditate în tiraj de masă, iar „Oțel și pâine”, roman oglindind un aspect primordial al construirii bazelor socialismului în țara noastră, a cunoscut două ediții, pe lângă textul apărut inițial în „Viața Românească” (1950)”. Criticul începe prin a rezuma biografia prozatorului, elogiind activitatea sa în cadrul cercurilor socialiste (și apoi comuniste) ale epocii interbelice și pe opera de tip frescă socială (a cărei analiză ocupă cea mai mare parte a articolului) și amintind în treacăt de „rătăcirile” avangardiste concretizate în publicarea volumelor *Paradisul statistic* și *Abeceedar de povestiri populare*. Este prezentată apoi, în termeni dintre cei mai elogioși, activitatea de publicist „pe frontul culturii noi” (după 23 August 1944) a scriitorului care, în paginile „Scânteii”, ale „României libere” și ale „Contemporanului”, „a înfierat cu patimă dușmanii poporului, forțele ostile orânduiri de stat din patria noastră, pseudocultura aservită exploatarei omului și a pledat până în ultima clipă a vieții pentru idealul sublim al comunismului, pentru cultura socialistă.” Un spațiu aparte este rezervat în articol și operelor realist-socialiste ale prozatorului (volumul de nuvele *Am dat ordin să tragă* și romanul *Oțel și pâine*), care intră, alături de cele din perioada interbelică, „în tezaurul literaturii române”.

5 august

- În „România liberă”, Boris Buzilă recenzează volumul de versuri *Se arată lumea*, al Mariei Banuș: „Pentru poetul care luptă să apropie era comunismului, fericirea înseamnă contopirea lui cu bucuriile și aspirațiile semenilor, satisfacția de a se simți semănător în mijlocul unei țări mănoase, dormice de grăunțele sale, simțământul că în acordurile pline de măreție ale simfoniei timpului își aduce și el contribuția, deosebită de a altora, dar slujind acelorași țeluri. Ultimul volum de versuri al Mariei Banuș face mărturia unei asemenea fericiri”.

9 august

- În „Gazeta literară”, Mihai Gafița publică articolul *Scriitorul și eroii săi*. □ La „Cronica literară”, Mihail Petroveanu scrie despre Tudor Mănescu și Cristian Sârbu. □ Georgeta Horodincă își încheie comentariul consacrat reeditării lui G. Bacovia: „Bacovia este un poet complex, greu de conturat, monoton și variat în același timp, poetul tonurilor scăzute și al colorației tipătoare, al contrastelor puternice și al nuanțelor infime, al florilor inodore de plumb și al rozelor cu miros tare.” □ La rubrica „Discuții”, D. Carabăț se întreabă *Ce este „spiritul modern”?*, polemizând cu Lucian Raicu: „Privind atent acest termen «spiritul modern: cerințele artei moderne», golindu-l de cele două principii care nu-i aparțin, mobilitatea psihologică, element care [...] ține de literatură în genere, și nu de o recentă cucerire estetică, iar apoi cealaltă

latură, pătrunderea intelectuală și analitică, latura existentă la toți scriitorii mari într-o dispoziție specifică [...], ne întrebăm cu oarecare curiozitate – ce a mai rămas, la ce se reduce, ce fenomen estetic contemporan desenează misteriosul spirit modern? Să fie vorba de ceva care o să vină, de un fenomen viitor care și-a trimis până la noi din necunoscut undele capricioase neaccesibile oricăror sensibilități? Se prea poate, însă până la ispășirea acestei presimțiri vom fi nevoiți să așteptăm.”

10 august

• „Cronica optimistului” are ca temă în acest număr al „Contemporanul”-ui, ***Valoarea critică a râsului*** □ Tudor Arghezi trimite de la Moscova o corespondență „prin telefon”: „Zguduit și emoționat ies din Kremlin, unde am văzut cu ochii mei și am pipăit cu degetele mele Cloșca cu puii și miile de odoare de aur, de argint, de pensule și de ac, unele unice în toată lumea, din tezaurul socotit pierdut și pe care socialismul sovietic, cu o dărnicie egală cu un simț politic istoric epocal, îl restituie, poporului nostru, intact. [...] Delegația guvernamentală română, condusă prin Kremlin de generalul comandant Andrei Vedenin, un foarte distins bărbat și prieten însuflețit al neamului nostru, a făgăduit în numele plugarilor, muncitorilor și marilor noștri cărturari din veac o veșnică recunoștință față de Soviete. Ele înscriu în inima noastră o sărbătoare mereu nouă.”. (***Am văzut cu ochii mei, am pipăit cu degetele mele***). □ Miron Radu Paraschivescu publică, în grupaj, poeziile *August, Portret, Mărul*. □ L. Voita, în articolul ***Pompiliu Constantinescu, pamfletar***, îl recuperează pe semnatarul „tabletelor lui Pyrrhon”, din „săptămânalul «La zid» (1935-36)”: „Obiectivul pamfletului politic al lui Pompiliu Constantinescu îl constituie societatea burgheză, cu toate racilele ei adânci, cu toate viciile, în toată mediocritatea, meschinăria și egoismul ei. Cu un bine dezvoltat simț al orientării, pamfletarul își îndreaptă tirul principal al focului sarcastic asupra politicianismului burghez, asupra instituțiilor și conducătorilor acestora, asupra lipsei de consecvență în credințe și atitudini, asupra venalității și filistinismului «marilor figuri ale zilei». [...] Fără a vedea muncitorimea, clasa socială în plină ascensiune, care, singură, i-ar fi putut oferi soluții de terapie radicală, Pompiliu Constantinescu supune burghezia și pe reprezentanții ei unui caustic rechizitor demascator. În aceasta constă valoarea «tabletelor lui Pyrrhon» care – fără a atinge nivelul artistic al pamfletului arghezian, sarcasmul celui al lui N.D. Cocea, sau indignarea nereținută a pamfletului lui Zaharia Stancu – contribuie într-o mare măsură la cunoașterea pieselor de dosar al unei societăți care s-a condamnat prin istoria ei. Atitudinea politic-protestatară a lui Pompiliu Constantinescu trebuie să se fi oglindit cu siguranță într-un fel și în creația lui critică. Socotim, de aceea, util să se purceadă la reconsiderarea contribuției sale literare”.

16 august

- În „Gazeta literară” apare poemul *Valurile și noaptea* de A. E. Baconsky. □ La „Cronica literară”, Mihail Petroveanu comentează volumele *Balade* de Mihnea Gheorghiu și *Cerbul roșu* de Vlaicu Bârna. □ În articolul *Între pasiune și luciditate*, Geo Șerban analizează activitatea de cronicar a lui Radu Popescu. □ Ion Roman și Byck marchează împlinirea a 140 de ani de la nașterea lui Ion Ghica. □ La rubrica „Discuții”, H. Zalis publică articolul *Spiritul modern – o realitate estetică*, situându-se în polemica lui D. Carabăț cu Lucian Raicu de partea ultimului: „Spiritul modern există, el va întruni în viitorul apropiat noi și noi adevăruri, pentru că acesta este imperativul artei actuale și dificultatea de a-i preciza, deocamdată, sistematic și complet esența, în ciuda unor obstrucții și încăpățânări obtuze, va fi cu siguranță depășită.”
- Apar, în „România liberă”, *Chemările C.C. al P.M.R. cu prilejul zilei de 23 August 1956*: „50. – Oameni ai literaturii și artei! Poporul muncitor așteaptă de la voi creații noi și valoroase care să reflecte realitatea măreață a vieții patriei noastre, să înfățișeze omul nou, constructor al socialismului! Dați țării opere cu un bogat conținut de idei și o înaltă măiestrie artistică!”

17 august

- Tudor Arghezi trimite, pentru „Contemporanul”, o nouă corespondență de la Moscova: *Strălucitul tezaur*. □ Cu atenționarea „Gherea inedit”, Ion Vitner comentează conținutul unei „scrisori adresată de C.D. Gherea lui Paul Zarifopol – ginerele său – și Ștefaniei, fiica sa, soția lui Zarifopol”, din „dosarul nr. 44, vol. II, aflat la Arhivele Institutului de Istorie a Partidului”. (*Pagini autobiografice*). □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu publică *De vorbă cu Publius Ovidius Naso*.

22 august

- La pagina întâi a „Contemporanului”, scriu ilustrativ, sub lozinca „Trăiască 23 August, marea sărbătoare a poporului nostru!”, I. Vitner (*Ora libertății*), G. Călinescu (*Acum doisprezece ani* – „Cronica optimistului”), Tudor Arghezi (*De ziua liberării*); Mihai Beniuc și Nina Cassian publică poeziile *August*, respectiv *Scurtă întâlnire*. □ Într-o cronică la volumul de versuri *Vară fierbinte*, Radu Popescu îl gratulează pe Victor Tulbure prin următoarele cuvinte: „Victor Tulbure se distinge întotdeauna prin lirica lui optimistă, viguroasă și limpede. Repet, sufletul lui exprimă cel mai bine, printre poeții de aceeași vârstă, sufletul viguros al poporului nostru de pe ogoare. El se mai distinge, și acesta nu e un mai mic elogiu, printr-o limbă poetică de cea mai mare frumusețe, pură, bogată, cultă și populară în același timp, de care știe să se servească la un nivel, încă de pe acum, cu totul superior. Toate acestea sunt calități care îl pun în primul rând al poeților noștri tineri, care ne fac să nu ne îndoim de strălucita perspectivă poetică pe care o are în față”. (*Victor Tulbure: „Vară fierbinte”*).

• Tudor Arghezi publică în „Scânteia”, sub genericul *Tablete*, articolul intitulat *La Moscova*, o descriere în termeni hiperbolici, metaforici și excesiv encomiastici a orașului sovietic și a marelui prieten de la Răsărit. Comparându-se pe sine cu Gulliver în Brobdignag, și spațiul românesc – cu țara Lilliput, poetul se întrece în laudele aduse unei lumi a cărei revelație i-a transformat profund viziunea asupra existenței: „Noi cei din Lilliput eram în mare parte închipuiți – orbi și proști. Gândirea adunată la rădăcina cârnă a nasului se sfiise și se înfricoșa. Veniți aici să vă dezmeticiți, prietenii mei, și să vedeți ce-i îndrăzneala inimii, ce-i bărbăția, ce-i sănătatea morală, ce-i sinceritatea caldă, ce-i biruința, și să vă dați seama în ce încâlcire de prejudecăți v-ați pierdut, până la Augustul de azi, 12 ani. [...] Ieri nu aș fi îndrăznit să-i zic vecinului pe numele lui adevărat, azi îi pot zice: Prieten. Că s-a împrietenit el cu mine, că m-a luat de braț și m-a purtat, vorbindu-mi în șoaptele dragostei de oameni, printre minunile lui. E un tărâm de basme, revărsate unele între altele, ca talazele apelor întâlnite prin muncă titanică în undele Moscovei, port la 5 mări depărtate.”

23 august

• „Gazeta literară” marchează *Marea noastră sărbătoare*. □ Vicu Mândra publică prima parte a articolului *Însemnările unui cronicar dramatic*. □ Zaharia Stancu înfierează *Sentița de la Karlsruhe*, prin care Partidul Comunist din Germania Federală era scos în afara legii, comparând-o cu măsurile luate de Hitler în 1933. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu scrie despre *A venit un om* de Francisc Munteanu. □ Georgeta Horodincă recenzează volumul V al *Operele* sadoveniene: „Se pare că despre Mihail Sadoveanu putem spune că a apărut deodată și întreg ca Minerva din capul lui Jupiter. Personalitatea sa este un caz rar, de artist care s-a definit precis și în trăsăturile-i esențiale încă de la început. Firește, forța și expresivitatea talentului au crescut, s-au dezvoltat neconținut, dar oricine recitește *Șoimii* sau *Neamul Șoimăreștilor*, de pildă, cunoaște imediat că se află în fața autorului lui *Nicoară Potcoavă*. Iar în *Mitrea Cocor* recunoaștem povestitorul din *Bordeienii*, povestitorul pe care într-o seară de vară istoria acestor oameni multă vreme nu l-a lăsat să doarmă căci umbrele lor se amestecau în mintea lui cu mireasma fânului din care-și făcuse căpătâi.” □ În același număr, Eugen Barbu semnează reportajul *Metalul, pământul și omul*, iar Marin Preda publică povestirea *Schița*. □ H. Zalis scrie *Din nou despre problema perspectivei*.

26 august

• „Munca” semnalează deschiderea „Decadei literaturii și a artei ucrainiene”. În cadrul acestei manifestări, despre Ivan Franko scriu, în paginile ziarului, M. Zozulea (pe 26 august) și Teșu Milcoveanu (pe 30 august).

30 august

• În „Gazeta literară” *Scriitorii cer anularea sentinței de la Karlsruhe*; în acest sens se pronunță Ion Marin Sadoveanu, Mihail Sorbul, Eugen Jebeleanu, Mihai Dragomir, Dumitru Corbea și Dumitru Mircea. □ Tot aici, Petru Dumitriu publică nuvela *Plăcerile tinereții*. □ Vicu Mândra își continuă *Însemnările unui cronicar dramatic*. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu comentează *Azimă* de Mihai Beniuc, aducându-i o serie de reproșuri: „Reduc, toate acestea, aprecierea valorică de ansamblu asupra creației lui Mihai Beniuc? Nu! Un mare poet, inegal chiar, rămâne incontestabil mai sus decât un poet mediocru mereu egal cu sine însuși, la un nivel acceptabil. Pentru că, de la cel dintâi, rămâne totuși în amintire aurul curat.” □ Al. Săndulescu scrie despre *Caleidoscopul lui A. Mirea*, rezultat din colaborarea lui D. Anghel cu Șt. O. Iosif. □ B. Elvin readuce în atenție *Un scriitor pe care nu trebuie să-l uităm: Gheorghe Brăescu*.

31 august

• „Contemporanul” publică la pagina întâi versuri de Miron Radu Paraschivescu (*Feerie și lanus*). □ La rubrica „Tinerețe și meșteșug”, Sergiu Fărcășan scrie despre *H. Rohan și I.D. Sârbu*, desființându-le două volume (*Un caracter slab*, respectiv *Concertul*), filă cu filă, dar, desigur, în limitele optimismului ideologic, pe linia căruia în final cartea trebuia să fie măcar „interesantă”, „cu merite, deși...”: „platitudini”, „monoloage rostite la modul cel mai solemn, adesea parcă lipsit de spirit”, „compoziție răsucită și obositoare la care autorul se osândește”, în cazul lui H. Rohan; „convenționalism”, „caracter facil”, „cea mai mahnitoare manifestare e concertul. Aci autorul a găsit, în sfârșit, prilejul potrivit pentru un lung monolog interior al eroului. Închipuiți-vă că aproape întreg programul concertului – Mozart, Chopin, cvartet de viori, solo de flaut, Rachmaninov, Sarasate, Haendel – e descris piesă după piesă, cu o minuție pe care n-o întâlnești, din păcate, la cronicarii muzicali”, „stil penibil”, „stil lacrimogen”, „mod vulgarizator care scoate în relief [...] și lipsuri de măsură și meșteșug literar”, la I.D. Sârbu.

[AUGUST]

• Apare primul număr din „Cartea”, „revistă lunară a Ministerului Culturii – Direcția Difuzării cărții”. În *Cuvânt înainte* se spune: „Frământând problemele difuzării cărții în rândurile maselor muncitoare de la orașe și sate, revista *Cartea* va căuta să se găsească în primele rânduri, umăr la umăr, alături de lucrătorii din librării de difuzorii de carte din întreprinderi și instituții, alături de toți aceia care au sarcina răspândirii cărții în satele de pe cuprinsul patriei. Mai mult chiar, ea vine și în întâmpinarea cititorilor, cărora le pune la îndemână materiale bibliografice și informații privind activitatea editorială.” □ Conform

articolului *După 12 ani...*, „Numai între 1 ianuarie 1949 și 1 aprilie 1956 au apărut, în limba română și în limbile minorităților naționale, 4941 de titluri de cărți literare, însumând uriașul tiraj de 64 085 975 de exemplare. [...] Din tirajul total arătat mai sus, 936 de titluri, însumând nu mai puțin de 17 871 840 de exemplare, aparțin literaturii noi din R.P.R.. Pentru copii, Editura tineretului tipărește neîncetat zeci și zeci de volume bogat ilustrate. 727 de titluri, însumând 16 746 988 de exemplare, s-au tipărit de la 1 ianuarie 1949 și până la 1 aprilie 1956. Clasicii literaturii române sunt tipăriți în tiraje de-a dreptul impresionante. În perioada amintită mai sus s-au tipărit 154 de titluri cu un tiraj total de 3 480 590 de exemplare. Prețuirea extraordinară pe care statul democrat popular o acordă culturii universale și dragostea cititorilor noștri pentru marile opere ale culturii clasice, se vede limpede dacă ne gândim la faptul că în aproape șapte nai s-au tipărit 328 de titluri cu un tiraj de 6 531 847 de exemplare. [...] Operele lui Eminescu, Tolstoi și Shakespeare, ale lui Goethe, Pușkin și Caragiale au devenit prieteni dragi ai oamenilor muncii din țara noastră. Alături de aceste capodopere ale literaturii clasice universale, muncitorii, țărani și intelectualii din țara noastră citesc cu drag lucrările semnate de Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, Ion Marin Sadoveanu, Petru Dumitriu, Dan Deșliu și al altor scriitori vârstnici sau tineri.” □ Tudor Arghezi semnează *Muguri noi*: „Pe o stradă ceva mai lungă, marți era una și sâmbătă vezi două, trei librării. Succesiunea tot mai accelerată a trecerii cărților din tipografie în rafturi și geamuri, de unde dispar, a mai fost să aibă o consecință, așteptată vreo sută de ani: librăria sâtească. De curând cărturari, sătenii, în majoritatea lor, citesc. Le-a intrat în vatra pustie o mireasă nebănuită, în veșminte albe, care vorbește cu ei în cuvinte mute, dar adânci.” □ Geo Bogza scrie *Ceva despre cititori, librari și scriitori*: „Revoluția culturală din țara noastră n-ar fi completă dacă n-ar pune într-o lumină nouă figura librarului, a celui care vinde cărți. Atunci când acesta își îndeplinește conștiincios meseria și când se mai întâmplă să aibă și vocație, poate juca un rol hotărâtor în educarea noilor generații, întregind opera începută de părinți și de profesori.” □ V. Râpeanu semnează materialul *Șantier literar*, în care face trecerea în revistă a cărților aflate în lucru pe masa scriitorilor; de pildă, „Marin Preda revizuieste, pentru o nouă ediție, nuvela *Ana Roșculeț*”. □ O rubrică de semnale critice este *Așa nu e bine!*: „În raionul Băilești difuzarea cărții la sate merge prost. [...] Niciunul din delegații Întreprinderii comerciale raionale care au trecut prin magazinul mixt din comuna Catana (gestionar Nedelcu Ștefan) n-a văzut (ori s-a făcut că nu vede) stratul gros de praf ce s-a așternut peste cărțile aruncate vraise pe un raft.” □ La rubrica „Vitrina cu cărți” sunt prezentate pe scurt: *Un tovarăș vine astă-seară* de Maria Arsene, *Europolis* de Jean Bart, *Cele două Franțe* de Mihai Ralea, *Giordano Bruno* de Georg Scherg. □ Într-un interviu, Cicerone Theodorescu vorbește despre legătura

dintre scriitori și librari, despre rolul librarului în revoluția culturală, despre eficiența rețelei de difuzare: „rămân de folosit, din timp și pe o scară mult mai întinsă, toate formele de propagandă. – firește, anunțuri prin presă, radio și cinematograf, dar și – coperte de cartoane de agățat atât în biblioteci cât și în anumite magazine de desfacere; – folosirea deșeurilor de hârtie, pentru mici cărți poștale care, scutite de timbru, să anunțe *la domiciliu, pe profesii*, apariția sau poate și conținutul pe scurt al cărților recente mai importante; – diapozitive cinematografice; – reproduceri pe ecran din ilustrațiile artistice ale unor cărți, însoțite de prezentări vioaie, ispititoare, atractive; – folosirea prin cointerese a factorilor poștali (metodă practică în R. P. Polonă) acordându-li-se procentul vânzătorului de carte pentru *difuzarea cărții acasă*, mai ales în mediul sătesc; – concursuri cu premii și distincții pentru „vitrine ingenioase”... ș.a.m.d.” (Elvira Popescu, *Administrație a culturii nu cultură administrativă. De vorbă cu Cicerone Theodorescu*). □ B. Franțuzu recenzează – *Mărturii din „Anii împotrivirii”* – primul volum de *Scrieri în proză* al lui Geo Bogza (E.S.P.L.A., 1956).

• „Iașul literar” cuprinde poeme de Tudor Arghezi (*Miracole nebănuite*), Horia Ziliu (*Țară*), Nicolae Țatomir (*Poetul; Linotipistul*) și câteva din notele de călătorie în Bulgaria ale lui Demostene Botez. □ La „Teorie și critică”, D. Costea își încheie studiul despre *Mitul prometeic în interpretarea argheziană*: „Preamărind de fapt în descoperirea focului trezirea rațiunii umane, Arghezi a dat raptului prometeic o nouă și profundă semnificație. Imaginea suferinței popoarelor, ca și satira de o mare violență verbală împotriva asuprașilor, deși nu redau în toată plenitudinea patosul prometeic al căutărilor și eforturilor colective ale umanității pentru înțelegerea și folosirea legilor vieții sociale, ne dezvăluie totuși două elemente prometeice: ura răzvrătită contra tiraniei și simpatia caldă față de oameni.” În cadrul aceleiași rubrici, Const. Ciopraga recenzează volumul *Azimă* de Mihai Beniuc: „Miron Costin afirma cu scepticism că «nu-s vremurile sub cărma omului, ci bietul om sub vreme». Eminescu ajungea, în *Glossa*, la un pesimism negru: «Vreme trece, vreme vine.../ Alte măști, aceeași față/ Alte voci, aceeași gamă». Poetul *Luceafărului*, mort tânăr, se considera – ca urmare a vieții mizere – o antichitate: «O mie de ani îmi pare în lume c-am trăit». Optimistul Mihai Beniuc introduce în lirica românească o nouă optică a timpului și a devenirii omului: timpul subordonat voinței și energiei umane.”

• Despre *Primul Congres al scriitorilor din RPR* scrie în „Lupta de clasă” Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii scriitorilor din RPR: „ținut la București între 18-23 iunie 1956 este o confirmare a revoluției culturale din țara noastră pe tărâmul literaturii. El confirmă două lucruri: întâi, unitatea mișcării noastre de după eliberare, care cuprinde în ea pe cei mai valoroși scriitori de la M. Sadoveanu și T. Arghezi până la Titus Popovici, Victor Tulbure și alții, până la primii tineri care încep să-și merite titlul de oameni ai scrisului; al doilea,

orientarea creației în sensul de a se inspira din realitate și a realiza opere care să placă și să slujească celor ce muncesc. [...] Însuși congresul prin desfășurarea sa a dovedit libertatea specifică vieții literare din țara noastră, care dacă nu lasă loc liberalismului în artă, combătând influențele decadentismului, asigură câmp larg luptei de opinii și vederilor personale în problemele creației. Folosirea acestei libertăți de către scriitori la congres ne-a arătat mai bine și relele care au stânjenit uneori literatura noastră în dezvoltarea ei: dogmatismul și maniera birocratică și administrativă în judecarea operelor și problemelor literare.”

• În „Scrisul bănățean”, nr. 8, Ștefan Aug. Doinaș traduce din *Les Amours de Cassandre* de Ronsard. □ Leonard Gavriluș scrie despre *Cântare omului* de Tudor Arghezi, strecurând printre elogii și câteva critici: „Tudor Arghezi tinde spre o precară explicație dualistă, care afirmă coexistența a două principii opuse: materia și ideea, existența și conștiința. Materialismul dialectic respinge însă acest punct de vedere ambiguu, datorat de poet filoanelor ascunse, din vechea sa concepție asupra lumii.” (*O treaptă la mare înălțime*).

• „Steaua”, nr. 8, reproduce „toastul rostit de acad. Tudor Arghezi la Kremlin la preluarea tezaurului de artă păstrat în URSS”, publicat și în „Scânteia”, 8 august 1956 (*Am intrat într-un vast univers de miracole nebănuite*). □ Șt. Cazimir publică parodii după Dan Deșliu („În zvonul acestui năvalnic tumult,/ Poetul în jilțu-i adoarme.// Dar chiar și în vis îl petrece-n alai/ Un chiot de mândre unelte/ Și-i dăruie-n cale un zâmbet bălai/ Frățânii cu suflete zvelte,/ Și cât i-ar fi somnul de lung și de greu,/ Și-n vis el poeme scandează,/ C-așa se cuvine să șadă mereu – / Cu goarna și inima trează.” – *Ce gândea poetul când stătea la casa de creație*) și Eugen Frunză (*Criticilor mei*). □ La cronica literară, Victor Felea scrie despre *Se arată lumea*, versuri de Maria Banuș (*O poezie pasionată*).

• În „Viața Românească” apar un fragment din romanul *Eroica* de Laurențiu Fulga, schița *Inelul* de Petru Vintilă, poeme de Tudor Arghezi (*Volumul și crâmpeliul*), Mihai Beniuc (*Aripi; Plopul*), Victor Eftimiu (*Pașa din Rusciuk; Tomiță*), Marcel Breslașu (*Anteu; Prietini*), Radu Bourceanu (*Unelte de pace*), Petre Solomon (*Mică suită mitologică*) și Tiberiu Utan (*Dormi, copac ostentit*). □ La „Cronica literară”, Ov. S. Crohmălniceanu comentează *Poezii-le* lui Bacovia: „Care este [...] lumea lui Bacovia spre deosebire de cea a simbolistilor împăcați cu societatea burgheză? În primul rând, perimetrul vieții artistului nu depășește suburbiile vechiului orașel provincial. Un cer de «plumb» greu, apăsător, dușmănos stă prăbușit peste oameni, claustrându-i ca într-o închisoare sau într-un uriaș cavou. [...] Desigur că viziunea lui Bacovia slujește realitatea, îi modifică trăsăturile [...], reducând-o la această unică perspectivă. Dar atât alegerea tabloului de viață, cât și îngroșarea liniilor lui se face în sensul respingerii unei așezări nedrepte, în sensul sublinierii critice a aspectelor care confirmă în orice părțică a universului înjosirea și apăsarea

omului. S-a spus, nu fără temei, că Bacovia e un poet monocord, un cântăreț pe o singură strună. Dar acuitatea cu care el intuiește drama abrutizării vieții într-o lume a mizeriei, stăruința cu care scormonește sursele suferinței acestei lumi sunt excepționale. De aceea, Bacovia nu e un poet minor, ci atinge zonele marii poezii, prin adâncime. El e un martor coborât în infernul celei mai radicale alienări a bucuriei umane, un martor al jefuirii omului de întreg conținutul vieții sale.” □ În secțiunea „Teorie și critică”, Tudor Vianu publică eseu *Mihai Ralea* („Ralea este unul din scriitorii cei mai înzestrați ai generației sale. Talentul său s-a exercitat în domenii puțin frecventate mai înainte la noi, în eseu, în maxime, în portretul moral, în jurnalul de călătorie, adică în toate genurile reflecției în literatură.”), Dan Costa [Cornel Regman] descoperă *O nouă față a satirei argheziene: „1907”* („Prin structura lor de piese ale unui *întreg*, poemele volumului 1907 realizează mai mult decât o monografie poetică. Ele strâng [...] într-un singur cheag semnificațiile unor mărturii culese de-a lungul unei întregi perioade istorice și rodul unei experiențe sociale neîntrerupte.”), Geo Șerban comentează *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu („o carte a măreției omului înaintat de azi”), iar Al. Piru, reapărut după o perioadă de absență, scrie despre *Arta lui Creangă* („Arta lui Creangă constă în a aduce în scenă oameni vii, care vorbesc cu repeziciune și gesticulează exprimându-se în tâlcuri, zicători, formule idiomatice, glume, aluzii, maxime, ca într-o epopee comică dramatizată sau ca într-un *Fastnachtspiel*.”).

SEPTEMBRIE

1 septembrie

- Vladimir Colin publică, în „Flacăra” (nr. 17), la rubrica „pentru cei mici”, *Povestea motanului leneș*.

6 septembrie

- În „Gazeta literară”, un supratitlu anunță *G. Bacovia împlinește 75 de ani!*. Momentul sărbătorec îi prilejuiește lui Ion Vitner inițierea seriei de articole *Ut pictura poesis*. În primul episod, criticul face multiple jonglerii cu nuanțele din definirea conceptelor de „simbolism” și „realism”, pentru a desprinde opera lui Bacovia de anatema apartenenței la „simbolismul decadent”: „Bacovia este un simbolist la care legătura cu realitatea este mereu prezentă. Sentimentul realității a temperat, de altfel, la el, fuga și febra căutărilor estetice. Am spune de aceea că Bacovia este un simbolist plin de pondere, de măsură. [...] nu se poate să nu subliniem elementele socialiste ale poeziei lui Bacovia, ura lui împotriva burgheziei, slăvirea proletariatului ca forță a viitorului”. □ La „12 ani de la eliberarea Bulgariei”, Demostene Botez dedică

țării vecine și „prietenului Lamar”, poezia *Comuniune*. □ H. Zalis recenzează volumul de nuvele *Oameni și jivine*, al Luciei Demetrius, observând ideologico-didacticist că acesta „învață cititorul de azi să cunoască adevărata față a trecutului. O față hidoasă, respingătoare, tumefiată de răni purulente, incurabile”. (*Drum fără întoarcere*). □ Veronica Porumbacu pune în versuri un *Cântec de leagăn*, adresat „Noului născut în poarta minei din Marcinelle – Belgia”. □ „Oameni de știință, artă și cultură”, printre care acad. Mihai Beniuc, Șt. Milcu, S. Stoilov, Al. Graur, actorul George Vraca și compozitorul Zeno Vancea, se implică într-un *Protest împotriva sentinței de la Karlsruhe*, în urma căreia fusese desființat Partidul Comunist din Germania Federală: „Este firesc ca actul arbitrar și stupid de la Karlsruhe să fi umplut de mânie inima poporului român care, aflând de odiosul și samavolnicul fapt, s-a ridicat ca un singur om, alăturând glasul lui de protest înfierării unanime, de către toate popoarele iubitoare de pace, a sentinței de desființare a Partidului Comunist din Germania. Poporul român știe că acest lucru înseamnă un pas spre militarizare, spre desființarea libertăților cetățenești, spre reînvierea Germaniei revanșarde, a Germaniei hitleriste de pe urma căreia a avut atâta de suferit”. □ Mihai Beniuc publică în grupaj poeziile *Către ortacii de drum, Doina, Caisul, Post-mortem, Catrene, Timpul minunilor*. La aceeași pagină, Eusebiu Camilar este prezent cu povestirea *Pe sfânta dreptate....* □ La grupajul „90 de ani de la nașterea lui George Coșbuc”, participă: Mihail Sadoveanu (*Amintiri*), D. Micu (*Coșbuc, liricul*), B. Albu (*„Desemnătorul-ajutor”*), Gavril Scridon (*Cea dintâi „școală literară” a lui Coșbuc*).

7 septembrie

- La „Cronica optimistului”, G. Călinescu publică, în „Contemporanul”, dialogul „tovarășului profesor” cu o muscă, „jiganie infernală de la care ni se trag toate infecțiile” (*O poveste*): „Trebuie să știți că înainte am fost mare moșier în România. De obicei ședeam tot în străinătate, iar arendașul îmi plătea arenda. Ce anume se cultiva pe moșia mea, aproape că nu știu, atât mi-aduc aminte că prin jurnale am citit că prin partea mea oamenii trăiau mai primitiv ca oriunde. Când a venit regimul nou, țăranii mi-au confiscat pământul, împărțindu-l între ei. Atunci eu, ca să nu rămân sărac, am șuiert dintr-un fluier năzdrăvan pe care îl am și am prefăcut toată moșia într-un cercel pe care mi l-am pus la ureche. Arendașul când a venit și nu și-a găsit pământul a plesnit de ciudă așa de tare, încât s-au spart geamurile în tot județul. Știu că geamgiii au făcut afaceri bune! Pe urmă am fluierat iar și dându-mă de trei ori peste cap m-am făcut o rândunică. Fiind toamnă, am pornit spre miazăzi și m-am oprit în insula Cipru. Acolo mi-am luat chipul de om și am scos moșia din cercel, crezând că acum pot s-o stăpânesc fără grijă. Mă gândeam să cresc lămâi, clima fiind prielnică. Ce să vezi însă? Țăranii mei părăsiseră cultura individuală și se constituiseră într-o gospodărie agricolă

cu numele *Progresul*. Trec eu în sus, în jos pe moșia mea, nimeni nu mă ia în seamă, dau să intru în conac, acolo era administrația colectivei. Pe câmp se ara cu tractoarele, ingineri agronomi dădeau sfaturi. Grajduri mari erau pline cu vite, un sat întreg, pe străzi era crescătoria porcilor. Intru eu într-o sală mare cu bănci, acolo văd o scenă și pe ea juca și chiuia cu foc o echipă de dansuri populare, în vreme ce țăranii mei aplaudau. În fine, de bine, de rău, aș fi găsit și eu un rost ca muncitor pe fosta mea moșie, dar nu-mi dădură pace autoritățile engleze. Veneau mereu și anchetau și susțineau că o asemenea demonstrație în insula Cipru e o acțiune subversivă de propagandă. Degeaba le-am explicat că eu însumi n-am putut împiedica pe țăranii mei din cercel să treacă de la faza individualistă la cea colectivistă. Declarându-mă suspect, autoritățile mă luară pe sus și mă băgară la arest. Abia am avut vreme să schimb iar moșia într-un cercel. În închisoare m-am făcut șobolan, am ieșit pe grătarul mic al ușii și de aci am luat-o întins spre port”. [...] În România, spun drept că n-am mai aflat atâtea muște, din cauza curățeniei. Mai multe am întâlnit în localurile în care se dă cu flit. Această substanță e fabricată cu atâta artă, încât produce o beție plăcută și tonifică organismul”. □ În articolul *Un mare poet contemporan: George Coșbuc*, J. Popper blamează receptarea complet defectuoasă a operei scriitorului, cauzată de preferința pentru modernism a societății burgheze, și insistă asupra necesarei schimbări de percepție, în contextul istorico-social din prezent: „Indiferența, uitarea, ignorarea lui Coșbuc, timp de aproape o jumătate de veac, sunt într-adevăr explicabile: și nu numai din pricina caracterului predominant epic al creației sale, apt să-i «îngrozească» pe «puriști», nu numai din pricina clasicismului coșbucian atât de deosebit de «isme» la modă: Coșbuc a spus adevăruri despre putreda orânduire a celor «zece mii de deasupra» și le-a spus atât de limpede, atât de răspicat, cu atâta forță, încât ele nu puteau fi în nici un fel răstălmăcite sau adaptate ideologiei claselor exploatatoare. Singura soluție era însă să fie îngropat adevărul departe în «blestematul pământ». [...] Ceea ce nu trebuie uitat este însă că pentru Coșbuc clasicii au însemnat mai mult decât o lectură plăcută și instructivă. Ei i-au fost temei de viață. Dezmățul poemelor moderniste și ignorarea marilor tradiții ale culturii naționale și universale i-au pricinuit durere și revoltă în mai mare măsură poate decât oricărui alt scriitor al vremii sale. Mai intens decât oricine, el a simțit în cultura burgheză un «pământ al uitării» în care domnesc artificii și minciuna. Iar literatura populară, marii clasici alcătuiau pentru el viața în mijlocul căreia se regăsea. Coșbuc a știut să fie contemporan cu *Crăiasa zânelor*, cu *Odiseea* și cu Dante și poate de aceea a izbutit să răspundă neclintit democratismului și să dureze o punte trainică spre un viitor de lumină, sănătate și înțeleaptă orânduire a treburilor omenești. Adică un mare contemporan și un prieten în căile vieții și ale poeziei”. □ La „Cronica literară”, Radu Popescu, identifică într-o recenzie la volumul *Urișul preludiv* al lui Traian Coșovei, pe lângă influența lui Geo

Bogza, înadecvarea încadrării cărții la Premiile Academiei: „Nu știu ce va fi îndemnat Academia R.P.R. să-l consacre pe Traian Coșovei printr-un premiu așa numit «de publicistică», deoarece autorul, meritând din plin și consacrarea și premiul, depășește cu mult genul, a cărui vagă accepție este, totuși, orice s-ar zice, cam peiorativă. Coșovei este un poet viguros, original, format, și acesta este primul lucru pe care îl va descoperi cititorul *Uriașului preludiu*. Dacă volumul n-ar fi dăruit cu niște cărți poștale ilustrate, lipite printre pagini, dacă n-ar fi împânzit de nume proprii de pe harta geografică, industrială și agricolă a țării, s-ar vedea mai limpede adevărul: poeme în proză, a căror esență pur lirică nu lasă nicio îndoială asupra adevăratei naturi a scriitorului.” (*Traian Coșovei: „Uriașul preludiu”*).

• Teșu Milcoveanu publică în „Munca” articolul *Creații și scheme în lucrările de debut ale unor tineri scriitori*, în care discută trei cazuri: Szabo Gyulá (al cărui volum, *Punct pe ordinea de zi*, „surprinde [...] în ansamblu prin unele momente bine prinse și conturate, cu întâmplări pline de interes, oameni vii, anunțându-ne un prozator care va oferi cititorilor, prin viitoarele sale cărți, multe ore de lectură plăcută”), Nicolae Labiș (cu *Puiul de cerb*, unde se remarcă „orientarea spre o evocare sugestivă a sufletului omului nou, în via lui mișcare, concentrarea meditației, o anume muzicalitate sfâșiată doar ici-colo de asperitățile unor expresii voit originale”) și Ion Băieșu (încadrat, cu schița *Dezertorul*, printre tinerii scriitori care „pornesc de la o schemă, de la o situație născută în uscăciunea biroului, și îngrămădesc peste ea personaje, dialoguri, analize sufletești, doar-doar vor făuri o operă de artă”).

9 septembrie

• În „România liberă”, la pagina „Cultura și viața”, Boris Buzilă atrage atenția asupra lipsei de relevanță a distincției operate de unii critici (Lucian Raicu, H. Zalis) și de revistele „Gazeta literară”, „Viața Românească”, „Tânărul scriitor”, între „două orientări”: „spiritul tradițional” și „spiritul modern”: „În eventualitatea că unii critici i-ar întreba pe cititori ce preferă literatura «tradițională» ori literatura «modernă», suntem siguri că aceștia ar avea pregătit un singur răspuns: «Preferăm literatura bună!»”. (*Despre cele două „spirite”...*).

11 septembrie

• S. Damian semnează în „Scânteia”, la rubrica „Note bibliografice”, cronica nuvelei *Ferestre întunecate* de Marin Preda, „un tablou profund realist al țăranului român în noile condiții istorice”, care „aduce date noi pentru definirea profilului artistic” al scriitorului. În opinia cronicarului, „Asimilarea concepției marxist-leniniste a rodit în forme deosebit de originale și convingătoare în creația acestui scriitor. A descifra mecanismul raporturilor umane, luminând cu precizie rădăcina lor de clasă, iată ce ridică arta lui Marin

Preda la altitudinea corespunzătoare concepțiilor înaintate ale partidului clasei muncitoare. Prin alăturarea operelor sale principale („Moromeții”, „Desfășurarea” și recent „Ferestre întunecate”) se relevă cu insistență amprenta particulară a scriitorului în afirmarea demnității umane. Ilie Moromete, Ilie Barbu sau Vasile din „Ferestre întunecate” formează o familie de spirite, unite printr-o viziune comună asupra caracterului popular, bazat pe omenie, puritate sufletească, voioșie molcomă, ironie răbdătoare, dar acidă. [...] Scriitorul a depășit optica primitivă a unor curente literare care concepeau țărănul dominat de instincte, abrutizat de pofta înavușirii. Nici fiorul legendei patriarhale sămănătoriste, care exaltă un tip de sătean molatec, refugiat sihastru de năvala capitalistă, nu-l atrage pe vigurosul prozator.” Aplicându-i forțat șabloanele ideocritice, S. Damian face din Marin Preda un strălucit reprezentant al noii literaturi, iar din nuvela analizată – o ilustrare elocventă a principiilor pe care se întemeiază aceasta.

13 septembrie

• Dându-și seama de lacunele bibliotecii proprii, Petru Vintilă alcătuiește o listă de cerințe editoriale, prin articolul *Cărți care n-au apărut încă*, pe care îl semnează în „Gazeta literară”: „Biblioteca mea personală [...] așteaptă cu rafturile deocamdată goale, măcar câteva cărți românești, dintr-un gen căzut în uitare și indiferență: mărturisirile și amintirile literare. Nimic nu e mai folositor pentru un scriitor tânăr decât să intre în atelierul intim și discret al înaintașilor săi. Astfel de confesiuni literare a scris Liviu Rebreanu, dar ele sunt foarte greu de găsit, ediția în care au apărut fiind epuizată. Numai o mică parte din aducerile aminte ale maestrului Mihail Sadoveanu despre începuturile sale literare, publicate în *Anii de ucenicie*, retipărite într-o cârtică la Editura Tineretului, schițează în ceasul de față un gest editorial de mare grijă față de cele mai proaspete generații de scriitori. Dar trăiesc în mijlocul nostru: Tudor Arghezi, Ion Agârbiceanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Geo Bogza. Socot că multe din problemele prozei epice de mare întindere ne-ar fi limpezite pentru cei ce ne străduim să scriem romane, dar izbutim numai pe jumătate, dacă am avea la îndemână confesiunile măștrilor pomeniți mai sus. Și totodată aștept o «Carte de citire» intitulată cam așa: *Cum se scriu stihurile* și semnată de Tudor Arghezi. Mai aștept o carte despre reportajul literar pe care să ne-o dăruiască Geo Bogza”. □ Tudor Vianu inițiază rubrica „Însemnări”, a cărei stilistică uzuală o va preciza *ab initio*, într-un *Articol scurt*: „Trei pagini limpezi și bine gândite, conținând generalizările unei minți atente și iubitoare de oameni, au sorți să trăiască până mâine și, în tot cazul, să fie citite astăzi. Ușurința nu este neapărat ușurăte. Revin la o veche idee. Cultura clasică poate aduce încă mari servicii scrisului nostru. Un critic a definit odată clasicismul drept arta litotei, adică a acelui mod de exprimare care spune multe prin mijloace puține. Vremea noastră s-a îmbogățit

cu multe și însemnate conținuturi. Conștiința oamenilor și-a însușit numeroasele rezultate ale luptelor pentru dreptate, libertate, cultură. Scrisul clar, concis, sugestiv, este mijlocul cel mai bun pentru a trimite departe în lume câștigurile noi ale conștiinței omenești. Voi scrie în această rubrică articole scurte”. □ În articolul ***Dogmatismul în istoria literaturii***, Ion Roman sancționează „sociologismul vulgar”, concretizat prin „interpretările vulgarizatoare care se regăsesc și în manualele de istoria literaturii române pentru învățământul mediu”: „[...] modul în care se schițează tabloul istoric al diferitelor perioade ale literaturii clasice [...] nu poate fi considerat decât ca necorespunzător. Asemenea capitole introductive nu reprezintă altceva decât rezumate ale lecțiilor respective din istoria politică a țării. Dacă am generaliza acest procedeu, atunci istoria fiecărei ramuri a artei și literaturii nu ar avea altceva de făcut decât să reproducă și să se limiteze la aceleași pagini de informare generală social-economică și politică... [...] În interpretarea științifică a etapelor procesului de dezvoltare istorică a literaturii noastre va trebui să ținem seama deci de doi factori care au însemnatatea lor, deși condițiile economico-sociale ocupă primul loc. Ne referim la tradiția literară națională și, în al doilea rând, la contactul cu alte literaturi”. □ Tudor Măinescu răspunde cu o *Epigramă* „unei cronici literare”. Textul are mențiunea „Lui M. Petroveanu”: „Eu cu cinci cărți de poezii/ Ca amator, zici, că exist,/ Tu cu cinci cronici cenușii/ Ești gata profesionist./ M-ai înjurat cam prea devreme/ Dar eu mă bucurai cu rost:/ E cât trei laude supreme/ O-njurătură scrisă prost./ Zici că-s modest, conștiincios./ Și te surprinde, evident./ Ai vrea să fii orgolios/ Și mai cu seamă, insolent”. □ Nicolae Labiș publică poezia *Pierderile*, subintitulată „Pseudo-spleenuri”, iar Ștefan Aug. Doinaș, poezia *Pomul*. □ Într-o „discuție despre spiritul modern” (*Pe tema: tradiție-spirit modern*), Liviu Călin pastșează formal „Cronica optimistului”, rubrica ținută în „Contemporanul”, de G. Călinescu. Dialogul purtat în spațiul unei librării, între critic și „un amic”, reprezintă ecoul dezbaterilor din presă („Gazeta literară”, „Viața Românească”); el generează, la modul euristic, un punct de vedere argumentat prin exemple: „spiritul modern” trebuie delimitat de „modernismul decadent al culturii burgheze” – „Construcția și simetria planurilor în *Enigma Otiliei* ne îndreaptă către formula clasică, balzaciană (remarca o găsești și în cronicile timpului). Acel panoptic de personaje: Felix, Otilia, bătrânul Costache, Stănică Rațiu, Aglaia etc., notația subtilă a gestului interior, ambianța, relevă însă atitudinea intelectual-lucidă a autorului. E aici o particularitate a ceea ce nu greșim numim «spirit modern». – Bine, dar spunei că romanul lui G. Călinescu, mă întrerupse amicul, ține totuși de formula clasică, narativă, balzaciană. În ce constă atunci noutatea, spiritul modern? – Pare-mi-se c-am spus. Nu e vorba atât de compoziție, cât de o serie de alte elemente care intră în structura cărții. Acea atitudine intelectual-lucidă ne certifică la fiecare pagină prezența scriitorului contemporan. Similare exemple îți oferă, rămânând în cadrul aceleiași perioade, proza unui Camil Petrescu sau

Hortensiei Papadat-Bengescu. N-are niciun rost să etichetăm scriitorii amintiți, între care firește vor exista deosebiri temperamentale, în modul de a nara faptele, stil... Sunt însă printre cele dintâi nume care se pot cita atunci când vorbești de aspecte noi în proza acelei perioade. La toți acești prozatori ai să observi aptitudinea analitică ce se cere scriitorului de astăzi. [...] – Romanul lui Joyce nu-i altceva decât un specimen de disoluție a literaturii burgheze și se integrează aceluia modernism care, remarcă și Raicu, e o expresie a decăderii culturii burgheze. Pretinsa epopee a omului modern e un vâlmășag de aberații care numără nici mai mult nici mai puțin de 1000 de pagini. Sincopele, diversele luxații sintactice vor să treacă drept virtuozitate. Bineînțeles, tot timpul am simțit deosebirea, pe care o face aiurea și Raicu, între conceptul de modern și modernism”.

14 septembrie

• Pentru „Contemporanul”, de la Moscova, tot „prin telefon”, T. Arghezi transmite un „medalion” *Ilya Ehrenburg*: „Ehrenburg nu scrie ca majoritatea contemporanilor din țările supercivilizate, cu dulciuri și arome de cofetărie. Fiecare cuvânt al lui e o gravură cu vitriol pe aramă. El este unul din scriitorii care nu s-au jucat niciodată cu misiunea lor, în amabilități concesive și aproximații de cugetare. El e net, categoric, clar și frumos. Înfumurarea profesională îi lipsește. Trufia, orgoliile și admirația de sine aparțin altora, celorlalți, de calitate meschină. Înlocuită, fină și dureroasă, pana lui zboară revelatoare peste apusurile unei lumi descompuse și nădejile alteia, care se naște de abia de ieri. Comparativ, din toți scriitorii tineri și mai vârstnici, actuali, ai tuturor diverselor culturi înaintate, cel mai viu, mai adânc și mai viguros și mai generos autentic e omul tăcut, singuratic, de o vastă puternicie morală, căruia i se trimite această miniatură de creion, schițată în sala turnurilor de la Kremlin, pe ceață...” □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu scrie *Ceva despre Flaubert*. □ Aniversând „aproape douăzeci de ani” de la apariția *Enigmei Otiliei*, Radu Popescu operează o analiză extinsă, în două episoade. Continuarea va fi publicată în numărul următor al revistei: „Este incontestabil că prin profunzimea intuiției, prin ascuțimea observației, prin adevărul ideilor, *Enigma Otiliei* este veritabilul roman critic și satiric al familiei burgheze din România”.

15 septembrie

• „România liberă” sărbătorește *75 de ani de la nașterea lui G. Bacovia*. Pe lângă fișa bio-bibliografică, revista publică „două din poeziile [...] recent reeditate”: *Serenada muncitorului* și *Cu voi...*

20 septembrie

• În „Gazeta literară”, Ion Roman scrie articolul *Împotriva simplificărilor*, combătând, prin trimitere la diverse articole teoretice, dirijiste, din

„Kommunist”, concepte defectuos înțelese și utilizate, la noi, precum „uniformizarea personajelor-tip”, „partinitatea” și „schematismul”: „Reducerea la același numitor a unei bogate galerii de tipuri se transformă într-o adevărată vânatoare după similitudini. În loc să se cerceteze cu pătrundere și finețe, pornindu-se de la evidențierea caracterului tipic al eroilor, prin ce sunt aceștia personaje literare vii, deci unice, ei sunt constrânși să se suprapună, aidoma unor siluete tăiate după același tipar. [...] Uniformizării personajelor în analiza unor opere literare clasice îi corespunde adesea și caracterizarea schematică a scriitorilor înșiși. Aici a acționat o altă dogmă, aceea a considerării autorilor ca exponenți conștienți ai intereselor clasei lor sociale, eroare legată de înțelegerea greșită a noțiunii de partinitate. Cu câțiva ani în urmă, sociologismul vulgar ne-a dus la aprecieri grosolane de care ne-am eliberat în bună măsură. [...] Ignorarea caracterului istoric al noțiunii de partinitate ne-a dus la ostilitate față de unii scriitori, despre care am vorbit rareori și nu i-am retipărit niciodată. Un poet de talent, din a cărui operă se poate alcătui o culegere bogată de poezii valoroase, ca Ion Pillat era calificat încă acum vreo trei ani, în termenii «cântărețul conacelor lui Brătianu». Heliade Rădulescu, căruia Hasdeu în discursul funebru, îi spunea copleșit de emoție «părinte» și pe care contemporanii îl numiseră «părinte al literaturii române», a fost atâta vreme ridiculizat și înfierat”. □ Poeziile *Într-o fărâmbă de geam* de Radu Boureanu, *Plugul de lemn* de Nina Cassian, *Nerăbdare* de Virgil Teodorescu, *Urcuș* de Victor Kernbach, sunt publicate în grupaj. □ Semnalând „apariția mult așteptată a volumului de teatru al lui Mihail Sebastian” [*Opere*, I; n.m. C.B.], B. Elvin fructifică dublu ocazia editorială: realizează un crochiu de analiză în context a pieselor și regizează o punere în paralel a două articole despre teatrul lui Sebastian, scrise de S. Damian și V. Mândra, într-o confruntare de opinii artificială, în urma căreia îi dă dreptate lui V. Mândra: „Mihail Sebastian și-a scris piesele într-o perioadă a vieții sale când era deplin edificat asupra lumii în mijlocul căreia trăia, și recunoștea în mârșăvia, în lipsa de scrupule, în cele mai josnice tranzacții, principiile conducătoare ale societății burgheze. Era epoca în care – așa cum rezultă din jurnalul său intim – Nae Ionescu îl deprima, chemându-i «sentimente penibile», epocă în care, eliberat de sub tutela sa, îl desemna cu epitetul de «cabotin», socotea lecțiile sale «sufocante» și înțelegea că toate teoriile profesorului «pornesc de la un vulgar calcul politic.»”; „Pentru cunoașterea adevăratului Mihail Sebastian, studiul documentat și argumentat al lui V. Mândra e de netăgăduit folos.”; „Ceea ce este esențial în teatrul lui Sebastian a fost în general remarcat de V. Mândra, iar analiza sa e mai totdeauna judicioasă și exactă”.

21 septembrie

• Tudor Arghezi publică, în „Contemporanul”, „tableta” *O bibliotecă într-o juletcă* („prin librăriile Moscovei”), iar G. Călinescu „cronica optimistului” *A patra dimensiune* (despre opera lui Flaubert).

26 septembrie

• M. Pop publică în „Scânteia” un articol intitulat *Însemnări despre moștenirea literară*, care începe și se sfârșește, simetric cu raportarea la învățătura partinică și la temeiurile sale marxist-leniniste, și care pune problema, îndelung dezbătută în epocă, a patrimoniului literar al trecutului, a cărui recuperare nu se poate realiza în absența unei revizuirii critice riguroase, în măsură să permită purificarea operelor de elementele decadente, reacționare, estetizante. Exemplele oferite de critic sunt cele ale unor autori recuperabili doar parțial, din cauza petelor negre din biografiile lor și a reflectării în unele opere, a unor viziuni, atitudini, comportamente reprobabile și sancționabile din perspectiva noii ideologii: este cazul lui O. Goga (poetul care cântă durerile țărânimii asuprite, dar și politicianul dușman al poporului, al cărui talent s-a „ofilit” treptat), al lui Brătescu-Voinești, „înzestratul prozator” care „a alunecat în cele din urmă pe poziții naționaliste, rasiste”), al lui Panait Istrati (cu operele care denotă un deosebit „realism critic”), și al lui Ionel Teodoreanu (apreciat pentru lirismul unor scrieri, „printre care nu includem, bineînțeles, producțiile sale ieftine sau reacționare”).

27 septembrie

• La pagina întâi a „Gazetei literare”, Tudor Arghezi publică poezia *Un critic*: „Dădeam să-l ocolesc, dar m-a zărit/ Și, nărvit cu dulcile târcoale,/ M-a prins de braț și mi-a vorbit smerit: «Știi c-am citit-o cartea dumatăle.// Emoția mă cumă, să mă ierți. Am plâns și-ți mulțumesc c-am fost în stare./ De ani de zile ochii mei inerți/ Nu mai știau ce este-o lăcrămare»./ M-am apărat și dam să fug, dar el/ Mă-nțepenise bine-ntr-o vitrină./ Într-adevăr, dădusem chiar un fel/ De carte, cum se zice, la lumină./ M-a dus așa, cu surle și urale/ De mă credeam purtat într-un convoi/ De coruri și cădelniți monahale,/ Și mă uitam în lături și-napoi./ Înfricoșat să vadă orișicine/ În osanale admirative,/ Că le răbdam și mă priveau pe mine/ Fierbințile lui mari superlative./ O laudă târâtă te insultă,/ Ocară-i mai primită, că nu știe/ Să gâdile trufia cu linsoare multă/ Făcând cu tine-n gând tovărășie./ Nu înțeleg nici azi că m-am ținut/ S-aud un ceas sinistru secătură./ Fără să-i pui bocancul în șezut/ Și să nu-i ard o palmă peste gură”. □ Al. Rosetti transcrie câteva „note de drum”, purtând titlul *Cu Mihail Sadoveanu*: „Maestrul Sadoveanu își petrece de un timp lunile de vară aci; el locuiește pe un deal, situat la o mică depărtare de mănăstire [*Mănăstirea Neamțului*; n.m. C.B.], lângă schitul Vovideniei. [...] Cine poate rămâne indiferent la lectura unei pagini de Sadoveanu, exponent prin excelență al sensibilității românești? Maestrul Sadoveanu este un mare cunoscător al naturii: în timpul numeroaselor sale peregrinări, în tot cuprinsul țării, el a cules felurite informații și a putut să-și formeze o convingere proprie despre realitățile de la țară. Mănat de un instinct natal înspre viața rurală, a cunoscut toate necazurile țărânimii și a încercat să le atenueze, în măsura posibilului.

Convins de vitalitatea neamului său și de posibilitățile sale de dezvoltare și de progres, el și-a propus să contribuie la această operă”. □ În articolul **Reconsiderări**, Paul Georgescu solicită reevaluarea, cu strictețe și „fără prejudecăți”, a operei scriitorilor români interbelici, delimitarea valorii literare a scrierilor de incidențele sancționabile ale biografiei personale: „Se poate spune că în acest sector dogmaticii au acționat mai mult prohibitiv, în alte cazuri, biografia a primat asupra operei, criteriu de mult condamnat de restul istoriei literare. Dar partidul a restabilit situația, trasând ca sarcină istoricilor literari analiza științifică a producției artistice din această epocă. [...] În analiza operei lui Goga și a lui Panait Istrati trebuie să nu uităm atitudinea politică reacționară, pe care au adoptat-o spre sfârșitul vieții lor. Dar când făcuseră aceasta, și poetul Goga, și povestitorul Panait Istrati încetaseră a mai fi scriitori. Firește, cu filozofia mistică, idealistă, a lui Lucian Blaga, nu ne vom împăca niciodată. Această filozofie răzbată în unele opere ale sale, mai cu seamă în teatru. Dar există în opera lui Blaga numeroase poezii, a căror frumusețe nu poate fi tăgăduită. Activitatea culturală a lui Constantin Stere e departe de a fi ferită de contradicții și conține aspecte negative. Ea este însă în ansamblu remarcabilă, iar romanele sale autobiografice, mai ales primele patru volume, prezintă interes. Ionel Teodoreanu a rămas în mintea noastră drept autor de romane sentimentale. Dar am reciti cu plăcere *La Medeleni*, *În casa bunicilor* și *Masa umbrelor*. Partidul ne învață să analizăm temeinic această epocă, fără prejudecăți, dar și fără lapsusuri. Să analizăm opera lui G.M. Zamfirescu, Anton Holban, I. Al. Brătescu-Voinești, B. Fundoianu, Ion Pillat, Camil Baltazar, Mihai Codreanu, Al. O. Teodoreanu, Adrian Maniu, Ion Minulescu (evident, lista nu este exhaustivă!). Să nu uităm în munca noastră teza de căpetenie, învățătura leninistă despre cele două culturi, și să nu facem concesii ideologiei burgheze. Să nu respingem nimic fără o cercetare temeinică. Să grăbim ritmul muncii de reeditare și reconsiderare leninistă, ajutând astfel la dezvoltarea literaturii române”. □ La sărbătorirea celor „75 de ani de la naștere”, Valeriu Râpeanu îi conturează lui Panait Cerna, următorul profil liric: „Cerna rămâne totuși un poet cu suflet mare, încercând să se desăvârșească și să se realizeze în formule de artă superioare. El a fost un umanist și un optimist; poeziile sale de atitudine cetățenească îl reprezintă cel mai bine; afirmația principiilor capătă aici expresii poetice din cele mai fericite. [...] El a fost un iubitor al tuturor celor care sufereau. Optimismul lui Cerna se relevă nu numai în dragostea permanentă de viață, în acea sete nepotolită de a trăi, ci mai ales în credința nestrămutată pe care a afirmat-o mereu într-un viitor fericit al oamenilor. Pentru Cerna, omul era «homo faber» atotputernic și neînfricat, putând să-și făurească singur viitorul”. (*75 de ani de la nașterea lui Panait Cerna*). □ Cu articolul **Discuții între tineri**, Nicolae Labiș intervine în disputa dusă în revistele „Gazeta literară”, „Viața Românească” și „Tânărul scriitor”, centrată pe aplicabilitatea „spiritului

modern”: „[...] manifestez bucurii pentru ideea că artele, reflectând realitatea, suportă toate influențele mijlocite și nemijlocite ale transformărilor ei înnoitoare, aceasta lucrând la conferirea modernității lor, a artelor. Artistul modern trebuie să țină seama, nu poate să nu țină seama, de toate tezele filozofice, sociale și estetice noi, deliberând asupra lor cu mijloace adecvate, inspirându-le sau respingându-le prin operele vii pe care le compune. În cazul artiștilor de partea noastră a baricadei, filozofia marxistă constituie un ax durabil. Dar filozofia marxistă nu este statică și nici definitiv încheiată ci, dimpotrivă, se caracterizează prin mișcarea de evoluție și perfecționare dialectică”.

28 septembrie

• În „Contemporanul”, G. Călinescu scrie „cronica optimistului” *Triumful poeziei* (despre Panait Cerna: „într-o mare măsură victima concepției lui Titu Maiorescu despre existența poezilor.”). □ Tudor Arghezi publică „tableta” *Șapte iezi*, „din Cartea Caprelor, a Căinilor și a Mâțelor”. □ Radu Popescu recenzează volumul de versuri al lui Mihai Beniuc, *Azimă*: „Legătura lui Beniuc cu poporul, în direcția dinamică a înfăptuirii neîncetate, e, cum să spun, ca feșele de pe mâinile boxerilor: nu se poate mângâia cu aceste mâini, nici cânta la pian, dar se pot da lovituri, în schimb, lovituri formidabile. De aci, o anumită îngustime, aparentă, o anumită repetare în melodia poetică și în tematică. Mare eroare! Cine poate învinui pe soldatul care luptă că trage mereu aceleași focuri de armă, că se repetă?”. (*Mihai Beniuc: „Azimă”*).

[SEPTEMBRIE]

• În nr. 2 al revistei „Cartea”, Ion Marin Sadoveanu evocă *Librării mei de altădată...*, ajungând până în prezent: „Astăzi, în majoritate, prin librării și anticariate, cartea e vândută de femei. Și în câțiva ani, ori de unde vor fi venind, ele au învățat să asocieze unei grații speciale, și grija și afecția pentru acest lucru prețios. Socot că faptul are o deosebită valoare. Cititorul cel nou, care s-a înmulțit foarte, învață în cele câteva clipe de achiziționare, de la vânzătoarea grijulie, că volumul trebuie mănuit cu atenție și deferență.” □ R. Barbu face o amplă sinteză anticipativă pe tema *Literatura și arta în 1957*: „Romanele lui V. Em. Galan (*Bărăgan*, vol. II), Zaharia Stancu (*Lumină fără asfințit*), Szabo Gyula (*Alde Gondos*), I. Al. Ghilia (*Cuscarii*), nuvelele lui I. Lăncrănjan (*Cordovanii*), Gheorghiu Ștefan, Papp Ferencz, Remus Luca (*Liniștea iernii*), N. Țic (*Întoarcerea*) și alții tratează tema transformării socialiste a satului. Uriașul proces de construcție din industria țării noastre se oglindește în romanele lui Petru Dumitriu, N. Jianu (*Izvorul roșu* – vol. II), Cella Serghi (*În jurul unei nunți*), M. Șerbănescu (*Două vieți*), Francisc Munteanu (*În orașul de pe Mureș* – ediția a II-a), în nuvela lui O. Măgureanu (*Ploaia neagră*), în reportajele lui E. Roha și altele. Problema transformării

intelectualilor în condițiile luptei pentru construirea socialismului este pusă în noul roman al acad. Cezar Petrescu, *Vladim*, ca și în romanul lui Ben. Corlaci *Apele domoale sunt adânci*. În *Însemnările surorii Serafim* de Sidonia Drăgușan, Titus Popovici, în cartea sa *Studentii*, ne dă imaginea noii vieți a tineretului studios din țara noastră. Lupta din trecut a poporului nostru pentru independență, pentru eliberarea națională și socială este și ea amplu tratată. *Frații Jderi*, opera maestrului Sadoveanu, deschide seria romanelor cu această temă. Romanul istoric *Dimitrie Cantemir* al lui Păscăluță Octavian evocă strădaniile domnitorului cărturar de a înlătura de pe grumajii Țării Moldovei jugul imperiului otoman. Romanul *Furtună sub Detunata* al lui Francisc Păcuraru, înfațișează răscoala băieților de la Bucium, din anul 1830, împotriva asupririi Habsburgilor.[...] În romanul lui Laurențiu Fulga *Oameni fără glorie*, găsim începuturile procesului de lichidare a fascismului, consecință a eroicelor lupte duse de Armata Sovietică în Marele Război de Apărare a Patriei. [...] În ediție deosebită apare *Antologia poeziei românești* – volumul II, conținând unele din cele mai inspirate versuri ale poezilor noștri de la începutul secolului XX și până astăzi. Vor figura, între altele, versuri de T. Arghezi, Octavian Goga, G. Bacovia, Ion Pillat, Zaharia Stancu, V. Voiculescu. [...] Lucrările de critică literară, din care unele conțin studii despre creația unor scriitori români contemporani (Mihail Petroveanu – *Tudor Arghezi*, Paul Georgescu – *Mihail Beniuc*, Sorin Arghir – *Zaharia Stancu* etc.), cronici și articole literare (Ov. S. Crohmălniceanu, Sergiu Fărcășan, Savin Bratu), sau studii (Al. Rosetti – *Limba lui Eminescu*, Silviu Iosifescu – *Romantismul eroului revoluționar*, Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*, Lucian Raicu – *Romanul după 23 August*) oferă [...] un tablou sugestiv al activității criticilor noștri. □ B. Dumitrescu scrie despre *Volumul de teatru al unui regretat autor* – Mihail Sebastian, *Opere alese*, vol. I, E.S.P.L.A., 1956: „Sebastian apare, din întreaga sa operă dramatică, un neobosit căutător al drumului spre fericire, drum spre care tinde împreună cu eroii săi, drum pe care pășesc azi oamenii muncii de la noi, plini de regretul de a nu avea tovarăș de călătorie pe scriitorul mort în plin avânt creator, acum mai bine de zece ani.”

• „Lupta de clasă” se ocupă, prin Marcel Breslașu, de rolul îndrumător al partidului în creația literară: „mult dezbătuta problemă a îndrumării se înfațișează astfel: *cu cât îți vei fi însușit spiritul de partid, cu cât el va fi devenit parte integrantă din concepția și mentalitatea ta, cu atât îl vei exercita tu însuși cu mai multă rigoare etică asupra propriei producții artistice, cu atât mai largă este libertatea ta de acțiune ca făuritor de valori artistice, capacitatea ta de a reliefa marile lumini ale vremii tale, de a combate înapoierea*. Se mai poate vorbi în felul acesta de îndrumare, de spirit de partid ca de ceva din afară, străin de actul creației însăși? În aceasta constă libertatea – aici ca și pretutindeni –, în stăpânirea mijloacelor de producție, în capacitatea de a valorifica, nu la întâmplare, ci ca un meșter chibzuit, materia primă care este viața!”

- În „Scrisul bănăţean”, nr. 9, Ştefan Aug. Doinaş publică balada *Alexandru refuzând apa*. □ Gavril Scridon scrie despre *Coşbuc şi Dante*, Petru Comarnescu despre *Metoda lui Rembrandt*. □ Leonard Gavrilu publică partea a doua din cronică la *Cântare omului*. □ Radu Theodoru scrie despre *Personalitate şi stil. (Cu privire la etica scriitorului)*
- „Şteaua”; nr. 9 găzduieşte în continuare traduceri de Lucian Blaga. În acest număr, *Annabel Lee* de E.A. Poe.
- În „Tânărul scriitor”, nr. 9, Aurel Martin publică un *Omagiu (90 de ani de la naşterea lui George Coşbuc)*. □ Semnează texte literare Costache Anton (*Viforniţa*), Francisc Munteanu (*Solidaritate*), Ştefan Iureş (*Genişti*), Vintilă Ormaru (*Carmen*), Paul Anghel (*Porcul*), Petre Stoica (*Coasa*), Mircea Sântimbreanu (*Astroelectromagnetul*), Profira Sadoveanu (*Haiducii*), Pop Simion (*Carnetul roşu al tovarăşului Rîba Iermolai*). □ La rubrica „Început de drum” debutează Maria Ioana Anghelescu (*Viaţă de holoangar, Moment din Roşia-Montană*), V. Dumitrescu-Leorda (*Subiect pentru un sculptor surd-mut, Uimire*), Florin Bărbulescu (*Pescarul din deltă*), Vasile Rebreanu (*De-acum viaţa*). □ Agatha Bacovia scrie despre *Începuturile creaţiei lui G. Bacovia*. Textul este acompaniat de poezia bacoviană *Medalion*. □ Eugen Luca publică primul episod din foiletonul *Poezie filozofică şi poezie filozofardă (I)*, pornind de la *Cântare omului* de Tudor Arghezi: „Lirismul filozofic e reprezentat în poezia noastră nouă îndeosebi de Tudor Arghezi, Miron Radu Paraschivescu, Maria Banuş şi Mihai Dragomir, deşi încercări mai mult sau mai puţin fructuoase găsim şi la alţi poeţi. Ne propunem acum o succintă trecere în revistă a poeziei lor filozofice.” □ Lucia Demetrius notează *Despre originalitate şi despre platitudine*: „Nici în universul lui Mihail Sadoveanu, nici în cel al lui Camil Petrescu nu se străvede efortul de a găsi ceva încă nedescoperit. Ei merg pe căi bătute şi de alţii, dar în loc să meargă pe ele cu trotineta, ară cu plugul. În literatura noastră tânără se strevede uneori efortul acestei sterile căutări a originalităţii, aşa cum se vede adesea şi adevărata personalitate scriitoricească.” □ Romul Munteanu face *Câteva observaţii despre arta analizei psihologice în proza lui Marin Preda*. □ Un text *Despre Şveic, nemuritorul şi bravul* semnează J. Grosu □ I. Negoîtescu scrie despre montarea piesei *Apus de soare*, în regia Mariettei Sadova (*Umanitate sau măreţie?*).
- Din sumarul numărului din septembrie al revistei „Viaţa Românească” se impune „Cronica literară” dedicată de Ov. S. Crohmălniceanu romanului *Moromeţii* de Marin Preda. Criticul distinge două moduri de rezistenţă a ţăranilor în faţa capitalismului. Primul e acela al „retragerii” explorate de Sadoveanu. „Există însă şi un alt fel de a rezista al sufletului ţărănesc. Oamenii rămân pe loc, intră în circuitul noilor relaţii sociale, împrumută formele de viaţă urbane, se «civilizează». Dar pe dedesubt – tocmai pentru că în lumea capitalistă între sat şi oraş se păstrează un antagonism mereu mai ascuţit –

țărânu l își creează un fel de solidaritate a lui cu realitățile satului, un soi de sens dublu, disimulat al tuturor comportărilor sale față de ordinea socială în care a intrat. Aceasta e *viclenia*, *neîncrederea*, *naivitatea prefăcută*, *mușenia expresivă* țărânească, pe care de la Slavici la Rebreanu și acum în urmă la Zaharia Stancu au observat-o atâția scriitori. Marin Preda îi dezvăluie însă rațiunile social-morale cele mai intime și mai ascunse, reconstituind primul tragismul omenesc al acestei atitudini. [...] Ceea ce dă profunzime *Morometilor* e în primul rând o asemenea prezentare [vie – n.n.] a dramei economice. Marin Preda face analiza procesului fărâmițării micii gospodării țărânești, în preajma războiului, urmărește toți factorii sociali pe care fenomenul îi pune în mișcare, dar vrea să știe și ce se întâmplă în mintea proprietarului de «lot individual», ce înfățișare iau lucrurile acestea pentru el, ce surpări morale antrenează. Ilie Moromete închipuie un adevărat simbol al independenței țărânești față de orânduirea capitalistă. [...] Pentru Moromete prototipul sălbăticiei morale prin goană nesăbuită după bani e vecinul său Bălosu, omul care nu se gândește decât la câștig. Deși întreține cu el relații cordiale, îl disprețuiește profund. [...] Toată arta de a se *descurca* a lui Moromete, întreaga lui credință obscură că va putea, menținând neatins lotul, să *aranjeze* lucrurile, și cu Banca și cu perceptorul și cu feciorii săi nemulțumiți se bazează până la urmă pe o soluție strict individuală. Eroul lui Marin Preda își dă seama că în general situația e foarte proastă și n-are ieșire, că ori te porți ca Bălosu, ori ajungi ca Țugurlan. Ilie Moromete nădăjduiește însă că în particular el va găsi totuși o scăpare, va ști să se strecoare într-un fel. Cu conștiința aceasta individul trăiește două existențe, una a realității sociale, căreia i se conformează exterior, alta a realității individuale cu care e consecvent interior. Dar ajunge așa neapărat să se dedubleze, să-și facă din disimulare o a doua ființă. [...] Tragic e aici faptul că Moromete are doar iluzia integrității sale morale. Schilodirea sa sufletească se produce tocmai sub forma disimulării acesteia. Tactica pe care e silit să o adopte Moromete exprimă însăși natura lumii stăpânite de legea neîndurătoare a alienării: Ca să le păstreze copiilor o brumă de avere, trebuie să-i lase desculți și nemâncați, ca să le obțină încrederea, trebuie să-i mintă, ca să-i ocrotească e obligat să-i trateze cu o asprime teribilă. În loc de unitate, afecțiune și înțelegere, Moromete nu reușește să creeze decât o atmosferă sufocantă de ură. [...] Groaznic e că într-adevăr *numai astfel* se poate organiza echilibrul precar al gospodăriei lui Moromete. Fără violență, fără scrâșnet, oamenii nu izbutesc să-și găsească într-o astfel de lume loc. [...] La Țugurlan, revolta devenită o atitudine curentă de viață are implicații mai adânci. Aici omul se apropie de înțelegerea reală a cauzelor suferinței lui și undeva în conștiință începe să licăre pentru el nădejdea că tot răul acesta poate fi făcut să dispară printr-o răsturnare generală. Dacă drumul pe care a ținut să meargă Moromete se oprește în fața unui impas, dacă eroul apare la capătul lui vlăguit interior, drumul lui Țugurlan rămâne

deschis și străbaterea lui nu numai că nu-l frânge, dar îl înalță pe țăranul cârcotaș din Câmpia Dunării. [...] Criticul joacă într-un fel întotdeauna la o masă cu vremea. El își mizează, cu fiecare părere, prestigiul prin anticipație. De aceea i se recomandă prudența. Dar *Moromeții* sunt o carte pe care nu mi-e frică s-o joc.” □ În secțiunea „Pe drumul realismului socialist”, Dumitru Micu publică observații *În legătură cu proza lui Zaharia Stancu* (despre *Descult*: „Interesul cărții stă în viziunea originală a lumii, a unei lumi existente obiectiv, știute, dar mai puțin cercetate sub aspectul reflectat în conștiința lui Darie, inedită, deci, de o tulburătoare noutate. Lectorul are, împreună cu eroul central, adică cu povestitorul, revelația unor realități cumplite, de neconceput, cărora intelectul refuză să le recunoască o existență obiectivă și care există totuși în mod cert parcă anume spre a contrazice rațiunea.”), iar Eugen Luca emite câteva *Reflecții pe marginea creației poetice a lui Marcel Breslașu*. □ La „Recenzii”, Geo Șerban scrie despre publicistica lui Eugen Jebeleanu, Marin Bucur comentează *Pentru inima ce arde* de D. Corbea, Șt. Cazimir analizează *Conștiința lumii* de Gavril Mihai, Dan Grigorescu întâmpină traducerea *Bananele sunt fructe amare* și Mamita Yunai, de Carlos Luis Fallas. □ Rubrica de creație cuprinde versuri de Nina Cassian (*Din tristețile dragostei*), Gellu Naum (*Despre dragoste*), Nicolae Labiș (*Odihna lăutarului*; *Clio*), Aurel Rău (*Se vor opri drumeții?*; *Lângă râul clar*; *Impresie de toamnă*; *Impresie de primăvară*; *Peste râu se apleacă salcia*; *Primăvara de altă dată*; *Balada despre război*; *Trei prizonieri*), Ștefan Aug. Doinaș (*Lucullus pe ruinele orașului Amisius*), Ion Gheorghe (fragmente din *Pâine și sare*), fragmentul *Patria* de Eugen Barbu și traducerea nuvelei *Bătrânul și marea* de Hemingway.

OCTOMBRIE

2 octombrie

- „România liberă” publică, sub semnătura lui Boris Buzilă, cronica *La cumpăna anilor*, despre volumul de versuri al lui Mihai Beniuc, *Azimă*: „De la Horațiu și poate de mai înainte, la o anumită etate a meșteșugului său artistic, fiecare poet simte nevoia să invoce eternitatea. [...] Bătăile zgomotoase la porțile nemuririi ale începătorilor nerăbdători sunt întotdeauna stânjenitoare și penibile. Pentru poetul ajuns la zenitul activității sale artistice, izbăvit de chinurile căutării unor ființe poetice proprii, mărturisirile de credință pot avea însă valoare de sinteză, menită să ne ofere în mic imaginea unitară a creatorului, ca o sugestivă carte de vizită. O asemenea «carte de vizită» ne prezintă Mihai Beniuc în ultimul său volum de versuri intitulat *Azimă*”.

4 octombrie

- În „Gazeta literară”, Tudor Arghezi publică poezia *În deșert* (1907). □ La rubrica „Răsfoind revistele”, în notița *Patru DA și trei NU*, pseudonimul

Dogmatofob reproșează revistei „Contemporanul” atitudinea conservatoare față de promovarea tinerilor și vaga implicare în punctele-forțe din dezbaterile actualității literare: „«Contemporanul» nu participă la discuțiile literare și nu le sprijină. Nici în perioada de pregătire a Congresului nostru, nici acum, când – firave încă, – ele se înfiripă. «Contemporanul» nu participă la lupta împotriva dogmatismului, la analizarea tezelor dogmatice care, în trecut, au contribuit la încetinirea dezvoltării literaturii noastre noi. «Contemporanul» nu acordă suficient spațiu tineretului, nici ca preocupare față de cărțile apărute, nici ca spațiu rezervat producțiilor lor literare (poezii, articole, uneori chiar schițe). Spunem cu hotărâre *da* reușitei revistei, în ceea ce privește publicarea unor scriitori de mare prestigiu. Spunem cu hotărâre *da* publicării susținute a cronicii literare. Spunem cu hotărâre *da* publicării unor articole literare pe teme politice. Spunem *da* aspectului viu, publicistic, al revistei. Dar redacția revistei ar trebui să se gândească mai mult la faptul că noi creăm acum o literatură nouă, care are nevoie să fie discutată, ajutată, popularizată. Să se gândească și la faptul că peste un deceniu, două sau trei vom avea strălucite personalități literare, în măsura în care vom acorda tinerilor de azi o atenție și o grijă susținută și meritată. «Contemporanul» este o revistă bună. Noi o dorim și mai bună!”. □ La finalul cronicii făcute volumului *Se arată lumea*, de Maria Banuș, Savin Bratu riscă un scenariu de anticipare, deși recunoaște că „Judecata posterității e dificil s-o prevezi.”: „Contemporani, putem doar afirma că o mare parte din poezia Mariei Banuș și, mai ales, ultimele ei cânturi, nu sunt nici surde, nici pale, în orice caz, de un lucru putem fi siguri, niciodată nu se va putea spune despre ea că... făcea gălăgie. Ca toți poeții adevărați, Maria Banuș *cântă*.”. (**Maria Banuș: „Se arată lumea”**). □ Eugen Barbu publică reportajul *Toamna la Bicaz*, iar Dimitrie Stelaru, poezia *Orele n-au înflorit...*, încheiată prin versurile „[...] Regele cu inima învrăjbită/ Visează țara ieri părăsită.”). □ În „comentar”-ul *Despre „spiritul modern”*, Mihai Novicov parcurge principalele intervenții la subiect, din presă (Raicu, Crohmălniceanu, Cărăbăș, Zalis, Labiș), observând că totul nu este decât o discuție asupra unui concept („termen”) „folosit [...] cam incert”, „prea extensibil”. De asemenea, ideologul atrage atenția că „modernizarea” nu trebuie înțeleasă ca „maturizare”: „Maturizarea literaturii poate să se producă și se produce de obicei și fără nașterea unui stil nou. Mai mult chiar: e greu de presupus că un «stil nou» să se nască dintr-odată matur.”. Elementul-cheie al „punerii la punct” apare atunci când Novicov își expune percepția în legătură cu literatura momentului: „Mai just ar fi să vorbim de stilul realismului-socialist, pe de o parte, și de stilul epigonilor artei epocii burgheze, pe de alta. Cu condiția, desigur, să nu mânuim aceste noțiuni mecanic și dogmatic, să nu pierdem din vedere că cele două stiluri coexistă, reprezintă amândouă aceeași epocă, se influențează reciproc, se împletesc uneori în opera acelorași scriitori. (Țin să adaug că atunci când vorbesc de epigonii artei burgheze, nu am în vedere pe decadenți, ci pe artiștii creatori valabili, dar care se dezvoltă pe același fâgaș pe care a înflorit creația artistică în epoca anterioară epocii revoluțiilor proletare).”.

- Ziarul „Munca”, publică o recenzie la volumul *Oameni și jivine* de Lucia Demetrius, formulând câteva imputări: „Regretabil este [...] că față de aglomerarea aproape obositoare a elementelor aparținând trecutului, cele care certifică prezența și dezvoltarea noului se estompează în planurile secundare, dând senzația unei înclinații oarecum exagerate către studierea aspectelor întunecate ale vieții.” Textul este semnat de Oct. Buzescu.

5 octombrie

- Cu prilejul „Lunii prieteniei româno-sovietice”, T. Arghezi publică, în „Contemporanul”, *Mesaj către Cehov*. □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu colează citate ilustrative temei *Idei despre artă*. □ Într-o „cronică literară” la proza („nuvelă mare sau mic roman”) lui Francisc Munteanu, *A venit un om...*, Radu Popescu observă: „[...] Francisc Munteanu e un tânăr prozator de mare talent și cu o personalitate originală. El n-are, în comparație cu scriitorii din generația sa, nici forța năpraznică a lui Petru Dumitriu, capabil să concentreze în câteva pagini materialul necesar unor răsunătoare explozii epice, nici microscopul electronic al lui Marin Preda, capabil să mărească și firul de praf prins pe sumanul unui țăran, și nici urechea excelentă, unică, a acestuia, pentru sonoritățile satului. Dar el are inteligență, finețe psihologică și o poezie reținută, pe care le-am văzut realizând excelenta pagină a *Lenței* și multe, remarcabile pagini din *Orașul de pe Mureș*. În plus, el are calitatea destul de rară a unui talent bivalent, capabil să se aplice și lumii industrial-citadine, și lumii rurale. [...] Dar e un scriitor încă neordonat din punct de vedere interior și ispitit prea mult de unele impresii absolut personale, absolut arbitrare.” (*Francisc Munteanu: „A venit un om...”*).

6 octombrie

- În „Munca”, Paul Simion comentează volumul *Argonauții* de Dimos Rendis (trad. Ioanichie Olteanu).

7 octombrie

- Acad. Tudor Arghezi publică în „Scânteia” o tabletă intitulată *De amicitia*, deopotrivă un pamflet împotriva războaielor imperialiste și a „bolnavilor” care le-au lansat și un imn închinat prieteniei cu U.R.S.S., care a primit, într-o atmosferă „mai mult decât amicală” și cu o „atenție migăloasă”, delegația română care „însoțea” tezaurul național la Moscova.

12 octombrie

- „Contemporanul” din această zi se impune prin „Cronica optimistului”, în care G. Călinescu povestește despre o călătorie culturală în zona Sibiului. (*Pe urmele poezilor*) și printr-un reportaj retrospectiv, din Dobrogea, *Mai mult decât fugara clipă...*, semnat de Geo Bogza.

• M. Coleșiu scrie în ziarul „Munca” despre *Enigma Otiliei*, pe care o consideră „una dintre lucrările remarcabile ale literaturii noastre dintre cele două războaie mondiale”: „Profund uman, el ne dezvăluie cu luxul de amănunte al unei lucrări științifice părți din mecanismul social și moral al familiei burgheze care sub presiunea propriilor ei vicii începuse să se destrame încă din pragul secolului XX.” □ În același număr al ziarului, Teșu Milcoveanu recenzează *Două poeme* de A. E. Baconsky, care, deși „rămâne pretutindeni în opera sa – poet”, înclină uneori „spre o formă poetică mai modernă”, folosește „un ritm inegal, care rupe armonia apreciată în poezia sa” și „face loc [...] unor abstracțiuni și nebulozități fără rezonanță proprie”.

13 octombrie

• În „Gazeta literară”, Savin Bratu analizează „chestiunea stilurilor și a curentelor, a varietății deci, *individuale*, și *de grupare* a literaturii”, ajungând la concluzia, după o paranteză dedicată „fenomenului” realist-socialist („Esențială este încadrarea estetică [...] ca artă *realistă* în sensul afirmării categorice a funcției sale gnoseologice – și declararea explicită a principiului interdependenței dintre artă și societate: literatura noastră nu poate fi decât *socialistă*, adică reflectând, prin optica scriitorului, optica epocii noastre, ideile, mentalitatea, etica omului contemporan și participant, în cele mai multe cazuri, la construcția socialismului.”), că „Drumul nostru nu poate fi deci decât invers, de la descifrarea stilurilor individuale la stabilirea afinităților reliefate în opera diverșilor scriitori, la descoperirea filiațiilor istorice și a tendințelor novatoare, până la deslușirea curentelor virtuale.”. (*Stiluri și curente*). □ În articolul *Forța ascunsă*, Miron Dragu folosește drept exemplu de construcție antidogmatică a personajului din mediul țărănesc, nuvela *Ferestre întunecate*, de Marin Preda: „A circulat într-un trecut nu prea îndepărtat și teza dogmatică potrivit căreia realizarea unui personaj literar înaintat depindea în exclusivitate de capacitatea sa ofensivă, de fermitatea sa demascatoare. Se pune astfel, accentul în principal, pe «ilustrarea» unor atitudini politice într-un mod superficial, ignorându-se complexitatea umană a individului, cu toate particularitățile lui. Superb și redutabil în atacurile lui, un asemenea ins apărea de obicei triumfător, împrăștiind panică în rândurile adversarilor. Mișcările lui erau, însă, din păcate, de un automatism ireal și puteau fi confundate, de altfel, cu cele ale altor indivizi pozitivi. Infirmarea definitivă a unui atare erou au adus-o operele valoroase. Procesul complex și dramatic al clarificării, al apariției unei atitudini noi, conștiente și mature, în noile condiții istorice, a fost dezvăluit în aceste opere prin imaginea unor individualități inedite, caracterologice, neconfundabile. Redeschimbarea țaranului român își găsește o linie caracteristică în personalitatea eroilor lui Marin Preda. Critica literară a întreprins cercetări profunde și hotărâtoare pentru determinarea profilului lor sufletesc; ele constituie, fără îndoială, elemente de bază în aprecierea

psihologiei lui Ilie Moromete sau Ilie Barbu. Apariția nuvelei *Ferestre întunecate* oferă posibilitatea înțelegerii profunde a chipului de țăran creat de Marin Preda. Înverșunarea cu care își apără puritatea sufletească împotriva trivialității și a grosolăniei dimprejur, apare și mai evidentă, parcă, la Vasile Bodescu, eroul principal al nuvelei”. □ În cronica intitulată *A. E. Baconsky*, Mihail Petroveanu îl plasează pe poetul „modern”, în descendența „progresiștilor” Verhaeren, Whitman, Maiakovski, Neruda ș.c.l.: „A. E. Baconsky este un poet modern. Îi și place să se considere ca atare. E adevărat. Conștient și în ultima vreme consecvent [...] își proiectează inspirația pe ecranul universului. Se afirmă deschis patriot și prieten al popoarelor; domină cu privirea lumea spre a o cuprinde deodată; își proclamă adeziunea la lupta pentru belșug și liniște a oamenilor, dilatându-și eul cu orgoliul generos, propriu poetului erei noastre. Semne neîndoielnice, cel puțin pentru mine, – discuția despre spiritul modern o va confirma sau nu – , ale uneia dintre tendințele cele mai marcante din lirica modernă, așa cum s-a constituit de la Verhaeren, Whitman și Maiakovski, până la Neruda și Hikmet”. □ În articolul *Atitudini dogmatice în critica poeziei lirice*, H. Zalis continuă răfuiala cu susținătorii creației politizate, M. Novicov și N. Moraru, dezavuați pentru „rigiditate intolerantă”, „înțelegere obtuză, primitivă”: „Dacă virulența dogmatismului s-a dovedit a fi întotdeauna pernicioasă manifestărilor autentice ale literaturii, ni se pare că unul dintre sectoarele cele mai afectate de pe urma dogmelor și schemelor – și care a avut dureros de suferit de pe urma lor – este domeniul poeziei lirice [...] ale cărei alei și răsaduri au cam fost călcate în picioare de diverși «admiratori» insensibili la legile frumosului. În acest sens nu va fi niciodată de prisos să relevăm cât de deplasată și jignitoare ar apărea decretarea unor ordonanțe care să înlocuiască cercetarea pasionată și intransigentă a vieții, generalizarea poetică a experienței și tendințelor de dezvoltare ale realității cu formule obligatorii în locul căutărilor creatoare libere. [...] exponenții dogmatismului au aruncat anatema asupra celor care în aprecierea fenomenului literar concret cereau dezbateri creatoare, luptă liberă de opinii, manifestarea nestingherită a diferitelor stiluri și curente în cadrul realismului socialist”.

16 octombrie

• În „Scânteia” se semnalează, într-o scurtă notă, evenimentele legate de comemorarea lui G. Coșbuc și L. Rebreanu (dezvelirea bustului lui Coșbuc și inaugurarea casei memoriale L. Rebreanu), la care au luat cuvântul acad. Tudor Vianu, Nagy Istvan, președintele filialei din Cluj a Uniunii Scriitorilor ș.a. □ În același număr, S. Fărcășan semnează cronica voluminosului roman al lui Leonid Leonov, *Pădurea rusească*. Articolul, intitulat *O simfonie literară despre pădurea rusă*, recomandă în termeni elogioși o carte în care cititorii pot găsi „o filozofie proaspătă ca izvorul”, „o înțeleaptă împăcare cu caracterul pieritor a tot

ce-i viu și renaște, laolaltă cu hotărârea îndârjită de a asigura o viață plină și bogată, demnă de cei ce, mâine, după noi, vor trăi în comunism [...]”.

18 octombrie

• „Gazeta literară” publică o intervenție „mai târzie” în „discuția despre spiritul modern”, prin care Silviu Iosifescu simte nevoia stabilirii unor **Disocieri**, pentru a evita „să se repete ceea ce s-a întâmplat în anii trecuți în dezbaterile despre poezie. Discuția ducându-se, ca pe stadion, pe coridoare diferite, a fost firește armonioasă, dar n-a produs prea multe scântei”. Prin urmare, autorul articolului constată felul cum „conceptul de spirit modern se dovedește greu sesizabil și în niciun caz univoc” și, în pofida nerecunoașterii unui obiect clar de dezbatere, adoptă calea respingerii: „Aș vrea să mă ridic împotriva formulei «spiritul » modern. [...] Conceptul e destul de greu de analizat și fără a mai cădea în imprecizia formulărilor [...]. Mărturisesc că «spiritul» adăugat aici mă încurcă. Mai intervin și omonimii, pluralitatea de sensuri a cuvântului, stilul – stil al limbii, – modalitate individuală de folosire a mijloacelor de expresie, originalitate a epocii”. În fond, pe Iosifescu, din tot ce s-a afirmat sau combătut anterior în legătură cu „spiritul modern” („am numărat până acum vreo nouă intervenții”), nu îl satisface nimic (în afară, poate, de opiniile lui Labiș), atâta vreme cât vrea să își impună propriul punct de vedere: „Propun o cale mai modestă. Să căutăm nu trăsături și procedee anumite, ci [...] câteva coordonate generale ale stilurilor moderne. Și să pornim [...] de la câteva generalizări pe care ni le permite istoria literară”. □ La rubrica „Vitrina cu cărți”, M. Bogdan prezintă *Trei nuvele*, de G. Călinescu: „Deopotrivă, fiecare dintre ele, nuvelele recent apărute verifică uriașa însemnătate a individualității eroului, a trăsăturilor sale general-umane, în exprimarea unor înalte valori etice și implicit pun într-o puternică lumină arta remarcabilă de portretist a lui George Călinescu, a observatorului și analistului sensibil la mișcările sufletești, creator pasionat al unor figuri umane veridice, unice”. □ La „Cronica literară”, Mihail Petroveanu scrie despre volumul *Primele iubiri*, de Nicolae Labiș, căruia îi face și un portret („Am să comit o indiscreție care, nădăjduiesc că prin pitorescul și scopul ei tot literar, nu va supăra «victimă». Tânărul, foarte tânărul Labiș, are un cap ce aduce cu al lui Gorki. Nemulțumindu-se cu acest privilegiu, poetul și-a cultivat dedesubtul nasului său cărn de calmuc [...] o mustață mai mare ca a marelui autor, à la Bogdan Hmelnițki. Sforțare zadarnică. Unicul lui atribut teribil nu poate să-i întunece candoarea din obraji cruzi și care, de aceea, pare și confectionat. Dar chiar dacă l-ar prinde masca de mic hatman de operetă, natura lui reală o trădează versul. *Primele iubiri* emană de la un suflet de copil care vrea să-și prelungească copilăria.”), și o predicție („[...] îmi îngădui să profetizez că Labiș are, nu în raniță, ci în buzunar, bastonul unui poet de mari perspective. Cu condiția unei gândiri adânci și tenace, ca muzica. Amintesc de această

condiție, tocmai pentru că poetul vădește o pornire autentică spre lirica meditativă, destul de puțin nutrită încă la noi. Îmi place să-mi închipui că cine cântă la orgă trebuie să fie un rob al muzicii. Poezia e și ea orgă.”). □ Petru Dumitriu publică fragmentul *Atacul cotei 304*, „Din partea a IX-a a *Cronicii de familie*”.

19 octombrie

- În „Contemporanul”, G. Călinescu publică *Nasc și la noi monumente!*, reportaj de la Brașov, inclus la „Cronica optimistului”. □ La rubrica „Jurnal de lector”, Victor Tulbure își exersează condeiul critic, încercând să prezinte *Un poet autentic*: „Ion Horea este un tânăr scriitor de talent. În volumul lui de debut (și de redus tiraj) întâlnim accente – uneori puternice – din Heine, Arghezi, Stancu sau Beniuc. Preferințele lui? Dascălii lui literari? Poate. Un lucru însă e sigur: nu avem de-a face cu imitații servile. Volumul se prezintă ca rodul unei temeinice ucenicii; preluarea e creatoare și Horea, căutându-și drumul, învață și știe cum să învețe. Înfrățirea lui de altfel este a unui om studios, modest, liniștit, străină vedetismului manifest la unii colegi mai tineri”.
- Volumul *Poezii și poeme*, de S. Scipaciov, este comentat în „Munca” de Gh. Achiței.

21 octombrie

- G. Mărgărit îl mustră, în „România liberă”, pe Nicolae Labiș pentru tendințele moderniste, pe care i le detectează în volumul *Primele iubiri*: „Inegală și încă difuză, lirica lui Labiș e rezultatul unei viziuni de exultant care, în ultimă instanță, cere abordarea temelor grave, «serioase» și expresiv distilate. Tocmai în această căutare fortuită [sic!] și exterioară se zvârcolește acum conștiința poetului, și abaterea de la mersul normal al personalității lui, întreținută prin «frământări intime», va duce la repetiție, la manieră și autopastișă. De altfel, Labiș încearcă să altoiască pe «liliacul timpuriu» al său, pe trunchiul sănătos al vocației lui, vițele sterpe ale unei poezii care se pretinde a decreta idei. De contaminarea livrescă, poetul trebuie însă să se ferească lucid, pentru ca mesajul lui să aibă prospețimea liliacului timpuriu. Simpla vânturare de idei, neasimilate și trăite pe apucate, nu va adânci niciodată rezonanțele poeziei. Ceea ce e de-a dreptul curios este că Labiș a pornit de la Labiș și a ajuns la Barbu”.

25 octombrie

- În „Gazeta literară”, Silavian Iosifescu recidivează cu un articol, în cadrul „discuției despre spiritul modern”. *Modern și anacronic* debutează cu o disociere: „mi se pare preferabil să vorbim despre tendințele moderne ale stilurilor și nu despre stilul modern. Stilul modern este – după cum am văzut – indefinisabil și implică riscuri de confuzii și de supărătoare îngustimi. Tendința modernă în dezvoltarea stilurilor, mai precis, a mijloacelor de

expresie se poate observa în toate artele”. Apoi, autorul observă că „există riscul ca această discuție despre modernitate să ducă la o bruscă pasiune pentru procedeul modern cu orice preț, funcționând în gol. Unii prozatori pot socoti suficient să înceapă o povestire cu sfârșitul pentru a-i asigura profunzime”. În final, bătălia se dă printr-o critică acerbă, multi-etajată, la adresa dogmatismului: „[...] persistența limbajului anacronic trebuie pusă în legătură și cu prescripțiile și prohibițiile dogmatice, față de care a constituit o foarte precaută apărare. Inovația stilistică a fost categorisită adesea drept formalistă. Pentru spiritele prevăzătoare, clasicii și folclorul ofereau o pulpană largă. În artă, imitarea lor a avut același rol cu citatele în domeniul ideologic propriu-zis. Folosiți ca adăpost, și clasicii și folclorul au fost reduși la câteva trăsături și deci minimalizați. De aici pastșele – atât de frecvente în anii trecuți – după poezia populară, supraproducția de balade. Nimeni nu va condamna reluarea baladei ca atare. Dar în poezia anului 1956, domeniul epicului nu se poate identifica cu cel al baladei, nici cu poemul de tip *Dan, căpitan de plai*. În literatură, sau în orice altă artă, e nevoie de limbajul vremii noastre. Chiar cu riscul inevitabil al dibuirilor și al eșecurilor parțiale”.

26 octombrie

• La rubrica „Tribuna creației”, din „Contemporanul”, Dumitru Micu încearcă să explice felul în care trebuie înțeles corect „realismul socialist”, în accepțiunea lui Gorki și în viziunea agreată de „istoricul Congres al XX-lea al P.C.U.S.”: „Extinzând consecvent sfera noțiunii de realism, aceasta ar trebui să denumească tot ce exprimă o realitate umană caracteristică, semnificativă, indiferent de tehnica exprimării. Realismul socialist ar îngloba astfel toate creațiile artistice care oglindesc viața mai veridică decât oricare alte producții prin faptul că învățătura marxist-leninistă, după care se călăuzesc, conduce spre cunoașterea cea mai adâncă a lumii. Tentativa de a fixa anumite procedee, o anumită metodă de creație ca fiind proprie realismului socialist, prin excluderea altor modalități artistice, nu poate duce decât la dogmatism și la încătușarea creației. Incontestabil că un anumit tip de mijloace poate exprima în chip mai plin o anumită intenționalitate, un conținut ideologic, dar în niciun caz nu e posibilă prescrierea *a priori* a unei tehnici sau alteia. Numai în practica vie, în discuții libere și în cursul experienței istorice se verifică eficacitatea diverselor moduri artistice. Salutul adresat de C.C. al P.C.U.S. celui de al II-lea Congres al scriitorilor sovietici afirmă răspicat acest principiu”. (*Sensul realismului socialist*). □ La „Cronica literară”, Radu Popescu se ocupă, într-un prim-episod, de volumele *Cântare omului* și *1907*, de Tudor Arghezi (studiul va fi continuat în nr. din 7 noiembrie, 16 noiembrie, 23 noiembrie ale revistei): „Pentru ca poezia lui Arghezi să înceapă a prinde direcția precisă, sigură, a evoluției istorice, pentru ca ea să devină tiparul ideal și să capete conturul vieții populare concrete, era nevoie ca el să-și schimbe întreaga bază filozofică, renunțând la acea concepție care face din om un

condamnat la viața pământească, preocupat numai de sondarea eternității și infinitului și obsedat de mântuirea sufletului în viața de dincolo de moarte. Era deci indispensabilă o împăcare cu omul, în cadrul unei viziuni a vieții în care acesta să nu mai ocupe o poziție periferică și necreatoare, ci să devină chiar centrul și scopul creațiunii. [...] *Cântare omului* este documentul unei înnoiri de gândire, cum avem foarte puține de înregistrat în literatura noastră, și poate că nimic nu dovedește mai mult tinerețea sufletească, forța intelectuală, curiozitatea și sinceritatea în fața vieții a marelui nostru liric, decât acest poem măreț, entuziast, complex și ciudat. Nu se poate spune despre el că ar fi un poem filozofic, un poem ontologic propriu-zis, căci lipsește de aci și momentul apariției lumii și al nașterii vieții. Este însă un cântec de slavă al ființei umane, o geneză și o istorie lirică ale cărei momente sunt dictate și ordonate de înclinația intelectuală și temperamentală specifică lui Arghezi”. („*Cântare omului*”, „1907” de Tudor Arghezi).

[OCTOMBRIE]

- Mensualul „Cartea”, nr. 3, se ocupă prin Sergiu Stanciu de *Cartea politică în 1956*: „Menționăm printre lucrările originale pe cele ale tovarășilor M. Breazu – *Artă și realitate*; T. Bugnariu – *Unele probleme ale valorificării moștenirii culturale*; A. Joja – *Rădăcinile gnoseologice și de clasă ale idealismului* etc.”

- În „Lupta de clasă”, Sanda Radian scrie articolul *Scriitori fără curente, curente fără scriitori*, despre valorificarea necorespunzătoare în studii critice a moștenirii culturale. Între cei care sunt criticați pentru această neconformitate se află Georgeta Horodincă și Mihai Dragomir.

- „Scrisul bănățean”, nr. 10, publică versuri de Tudor Arghezi (*Un vast univers*), Ștefan Aug. Doinaș (*Five o'clock*), G. Bacovia (*Seară*); Cicerone Theodorescu traduce din Maiakovski, Vlaicu Bârma din A. Mickiewicz, Leonard Gavrilu din Lord Byron □ Titus Popovici publică un nou „fragment de roman”, *Acasă*. □ Al. Jebeleanu îl omagiază pe *Mihai Codreanu la 80 de ani*. □ Camil Baltazar își amintește *Cum scria Hortensia Papadat-Bengescu*. □ Traian Liviu Birăescu scrie despre volumul II din *Brazdă și paloș* de Radu Theodoru (*Romanul unei epoci de glorie*).

- Nr. 10 al revistei „Steaua” prezintă, sub semnătura lui Tudor Vianu, *Umanitatea lui Shakespeare*. □ În cronica literară, Leon Baconsky scrie despre *Cântare omului*, „o încununare înnoitoare și un adevărat îndreptar filozofic al întregii creații argheziene.” □ La „Mențiuni și opinii” este înțepat, într-o notă semnată șt. r., Dan Costa, autorul cronicii *O nouă față a satirei argheziene*: 1907, publicată în „Viața Românească”, nr. 8, a.c. (*Măiestrie critică (I)*).

- În „Tânărul scriitor”, nr. 10, Dan Hăulică umblă *Prin Expoziția Tezaurului*. □ Povestirile *Țiganiadă 1942*, *Ochii lupului*, *Cinema Madagascar* sunt semnate de Ioan Grigorescu □ Barbu Brezianu scrie *In memoriam: Theodor Pallady*. □ În partea a doua a studiului *Poezie filozofică și filozofardă* Eugen

Luca afirmă: „Poezia filozofardă trebuie combătută nu atât pentru că ea tinde să devină un refugiu al mediocrităților (aceștia vor găsi totdeauna unde să se adăpostească fiindcă au un instinct de conservare și o forță de a se adapta tuturor condițiilor, uimitoare), ci mai ales fiindcă unii poeți dotați cu adevărat, ca Andrișoiu și Baconsky, nu se dovedesc destul de tari pentru a opune rezistența necesară acestui curent dăunător în primul rând propriei lor dezvoltări, creației lor, pe care o prețuim și o iubim.” □ V[ârgolici]. Teodor cercetează subiectul **Ion Călugăru – publicist**, propunând antologarea publicistului într-un volum. □ Teodor Vârgolici scrie despre **Eusebiu Camilar, călător prin China**, pornind de la cartea de călătorie *Împărăția soarelui* și volumul de traduceri *Din poezia chineză clasică*. □ Într-o notă, Ajax ironizează pe Savin Bratu, care „a publicat recent în «Gazeta literară» o serie de «reflexii» care amintesc de cunoscuta cugetare a lui Guță Popândău – amorul e un lucru foarte mare”. □ N. Ciobanu recenzează *Poveștile celor trei mincinoși* de Vladimir Colin, „o nouă treaptă în evoluția scrisului” autorului.

• „Viața Românească” publică poeme de Ion Barbu (*Bălcescu trăind*), Al. Philippide (*Cândva la Styx*), Virgil Teodorescu (*Octombrie; Nu e totul; E-o recuzită veche*), Miron Radu Paraschivescu (*Fructele luminii; Mangalia; Orizont marin; Spânzurătoarea*), Gellu Naum (*Un singur lucru*), Victor Tulbure (*În holda lui intra cântând; Crucile viteazului*) și Florin Mugur (din *Ciclul demnității*) și evocarea *București* de Eugen Barbu. □ În același număr apare traducerea studiului lui A. Metcenko, D. Dementiev și G. Lomidze **Pentru o profundă elaborare a istoriei literaturii**, apărut în revista sovietică „Komunist” (nr. 12 din 1956): „Istoria literaturii sovietice nu reprezintă [...] nicidecum o ascensiune mecanică pe scara succeselor și a realizărilor. Literatura sovietică a mers înainte biruind greutăți și piedici, dar calea ei de dezvoltare nu a fost atât de dreaptă și unilaterală cum o reprezentăm în lucrările noastre de istorie a literaturii. Literatura sovietică a cunoscut și victorii și înfrângeri, succesele ei erau adesea însoțite de insuccese și eșecuri. Reușind într-un domeniu, ea rămânea uneori în urmă în altele. [...] E necesar ca alături de realizările și de mișcarea ascendentă a literaturii sovietice să dezvăluim și tendințele și deficiențele străine de realismul socialist, apărute într-un domeniu sau altul, într-o etapă sau alta a dezvoltării ei. Pe de altă parte, nu trebuie să facem niciun fel de concesii tendințelor dușmănoase de metodologia marxist-leninistă. Necesitatea discutării creatoare libere a unei serii întregi de probleme foarte importante privind istoria și teoria literaturii, care actualmente se ridică în fața noastră cu toată acuitatea, nu înseamnă nicidecum că trebuie să tolerăm încercările camuflate cu tot felul de lozinci false de a ataca principiul partinității comuniste, metoda realismului socialist și alte cuceriri de bază ale esteticii marxist-leniniste, că trebuie să punem la îndoială realizările incontestabile ale artei sovietice.” □ La rubrica „Texte și documente”, Geo Șerban scrie despre receptarea interbelică a lui Gorki,

Maiakovski și Ehrenburg în România. □ În secțiunea „Literatura realistă între 1920 și 1944”, Ștefan Cristea semnează studiul *Teatrul lui Victor Ion Popa*. □ În cadrul aceleiași rubrici, Radu Lupan comentează volumul *Două poeme* de A. E. Baconsky din unghiul „spiritului modern”: „Mai confuz exprimat în primul volum, mai ades confundat cu o noutate exterioară, spiritul modern în accepția sa mai adecvată, mai intimă, e vădit prezent în multe din versurile celui de-al doilea.” □ Tot aici, N. Tertulian declanșează o *Discuție în jurul unei nuvele* – *Aquarium* de Petru Dumitriu: „Ceea ce-i reproșăm scriitorului este [...] caracterul mecanic, schematismul psihologic al involuției eroului de la răzvrătirea lăuntrică și nemulțumirea dureroasă în fața asaltului forțelor obscure ale fascismului, de la sentimentul caracterului insuportabil și intolerabil al «filosofiei» lor barbare și al acțiunilor lor demente la neputința trădătoare în fața acestor forțe, la complicitatea «unsuroasă» cu lumea «acvariumului», la poltroneria adeziunii și integrării servile în această lume abjectă.” □ În rubrica de „Recenzii”, I. D. Bălan comentează *Trăinicie* de Mihai Beniuc, așezat alături de Eminescu, Coșbuc și Arghezi. □ La rubrica „Revista revistelor”, Ștefan Cristea comentează monografia *Gr. M. Alecsandrescu* de G. Călinescu, apărută în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”: „Istoricul a privit cu aceiași ochi metalici și profunzi tragedia artistului și frumusețea operei.”

NOIEMBRIE

1 noiembrie

- „Flacăra”, nr. 21, găzduiește un reportaj *Acasă la... G. Bacovia* – „muncitor al visului”. Materialul jurnalistic, realizat de Cicerone Theodorescu, este însoțit de un grupaj de *Trei poezii în manuscris* (Și dacă..., Sic transit, Arminden).

- În „Gazeta literară”, Paul Georgescu indică, prin editorialul propagandistic *Discuții*, felul în care se poate dezvolta literatura română, fără a se face rabat de la direcția obligatorie a leninismului: „Literatura noastră nouă, condusă de partid pe drumul leninist, a obținut – într-o perioadă scurtă – suficiente succese care au confirmat că baza ei principală este justă. De la această bază principală trebuie să pornim mai departe. Există însă primejdia ca unii – fie din superficialitate, fie din rea credință – să submineze această bază cucerită odată pentru totdeauna, confundând principiile juste ale realismului socialist cu vulgarizările și denaturările dogmatice. Există primejdia ca – din diferite motive – unii să lovească chiar metoda noastră de creație – realismul socialist. [...] Scriitorii români nu pot să uite că, într-un moment de răscruce pentru poporul nostru, intelectualii noștri au primit prin literatura sovietică nu numai o metodă excelentă artistică, ci mai ales un mesaj de înaltă valoare umană. Prin legătura cu viața, prin contopirea cu lupta și năzuințele poporului, literatura

noastră a prins o nouă vigoare. Acceptând principiul leninist al partinității, scriitorii noștri au creat o literatură legată în mod deschis de cauza generală a proletariatului, de lupta poporului nostru pentru construirea socialismului. Literatura noastră este și devine din ce în ce mai mult o critică ascuțită a tot ce e rău și înapoiat. Negativismul nu se manifestă prin ascuțimea criticii sau prin depășirea unui anumit procent în reflectarea adevărului. Noi trebuie să arătăm adevărul cu toate umbrele lui, să reflectăm adevărul vieții de care nu avem a ne teme. Dar această sarcină ne cere să arătăm în primul rând forțele sănătoase care, cu toate piedicile, erorile și lipsurile, construiesc totuși socialismul în țara noastră. Aceasta este esența vremii noastre și a nu face acest lucru în mod convingător înseamnă a minți.”. Articolul apără realismul-socialist de contactul dezavantajos cu „dogmatismul”, încurajează dezbaterile teoretice, dar nu omite să precizeze că „ele sunt folositoare atâta timp cât busola arată spre scopul nostru unic: socialismul”: „Luptând împotriva dogmatismului, a interpretărilor vulgarizatoare și a cărților deficitare artisticește, noi luptăm pentru întărirea principiilor noastre de bază, apărăm linia leninistă în literatură. Discuțiile noastre trebuie intensificate, dar ele sunt folositoare atâta timp cât busola arată spre scopul nostru unic: socialismul!”. □ În articolul *Distincții necesare*, Dan Hăulică pledează pentru revenirea în actualitatea teoretică a studiului operelor (literare) și din perspectiva genurilor, nu doar din aceea a temelor: „Cine gândește o operă literară într-un gen, o așează, cu condiția de a nu fi dogmatic, pe linia unei tradiții istorice, o alătură tuturor pieselor care se grupează de-a lungul timpului în interiorul aceleiași unități sistematice; o plasează într-un câmp de relații care nu sunt abstrase istoriei. Reamintesc aceasta, fiindcă unii nutresc teama că pericolul evadării din concretul istoric este inerent unei discuții mai ample a genurilor. [...] E în acest istorism, lipsit de orizont și dăunător, tot o formă de dogmatism; teoria literaturii – e nevoie s-o mai spunem – folosește materialul istoriei literare, dar nu se confundă cu ea. Nimeni nu poate pretinde că problema genurilor literare e chestiunea cea mai importantă care stă în fața criticii noastre, ea invită la distincții nuanțate, foarte profitabile. O meditație mai stăruitoare asupra realității genurilor oferă criticilor un concurs prețios în lupta lor împotriva simplificărilor nivelatoare”. □ Al. Andrișoiu publică, în grupaj, poeziile *Cântec de partid* și *La uzinele Tehnofrig*. □ La „Cronica literară”, Savin Bratu prezintă volumul *Poezii* de Ion Horea, prilej de stabilire a unor filiații și particularități stilistice ale autorului: „Ion Horea e un autentic poet al pământului natal, al lucrărilor agricole și al roadelor. [...] Reconstituirea arborelui genealogic, curentă la numeroși tineri poeți, se trage de la Mihai Beniuc. Ion Horea o face cu evident talent, ceea ce iartă imitația. [...] Tânărul Ion Horea, căutându-se, nu se poate încă desprinde de Arghezi și de Beniuc, uneori de Fundoianu, alte ori de Blaga. Dar asimilând influențe atât de diverse, începe totuși, avem impresia, să-și formeze un univers poetic propriu într-o combinație care tinde să devină chimică. Poezia

sa începe să se contureze ca o poezie prin natura ei hesiodică; e un tratat poetic despre lucrarea pământului, despre viața agricolă, din care nu lipsesc nici preceptele”. (*Ion Horea*, „*Poezii*”).

• Acad. Zaharia Stancu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Iubim pe cine iubește poporul nostru*, o mărturisire de credință și de solidarizare „fierbinte” cu poporul și cu partidul care îl „călăuzește cu grijă și dragoste”, de adeziune, pe urmele „marilor [...] înaintași”, Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Coșbuc (ultimul citat cu celebrele versuri din *Poetul*: „Sunt suflet în sufletul neamului meu / Și-i cânt bucuria și-amarul...”), la idealurile și acțiunile partidului-proletariat mesianic și de condamnare a dușmanilor care, peste hotare, „slujesc” exploatatorilor occidentali (este amintit „grupul” care „își slujește stăpânii la postul de radio Paris” și care deplânge situația culturală din R.P.R.). După ce va fi trecut prin ascutișul pamfletului pe „mărunții hoinari” de la Paris, precum și trecutul monarhic demonizat, academicianul încheie prin sublinierea misiunii sacre a scriitorului legat de popor: „Pe acest drum mergem noi înainte. [...] Noi iubim ceea ce iubește poporul nostru. Noi urâm ceea ce urăște poporul nostru.” □ În același număr, Andrei Băleanu semnează cronica spectacolului *Steaua fără nume*, apreciat pentru jocul actorilor și pentru „o mise en scène excepțională”, însoțită de o analiză a piesei lui M. Sebastian, care îi subliniază „calitățile”, în ciuda cronicilor negative, cum este cea a tov. Radu Popescu, publicată în „România Liberă”.

2 noiembrie

• În „Contemporanul”, G. Călinescu îi dedică lui Mihail Sadoveanu o „cronică a optimistului”, în apropierea (5 noiembrie) zilei de naștere a prozatorului: „Aniversarea lui M. Sadoveanu are caracterul unei sărbători agrare, care-ți aduce aminte primăvara ori toamna că ai de început anumite munci la câmp. Fixat în figura sa expresivă de maturitate, autorul *Baltagul* și al *Hanului Ancuței* nu s-a mai schimbat. El reapare ca un astru, după un timp de reclusiune, cu o nouă operă literară în care nu se vede nicio șovăire, nicio împuținare a marilor sale daruri. Această extraordinară vigoare a spiritului este un fenomen puțin comun în lumea artelor și aduce aminte de Tizian în plastică, de Voltaire și de Goethe în literatură”. (*Mihail Sadoveanu*) □ Prezentând nr. 9 din „Steaua”, Lucia Olteanu amintește și constată: „Colectivul redacțional a avut de luptat cu concepțiile obtuze, rigide ale unor dogmatici a căror mână uscată voia să înăbușe suflul viu al revistei. Dar eforturi nu mai puțin susținute a pretins și înfrângerea unor lipsuri proprii – manifestate fie într-o atitudine revanșardă față de acele persoane ce îndrăzneau să formuleze vreo opinie critică la adresa revistei, fie prin aprecierile criticiste pe care le-au făcut nu odată în legătură cu unele lucrări literare contemporane. Recomandările făcute de partid scriitorilor și artiștilor în genere, cu prilejul celui de-al doilea Congres al P.M.R., de a surprinde în toată complexitatea viața contempo-

ranilor și de a fi mai prezenți în actualitate – au devenit principii călăuzitoare în munca revistei «Steaua». În decursul acestui an s-au produs importante salturi calitative. Impresionează cultivarea abundentă a poeziei închinată muncii, inspiratele suite lirice dedicate constructorilor socialismului”.

- Marin Preda publică în „Scânteia”, la rubrica „Luna prieteniei româno-sovietice”, un reportaj intitulat *Peisaj ucrainean*, o frumoasă frescă a spațiului de pe malurile Niprului și, deopotrivă, un omagiu adus scriitorilor care l-au ipostaziat în operele lor: Taras Șevcenko și, mai ales, Ivan Franko, pentru al cărui centenar se deplasase prozatorul român la Kiev.

6 noiembrie

- Mihail Sadoveanu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Aspecte ale Revoluției celei mari din octombrie*, în care descrie, în termeni eschatologici, uriașul impact al revoluției asupra lumii întregi: „Prezentul e al democrației, viitorul e al păcii. Pe asupriți și asupritori i-a împăcat odinioară moartea în aceeași întristare neagră. Pe noi ne cheamă bucuriile vieții. [...] În acest ev nou al omenirii i-a fost dat și poporului nostru să-și găsească izbăvirea.”

8 noiembrie

- „Gazeta literară” își situează numărul curent sub lozinca „Trăiască cea de a 39-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie!”. La pagina întâi, se evidențiază prin materiale redactate la temă: Zaharia Stancu, *La a 39-a aniversare a Marii Revoluții din Octombrie*; Mihail Sadoveanu, cu o notă publicată fără titlu. În același spațiu editorial, apare textul unei *Telegramme* expediate de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Miniștri al R.P.R., pentru „iubitul tovarăș Sadoveanu”, „cu ocazia celei de-a 76-a aniversări a zilei de naștere”. Urărilor pe linie politică li se asociază cele din partea „scriitorilor din România”, în numele cărora semnează Mihai Beniuc, „prim-secretar al Uniunii”. □ Recent întors de la Moscova, unde efectuase o „vizită” („pentru care este invidiat”), Cezar Petrescu descrie, într-un interviu acordat lui D.S., nivelul atins de lupta împotriva dogmatismului, în literatura sovietică: „– Există temeuri care ne-ar îndreptăți să credem că tezele dogmatice au determinat o «stagnare» a literaturii sovietice în această perioadă, – cum pretind unii literați străini? – Nu există astfel de temeuri. Literatura sovietică nu a putut fi atinsă în ansamblul ei de dogmatism, iar cei mai mulți și cei mai talentați scriitori au continuat să dea în această perioadă opere valoroase, în ciuda dificultăților reale și serioase întâmpinate din partea dogmaticilor. – Se pare că ofensiva împotriva dogmatismului a fost înțeleasă cam exclusivist și îngust de către unii literați... – Lupta care se duce acum în Uniunea Sovietică împotriva dogmatismului, pentru crearea unei diversități de stiluri și curente pe fundamentul metodei realist socialiste, este totodată o luptă împotriva formalismului, a haosului în creația literară. Atât în presa literară,

cât și în discuțiile dintre scriitori se subliniază în permanență pericolul pe care-l reprezintă pentru unele minți înfierbântate și neorganizate neînțelegerea caracterului real al ofensivei antidogmatice, confundarea ei cu o acțiune de reabilitare a decadentismului”.

15 noiembrie

• În „Gazeta literară”, Savin Bratu scrie despre Florin Mugur și volumul lui de versuri, *Romantism*: „Mugur nu ni se pare încă un poet format. Stângăciile și naivitățile se întâlnesc adesea, repetările uneori ajung obsedante, simbolistica sa e nu o dată desuetă. Maturitatea va putea aduce surprize. Dar am dori ca ea să păstreze, din această vârstă a poeziei, mai ales simplitatea sugestivă din acele versuri care exprimă un mod de a gândi și de a se comporta propriu adolescenței noastre, înflorite în lupta pentru făurirea socialismului.” (**Florin Mugur: „Romantism”**). □ Păstorel publică un articol-confesiv referitor la o întâlnire avută în urmă „cu douăzeci de ani și mai bine”, la „o masă de la ștrandul Bragadiru”, cu niște amici-enologi francezi, din care „aflăm” că până și „vinul poate fi sentimental și patriot”. □ Prin articolul ***Prejudecata anecdotei în poezie***, G. Mărgărit se alătură „militanților” avânțați în ofensiva contra dogmatismului: „Inadvertența între prozaismul anecdotic și mersul epic, ascendent, urmărind un conflict, este bătătoare la ochi și nu-i nevoie de a o releva demonstrativ. Poezia hibridă, împleticită anecdotic, și-a trăit traiul. Poetul este (trebuie să fie) solicitat de adevăratele frământări ale lumii în care viețuiește. Contemporan cu semenii săi și cu cei ce-i vor urma, poetul comunist deschide conștiinței noastre perspectivele partinice ale vieții într-o prelecțiune dialectică, înfăptuită după un punct de plecare personal și un timbru inedit. Fără carnet turistic de amatorism literar putem avea o poezie pe măsura bogatei noastre tradiții poetice, slujită cu ardență de poeți mari, care au dat un sens mesajului lor. Se poate milita fecund pentru o poezie mesaj, care să traducă exultanța creatoare a omului nostru descătușat, să-l incite și să-l hrănească. [...] Sătui de inegale narări, fără ordonare și sens poetic, crispate de hohotiri exclamative, ne place să iubim o poezie de vizionar, cu care să mergem în marș, o poezie de meditație temperamentală, în acord cu aspirațiile colective”. □ La rubrica „Viața Uniunii Scriitorilor” apare o informare despre *Adunarea festivă în cinstea zilei de 7 Noiembrie*: „Luni, 5 noiembrie a.c., la Casa Scriitorilor «Mihail Sadoveanu» a avut loc adunarea festivă în cinstea celei de a 39-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Numărului mare al scriitorilor, în frunte cu academicienii Tudor Arghezi, D. Panaitescu-Perpessicius, Mihai Beniuc, Zaharia Stancu, care au ținut să ia parte la această adunare festivă, le-au împărtășit impresii din recenta lor călătorie prin Uniunea Sovietică poetul Marcel Breslașu și prozatorul Cezar Petrescu. Adunarea festivă a fost deschisă de Mihai Beniuc, prim secretar al

Uniunii Scriitorilor din RPR”. □ În poezia *Revoluția nemuritoare*, Toma George Maiorescu reglează la maximum contrastul dintre Revoluția „fascistă” maghiară și Revoluția din Octombrie: „la fiecare veste/ venită/ din Budapesta inimilor zdrobite/ sub copite/ fasciste,/ și a inimilor ce nu pot fi zdrobite/ de oțel și foc,/ din orașul care soarbe/ zdrențele negre ale fumului de cadavre,/ din orașul în care oamenii mai atârnă încă/ spânzurați/ cu capul în jos/ de felinare oarbe/ și rugurile încă nestinse ale cărților/ le luminează chipurile de ceară,/ când veștile năvălesc zguduitoare și sălbatic/ ca niște hoarde tătare,/ când urechile noastre nu mai pot răbda/ țipetele copiilor măcelăriți în creșe,/ vacarmul vocilor guturale/ de trădători/ ce oferă mărinimoși/ Ungaria la mezatul piețelor occidentului/ în inima noastră/ zvâcnește cu o nouă putere/ lozinca ce nu îmbătrânește niciodată,/ lozinca tânără ca și tinerețea noastră/ din ce-i omenesc/ lozinca cea mai omenească:/ Revoluția din Octombrie, trăiască!/ Credem în ea./ Credem în această aspră și sfântă lozincă-văpaie/ căci arde și mistuie/ cu lumini orbitoare/ trădarea”. □ Primind la redacție „o culegere omagială de poezii”, editată la Paris de către Colomba, soția lui Ilarie Voronca, la împlinirea a „zece ani după plecarea în brume a poetului”, St. Roll scrie *Un omagiu*: „[...] Voronca a fost o voce de largă rezonanță, cu crispări, cu izbucniri de extaz, cu nădejdi și tristeți adânci; o voce care fulgera umbrele sau biciuia lumina, chemând în ajutorul său toate stihiiile, când simțindu-se în suvoiul mulțimilor, când ascunzându-se în solitudine ca vuietul mării într-o scoică. Și totuși, un poet autentic, un poet al unor vremi spre măreția cărora a tins”. □ Cu titlul *Scriitorul are datoria de a fi în slujba poporului*, „Gazeta literară” sintetizează dezbaterile care au avut loc la „Adunarea scriitorilor din Capitală”, pornind de la „recentele evenimente din Ungaria”. Concluziile reuniunii prezidate de „scriitorul Demostene Botez, membru al Biroului Uniunii Scriitorilor din R.P.R.” au fost următoarele: „Contrarevoluția a fost pregătită din timp”; „Au fost uciși fii credincioși ai poporului maghiar”; „Imperialiștii nu s-au împăcat cu gândul că au pierdut țările de democrație populară”; „Asupra intelectualității apasă o mare răspundere”. La toate acestea se adaugă „Moțiunea Scriitorilor din R.P.R.”.

• În „Munca”, sub titlul *O poezie militantă*, M. Coleșiu recenzează volumul *Liberi și stăpâni*, care, „chiar cu cele câteva lipsuri grave, însă neprecumpănitoare în ansamblul lucrării, referitoare la limbă și la scrierea neizbutită în manieră maiakovskiană a unei poezii, constituie totuși o mărturie a creșterii artistice a poetului Eugen Frunză – poet al faptului la zi”.

16 noiembrie

• O notă din „Contemporanul” anunță că „Între manuscrisele lăsate de regretatul Ion Călugăru, s-a găsit și un volum de poezii inedite. Publicăm mai jos două din ele: *Cântec simplu în furtuna războiului*, *Balada celui mititel*”.

21 noiembrie

• Tudor Arghezi publică în „Scânteia” tableta *Două vieți*, fixată asupra opoziției dintre trecutul negru (descriș pe ton de pamflet) și prezentul luminos, în care scriitorii și-au regăsit demnitatea: „Flămânzi, miluiți, umiliți, mulți dintre scriitorii de duzină s-au împăcat pe vremuri cu toate stăpânirile cu putință și le-au servit de ordonanțe, rând pe rând, pe fiecare. [...] Noi, ceștilalți, pe cale de a lichida rămășițele unui veac de fățarnicie, nu avem de ce minți. Noi ne-am trăit vremea, zi cu zi și ceas cu ceas, și am adunat un trecut pe care confrății noștri tineri sunt datori să-l cunoască. Două vieți de contrast, două peizaje, unul veșted și celelalt vioi, aș zice exuberant [...]”.

22 noiembrie

• „Gazeta literară” se ocupă prioritar de sancționarea evenimentelor din Ungaria. Spiritul combativ-ideologic atinge variate tipuri creatoare, de la scriitori consacrați sau, pur și simplu, agreați de actualitate, până la tineri aspiranți. La pagina întâi, Mihail Sadoveanu elogiază Republica Populară, singura formă politică aptă de realizări dirijate înspre popor și clasa muncitoare. Articolul *Datoria scriitorului* fusese anterior publicat în „Pravda”, 18 noiembrie 1956. □ În același spațiu editorial, Lucia Demetrius și Zaharia Stancu își depun contribuțiile patetice la sancționarea Revoluției de la Budapesta. „Nebunia rebeliunii n-a mai cunoscut limite. În căminul acela minunat, în chiar acel cămin care ne-a părut nouă o imagine a fericirii, al celui mai desăvârșit lucru pe care-l poate face omul au năvălit rebelii și au măcelărit copiii. I-au împușcat, au sfărâmat capetele florale cu zulfii aurii, au zdrobit mânuțele grăsuțe și stângace, atât de gingașe încât numai dacă le privești inima ți se umple de căldură, au strivit trupurile mici, fragede și dolofane. [...] Poate mintea omului, care e atât de cuprinzătoare, să cuprindă, să înțeleagă și să îndure așa ceva? Poate să se deprindă cu un asemenea gând? Poți să-ți pipăi inima liniștit și să nu simți că ea toată e durere? Cine răspunde de toate astea? Răspunde imperialismul care hrănește fascismul ca să lovească cu el în democrație, în socialism? Pot răspunde rebelii care au ajuns până aici, la o asemenea dezumanizare a ființei lor? Există răspuns cu care asemenea fapte să fie justificate, un răspuns oricât de absurd, de illogic, de satisfăcător pentru vreun tribunal al demenței? Mie mi se pare că nu. [...] ce au făcut scriitorii maghiari, ei, care se cuvenea să ducă până la inima oamenilor ideile progresiste în tot acest timp? Au avut discuții înalte despre artă pentru artă, despre diversele chipuri de a exprima realitatea, despre stiluri și genuri, discuții subtile care i-au sorbit afară din orbita sarcinii scriitoricești, atât de clare pentru cel ce are o conștiință clară? Au fost scriitorii străini de tot ceea ce clocea încet în jurul lor sau chiar au lunecat de partea protestatarilor, fără să-și dea seama că procesul nehibzuit putea duce departe, până la catastrofă, până

la atacul împotriva a tot ce e bun, viabil, bine făcut? [...] Dacă scriitorii maghiari ar fi fost la postul lor de muncă și de cinste, poate că multe nu s-ar fi petrecut. Dacă scriitorii maghiari ar fi fost veșnic prezenți, de acord între ei, poate că înfățișările sălbatice ale rebeliunii din Ungaria n-ar fi rănit în asemenea măsură azi sufletele tuturor oamenilor cinstiți”. (Lucia Demetrius, **Răspunderea noastră**); „Am citit în aceste zile dramatice presa apuseană imperialistă. Am ascultat în aceste zile de încordare posturile de radio imperialiste. Și am ajuns la convingerea că dacă trupul strâmb, urât și sfrijit al lui Goebbels, «regele» minciunii, al scormirilor calomnioase și al atățării la crimă și la război, a încetat de a exista, – spiritul lui Goebbels trăiește, e viu și acționează prin sute de pene de scribi imperialiști, prin sute de glasuri de crainici ai posturilor de radio imperialiste. Nici când – din stinsa epocă hitleristă – atmosfera nu a fost otrăvită cu atâtea minciuni, capetele oamenilor de pretutindeni împuiate cu atâtea neadevăruri, cu atâtea calomnii, ca în aceste zile în care, paralel cu agresiunea anglo-franco-isrealiană, au avut loc regretabilele evenimente din Ungaria. S-a urmărit în chip criminal atățarea spiritelor. S-a urmărit în chip nebunesc stârnirea vrajbei și a urii între oameni și între popoare. S-a urmărit cu sadism aprinderea unui nou incendiu mondial. Nici noi nu am fost cruțați de atacul furibund al Goebbelsilor slujitori ai mașinii de propagandă a cercurilor agresive imperialiste. Noii Goebbelsi au anunțat – și încă, cu voci grozav de patetice – că țărani români s-au ridicat împotriva guvernului lor cu topoarele, că muncitorii români au părăsit fabricile și, declarând grevă, au înecat orașele cu coloane de manifestanți, că studenții români – fii de muncitori și țărani – au înălțat baricade, că pe străzile Bucureștilor sânge curge șiroaie... Că... Dar ce n-au spus! Câte n-au pălăvrăgit! Cât n-au lătrat! Câtă pleavă n-au mestecat între fălci!... Cât gunoi n-au înghițit! Oamenii din țara noastră au ascultat aceste șuvoaie de minciuni sfruntate, de scorneli nerușinate care au fost aruncate peste ei de Goebbelsii posturilor de radioemisiune din Apus. Le-au ascultat cu scârbă și au protestat cu energie împotriva minciunilor scornite pe socoteala lor, împotriva calomniilor, împotriva îndemnurilor repetate la vărsare de sânge. Țăranii și-au însămânțat în liniște ogoarele lor – care acum sunt într-adevăr ale lor și care până nu demult au fost ale moșierilor. Ei muncesc, netulburați, pentru ei și pentru patria lor, care acum este, într-adevăr, patria lor. Nicio fabrică nu s-a închis și niciun oblon nu s-a tras peste fereastra vreunui magazin. Muncitorii și-au continuat munca lor în fabricile și întreprinderile care până nu de mult erau ale patronilor și care acum sunt bunuri ale întregului popor muncitor din țara noastră. Studenții au venit cu regularitate la cursuri. Ei au protestat împotriva calomniilor care au fost răspândite de Goebbelsii posturilor de radio imperialiste cu privire la ei și la patria lor. În întreaga țară nu s-a auzit o singură împușcătură. Nicio demonstrație antiguvernamentală sau

anticomunistă nu a avut loc. Acesta este adevărul adevărat. [...] Noii Goebbelsi se agită zadarnic. Zadarnic mint. Zadarnic calomniază. Zadarnic scornesc. Zadarnic ațăță. Adevărul e mai tare decât minciuna. Adevărul e mai puternic decât calomnia. Și, mai puternică decât orice este dorința uriașă de liniște, de pace trainică, de prosperitate, de fericire a popoarelor lumii. Dezgoliți, demascați, noii Goebbelsi tot atât de strâmbi, tot atât de șoldii, tot atât de diavolește de urâți ca și vechiul și de mult putrezitul Goebbels – s-au umplut de rușine. Pacea va birui. Rămășițele fasciste nu vor izbuti să arunce omenirea într-un nou război”. (Zaharia Stancu, *Goebbels trăiește...*). □ În articolul *Între schemă și umanitate*, asigurându-se ideologic prin referințe la opiniile lui Lenin, Dumitru Micu pune la punct cu abilitate tipologia fundamentalistă a „omului nou”, redat în literatură ca model exemplar, lipsit de tangență cu parametrii pur omenești: „Piatra de încercare a creației călăuzite de realismul socialist este crearea tipului de om caracteristic epocii noastre. Această aserțiune nu trebuie, de bună seamă, interpretată – cum s-a făcut – în sensul de a căuta cu lampa lui Diogene «un om» altfel croit decât semenii săi, răsărit dintr-o dată din haos – astru orbitor. Poate însăși naivitatea credinței că omul nou al socialismului ar fi o apariție miraculoasă, un tip fără contingente cu tipologia umană cunoscută, a contribuit, în bună măsură, la eșecul multor încercări bine intenționate de a fixa imaginea constructorilor unei noi realități. Prea s-au rostit vorbe mari, prea multă elocință pompoasă s-a cheltuit întru slăvirea convențională a contemporanilor noștri celor mai reprezentativi, gratificați, adeseori, cu epitete precum «glorioși», «deosebiți», «eroi ai epocii noastre», fără reliefaarea psihologiei lor autentice, realmente impunătoare. Prea adesea, în articolele noastre, am înfățișat astfel «eroul pozitiv» încât chipul său abstract aducea cu un presupus prototip al unui «Übermensch». În realitate, «omul nou» e omul de totdeauna trăind într-o perioadă istorică dată și purtând amprenta fizionomiei acesteia. [...] Caracterul general uman al tipurilor din societatea noastră rămâne același cu al tipurilor din societățile precedente: generosul, sentimentalul, cutezătorul, avarul, leneșul, perfidul etc., nu însă un avar sau un cutezător abstract, ci riguros determinat social și individual, ca întotdeauna. [...] Noțiunea «erou pozitiv» devenise un poncif, ajungând să numească o pură abstracțiune, icoana unui tip inexistent în viață, un presupus model de perfecțiune, un misterios prototip platonice de «erou al timpului nostru». Hotărât, nu astfel trebuie înțeles eroul pozitiv. El nu e Mesia, ci om pieritor, aidoma fiecăruia din noi, supus greșelii, suferinței, mânat de patimi și aventuri înălțătoare, capabil a săvârși fapte mari ca și acte necugetate”. □ Prin intermediul articolului *Cum să fim moderni*, Victor Kernbach își exprimă opinia „în legătură cu controversa despre spiritul modern”, susținând că nu tema determină caracterul „modern”, ci „perspectiva creatorului”: „Cred că nu mai e nevoie să demonstrăm adevărul evident că epoca poate da răspunsuri

prin oamenii puternic ancorați de ea, adică prin oamenii care o compun și o creează, prin oamenii moderni. Vreau să amintesc, prin această afirmație, că despre spiritul modern trebuie să discutăm din perspective moderne. [...] Unii mai spun și azi (mai e nevoie să adaug că sunt dogmatici?) că un creator nu poate fi modern decât dacă-și adună materialul dintr-o sferă tematică modernă. Mi se pare absurd ca critica literară să încerce a impune creatorilor de literatură o anume sferă tematică (și, dragă doamne, a făcut-o nu o singură dată). Chestiunea apartenenței moderne stă nu în abordarea temelor, ci în perspectiva din care le privește creatorul. Dar critica are dreptul (și implicit obligația) de a observa dacă autorii se orientează bine în conformitate cu cerințele contemporaneității în sferele tematice posibile, și mai ales de a semnală justetea sau falsitatea perspectivei autorului. Un creator poate să aducă trecutul la sine, să-l judece și să-l înfățișeze contemporanilor săi, judecat; dar nu e creator autentic (și nici om modern) acela care privește prezentul din perspectiva trecutului. [...] Tradiționalul și modernul nu sunt două elemente care se neagă unul pe altul, ci care se continuă unul pe altul. Ce e azi modern, mâine va fi tradițional și aceasta în chip ireversibil. Inovația nici nu poate exista fără să se alimenteze din tezaurul tradiției. Altminteri ajungem la proletcultism. Dar nici revirimentul tradiției ca atare, bunăoară a pășunismului idealizat în formele lui primitive, în epoca electricității, nu corespunde chemării artei. Atunci ajungem la așa-numitul «tradiționalism» (de pildă, cel «gândirist») pe care-l practicase Nichifor Crainic”. □ Nina Cassian publică poezia *Delimitări*: „Aceste nu e pământul tău, lașule,/ Care te-ai aciuiat ca o molie în faldul steagului/ nostru./ Nici al tău, lingușitorule și mincinosule,/ Care mânjești cu vânzătoare săruturi fața/ adevărului./ Acesta nu poate fi pământul tău, corupătorule,/ Care încerci să deviezi corabia noastră către/ naufragii”.

23 noiembrie

• Cu prilejul „reeditării poeziilor lui Bacovia”, Al. Dimitriu-Păușești scrie, în „Contemporanul”, articolul *Precizări asupra simbolismului*, considerând că sunt necesare „lămuriri asupra laturilor [...] încă întunecate” și polemizând cu „tovarășii Vitner și Crohmălniceanu”: „Simbolismul a murit, dar a lăsat, prin revelația marilor poeți amintiți, o moștenire poetică acceptabilă. Firește că aventura simbolistă a fost, în alte privințe, un prost exemplu. Dadaismul și suprarealismul au mers cu «revolta» până la limitele extreme, când poezia, ca artă a cuvântului, încetează să mai existe. Expresii tipice ale unei culturi și ale unei organizații sociale în descompunere, încercările trecătoare de acest fel n-au găsit – cum era și firesc – niciun ecou în masele largi ale publicului cititor. Ele au întâmpinat de la început rezistența forțelor creatoare care, sprijinindu-se pe străvechile și puternicele tradiții ale culturii franceze, au știut

să apere viața poeziei de germenii descompunerii”. □ Sub titlul generic „Amintiri”, Păstorel semnează un scurt articol despre *Topârceanu funcționar*.

28 noiembrie

- În „Scânteia”, Aurel Martin publică o recenzie la volumul I al *Operele alese* ale lui Gala Galaction, scriitor recuperat pentru dimensiunea realistă a prozei sale care „iese biruitoare” din „ciocnirea” cu „credințe[le] teologice”. În plus, „Romanele lui Gala Galaction sunt tribune de la care se propovăduiește dragostea de oameni – fără discriminări rasiale, naționale sau religioase – și necesitatea înlăturării racilelor capitalismului, generatoare principale și primordiale ale răului social [...]”.

29 noiembrie

- „Gazeta literară” lansează, în editorialul *Neclintîți pe poziții*, chemări oficiale la lupta acerbă împotriva „dușmanului dogmatic”: „A lupta împotriva dogmatismului înseamnă în primul rând a lupta împotriva idealismului metafizic, ca și împotriva materialismului vulgar, mecanicist. Înseamnă a lupta împotriva a ceea ce poate împiedica gândirea contemporană înaintată, gândirea materialist-dialectică, de a cuceri și supune analizei profunde întreaga complexitate și întregul dinamism al vieții. Lupta deschisă de noi împotriva dogmatismului este o înaltă luptă ideologică, în care milităm pentru victoria deplină a ideologiei clasei muncitoare, împotriva frânelor care i-ar putea reține dezvoltarea practică mereu înainte. Cine uită că are de combătut dogmatismul de pe ferme poziții partinice, cine uită că are de combătut dogmatismul pentru a întări pozițiile partinice în literatură, – acela poate oricând să cadă el însuși în dogmatism, opunând dogmelor care schilodesc gândirea marxistă, vechile dogme ale gândirii idealiste și metafizice. [...] Critica antidogmatică este de un real ajutor luptei partidului nostru pentru dezvoltarea liberă de orice frâne a literaturii realist-socialiste românești. Dar numai dacă pornește de pe o certă poziție ideologică marxist-leninistă, și numai dacă are în vedere consolidarea principiilor fundamentale ale literaturii socialiste. Chestiunea esențială rămâne mereu aceeași: de pe ce poziție și cu ce scop, în folosul cui ne spunem cuvântul în lupta antidogmatică. Simțul responsabilității noastre trebuie să ne asigure un răspuns precis întotdeauna. Să nu vadă lumina tiparului niciun cuvânt despre care nu ne putem răspunde fără șovăire: va sluji cauza literaturii realist-socialiste și a socialismului, va lovi în dușmanii literaturii socialiste și ai socialismului. Să ripostăm prompt la orice confuzie care, intenționat sau nu, constituie o tentativă de a folosi lupta împotriva dogmatismului, pentru a strecura dogmele ideologiei burgheze, pentru a întuneca ceea ce este clar și sfânt pentru noi: că literatura noastră este o literatură socialistă, o literatură care servește cea mai scumpă năzuință a poporului, construirea socialismului”. □ La rubrica „La ce lucrează scriitorii”, V.R. stă *De vorbă cu Eugen Barbu*:

„– În ultima vreme, dvs. ați publicat câteva fragmente din lucrări de mai mare amploare. În ce stadiu se află volumele respective? – Peste câteva zile va ieși de sub tipar, la Editura Tineretului, *Unsprezece*, roman pe temă sportivă, pentru tineret, *Groapa* va intra în curând sub tipar. Actualmente, definitivez *Patria*, volum de impresii literare despre frumusețile țării noastre. – Ce aveți acum pe masa de lucru? – În momentul de față lucrez la o piesă de teatru, *Să nu-ți faci prăvălie cu scară*, a cărei acțiune se petrece în anii 1940, 1942, 1944, 1948; în lumea ceferiștilor, hamalilor, în jurul Gării de Nord a Capitalei. Piesa, aproape terminată, este un episod dramatizat al romanului *Calea negustorilor*, continuare la *Groapa*. Acum lucrez la definitivarea ei. Mai am pe șantier un scenariu de film, *Unsprezece*, după romanul cu același nume, și lucrez la scenariul *Călătorii pierdute*, de astă dată împreună cu scriitorul Radu Boureanu și regizorul H. Boroș. – Dar proiecte? Scriitorul a zâmbit și a răspuns scurt: – Multe... și ne-a lăsat un moment să așteptăm. Am insistat, dar n-am putut smulge decât o singură mărturisire: – Plănuiesc un roman mai amplu a cărei acțiune se va desfășura între anii 1936-1950. Mă tem să nu-l termin tot în zece ani, cum am făcut și cu *Groapa* [...]. – Un roman autobiografic? – Într-un fel, da. – Și alte proiecte? – Nu-s de ajuns?”. □ În articolul „*Spirit modern*” sau *curent literar*?, Andrei Băleanu își exprimă dubiile cu privire la consistența precisă a sintagmei „spirit modern”, formulă uzuală care predispune la un nou schematism: „Noțiunea «spiritului modern» este vagă și confuză, căci are pretenția să definească într-un singur termen un număr de fenomene deosebite, cu raporturi complexe între ele, și care nu pot fi reunite schematic într-o categorie comună. Dacă vom încadra toate aceste fenomene în limitele aceleiași noțiuni de «spirit modern», va dispărea în mod inevitabil din atenție faptul că în epoca noastră există mai multe direcții fundamentale de gândire și creație – în funcție de anumite raporturi de clasă – faptul că pe de altă parte există un proces de maturizare a literaturii naționale precum și un progres pe plan universal al mijloacelor de expresie și al procedeelelor artistice, care nu corespunde direct și nemijlocit evoluției sociale și ideologice și care deci are nevoie și de o cercetare aparte, dispărea în fine din câmpul vizual faptul că literatura socialistă se poate dezvolta în stiluri variate. Toate acestea se amestecă într-o singură pastă denumită «spirit modern» – formulă care datorită eclectismului ei nu spune mare lucru. Când spun despre un scriitor că e realist, că are trăsături romantice, când spun că e mai înclinat către lirism sau către ciocniri dramatice, e limpede ce se înțelege prin asta. La fel, când folosesc oricare altă noțiune științifică a esteticii și criticii literare. Dacă afirm însă despre un scriitor că e «modern», n-am spus de fapt nimic despre el și trebuie să urmeze obligatoriu un: «adică...». Prin urmare, introducerea noțiunii de «spirit modern» nu reprezintă o perfecționare a instrumentelor criticului, un spor de finețe și subtilitate în aprecierea specificului fenomenelor artistice, ci dimpotrivă o îngroșare până la schematizare a liniilor,

recurgerea la generalizări forțate, învâlmășirea multor lucruri diferite și silirea lor să intre în rama unei categorii care se vrea atotcuprinzătoare. Că epoca noastră își are, în ansamblu, o originalitate a ei, că ea va lăsa viitorului un anumit complex specific de valori literare este incontestabil. Dar această originalitate a epocii oferă nu imaginea unui «spirit modern» unitar, ci a mai multor «familii de spirit», ca să zic așa, care se ciocnesc pe diferite planuri și într-un fel sau altul se influențează reciproc”. La schimb, autorul articolului propune perspectiva unei „unități în diversitate”, jalonată strict de două „curente” de bază: „realismul romantic de tip gorkian” și „realismul obiectiv”: „La noi în țară, cred că un scriitor ca Zaharia Stancu, de pildă, e mai aproape de primul curent, pe când la cel de al doilea aderă fără doar și poate Marin Preda”.

30 noiembrie

- La rubrica „Tribuna creației” din „Contemporanul”, intervenind în dezbateră a cărei principală platformă de discuții o reprezenta „Gazeta literară”, Aurel Martin caută să adecveze sensul „modernismului” la specificul literar al momentului, prin trucul deplasării accentului de pe semnificația de „tehnică inovatoare”, pe aceea de „atitudine”: „De fapt, esența noțiunii controversate nu stă în elementele ei circumstanțiale, exterioare (sau, în cel mai bun caz, derivate), ci în ceea ce se cheamă, cu un termen îndătinat, viziunea scriitorului, mai precis, atitudinea sa. Aceasta, în primul rând, îi poate conferi sau nu unei opere (presupunând neîncetat permanența talentului) calitatea de modernă sau anacronică. În sensul acesta, orice artist autentic e modern în măsura în care punctul său de vedere ideologic traduce atitudinile cele mai înaintate ale contemporaneității. Astfel, oricât s-ar strădui să fie un novator în ale tehnicii sau un partizan al mijloacelor celor mai rafinate, el nu va izbuti să-și înscrie, cu adevărat, creația în seria aceloră caracterizate cu calificativul general de modern. Opera sa va fi, atunci, cel mult pseudomodernă [...]”. (*În legătură cu „spiritul modern”*).

[NOIEMBRIE]

- Revista lunară „Cartea”, nr. 4, anunță *Decada cărții*, „care se va sărbători între 21-30 decembrie 1956”: „Și în anul acesta Decada cărții vine să încununeze realizări însemnate ale editurilor noastre: 2388 titluri, de o mare varietate tematică, apărute până la sfârșitul trimestrului III, într-un tiraj total de 32 292 204 exemplare. [...] Se vor organiza, în orașele mai importante din țară, festivaluri literar-artistice care vor reuni laolaltă scriitori, artiști și cititori. Bazare ale cărții, frumos amenajate și bine aprovizionate, vor atrage, ca și în ceilalți ani, numeroși vizitatori. În unele librării mari din Capitală, vor funcționa secții speciale pentru cadouri. Nici aprovizionarea cu cărți la locul de muncă nu va fi neglijată. Librăriile, care prin intermediul difuzorilor

procentuali deservesc standurile de cărți din fabrici, întreprinderi și instituții, vor asigura aprovizionarea acestora cu cărțile din producția curentă și vor organiza acțiuni de popularizare și difuzare a cărții.” □ Ing. A. Toma și Gh. Argint scriu despre **Literatura tehnică și științifică în 1957**. □ Referindu-se la revoluția maghiară Camil Șerban semnează articolul **Dușmanii poporului maghiar sunt dușmanii culturii**: „Priviți această fotografie. Era o mare librărie din Budapesta, un loc liniștit unde tineri și bătrâni, studenți și școlari veneau să primească lumină. Au trecut însă pe acolo emulii vrednici ai acelora care au șters de pe suprafața pământului Lidice și Oradour și, în numai câteva clipe, din frumoasa librărie budapestană *Horizont*, n-a mai rămas nimic. Strada e plină de cărți. Zac, cu filele rupte și aruncate în noroiul drumului, operele nemuritoare ale titanilor scrisului universal. [...] Poporul român, care n-a uitat nici 1907 și nici 1913, și nici 1933 și nici 1941, face zid de netrecut în jurul partidului și guvernului pentru apărarea tuturor cuceririlor sale revoluționare. Cărțile lui Sadoveanu nu vor mai arde niciodată în București!”

• „Scrisul bănățean”, nr. 11, publică versuri de Mihai Beniuc (*Zidarii*), Petre Stoica (*Numai murind, Dezgheț*), Aurel Covaci (*Când vremea*), o povestire de I. D. Sârbu (*Trei cărămizi negre*), traduceri de Romulus Vulpescu din F. Villon (fragment din *Diata cea mare*) și de Nicolae Țirioi din Emile Verhaeren (*Moara*). □ Petru Comarnescu scrie despre **George Enescu și specificul național**. □ Leonard Gavrilu recenzează **Încercări de analiză literară** de S. Damian: „Majoritatea studiilor și cronicilor sale amintesc fișa psihologică amplă, nuanțată, datele fiind raportate la mediul de clasă, la momentul istoric, la stadiul evoluției sociale.” (**Pasiunea analizei critice**). □ La rubrica „Recitind literatura dintre anii 1920-1930”, Ov. S. Crohmălniceanu scrie despre **Ciclul morții** din *Versuri* de Camil Petrescu.

• „Steaua”, nr. 11, publică poezia *Ne supra crepida* de Tudor Arghezi, *Chinta regală*, fragment din *Cronică de familie* de Petru Dumitriu, și poeme de Petre Stoica (*Noaptea orașului*, *Chipurile noastre*, *Peisaj din Deltă*, *O fată*, *Bucurie*, *Floarea-soarelui*). □ Victor Felea scrie despre **Poezii** de Ion Horea (**Poezia vieții rurale**), iar Ion Oarcășu despre S. Damian, **Încercări de analiză literară (Însemnări despre un volum de critică literară)**. □ Henri Jacquier semnează comemorarea a 30 de ani de la moartea lui **Vasile Bogrea (1926- 1956)**. □ În nota **Măiestrie critică (ii)**, șt. r. îl ia peste picior pe Dan Hăulică, pentru stilul articolului **Distincții necesare** („Gazeta literară”, nr. 44, 1 noiembrie).

• „Tânărul scriitor”, nr. 11, publică poezii de Ștefan Aug. Doinaș (*Inscripție pe lampa lui Diogene*, *Amanta*), Florența Albu (prezentată de Mihu Dragomir), H. Grănescu, Leonida Neamțu, precum și *Amintiri* de Cella Delavrancea. □ Horia Oprescu ia un interviu lui **Tudor Arghezi despre începuturile sale literare**: „Primul meu «maestru», cum spuneți dumneavoastră, a fost părintele Abramescu de la Biserica Brezoianu, un preot bălan, cult, frumos, cu dragoste de copii. El m-a învățat abecedarul. [...] prin el, prin părintele Abramescu, am

devenit cititor. Acum rămâne de văzut ce facem cu autorul... Cred că în literatură, am fost un copil fără mamă și fără tată. Dacă mi-aș recunoaște un părinte adoptiv – în cele gândite și măzgălite, l-aș numi pe profesorul meu G.O. Gârbea, care a scris și el. Făcuse un poem intitulat *Iov*. Dar tăria lui nu era în a scrie, ci în a răspândi buna și mirabila limbă românească pe care o cunoștea ca nimeni altul. La școală era totdeauna un adevărat balamuc, pe care-l făceau cei vreo cincizeci de dulăi care constituiau o clasă de liceu. Erau oameni cu mustați, uneori mai bătrâni decât profesorul și care, trimiși la școală de părinții lor, – cârciumari sau lăptari – țineau neapărat să ajungă miniștri. Categoria lor era denumită «măgarii din fund» Eleviiăștia cu mustați nu stăteau niciodată în primele bănci și profesorii se cam temeau de ei. [...] În clasă erau vreo trei elevi, printre care și eu, la care Gârbea ținea în mod deosebit. Numai cu noi lucra cu plăcere. Și, trebuie să mărturisesc, cu mine, în special. Mă chema adesea, după amiezile, la el acasă, în strada Romană. Avea o bibliotecă mare, aflată însă într-o învâlmășeală de nedescris. Dimineața aveam cursuri. După amiezile erau libere și mai totdeauna, veneam aci să citesc. Gârbea mi-a arătat, primul, farmecele limbii noastre, ambiționându-mă să rezolv, dacă se va putea, probleme în legătură cu acest subiect. Acest G. O. Gârbea era un om frumos și interesant. (Mi-ar plăcea să cred că era oltean). – *Ați mai avut și alți maeștri?* – Da, am avut mai mulți: TRIODUL MARE, AGHIAZMATARUL, LITURGHIA, CEASLOVUL și MINEELE... Găsite prin mănăstiri. Dintre călugării de care-mi amintesc, primul este părintele PAISIE, un schivnic trăit douăzeci de ani printre șacalii din Tebaida. Cât voi dura, n-am să uit surâsul lui serafic și delicat. Un alt om care a rămas în amintirea copilăriei mele este Alexandru Odobescu. Pe atunci, autorul lui *Pseudochenegheticos*, – în calitate de director al școlii normale (sau așa ceva) – făcea demonstrații cu elevii din clasele primare, învățându-i, practic, sistemul zecimal. Așa mi-l amintesc. A venit și la școala noastră ca să ne învețe cum se cântărește. Făceam experiențele cu zahăr. Apoi dădea și elevului câte două-trei bucățele... Un bărbat mai frumos ca Alexandru Odobescu n-am mai văzut. [...] Aveam un coleg care se distingea printr-o repetenție continuă și care scria poezii. Pe acea vreme, poetul de cel mai mare răsunset în străinătate era François Coppée, care avea în România, echivalent, pe Radu R. Rosetti, tuns la fel și cu pălărie la fel. Nota cea mai mare a colegului meu de bancă era trei. (Pe-atunci, notațiile la școală se făceau până la zece). Însă eu îl priveam pe colegul-poet ca pe o vietate ce venea în legătură cu zeitățile. Aveam pentru el o infinită admirație. – *Cum se numea poetul?* – BARZON! Purta, desigur, lavalieră de mătase care-i ascundea la gât niște măștișoare chirurgicale... Locuia pe strada Neptun și era oarecum vecin cu mine care locuiam pe strada Sculpturii. După spusa lui, colabora la diverse reviste ale timpului. Într-o zi, mergând pe stradă cu colegul meu, îl văd că se oprește în fața unei cutii de scrisori, în care zvârle un plic: – Am trimes la «Lumea nouă», o poezie care va

apare în primul număr, îmi spuse el. Dar la apariția revistei, nu am găsit poezia și nici în celelalte numere. Atunci, în glumă, făcui și eu câteva versuri pe care le-am scris chiar în fața lui, pe bancă, semnând cu numele meu: I. N. Theodorescu. Săptămâna următoare, am găsit în revistă, la „Poșta redacției”, următoarea notă: «I.N.T. MAI ȘTII DE UNDE SARE IEPURELE?» Barzon a fost distrus. De atunci și-a modificat atitudinea față de mine. Prestigiul meu a crescut imens în ochii lui. Îmi făcea mici cadouri, mă privea cu ochi «amigdalini». Mult mai târziu, am cunoscut pe socialistul Theodorescu, care condusesese, odinioară, «Lumea nouă» și, fiind la el la masă într-o seară, i-am amintit răspunsul ce mi-a dat cu mulți ani în urmă la «Poșta redacției». Și am râs amândoi, în hohote.” □ Silvian Iosifescu recenzează **S. Damian: Încercări de analiză literară**. □ Aurel Martin scrie despre placheta de versuri *Prefață viitorului* de Lucian Dumitrescu – **Renașterea unui poet**.

• În „Viața Românească” apar fragmente din romanul *Scrinul negru* de G. Călinescu și poeme de Al. Philippide (*Glasuri; O, câte lucruri; Spun călătorii; Aplec urechea*), Radu Boureanu (*Amurg la Histria; În termele Histriei; Oenochoe; Ea și planeta Marte; Rime în cap de vers*), Maria Banuș (*Păpuși de ceară*) și Nina Cassian (*Am văzut mări; Cu ochii închiși; Pe ahun; Un punct de vedere neștiințific; Impostură; Spaima; Fișă; Reminiscențe; Casa lui Cehov*). □ Ion Vitner își publică prima parte a studiului **C. D. Gherea – reconstituire biografică**. □ La „Cronica literară”, Ov. S. Crohmălniceanu comentează *Enigma Otiliei* de G. Călinescu: „S-a ajuns la un punct de vedere paradoxal în legătură cu *Enigma Otiliei*. Pe de o parte criticii spun: iată un roman balzacian, de cea mai tipică factură balzaciană, poate unicul roman într-adevăr balzacian din literatura noastră, pe de cealaltă parte tot ei strigă: iată un exemplu de proză «modernă», «citadină», «contemporană» plină de «pătrundere analitică intelectuală», axată pe «concretul psihologic», de o mare «mobilitate epică» ș.a.m.d. Paradoxul e că ambele opinii se țin în picioare chiar după un examen mai atent: Cel puțin ca metodă, romanul adoptă metoda de lucru a lui Balzac. Viața socială e studiată în spiritul științelor naturale cu sentimentul unității ansamblului și cu intenția clasificării indivizilor pe specii. Se face descrierea animalului în mediul ambiant cu o mare atenție la valoarea definitorie, pe care o are pentru el viziunea. De aci limbajul mobilelor, al clădirilor, străzilor și cartierelor. Tema însăși e balzaciană; în centrul cărții stă istoria unei moșteniri și lupta pentru înavuțire, pentru urcarea scării sociale, imprimă acțiunilor principalul sens. Unii dintre eroi înaintează chiar către mobilurile vieții lor cu acea încordare a voinței tipic balzaciană, care-i înscrie în familia lui Rastignac ca pe Stănică Rațiu sau a lui Gobseck ca pe Moș Costache Giurgiuveanu. Narațiunea pornește de asemeni ca în Balzac, rupându-se deodată, într-un punct bine determinat în spațiu și timp [...] și oprindu-se fără sentimentul convenției pentru a face metodic descrierea interioarelor și a fizionomiilor [...]. Dar privite dintr-un alt unghi, personajele vă-

desc o complicație interioară străină prozei balzaciene. Astfel romancierul își întinde studiul și asupra psihologiilor incerte, «enigmatice», cu răsturnări bruște și reacții derutante, cum e psihologia Otiliei. [...] Modern se poate spune că e și interesul pentru fenomene psihologice cercetate încă insuficient sub raport literar, ca dezagregarea personalității, alienarea, dedublarea conștiinței etc. [...] În general sufletul omenesc e observat într-un spirit mai nou, intuindu-i-se dialectica. Analiza e împinsă cu subtilitate și cu un fel de satisfacție intelectuală până acolo unde trăsăturile de caracter trec prin jocul complicat al compensațiilor în contrariul lor. [...] Se folosește apoi și o tehnică modernă a relativizării imaginii, prin răsfrângerea ei în mai multe oglinzi cu unghiuri de incidență variată, ca la Camil Petrescu.” Urmează un comentariu al poeticii călinesciene, cu referire îndeosebi la *Sensul clasicismului*: „Ce folos are pentru noi această constatare? În primul rând, ne explică de ce G. Călinescu poate face roman modern, păstrându-și toate preferințele mărturisite. [...] În al doilea rând, ne pune în gardă împotriva primejdiei de a vedea în *Enigma Otiliei* numai o critică la adresa familiei burgheze și atât. Dintr-o astfel de interpretare strict sociologică dispare universalul, și el înainte de toate constituie preocuparea principală a romancierului nostru. [...] Care e însă atunci schema universală, formulată de G. Călinescu în *Enigma Otiliei*? Cea din toate romanele lui, a ideii de paternitate [...]. Într-adevăr, cercetată mai de aproape, literatura lui G. Călinescu se vedește a fi un subtil studiu caracterologic în jurul acestei idei. [...] O mistică a paternității domină opera lui Balzac, pe care iarăși am greși socotindu-l numai un pictor de moravuri al epocii, fără nicio preocupare de ordin universal. Iar, dacă e vorba să facem aprecieri, pe planul acesta G. Călinescu manifestă de fapt afinitățile cele mai serioase cu autorul *Comediei Umane*. [...] *Enigma Otiliei* se dovedește astfel un roman de profundă critică socială, de sângeroasă execuție a familiei burgheze într-o perspectivă mult mai amplă, de natură universală. [...] Să ne întoarcem acum însă la problema noastră inițială. E *Enigma Otiliei* un roman clasic sau un roman modern? Și are într-adevăr scrisul lui G. Călinescu o organizare clasică? [...] Așa cum am arătat, o bună parte din personajele lui G. Călinescu corespund într-adevăr, după expresia lui, unei «umanități canonice», sunt studii de caracterologie. [...] Dar în *Enigma Otiliei*, ca și în *Cartea nunții*, ca și în *Bietul Ioanide*, există o a doua față a romancierului, foarte deosebită de cea descrisă până aici. Un gust enorm de transfigurare poetică a realității, de aglutinare și proiectare a formelor ei în plan fantastic trădează un Călinescu romantic. [...] Unde este însă punctul în care aceste două atitudini estetice se întâlnesc? Aș spune că într-un fel de inconstanță, stăpânită totuși mereu de ideea permanențelor. [...] Și în sensul ei tocmai, G. Călinescu este un autor modern. El nu repetă, ci lucrează cu sentimentul experienței făcute, pe care n-o absolutizează și a cărei sferă o cunoaște. Are patos ca romanticii, dar patosul lui e rece, supravegheat tot timpul de un puternic simț autoanalitic.” □ La

rubrica „Literatura realistă între 1920 și 1944”, Lucian Raicu scrie despre *Comicul în opera lui Gh. Brăescu*. □ La „Recenzii”, Al. Philippide publică unele *Însemnări despre poezia lui Lermontov*.

DECEMBRIE

1 decembrie

• Ion D. Sârbu publică, în „Flacăra” (nr. 23), povestirea *Pantofii noi*, datată „Petrila, iunie 1956”. □ La rubrica „Însemnări de lector”, Ion Mihăileanu prezintă volumele *Cântare omului și 1907*, de Tudor Arghezi („*Stihuri*” și „*peizaje*”): „Cei care au iubit întotdeauna creația lui Arghezi încearcă un sentiment de mare satisfacție că-l regăsesc din nou pe unul dintre marii poeți ai țării, îndrăzneț inovator și continuator al limbii noastre literare, prezent în primele rânduri ale poeziei contemporane zilelor noastre, prezent în publicistică, militând fățiș pentru cauza celor mulți.[...] Cred că nu este hazardată aprecierea că ambele cicluri reprezintă opere de maturitate dintre cele mai izbutite din creația lui Arghezi, în care e evidentă forța pe care o dă unirea dintre un mare talent și o înaltă concepție filosofică asupra vieții”.

5 decembrie

• „Scânteia” publică o poezie a lui G. Bacovia, intitulată *Divagări utile*, dedicată „eroicului Egipt” și „martirilor dreptății”.

6 decembrie

• În „Gazeta literară”, S. Damian face instrucție ideologică pe subiectul *Tânăra generație*, care „îmbogățește patrimoniul artei noastre realist-socialiste”: „[...] schimbul de mâine al literaturii inspiră speranță, încredere legitimă. Este o mare bucurie faptul că această generație s-a ivit în zodia socialistă, că ea se maturizează sub îndrumarea partidului clasei muncitoare. Dintre dovezile concludente, care răstoarnă calomniile profeților întreținuți de burghezie spre a proroci sterilitatea orânduirii socialiste, succesele literaturii tinerilor scriitori, crescuți în anii regimului de democrație populară, sunt și ele un argument puternic. Pentru condițiile favorabile de creație, pentru sfaturile înțelepte și eficace, pentru fermitatea în apărarea viitorului socialist, tinerii scriitori poartă o adâncă recunoștință Partidului Muncitoresc Român. [...] Ar fi orb sau rău intenționat acela care nu ar recunoaște că eliberarea țării de sub fascism a redat artei demnitatea ei. Partidul a salvat literatura din impasul decadentismului, i-a indicat calea apropierei de popor. Ideea leninistă a împlântării rădăcinilor culturii în viața maselor largi favorizează nașterea și dezvoltarea rapidă a noi talente. Tinerii scriitori sunt ajutați acum să obțină condiții bune de creație. Ei au posibilitatea de a publica periodic în presa literară. Profesiunea lor e stimată și stimulată. Debutul nu mai este rezultatul

favorii claselor stăpânitoare, care dau o pomană cerșetorului literar. Când nu ești mercenar, când talentul tău e apreciat nu ca o marfă, ci ca un mijloc de educație și de transmisie a frumosului, atunci dispăre izvorul umilinței și artistul devine un exponent autorizat al poporului. Regimul de democrație populară asigură tânărului scriitor largi posibilități de învățatură. El e scutit de a rătăci în labirintul idealismului și al metafizicii. Marxism-leninismul îi explică științific perspectivele istoriei, îi dă certitudine în studiul culturii umane și în înțelegerea artei. Tânărul scriitor nu mai este silit să renunțe la comuniunea cu poporul; vraja estetismului s-a destrămat. Conștient de rolul său cetățenesc, el are posibilitatea de a servi prin mijloacele artei cauza revoluției socialiste, cauza apărării păcii”. (vezi **Anexa**) □ La „Cronica literară”, Savin Bratu profită de recenzarea cărții *Cele două Franțe*, de Mihai Ralea, pentru a reproșa Hexagonului politica imperialistă: „Dar mai presus de toate, acad. Ralea a știut să facă, dintr-o carte de istorie a unei culturi, o carte de arzătoare actualitate, ale cărei semnificații depășesc textul. Pentru că azi, când vedem statul francez agresor, încăpățânat în conservarea colonialismului anacronic, condamnat de istoria contemporană, trebuie să avem mereu în gând existența eroică a celeilalte Franțe, a marii și adevăratei Franțe, care luptă pentru libertate și progres. În vreme ce o Franță urlă prin posturile de radio, împinsă de teama de a nu-și pierde privilegiile, Franța cealaltă cheamă, în frunte cu partidul comunist, la o politică înțeleaptă și patriotică, pusă în slujba poporului francez și a păcii mondiale. Una din Franțe a colaborat activ la atacarea Egiptului iubitor de libertate, atentează la suveranitatea Siriei, refuză independența Algeriei, susține pe sălbatici autori și executori ai putch-ului fascist din R.P. Ungară. Cealaltă Franță e alături de popoarele lumii întregi, în mersul ei ireversibil spre progresul social și național. Pe această Franță o iubim și o stimăm...”. □ Într-un grupaj, apar poeziile *N-au să ne sperie*, de Nicolae Labiș, respectiv *Mi-i dragă fața omenească*, de Camil Baltazar. □ Eugen Barbu publică reportajul dobrogean *Farmecul apelor*.

7 decembrie

- „Contemporanul” sărbătorește „100 de ani de la nașterea lui G.V. Plehanov”, prin articolul lui Ion Vitner – ***Un strălucit militant pentru realism***.

9 decembrie

- Mihail Petroveanu semnează în „Scânteia” recenzia volumului de poezii *Scriu negru pe alb* de Virgil Teodorescu, volum în care poetul „cântă partidul ca pe singurul izvor de speranță în viitorul patriei sale, de încredere în virtuțile transformatoare ale omului, de dragoste de viață. Partidul apare ca educatorul lui personal, care l-a ajutat să se smulgă din pâclele frământărilor sterpe, ale ispitelor singurătății, din încercările deznădejdiei și oboselii morale.” Elogiat pentru poeziile patriotice (între care se află un poem dedicat eroului comunist

Filimon Sârbu), pentru marile lor teme și pentru idealurile pe care le exprimă, poetul este apreciat și pentru poezia cu temă „erotică”, suavă și senzuală deopotrivă. Și totuși, „pentru a obține noi succese pe calea realismului socialist”, poetul este îndemnat „să urmeze consecvent propriul îndemn: „Deschide-ți ochii tăi nerăbdători/ Spre lumea care merge înainte/ Și lasă-te condus de-al tău popor!”.

12 decembrie

• În „Gazeta literară”, Al. Săndulescu prezintă volumul *Literatura universală și literatura națională*, de Tudor Vianu: „Scrișul și verbul prof. Tudor Vianu cuceresc într-adevăr prin patosul reținut, prin metoda riguroasă, purificată de orice pedantism, prin varietatea procedeeleor critice, și mai ales prin pasiunea autorului pentru marile figuri ale literaturii universale. Ultimul volum confirmă această predilecție a profesorului, care îndeamnă spre largi orizonturi de cercetare, capabile să cuprindă în întregime frumusețile spiritului omenesc. Noua sa carte constituie o demonstrație de metodă, dar în același timp și câștigul prețios al unei roditoare munci pe tărâmul istoriei literare”. (***Lauda umanismului***). □ Cu articolul ***Poezia vieții și reducția schematică***, îi vine rândul lui H. Zalis să etaleze convingeri și îndemnuri referitoare la actul creației dedogmatizate, învinovățindu-l pe M. Novicov pentru : „Originalitatea scriitorului nu se poate manifesta în afara atitudinii sale față de fenomenele vieții. Modul în care scriitorul oglindește realitatea constituie elementul esențial al originalității lui create, garanția autenticității imaginii artistice. [...] Cerința de a reda generalul, esențialul din viață, nu intră deloc în contradicție cu obligația de a face pregnant sesizabilă bogăția și complexitatea ei. Specificul artei rezidă tocmai în aceea că exprimă generalul prin particular. Neînțelegerea acestei indestructibile legături este cauza unor nereușite artistice care, în ciuda bunelor intenții, au frânat mersul înainte al unor scriitori pe drumul realismului socialist. Aici trebuie căutată una din rădăcinile schematismului. [...] Schematicii, sau cei care stimulau orientarea schematică, nu înțelegeau că opera de artă izvorăște din personalitatea artistului în ansamblul ei, din punerea la contribuție a tuturor facultăților sale: capacitate create, atitudine față de lume, gândire logică, dispoziție artistică etc. Dând consilii scriitorilor cu privire la tipicitatea posibilă a unor fapte, situații sau caractere, M. Novicov [...] stabilește că numai acele elemente sunt «tipice» prin mijlocirea cărora se obține direct lămurirea unor probleme politice, mobilizarea oamenilor muncii la lupta pentru un obiectiv politic. Confundând probabil obligațiile unui editorial cu sarcinile specifice artei, M. Novicov contribuia la apariția acelor lucrări seci, neconvingătoare, confecționate potrivit șabloanelor schematice. Dacă nesocotirea generalului duce la naturalism, disprețul pentru particular, pentru amănuntul semnificativ, apt să lumineze afirmarea vie, expresivă a individului duce la schematism și trădează

implicit cerințele tipizării în artă. [...] Progresul literaturii noastre nu poate fi asigurat fără combaterea intransigentă a cauzelor și stimulentele schematismului. Practica formulelor convenționale și a clișeele stereotipe este astăzi, din fericire, în bună măsură abandonată. Literatura noastră nouă trebuie să devină o oglindă a acestor zile tumultuoase și eroice. Aceasta este menirea și totodată noblețea ei. Viața patriei noastre oferă scriitorului militant un nesecat izvor de poezie”. □ La rubrica „Note și comentarii”, Al. O. Teodoreanu constată că un articol al său despre Moldova (*Crus Moldaves*), din sumarul numărului 11 al revistei „La Roumanie d’aujourd’hui”, fusese tradus lamentabil, în stilul unui pliant turistic: „Înaintând cu lectura, am ajuns la articolul intitulat *Crus Moldaves*, încheiat de semnătura mea, întregită și cu porecla (Păstorel!) în paranteză ce-i drept (ca mai la stânga). Îl am în față și ce să spun? Fiorii mă apucă! Cum, eu am scris asta? O, nu! Eu am semnat asta? Vai, da! Literale îmi joacă înaintea ochilor și gândul mă duce la îndepărtații ani ai tinereții, pe când eram ostaș, și mă trezesc răcnind: – Rău! Bateria 5-a! Rău, rău, rău! La loc mișcarea! Încet-încet, potolindu-mă, ridic receptorul și întreb un redactor: – Ce-i acest «salmigondis»? – Nu-i chiar așa, îmi zice, simple inadvertențe (verba volant!). Pentru a-i dovedi că-i chiar așa, iată, îi pun în față acele inadvertențe (scripta manent!). Dacă aș fi superstițios și dacă pe copertă aș fi citit nr. 13, mi-aș fi zis (desigur!) ghinion! și aș fi tăcut (poate!), dar superstițios nu sunt și pe copertă am citit bine (curat ghinion!) nr. 11. [...] Dar în afară de aceste, dacă vreți, plus-quam-inadvertențe, traducătorul îmi atribuie afirmații pe care nici nu m-am gândit să le fac. Așa, de pildă, d-sa afirmă și eu iscălesc că vinul provenit din feteasca roșie era cunoscut pe timpul lui Dumas. Nu-i cunoscut nici acum! Eu n-am spus decât că era cunoscut de către Dumas. D-sa mă face de asemeni să afirm că Murfatlarul se întinde pe 2000 (două mii) ha. Eu am scris limpede că acesta e numai un scop urmărit și un început de executare”. (*Inadvertențe?*).

14 decembrie

• În „Contemporanul”, Eugen Luca recenzează volumul de versuri *Primele iubiri* de Nicolae Labiș, autor căruia i se recunoaște, prin opoziție cu opiniile exprimate de criticii M. Petroveanu și G. Mărgărit, capacitatea de a „scrie [...] poezie filozofică valoroasă”: „Sensibil detașat de confracții săi de generație, Nicolae Labiș, în pofida tinereții, este, în cele mai valoroase creații ale sale, un artist care îmbogățește cu tonuri tari, pure, peisajul poeziei noastre contemporane. [...] Labiș, printre atâția poeți cochetând zelos cu romantismul, e un romantic autentic, un romantic și de viziune și prin procedee [...]. Vorbind despre poezia lui Labiș, unii confracți au ținut să scoată în evidență influențele care s-au exercitat asupra tânărului rapsod. S-au pomenit numele lui Eminescu, Sadoveanu, Arghezi și chiar al lui Barbu. Pe bună dreptate. Numai că dacă în mitul meșterului valah, utilizează elemente din tehnica lui Arghezi, el rămâne

totuși Labiș, adică original. E drept, și Eminescu se spovedea pădurii, dar lăsând la o parte faptul că aceasta e o modalitate poetică a poporului, de la care toți poeții învață, trebuie să arătăm că spovedania lui Labiș e alta, rostul ei altul. El se străduie să adune toate metalele nobile ale poeziei noastre, să le topească într-o retortă a lui, după o metodă a lui și să ivească, din noul produs, frumuseți care sunt numai ale lui. El nu pastișează și ar fi absurd să socotim că poate exista poet român care, într-un fel sau altul, să nu se resimtă de influența lui Eminescu, Arghezi, Sadoveanu.”. (*Un romantic autentic*).

15 decembrie

• „Scânteia” publică o notă a cărei sursă este Agerpress, despre *Sărbătorirea poetului G. Bacovia*, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” din capitală, cu ocazia aniversării de 75 de ani, la care au participat și au intervenit M. Beniuc, T. Arghezi, M. Banuș, N. Cassian, M. Breslașu, Ion Brad, E. Jebeleanu, V. Porumbacu, Cicerone Theodorescu, Gh. Tomozei și V. Tulbure.

18 decembrie

• „România liberă” îi prezintă pe „candidații propuși de F.D.P. pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională”: „Adunarea alegătorilor din circumscripția electorală «Ana Ipătescu» care a avut loc în sala de festivități a întreprinderii poligrafice nr. 1 a propus drept candidat [...] pe cunoscutul și apreciatul poet acad. Tudor Arghezi. Luând cuvântul, scriitorul Dumitru Corbea a propus drept candidat al F.D.P. pe acad. Tudor Arghezi. [...] Susținând propunerea făcută, zețarul Dumitru Marinescu a vorbit în cuvinte calde despre Tudor Arghezi, poet al poporului. Poetul Cicerone Theodorescu s-a asociat propunerii făcute [...]. Candidatura maestrului Tudor Arghezi a mai fost susținută de criticul literar O. S. Crohmălniceanu, de dramaturgul Mihail Davidoglu, de Elisabeta Crăciunescu, muncitoare în secția de legătorie a întreprinderii poligrafice nr. 1, de muncitoarea Chiriachița Mușat și de Mircea Bunescu, funcționar la fabrica de medicamente nr. 6”.

20 decembrie

• În „Gazeta literară”, Nicolae Jianu, indignat de evenimentele de la Budapesta, se simte dator să facă niște *Limpeziri*, punându-i inflexibil la punct pe burghezii latenți, pe „reacționari” și pe adversarii realismului-socialist: „Așa cum s-a petrecut, drama maghiară angajează omenirea și ea va rămâne pentru multă vreme un izvor de învățăminte. Și mai cu seamă pentru noi, cei de aici, aflați în plină revoluție socialistă, trăind într-o societate în care spiritul burghez există, stă la pândă și uneltește. Nu mă îndoiesc că, în timp ce se consuma tragedia ungară, s-au mișcat și la noi în vizuinile lor foștii moșieri și industriași, toată vermina burgheză, toată pleava electorală care a stăpânit acest popor până acum doisprezece ani. Știu că există oameni cinstiți și

scriitori dispuși să creadă cu naivitate că socotelile noastre cu burghezia sunt încheiate, că, lipsită de substanță economică, clasa aceasta este inofensivă și agonizantă. Periculoasă naivitate! Periculoasă și fatală pentru scriitorul care, gândind astfel, renunță de fapt la misiunea pe care istoria însăși i-o încredințează. [...] Niciun mare om politic, niciun guvern, niciun partid nu se poate substitui realității însăși, și, în măsura în care rămâne credincios acesteia, scriitorul face realism socialist. Ni se pare însă că acei care contestă realismul socialist își ascund în vâlurile teoretizării nevinovate, concepțiile lor antisocialiste. Am întâlnit destui reacționari dispuși la concesi și gata să se arate convertiți. «Da, e bun socialismul, dar nu te lasă să scrii orice!». Prin «a scrie orice» se înțelege desigur a putea scrie și împotriva socialismului, așa cum au făcut unii scriitori din Ungaria”.

21 decembrie

• În „Contemporanul”, Toma George Maiorescu publică, la pagina întâi, o *Convorbire cu Mihail Sadoveanu*, „candidat al F.D.P., în alegerile pentru Marea Adunare Națională”: „[...] Maestrul sorbi încet «turceasca», puse cu grijă ceașca pe măsuță, apoi continuă: – La revistele la care se plăteau colaborările, sumele erau în general foarte mici. Nu se putea trăi din literatură. Scriitorii aveau diferite slujbe: dădeau lecții, făceau corectură, scriau în locul altora, îndeobște slugăreau flămânzi și dezbrăcați. După câte-mi amintesc, se plătea cu câte 15 lei un foileton cu urmare și cu 20 lei o nuvelă. Cărțile se tipăreau în tiraje mici, edituri erau puține, majoritatea lor urmărind scopuri pur comerciale. – Cu cât vi s-au plătit primele cărți? – Cu sume derizorii. *Șoimii* – 100 lei, *Povestiri* – 200 lei, *Dureri înăbușite* – 300. Editorul avea dreptul să le retipărească timp de 5 ani fără vreo plată suplimentară. Mai târziu am stabilit un regim mai convenabil. – Ce legături existau între scriitori și cititorii lor? – Cercul cititorilor în trecut era destul de redus. Spre a putea fi stors și zdrobit, poporul n-avea nevoie să fie luminat nici într-un fel. Poporul era analfabet. Nu era în interesul guvernanților să-l lumineze. [...] În anul acesta, în Decada cărții, pleacă, întocmai ca în fiecare an, grupuri de scriitori prin toată țara ca să se întâlnească cu cititorii lor. Cartea a pătruns în popor. S-a lărgit cercul cititorilor. Poporul întreg este astăzi un cititor harnic. Au fost întemeiate zeci de mii de biblioteci, de cluburi și de colțuri roșii. [...] Am citit undeva că între 1949 și 1956 s-au editat peste 22.600 titluri de cărți, într-un tiraj de aproape 380 milioane de exemplare. De asemenea, s-a schimbat – fără a suferi nicio comparație cu trecutul – starea materială a scriitorilor. [...] Ultima mea carte, *Nicoară Potcoavă*, a avut la prima ediție un tiraj de 50.000 de exemplare”. □ Tudor Arghezi scrie „tableta” *Cartea*: „Pe om, adeseori trecutul istoric îl acuză, răspunzător numai filozofic de faptele lui când a domnit, la tribunalul conștiinței. În boxe, fantomele împărățiilor defuncte așteaptă cu găocile ochilor căscate, în landari de aur, verdictul zadarnic al unor judecători de

catedră. Omul s-a multiplicat și trece însângera. Simțindu-se îndreptățite să o facă, epocile învinovătesc pe cele precedente, o generație nouă contestă pe aceea din care a ieșit și pe drept cuvânt: pământul în luptă cu haosul nu poate să stea pe loc, nici viața din orizonturile lui. [...] Dar trăit în strâmbătate și hulă, omul a izbutit să se răscumpere și să se depășească; nu clădind numai monumental, în lat și-n sus, legiferând și asuprind, ci, născocind după ce a cântat și zugrăvit, graiul scris și, în sfârșit, Cartea... O ființă nouă și fără de moarte s-a ivit, neprevăzută de natură, care face numai petale și frunze. Răzbunarea omului e de astă-dată integrală și definitivă în fragila lui existență. Omul și-a făcut cartea în toată materialitatea și spiritualitatea ei; el o gândește, el o scrie, el îi dă hârtia, cerneala, tiparul, el îi adună foile, i le coase, i le leagă; el o citește. [...] Omul se isprăvește și cartea lui de-abia începe. [...] – Ai auzit, Domnișoară, că a înviat Baudelaire. Nu vrei să-mi dai ultima lui ediție apărută? Pe Bacovia l-am scos din cripta lui Lazăr săptămâna trecută...”

- „Scânteia” semnalează începutul „Decadei cărții”, „eveniment intrat în tradiția noastră culturală”, într-un articol care oferă, pe lângă date statistice despre activitatea editorială a anului, o listă cu scriitorii publicați în ultima perioadă (Alecsandri, Caragiale, Creangă, Vlahuță, Delavrancea, Hogaș, Sadoveanu și Arghezi, G. Călinescu și Camil Petrescu, Cezar Petrescu, M. Beniuc și N. Istvan, Lucia Demetrius, A. Istvan, S. Andras, Francisc Munteanu. N. Labiş, I. Brad, Laurențiu Fulga, A. Rău, Șt. Iureș), subliniind rolul educativ „imens” al literaturii.

22 decembrie

- Într-un dialog cu T.[eșu] S.[Solomonovici] din cotidianul „Munca”, Petru Dumitriu expune, în calitate de director al editurii, planul E.S.P.L.A. pentru anul 1957.

- În „România liberă”, se anunță că *A început Decada cărții*: „În localul Librăriei Noastre nr. 1 din Capitală, vineri după amiază a avut loc deschiderea festivă a Decadei cărții și a Bazarului central al cărții, organizate de Ministerul Culturii în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din R.P.R.. Cuvântul de deschidere a fost rostit de Petru Dumitriu, laureat al Premiului de Stat”. (Agerpres).

- La rubrica „Decada cărții” apare, în „Scânteia”, recenzia lui Valeriu Râpeanu la volumul de nuvele al Luciei Demetrius, *Oameni și jivine* (cu titlul *Un valoros volum de nuvele*), în care „tablou[lui] întunecat al lumii vechi i se opune imaginea luminoasă a adevăraților oameni, care aruncă o perspectivă optimistă, dătătoare de viață asupra întregului volum”. Deși impresia de ansamblu asupra volumului e una dintre cele mai bune, criticul nu ezită să amendeze, totuși, lipsurile reperabile la nivelul construcției personajelor, arătând că, „În timp ce reprezentanții lumii vechi [„jivinele”, n. n.] sunt zugrăviți cu o paletă mult mai bogată, cu o gamă portretistică mai amplă,

oamenii noi [...] sunt văzuți în culori palide și uniforme, trăsăturile lor de caracter se repetă și nu sunt subliniate la nivelul posibilităților artistice ale scriitoarei.”

- Moare, la București, în urma unui accident, poetul Nicolae Labiș.

23 decembrie

- În „Munca”, M. Coleșiu recenzează volumul *Familia Calaff* de Iulia Soare, „un roman care prin calitățile de netăgăduit ale primului volum se anunță deosebit de valoros”.

- B. Elvin semnează în „Scânteia” recenzia volumului *Scrieri alese* de Pavel Dan, apreciat pentru fresca satului și a școlii, medii urmărite „cu o remarcabilă finețe” în scrieri care „relevă „rapacitatea, hidoșenia morală a lumii capitaliste”, „raporturile nemiloase care domneau în lumea satului din trecut”, „lupta pentru existență”, dar care sunt traversate, pe alocuri, dincolo de „analiza aspră”, „de o undă de lirism”.

24 decembrie

- Mihail Sadoveanu publică, în „România liberă”, fragmentul *Slujitori și oameni boierești*, „din povestirea *Lisaveta*”.

27 decembrie

- În „România liberă”, H. Zalis prezintă volumul *Versuri alese*, de Victor Tulbure: „Suntem martorii unor strădanii de autenticizare și adâncire a son-dajului liric atât în propriul eu, cât și în al realităților din jur. Talentul lui Victor Tulbure stă cheazășie împlinirii novatoare tuturor acestor căutări. Cu o singură condiție. Aceea de a nu uita că limbajul poetic sugestiv nu se poate evidenția decât susținut de o reflexivitate matură, generoasă, capabilă să lumineze în chip original, idealurile timpului nostru. Liricul autentic trebuie să fie și un gânditor”. (*Victor Tulbure: Versuri alese*).

28 decembrie

- La pagina întâi a „Contemporanului”, Eugen Jebeleanu scrie editorialul *Republică* („Iată drumul Republicii noastre populare, iată și distanța străbătută. De la Manolescu sau Brătianu sau Catargi, regele escrocilor, la Sondorul, la Plugarul, la Metalurgistul, latifundiar al Muncii și al Cinstei lui, cunoscute până la marginile lumii...”), Tudor Arghezi publică „tableta” *Mă rog, și eu!*, iar G. Călinescu se ocupă în „cronica optimistului” de *Estetică ambulantă* (despre obiectivele istorico-turistice transilvănene: Sarmisegetuza, biserica de la Densuș, castelul de la Hunedoara ș.cl.). □ Geo Bogza îi face lui Nicolae Labiș necrologul-articol *Plâng Poetul!*: „Avea ceva de miel și de ied și de mânz, într-o primăvară pe o pajiște verde, când în aceste vietăți miracolul vieții re izbucnește cu atâta grație, încât îți vine să le mângâi, să le iei în brațe și

să le săruți pe botul moale și umed, în care se adună și e palpabil misterul materiei însuflețite, al universului uriaș și bătrân, începând să respire și să devină fragil și gingaș. Avea ceva de fir de iarbă care, în timp ce în jur uriașe forțe se ciocnesc, crește firesc și simplu și fără teamă, sigur de pactul dintre el și soare; și în adevăr, mai mult decât alte luxuriante specii, trezește senzația și emoția vieții, fiind luat drept simbol al ei de copilul cu ochi uimiți, de omul conștient, de poet, de pictor, de filozof. Era un pui de om cu totul și cu totul fermecător, gingaș și fragil și năzdrăvan, și îl iubeam și îmi era drag, și în atâtea rânduri mi-a venit să-l sărut pe botul lui de vițel, în care mai stăruia mirosul de lapte. [...] Și l-a strivit un tramvai. Iar vestea morții lui m-a zguduit, mi s-a părut revoltătoare și inadmisibilă, iar când a trebuit să o accept ca pe o realitate am suferit atroce, ca și cum aș fi aflat că a murit propriul meu copil. [...] Am sentimentul, am certitudinea, deznădejdea și revolta că în Nicolae Labiș destinul a strivit pe cel ce ar fi putut fi marele poet al generației sale. [...] După tributul de sânge și de suferințe pe care pământurile și oamenii țării noastre l-au plătit războiului tulburător de minți și istovitor de suflete, apariția unui poet ca Nicolae Labiș, mai ales după ce poezia trecuse prin canoanele esteticii dogmatice, atât de funestă spiritelor creatoare, apariția unui asemenea poet, original, inspirat și sever cu sine însuși, ne dădea dreptul să ne bucurăm și să nădăjduim. Dar, vai, iedul gingaș al celei mai noi poezii românești a fost strivit și nu-și va mai încorda lira. Mânzul năzdrăvan a murit, pe când era neînchipuit de fraged, lăsând în urma lui un gol dureros. A ne gândi acum unde ar fi putut să ducă drumul lui Labiș, abia început, înseamnă a simți ce incomensurabilă știrbire și cu neputință de precizat ca formă, a suferit ceea ce va fi profilul poeziei românești între anii 1950 și 2000. [...] Cine se va ridica în locul lui pe un cer ce are atâta nevoie de luceferi?”.

30 decembrie

- Tudor Arghezi publică în „Scânteia” un violent pamflet antimonarhic, intitulat **Republica**, în care mai întâi demontează în termeni dintre cei mai duri instituția monarhică în general (folosind din belșug „exemplele” oferite de istorie), urmând ca, într-o a doua secvență, să ofere în rezumat o narațiune exemplară, ilustrativă, despre dinastia de Hohenzollem. Alternativa la lumea întunecată a trecutului, cu instituțiile sale compromise, e, firește, republica, a cărei instaurare e, pentru pamfletar, dovada că „românii n-au fost niște idioți”.

[DECEMBRIE]

- În „Cartea”, nr. 5, Demostene Botez semnează articolul **Decada cărții**, în care compară prezentul cărții cu trecutul burghezo-moșieresc: „[cititorul de azi] Nu e un trântor îmbuibat, obsedat de plictiseală, care caută în carte o distracție efemeră și ușurică. NU e intelectualul lipit pământului care oftează la fel și în fața brutăriei și la vitrina librăriilor. El nu are impresia că este un

izolat, un fel de anormal care s-ar ocupa cu lucruri neserioase și nu-i amatorul exclusiv de senzații animalice, căutător de afrodisiace abstracte care să-i stimuleze simțurile bazate sau în degenerare. [...] Critica lui e aspră și directă. Poate că în clipele de nemulțumire nu are menajamente nici pentru biata carte din mână, pentru lucrul în sine, i-l trănțește cât colo de-i sar filele. Cititorul acesta nou a educat și scriitorul. I-a cerut ce vrea el. A refuzat cu încăpățănare să citească vreo carte cu cai verzi pe pereți. Și noul cititor a cerut aspecte de viață, oglindirea vieții. Și a cerut artă. În meseria lui, căci are una, este și el un artist. Știe regulile artei și le simte. E posibil că el n-ar putea să facă un poem, chiar dacă-l tai, dar va ști fără greș dacă poemul pe care i-l oferă scriitorul e bun sau rău. Și-i va spune și pentru ce, de-o să se crucească de unde știe așa de bine și de limpede critica literară, atunci când criticii literari de meserie o scaldă și vorbesc atât de sibilinic de nu mai înțelegi nimic.” □ Sergiu Fărcașanu îl omagiază pe Mihail Sadoveanu „cu prilejul apariției volumului 6 de *Opere*”: „Există opere pe care simți nevoia să le consulți, să recitești pasaje ale lor, atunci când e vorba de un anumit domeniu al vieții: e greu, de pildă, să te interesezi de problemele intelectualului, fără să-l consulți pe Camil Petrescu, sau de traiul zilnic al țărănimii de ieri și de azi fără să fii atent la scrierile lui Preda. Sadoveanu însă reprezintă o operă enciclopedică. El a cuprins toate domeniile vieții poporului, toate straturile sale, istoria sa de-a lungul veacurilor, dialectele, regiunile, obiceiurile, folclorul, viața megieșilor și conlocuitorilor săi – bulgari, turci, lipoveni, ruși, tătari, evrei, țigani, nemți, unguri, și a oamenilor din vechime, pani polonezi, hatmani de-ai cazacilor, călători francezi pe târâmurile noastre, el a cuprins vechile legende persane, el știe și descrie cu o precizie maximă aproape toate păturile sociale și meseriile, pe țărani, boieri, cărturari, vânători, slujbași, călugări, polițai, pe vechii voievozi și răzeși, el cuprinde toate obiceiurile și tradițiile, portul, descrierea amănunțită a fiecărei mâncări, fiecare peisaj al țării, uriașa bogăție a florei și faunei – totul. În această privință Sadoveanu e unic în literatura noastră – niciun scriitor clasic sau contemporan nu poate fi comparat cu el.” (*„Întind mâna spre rafturi”*).

• „Scrisul bănățean”, nr. 12, publică versuri de G. Bacovia (*Epodă*), Vlaicu Bârna (*Corvinii*), proză de I. Agârbiceanu (*Găini și găinușe*), etc. □ Lucian Blaga traduce o *Elegie* de Goethe. □ Leonard Gavriliu recenzează *Cordun. Turmele* de Eusebiu Camilar, amendând „iluzia că umbra maiestuoasă a lui Sadoveanu întunecă prea evident paginile așternute de Eusebiu Camilar ca să se mai încerce scoaterea lor la lumină” (*O viziune proprie și un stil*).

• „Steaua” publică poeme de A. E. Baconsky (*Toamna lanurilor de orez; Femei așteptând la Nam-Po; Ochiuri de apă; Somnul crizantemelor; Fostul soldat; Elegie la Marea Japoniei; Amintiri din Coreea*), Ion Rahoveanu (*Priveliște; Însemnări de drum*), Leonida Neamțu (*Un bătrân coboară din munți; Elegie; Un vis; Zbuciumul*), ciclul de versuri *Peisaj jugoslav* de Victor Felea

(*Țărmlul Adriaticei; Munți de piatră; Chiparoșii; Măslinii; În peștera de la Postoina; Rodia*), nuvela *Carierea lui Dimitrie Cozianu (I)* de Petru Dumitriu, povestirea *Zi de toamna* de D. R. Popescu, traduceri din Rainer Maria Rilke (de către Lucian Blaga, care semnează și o scurtă prezentare a poetului), Horvath Imre, Vincenzo Cardelli și Oscar Wilde. □ Două bilanțuri anuale realizează Marosi Péter (*Anul liricii și al publicisticii* – pentru literatura de expresie maghiară) și George Munteanu (*Anul literar 1956*), care își propune să ofere „o fotografie luată din avion” a anului curent. Astfel, tendința principală ar fi, pentru 1956, „consolidarea aceluia început de maturizare, evident pentru oricine de-un număr de ani încoace”. O dovadă a acestui fapt a fost și primul Congres al scriitorilor din R.P.R., care, între altele, „a constatat și recunoscut existența grupărilor literare animate de concepții proprii în problemele de creație – existența curentelor, recomandând sprijinirea lor; din acest ultim punct de vedere, e clar că primul Congres al scriitorilor a deschis literaturii noastre perspective și drumuri noi, care vor putea fi apreciate cum se cuvine abia în anii ce vin.” Cât despre „viața literară”, aceasta ar fi fost dominată de o „extraordinară efervescență de idei”, iar „principala trăsătură distinctivă” a discuțiilor din anul abia încheiat ar fi fost „*anti-dogmatismul*, străduința de a evita interpretările înguste, scolastice, iar printre rezultatele lor valabile pot fi socotite analiza și restabilirea proporțiilor exacte ale operei unor poeți ca Dan Deșliu, Eugen Frunză (în cuvântările de la Congres ale lui A. E. Baconsky, Aurel Rău, Aurel Gurghianu), demonstrarea convingătoare a valorii unei opere ca *Moromeții* (în articolele lui S. Damian, Lucian Raicu etc.), readucerea operei lui Bacovia în circuitul de valori ale actualității și restabilirea adevărului asupra simbolismului (A. E. Baconsky, Ov. S. Crohmălniceanu ș.a.).” Mai mult, „dezbaterile literare din acest an au început să deschidă și *teoretic* drumul spre afirmarea diferitelor curente literare. (*Practic*, asemenea curente au început să se profileze mai demult). A început să se întrevadă, anume, că realismul socialist e o concepție cu totul generală privitoare la zgrăvirea artistică a realității, nu o culegere de norme, și că în cadrul acestei concepții pot coexista diferite orientări creatoare, care să valorifice cu predilecție una sau alta dintre laturile ei, fără a face bineînțeles abstracție de celelalte.” De pildă, Eugen Jebeleanu și Dan Deșliu recurg, în anumite poeme, la niște tipare „tradiționaliste”, pe când Maria Banuș și A. E. Baconsky explorează formule „moderniste”. Cât privește fenomenul literar propriu-zis, George Munteanu reține, în poezie, volumele *Cântare omului* de Tudor Arghezi, *Azimă* de Mihai Beniuc, *Se arată lumea* de Maria Banuș, *Două poeme* de A. E. Baconsky, *Flori și ghimpi* de Tudor Mănescu. În proză, care rămâne, totuși, „sub nivelul posibilităților dovedite în anii trecuți”, s-ar distinge Eusebiu Camilar (prin adaptarea celor *1001 de nopți*), Petru Dumitriu (cu *Aquarium*), Marin Preda (*Ferestre întunecate*), Dumitru Corbea (*Recruții*), Francisc Munteanu (*A venit un om*), Dumitru Mircea (*Întoarcerea lui Nicolae*

Coșoiu), I. D. Mușat (*Războiul iobagilor*). În dramaturgie, George Munteanu reține piese de Mircea Ștefănescu, Lucia Demetrius, Petru Dumitriu și Sonia Filip, Tiberiu Vornic, Ioana Postelnicu, Mihail Davidoglu și Al. Mirodan. În critica literară s-au distins G. Călinescu, Tudor Vianu, S. Damian (*Încercări de analiză literară*), S. Iosifescu, G. Macovescu, Dumitru Micu și Lucian Raicu. Referitor la presa culturală, George Munteanu afirmă că „gruparea literară a revistei noastre a considerat și consideră că lupta pentru realismul socialist *trebuie identificată cu o luptă consecventă pentru modernitate în literatură*; e de domeniul logicii elementare că o literatură care se pretinde animată de cea mai înaltă concepție ideologică a vremii noastre să ambiționeze, implicit, a reprezenta ultimul cuvânt în materie de gust și eficiență artistică”. În mod concret, un atare deziderat ar presupune „două concluzii de ordin practic”: „întâi de toate, că [...] generațiile actuale de scriitori *trebuie să restabilească pe deplin legătura cu ultima verigă a tradiției literare vii, aceea pe care o reprezintă marea generație de scriitori dintre cele două războaie mondiale, ambiționând să soluționeze problemele de creație ce li se pun astăzi nu sub, ci deasupra nivelului artistic pe care l-a atins această generație*”; „în al doilea rând, – *trebuie găsite căile și mijloacele de a studia neconținut, a asimila și fructifica experiența artistică valabilă a întregii literaturi mondiale contemporane, fără de care orice literatură națională are toate șansele să devină mai mult sau mai puțin anacronică*”. □ La „Cronica literară”, Leon Baconsky comentează volumul I din *Opere alese* de Mihail Sebastian, polemizând cu o cronică a lui Radu Popescu: „Tipurile de visători create de Mihail Sebastian, departe de a fi [...] «niște pure ipoteze ale adolescenței, ale celui mai falacios romantism de copilărie», își închină întreaga viață unui ideal, pentru realizarea căruia, neavând alte mijloace de luptă, se refugiază adesea pe teritoriile iluzorii ale visului. [...] toți se simt izolați în mijlocul unei societăți meschine și triviale, pe care ar fi fericiți să o vadă altfel decât este ea în realitate.”

• În „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (anul V, nr. 3-4, iulie-decembrie 1956), G. Călinescu identifică *Izvoarele filosofiei teoretice a lui M. Eminescu*, Al. Bistrițianu analizează *Peisajul în basmul românesc*, I. C. Chițimia scrie despre *Fauna în basmul românesc*, iar Gh. Vrabie se oprește la *Flora în basmul românesc*. □ Tot în cuprinsul principal al revistei Ovidiu Papadima recapitulează *Literatura din foaia lui M. Kogălniceanu „Steaua Dunării”*, Lucia Cancerian scrie despre *Eroi în drama „Vlaicu Vodă” de Al. Davila*, iar Teodor Vârgolici semnează studiul *Poezia lui Tudor Arghezi*: „În istoria literaturii române, poezia lui Tudor Arghezi rămâne ca un monument singular, plin de strălucire, profund gândit și superior realizat artisticeste. Mesajul liric arghegian, alcătuit din îmbinarea terestrului cu astralul, a monstruosului cu suavul, transmis printr-o viziune largă, cosmică, aduce mărturia dramatică a luptei omului cu incertitudinile, cu descurajarea și

tristețea pricinuită de existența sa într-o «lume vagă, lăncezândă», aduce mărturia năzuințelor înobilatoare către o lume «limpede și blândă».” □ La rubrica „Cronică”, Mihai Novicov scrie despre **Combaterea cultului personalității și unele probleme ale creației literare**, înfierând manifestările recente ale „estetismului”, „liberalismului” și „nihilismului” („În viața literară, tendințele liberaliste se manifestă în special prin încercări zadarnice de a zdruncina atașamentul scriitorului la principiul leninist al spiritului de partid în creație. În mod concret, se propagă de către unii negarea succeselor literaturii noastre în anii construcției socialiste. [...] Despre ce vorbesc însă faptele? Despre o continuă înflorire a literaturii tocmai pe baza însușirii cât mai temeinice a spiritului de partid.”) și condamnând „răbufnirile ideologiei burgheze” prin care se încerca reabilitarea lui Titu Maiorescu: „A pleda acum pentru reabilitarea esteticii lui Titu Maiorescu înseamnă a încerca să împingi literatura noastră cu câteva decenii înapoi, înseamnă a nega tot ce s-a realizat împotriva lui Maiorescu și a urmașilor săi.” □ D. Vatamaniuc semnează o relatare despre **Congresul scriitorilor din R.P.R.**, iar Ovidiu Papadima punctează împlinirea a 75 de ani de la apariția revistei „Contemporanul”.

• „Tânărul scriitor” publică un nou interviu realizat de Horia Popescu cu **Tudor Arghezi despre sine și despre arta scrisului** (cu un autoportret): □ Sașa Pană evocă pe **Ion Călugăru**: „Mă socotesc debitor lui Ion Călugăru. Și bănuiesc așijderea pe mulți mânduitori ai slovei scrise și mai cu seamă pe cei care au avut posibilitatea să fie mai des în preajma sa. Convorbirile cu acest prob slujitor al literaturii erau pline de conținut. Plecai mai bogat de lângă omul bine informat și care folosea în argumentare stringența logicii din demonstrarea unei teoreme. Nimic pripit, nimic gratuit, niciodată superficial. Lecția mare ce rămâne – azi când scriitorul a devenit un pumn de cenușă – este probitatea, respectul față de cititor. Nicio pagină scrisă de mântuială. Ideile bine cântărite, exprimarea cea mai potrivită. Imaginea proaspătă. Ion Călugăru muncea mult la redactarea fiecărei fraze, până ce socotea că fiecare cuvânt e la locul lui, ca o rotiță dințată cu rol precis în funcționarea unui mecanism. Această migală îi plăcea.” □ Demostene Botez prezintă poezii de Radu Cârneli. □ Fănuș Neagu publică proza **Cocoșul roșu**. □ Petru Sfetcă prezintă și traduce din Giuseppe Ungaretti. □ La cronică literară, Aurel Martin scrie despre **Poezia lui Ion Horea**.

• „Viața Românească” cuprinde noi fragmente din romanul *Scrinul negru* de G. Călinescu, nuvela *Cămașa de mire* de Remus Luca, trei nuvele de Dominic Stanca (*Flinta lui Dămian*; *Slova de foc*; *Opincile*) și două poeme de Ștefan Aug. Doinaș (*Veșnicie*; *Orfeu*). □ În același număr, Ion Vitner publică partea a doua și ultima din **C. D. Gherea – reconstituire biografică**. □ La rubrica „Scriitori și curente”, Mircea Zăciu scrie despre **I. Al. Brătescu-Voinești**: „Noi nu «iertăm» nimic din cariera politică a lui Brătescu-Voinești și nu ștergem cu buretele peste rătăcirile lui penibile. Dar lumea pe care a zăgrăvit-o în atâtea

nuvele și cu atâta autenticitate nu poate fi nici ea uitată.” □ În secțiunea „Teorie și critică”, Dumitru Micu reconstituie concepția lui *Plehanov despre originile artei*, iar Dan Costa [Cornel Regman] punctează *Trei momente din evoluția unui scriitor* – Konstantin Fedin. Tot aici apare eseul Verei Călin *Pornind de la clasicism*: „Plecând de la clasicism, renaștere, romantism, se poate ajunge la concluzia că estetica marxistă nu câștigă de pe urma reducerii lipsită de finețe a unei multitudini de formule literare la punctele extreme, la alb și la negru, la realism și antirealism. E, între altele, un punct de vedere neistoric.” □ Un necrolog semnat „V.R.” consemnează dispariția lui Nicolae Labiș („Poezia lui Nicolae Labiș este inscripția pe care o lasă în inimile noastre un adolescent cu sufletul înaripat, pe care moartea l-a împiedicat să-și cânte toate cântecele, dar nu l-a oprit să-și exprime în fiecare zi credința în acel viitor minunat pentru care cu toții milităm.”), scriitor pe care și B. Elvin îl evocă în articolul *Primele iubiri*: „Acest poet, fruntaș în generația sa, aducea o vibrație particulară. Poezia sa era a unui copil care a trecut în altă vârstă păstrând nealterată puritatea de simțire. [...] Sensibilitatea sa curată și proaspătă exercita un control al valorilor morale și o făcea cu acuitate, cu răspundere și mai ales cu omenie. Iubire, prietenie, totul era mare și decisiv. Inima sa, împărțită între mari întrebări, se zbuciuma plină de speranță și era atât de generoasă încât îngăduia sentimentelor și visurilor noastre să se amestece cu ale ei. Îmbrățișarea era strânsă și emoționantă. *Primele iubiri* au înscris cele dintâi linii din graficul unei vieți care avea în urmă doar copilăria, iar înainte totul.”

1956 ANEXE

Lucian Raicu, *Țăranul lui Marin Preda un personaj modern*, „Contemporanul”, nr. 7, 17 februarie 1956.

„Nu trebuie să răscolim prea mult literatura clasică a satului, nici nu trebuie să analizăm, cu un excesiv simț al nuanțelor, replicile personajelor spre a găsi originalitatea romanului lui Marin Preda. Aceasta este izbitoare. Din faza istorică în care țăranul român a fost reprezentat de Rebreanu în *Răscoala* și în *Ion*, Marin Preda îl aduce dintr-odată în faza modernă, îl apropie mult de anii în care trăim, ni-l face contemporan. Pe planul istoric și al evoluției literaturii iată așadar întâiul semn al noutății; înnoirea înfăptuită de romancier pe planul istoric are importante consecințe. Rebreanu a dat un mare tablou al satului românesc în anii de pătrundere a relațiilor capitaliste. Dar s-a făcut observația că din paginile scrise de Rebreanu se pot deduce mai mult specificitatea și contururile de forță colectivă a țăranimii și mai puțin psihologia individuală. Nu e nicio exagerare în a spune că romanul lui Marin Preda – cel dintâi dintr-un ciclu proiectat – e replica dată acestei observații și totodată răspunsul la un deziderat. «Morometii e, probabil, primul roman psihologic al țăranimii. Analizând cu o pătrundere atât de adâncă psihologia individuală în toate manifestările ei, scriitorul a desprins pe țăran de pământ, l-a scos din preocupările sale firești, l-a izolat de existența socială, de planul istoric, cum pretind unii că obligă o asemenea întreprindere? Dimpotrivă, avem sentimentul că în literatura satului românesc, țăranul n-a fost atât de legat de preocupările existenței, de un cadru strict și atât de sesizant ca în prezentul roman al lui Marin Preda.

Construcția însăși a romanului se reazimă pe urmărirea procesului de destrămare a familiei, de pierdere treptată a iluziilor în stabilitatea gospodăriei individuale. Legile ordinii capitaliste acționează orbește, cu forța unui destin. Se acumulează întâmplările aparent lipsite de însemnătate și la un moment dat Moromete înțelege cu spaimă că nu mai e nimic de făcut, că strategia sa complicată, calculele ce și le-a făcut, marile eforturi depuse spre a menține liniștea și echilibrul familiei, toate au fost inutile. Procesul acesta este urmărit stringent, fază cu fază, de scriitor, până la consecințele definitive. Ca Nicolae să meargă la școală, Moromete vinde jumătate din grâu, la un preț derizoriu,

cealaltă jumătate o vinde pentru plata „foncierei”... Apoi, ca din întâmplare, cere și Aristide banii împrumutați de la el de Moromete, într-o vreme când prețul grâului fusese foarte ridicat. Vine și adresa de la «Marmorosch Blanck» și în cele din urmă, Moromete află uluit, că fiii mai mari l-au părăsit, luând cu ei oile și caii gospodăriei. Moromete cade într-o adâncă stare de depresiune. Nu mai e țăranul lui Slavici, trăind într-o vreme când caracterul economiei agrare lăsa un oarecare loc energiei personale. Acum energia și inteligența subtilă a lui Moromete și toate însușirile lui sufletești sunt neputincioase în fața crizei și a impasului economic. Acum sunt atotputernice energia nefastă și morala inumană ale lui Tudor Bălosu.

Căutătorii de poezie exterioară, citind acest roman, vor avea o foarte cruntă decepție. Socoteli bănești, urmărirea unui echilibru economic și, în genere, frământări de un extrem prozaism, iată ce găsim în paginile cărții. Cum procedează Moromete ca să iasă din impasul financiar, ce metode folosește Bălosu spre a acapara pământul și bunurile altora așteptând momentul strategic al crizei, ce planuri își face Achim fugind de acasă cu oile lui Moromete, ce fel de comerciant e Aristide, iată fenomene ce-l interesează pe Marin Preda ca romancier. Iată cazurile «de conștiință» asupra cărora își exercită Marin Preda însușirile de psiholog. Iată poezia «Moromeților»! Nu putem răspunde cu precizie definitivă dacă Ion e țăranul de la o mie nouă sute, ori cel de la o mie nouă sute douăzeci. Pe Moromete, însă, îl putem fixa și suntem gata să răspundem cu precizie la o asemenea întrebare (banală, prea scrupuloasă desigur, însă îndreptățită). Din punctul acesta de vedere, deși deosebit de multe altele, ne e mai la îndemână să-l apropiem pe țăranul lui Marin Preda de acela al lui Slavici. Și la Slavici întâlnim această pasiune a preocupărilor economice, bănești, specifice satului, încă de la începutul pătrunderii relațiilor capitaliste. Marin Preda însă privește din altă perspectivă, are nu numai intuiția spontană a proceselor economice, dar și înțelegerea lor științifică. Scad din această pricină pasiunea artistică, spontaneitatea? E mai puțin evidentă acca neasemuită bucurie a scriitorului când simte că e aproape să descopere procese sufletești și fenomene de viață noi, însă ascunse privirii altora? Conștiința și siguranța proceselor obiective din realitate nu duc la astfel de consecințe. Rar am văzut un scriitor care, ca Marin Preda, să manifeste atâta curiozitate pentru fapte încă neobservate de cineva și atâta bucurie deplină de creator când izbuteste să le dea un înțeles. Observația o punem în legătură cu atitudinea de scriitor a lui Marin Preda, cu atât mai mult cu cât în unele comentarii am văzut împinsă și exagerată până la neadevăr, constatarea, în esență justă dar insuficientă, a *obiectivității* romancierului. A spune că scriitorul e *absolut* obiectiv, că e impasibil, că nu izbutim cu niciun chip să-i ghicim atitudinea personală, să vedem dacă râde ori dacă plânge, să-i descoperim vreo tresărire, vreo crispă – iată observații lipsite de adevăr. Am văzut în romanul lui Marin Preda mult

simț al adevărului, antipatie pentru atitudinea exterior lirică, răceală impasibilă, observație înghețată, însă, nu. S-a făcut, bănuiesc, o confuzie între impasibilitatea rece și lipsa lirismului semănătorist. Aceasta însă derivă din caracterul esențial modern al țăranilor lui Marin Preda. Moromete, adevărat, n-are nimic din însușirile cu care tradiția încremenită l-a înzestrat pe țăran. Unde sunt raporturile tradiționale specific «rurale», «primitivitatea» și spaima de civilizație a țăranului? Le-au luat locul, fără nici un respect, noile relații între oameni, caracteristice pătrunderii capitalismului la sat. Firește, dacă ne-am opri aici, constatarea n-ar suferi de prea multă finețe, fără însă a fi inexactă. Se adaugă originalitatea de creator a lui Marin Preda, felul ironic de a considera tradițiile încremenite, un soi de aversiune personală față de imaginile acreditate de literatura semănătoristă. Moromete nu se sperie de civilizație. Bucureștiul nu-l neliniștește prea mult. Ba, scriitorul se folosește de prilej spre a strecura o parodie a imaginii tradiționale. Moromete îi zice cu ironie lui Achim, care pleacă la București să caute acolo pe un consătean, pe un anume Scămosu, *«fiindcă pe acolo – zice – toată lumea îl cunoaște»*. Moromete, Cocoșilă, Dumitru lui Nae nu se tem de politică, discută chestiunile arzătoare ale țării cu o mare dezinvoltură. De atâtea dezbateri, s-au plictisit și ei, știu acum să discearnă adevărul în discursurile publicate prin ziare, ale politicienilor liberali și țărăniști. Nu numai că nu se înspăimântă de politică, dar o și tratează cu subțire ironic. Ei nu opun politicii timpului glume și «concepția sănătoasă» a țăranului tradițional – cum se spune – ci o anumită filozofie a vieții și văd lucrurile mai adânc decât politicienii ale căror discursuri le comentează. Sunt țăranii ai unei epoci moderne, aproape de vremea noastră. Scriitorul a găsit formula capabilă să-l inducă pe țăran în planul vieții contemporane, cum am spus. Și când ne exprimăm încrederea că Marin Preda va izbuti să aducă țăranul până în epoca de construcție a socialismului, tocmai pe aceasta ne întemeiem, în primul rând.

Aducând pe țăran în pragul epocii contemporane, Marin Preda a avut de înfruntat și complexa problematică psihologică ce derivă de-aici. Am spus și în altă parte, mai pe larg, (vezi articolul «Dezvoltarea romanului social» – «Viața Românească» nr. 12/1955) că romanul «Moromeții» înlocuiește cu succes orice replică teoretică dată falselor formule moderniste ale lui Eugen Lovinescu. Cine mai crede că țăranimea nu e îndeajuns de evoluată sub raportul complexității și, prin urmare, nu e aptă să furnizeze substanța romancierului, și îndeosebi romancierului, preocupat de psihologie, n-are decât să citească „«Moromeții»". Complexitatea de gândire a lui Moromete o poate invidia și un intelectual. În privința aceasta, țăranul lui Marin Preda e de o originalitate răspicată și nu e tocmai ușor să-i găsim precursori în romanul țărănesc de la noi. Se poate discuta la nesfârșit, fără prea mulți sorți de clarificare definitivă asupra obârșiei sale literare.

Toată strategia și disimularea, care s-a observat că este proprie lui Moromete, n-are în esență altă finalitate decât găsirea mijloacelor de a asigura gospodăriei sale un relativ echilibru. Deși atât de preocupat de problemele gospodăriei și de menținerea unității, economice a familiei sale, Moromete e plictisit, în cele din urmă, de acest prozaism al vieții. În fond, satisfacția lui deplină e să iasă la drum ori pe prispă „cu țigarea în gură” și să contemple lumea. Iubește meditația, dar nu e o fire nesociabilă. Stă în drum gândind că „n-ar fi rău dacă s-ar ivi cineva”, dar nu dă din pricina aceasta semne de nerăbdare. Când discută, desfășoară o subtilă artă a dialogului. Răspunsurile nu sunt fără legătură cu întrebarea, dar legătura e piezișă. Când Bălosu stăruie pentru salcâm, Moromete emite memorabila replică: „(să ții minte că la noapte o să plouă”. Răspunsul pare enigmatic, e drept, dar un înțeles are. La noapte va ploua, și asta înseamnă că grâul se va face, prin urmare. Moromete nu vede necesitatea presantă de a renunța la salcâm. Moromete ar fi putut răspunde și de-a dreptul, știe însă că o deciziune proclamată n-ar fi un semn de strategie.

La rândul său se amuză și scriitorul. Bălosu nu vrea să rămână mai prejos, dovedind lipsă de perspicacitate. Aparent schimbă vorba, dar, de fapt, atinge aceeași chestiune, numai fără ostentație. El spune pur și simplu că s-a întâlnit cu unul de la care a aflat că mâine începe să se strângă impozitele. În graiul unui personaj al lui Marin Preda, asta înseamnă: până s-o face grâul, chiar admitând ipoteza cu ploaia, trebuie plătite impozitele, încât chestiunea cu salcâmul nu pierde din interes.

În fond, limbajul acesta nu e tocmai criptografic, cum putea rezulta din unele articole, după cum nici disimularea, deși reală, nu se exercită cu atâta forță copleșitoare. Țăranii lui Marin Preda vorbesc de obicei scurt și cu oarecare dificultate, cu fraza lăsată la mijloc, parcă n-ar avea fantezia să găsească o încheiere. În schimb, când sufletul lor e încordat și gândirea precipitată, găsesc repede cuvintele, se exprimă ușor, patetic și cu o mare inventivitate a formulărilor. În esență, însă, spun la nesfârșit același lucru. Îl repetă cu toate formulările posibile. Așa e tirada de neuitat a lui Birică la gardul casei lui Bălosu. („«De ce să asmuți câinele pe mine, nea Tudore? etc.). Acum se împletesc cuvintele grele și invectiva, cu formulări de o neașteptată blândețe. Se vorbește cu înțelegere, se face apel la generozitatea interlocutorului, apoi, fără o trecere și fără o explicație aparentă, curg cuvintele violente. Izbucnirile acestea patetice sunt ascultate de ceilalți cu religiozitate. Când Birică trece pe drum cântându-și durerea, toți Moromeții încremenesc în casă și ascultă atenți, cu un fel de pietate. Și abia după ce Birică se îndepărtează, Moromeții se dezmoțesc și revin la dispoziția inițială. Când o întrebare stăruie fără a se rezolva într-un răspuns sigur, capătă greutatea unei obsesii. În cazurile acestea, chiar Moromete, de obicei atât de substanțial în expresie, vorbește pe parcursul unei pagini încheiate, fără să adauge nimic. Aduce Achim patru mii de lei în toamnă? Aduce ori n-aduce? Moromete pune

la nesfârșit aceeași întrebare, Nilă da același răspuns. Aduce, de ce să n-aduca? Și tot așa. Bucuria spontană de a descoperi aspectul nou al lucrurilor, particularitatea care e a scriitorului însuși, o găsim și la Moromete. Acesta respinge ideea de a face comerț în scopuri de înavuțire, fel de a fi ce irită la culme morala rapace a vecinului său, Tudor Bălosu. Observația ar părea în contradicție cu scena în care Moromete povestește cu multa pasiune celor de-acasă peripețiile călătoriei cu căruța la munte, când a plecat să vândă grâu la un preț ridicat. Adevărul este că pe Moromete ideea de a face comerț îl amuză, ceea ce îi place în comerț e mecanismul, nu finalitatea acestuia. Drumul la munte e văzut de Moromete ca o întâmplare nemaivăzută al cărei caracter e „aventuros”. În genere, toate fenomenele noi îl pun pe gânduri pe Moromete care le contempla „cu o anumită filozofie” – cum zice misterios scriitorul. Caracterul lui Moromete e foarte curios, de un anumit farmec. Mecanismul său psihologic n-are o singură cheie. Adesea Moromete gândește altfel decât se exprimă, însă asta nu înseamnă numaidecât disimulare. Spre a nu complica prea mult, vom spune că Moromete găsește o satisfacție în a vorbi într-un anumit fel. *Adică da!* – îi spune lui Nilă – *trece cu ei (cu caii) încoa să cadă sălcâmul pe ei*”. De data aceasta nu e vorba de nicio disimulare. Ar fi să privim lucrurile cu o gravitate nelalocul ei. În cazul citat aici e o simplă expresie a sarcasmului. De asemenea, nu e un semn al disimulării faptul că un alt țăran, Cocoșilă, compune invectivele cele mai violente, fumând gânditor din țigară, ca și cum ar emite cu melancolie considerații asupra trecerii ireversibile a timpului. Țugurlan aduce elogiul femeii sale pe un ton mai mult de imputare, ca și cum ar certa-o. Când vine agentul să ia «fonciirea» și vrea să confişte căruța lui Moromete, acesta pare a nu fi atent la fondul lucrurilor și se interesează de intențiile agentului ca din curiozitate pură. El întreabă: «*Crezi că ai s-o poți duce?*» Când agentul poruncește să fie scoși caii din grajd, «părerea» lui Moromete, exprimată cu multă candoare, e că ar fi mai indicat să fie lăsați caii în pace. În schimb, propoziția atât de caldă – *Te rog să mă înțelegi*, e rostită cu glasul unui om iritat.

Relațiile între oameni se caracterizează prin asprime și chiar o anumită răutate dură, dar nu e nimerit să considerăm acesta noțiuni în înțelesul lor propriu, în scenele cele mai aspre, iese deodată la iveală duiosia. La o lectură superficială a primelor capitole am fi înclinați să spunem că scriitorul manifestă cruzime în înfățișarea relațiilor dintre părinți și copii. Se pare că sufletul băiatului celui mai mic, Niculae, nu e de loc luat în seamă. Mama pare a fi mereu cu gândurile departe, străină de suferințele copilului. De fapt, e apăsată de dragostea ce o poartă acestuia și neliniștită de viitorul său. Cel mai adesea însă duiosia e atât de ascunsă, încât nu se mai vede. Când Boțoghină, după ce vinde pământul, pleacă de-acasă, bolnav, și nu știe dacă se mai întoarce, în loc de rămas bun, îi strigă nevastei: «*Fugi d-aici! Păzea că te calcă roata*”. Scriitorul nu face imprudența de a strecura o notă de lirism,

atent, mai ales, la conturul realist al lucrurilor. E același simț nemilos al adevărului ce nu se dezmințe nici în situațiile cele mai dificile.

Marin Preda aduce pe țăran până în pragul epocii noastre, face o demonstrație strălucită procesului de ruinare a micii gospodării în condițiile capitalismului și, în ultimă instanță, sugerează ideea că înflorirea economică a gospodăriei țărănești va veni de acum înainte pe alte căi. Când Moromete va înțelege sensul adânc și grav dat de scriitor romanului, el se va trezi din starea de neagră depresiune în care îl vedem în ultimele pagini. Discuția asupra noutății romanului «Moromeții», asupra originalității sale în raport cu operele clasice, de aici trebuie să pornească. Iată de ce credem că „Moromeții” e un roman modern al țărănimii românești, calificare care-l trece definitiv în istoria literaturii”.

***

N. Tertulian, Caracterul reacționar al teoriei „autonomiei esteticului”, „Viața Românească”, anul IX, nr. 2, februarie 1956, (rubrica „Teorie și critică”)

„I. Ideile estetice ale lui Titu Maiorescu”¹⁾

Critica literară idealistă este indisolubil legată pe plan filozofic de indeterminism sau de «transcendentalism». Teza fundamentală a lui Maiorescu despre Eminescu exprima tocmai o asemenea concepție: «Ar fi fost crescut Eminescu în România sau în Franța și nu în Austria și în Germania; ar fi moștenit sau ar fi agonisit el mai multă sau mai puțină avere; ar fi fost așezat în ierarhia statului la o poziție mai înaltă; ar fi întâlnit în viața lui sentimentală orice alte figuri omenești: Eminescu, rămânea același, soarta lui nu s-ar fi schimbat», căci «ce a fost și ce a devenit Eminescu este rezultatul geniului său înăscut, care era prea puternic în a sa proprie ființă, încât să-l fi abătut vreun contact cu lumea de la drumul lui firesc». Lovinescu, înfiorat de gândul că Gherea a văzut în «adâncul și transcendentalul pesimism» al lui Eminescu un «deceptionism» social, o expresie acută a revoltei poetului dezgustat de anomaliiile societății burgheze – încerca să restabilească șubreda și zdruncinată teză a lui Maiorescu, a «pesimismului transcendental» cu argumente de forță aceluia că poetul a scris versuri pesimiste încă din 1871, la Viena, în fragedă tinerețe, manifestându-se ca un «iremediabil pesimist doctrinar», ca și cum dezamăgirile și deceptionismul lui Eminescu ar fi fost condiționate de o maturizare a experienței de viață a poetului și ca și cum tinerețea sa nu s-ar fi hrănit din plin la izvoarele amărăciunii și nedreptăților sociale la care era supus poporul său! Cât de organică și firească este legătura între concepția

---

¹⁾ Fragmente din primul capitol al unui studiu.

estetizantă asupra artei și ideile filozofice idealiste ale indeterminismului și autonomiei sentimentelor estetice, ne-o arată și faptul că unul din campionii criticii estetizante dintre cele două războaie, Paul Zarifopol, într-un articol al său: «Shaw, Wagner și dificultățile criticii», referindu-se la încercarea făcută de Bernard Shaw de a interpreta concepția muzicală a dramei wagneriene în lumina anumitor influențe ale ideilor revoluției de la 1848 asupra marelui compozitor (îndeosebi sensul conflictului Siegfried-Fafner), califica încercarea interesantă și îndreptățită a marelui dramaturg irlandez de a stabili legături cauzale între concepția muzicală a lui Wagner, ca un act de o «*fanatică simplitate*», considerând acest determinism ca un atentat la «libertatea capricioasă» a artei și scriind ca o concluzie: «Este aici un fel cu totul abuziv de a explica organic, cum se zice, creația și structura unei opere de artă. Se presupune între diversele feluri de activități ale spiritului o conexitate strictă, care nu corespunde real libertății capricioase a vieții interioare. *Astfel de legături și unități sistematice, asemenea necesități riguroase nu există în viața indivizilor sau a grupelor istorice* (s.n.)». Tocmai concepția indeterminării vieții psihice a artistului era invocată așadar de Zarifopol pentru a salvarda «autonomia esteticului» și sub pretextul combaterii obiceiului de a «proceda geometric» în analiza operei de artă (Shaw mergea până la a deduce tehnica dramei muzicale din ideologia compozitorului), el se ridica în fond împotriva a însuși principiului interpretării ei științifice.

În lupta împotriva idealismului, Gherea a formulat o idee subtilă, extrem de justă. Subliniind caracterul consecvent al idealismului lui Platon, Gherea releva faptul că esteticienii idealști moderni, sub presiunea dezvoltării concepțiilor științifice, alunecă în eclectism și inconsecvență: constrânși să recunoască o anumită influență a vieții sociale asupra artistului, ei încearcă să exploateze laturile mai complexe și mai puțin definite de lumina cercetării științifice – ca individualitatea și originalitatea artistului – pentru a strecura acolo explicațiile transcendente, idealismul metafizic. Intransigența lui Gherea în lupta împotriva încercărilor de a smulge individualitatea artistului și semnificația operei sale din lanțul determinărilor cauzale, al condițiilor social-istorice și de a o cufunda în norii idealismului transcendental, consecvența cu care a combătut teza «pesimismului transcendental» al lui Eminescu și a apărât teza materialist-istorică formulată de el însuși a pesimismului eminescian ca expresie a revoltei sociale, constituie unul din meritele remarcabile ale lui Gherea, care-l situează din acest punct de vedere pe plan filozofic și teoretic deasupra continuatorului operei sale, G. Ibrăileanu: căci să nu uităm că atunci când Ibrăileanu avea să comită grava inconsecvență de a afirma că «Eminescu n-a fost pesimist din cauza «anomaliilor sociale», cum zice d. Gherea ci, mai întâi, din cauza aceluia temperament «ce i-l lăsară din bătrâni, părinții din părinți», și, numai în al doilea rând, «din cauza condițiilor rele ale vieții sale și ale societății», critica estetizantă avea să exploateze rapid aceste greșeli,

considerând că «*soluția intermediară a lui Ibrăileanu se conciliază cu estetica cea mai autonomistă: căci dacă se concede că în planul valorilor o operă e produsul libertății* (s.n.), *nimeni n-a contestat vreodată că opera luată ca fenomen social oglindește mediul*».

În lupta împotriva «esteticii idealiste». Gherea a dezvoltat cu precizie caracterul iremediabil metafizic al metodelor esteticienilor idealști, tendința lor constantă de a înlocui analiza vie, reală, concretă a operelor artistice și a condițiilor care le-au generat prin scheme speculative pe tema «frumosului» și «sublimului». «Având un obiect de studiat, fie de ordine materială, fie de ordine psihică – scria Gherea – ei fac abstracție de toate elementele lui, de toate condițiunile lui de existență reală și când astfel nu mai rămâne nimica, niciun fenomen, încep să speculeze asupra acestui nimic, care după ei e numen, ori un lucru în sine, ori transcendent, transcendental, etc.». Gherea a observat just că dacă în marile sisteme idealiste de estetică se găsesc adeseori «vederi geniale», aceasta se datorește faptului că în acele cazuri studiul real, obiectiv, concret al operelor de artă a străpuns cu forța sa *constrângătoare* construcțiile apriorice, dogmatice, abstracte ale «sistemului» «...fiindcă speculațiunile asupra unor asemenea cuvinte («frumosul apriori», «frumosul transcendental» n.n.) sunt imposibile, de aceea se amestecă în aceste speculațiuni pure și obiectele reale ale frumosului și tocmai mulțumită acestei inconsecvențe a metafizicienilor unii din ei, oameni geniali, Kant, ori mai ales Hegel, au avut unele vederi geniale în estetică». Critica tendințelor dogmatice și speculative în estetică făcută de Gherea era pe deplin justă și nu putem să nu ne amintim aici de cuvintele lui V. I. Lenin care a demonstrat absurditatea teoriilor speculative sterile, elaborate independent de studiul faptelor, subliniind, de pildă, în legătură cu psihologia că «nu putem emite raționamente asupra sufletului, neexplicând în mod special procesele psihice: progresul trebuie să constea în acest caz tocmai în părăsirea teoriilor generale și construcțiilor filozofice asupra sufletului, pentru a situa pe un teren științific studiul faptelor ce caracterizează diferitele procese psihice.» Tocmai un asemenea progres hotărât îl promova în estetică Dobrogeanu-Ghera!

Subliniind faptul că esteticienii metafizici coboară pe pământ «din aceste înălțimi ale speculațiunii... nu pentru a studia condițiunile în care sunt create operele de artă, ci pentru a impune anumite condițiuni în virtutea legilor și regulilor descoperite acolo sus, în lumea înaltă a speculațiunilor metafizice», Gherea denunța sterilitatea criticii alimentate la «izvoarele moarte ale transcendentalismului», incapacitatea ei organică de a analiza sufletul viu al operei de artă, structura ei multilaterală și țesătura complexă a relațiilor ei cu viața care i-a dat naștere; și poate nimic nu confirmă cu mai multă putere această opoziție stabilită cu precizie de Gherea între «critica științifică» și «critica metafizică» decât confruntarea sterilității penibile a analizelor literare

din studiile critice maioresciene (ale cărui articole despre Eminescu și Caragiale sunt derizorii în analiza operei vii, fiind simple exerciții de aplicare a unor teze ale esteticii schopenhauriene), cu amplexarea și bogăția substanțială a analizelor critice ale studiilor lui Gherea, care l-au constrâns până și pe cel mai fervent critic maiorescian, Lovinescu, să recunoască: *«nu-i putem tăgădui lui C. Dobrogeanu-Ghera meritul de a fi pus temeliile criticii literare românești»* (Critice, VII, p. 61). Iar Ibrăileanu – care în «Spiritul critic...» făcea într-un stil deferent observația plină de cruțare pentru Maiorescu: *dacă «critica d-lui Maiorescu nu e așa de literară, dacă, vreau să zic, ea este mai mult afirmare de principii teoretice decât disecare de opere, pe lângă alte pricini pe care le-o fi având d. Maiorescu, desigur că principale sunt teoriile sale estetice care, orice s-ar zice, sunt o piedică pentru considerarea unei opere de artă ca o manifestare de viață pur și simplu și nimic alta»*, – avea să-și continue această idee într-un articol scris cu două decenii mai târziu, opunând criticii «estetice» a epigonilor maiorescieni, în ale cărei «categorii stilistice și gramaticale» «scriitorul își dă duhul», critica «psihologică și sociologică» a lui Gherea despre care scria plin de admirație că *«avea toată sensualitatea în fața operei de artă. O strângea în brațe propriu zis. Nu se învârtea în jurul ei necăjit și plouat»*. («V.R». 1928, Ian., p. 152.²)

---

² Este însă cazul să amintim aci că opunând esteticii idealiste, ceea ce el numea „estetica experimentală-științifică”, Gherea se îndepărta uneori în expoziția principiilor sale teoretice de materialismul istoric și identifica uneori estetica științifică cu tendințele pozitivistice și empiriste ale lui Fechner (frumoasa carte a lui Fechner: „Vorschule der Aesthetik” spunea Gherea), cu tendințele „scientiste” și mecaniciste de a explica prin cauze fiziologice sentimentele estetice. Astfel, Gherea considera că pentru studiul științific al sentimentului sublimului „va trebui să se analizeze mai de aproape, care modifi cațiune fiziologică produce în organismul nostru sentimentul sublimului, să se măsoare forța acestei impresiuni din punctul de vedere fiziologic și psihologic, să se analizeze sublimul în felurite combinațiuni cu alte simțăminte, să se precizeze care va fi deosebirea între simțământul sublimului produs de cauze externe (clopotul, valurile mării) și cauzele interne (cugetarea stărnită de o priveliște majestuoasă)”. Iar pictorul care va zugrăvi un om cuprins de sentimentul sublimului va trebui să se călăuzească în fixarea cadrului picturii sale de normele exacte stabilite pentru sentimentul sublimului de estetica „experimentală-științifică”! Același „scientism” plat și aceeași supraapreciere a rolului senzațiilor fiziologice în determinarea sentimentelor estetice îl făcea pe Gherea să declare că estetica modernă își ia materialul din științele exacte și să considere că „o descoperire a lui Helmholtz în acustică ori în optică e mai importantă pentru estetica științifică decât toate speculațiunile estetice metafizice moderne luate împreună”, deși este evident că nu folosirea cercetărilor fizice din acustică și optică este calea adevărată a construirii unei științe sociale ca estetica!

II

Se poate stabili între critica făcută de Gherea ideologiei politice a junimismului și critica exercitată asupra ideilor estetice ale lui Maiorescu o unitate și o legătură interioară. Meritul istoric al lui Gherea este de a fi denunțat sofismul de bază al ideologiei junimiste, de a fi demonstrat că lupta aparent îndreptățită a junimiștilor împotriva frazeologiei degenerare libérale pe tema lozincilor burghezo-democratice «Libertate, Fraternitate, Egalitate», era departe de a fi o luptă împotriva formelor goale, împotriva pângăririi și degradării unor cuvinte mari, pline de un înțeles profund. Gherea a subliniat că în fond lupta junimismului ținea mult mai departe, fiind îndreptată împotriva a însuși conținutului revoluționar al acestor lozinci democratice, urmărind nu simpla extirparea frazeologiei, ci distrugerea «conținutului adânc umanitar, a marilor idealuri umanitare și sociale». **Junimea cu drept cuvânt, și-a bătut joc de marile cuvinte «Libertate, Fraternitate, Egalitate», cari ajungeau un mijloc de exploatare în gura politicienilor noștri puțin scrupuloși** – scria Gherea; dar, *dând afară aceste cuvinte, Junimea le-a dat afară cu conținutul lor cu tot, sau, cum ar zice neamțul, a dat afară apa din copaie împreună cu copilul.*»

Imaginea elocventă a lui Gherea, comparând atitudinea negativistă a Junimii cu aceea a unui muzicant care, dezgustat și revoltat cu drept cuvânt de caricaturizarea și trivializarea unor creații muzicale sublime ale unor mari maeștri de către flașnetarii străzii ar proiecta dezgustul său asupra a înseși capodoperelor muzicale și s-ar întoarce la muzica din urmă cu sute de ani, «*confundând astfel execuția păcătoasă cu valoarea intrinsecă a unor creațiuni nemuritoare*» – denunța și fixa plastic sofismul reacționar al junimiștilor: după cum în politică resentimentul lor era îndreptat în fond nu împotriva frazeologiei, a trivializării ideilor democratice de către demagogii liberali, ci împotriva a înseși ideilor general-democratice, după cum în politică ei au exploatat degenerarea și trivializarea frazeologiei democratice pentru a încerca să discrediteze înseși ideile generale democratice, va fi ușor să constatăm că în analiza poeziei contemporane scopul esteticeii lui Maiorescu și resentimentele sale erau îndreptate nu împotriva retoricii goale și declarative dintr-o serie de poezii cu teme politice, ci împotriva a însăși existenței poeziei politice; iar mediocritatea, impostura și frazeologia poetică lipsita de talent dintr-o serie de poezii au fost exploatate de Maiorescu pentru a încerca să discrediteze și să anuleze însăși existența unei poezii patriotice, democratice, inspirate de idealurile pașoptiste.

I s-a creat lui Maiorescu de către el însuși și de către «generațiile post-maioresciene» (Lovinescu) imaginea unui «homo aestheticus» pur, imaginea criticului care opera în artă cu un simț estetic superior, călăuzit doar de ceea ce Pompiliu Constantinescu numea «spiritul estetic» eliberat de orice considerații politice sau morale; imaginea aceluia care ar fi înfăptuit ceea ce Lovinescu numea cu emfază «revoluția estetică» maioresciană, și a cărui «poziție strict

artistică» mai avea să întâmpine decenii de-a rândul «obstacole ce se ridică mereu». Meritul lui Gherea și nu mai puțin al continuatorului operei sale, Garabet Ibrăileanu, este de a fi aplicat lovituri distrugătoare acestei legende, de a fi spulberat mitul atitudinii «strict estetice» a lui Maiorescu, de a fi demonstrat că dincolo de profesarea teoriei «artei pentru artă», a «autonomiei esteticului» și contemplații dezinteresate, dincolo de oroarea lui Maiorescu față de pătrunderea tendințelor politice, a sentimentelor sociale și patriotice în artă, dincolo de grimasele sale estetice se ascundea pur și simplu nu estetismul intransigent, ci o concepție mărginită, interesată, de clasă; meritul lor istoric este de a fi dezvăluit dincolo de volutele elegante ale speculațiilor și disociațiilor estetice maioresciene colții junimistului reacționar, de a fi demonstrat că în resentimentul și crisparea lui Maiorescu în fața poeziei politice, a artei tendențioase, a exprimării patriotismului și aspirațiilor democratice în artă se ascundea nu fanatismul estetului jignit în sentimentul contemplației, ci reacțiunea camuflată, interesată, *nedivulgabilă și de aceea învăluită în rațiuni «strict estetice»* a omului contrariat în catehismul vederilor sale politice. Arta sofistică a lui Maiorescu în elaborarea întregii sale teorii estetice s-a bizuit pe o dublă stratagemă. Maiorescu transforma în exigențe estetice absolute, în legi și principii inerente artei, în adevăruri estetice universale («politica este un produs al rațiunii, poezia este și trebuie să fie un produs al fanteziei... una dar exclude pe cealaltă» – suna una din aceste sentințe estetice maioresciene) propriile sale năzuințe mărginite, interesate, de clasă, dictate de oroarea sa organică față de pătrunderea anumitor tendințe politice în artă; Maiorescu legifera *in abstracto* sub forma unor legi interne ale artei («acolo unde începe tendința încetează arta» – suna o altă sentință estetică maioresciană) propriile sale resentimente față de anumite «tendințe» social-politice din operele literare ale vremii.

În felul acesta, concepțiile junimistului conservator tindeau să acționeze din umbră sub masca celei mai stricte obiectivități estetice, în felul acesta arta inspirată de idealurile patriotice și pașoptiste era respinsă nu cu argumente politice, ci sub pretextul «estetic» al incompatibilității a două sfere deosebite: arta și politica; în felul acesta, o nuvelă care descria suferințele unui «proletar intelectual» (după expresia greșită a vremii) era stigmatizată ca neviabilă nu cu argumente fățiș politice, care ar fi trădat imediat iritația reală a junimistului apărător al orânduirii existente, ci cu argumentul «strict estetic» că e «ostensibil tendențioasă», iar prin «tendința» operei contemplația artistică era lovită. Astfel izvoarele reale ce alimentau judecățile estetice ale vârfului criticii reacționare române, ale acestui om pentru care cultura reacționară a făcut tot ce i-a stat în putință spre a-i ascunde înfățișarea unui «zoon politikon» de cea mai pură speță și a-l prezenta drept un «homo aestheticus» pur – erau camuflate într-un «înveliș estetic», iar cei nepreveniți puteau fi iluzionați asupra atitudinii «strict estetice» a criticului. Dar conștiințele lucide, înaintate,

ale vremii au știut să vadă dincolo de masca «estetică» adevăratele resorturi ale «criticelor» lui Maiorescu, și este un fenomen remarcabil că printre primii care au denunțat ipocrizia articolelor lui Maiorescu – recunoscându-le doar calitățile de stil și proprietate a limbii – printre primii care au știut să vadă că obiecțiile «estetice» și crudiția gravă și pedantă sunt la Maiorescu o simplă platformă pentru a urmări scopuri interesate, pentru a lovi în anumite tendințe ideologice din arta și cultura vremii, a fost tocmai Eminescu. Articolul său «O scriere critică», publicat în ianuarie 1870 în «Albina», referindu-se la unul din discipolii Junimii, baronul Petrino, poet reacționar lipsit de orice talent, lăudat de Maiorescu, începea cu această frază semnificativă: «După faimoasele critice, în sine bine scrise ale d-lui Maiorescu, trebuia neapărat să iasă la lumină și o școală a sa de partizani, care minus spiritul de-o finețe feminină și minus stilul bun și limpede al D-sale, să aibă și ea aceleași defecte, ce le are părintele, aceeași ridicare la nivelul secolului al 19, același aer de civilizațiune și gravitate, care din nenorocire sunt numai o mască, ce ascunde adeseori numai foarte rău tendința cea adevărată și ambiția personală» (s.n.). «Aer de civilizațiune și gravitate», pretenția de a judeca «la nivelul sec. XIX», care sunt doar o «mască» ce ascunde foarte prost resentimentele, atitudinile interesate, «tendința cea adevărată și ambiția personală» – nu se poate o mai expresivă și lapidară denunțare a faptului că sub masca «impersonalității» și «obiectivității» estetice a lui Maiorescu se ascundeau tendințe de grup și ambiții de castă!

O mărturie foarte elocventă pentru a ilustra adevărul că «apolitismul» în artă era propagat de Titu Maiorescu nu din înaltele rațiuni estetice ale teoreticianului convins de totala incompatibilitate a două activități deosebite («Ce are a face, doamne, arta cu politica!»), ci din mult mai terestrele rațiuni practice și de conjunctură ale conducătorului unui grup oligarhic, susținător al acestui înalt principiu al «autonomiei esteticului» atâta timp cât arta vremii era invadată de anumite tendințe politice cu totul contrarii vederilor sale politice, dar gata să nu mai facă uz de ele atunci când versurile poezilor ar fi propagat idei politice convenabile junimismului – ne-o oferă chiar un membru al «Junimii», devenit mai târziu prin ruptura cu junimismul politician radical sau liberal, Gh. Panu. La ședința Junimii în care Maiorescu a citit Satira III-a a lui Eminescu, cu celebrele versuri îndreptate împotriva demagogiei liberale, burghezul liberal Panu a protestat mânios împotriva «ignominiilor» anti-liberale din pamfletul lui Eminescu, iar atunci când junimiștii conservatori satisfăcuți au luat apărarea versurilor lui Eminescu, Panu, «în căldura indignării le-a spus multe adevăruri» (formularea e așa): «După teoria d-stră estetică – a strigat Panu – nu numai politica, dar chiar patriotismul nu este un sentiment care să producă emoții estetice. Această teorie ați susținut-o cât timp poezii liberali vă înjurau pe d-stră conservatorii. Când astăzi vine un poet conservator și înjură în mod grosier (era furios radicalul-liberal Panu!) pe

liberal, atunci găsiți că politica e un material admirabil poetic și. injuria un izvor de emoții estetice.» Este denunțată aci cu o claritate remarcabilă de către un membru dizident al Junimii originea reală a propozițiilor de estetică absolută ale lui Maiorescu, micul său catehism de partid – mecanismul real, invizibil, care a generat intransigența estetică a lui Maiorescu; iar inconsecvența frapantă semnalată de Panu, a unor teoreticieni ai «autonomiei esteticului» care se dovedeau totuși gata să aprobe cu râsete satisfăcute și ironice la adresa protestelor lui Panu o poezie cu deschisă și violentă tendință politică, ei care condamnaseră «politica în artă» din înalte rațiuni estetice, este o a doua mărturie vorbitoare, decisivă, a adevărului că delimitarea maioresciană a specificului absolut al artei și a autonomiei ei de morală și politică era nu o teorie estetică obiectivă, impusă de respectarea specificului artei – după cum au încercat s-o prezinte Maiorescu și «cele trei» generații post-maioresciene – ci un instrument al luptei ideologice a «Junimii» menit să împiedice și să elimine pătrunderea în artă a anumitor tendințe social-politice, a ideilor progresiste și înaintate.

Dar acela care a demască pentru prima oară caracterul de clasă al teoriei «artei pentru artă», acela care – format la școala ideilor estetice înaintate ale democraților revoluționari ruși – a dezvăluit cu precizie mobilurile reale ale teoreticienilor «autonomiei esteticului», smulgându-le cu un gest ferm masca hieratică a contemplației impersonale pentru a descoperi fața lor adevărată, contractată de ură și aprehensiuni secrete, a fost G. Dobrogeanu-Gherea, care în studiul său «Tendenționismul și tezismul în artă» a scris aceste rânduri memorabile: *«Când vitejii artei pentru artă, ai artei pure, ai artei care e mai presus de toate, și mai înainte de toate artă, când acești viteji încep să strige în contra ideilor și tendințelor sociale introduse în artă, pretinzând că ea trebuie să rămână cu totul în afară de lupta ideilor și a tendințelor sociale, ei nu știu ce vorbesc.*

Adevărul este că ci nu-s în general împotriva ideilor și tendințelor sociale în poezie –aceste idei și tendințe fiind sângele cald al poeziei – ci sunt împotriva unor anumite idei și tendințe. Când genialele versuri ale lui Shelley, au căzut asupra Engliterei ca o lavă topită, chemând la viață pe cei dezmoșteniți, ce strigăt de ură și de turbare! Între alte clevetiri a fost și aceea că versurile lui Shelley pângăresc arta, prin introducerea unor idei care au alt câmp de luptă... Esteți curați s-au făcut mai ales acei ai căror privilegii au fost amenințate prin acest potop de geniale și înfocate versuri.» Ideea aceasta strălucită, care demonstra dintr-odată cu precizie că întreaga teorie a «autonomiei artei», a specificului absolut al artei, a incompatibilității artei cu ideile social-politice, departe de a fi un adevăr estetic obiectiv și absolut, departe de a reflecta specificul inerent artei nu era decât expresia reacțiunii claselor exploatatoare împotriva artei «incendiare» și «subversive», a jucat un rol considerabil în lupta gândirii estetice progresiste din țara noastră pentru

demascarea caracterului de clasă al estetismului și apolitismului în artă și ea va fecunda și va însufleți îndeosebi gândirea lui G. Ibrăileanu. Cât de îndreptățiți suntem a vorbi în multe privinți despre Ibrăileanu ca despre discipolul și continuatorul operei lui Gherea în critica literară românească, ne-o arată faptul că în lupta sa împotriva unor estetizanți fanatici ca Lovinescu, Simionescu-Râmniceanu, Zarifopol, Ibrăileanu avea să reia în spiritul și chiar în litera lor tezele și argumentele științifice ale lui Gherea, îmbogățindu-le cu noi idei prețioase. Când Simionescu-Râmniceanu susținea ideea maioresciană a independenței artei de idealurile sociale, Ibrăileanu i-a răspuns: «Întotdeauna reacționarii au luptat împotriva «idealurilor» în artă, prin «idealuri» înțelegând pe cele generoase. Când a apărut Shelley, societatea fashionabilă engleză a strigat că se pervertește arta prin introducerea lucrurilor străine de ea! În contra lui Oscar Wilde, idealist al egoismului feroce și deci un apărător al «artei pentru artă», aceeași societate engleză n-a strigat, l-a socotit ca «rege al vieții» (King of life). Și un critic care ar fi relevat idealurile egoiste imorale ale lui Wilde ar fi fost taxat de atentator la «frumos», la «artă»... Criticii lui Shelley, însă, acei care i-au condamnat tendințele n-au fost taxați așa. Era în interesul fashionabilității, atunci, a se cerceta și condamna idealul artistului!»

Cu îndârjire și fanatism, Lovinescu a încercat să conserve cu orice preț imaginea unui Titu Maiorescu care repudia idealurile sociale din artă, din înaltele rațiuni filozofice ale unui gânditor format la școala platonismului «filtrată întâi prin Hegel apoi prin Schopenhauer», din conștiința și clarviziunea teoretică a separației stricte între facultățile spiritului omenesc, între artă și politică, între artă și morală, între fantazie și rațiune, între sentimente și cugetarea intelectuală, între poezie și reflecțiune. Să amintim aci reacția lui Lovinescu atunci când Ibrăileanu avea să continue ideea lui Gherea scriind: «D. Maiorescu nu putea profesa tendenționismul, pentru că atunci arta poate fi bună sau rea din punct de vedere al tendințelor nu numai din punct de vedere al puterii artistice; – și tendințele unei opere de artă numai atunci vor fi bune când vor fi umanitare, când vor manifesta cea mai mare simpatie pentru cât mai mulți și este evident că interesele reacționare ale unei clase nu pot da naștere la singurele tendințe compatibile cu arta – și deci e împotriva interesului reprezentanților acestui curent a se vorbi de tendințele operei de artă»; așadar, atunci când Ibrăileanu, refuzând să accepte ideea «gratuității» vieții spirituale a lui Maiorescu și să vadă în Maiorescu un teoretician care în pură dezinteresare a spiritului «contemplă idei», refuzând să vadă în teoria «autonomiei esteticului» pur și simplu o deducție obiectivă a cugetării filozofice, a «criticii puterii de judecată» kantiene, dezvăluia subit și precis firele ascunse ce legau cu necesitate această concepție estetică aparent «impersonală» de poziția față de artă a reprezentantului unei clase reacționare, Lovinescu, contrariat de această înțelegere mult prea «terestră» și «incomodă» a principiului «autonomiei esteticului», contrariat că «olimpianismul

atitudinii» maioresciene era cu brutalitate considerat ca o simplă mască ipocrită, iar întreaga teorie estetică a lui Maiorescu era smulsă din cerul platonice și proiectată pe fundalul concepțiilor politice reacționare ale junimistului, afirma iritat că «platitudinea de gândire este una din notele caracteristice ale d-lui Ibrăileanu», întrucât (ce scandal!): «caracterul autonom al artei, pe care l-au susținut cei mai însemnați esteticieni ai veacului de la Kant la Benedetto Croce, devine în cugetul d-lui Ibrăileanu o armă reacționară a lui Maiorescu împotriva tendințelor umanitariste ale socialismului român...» (Ist. lit. rom. II, pag. 75).

*

Într-o paralelă elocventă, Gherea a confruntat în articolul său «Idealurile sociale și arta» spiritul acelor mișcări formidabile de regenerare și înnoire în cultura europeană, mișcarea democraților revoluționari ruși în Rusia, curentul democratic și național al lui Lessing din Germania sau avântul mișcării culturale generate în țările scandinave de Ibsen, Brandes și Bjornson cu modesta mișcare «junimistă». Gherea a dezvăluit superficialitatea analogiei între acțiunea regeneratoare a unui Lessing în Germania și cea a «junimismului» în România și a scos la iveală cu precizie deosebirea structurală între marile curente revoluționare din cultura europeană a sec. 18-19 și «junimism»: reacționarismul net al «Junimii», ostilitatea ei înverșunată față de idealurile sociale înaintate, democratice, antipatia ei radicală față de marile idei revoluționare care tocmai ele constituiseră coloana vertebrală a mișcărilor unor Belinski și Cernășevski în Rusia sau ale marelui cetățean și democrat Lessing în Germania, toate aceste însușiri negative au covârșit cu mult micul capital pozitiv de cultură europeană în spiritul lui Lessing, existent în acțiunea «Junimii», simțul de altitudine intelectuală în problemele limbii sau al rigoarei în demonstrația științifică, cu care Maiorescu a operat în majoritatea articolelor sale. Teza lui Gherea care demonstrează că dincolo de lupta împotriva denaturărilor latinizante din limba literară, dincolo de lupta împotriva platitudinii și imposturii poetice, dincolo de aceste slabe asemănări cu activitatea unui Lessing, «întrucât privește spiritul acestui curent (al Junimii, n.n.), spiritul social, nu numai că n-a fost în aceeași direcție, dar n-a fost nici indiferent, ci, ceea ce e mai rău, a fost în multe privințe contrar spiritului lui Lessing și tuturor marilor curente literare ce s-au produs în același sens» – definea just raportul real între modestele merite pozitive ale acțiunii culturale a Junimii și covârșitorul rol negativ, reacționar, pe care l-a jucat junimismul; punând în lumină contrastul radical între spiritul reacționar, filistin al Junimii și acțiunea titanică a unui Lessing sau Belinski, Gherea pune în lumină întreaga absurditate a tendințelor specifice apologetilor lui Maiorescu și ai junimismului de a alătura acțiunea «Junimii» de aceea a marilor curente

iluministe și progresiste europene, întreaga absurditate a tendințelor de mai târziu ale unui Lovinescu de a proclama acțiunea lui Maiorescu «singura linie posibilă de evoluție a culturii noastre în prelungirea liniei tuturor celorlalte culturi». («Titu Maiorescu și posteritatea lui critică», 1943, pag. 384).

«Pentru ca, în câteva cuvinte, printr-un singur exemplu – scria Gherea – să caracterizăm marea deosebire dintre curentul literar al Junimii și curentele progresive despre cari am vorbit, rog pe cititorii mei, mai ales pe acei care cunosc istoria dezvoltării literare moderne, să-și închipuiască pe Lessing, Schiller, Heine, pe Belinski, Herzen, Cernâșevski, pe Brandes, Ibsen, Bjornson, etc., semnând o petiție în care s-ar cere înființarea pedepsei cu moartea (s.n.)». Este evident că Gherea făcea aluzie la unul din cele mai reacționare documente din istoria politică a claselor exploatatoare din România, la «scrisoarea» lui «Beizadea» Grigore Sturza din 1871, cunoscută sub numele de «Petiția de la Iași», scrisoare care cuprindea propuneri ultra-reacționare de modificare a Constituției din 1866. Aceste propuneri mergeau de la cerința reprimării prin lege a libertății presei și îndeosebi a libertății de a ataca monarhia, de la cerința extirpării oricărei urme de democratism din sistemul electoral și a asigurării totalei preponderențe a marilor proprietari cu venituri mari, până la cerința introducerii pedepsei cu moartea și a dreptului proclamării stării de asediu. Este indescritibil reacționarismul agresiv, barbar, violent, tipic feudal care animă această «scrisoare» în care figurau asemenea declarații de «principiu»: *«Egalitatea este o ramură a dreptății, de aceea ea este bună întrucât este dreaptă, precum egalitatea înaintea legii; îndată însă ce este nedreaptă, este rea. Astfel, este nedrept ca cel ce nu are nimica să voteze impozite pe spinarea care are ceva, și de aceea această egalitate este rea. Așadar nu ne trebuie faimoasa trilogie revoluționară: libertatea, egalitatea și fraternitatea, cu atât mai vârtos că atunci când s-a proclamat fraternitatea s-au făcut despoierile cele mai nerușinate și măcelurile cele mai crunte»*. Ideea proclamării republicii era însoțită de o explozie de ură: *«Ni se pare că impunitatea și rușinarea nu pot să meargă mai departe»*; iar libertatea presei era caracterizată a fi ajuns *«un adevărat scandal»*. Legea electorală era declarată rău întocmită întrucât permitea ca în colegiul întâi să voteze și cei cu un venit de «trei sute galbeni» deși *«se știe că o moșie cu 6-700 de galbeni venit este o proprietate abia de mijloc»*. Exprimând interesele vârfurilor marilor moșieri proprietari, protestând cu ură ciocoiască împotriva faptului că «alegerile consiliilor comunale sunt date cu totul la mâna mulțimii» și afirmând că «acest sistem rău și nedrept a produs la noi cele mai rele rezultate», sau declarând că al treilea colegiu al orașelor dă un drept abuziv «fiindcă nesocotind cu totul pe proprietarii și industrialii mari și de mijloc de prin orașe, lasă toată alegerea în mâna celor mai puțini impuși», această scrisoare își revendica cu insistență suprimarea sau măcar restrângerea maximă a oricăror drepturi și libertăți democratice. Acest document care cerea desfiin-

țarea instituției juraților, desființarea libertății presei și introducerea pedepsei cu moartea, măsuri tipice medievale, acest document în care se simte din plin tremurul spaimei teribile în fața evenimentelor recente ale Comunei din Paris, care saluta dizolvarea adunărilor legiuitoare, declarând că fără această măsură «se făcea în țara noastră o răsturnare, a cărei consecințe ar fi fost în București *copierea comunei din Paris* (s.n.)...»; acest document care este un monument al obscurantismului și al celei mai negre reacțiuni feudale purta alături de semnăturile «elitei» conservatoare și semnăturile «subscrișilor deputați care se uneau cu tendința acestei petiții», semnăturile junimiștilor, inclusiv pe aceea a campionului lor Titu Maiorescu. Într-adevăr, această memorabilă «petiție de la Iași», îmbrățișată de Maiorescu – poate cel mai rușinos stigmat pe care istoria l-a pus asupra acelor care aveau îndrăzneala enormă de a-și compara acțiunea lor cu aceea a unui Lessing – acest document barbar despre care Titu Maiorescu avea să scrie cu admirație în prefața «Discursurilor sale parlamentare» (pg. 54-55): «Scrisă în stil lapidar, strâns legată de idei, curajoasă în exprimarea lor, ea constituie o dovadă de mare capacitate (ce e drept, intermitentă) a acestei caracteristici figuri politice», poate fi considerat în mare măsură și ca o expresie sintetică extremă a concepțiilor politice ale lui Maiorescu și ale Junimii profesate de-a lungul a decenii întregi, a acelei ideologii politice care avea să hrănească și să determine întreaga orientare a ideilor filozofice, etice și estetice maioresciene, expresie extremă a acelor simpatii și antipatii de clasă care vor constitui substanța secretă, disimulată cu grijă, a judecăților estetice ale lui Titu Maiorescu. Într-adevăr, nu era oare Maiorescu acela care vorbea despre «prematurul liberalism» până și al acelei Constituții oligarhice din 1866, nu se declara oare Maiorescu partizanul modului de judecată «mai mult englezește evoluționar decât franțuzește revoluționar», exprimându-și astfel deschis ostilitatea față de ideile revoluției burghezo-democratice; nu a fost oare Maiorescu autorul acelei calomnii ridicule și dezgustătoare la adresa revoluționarilor de la 1848, – aruncată cu disprețul și mărginirea unui junker filistin, – afirmând că «n-au lăsat și nu au avut nicio concepție reală», că «Constituțiunea din 15 Iunie 1848, de pe «câmpul libertății» de la Filaret, cu cele 22 articole ale ei era o operă de fantasmă fără valoare practică»; nu era oare Maiorescu acela care cu mentalitatea unui supus obedient și servil al marilor monarhii feudale declara: «a da unei țări intercalate între trei monarhii absolute care îi amenințau existența, o formă quasi-republicană»; «a acorda (art. 10)... dreptul fiecărui județ de a-și alege dregătorii săi, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-și alege domnul» sau «a decreta» «emancipația israeliților și drepturi politice pentru orice compatrioți de altă credință», adică acordarea drepturilor politice minorităților naționale – «toate aceste erau numai naiva așternere pe hârtie a unui *amalgam de idei nebulose* (s.n.) care mișunau pe atunci în broșurile frazeologilor din alte țări»? «Și în contra frazeologiei era

mare dispreț în «Junimea»» – conchidea emfatic și suficient Maiorescu! A numi «amalgam de idei nebuloase» aspirațiile vitale elementare ale maselor poporului român, a numi în această a doua jumătate a sec. XIX «frazologie» idei care deveniseră un bun comun al oricărei minți cât de cât luminate, a ridica mărginirea conservatoare și filistinismul ultrareacționar la rangul de «spirit critic» – faimosul «spirit critic» al «Junimii» față de «frazologie»! – iată modul de gândire și fizionomia intelectuală a aceluia pe care clasele exploatare aveau să-l înconjoare cu aureola de întemeietor al culturii, esteticii și criticii literare românești.

Maiorescu a fost profesionistul consecvent al ideii restrângerii maxime a libertăților democratice și a posibilităților de exprimare a voinței maselor. afirmând că dacă «...liberalismul înseamnă *participarea cât mai mare a mulțimii la legislația, administrația și justiția Statului, conservatismul însemnează restrângerea acestei participări numai la cei chemați și în stare a o înțelege și a o aplica*», declarându-se împotriva «părții pozitive a celui liberalism de la '48 ...adică cu participarea directă a tuturor la amănuntele misiunilor Statului, după formula declamatorie și nereală a unei egalități în aptitudinile oamenilor (s.n.)» și proclamându-și ca ideal pe acela care personifica în concertul reacțiunii europene vioara primă, pe Bismark: «*un foarte energic reprezentant al conservatismului în Europa de astăzi*». («Precedente constituționale și partide politice», 1886). Disprețul lui Maiorescu pentru popor, pentru capacitățile politice ale maselor populare era absolut și lua formele celui mai înrăit și mai înverșunat ciocoism: «*acolo unde este mulțimea este de regulă și incapacitatea*», sună una din sentințele sale. Într-un discurs pronunțat în 1874, susținând modificarea legii comunale elaborate de Kogălniceanu în 1864, Maiorescu pretindea că spiritul democratic al acestei legi poartă vina decăderii școalei, bisericii și igienei la sate. Teza maioresciană era «incapacitatea mulțimii la noi pentru ideile democratice, pentru practicarea independenței individuale,» incapacitatea mulțimii de a-și gospodări treburile; «și fiindcă experiența a dovedit că această independență nu se găsește în mulțime – își desfășura Maiorescu raționamentul său de o logică prusacă impecabilă – *trebuie să o căutăm în alt element, în proprietarii cei mari (s.n.)*», eliminându-se astfel «*modul de a înăbuși voturile celor inteligenți (!) din comună prin voturile mulțimii*»: «*...în locul voturilor mulțimii să primim o preponderență a voturilor celui alt element pe care ni-l dă constituțiunea, stabilind colegiile după cens; să primim pe proprietatea cea mare, să sporim pentru o parte a voturilor condițiunea censului atât încât să avem speranța că se vor îndrepta lucrurile și că vom găsi în proprietarii mari mai multă îngrijire decât am găsit-o în mulțimea ignorantă (s.n.)*». Este evident că Maiorescu încerca să arunce discreditul asupra ideilor democratice folosindu-se de abuzurile și ticăloșiile partidului liberal de la putere, mascate

la adăpostul frazeologiei pseudo-democratice, este evident că întreaga «critică a frazeologiei» era legată intim la Maiorescu de intenția consolidării pozițiilor moșierimii reacționare în cadrul coaliției burghezo-moșierești, este evident că întreaga critică maioresciană împotriva formelor goale, împotriva «formelor fără fond» era animată de tendința compromiterii a înseși principiilor democrației burgheze și a obținerii anulării până și a celor mai ciuntite drepturi democratice pentru a asigura astfel întărirea puterii discreționare a marilor proprietari funciari *«Și de mi se va zice – exclama Maiorescu – că ar fi ceva feudal de a da proprietarilor atâta autoritate și chiar drept de delegațiune, voi răspunde că prin orice cuvinte s-ar califica aceasta, lucrul nu schimbă în sine și cuvântul rămâne indiferent. Căci cu cuvintele frumoase de egalitate, democrație, pe care le-ați aplaudat acum 10 ani, au ajuns comunele unde sunt: poate că cuvântul de feudalitate, care sună mai puțin frumos, să schimbe lucrurile și să le facă a merge mai bine»* (câtă dreptate avea Gherea să scrie: «Junimea s-a răsculat contra formelor goale, contra cuvintelor mari golite de înțeles, pângărite în gura Cațavencilor și Farfurizilor noștri. Junimea s-a sculat contra speculei ce se făcea cu aceste cuvinte. Decât, tot zeflemisind, bătându-și joc, repudiind cuvintele mari, au ajuns să zeflemească și adevăratul conținut al acestor cuvinte»). Maiorescu amenința parlamentul că dacă va refuza să acorde marilor proprietari de moșii preponderența în comune, atunci singura soluție va fi introducerea absolutismului și dictatura de tip caesarian, pe care-l numea cu îngăduință un «exces», ceea ce-i permitea să cocheteze în mod ipocrit el însuși cu «liberalismul», pe care avea însă grijă, la 1874, să-l distingă net de democratismul consecvent și radical: *«Iar dacă nici d-voastră nu veți face nimic, atunci nu vor mai exista comune în România și va veni timpul despotismului caesarian să ne reguleze pe toți. Înainte însă de a ajunge la acest exces, este o datorie a noastră, a liberalilor (liberali nu însă democrați-radicali), (s.n.) să chemăm un alt element de reprezentare a adevăratelor trebuințe ale țării și să-i dăm lui preponderența în comune»*.

Sunt extrem de semnificative satisfacția și rictusul ironic cu care Maiorescu demonstra în «Partide constituționale și precedente politice» că «guvernul liberal al d-lui Brătianu, de câte ori a luat o măsură de importanță practică recunoscută, a făcut politică conservatoare, adică restrictivă», satisfacția și zâmbetul condescendent cu care exploata trădarea oricăror principii elementare ale democrației burgheze de către partidul liberal pentru a demonstra că frazeologia liberală este o formă goală care în realitate se transforma în practica unor «precedente esențial-antiliberales și încă unele așa de arbitrare, încât de aceasta niciun conservator constituțional nu va primi să le folosească» și pentru a-i reproșa cu aceeași condescendență și superioritate lui Brătianu lipsa de sinceritate, cu care *«face contrabanda unui conservatism restrictiv sub bandiera unui liberalism de principii.»* (O asemenea critică

lucidă a politicianismului și ipocriziei demagogice a liberalilor ar fi putut să creeze impresia unei apropieri între junimism și dezgustul plin de mânie față de același politicianism și față de frazeologia goală liberală, pseudo-democratică, a unor conștiințe înaintate ca Eminescu sau Caragiale, dacă nu am ține seama că în glasul sarcastic al lui Maiorescu nu răsuna amărăciunea, dezgustul și mânia unei conștiințe ultragiutate de lipsa de sinceritate a liberalilor, ci satisfacția ironică a politicianului reacționar, a exponentului moșierimii și marii proprietăți funciare care saluta cu mulțumire acțiunile conservatoare ale partidului liberal: «Un fundament al Statului – scria în acest sens Maiorescu – este țăranul proprietar de pământ. Partidul liberal, revizuind Constituția la 1884, a oprit și el libertatea țăranului de a-și aliena pământul, lăsând-o numai cercului restrâns de orășeni și proprietari – *măsură conservatoare și anti-liberală, dar necesară pentru adevăratul progres al țăranilor.* (s.n.) Partidul liberal a restrâns la 1882 chiar libertatea mulțimii țăranilor pentru contracte trecătoare de muncă și le-a hotărât din sus în jos tocmelile agricole – altă măsură conservatoare și anti-liberală.» Maiorescu aplauda așadar toate acele măsuri menite să întărească dependența semi-feudală a țăranului de moșier, toate acele măsuri tipic reacționare menite să «fixeze» țăranul pe jalnicul și mizerul lui petec de pământ și să împiedice transformarea lui în proletar «liber», toate acele măsuri menite să consolideze calea prusacă de dezvoltare a capitalismului cu tendința ei specifică de a conserva marea proprietate feudală asupra pământului și de a o acomoda treptat capitalismului, păstrând însă multă vreme încă dependența semi-iobagă a populației rurale. În aprobarea plină de căldură a unor măsuri menite să apere marea proprietate moșierească și să întârzie dezvoltarea capitalismului, măsuri evident anti-populare de natură a întări sclavia semi-iobagă a țăranului față de moșier, prin interdicția țăranului de a-și vinde bruma de pământ, măsuri pe care Maiorescu le proclamă cu cinism necesare «pentru adevăratul progres al țăranilor», apare clară și exactă fizionomia de exponent fidel al intereselor și năzuințelor moșierești reacționare. Aceasta explică întru totul izbucnirile fulminante ale lui Maiorescu împotriva ideilor democratice, ura împotriva pașoptismului și a democrației revoluționare, lamentările lui pline de nostalgia Regulamentului Organic («vă spun sincer că eu regret că s-a făcut schimbarea regulamentului organic așa de grăbită, așa de bruscă și nu s-au modificat numai acele principii vătămătoare care nu puteau să existe alături cu cerințele unui stat modern, dar *lăsându-se țării obiceiurile ei, lăsându-i-se beneficiul schimbărilor treptate și timpul de a se deprinde cu libertatea*») apologia instituțiilor feudale de genul monarhiei («junimiștii au fost de la intrarea lor în acțiunea politică monarhici și dinastici fără șovăire», declară cu mândrie Maiorescu, afirmând că «ideea dominantă întru conducerea statului român spre îndeplinirea marii sale misiuni în Orient, este înrădăcinarea simțământului dinastic în toate păturile

poporului»), apologia obscurantismului și superstițiilor religioase considerate cu luciditate ca un narcotic indispensabil pentru anestezierea spiritului de nemulțumire și răzvrătire al maselor («Camera de la 1864 și până astăzi n-a făcut nimic pentru a dezvolta biserica, nu a făcut nimic pentru a redeștepta simțirea religioasă, și prin urmare a lăsat în decadență unul din cele mai importante fundamente ale moralității poporului nostru și oricărui popor», afirma plin de reproșuri Maiorescu în discursul său din 1874 «Asupra reformei legii comunale», după cum într-un discurs ulterior vorbea despre «restaurarea mănăstirilor» care «sunt dovada *simțământului religios, ce trebuie menținut în România, mai ales în timpul de față*». Nu poți să nu observi cinismul rece cu care Maiorescu vorbea despre menținerea superstițiilor religioase ca despre un însemnat instrument politic!)

În spiritul acestor concepții ultraretrograde, Maiorescu a desfășurat încă din primii ani ai activității sale o luptă îndârjită împotriva ideilor «subversive» propagate de lucrările fostului pașoptist S. Bănuțiu, îndeosebi împotriva teoriilor sale care cereau desființarea marii proprietăți feudale și împărțirea pământului «între toți locuitorii» și împotriva ideilor sale antidinastice și republicane, teorii a căror propagare i-a smuls în repetate rânduri lui Maiorescu adevărate izbucniri de isterie: «Nu cred că trebuie să admitem a se introduce teorii a căror tendință manifestă este *surparea oricărei ordini de lucruri constituite în stat și provocarea cestiunilor sociale într-un mod cum nu a venit încă timpul și cum poate nu va veni niciodată a se rezolvi...* (s. n.) (Maiorescu nutrea așadar speranța secretă că marea proprietate moșierească va avea o existență eternă: și aceasta la aproape un secol de la Marca Revoluție Franceză!). În același discurs parlamentar (27 iunie 1871), vorbind despre revendicarea exproprierii moșiilor propagată de Bănuțiu și elevii săi, Maiorescu se adresa alarmat membrilor parlamentului, chemându-i să facă tot ce le sta în putință pentru a împiedica ascuțirea luptelor de clasă între țărani și moșieri și a perpetua cu orice preț exploatarea, amăgindu-se fericit cu ideea că în România înapoiată nu ar fi posibile acele mișcări revoluționare ale proletariatului, a căror irupție în Apus îl înspăimântaseră cumplit pe acest «burges conservator», cum se definea el însuși: «Vedeți, domnii mei – exclama cutremurat Maiorescu în legătură cu programul anti-feudal al lui Bănuțiu – că aceasta este o *teorie comunistă sui-generis, pusă înainte ca o idee de regenerare a României. Ce nechibzuință de a deștepta într-o țară, unde sunt așa de puțini locuitori în comparare cu teritoriul, unde proletariatul din norocire nu există* (s. n.) *ce nechibzuință de a deștepta luptele acelora care nu au nimica, contra acelora care au ceva*» (s.n.) și a prejudica într-un mod nefericit soarta viitorului, care poate niciodată (cum se auto-iluziona jalnic Maiorescu!) sau abia peste 200 de ani (mincinos profet!) ne-ar duce acolo... ne preocupă faptul că o astfel de teorie comunistă (!) se susține într-o universitate ca mod de regenerare a statului român!» Și ca un suprem

argument, merit să copleșească și să zguduie conștiința deputaților, Maiorescu arunca întrebarea maximă în care vibra oroarea politicianului oligarhiei în fața spectrului comunei din Paris: «Ce-ați zice d-voastră, când guvernul francez ar numi dintre membrii Comunei de la Paris, ca Assy, Gluseret, Bergeret și alții, prefecți la Marsilia, la Lyon și aiurea sau profesori la universitatea din Paris!?»

Pentru mentalitatea și orizontul gândirii lui Maiorescu sunt extrem de semnificative discursurile aprinse rostite împotriva pătrunderii ideilor politice în cultura și învățământul universitar, discursurile pline de patimă care cereau «să se lovească aceia care ar propune în școale răsturnarea unei ordini de lucruri stabilită...» întrucât – exclama cu indignare politicianul credincios oligarhiei și regimului burghezo-moșieresc – «nu se poate ca să aibă profesorii libertatea să profeseze teorii răsturnătoare în contra statului pe care-l servesc...» Maiorescu cerea cu îndârjire, în primul rând, «desființarea catedrei de economie politică», se pronunța împotriva predării istoriei contemporane și, în primul rând, a istoriei revoluției de la 1848, afirma cu o formulă tipic maioresciană pe care-o vom regăsi aproape identică și în studiile sale estetice – că tineretului cu cât i se va da o direcțiune în învățământ «mai curată, mai neamestecată cu pasiunile zilei, cu atât mai bine pentru ei»; cerea desființarea predării acelor științe pe care le numea plin de luciditate «științe politice de partid» și înlocuirea lor prin discipline neutre, neprimejdioase pentru securitatea regimului burghezo-moșieresc.

«... să fie sau să nu fie economia politică! Am susținut să nu fie, fiindcă este unul din acele cursuri care, oricât de folositor ar fi, *a expus deja țara la o direcțiune primejdioasă și mi-e teamă ca o va expune și de aci înainte* (s. n.), tot așa precum, de exemplu nu aş primi să se propuie istoria noastră politică de la 1848 până astăzi în licee, fiindcă nu numai că nu ar fi folositoare, dar ar fi chiar primejdioasă și ar da tinerimii idei necoapte (!?), ce ea nu le-ar putea pricepe». Lucrările produse de acele catedre – demonstra Maiorescu – sunt «*cu toată sinceritatea pline de idei răsturnătoare de proprietate, de monarhie și de ortodoxie*».

Iată încă o frază asemănătoare în care e cuprinsă parcă în germene întreaga ideologie a reacțiunii gândiriste și ortodoxiste de peste câteva decenii, continuatoarele firești și organice ale maiorescianismului și junimismului:

«Cultura tinerimii – spunea Maiorescu ca un autentic «ortodoxist» sau «gândirist» «*avant la lettre*» respingând ideile democratice ce i se păreau «frazologie», idei abstracte, «nemistuite», importate din străinătate – *are trebuință de împământenire practică adică de studierea reală și de primirea elementului teluric al românismului propriu*». («Discursuri parlamentare III, p.200.)

Cerând eliminarea «profesorilor agitatori» a căror menținere în învățământ i se părea un fapt tot atât de oribil și de neînchipuit ca și a încredința în Franța predarea economiei politice unor reprezentanți ideologici

ai comunarzilor parizieni, Maiorescu devenea amenințător: «Dacă în adevăr nu schimbați nimic, dacă lăsăm direcțiunea aceasta să meargă ca până acum, vă rog atunci nu vă mai plângeți în contra tinerimii; nu vă mai mirați de ce tinerimea vine cu idei răsturnătoare, nu mai ziceți că în loc să se întărească la noi ordinea statului, este mai mult anarhie în spirite» (și Maiorescu amintea că încă în 1867 – anul în care a apărut și «Cercetarea asupra poeziei române»! – el a «denunțat răul» acesta în «Convorbiri», în «Gazeta de la Iași» și în o broșură aparte!).

Proiectate pe fundalul fanatismului reacționar al lui Maiorescu, al intoleranței sale față de orice atitudine sau idei politice cu directă tendință patriotică și democratică, al îndârjirii și ostilității sale față de orice exprimare a aspirațiilor politice ale maselor, al oroarei și furiei sale împotriva pătrunderii ideilor politice cu cea mai vagă tendință «răsturnătoare de proprietate, de monarhie, de ortodoxie», al aversiunii sale împotriva științelor politice de partid – aversiune abia mascată sub pretextul incompatibilității politicii cu instrucția și învățământul – putem înțelege pe deplin și definitiv de ce leit-motivul, refrenul obsedant, care revine până la saturație, al studiilor estetice maioresciene este străduința perseverentă, voința acerbă a acestui spadasin al reacțiunii de a disocia cu fermitate poezia și arta de politică, intransigența și fanatismul în a proclama incompatibilitatea artei cu politica, în a demonstra cu orice preț că în acea epocă în care poezia patriotică, democratică a pașoptiștilor continua să exercite o influență puternică «politica ne-a surpat unica temelie artistică»; «atât cel puțin este sigur, că cele mai rare aberațiuni, cele mai decăzute produceri între poeziile noastre de la un timp încoace sunt cele ce au primit în cuprinsul lor elemente politice», că «învățătura, preceptele morale, politica etc. sunt obiecte ale științei și niciodată ale artelor», că în poeziile populare «politica, declamările în contra absolutismului... etc. nu ating cuprinsul lor sentimental și nu silesc pe cititori a recădea din înălțimea impresiilor poetice în mijlocul preocupărilor de toate zilele» (adică al luptelor de clasă!). Proiectate pe acest fundal negru, intransigența «estetică» a lui Maiorescu («acolo unde începe tendința, încetează arta!»), disocierea intolerantă a artei de politică, repudierea până și a patriotismului în artă apar într-o *simetrie uimitoare* cu intransigența și intoleranța lui Maiorescu, cu fanatismul său aprig în lupta împotriva tendințelor și ideilor democratice și patriotice. Acum putem urmări cu claritate rădăcinile reale ale resentimentelor și oroarei lui Maiorescu față de amestecul «politicii» în artă, substanțele secrete din care s-a făurit floarea invoaltă, cu aparențe atât de delicate a cugetării sale estetice, cu distincțiile și disocierile ei între «fantezie» și «rațiune», între «sentiment» și «cugetarea intelectuală», între «poezie» și «reflecție», – cu tendința ei de a propaga «nepăsarea politică», indiferentismul politic în artă, tendință specifică – după cum a arătat Lenin – celor cuprinși de «sațietate politică», partidului celor sătui cu tendința ei (tipică pentru un «burges conservator») de a considera arta doar

ca o «mângâiere binefăcătoare» care dă atenției omului «liniștea contemplativă și un repaus intelectual» și care trebuie să «ne decline spiritul de la înălțimea fără margini a nexului causal» etc., etc.

Acum când urmând indicația lui Marx și Engels ca «în totală contradicție cu filosofia germană, care coboară din cer pe pământ să urcăm de pe pământ la cer, adică nu se mai pornește de la ceea ce oamenii spun, își închipuie, își reprezintă și nici de la oamenii exprimați, gândiți, imaginați, reprezentați, pentru ca de aici să se ajungă la oamenii reali; se pornește de la oamenii cu adevărat activi și se explică și dezvoltarea reflexelor și ecourilor ideologice ale acestui proces vital, prin procesul real al vieții lor», acum când am alăturat imaginile lui Maiorescu, spadasinul fanatic al reacțiunii și Maiorescu, esteticianul «autonomist» intransigent și am văzut uimitoarea comuniune organică a acestor «două» personaje pe care Lovinescu și generațiile postmaioresciene au făcut tot ce le-a stat în putință spre a le disjunge – acum putem înțelege pe deplin și definitiv adevărul profund al cuvintelor lui Gherea care arăta că întotdeauna «esteți curați s-au făcut mai ales acei ale căror privilegii au fost amenințate» de arta tendențioasă înaintată!

Se ridică aci o întrebare capitală: a fost oare Maiorescu în judecățile sale literare despre operele diferiților scriitori acea conștiință estetică pură, neprevenită pe care o propaga ideologia sa estetică; a fost Maiorescu în judecata estetică acea «conștiință impersonală», care apropiindu-se de opera de artă își uita într-adevăr catehismul său moral și politic; a fost Maiorescu un profesionist autentic al emoției dezinteresate, libere de orice considerații etice, politice, filozofice? A fost Maiorescu în simpatiile și antipatiile sale literare un om de gust strict, o personificare a himericului ideal estetic kantian de a judeca frumosul în pură contemplare «fără considerații utilitare», «fără interes» («Interesselosigkeit»), fără concepte, («ohne Begriffe»), fără noțiuni etice și idealuri social-politice? Se elibera oare Maiorescu în fața operei de artă de fanatismul său reacționar, de superstițiile și prejudecățile sale obscurantiste, antidemocratice și antisocialiste, realiza el într-adevăr acea atitudine estetică ideală pe care o propovăduia, practica el «inhibiția... interesului practic față de realitate, a aprobării sau dezaprobării morale sau sociale» (expresiile sunt luate din «Estetica» prof. Tudor Vianu), funcționa într-adevăr la el în actul contemplației cenzura simpatiilor și antipatiilor sale de clasă și considera el într-adevăr opera de artă ca un simplu «obiect estetic» oferit desfătării și plăcerii gratuite?

Dacă în studiul său «Comediile domnului Caragiale...» Maiorescu exila în afara artei «poeziile cu intenții politice actuale», caracterizându-le ca fiind «o simulare a artei, dar nu arta adevărată», întrucât «înălțarea impersonală este... o condiție așa de absolută o oricărei impresii artistice, încât tot ce o împiedică și o abate este un dușman al artei...»; dacă mai departe Maiorescu expulza din artă însăși exprimarea patriotismului considerând că «chiar

patriotismul... nu are ce căuta în artă, ca patriotism ad-hoc, căci orice amintire reală de interes practic nimicește emoțiunea estetică», în răspunsul său din 1909 la discursul lui Duiliu Zamfirescu, «cântecul de lebedă» al criticii maioresciene, cum îl numea cu pioasă admirație Lovinescu, schima de dezgust a estetului față de «utilitarismul» în artă și față de pătrunderea «intereselor practice în opera artistică», atitudinea sa strict estetică» capătă de astă dată brusc și violent un fâțiș caracter de clasă, «autonomistul estetic» fanatic și intolerant și reacționarul îndârjit contopindu-se deschis într-o sinteză unică: *«De mult era cunoscută cererea unor socialiști-poporaniști, care se amestecaseră în ale esteticii și îndemnau pe scriitori să se ocupe exclusiv de mizeria claselor de jos și de vinovăția celor de sus. Dar, dacă toate tendințele și intențiile «utilitare» sunt dăunătoare în artă, cel puțin tendința învrăjbirii claselor a rămas cu desăvârșire stearpă în producerea de opere frumoase»* – scria Maiorescu ca un reflex literar al atitudinii reacțiunii față de răscoalele ce avuseseră loc cu doi ani în urmă.

Într-o serie de note publicate în 1906– 1907 la rubrica, «Miscellanea» a «Vieții Românești», Ibrăileanu a formulat o serie de considerații de un interes remarcabil în legătură cu judecățile estetice emise de Maiorescu în ultimele sale rapoarte academice publicate în acea perioadă. Când Maiorescu avea să retracteze vechea sa afirmație despre exprimarea sentimentelor patriotice în artă – constrâns de evidența valorii unor poezii de Octavian Goga, Ibrăileanu avea să noteze cu o ironie și o logică implacabilă: «Octavian Goga a avut darul să zdruncine credințele d-lui Maiorescu: în contra celor scrise altădată, domnia sa spune în raportul către Academie, publicat în numărul jubiliar al «Convorbirilor»: «... patriotismul este în inimile sincere, în afară de orice tendință politică (Hm! notează ironic Ibrăileanu), un simțământ sincer și adevărat și întrucât este astfel, poate fi în atari împrejurări născător de poezie»...

Va să zică, un simțământ adânc și adevărat?

Dar, fără simțământ adânc și adevărat, poate fi poezie, orice poezie? Atunci?

Logicianul Maiorescu nu trebuie să admită, în cazul acesta, că și motivele sociale, izvorâte dintr-un simțământ adânc și adevărat, pot da naștere poeziei?

Oare ar fi deosebirea intrinsecă între motivele sociale și cele naționale în poezie?

Nu sunt, chiar în volumul lui Goga, din cele mai frumoase poezii – «Rugăciunea» și «Clăcașii»?

E caracteristic pentru d. Maiorescu că domnia sa nu le citează deloc și nici nu amintește despre aceste două poezii, repet, din cele mai frumoase din tot volumul...

Dar citând «Plugarii», după primele patru versuri, d-sa omite jumătatea a doua a strofei:

*Al vostru-i plânsul strunei mele:
Creștini ce n-aveți sărbătoare,
Voi cei mai buni copii ai firii,
Urziți din lacrimi și sudoare...*

Și după ce reproduce penultimele două strofe iarăși lasă la o parte pe cea din urmă:

*A mea e lacrima ce-n tremur
Prin sita genelor se frânge.
Al meu e cântul ce-n pustie
Neputincioasa jale-și plânge
Ce-n pace obidirii voastre,
Ca-ntr-un întins adânc de mare
Trăiește-nfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare...*

Pentru ce? – întreabă Ibrăileanu. D. Maiorescu are prea mult simț artistic (!?) ca să nu guste toată poezia «Rugăciunii» și a «Clăcașilor» sau a versurilor operate de d-sa din «Plugarii».

Dar prejudecata (de clasă n.n.) teoreticianului e și mai puternică ca simțul artistic al criticului literar...

Sau, nou Cremonini, d-sa nu vrea să se uite în telescop, pentru ca sateliții lui Jupiter să nu-i dărâme teoriile?...

Se poate oare o mai vie și mai stringentă demascare a faptului că departe de a opera cu simțul altitudinii estetice, departe de a realiza acea himerică disociere a judecății sale literare de catehismul său politic și social, departe de a fi o pură «conștiință impersonală», strict contemplativă, Maiorescu acționa dominat de simpatiile și antipatiile sale de clasă, se poate oare o mai zdrobitoare demascare a spiritului de partid reacționar al criticii maioresciene, gata să amputeze sau să cenzureze prin tăcere versuri de o reală valoare estetică, versuri pătrunse incontestabil de acel «simțământ sincer și adevărat» pe care Maiorescu afecta că-l cere poeziei, doar fiindcă acele versuri exprimau patetic, vibrant, spiritul de răzvrătire al maselor?

Într-o altă notă intitulată «Idealurile patriotice și sociale în poezie», citând cuvintele amintite și de noi ale lui Panu adresate junimiștilor cu prilejul lecturii Scrisorii a III-a lui Eminescu, Ibrăileanu făcea acest comentariu semnificativ: «Noi am spus-o totdeauna că esteticienii de felul d-lui Maiorescu neagă existența tendinței în artă, pentru, că nu le convin anumite tendințe. D. Panu are dreptate: dacă nici patriotismul, un sentiment mai general, mai

sociabil care poate grupa pe toți (!) oamenii dintr-o țară și care este veșnic, cel puțin atâta cât vor exista popoare, patrii deosebite, dacă patriotismul era declarat de Junimea ca un sentiment care n-are ce căuta în poezie, atunci cum putea admira Junimea o poezie – Satira a III-a în care era vorba de un sentiment mai puțin general, mai puțin sociabil, care nu putea grupa decât o clasă...?

Este clar că nu «patriotismul» dispăcea Junimii, ci «patriotismul» patruzeciopist, pentru că Junimea avea alt ideal – permiteți-mi cuvântul – social! (s.n.) Și când s-a găsit un poet, Eminescu, ca să le exprime idealul lor social, atunci ei au aplaudat o poezie care avea ca punct de plecare un sentiment îngust și trecător: ura împotriva introducerii civilizației apusene.» («poporanistul» Ibrăileanu apare aci contaminat și el de teoria «formeii fără fond»).

«Dar, se va zice, Eminescu exprima cu talent idealurile sale sociale!... Asta e altă vorbă. Junimea, prin pana lui Maiorescu, nu susținea că «patriotismul» exprimat fără talent n-are ce căuta în poezie, căci e clar că niciun sentiment exprimat fără talent nu poate da naștere unei poezii. *Junimea alunga din poezie «patriotismul» și «idealurile sociale» ca atare* (s.n.).

Și încă ceva.

D. Maiorescu, în raportul său despre poeziile lui Oct. Goga nu vorbește de poeziile izvorâte dintr-un sentiment social, nici nu le citează, deși sunt din cele mai frumoase: «Rugăciunea», «Clăcașii» nu cedează pentru nimic ca talent părții a doua din Satira III-a a lui Eminescu...

Și vedeți, d. Maiorescu apreciază mult Satira a III-a, pentru că în ea se ridiculizează lucrurile împotriva cărora d. Maiorescu a luptat toată viața sa și d. Maiorescu nu relevă «Clăcașii», pentru că din această bucată se exprimă dureros suferințele unei clase pentru care d. Maiorescu n-a luptat – și disprețul, ura împotriva «stăpânilor gliei», în contra cărora d. Maiorescu n-a luptat».

În sfârșit, în alte două note (mai-iunie 1907), Ibrăileanu lua în discuție aprecierea lui Maiorescu asupra nuvelei «În lumea dreptății»: «Tocmai persoanele care ar trebui să deștepte simpatia cititorului și-o înstrăinează printr-o simili-cultură de pretenție occidentală (Andrei Rădulescu cântă Mondschein Sonate de Beethoven, Rădulescu citește la tribunal pe Spencer și pe Nietzsche, Elena aruncă avocatului Beneș vorba de amoral) și toată expunerea are defectul de a fi ostensibil tendențioasă; iar unde începe tendința, încetează arta» – scria Maiorescu.

«Pentru ce «simili-cultură»? – întreabă Ibrăileanu. Pentru că Andrei cântă Beethoven. Dar în sine aceste lucruri nu sunt «simili-cultură», ci chiar curat cultură! Atunci ce se va fi petrecut în mintea lui Maiorescu, când a scris aceste rânduri?

...Noi credem că D-sa a scris aceea frază din două pricini: Mai întâi din cauza concepției junimiste: cultura la noi, ca cultură, nu poate fi și nu este

decât apanajul unei elite, iar cultura celor mici nu poate fi decât o «similicultură»... A admite existența culturii la un avocat de la Târgoviște este a renunța la vechea concepție junimistă a «formeii goale»... Rădescu trebuia și el să reprezinte «forma goală»! – Și al doilea, tot din cauza concepției junimiste, de astădată cu o doză mai mare de schopenhauerianism și cu oarecare recunoștință a noilor împrejurări: credința, cum am spus mai sus, că țara aceasta a rămas tot în starea de la 1867, pe când, în adevăr, era imposibil la Târgoviște un om care să se delecteze cu Beethoven». În a doua notă, intitulată «Încă odată în lumea dreptății și d. Maiorescu» Ibrăileanu revenea asupra aprecierilor făcute de Maiorescu nuvelilor «Pană Trăsnea Sfântul» și «În lumea dreptății»: «Ipoteza asupra căreia ne oprim e următoarea: «Pană Trăsnea» place acestor domni pentru că în aceea nuvelă se face procesul societății care distruge o clasă veche, reacționară, – pentru că nuvela, dacă e vorba să-i dăm un oarecare nume, e o nuvelă junimistă. – «În lumea dreptății» nu le place, pentru că nuvela aceasta nu mai e junimistă, e oarecum «subversivă»...!»

«Unde începe tendința, încetează arta?» – Ei ași! – exclamă sarcastic Ibrăileanu. «Dar mai «tendință» decât în Satira III a lui Eminescu, se poate? Și ia întrebați pe d. Maiorescu și pe discipol: «Încetează arta?» Și ia să fi atacat Eminescu cu aceeași violență pe anti-liberali! Să fi văzut atunci cum «ar fi încetat arta!» Cum ar fi «început tendința».

De altminteri, «Clăcașii», «Rugăciune», nici n-au fost băgate în seamă de d. Maiorescu, în raportul său despre Goga: «încetase arta», «începuse tendința!»...

Și observați câtă netoleranță?

Noi suntem acuzați de sectarism în aprecierea literaturii, pentru că am spus că imoralitatea scriitorului ne stânjenește plăcerea estetică ce ne produce opera sa, căreia nu-i negăm talentul (când îl are), deși este imorală... Nimic mai mult!

Și acești domni care neagă existența însăși a operei de artă, de îndată ce ideile lor politice sunt jignite de conținutul operei, acești domni, ei, ne acuză pe noi de netoleranță!!»

Acum putem înțelege pe deplin și definitiv ce monument de ipocrizie era acea frază maioresciană ce proclama ca specifică și inerentă atitudinii estetice eliberarea de «grijile personale», de «legăturile de partid politic», de «catehismul de morală convențională» a fiecăruia, acum putem înțelege pe deplin și definitiv ce goală abstracție metafizică și ce utopică fantezie este în general întreaga concepție idealistă asupra «atitudinii estetice» în fața operei de artă, asupra emoției estetice ca un act gratuit dezinteresat, pur contemplativ, liber de orice «considerații impure», «relative» (istorice). Acum când alături de Ibrăileanu am pătruns în intimitatea fluxului «emoțiilor estetice» ale însuși teoreticianului «emoției impersonale» și «înălțării impersonale» și am

constatat cât de adânc impregnate erau judecățile sale estetice de resentimentele junimistului conservator, cât de imperativ și tiranic domina în verdictele sale estetice micul catehism de partid al «burgesului conservator»; acum când am văzut că repudierea «patriotismului» în artă, intransigența kantiană a estetului convins că «orice amintire reală de interes practic nimicește emoțiunea estetică» erau dictate în fond de ostilitatea junimistului reacționar față de patriotismul partuzecioptist; acum când am văzut cât de departe era Maiorescu de a fi profesionistul acelei «atitudini estetice atât de dificil de cucerit», de a realiza în actul contemplației acea fantezistă inhibiție a atitudinii practice față de realitate, de a realiza acea cenzură a reacțiunilor interesate, etice și social-politice, acum am putut vedea – ce paradox! – folosind ca «experiment» pe însuși Maiorescu, adevărul tezei că este cu neputință, este o cerință absurdă, a expulza din conștiința estetică năzuințele și idealurile sociale, adevărul tezei lui Gherea că «venim înaintea unei lucrări artistice... cu interesele, cu durerile noastre, cu suferințele, cu ura și cu iubirea noastră...»

Gherea a dezvoltat câtă ipocrizie, cât fariseism și câtă inconsecvență se ascundeau în afectarea atitudinii «strict estetice» de către Maiorescu, cât de puțin sinceră și cât de legată de interese de conjunctură era la Maiorescu afectarea indiferenței absolute a artei față de tendințele social-politice, cât de puțin consecvent era acela care ridica brațele în fața bustului lui Kant, exclamând «în vorbe sculptate»: «Ce-are a face, doamne, arta cu politica! Atunci când interese de politică culturală i-au impus lui Maiorescu să-i ia apărarea lui Alecsandri împotriva unor atacuri ale lui Vlahuță și Delavrancea, să definească valoarea poeziei sale, alăturând din nevoia exemplificării și o definire a valorii poeziei lui Victor Hugo, demonstrația pune la baza ei fără niciun scrupul «estetic» însemnătatea... tendințelor social-politice încorporate în opera celor doi poeți. În Alecsandri – scria Maiorescu – vibrează toată inima, toată mișcarea compatrioților săi... iubirea omenească și dorul de patrie în limitele celor mai mulți dintre noi – el le-a întrupat... «chauvinismul» gintei latine și ura în contra evreilor – el le reprezenta... când a fost chemat poporul să-și jertfească viața în războiul din urmă – el singur a încălzit ostașii noștri cu raza poeziei». Lui Gherea îi apăreau ca inconsecvențe și contradicții stridente și aprecierile lui Maiorescu asupra lui V. Hugo, considerat ca «încarnarea geniului francez al timpului său», întrucât, scria Maiorescu: «iubirea și ura contemporanilor săi, mândria și vanitatea lor, desrobirea spiritelor de sub jugul clasic și de sub jugul politic, emoțiunea măririlor și căderilor istorice, lupta celor mizeri în contra celor prea puternici (Maiorescu era gata să admită lupta de clasă în... Occident!) – toate aceste vibrațiuni ale unei întregi epoci au trecut prin răsfângerea lui Victor Hugo». Paradoxul era într-adevăr enorm: valoarea poeziei lui Hugo era explicată prin noblețea tendințelor politice ale operei sale,

prin patriotismul vibrant al versurilor sale, prin reflectarea luptei celor mizeri în contra celor prea puternici; și cu drept cuvânt Gherea putea scrie confruntând cele două articole ale lui Maiorescu: «În articolul întâi ni se spune că poeziile cu intenții politice actuale sunt o simulare a artei, dar nu artă. În al doilea vedem ca slăvește pe Victor Hugo «încoronarea geniului francez» pentru că între altele a cântat dezrobirea de sub jugul politic! În articolul întâi ni se spune că odele la zile solemne sunt o simulare a artei, în al doilea se slăvesc «Ostașii noștri» scrisă tocmai pentru ziua solemnă a biruinței noastre împotriva turcilor. În articolul întâi ni se spune, în sfârșit, că interesele lumii zilnice n-au ce căuta în artă, că poetul trebuie să ne transporte în lumea curată a ficțiunilor, și că chiar patriotismul n-are ce căuta în artă ca patriotism ad-hoc; în al doilea, ne laudă pe Alecsandri zicând între altele: «chauvinismul gintei latine și ura contra evreilor el le-a reprezentat!». Maiorescu, teoreticianul «emoției» impersonale și «înălțării impersonale» în artă, laudă valoarea unei poezii pentru accesele de șovinism antisemit – nu se putea într-adevăr o demascare mai categorică a fariseismului «estetismului» lui Titu Maiorescu. Canonada lui Gherea a fost nimicitoare. Maiorescu în răspunsul său a păstrat o tăcere înghețată, extrem de semnificativă asupra acestor «contraziceri» implacabil dezvăluite. Iar cu decenii mai târziu, în «Titu Maiorescu și contemporanii lui», «discipolul» Lovinescu avea să scrie cu o amărăciune și umilință încărcată de reprobare pentru «inconsecvențele» ireparabile ale aceluia pe care l-a proclamat înfăptuitorul «revoluției estetice»: «Pentru un critic estetic cum era creatorul criticii noastre estetice, – se lamenta Lovinescu – problema trebuia deci să se mărginească numai în domeniul estetic; pe dânsul – scria muștrător Lovinescu, – nu trebuie să-l intereseze nici «ura», nici «iubirea», nici «mândria», nici «vanitatea» contemporanilor, într-un cuvânt valoarea reprezentativă a operei de artă, ci numai valoarea ei estetică». Lovinescu, perplex, e constrâns să vorbească despre «incertitudinea lui Titu Maiorescu, care enunță teorii estetic absolute și practică uneori o critică în care esteticul intră în aliagii culturale...» Și el conchidea renegând articolul lui Maiorescu «Poeți și critici»: «Privim acest articol al lui T. Maiorescu ca ieșind din linia înaltă, pragul de sus al misiunii lui istorice... E cazul de a spune «numerantur sed non ponderantur»».

III

Concepția idealistă a lui Maiorescu propaga ideea după care opera de artă este «în esența ei ideală», fiind «reflexul unei lumi închipuite», procesul de creație artistică cerând artistului să se «purifice» de orice concepții, tendințe și năzuințe reale, să expulzeze din sine interesele și pasiunile vieții, să elimine orice «impresii egoist-interesate ale sale», «gândiri individual-egoiste» și să devină «impersonal» ca un «medium» gata să transmită «reflexul unei lumi

închipuite». În concepția lui Maiorescu, Byron, de pildă, nu este un scriitor obiectiv, impersonal, întrucât, după cum îi scrie lui Dulu Zamfirescu – „pe lângă puternica impresie ce la Don Juan mai dă alături și pieziș gânduri individual-egoiste de ale lui» se răzbună pe hipocritul puritanism al societății engleze și «oscilează astfel între impresia subiectiv-curată despre obiect și între dorința lui egoistă-tulburătoare de a-și răzbuna». Byron e tendențios, nu e impersonal, vrea să zică Maiorescu, deși el pare să considere tipul lui Don Juan o figură impersonală și să înțeleagă prin atitudinea interesată, prin tendință, numai exprimarea discursivă, declarativă de către Byron a resentimentelor sale antipuritane; ca și cum imaginea lui Don Juan n-ar fi și ea expresia, proiecția concepțiilor și sentimentalității poetului: «Poetul adevărat este impersonal în începerea lumii, întrucât în actul perceperii obiectului trebuie să se uite pe sine și să-și concentreze toată privirea în obiect – scrie Maiorescu în răspunsul său către Gherea –; prin aceasta numai, obiectul încetează acum de a fi individual, mărginit și devine tip, se înfățișează sub «specie aeternitatis» cum zice Spinoza, este o «idee platonice» – Shylock nu este un Ovrei izolat, ci este Ovreimea; Werther nu este un amoretat individual, ci este sentimentalitatea amorului.» Pentru a-și susține teza «impersonalității» artistului, a contemplației obiective și dezinteresate, Maiorescu recurge, pe urmele lui Schopenhauer, la sofismul clasic al filozofiei idealiste, aplicându-l în estetică. Pentru a anihila și elimina adevărul că tipul literar (Shylock, Werther, Luceafărul eminescian) reprezintă o sintetizare realistă a unor procese din viața reală, concentrarea și cristalizarea într-o individualitate a experienței de viață a artistului, proiectarea într-o expresie tipică a concepțiilor și atitudinilor artistului, – adevăr care ruinează teza obiectivității impersonale a artistului –, Maiorescu introduce ipoteza fantastică după care din cerul platonice ar descinde în conștiința artistului o idee, un prototip absolut (sentimentalitatea amorului, de pildă), o esență impersonală, care în conștiința lui Goethe se individualizează în Werther, iar în cea a lui Eminescu în Luceafărul. «*Și Luceafărul lui Eminescu nu este un individ amoretat, ci însăși sentimentalitatea amorului ca și Werther*». *«Impersonal sau tipic văzute amândouă figurile, personal sau individual tratate de fiecare autor»* – scrie Maiorescu. Marx a dezvoltat cu o precizie desăvârșită «mecanismul» acestui sofism: «Dacă îmi formez din merele, perele, fragii, migdalele reale, noțiunea generală de «fruct», dacă merg mai departe și-mi imaginez că noțiunea mea abstractă «fructul», la care ajung pornind de la fructele reale, este o esență care există în afara mea, ba chiar constituie adevărata esență a pereii, a mărului, etc., atunci proclam – în termeni speculativi – «fructul» drept «substanță» a pereii, a mărului, a migdalelor, etc.»

Afirm, așadar, că pentru pară nu e esențial că este pară, că pentru măr nu e esențial că este măr. Esențial la ele n-ar fi existența lor reală, care poate fi

intuită prin simțuri, ci acea esență pe care am abstras-o din ele și pe care le-am substituit-o, esența noțiunii mele – «fructul». Eu proclam deci mărun, para, migdala, etc., drept simple moduri de existență, *modi* ale «fructului».)

Maiorescu procedează asemenea filozofului speculativ ironizat și denunțat de Marx, care pornind de la fructele reale construiește o noțiune abstractă a «fructului», iar apoi – printr-un truc mistificator, printr-un artificiu speculativ – răstoarnă raporturile reale ale lucrurilor și proclamă această noțiune a «fructului» ca o esență, ca o substanță obiectivă cu o existență ideală independentă. Filozoful speculativ începe să considere diferitele fructe reale, profane, manifestări individuale ale «fructului în genere», cristalizări pe care «fructul» însuși ca o esență dinamică în mișcare le creează, iar toate fructele reale ne apar nu ca fructe cu o bază materială, ci ca fructe cu o semnificație superioară, mistică, încarnații ale «fructului în genere», ale subiectului absolut. Maiorescu consideră tipurile literare, Luceafărul sau Werther, nu ca o generalizare ideală a unor procese de viață reale, nu ca expresii ideale ale concepțiilor și atitudinilor reale, personale, ale artistului – așa cum sunt în realitate – ci răsturnând raporturile reale ale lucrurilor, le transformă în esențe cu o existență ideală într-un «obiect», o «idee platoniceă» – «*sentimentalitatea amorului*» în cazul de față – care se răsfrânge deosebit la Eminescu și Goethe după deosebita lor individualitate. Smulgându-le însușirile lor naturale, realiste, disimulând fenomenele reale, vii care le-au generat (drama intelectualului superior cu conștiința ultragiată de mărginirea și mediocritatea iremediabilă a ființelor de genul «junilor gulerați cu aur blond» în «Luceafărul»); denaturând faptul că fără îndoială nici Werther, nici Luceafărul, nici Shylock, nici Leiba Zibal – pentru a folosi exemplele lui Maiorescu – nu sunt transcrierea brută a unor cazuri individuale din realitate, ci generalizări ideale ale spiritului creator al artistului, reflectând procese tipice din viață; exploatând și denaturând caracterul de sinteză ideală al acestor tipuri, urmând procedeul specific al idealismului filozofic care, după cum arată Lenin, «este o dezvoltare unilaterală exagerată, ilimitată... amplificare, îngroșare – a uneia din micile trăsături, laturi, fațete ale cunoașterii într-un absolut detașat de materie, zeificat», Maiorescu le transformă în substanțe absolute, «detașate de materie, de natură, zeificate» («Ovreimea» – în genere, «*sentimentalitatea amorului*» în genere), care se încarnează în mod deosebit răsfrângându-se prin prisma individualității artistului (Leiba Zibal și Shylock, Werther și Luceafărul), în «obiecte» ideale care se oferă contemplației impersonale a artistului. Toate aceste artificii și prestidigitații ale unui scamator care mănuieste însă idei «celeste» în loc de panglici terestre, nu au drept scop decât să întunece adevărul că tipurile literare se creează ca o reflectare subiectivă a unor procese obiective din viață, ca o proiecție și încorporare a concepțiilor, tendințelor și sentimentelor reale ale artistului și să-l înlocuiască prin iluzia fantastică, prin fantezia goală, a revelației unei «idei

platonice» în conștiința artistului. Toate aceste artificii și prestidigații nu au alt scop decât să însușească artistului convingerea că este o lege inerentă a creației necesitatea de a rupe acele punți între el și realitate și de a expurga din sine tendințele și înclinațiile sale reale, gândurile sale vii nu au alt scop decât să fundamenteze pe cale speculativă teza că *«orice concepție artistică este în esența ei ideală, căci ne prezintă reflexul unei lumi închipuite. Prin chiar aceasta ne produce caracteristica impresie impersonală»*. Cât de absurdă este întreaga construcție a lui Maiorescu, ne-o arată și faptul izbitor că pentru Maiorescu tipurile lui Shylock și Leiba Zibal au același conținut obiectiv, sunt produsul revelației aceleași «idei», aceleași ficțiuni ideale a evreului, deosebindu-se doar prin faptul că același conținut impersonal, ideal, a fost răsfrânt cu culoarea individualității lui Shakespeare și Caragiale (*«Leiba Zibal din «Făclia de Paști» a d-lui Caragiale... este Ovreimea, ca și Shylock; dar ce deosebire în forma exprimării, după deosebita individualitate a scriitorilor! Impersonal sau tipic văzute amândouă figurile, personal sau individual tratate de fiecare autor»*). O cercetare cât de superficială ne arată că în afara unor asemănări pur exterioare, între cămătarul venețian și hangiuul din Podeni terorizat de coșmarul său teribil, deosebirile sunt structurale, că ele sunt departe de a putea fi reduse la deosebirile: temperamente artistice, că cele două: reflectă două procese ale vieții cu distincte și specifice, că ele au un conținut obiectiv cu totul deosebit; teoria este a lui Maiorescu care împarte procesul de creație în două faze distincte, faza contemplației impersonale și faza exprimării personale are un caracter abstract, metafizic și cea mai sumară confruntare a ei cu opera de artă reală o pulverizează fără urmă.

După cum pentru filozoful speculativ denunțat de Marx, ceea ce dă caracterul de generalitate noțiunii de «fruct» nu este faptul că ea este o sinteză a însușirilor reale, naturale, obiective, comune fructelor reale ci faptul că ea oglindește «o esență care exista în afara mea», o «substanță» ideală cu existență independentă, «fructul în genere», pentru Maiorescu ceea ce dă caracterul tipic unei figuri literare nu este faptul că este o sinteză realistă a unor fenomene vii din viața socială, ci faptul că ea răsfrânge o esență ideală transcendentă; Luceafărul – conform teoriei transcendente a tipizării – nu este proiecția ideală, fantastică, a dramei omului superior într-o societate mărginită, filistină, «terestră» în aspirații, ci expresia unei idei transcendente, abstracte, «sentimentalitatea amorului», așadar o ficțiune ideală, o fantasmă, un tip ireal (Maiorescu exploatează caracterul ideal al tipului literar, faptul că nu este copia brută a unui individ real, pentru a-i atribui o origine transcendentă); sentimentele poetului nu mai apar ca expresia ideală, transfigurată a sentimentelor sale reale, a pasiunilor sale vii, ci capătă și ele un caracter areal, transcendental și Maiorescu poate considera *«indignarea în contra epigonilor și a demagogilor înșelători»* din poezia lui Eminescu nu ca o «amărăciune personală», adică nu ca expresia ideală a mâniei și indignării reale a poetului,

nu ca expresia unei atitudini politice reale, ci ca un «simțământ estetic» impersonal, iluzoriu, transcendent; decepționismul și pesimismul lui Eminescu nu ca expresia superioară a sentimentelor reale, acute ale unui intelectual superior dezgustat de anomaliiile orânduirii burgheze, ci ca un «pesimism transcendent» după chiar expresia maiorescianului Lovinescu; acum putem înțelege limpede cât de necesară îi era lui Maiorescu explicația platoniciană, mistică, a procesului tipizării – bazată din punct de vedere gnoseologic pe aceeași mistificare folosită și de filozoful speculativ analizat de Marx – pentru a construi acea teorie a creației artistice întemeiată pe ideea că arta este cu totul străină vieții reale, detașată și abstrasă prin însăși natura ei de viața reală, că artistul în procesul creației trebuie să se înalțe într-o regiune ideală, transcendentă, a ficțiunilor ideale, să execute ceea ce Maiorescu numea «înălțarea impersonală» într-o «lume impersonală», «purificându-se» de năzuințele, concepțiile și sentimentele sale reale pentru a privi în «pură contemplație» obiectul ideal³), tocmai această teorie transcendentă a tipizării îi era necesară lui Maiorescu pentru a-și realiza scopurile sale de clasă pe tărâmul artei, pentru a afirma tipurile lui Caragiale nu ca rezultatul generalizării realiste a satiricului incisiv, necruțător, ci ca simple ficțiuni ideale, «*care idealitate dă obiectului tratat de artist caracterul tipic (prin chiar aceasta artistul se înalță în lumea impersonală)*» (s.n.); a ficțiunii ideale expuse cu atâta obiectivitate curată... încât să ne înalțe într-o lume impersonală», așadar să susțină ideea atât de prețioasă pentru el că «o comedie nu are nimic a face cu politica de partid», că «același Caragiale, care astăzi își bate joc de fraza demagogică, și-ar fi bătut joc ieri de ișlic și tombateră și își va bate joc mâine de fraza reacționară...»

---

³ Georg Lukacs analizând teoriile estetice bazate pe idealismul platonice a formulat considerații înrudite, extrem de instructive pentru analiza noastră prin confirmarea ideii că „obiectivismul mistic” al acestor teorii duce inevitabil la *subiectivism*, la izolarea artei de viață:

„Idealismul filozofic trebuie să... izoleze caracterul complet (integritatea, Abgeschlossenheit) operei de artă, depășirea realității obișnuite în opera de artă – de realitatea materială, obiectivă, trebuie să opună caracterul integru, perfecțiunea formală a operei de artă, teoriei reflectării. Când idealismul obiectiv încearcă să salveze și să întemeieze teoretic obiectivitatea artei, el trebuie inevitabil să cadă în misticism. Nu este deloc întâmplător că teoria platonice a artei, ca reflectare a „ideilor”, a jucat un rol istoric atât de însemnat până la Schelling și Schopenhauer... Dar acest obiectivism mistic se transformă inevitabil într-un subiectivism. Cu cât sunt opuse mai mult teoriei reflectării însușirea integrității operei de artă și a caracterului activ al transformării și prelucrării artistice a realității... cu atât mai mult se izolează de viață principiul formei, al frumuseții, al artisticului; cu atât mai mult devine acest principiu un principiu inexplicabil, mistic”. („Kunst und objective Wahrheit” în: „Probleme des Realismus”, Aufbau-Verlag, Berlin 1955, p. 19-20)

În opoziție cu ideile estetice ale lui Maiorescu, care propaga «teoria reflectării» în artă ca un act contemplativ, strict receptiv și pasiv, golind conștiința artistului de orice conținut viu, în concepțiile estetice ale lui Gherea, reflectarea nu mai apare ca un act mort, strict contemplativ și «impersonal» și putem spune că în concepția estetică a lui Gherea face irupție cu impetuozitate și violență întreaga viață, intelectuală și afectivă a artistului, concepțiile sale social-istorice, tendințele, simpatiile și antipatiile sale de clasă, conținutul bogat, vibrant, infinit de complex: al conștiinței sale vii, pulverizând astfel fără urmă himerica, sterila și goala abstracțiune a «conștiinței impersonale» și a «curatei obiectivități» din estetica maioresciană.

Teoria artei ca «reflexul unei lumi închipuite», ca o activitate spirituală eliberată de orice afinități cu atitudinile și năzuințele reale ale omului real din câmpul vieții și activității practice – devenea la Maiorescu instrumentul principal pentru a propaga ideea artei ca având o semnificație și o valoare strict fictivă, ca exercitând asupra conștiinței omului o acțiune gratuită, transcendentă vieții, lipsită de orice finalitate practică, politică, etică sau filozofică, ca fiind după expresia d-nei de Staël – prețuită de Maiorescu – «une noble inutilité»; emoția estetică devenea o emoție ideală sui-generis, o emoție dezinteresată, smulsă din fluxul sentimentelor și năzuințelor sale practice, din torentul intereselor vii ale conștiinței umane vii. În opoziție cu această concepție idealistă a creației estetice și a emoției estetice, Gherea a formulat un punct de vedere materialist asupra emoției estetice. Gherea are meritul de a fi izgonit idealismul și transcendentalismul din aceste zone fine și complexe ale vieții sufletești unde idealismul a instalat cu o îndârjire rară redute dintre cele mai încăpățănate ale sale, de a fi demonstrat că arta departe de a ne abstrage și a ne ridica într-o lume imaterială, strict fictivă, germinează, cultivă, dezvoltă și intensifică la maximum sentimentele și năzuințele reale ale omului, că arta departe de a anestezia conștiința reală, umană, istorică a omului viu și a-l «impersonaliza» pune în mișcare viața sufletească în resorturile ei reale, pune în mișcare ideile noastre politice, etice și filozofice, interesele și năzuințele noastre umane cele mai vibrante. «Esența acesteia (a artei) – scria Maiorescu – este de a fi o ficțiune ideală, care scoate pe omul impresionabil în afară și mai presus de interesele lumii zilnice, oricât de mari ar fi în alte priviri». «În această privință noi credem mai degrabă dimpotrivă – scria Gherea – că arta atâță în gradul cel mai înalt interesele reale individuale și anume acele de care se ocupă, făcându-ne să uităm pe toate celelalte. Interesul și emoțiunea ce va trezi în public «Romeo și Julieta» vor fi cu atât mai mari cu cât acel public va fi mai în stare de a iubi, cu cât a iubit mai tare; iar interesul și emoțiunea vor ajunge la culme la spectatorii a căror iubire a fost nenorocită ca și a nefericiților înamorați din piesa lui Shakespeare...» Gherea a respins așadar opoziția absolută proclamată de întreaga estetică idealistă între emoția estetică ca o emoție strict fictivă și sentimentele reale din câmpul vieții reale, a respins teza

incompatibilității structurale dintre sentimentul estetic și sentimentul real ca fiind două zone afective necomunicante, a considerat nu sentimentele exprimate în opera de artă ca expresii generalizate, tipizate ale sentimentelor reale, vii, existente latent în conștiința oamenilor. Deși Gherea aluneca în simplism atunci când vedea interesul estetic pentru opera de artă legat mai ales de afectarea intereselor personale, strict individuale ale omului, atunci când socotea că emoția estetică ar fi cu atât mai intensă când cei aflați în fața operei artistice vor regăsi în ea asemănări cu incidentele lor strict personale (pentru Gherea, tatăl părăsit de copiii nerecunoscători va vibra cel mai puternic la «Regele Lear», idee evident simplistă!); deși el nu înțelegea în suficientă măsură faptul că emoția estetică în fața operei de artă este legată de afectarea sentimentelor și intereselor superioare, generale, ale omului social, a sentimentelor morale superioare, a formelor tipice de manifestare a sensibilității omului; deși din această cauză a alunecat în grava greșeală de a considera că fraza lui Maiorescu: arta «scoate omul impresionabil în afară de interesele lumii zilnice» ar fi «întrucâtva adevărată» despre muzică și despre pictură, dacă aceste arte nu se vor îndeletnici cu viața omului, «când ne zăgrăvesc, de pildă, natura, și întrucâtva chiar despre poezie când cântă luna, stelele, iarba verde...», idei care mărturiseau o înțelegere cam mărginită a naturii interesului estetic (căci fără îndoială muzica sau pictura peisagistică deși nu reflectă și proiectează diferite incidente personale particulare ale omului, nu afectează mai puțin sentimentele sale reale superioare); **cu** toate aceste vulgarizări și implicite **concesii** făcute idealismului (din cauza **simplismului** estetic) Gherea are meritul **fundamental** de a fi distrus zidul **artificial** ridicat de Maiorescu între **sentimentul** estetic și sentimentele vieții reale, **de a** fi destrămat ferm «aura» transcendentă «impersonală» conferită emoției **estetice** de către Maiorescu, și de a fi **demonstrat** că arta oferă expresia acută, **tipică** a năzuințelor și intereselor celor **mai** profunde ale omului social.

Când Maiorescu avea să proclame în spiritul celui mai intransigent estel că «de la noi, spectatorii, trebuie să cerem înaintea unei opere de artă să ne prezentăm dispuși, nepreveniți, fără interese străine artei. Căci dacă artistul nu este totdeauna capabil de a lucra, ci trebuie să fie inspirat, nici spectatorul nu este în fiecare moment capabil de a primi o impresie estetică; poate unii nu sunt capabili niciodată; și cine la o piesă de teatru nu-și poate uita grijile sale personale, sau legăturile sale de partid politic sau catehismul său de morală convențională, acela să nu se mai amestece în ale artei», Gherea avea să respingă ca absurdă și monstruoasă iluzia «contemplației artistice» înțeleasă ca o abstracție nebuloasă, goală, informă, ca un act de cenzurare și inhibiție a conținutului viu, real al conștiinței, a sentimentelor, tendințelor și idealurilor noastre etice și social politice: «Da, venim înaintea unei lucrări artistice – îi răspundea ferm și drastic Gherea lui Maiorescu – intrăm în teatru cu interesele,

cu durerile noastre, cu suferințele cu ura și iubirea noastră și nu putem să le lăsăm în antecameră, după cum pare a ne sfătui domnul Maiorescu; nu putem, pentru că lucrul este cu neputință și cererea absurdă». Gherea era atât de profund convins că emoția estetică nu are în ea nimic transcendent, că influența artei e departe de a fi o acțiune gratuită, iluzorie și fictivă, că «indiferența» și echilibrul contemplativ în fața operei sunt incapabile de a explica puternicul ei ecou afectiv și ideologic, că acest puternic ecou se explică tocmai prin faptul că arta animă, înviorează, pune în lucrare intensă și dă o expresie superioară acelor sentimente pe năzuințe reale, «practice» care există latent în conștiința fiecăruia, că influența artei se explică tocmai prin corespondența lăuntrică existentă între sentimentele și năzuințele noastre și expresia lor tipică, ideală în opera de artă, încât scria ironic la adresa frazeologiei nebuloase, maioresciene: «Dacă însă am putea lăsa la ușă interesele individuale, interesele lumii zilnice, pasiunile noastre, etc. atunci în adevăr am ajunge «impersonali», dar în schimb arta care este o «ficțiune ideală» nu ne-ar face nicio impresie și cel mult ne-ar aduce în «lumea impersonală», adică ne-ar adormi!»!

*

Limitând aci, la aceste observații, analiza bazelor filozofice ale ideilor estetice maioresciene, mărginindu-ne mai ales la relevarea rolului teoriei «ideilor platonice» aplicate în estetică ca o formă *particulară* a concepției «autonomiei esteticului», trebuie să observăm că analiza concludentă a bazelor filozofice ale teoriei «autonomiei esteticului» în formele ei mai moderne și mai rafinate (în comparație cu acestea Maiorescu va apare de-a dreptul «pedestru»!) o vom putea face într-un mod mai cuprinzător atunci când vom analiza ideile estetice ale descendenților liniei maioresciene în critica românească (Lovinescu, Zarifopol, M. Dragomirescu, etc.), analiză care ne va apropia mai mult de problemele acute, arzătoare ale luptei ideologice care se dă astăzi pe tărâmul esteticii: caracteristica esențială a acestei lupte o formează tocmai falimentul estetismului și triumful gândirii estetice marxist-leniniste în estetica contemporană”.

***

S. Damian, *Tânăra generație*, „Gazeta literară”, anul III, nr. 49, 6 decembrie 1956.

„Cine răsfoiește astăzi revistele noastre literare întâlnește, alături de scriitori consacrați numele unor tinere talente, evidențiate în ultimii ani. În poezie, proză, dramaturgie se afirmă mereu mai insistent noi forțe literare,

unele foarte promițătoare. Cu aprecieri elogioase au fost primite versurile lui Nicolae Labiș, Alexandru Andrițoiu, romanele lui Titus Popovici, Francisc Munteanu, Szabo Gyula, piesele scrise de Ana Novac și Al. Mirodan. Tânăra generație literară îmbogățește patrimoniul artei noastre realist-socialiste; schimbul de mâine al literaturii inspiră speranță, încredere legitimă. Este o mare bucurie faptul că această generație s-a ivit în zodia socialistă, că ea se maturizează sub îndrumarea partidului clasei muncitoare. Dintre dovezile concludente, care răstoarnă calomniile profeților întreținuți de burghezie spre a proroci sterilitatea orânduirii socialiste, succesele literaturii tinerilor scriitori, crescuți în anii regimului de democrație populară, sunt și ele un argument puternic. Pentru condițiile favorabile de creație, pentru sfaturile înțelepte și eficace, pentru fermitatea în apărarea viitorului socialist, tinerii scriitori poartă o adâncă recunoștință Partidului Muncitoresc Român.

Care ar fi fost destinul multora dintre speranțele recunoscute ale acestei generații dacă în țară nu ar fi încetat pentru totdeauna dominația burgheziei și a moșierimii? Adesea, scriitori mai în vârstă, dispuși să povățuiască bătrânește, evocă vremea apropierii lor de literatură. Ei ne amintesc câte talente din masele largi ale clasei muncitoare și ale țărănimii s-au pierdut neputând învăța carte, neputând înlătura cadrul de sărăcie și obscurantism. Ce întâmpina pe îndrăzneții care înfruntau necunoscutul, tânjind după gloria poeziei? Mansarda friguroasă, în care amânai obsesia foamei mâzgălind versuri plătite cu centimetrul. Boala, paralizând impulsul creator, sau moartea care a curmat de timpuriu ascensiunea unor mari talente în literatura noastră. Fraze răsunătoare s-au rostit de multe ori în asemenea ocazii, dar ele cuprindeau oricum un înțeles tragic: aspirația spre artă trebuia răscumpărată cu prețul sănătății, al puterii creatoare și, de multe ori, al conștiinței oneste.

Ce îndrumări directe dădeau burghezia și partidele ei celor care alcătuiau intelectualitatea literară a țării? Tentațiile felurite erau însoțite și de avertismente drastice. Ți se rezerva o lume a iluziilor blajine, departe de frământările autentice, unde nu mai răzbătea filonul vital al efortului poporului. Ți se rezerva tribuna pentru propagarea misticismului, a iraționalismului, unde puteai anunța public refuzul de a admite știința, adevărul obiectiv, criteriul moral. De aici se recrutau apoi barzii fascismului, care degradau fără rușine arta și conștiința umană, dezlănțuind domnia instinctelor. Tinerii intelectuali, avizi de cunoaștere, însetați de adevăr, se înfundau în meandrele idealismului și treptat acceptau scepticismul integral, ajungând la sinucidere literară sau adevărată la diversunile propuse de diferite curente naționaliste, arborând cinismul și egoismul feroce. Trădarea idealurilor inițiale, ale tânărului scriitor venit din popor, era consecința fatală a presiunii burgheziei pe toate planurile.

Ar fi orb sau rău intenționat acela care nu ar recunoaște că eliberarea țării de sub fascism a redat și artei demnitatea ei. Partidul a salvat literatura din

impasul decadentismului, i-a indicat calea apropierei de popor. Ideea leninistă a împlântării rădăcinilor culturii în viața maselor largi favorizează nașterea și dezvoltarea rapidă a noi talente. Tinerii scriitori sunt ajutați acum să obțină condiții bune de creație. Ei au posibilitatea de a publica periodic în presa literară. Profesiunea lor e stimată și stimulată. Debutul numai este rezultatul favorii claselor stăpânitoare, care dau o pomană cerșetorului literar. Când nu ești mercenar, când talentul tău e apreciat nu ca o marfă, ci ca un mijloc de educație și de transmisie a frumosului, atunci dispare izvorul umilinței și artistul devine un exponent autorizat al poporului.

Regimul de democrație populară asigură tânărului scriitor largi posibilități de învățătură. El e scutit de a rătăci în labirintul idealismului și al metafizicii. Marxism-leninismul îi explică științific perspectivele istoriei, îi dă certitudine în studiul culturii umane și în înțelegerea artei.

*

Tânărul scriitor nu mai este silit să renunțe la comuniunea cu poporul; vraja estetismului s-a destrămat. Conștient de rolul său cetățenesc, el are posibilitatea de a servi prin mijloacele artei cauza revoluției socialiste, cauza apărării păcii. Aceste adevăruri, cunoscute și repetate, rămân de netăgăduit. Tânăra generație literară aparține erei noi din viața poporului; ea este fidelă idealurilor socialismului, deoarece observă uriașa deosebire de perspectivă între era burgheziei și era puterii populare.

Uneltitorii imperialiști zăngănesc din nou armele. Spectrul fascismului amenință viața pașnică a popoarelor. Scriitorii, fie vârstnici, fie tineri, își ridică glasul pentru ocrotirea cuceririlor revoluției. Frontul literar este unit și sprijină partidul în munca de construire a socialismului, de ridicare a nivelului de trai al maselor, de întărire a democrației socialiste.

Cu multă însuflețire au primit tinerii scriitori istoricele hotărâri ale Congresului al XX-lea al P.C.U S, participând acum la asaltul asupra cetății dogmatismului. El nu confundă principiile leniniste în îndrumarea literaturii cu deformările birocratice. Eliberarea de sub apăsarea formulelor împietrite permite un avânt proaspăt artei și literaturii. Excesele rigidității dogmatice din anii cultului personalității au influențat într-o măsură și creșterea tinerilor scriitori.

Astăzi, cu ajutorul partidului, ei combat vulgarizarea și anchirozarea. Ei ajută la consolidarea aceluși climat în care să fie respectat specificul fenomenului literar, să nu fie impuse ca obligatorii gusturile personale, în care să se poată desfășura întrecerea liberă a curenților, pe platforma largă a realismului socialist. Dar sfărâmarea dogmatismului și a practicilor birocratice nu se poate realiza de pe pozițiile neutralității ideologice. Scepticismul și anarhia, revers al rigidității, sunt maladii înjositoare pentru un tânăr intelectual

format în anii revoluției socialiste. Desolidarizându-se de rugina dogmatismului, tânăra generație păzește consecvent ideea realismului socialist, a spiritului de partid. Se poate oare continua opera de ridicare a unei noi culturi părăsind ideologia marxist-leninistă, ideea răspunderii sociale a artistului?

Tineretul este entuziast și caută drumuri inedite în artă, învățând de la profesorii săi mai bătrâni. Concepția responsabilității politice nu o va lepăda însă niciodată. Conștiința că suntem luptători a fost mândria noastră când am pășit pe fâgașul literaturii revoluționare. Putem oare uita acest adevăr?”

***

1957

IANUARIE

3 ianuarie

• În „Gazeta literară”, la pagina întâi, Petru Dumitriu publică articolul **Caliban, du-te la școală**, suită de ziceri cu caracter aforistic („În fiecare scriitor se ascunde un cititor a cărui carte preferată n-a fost încă scrisă. Și atunci o scrie el.”; „Mulți critici sunt cititori fără carte – sau cărți – preferate; nu le place nimic pe de-a-ntregul, cum unui bolnav nu-i place nicio mâncare.”) și de exaltări sofistice („Frumosul nu e valoarea supremă, ci viața și adevărul”; „viața și adevărul sunt marea sursă de originalitate”), construită cu scopul final de admonestare simbolică a unui „talentat confrate” tânăr, pentru intoleranța față de clasicii cu validare universală și, în egală măsură, pentru lipsa de originalitate a contestărilor critice: „Un talentat confrate îmi spunea: «Shakespeare e un prost dramaturg. E bine ca poet». Confratele nu știa englezește. Poezia se cere de obicei citită în text. Dar e original să scuipi în barba bătrânilor măestri. Caliban, du-te la școală. Și cum am scris vorba asta mi s-a făcut și frică: nu comit oare o imprudență declarând lui Caliban că e... ce e, luptând în numele adevărilor (chiar banale) și al practicii empirice împotriva inculturii snobismului dogmatic și al prostului gust? Luptând în numele tradiției și al literaturii secolului douăzeci și unulea, împotriva «modernismului» de acum cincizeci de ani, pe care ai noștri ca de obicei îl adoptă cu un decalaj de o generație sau două față de Paris? Când mă gândesc că lettrismul lui Isidore Isou sau teatrul lui Ionescu, Becket, Adamov o să fie idolul junilor esteți în 1980? Și că scriitorii tineri români în loc să rostească adevărul vremii lor și al poporului lor vor fi invitați să imite niște francezi parțiali care rostesc adevărurile unei Franțe parțiale în 1950 și ceva! Dar sper că ne-am saturat. Dacă mă iubești, Caliban; puțină originalitate. Încearcă. Fii tu. Lasă bărbile măștrilor în pace. Uite cum făceau ei. Ia încearcă și tu. Așa, încă puțin... Nu te lăsa, nu te lăsa, așaa... vezi că merge? Zi-i înainte și nu te lăsa, că ești tânăr și tare; așa cum au început cei mari și bătrâni. Și nu uita: ai de spus ce nu s-a spus de nimeni, nicăieri, niciodată. E lucru mare. Succes, Caliban! Ai să vezi că izbutești dacă nu te ții de fleacuri. Și... dar rămâne între noi: și eu am fost Caliban. Îmi aduc aminte de vorbe la fel de teribile ca ale oricărui june de azi și de care îmi ard obrajii când îmi amintesc. Dar, după aceea, am citit multe, am învățat multe și mai învăț, voi mai învăța. Nu e inevitabil, nici obligatoriu să rămâi Caliban. De aceea, scumpul meu Caliban, du-te la școală!”.

□ În articolul **Păstorașul**, Mihai Dragomir deplânge dispariția

fizică, dar, mai ales, literară, a lui Nicolae Labiş, caz tragic, anexat atâtea altora (Cârlova, Magda Isanos ş.cl.), ce confirmă locul comun al legăturii fatale dintre talentul excepțional și durată scurtă a vieții: „Nu e o amintire. E o durere fără margini. În primăvara lui 1951 am primit la redacția revistei «Viața Românească» o poezie trimisă de un tânăr din Fălțiceni. Nu auzisem niciodată numele lui. Un începător ca atâția alții. Dar, citind versurile, am simțit – Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Cristian Sârbu și eu – că nu este vorba despre un începător ca atâția alții. Poetul, de numai 15 ani, avea un vers clar și aromat. [...] Am răspuns imediat tânărului (copil? adolescent?), rugându-l să ne dea vești mai ample despre el și, bineînțeles, să ne trimită cât mai multe versuri. Scurt timp de la acestea, când tocmai ne pregăteam să dăm poezia la tipar, a intrat pe ușa redacției unul dintre păstorașii lui Grigorescu, îmbrăcat cu o bundiță de oaie sub care se ascundea un caiet plin de versuri. Venise la București pentru a primi un premiu obținut la un concurs școlar pe țară – pe lângă talent, învăța, deci, cu sârguință și rezultat. Cât a stat aici a apărut și «Viața Românească» nr. 6, iunie 1951, purtând în sumar un nume nou: Nicolae Labiş. [...] Sunt numai cinci ani și ceva de atunci, și numele tânărului poet devenea din ce în ce mai cunoscut, până acum, când sinistra stupiditate a morții a stins, brusc, ascensiunea unui talent rar, original și puternic. La 15 ani, Nicolae Labiş bătea la porțile poeziei cu încrederea cuceritoare a vârstei celei mai curate. La 21 de ani a fost împins, cu brutalitate, în tăcerea de gheață a neființei. Cine putea bănuși că marile lui promisiuni vor fi retezate de o spadă necruțătoare? Dintre acele flori puține care rod în viață au să mai poarte, Labiş promitea rodul cel mai greu, fructele cele mai pline de seva pământului sănătos din care se născuse”. □ Tudor Arghezi publică secvențe din *Stihuri pestrițe* (*O furnică, Balada maeștrilor, Păianjenul, Cuiul, Greierele, Cristelnița, A fost, n-a fost?, Scrisoare, Cancelarul*). Grupajul este însoțit de următoarea notă introductivă: „«Gazeta literară» prezintă în acest număr cititorilor săi, noul volum de versuri al lui Tudor Arghezi, volum care va fi în librării în primele luni ale anului 1957. Pagina de față reproduce în acest scop un număr de poezii, alese din paginile volumului, însoțindu-le cu comentariul grafic al desenelor lui Perahim. *Stihuri pestrițe* strâng între copertele aceleiași cărți, versuri satirice usturătoare la adresa politicianilor verosi din trecut, puternice diatribe antimonarhice, fabule și portrete acidulate care biciuiesc vechi năravuri care trebuiesc stârpite și... mici giuvaere lirice închinat vîetăților care înconjoară casa omului. Stihurile apar pestrițe numai la înregistrarea lor pe teme și specii riguros catalogate. De fapt, ele reconstituie din frânturi astrale, scânteietoare, prezența bogată și răscolitoare a poetului *Cuvintelor potrivite*. Regăsim, într-o impresionantă înflorire în paginile noului volum, forța corozivă a satirei argheziene și acordurile suave ale poetului îndrăgostit de oameni. Punându-și versul «când să-mbie, când să-njure», Tudor Arghezi își învâluie și de astă dată versurile în dorința sa aprinsă de a cânta omul,

crucificând neoamenii. Stihurile sunt pestrițe numai în aparență. Poeziile se deosebesc una de alta, după sarcinile ce le-au fost încredințate. Poetul este, în toate, același”. □ Ancheta ***La ce veți lucra în 1957?*** cuprinde răspunsurile scriitorilor Tudor Arghezi, Al. Andrițoiu, A.E Baconsky, Eugen Barbu, Camil Baltazar, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Eusebiu Camilar, Șerban Cioculescu, Lucia Demetrius, Ov. S. Crohmălniceanu, Mihai Gafița, Paul Georgescu, Eugen Jebeleanu, Horia Lovinescu, Silvian Iosifescu, Radu Tudoran, Ion Marin Sadoveanu, Mihai Ralea, Mihail Sorbul, Cicerone Theodorescu, Petru Vintilă ș.a.

4 ianuarie

• Pe pagina întâi a revistei „Contemporanul” semnează: G. Călinescu – ***Un An Nou*** („Cronica optimistului”), Tudor Arghezi – ***Este, ori nu este?*** („Tablete”). □ În articolul ***Ceva despre literatura de analiză***, introdus de redacție în termenii „Pe marginea volumului *Izgonirea din Rai* de Ieronim Șerbu”, Ovid S. Crohmălniceanu face și sugestii de recuperare a operei unor autori, care, după dihotomia lui Ibrăileanu dintre „creație” și „analiză”, ilustrează funcționarea celui de-al doilea concept: „Există totuși autori care excelează în creație, așa cum există autori analiști. Despre aceștia din urmă s-ar cădea să vorbim ceva mai mult, pentru că o falsă și dogmatică teamă de psihologie i-a lăsat în ultimul timp aproape complet în umbră. Se vor retipări în curând câteva din romanele Hortensiei Papadat-Bengescu. A reapărut *Ultima noapte de dragoste* și va reapare *Patul lui Procust*, într-o nouă ediție. Amintirea lui Anton Holban, de la moartea căruia se împlinesc în curând 20 de ani, va decide poate editurile, dacă nu să-i retipărească opera, să-i publice măcar postum romanul *Jocurile Daniei*, rămas în manuscris”. □ Scriind cronică la romanul *Unsprezece* de Eugen Barbu, Radu Popescu discută statutul și premisele ideologice ale genului „literatură sportivă”, în țara noastră: „În timp ce toată lumea așteaptă cu nerăbdare și, de la o vreme, chiar cu enervare, să apară *Groapa*, o editură mai vrednică și poate mai decisă, publică, unul după altul trei volume de Eugen Barbu având toate trei subiecte sportive, și chiar mai mult decât atât, având temă sportivă. Ceea ce va deosebi literatura sportivă de azi, socialistă, de literatura burgheză sportivă (aproape inexistentă la noi, dar destul de masivă în Occident, deși de o calitate absolut inferioară) va fi adâncirea subiectului în direcția socială, zugrăvirea sportului ca fenomen specific al epocii noastre și ca forță capabilă de a acționa alături de celelalte (școală, cultură, artă), în scopul modelării omului nou și al ridicării maselor la o existență liberă, superioară, creatoare, adică transformarea lui în temă. Literatura, presa și filmul (care a acceptat subiectul sportiv cu mult înaintea literaturii) au oglindit foarte exact denaturarea și decăderea spiritului și țelurilor sportului, mare pasiune a maselor moderne, odată transformat în masă de profit și în concurență negustorească după tipicul mentalității capitaliste;

deși domeniu necontestat al tinereții, paladium al bărbăției, frumuseții, ambițiilor nobile și curajului, literatura cu subiect sportiv nu se înrudește, cum ar fi de așteptat, cu literatura de aventuri și de cuceriri, ci mai curând cu romanul polițist și cu foiletonul senzational. Setea de câștig a dus la profesionalizarea sportului, ceea ce l-a despărțit în mod definitiv de idealul antic. Mercantilismul burghez a creat un tip de sportiv dizgrațios fizicește, cu o morală animalică, de un nivel intelectual rușinos. Da, exploataând, în sensul său, pasiunea maselor pentru sport, mercantilismul burghez a putut realiza, în ciuda olimpiadelor, a pentatlonului, a maratonului și a unei întregi terminologii elene, această brută perfectă apărută exact la antipodul tinerilor sportivi ai cetății grecești, care erau frumoși ca niște zei, așa cum ni-i descrie Platon, pentru că prin exercițiile corpului urmăreau înălțarea sufletului și a minții și, împletind atletismul cu poezia, căutau adevărul, binele și virtutea. Clasa muncitoare și societatea socialistă reapropie sportul de idealul său antic, și caută să-l depășească prin participarea cât mai intensă a tuturor, și prin legarea directă a moralei sportive de morala și idealurile colectivității. Sportul se dovedește o puternică pârgă de transformare a omului, și regimul nostru nu se înșeală atunci când, măturând monstruoșitatea profesionismului, deschide sălile de gimnastică și stadioanele cât mai multor muncitori. Un fapt moral și social atât de important nu poate și nu trebuie să rămână străin literaturii, și Eugen Barbu trebuie felicitat că i-a dat importanța și cinstea cuvenită în cele trei opere de dimensiuni diferite, pomenite mai sus, și mai ales în masivul roman *Unsprezece*, de care ne ocupăm azi”.

5 ianuarie

• În „Scânteia tineretului”, Felicia Dan semnează articolul *Pentru tineri eroi literari autentici, bogați sufletește*, care pledează pentru „miza educativă” a personajelor temeinic motivate ideologic, deoarece „nu folosesc nimănui – în ciuda intențiilor bune ale autorilor lor – personajele șterse, monotone, înjghebate parcă în pripă, că eroii literari nu-și au rostul dacă nu-l răscolesc pe cititor, nu-l ajută să se înțeleagă mai bine pe sine însuși sau pe ceilalți, să descopere marile aventuri ale vieții, să înțeleagă răspunderile sociale.” Astfel de modele sunt semnalate de către autor în textele semnate de Marin Preda (*Desfășurarea, Ferestre întunecate*), V.Em. Galan (*Bărăgan*), Petru Dumitriu (*Pasărea furtunii*), dar și în cele ale mai tinerilor Francisc Munteanu, Ana Novac, Ștefan Luca, Al. Mirodan. La polul opus, sunt criticate lucrările „care, nereușind să întruchipeze literar ideile propuse, plictisesc prin banalitatea lor, aducând astfel prejudicii înseși principiilor pe care le afirmă. (...) Unii tineri eroi ai cărților de acest fel îți lasă un sentiment penibil – sentimentul că te afli în fața unei ilustrații din manualele de anatomie, una din acele figuri cât se poate de corect desenate, dar care sunt prea simetrice și prea lipsite de expresie ca să-ți dea iluzia unui chip omenesc luat din realitate. Tineretul nostru crescut

de partid, tineret bogat sufletește, nu regăsește în asemenea eroi decât contururile foarte aproximative ale fizionomiei sale spirituale.” Cărți ale „strictului necesar”, acestea nu s-ar raporta decât la tipare și scheme deja uzate, construind ficțiuni în care „sărăcia sufletească a eroilor se acordă perfect cu lipsa de fantezie a subiectului.” De exemplu, „în *Anii iubirii* (Letiția Papu) și *Adolescența* (P. Aioanei), ambele cărți despre viața studenților, eroina principală, Irina – respectiv Lucia – are sarcina de a mântui suflete de pe o poziție pretins înaintată; mai precis, pe iubitul (Florin – Mircea), care în ambele cazuri este pe cale să cadă în mrejele dușmanului din vanitate de proaspăt literat, și pe colega cu fond bun, dar viciată de împrejurări (Rada – Doina). E o adevărată jignire adusă complexității vieții, apariția în literatură a unor asemenea clișee care circulă, puțin retușate, dintr-o carte în alta.” Finalul articolului pledează pentru intervenția directă a lectorului contemporan în selecția valorilor, căci „cititorul iartă unele note false strecurate în zugrăvirea unui personaj interesant, dar nu poate crede, desigur, în eroii rudimentari, plictisitori, care perorează de-a lungul unui întreg volum fără a avea o viață cât de cât convingătoare; sau dacă crede în el este cu atât mai grav căci va privi complexitatea și multilateralitatea realității noastre prin prisma acestei imagini simpliste, denaturate.”

- „Munca” publică o recenzie defavorabilă a lui Eugen Pop la volumul *Fata plutășului* de Ștefan Andrei: „*Viața pe șantier este înfățișată cu multă artificialitate, iar evoluția tinerei Stanca ne apare mai tot timpul prin intermediul tiparelor șablon ale autorului despre muncă, despre eroul pozitiv. [s.a.]*” (***Eroi pozitivi sau marionete?***)

10 ianuarie

- În „Gazeta literară”, Petru Dumitriu teoretizează evaziv cu privire la natura conștientă/ inconștientă a inspirației care determină creația. Articolul ***Observații asupra actului creației***, deși nu se arată cu totul refractar față de perspectiva unei scrieri descentralizate de controlul strict al rațiunii, este un pretext de sancționare, la umbra eleganței paradei culturale, a „dogmelor simplificatoare”: „Raporturile între fenomenul inspirației, sau al creației, și conștiință sunt complexe. Un lucru e sigur pentru mine: că, oricât ar fi spus Poe despre *Corbul* său că a fost scris în mod conștient și calculat, după experiența mea personală, alcătuirea imaginilor nu se face în zona conștientă sau însoțită de conștiință. Conștiința luminează imagini gata făcute și poate să determine o schimbare a lor, să selecteze pe unele din ele: dar ea le primește din zona creatoare de dedesubtul său. Nu e mai puțin adevărat că există o presiune neîncetată a conștiinței asupra acestei zone, o determinare a sub – sau inconștientului de către conștiință, și anume: a) Materialele din care se creează imaginea sunt memoriale, deci au trecut toate odată prin conștiință, la receptarea lor. Și, chiar după dezagregarea lor și reagregarea în imagine le

recunosc originea. Imaginile vin arareori surprinzătoare. Fericirea inspirației, sentimentul de jubilațiune nu constă pentru mine în surpriza față de imagine, ci în sentimentul eliberator că imaginea s-a creat în sfârșit, că s-a rupt o stavilă, că s-a creat un contact. Mă întreb dacă nu cumva fenomenul nu are o bază materială identică, constând în stabilirea de noi circuite de influx nervos, electric, între neuronii scoarței cerebrale. Căci însuși fenomenul de constituire al imaginii seamănă cu unul material, cu compunerea și descompunerea unui tren pe niște linii de triaj. [...] b) Conștiința mai exercită o presiune asupra subconștientului sau inconștientului creator: prin orientarea pe care i-o dă. Întâi prin conținuturile ei etice, filozofice, politice. Prin acestea ea determină actul creator. Dar mai mult. Îl poate dirija. Poți citi anumite cărți, auzi anumite povestiri, întreba pe anumiți prieteni sau cunoscuți mai bine informați, știind în vedere a cărei lucrări acumulezi aceste date. Mai mult: starea de așteptare și aprehensiune a actului creator, stare neplăcută, dureroasă aproape, de încordare a nervilor, incapacitate de orice muncă [...], și până la urmă anxietate penibilă, brusc desfăcută în clipa de exaltare a viziunii imaginii – ei bine, această stare este adeseori determinată de conștiință, de factori intelectuali sau etici: știu că am datoria să scriu, știu că această poveste trebuie isprăvită ca să pot întreprinde altceva. [...] În concluzie, operația aproape fiziologică a creației e determinată de factori conștienți și lucrează cu elemente memoriale, pe care le descompune în părțile lor, părți pe care le agregă în structuri noi, cu o libertate și dezinvoltură cu adevărat divină. Ea se petrece însă în afara conștiinței, pe care o invadează doar rezultatele sale, de îndată ce s-au cristalizat. E un proces dialectic, tensiune, acumulare, salt brusc în ceva calitativ nou, deși făcut din elemente vechi; noutatea stă în restructurare. Nu e mai puțin adevărat că presiunea conștiinței e valabilă asupra creației în general, asupra obiectului creației uneori, dar nu asupra actului însuși: vreau să scriu, vreau să scriu *Cronica de Familie*, dar nu pot vroi s-o scriu așa sau altfel: voința conștientă nu poate determina structura imaginii. Abia după ce-am scris două-trei capitole, se poate amesteca și conștiința arătându-mi că unul din ele e prea lung sau prea scurt, sau că aici sau altundeva e nevoie de explicația unei situații sau a unui personaj”. □ La rubrica „Fișe de istorie literară contemporană”, Geo Șerban scrie despre *Debutul lui Mihai Beniuc*; textul este însoțit de următoarele precizări: „Însemnările de față – prezentate sub forma unor «fișe» potrivit caracterului lor în primul rând documentar – au în vedere necesitatea de a se iniția cercetări de sinteză, competente și solid informate, asupra literaturii noastre contemporane, studiindu-se creația scriitorilor actuali în perspectiva condițiilor care le-au determinat dezvoltarea și i-au influențat. Multe dintre informațiile incluse în aceste fișe se situează, de obicei, în afara exegezei critice, dar alcătuiesc un material indispensabil pentru criticul doritor să stabilească originea valorilor considerate. Există pagini dintr-un scriitor care nu-l exprimă în ceea ce are mai original, însă nu absolut

străine de particularitățile sale, cel puțin când este vorba de un creator autentic. Aceste fișe, născute din nevoia personală de informare, reprezintă instrumente de laborator și se înțelege că nu conțin judecăți de valoare complete, pregătind doar elaborarea lor. În studiul acesta, singura grijă a fost de a evita satisfacerea simplelor curiozități arhivistice; dacă am lăsat, uneori, să triumfe plăcerea ineditului în dauna exigențelor critice, este pentru că totuși există o pasiune care se cere răsplătită după ce te-a ajutat să învingi oboseala, deziluzia câteodată, încordarea atâtor îndelungi incursiuni în periodicele unor vremi trecute”.

11 ianuarie

• În „Contemporanul”, Demostene Botez laudă includerea personalităților literare, pe lista viitorilor deputați ai Marii Adunări Naționale: „Văd, așadar, ieri, afișat, un formular tipărit pe care scrierea cu mâna îl completa identificându-l așa «Tudor Arghezi... Fără partid... Scriitor.» [...] Evenimentul acesta, mărunț poate în aparență, presupune o revoluție socială și una culturală. Un scriitor, candidat la deputăție, nu s-a văzut și nici nu s-a putut concepe în trecut decât pe bază de rudenie cu... însuși partidul la putere, dar și atunci, nu ca scriitor, ci ca nepot, – postura aceasta de-a doua fiind într-adevăr un titlu și o meserie” (*Scriitorul-cetățean*). □ Mihai Beniuc și Miron Radu Paraschivescu publică în grupaj poeziile *De-i pe-ntrecute*, respectiv *Oglinda*. □ La rubrica „Tablete”, Tudor Arghezi persistă în blagoslovirea noilor percepții asupra categoriilor sociale exploatate în trecut, scriind despre *Criterii și selecții*: „Și în alegerile parlamentare pentru Marea Adunare Națională, vechile criterii au fost răsturnate. Cumnații miniștrilor Cutare, culeși dintr-un tripou din București și trimiși la Dorohoi să fie «aleși» deputați cu concursul jandarmeriei s-au isprăvit. Fusesse o carieră. Ei nu mai pot să se adreseze muncitorilor pe păsărește: «Mes chers amis, Messieurs et électeurs» – pardon! – « Scumpii mei prieteni, Domnilor ». Cariera s-a isprăvit și ea. Candidații nu mai sunt indicați cu poruncă «de sus». În toate profesiile, candidații sunt aleși, într-adevăr aleși, de colegii de meserie, pentru meritele lor experimentate în mijlocul lor. În vederea termenului din februarie structura parlamentară prezintă această îmbucurătoare surpriză. Sunt primiți pentru marele sfat național reprezentanții tuturor îndeletnicirilor și a celor mai felurite, indicați în plină libertate și pe răspunderea exclusivă a colectivităților care i-au ales, știind bine ce fac și pe cine aleg”. □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu povestește despre o călătorie *La Siria*: „Am băut, între altele, un vin încântător. Parcă ar fi fost exprimat din struguri italici, având o aromă de scorțișoară și vanilie, un mic iz de smochine și o înțepătură de cuișoare. Culoarea ca a dulceții de trandafiri. Tovarășele au băut cu deliciu din această băutură, aparent elizeeană. Dar apoi au căpătat o iuțală precipitată în gesturi, o tremurătură la pleoape și buze, împreunate cu o defectare subită a

deambulației. Vinul era un must a căruia fermentație fusese oprită cu puțin alcool, lungindu-i-se astfel tinerețea suavă”. □ Radu Popescu, în recenzia la *Ultima poveste* a lui Radu Tudoran, avansează o comparație între autorul român și Jules Verne: „Tudoran este un Jules Verne cu imaginația mai puțin îndrăzneță și profetică, dar cu sentimentul mai bogat și cu interes pentru portretul moral, pentru viața interioară a eroilor, dar atât la unul, cât și la celălalt vom găsi două trăsături caracteristice și creatoare de literatură; scopul moral al aventurii, care nu va fi niciodată pornită din impulsuri egoiste sau din vreuna, oarecare, din multiplele forme ale vagului sufletesc subiectiv, – și apelul spontan și constant la știință, concepută nu ca un auxiliar ocazional, ca un expedient mecanic și obiectiv, deci nu ca *tehnică* în sensul imediat al cuvântului, ci ca o aspirație fundamentală, ca principal instrument de cunoaștere și aproape ca instinct creator al omului modern. Instinctul tehnicii e atât de puternic la Tudoran, ca și la Jules Verne, încât manifestarea lui intră în ordinea firească, fără el neputându-se concepe nici acțiunea, nici aventura, ba chiar nici viața”.

• În „Scânteia tineretului”, Camil Șerban recenzează romanul de aventuri cu miză istorică al lui Dumitru Almaș, *Alei, codrule, fârtate*, publicat la editura Tineretului în 1956, care reface atmosfera de început de secol XIX a Moldovei din timpul războiului ruso-turc (1806-1812). Dincolo de haina istoricizantă, discursul românesc legitimează o puternică funcție ideologizantă a scriiturii orientate antitetic spre surprinderea celor două planuri sociale aflate în conflict: „pe de o parte lumea nenorocită a țăranilor care populau satele moldovene, suportând îndoitul jug al boierilor români și al cotropitorilor turci; pe de altă parte, lumea bogătanilor moldoveni, lumea vel agăi lordache Balaș, «zapciu al târgului Ieși, cu cuțitul într-o mână și pâinea în cealaltă», a serdăresei Ilinca or a lui Sotir Hrisoscoleu, oameni a căror principală grijă era aceea de a jefui țara și norodul, strângând averi peste averi, cu orice chip.” Prototipul justițiarului care face dreptate săracilor este oglindit de haiducul Ștefan Bujor, care pactizează cu „forța eliberatoare rusă”, încât „va lupta din toate puterile pentru a crea o armată de voluntari români care alături de armata rusească să lupte împotriva dușmanului comun”, mizând și pe sprijinul „elementelor progresiste din mijlocul boierimii moldovene.” Finalul recenziei punctează „frumoasa evocare literară a luptelor din trecut pentru libertate ale poporului nostru.”

12 ianuarie

• În articolul *Vorbește suveranitatea*, din „România liberă”, Tudor Arghezi își exersează zeflemeaua asupra fostului rege Mihai, ca reacție la tradiționalul mesaj de An Nou, difuzat de posturile de radio anti-comuniste din străinătate: „Mihai e prudent și cam fricos, ca și atunci când își părăsea țara, cu vreo 30 de vagoane de bunuri de lux după el, fericit că pleacă în peșit. Satul arde și baba

se piaptănă. Deosebirea dintre un domnitor din vechiul trecut, demn de respectul istoriei – ceea ce nu s-a întâmplat în toate zilele – domnitor ieșit din poporul pe care-l stăpânea și unul, cum să zic? venetic, este că celui de-al doilea îi lipsesc simțul pământului, și nada cu rădăcinile lui ca tuturor sensibilelor corcitură fugite în ceasul răspunderilor de onoare și dezonoare, peste fruntarii. A domni, mai sus ori mai jos, implică și risc, bănuim, pe lângă huzur: la plăcinte înainte, la război înapoi: zicala țărănească e cu psihologie. Pe Mihai, de copil, l-a interesat constant o singură problemă, dacă randamentul unui motor de automobil, e mai bun cu 4, cu 8 sau cu 16 cilindri: dacă un Rolls Royce e preferabil unui Ford și cu care distanța Cotroceni-Sinaia și îndărăt poate fi, călcând copiii, găștele și oile (cam tot una) de pe șoseaua asfaltată, mai repede parcursă. La plecarea lui entuziastă din țară, a invitat oamenii din politica de atunci să-l sfătuiască dacă e mai bine să iasă cu 180 km pe oră sau cu 35, și ei au refuzat să mai stea de vorbă cu un tânăr care învățase o singură disciplină în viața lui – să fugă. De altfel, a lăsat la palat o splendidă bibliotecă de șofer: 24 de volume: carburatorul, Delco, frâna hidraulică, acumulatorul, cutia de viteze, gresalul, radiatorul... Nicio stupidă carte de știință. De literatură nici nu era de vorbit, dincolo de romanele polițiste, contemporanul Mihai, preferând plăcile de gramofon cu folclorul special, țigănit de lăutari [...] sau șansonetele românilor de aceeași artiști [...]. Dar fugarii și fugacii ăștia sunt apucați în țările, unde și-au pus pielea la conservare, de-o criză ciudată, abătându-li-se să guverneze. Vărului Mihai îi vine să fie rege, ba i se pare că și ar fi fost, pe când făcea la generalul Antonescu serviciul de aghiotant, însărcinat să zică da și amin, neputându-se gângași mai multe cuvinte la rând. Totuși, de fiecare an-lou aducându-și aminte că parcă ar fi fost ce nu fusese, la 12 noaptea, de revelion, poate să înșire o seamă de vorbe palide și fără relief. Ca să izbutească să le îngameze, vărul Mihai lucrează la ele 365 de zile. Mărturia normală degenerării a familiilor de aristocrați se repetă și în cazul lui, o dată într-un an. [...] Exilații benevoli al nobilului sentiment de lașitate pretind că valoarea literară românească e refugiată toată în străinătate, lăsând în țară câteva cioburi vechi și condeie mucegăite”.

• În „Scânteia tineretului”, Petre Niță comentează, sub titlul *Neamul Urcanilor*, volumul de *Scrieri alese* al lui Pavel Dan, editat la ESPLA, în 1956, evidențiind destinul tragic al scriitorului care îi amprentează scriitura: „Cum să nu fi urât pe bogați? Cum, iubind viața, dorind dreptate, fericire, să nu fi smuls cu furie păienjenişul în dosul căruia omenia, simțămintele nobile, sunt murdărite, înstăpânindu-se în loc monstruoasă suflare, neomenia care împing pe om să fie lup față de semenul său? De aceea, ironia, sarcasmul ucigător transpiră permanent din lucrările sale.” Din acest punct de vedere, *Povestea țărănească* devine exemplară, ilustrând fidel „psihologia jefuitorilor”, care chiaburilor din Ardeal, iar „trăsăturile Ludovicăi și ale Urcanilor sunt lucrate cu pasta consistentă a urii care picură din inima

scriitorului pe pânza tabloului și în tonurile râsului nimicitor.” Mai mult, cartea pune în prim-plan „ravagiile stârnite de capitalism în conștiința celor înavuțiți: cultivarea instinctului de pradă, alungarea oricărei înduioșări, a oricărui extaz în fața vieții și naturii, a oricărei urme de omenie.” Având ca modele asumate pe Dostoievski, Tolstoi, Ibsen și Romain Rolland, dar și Slavici – Rebreanu, recenzentul notează că „Pavel Dan își pune opera în slujba fericirii oamenilor, pe care o vedea realizată prin prisma urii distrugătoare împotriva Urcanilor și a grofilor (din *Iobagii* și alte lucrări.)”. „Slavici era îngrozit de ravagiile banului în sufletele oamenilor, dar mai spera că omenirea n-o să fie alungată cu totul, că fondul curat popular va învinge. Rebreanu dezvăluie creșterea monstruoasă, primejdia pe care o reprezintă setea de pământ, de avere. Pavel Dan nu mai află nicio urmă de omenie în sufletul găzdoilor și nu mai nutrește nicio speranță; pentru el aceștia reprezintă un pericol social ce trebuie înlăturat, distrus. El atacă cu arma ironiei incisive, nimicitoare. Timpul scurt care i-a fost dat să trăiască în această lume nu i-a îngăduit nici să vadă mai departe, nici să spună mai mult.”

13 ianuarie

• Eugen Atanasiu pledează în „România liberă” pentru accelerarea procesului editorial și punerea în timp scurt la dispoziția publicului, a cărților solicitate cel mai des: „Se întâmplă uneori ca o carte să fie luată pur și simplu cu «asalt». Iată un asalt binevenit! Într-o singură sau în câteva zile au trecut din mâinile librarilor în cele ale cititorilor volumul de versuri al poetului Bacovia și romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu. Sunt cărți și autori care nu cunosc, ce e drept, succesul, pentru prima oară. Cu adevărat emoționant ni s-a părut însă succesul de librărie pe care-l cunoaște culegerea de versuri *Primele iubiri* a mult regretatului Nicolae Labiș, plecat dintre noi într-una din aceste seri de iarnă. Și această carte va trebui, firește, reeditată. Mai sunt și alte cărți de care unii cititori au fost lipsiți datorită tirajelor mari față de trecut, dar mult prea mici pentru ziua de astăzi. *Toate pânzele sus* de Radu Tudoran, primul volum al popularului roman *Bărăgan* de V. Em. Galan, romanele lui Liviu Rebreanu și câte altele. [...] Se mai întâmplă cititorului și altfel de necazuri. Așa de pildă, E.S.P.L.A. a pornit încă de câțiva ani la înfăptuirea unei opere remarcabile: editarea unei *Antologii a poeziei românești de la începuturi și până astăzi* și retipărirea pentru marele public a *Istoriei literaturii române* pe care o scotea paralel Editura de stat didactică și pedagogică sub formă de manual școlar. Cât privește antologia, volumul întâi s-a epuizat încă din 1954, iar celălalt ne este promis și în anul acesta. Celălalt caz este mai dificil: cine o fi de vină? E.S.P.L.A. sau Editura de stat didactică și pedagogică pentru că tocmai când să apară al treilea volum («tocmai»... de vreo doi ani) au dispărut cu toatele, inclusiv cel care... nu apăruse? [...] Am dori să fim înțeleși cum trebuie. Știm că planurile pe 1957 includ în mai largă măsură doleanțele cititorilor,

exprimate anii trecuți. Dar ritmul lent al reeditărilor și mai ales dezinteresul față de soarta unora dintre cărțile mult solicitate, stânjenește pe cititor.”

- În „Scânteia tineretului”, I. Mihuț îi face caracterizarea academicianului Mihai Beniuc, candidat al F.D.P. pentru poziția de deputat din partea circumscripției electorale Huedin, în articolul *Să-mbătrânesc, viața nu mă lasă*, un laudatio care pune în evidență profilul unui „scriitor-cetățean, artist combatant pe pozițiile de frunte ale clasei muncitoare.” „Ca luptător pentru pace, ca pedagog, academician, publicist și ca activist obștesc, Beniuc a nutrit un singur gând: să facă din activitatea sa un modest pilon pentru uriașa construcție a socialismului.”

15 ianuarie

- În „Flacăra” (nr. 2), la rubrica „Jurnal de lector”, Ion Mihăileanu recenzează volumul de versuri *Primele iubiri*, de N. Labiș: „Un accident stupid a frânt în plină ascensiune zborul celui mai talentat reprezentant al tinerei generații de poeți. La 21 de ani, Nicolae Labiș ne lasă moștenire un volum apărut, *Primele iubiri*, precum și o seamă de manuscrise, poezii publicate în reviste care, reunite, vor da cu siguranță o imagine deplină a pierderii grele pe care a suferit-o literatura noastră. [...] Primele iubiri, primele sentimente sunt dăruite generos celor dragi, tatălui întors de la război, mamei care veghează, surorii naive, pădurii natale, prietenilor, tovarășilor și, mai presus de orice, celor mulți, celui care întruchiează vrerea celor mulți, partidul. [...] Volumul lui Labiș e oglinda unui proces de maturizare artistică în care vocația certă pentru fabulosul naturii alternează cu predilecția pentru complicate probleme de conștiință, iar influențele diverse ale unor mari poeți nu-i știrbesc totuși profunda originalitate”.

16 ianuarie

- „Munca” publică schița satirică *Conu' Jenică „în propagandă”*... de I. Peltz.

17 ianuarie

- În „Gazeta literară”, Petru Dumitriu continuă demonstrațiile teoretice pe baza materialului didactic al *Cronicii de familie*. De această dată, tema abordată în articolul *Alte observații despre fenomenologia creației* este construcția personajului, element compus din multiple efecte de realitate: „Una dintre cele mai importante sau poate prima dintre funcțiunile creației epice mi se pare a fi plămuirea eroilor. Cine nu știe să plămădească figuri vii e neputincios în cea mai divină parte a meseriei povestitorului, cea prin care povestitorul e cel mai asemănător cu natura. A crea figuri individuale, pline de sens, care exprimă mai mult decât orice ins luat din realitate, figuri care să aibă prezență și evoluție ca și oamenii reali, fizionomie, veșmânt, caracter, pasiuni, apucături, cunoștințe, credințe, păreri, ticuri, legături, scopuri, succese, eșecuri,

memorie, vârstă, ca și oamenii reali, dar să însemne mai mult – iată principala funcțiune a povestitorului, căreia i se subordonează toate celelalte, cea prin care el durează, interesează peste secole, transmite cunoaștere, exprimă esența vremii sale. [...] propria mea experiență mi-a arătat același lucru: că activitatea creatoare a povestitorului dezintegrează datele furnizate de memorie (adică de societate) și le reintegrează în structuri noi, asemănătoare celor furnizate de realitate, dar într-un fel anumit, deosebit”. □ Paul Georgescu analizează romanul *Enigma Otiliei* de G. Călinescu: „Descinzând pe linie românească din Ghica și Matei (un Matei epurat, cu o pastă verbală mai puțin spectaculoasă), *Enigma Otiliei* se situează – nu fără a se fi hrănit și din alte valori și valențe naționale – în marea tradiție universală a realismului și, deși amintirea unor nume de scriitori într-o discuție literară îi surprinde scandalos pe unii, (fie că părănd acordarea unui certificat de genialitate unor băștinași, fie părănd, dimpotrivă, o negare abilă a originalității, concept conceput ca «ceva» ce încearcă a se naște din goluri), nu ne putem opri de a scrie: Molière, Balzac, Stendhal. [...] Roman de tip obiectiv, *Enigma Otiliei* condamnă burghezia fără intervenția declamatorie a autorului; curată însă de orice obiectivism fiindcă adevărul e mai convingător decât orice pledoarie, patosul ascunzând de multe ori golul demonstrației. Există o perfectă demonstrație psihologică a caracterului social al sentimentelor. Sentimentele cele mai sfinte ale sfintei familii au o bază socială categorică: paternitatea și maternitatea, relațiile între frați și surori cu toate implicațiile colaterale de rudenie sunt surprinse cu o luciditate analitică remarcabilă, iar lupta titanică pentru moștenirea unei case vechi e pictată cu pasta vie a lui Ghica și Matei”. (*Nasc și în Moldova oameni!*). Studiul va fi continuat în următorul număr al revistei, cu articolul ***Determinare și tragism***.

18 ianuarie

- La pagina întâi din „Contemporanul”, scriu articole Petru Dumitriu (*Un semn*: „[...] drumul artei noi, fie literară, fie plastică, nu poate fi decât spre reintegrarea elementelor tradiționale ale operei de artă într-o unitate complexă și multilaterală, care să apeleze și la intelectul, și la sentimentele, și la simțurile contemplatorului. Omul sănătos, nefalsificat de excesul de lux, omul care socialmente e în afara zonei abuzului de whisky și uzului de stupefiante, acela care socialmente are o perspectivă istorică personală și de clasă, deschisă în fața sa și nu catastrofică, are nevoie de o asemenea artă. Disparația artei abstracte este pentru mine inevitabilă.”) și A. Baranga (*Remember*: „În dealul Mitropoliei au rămas aceleași: cupola, scaunele, pardoseala, cuierul, care, toate, de-ar avea grai, ar putea scrie istoria tristă a unor vremuri fără întoarcere. Intră în schimb astăzi în Camera Deputaților o lume nouă, oameni cu minți și suflete proaspete care scriu simplu, dar cât de patetic, istoria prezentului și a viitorului. La fiecare nouă deschidere a Adunării Deputaților

de altă dată exista un moment ridicol prin solemnitatea lui desuetă. Se auzea un glas care anunța: «Domnilor, Majestatea Sa Regele». În Marea Adunare Națională, fără să anunțe nimeni, răsună astăzi un glas: «Majestatea Sa, Poporul».)». □ Se reia *Un mesaj al scriitorilor maghiari*. Textul apare însoțit de următoarea explicație: „36 de scriitori din R.P. Ungară au publicat recent în «Nepszabadság», organ al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, un răspuns la salutul adresat cu prilejul Anului Nou de către un grup de scriitori maghiari din țara noastră. Conținutul bogat de idei și căldura acestui răspuns marchează semnificativ însăși etapa nouă, constructivă, în care, cu un sporit simț de răspundere, a pășit intelectualitatea maghiară după zdrobirea complotului fascist revoluționar”.

• „Scânteia tineretului” publică, în secțiunea *De vorbă cu alegătorii*, intervenția lui M. Beniuc *Cu tineretul, spre viitor*, un eseu ideologic despre optimism, „atributul acelei clase care este chemată să ducă mai departe destinele omenirii, în frunte cu cei mai reprezentativi fii ai ei, comuniștii.” În alți termeni, „acest optimism se traduce practic în continuitatea luptei pentru înlăturarea nedreptăților sociale și pentru cucerirea forțelor naturii în folosul omului, înseamnă deci progres, înseamnă legătura dintre trecut, prezent și viitor în lumina unor idealuri umane realizabile prin oameni ca forță istorică colectivă. (...) Acest optimism se concretizează în zecile de milioane de hectare desțelenite de eroicul tineret sovietic. El se întrușchipează în tunelul și barajul de pe șantierul de la Bicaz, în mașinile noi produse de uzinele noastre, în aurul holdelor, în experiențele izbutite în laboratoare și aplicate cu succes în producție, în atâtea realizări la care și-a dat aportul tineretul nostru entuziast, generos și harnic.” Cu toate acestea, „optimismul însă în rândurile tineretului este mai expus influențelor dăunătoare decât la oamenii maturi, care și-au făcut din el o concepție de viață, cu temeieri științifice în marxism-leninism. (...) Unul din cele mai tipice cazuri de infiltrare a ideilor burgheze, de otrăvire a sufletului tineretului ni-l oferă evenimentele din Ungaria din luna octombrie 1956.” Cu toate acestea, autorul își exprimă speranța ca „astăzi în țara noastră și în celelalte țări socialiste să poată crește un tineret nou, strălucit, capabil, conștient și harnic în ducerea la îndeplinire a sarcinilor socialismului, alături de oamenii maturi ai muncii sub îndrumarea comuniștilor.”

19 ianuarie

• „Scânteia tineretului” publică, în secțiunea *Literatură – artă*, schița *Iulică* de Ștefan Luca – parte a ciclului *Primăvara*, dar și poemele lui Al. Andrițoiu, *Cu munții, Dacă..., Cântec*, precum și *Unui prieten vândut*, dedicat vinovatului pactizant cu ideile dușmanului: „Treci ușor, ca un dolar, / din tâlhar în alt tâlhar, / de la un stăpân la alt / lotrule cu rang înalt. / Te-aș scuipa, scârbit, de-a latul, / dar mi să nu-mi spurc / scuipatul.”

23 ianuarie

• În „Scânteia tineretului”, Felicia Dan recenzează, sub titlul *Elogiul îndrăzelii creatoare*, volumul scriitorului rus V. Ovecikin, *Zile de lucru într-un raion*, punctând „preocuparea permanentă pentru redarea imaginii activistului de partid, conceput ca un creator, o conștiință veșnic frământată. Martânov, eroul lui Ovecikin, înțelege clar că, de fapt, numai în această ipostază activistul își merită numele, că altfel nu are ce căuta în munca de partid.” În consecință, „cu o asemenea viziune, e firesc ca schițele – apropiate de reportaj prin construcția și prin caracterul lor documentat – să urmărească cu meticulozitate, pentru a fi convingătoare, cum își desfășoară munca un activist pasionat de meseria sa.” Eroul, „un adevărat comunist, pătruns organic – dacă se poate spune așa – de conștiința răspunderii lui personale pentru mersul înainte al societății sovietice”, acționează în virtutea unor convingeri proprii pe care și le expune cu fiecare episod epic – „adevărul poate triumfa, împotriva formalismului, a rutinei birocratice, a carierismului.” Transpare profilul „romantic” al personajului, consideră recenzentul, dar „un romantism care se bazează pe o judecată chibzuită, pe înțelegerea realistă a stărilor de fapt și a perspectivei lucrurilor.”

24 ianuarie

• De la pagina întâi a „Gazetei literare”, Petru Dumitriu trimite o *Scrisoare deschisă d-lui Georges Duhamel*. Cu dezamăgire nereprimată, pentru alegerea postului de radio „Europa liberă” în vederea transmiterii unei „alocuțiuni” pe tema relațiilor culturale dintre Franța și România, autorul epistolei îl invită pe scriitorul francez să experimenteze direct conjunctura fericită a prezentului, în țara noastră: „Ar trebui să veniți, mai aproape, să ascultați ca scriitor, cum ascultați ca tălmăduitor, bătaia inimilor. Ușile caselor noastre vă vor fi deschise. Nu vi se va întâmpla ce ni se întâmplă nouă în anumite țări din Apus: nu veți fi solicitat să cereți azil politic în mod demonstrativ, nici să declarați că la voi totul merge prost și că vă detestați țara; nimeni nu vă va spune în față, cu un surâs obraznic, ca să vă vadă cum reacționați, că regimul politic din țara dumneavoastră e odios, sau că președintele republicii e așa și pe dincolo, – cum ne spun unii străini ospitalieri când mergem pe la ei. Chiar dacă vom fi în total dezacord cu guvernul țării dumneavoastră, vă vom primi cu afecțiune și prețuire, veți sta aici cât veți pofti, veți vorbi cu cine veți vrea, veți umbla pe oriunde. Și veți vedea că acest popor (care pe vremea profesorului Cantacuzino și a Anei de Noailles cunoștea încă anumite stări de lucruri ca în Franța feudală) se trudește din greu, cu sânguință și statornicie, să organizeze societatea socialistă, făcând un salt de secole în tot atâtea zeci de ani”.

25 ianuarie

• Încă un mesaj adresat lui Georges Duhamel apare în „Contemporanul”, tot la pagina întâi și poartă semnătura lui Aurel Baranga: „Ce legătură poate fi între

Georges Duhamel, scriitorul umanist, și cei care, noapte de noapte, cu o îndârjire întrecută doar de veninul patimei, revarsă asupra omenirii otrava ațâțării la noi carnagii? Ce legătură poate exista între scriitorul care cere omului să iasă în întâmpinarea omului cu brațele pline de florile fericirii, și postul de radio «Europa liberă», sediul unei agenții care-și propune să însângereze din nou obrazul lumii? De v-ați fi aflat la Budapesta, maestre, între 23 octombrie și 4 noiembrie anul trecut, ați fi putut vedea că asasinatelor monstruoase – oameni spintecați, spânzurați de felinare și transformați în torțe vii – s-au făcut la incitația și comanda acestui post care terfelește două noțiuni deodată, fiindcă se intitulează și «Europa» și «liberă». (*Scrisoare deschisă unui prieten de departe*) □ La rubrica „Revista presei”, Eugen Luca se ocupă de sancționarea disocierii funcționale operate de George Munteanu (în articolul *Anul literar 1956*, din „Steaua” nr. 12/1956) între poezii „moderniști” și „tradiționaliști”. Depășind cadrul unei discuții teoretice, având ca mobil relevanța aplicării conceptelor la creațiile unor contemporani, autorul ajunge, după câteva coloane de citări și citații, să admonesteze întreaga grupare de la „Steaua” și să o acuze direct de intenția „ruperii frontului literar”: „Deci grupul de la «Steaua» care pretinde a purta drapelul modernismului, departe de a concepe o emulație între diversele curente în cadrul larg al realismului socialist, pare în fond a ținti la destrămarea frontului nostru literar. [...] în spiritul camaraderiei dintre tovarăși care pășesc sub același steag – credem că trebuiesc înțelese directivele Congresului Partidului privitoare la literatură. Altminteri, gruparea literară se transformă în coterie, iar frontul literar, pe care-l vrem, în pofida diversității sale, unic, monolit, se sparge, spre bucuria dușmanilor literaturii noastre noi. Numai intoleranța, spiritul de grup explică – de ce n-am spune-o? – o anume inconsecvență în atitudinile scriitorilor de la «Steaua», care nu suflă un cuvânt de critică la adresa lui Victor Felea și țin sub un permanent foc critic pe Brad sau Lureș, poeți mai talentați. Numai intoleranța aceasta explică de ce clujenii, care n-au afirmat niciun prozator și niciun dramaturg și care, deci, în aceste domenii, nu pot avea pretenția niciunui monopol, sunt de o totală indiferență când se ocupă de problemele prozei. Se poate discuta despre existența diverselor stiluri și atitudini din poezia, proza și dramaturgia noastră nouă, deși tocmai fiindcă literatura noastră nouă abia acum – și aci suntem de acord cu George Munteanu – începe să se maturizeze, aceste stiluri și atitudini nu sunt încă bine definite, coexistă deja în opera aceluiași creator. Nu putem însă să folosim aceste discuții pentru a sfărâma unitatea frontului nostru literar, pentru a promova spiritul coteriilor, meschinăria și infatuarea ridicolă, în niciun caz nu putem admite ca îndemnul Partidului să fie răstălmăcit, iar încrederea pe care avangarda clasei muncitoare o acordă scriitorilor noștri să fie înșelată.”. (*Despre ce „ORIENTARE” este vorba?*) □ Paul Diaconescu prezintă, la rubrica „Jurnal de lector”, *Un reportaj senzațional* (volumul *Farmecul*

Genezei de Traian Coșovei): „[...] presimt în Traian Coșovei un talentat portretist, analist, poate un romancier. [...] Ne aflăm, indiscutabil, în fața unui succes al reportajului nostru literar în care senzaționalul, impresionantul, dramatismul și poezia izbucnesc din cumplita și fermecătoarea realitate a Deltei și a oamenilor săi”. □ În articolul *Haimanaua*, Octav Livezeanu îi face un portret-pamflet lui Constantin Vișoianu. Prilejul răfuiei se ivește odată cu transmiterea la postul „Vocea Americii”, de către „președintele Comitetului Național Român în exil”, a unui mesaj de mobilizare a intelectualilor români contra regimului oficial, după modelul ungarilor și al polonezilor: „Proteguît de «înalta autoritate» foanfă a celui despre care marele nostru Arghezi se întreba de curând: a fost? n-a fost? și refugiat la emisiunile Vocii Americii, Constantin Vișoianu [...] a transmis un mesaj – pretinde el – poporului român. Credem mai curând că a îndeplinit o simplă obligație de ghișeu pentru a-și justifica încasarea stipendiilor pe anul care a început. Așadar, Constantin Vișoianu. Așadar, «președinte» în «exil». Nu știu dacă sunt prea mulți acei care au auzit sau au cunoscut câte ceva despre acest «ilustru» personaj. Este adevărat că până la procesul Maniu din 1947, în care a figurat și Vișoianu, nimeni nu știa prea mult despre el. Nu reușise, cu toate eforturile lui sincere de întreținut al marilor industrii și de vânător de situații, să-și creeze măcar acea notorietate politicianistă minimă, de care se bucura orice trepăduș mai răsărit al vechilor partide burgheze. Abilitate? Prudență? Rezervă? Nimic din toate acestea. Pur și simplu personaj cenușiu, insignifiant, rozător de stipendii și trântor de lux, ambițios nerealizat, escroc calculat, cu «loviturile» bine puse la punct și cu momentele meticuloase alese. Și dintr-odată «celebru» și... «președinte»! Ce vrea în fond Vișoianu? Are grele socoteli cu regimul nostru care i-a curmat o existență de trândav. [...] Omul fără profesie, fără o pregătire bine definită, fără familie, fără o muncă depusă într-un domeniu oarecare, fără o cât de mică realizare pe pământul acestei țări, omul care a fugit ca un laș din fața judecății poporului pe care l-a jefuit și l-a trădat, omul care nu a realizat niciuna din componentele patriotismului și dragostei de țară, are cutezanța să se adreseze scriitorilor și cărturarilor din țara noastră, care s-au rânduît alături de popor în lupta pentru libertate și pace, în munca pentru o viață fericită și pentru construirea socialismului! Haimanalei de șapte poteci nu-i ajung se vede cei 25 de ani de muncă silnică pe care judecata dreaptă a poporului i-a dat pentru trădarea de țară și complotul urzit împotriva vieții noastre pașnice și fericite. Aștepte «președintele» din «exil» răspunsul poporului nostru de la 3 februarie, și va avea ocazia să vadă în fruntea aleșilor în Marea Adunare Națională pe cei mai mari cărturari și scriitori ai noștri care, alături de popor, și sprijinind lupta lui, se bucură astăzi de o stimă și de o prețuire care a trecut de mult granițele țării. Aluziile lui Vișoianu la unele atitudini ale scriitorilor din Ungaria și Polonia nu fac decât să arate mai clar unde țintesc secăturile «exilate» și să denunțe încă o dată acele cercuri ale reacțiunii apusene care

instigă, întrețin și subvenționează cefele de haimanale «selecționate», în scopul intensificării războiului rece. Se pare că activitatea «exilaților» nu va mai decurge «normal» și în 1957. Șeful a călcat cu stângul de la primul său «mesaj»”.

26 ianuarie

• Lucia Demetrius publică în „Scânteia”, la rubrica „Pe temele realismului socialist”, un articol intitulat *A scrie mai bine*, consacrat dezbaterei asupra raporturilor dintre formele literare și artistice și fondul pe care se întemeiază acestea și pe care autoarea îl situează decis, pornind de la învățătura marxist-leninistă, în spațiul social. Demersul teoretic al Luciei Demetrius își află temeiurile în criza – nedeclarată! – a literaturii noi, amenințată de stereotipii, de lipsă de complexitate și năzuind, într-o oarecare măsură, spre inovare, ferindu-se, în același timp, de primejdia formalismului: „Ca să ieșim din șabloane în clipa în care simțim că ne pasc, eu cred că nu trebuie să alergăm după formule noi, ci după multitudinea de chipuri ale esențialului, după felurile chipuri ale problemelor, după complexitatea fenomenelor vieții, luminându-ne în înțelegerea lor de doctrina marxist-leninistă. Căutarea formei și numai a ei poate să aibă aspectul, voit sau nevoit, al unui refugiu, al unei fugi de idee, de teză, de susținerea unei probleme de viață. [...] Iar forma care se schimbă singură, înaintea îmbogățirii conținutului, înaintea căutării grave, stăruitoare, a ideii, înaintea înfățișării unui chip adevărat și vrednic de cunoscut al vieții, poate găsi adepți și printre artiști și printre cititori sau privitori, dar nu îmbogățește cu nimic arta noastră și nu dăruiește cu nimic cultura poporului nostru.” Soluția pentru revigorarea literaturii noi și pentru ieșirea din schematism se află, în opinia autoarei, tot în aplecarea asupra vieții poporului din care „trebuie să tragem seva artei noastre”. Pe de altă parte, miza ideologică este esențială în demersul literar: „Lupta împotriva schematismului, împotriva dogmatismului nu trebuie să se confunde nicio clipă cu abandonarea problemelor mari, care justifică existența noastră de scriitori. Noi luptăm împotriva schematismului, a uscăciunii, a fabricatului, a șablonului tocmai pentru că simțim nevoia să facem mai proaspete, mai clare, mai convingătoare ideile în slujba cărora ne-am pus cu sinceritate și cinste. Luptăm împotriva cusurilor literaturii noastre, pentru că vrem ca opera noastră să fie expresie a spiritului nostru, să fie o armă împotriva forțelor reacțiunii, să fie o permanentă chemare la vigilență, o continuă acțiune de demascare a ceea ce e putred și rău făcător, o slăvire a ceea ce e proaspăt, viu, înnoitor și plin de virtuți. [...] După părerea mea, adevărata căutare este a bogăției și diversității vieții, văzută bine și clar în lumina realismului socialist.”

• „Scânteia tineretului” publică poemul lui Ștefan Iureș, *Bandung*. □ În același număr, Felicia Dan recenzează, sub titlul *Calvarul oamenilor fără glorie*, romanul lui Laurențiu Fulga, *Eroica. Cartea întâia (Oameni fără glorie)*

publicat la Editura Tineretului, căruia îi reține, într-o primă lectură, caracterul de document: „Cartea lui Laurențiu Fulga evocă un moment al dramei oamenilor târâți în criminalul război antisovietic, și anume încercuirea armatei de optzeci de mii de români la cotul Donului de către trupele sovietice, în iarna anului 1942. Oamenii trăiesc într-un infern de zăpadă și gheață, nu numai flămânzi, istoviți, neputincioși, ci și zdruncinați sufletește de haosul din jurul lor, de răsturnarea tuturor noțiunilor și valorilor care le-au fost atâta timp injectate pentru a le da iluzia că sunt combatanți în numele unui țel.” Astfel, „calvarul oamenilor sacrificați de clica lui Antonescu într-un război mârșav e lung și dureros. Dar el constituie nu numai un șir neîntrerupt de încercări cumplite, ci și drumul – foarte greu, spinos și plin de ocolișuri – spre înțelegerea adevărului: adevărul cu privire la războiul nedrept împodobit de conducători cu strălucirea de tinichea a demagogiei patriotarde și naționaliste, adevărul cu privire la marea și puternica țară socialistă în van cotropită și la superioritatea noii orânduiri întemeiate acolo; mai mult – adevărul cu privire la o serie întreagă de valori filozofice care se cer revizuite.” Amendând totuși notele de „retorism”, „patetism” prezente în discursul eroului Șerban Corbu, recenzentul pune în evidență „valoarea” romanului, o „carte care trăiește prin adevărul ei, spus cinstit și cu fermitate.”

27 ianuarie

- La pagina întâi a „României libere”, Tudor Arghezi se adresează „iubiților prieteni, cetățeni și tovarăși” (*Guvernul e al nostru, al cetățenilor...*); textul este adnotat în subsol „cuvântare ținută la întâlnirea poetului Tudor Arghezi cu alegătorii săi”: „Vă rog să mă iertați că nu m-am învrednicit până azi să mă arăt în fața Dv. și să vă mulțumesc. Am fost și sunt încă bolnav. Și să mă mai iertați de ceva: că, în loc să vorbesc, citesc. Nu sunt ceea ce se cheamă orator: departe de asta. După 60 de ani, zi și noapte, cu nasul în călimară, mi-am uitat glasul de tot și astăzi vocea e condeiul. Am o meserie de singurătate și de tăcere. [...] Se întâmplase ceva cu totul neobișnuit. Colegii mei tipografi, cu care am migălit slovele o viață întreagă, și colegii mei scriitori, adunați în sala unei imprimerii, m-au propus candidat la alegerile din 3 februarie pentru Marea Adunare Națională. Citisem acest lucru într-o gazetă. Credeam că era o eroare de redacție. Se comit unele greșeli în gazetărie și am făcut și eu. Așa, de pildă, în loc să-l laud pe gauleiterul de la București, și să-l tămâiez, în 1943, mi-a scăpat condeiul și l-am cam... indispus într-un articol, *Baroane*. Dar m-a vizitat o delegație de colegi tipografi dimpreună cu poetul Dumitru Corbea, mi-au înmănat o hârtie a Frontului Democrației Populare și am înțeles că era serios. Le-am răspuns că nu mă pricep la treaba asta. Corbea mi-a replicat că prietenii muncitori au o singură pretenție deocamdată, să le citesc poezii... Asta mai merge, mi-am zis. Deputăția noastră fusese la noi o meserie repartizată pe familii și moștenită din tată-n fiu, până-ntr-al nouălea neam.

Nepot de unchi sau de mătușe, văr, cumnat sau cuscru, un loc îți era asigurat. În cazul că erai de-a dreptul fiu de tată ilustru funcționa predestinarea și guvernai țara din fașe, sugând din biberon. Se mai strecura în Parlament și câte un corci fericit, bitongul boierului cu bucătăreasa: înfrățirea, în podul grajdului, a claselor sociale... De astă dată, candidații și noul Parlament pleacă de pe singurul criteriu just, profesional. Fiecare meserie își alege oamenii care au muncit cot la cot și ale căror merite și nemerite le cunosc colegii de aproape. Dintre scriitori sunt propuși vreo zece candidați. În trecut scriitorul, dacă nu era un lingău, n-avea ce căuta în societatea falsificat românească. El începea să se nască la noi după ce murise, și după ce carnea lui, de marmoră și bronz, nu mai avea trebuință de pâine”.

31 ianuarie

• În „Gazeta literară”, Ion Vitner inițiază seria de articole ***Descompunerea unei clase***, referitoare la romanul *Cronică de familie* de Petru Dumitriu: „Marea nobilime și-a creat la noi un mit al nobleței, extrem de rezistent, o aură de candoare și virtute impenetrabile, ca o carapace. Această carapace este spartă de Petru Dumitriu. Nu vrem să spunem prin aceasta că el este singurul sau primul care a realizat această performanță. Dar este, mi se pare, primul care, cu o gândire consecventă și cu finețe analitică, a trasat istoria amplă a aristocrației luate ca clasă și i-a subliniat extraordinarul fond de inumanitate. Totul realizat cu mijloacele unei arte mature. În acest sens, contribuția istorică și socială adusă de *Cronica de familie* mi se pare a fi deosebită”. Continuările vor apărea în următoarele trei numere ale revistei. □ Mihai Beniuc publică poeziile *Săruturi*, *Stele de toamnă*, *Norul cu o stea lângă sân*, *De către pădure*, *Juruință*, *Blestem*, *Acasă*, *Stâlpul de foc*. Grupajul este însoțit de o ***Prezentare de candidat pentru Marea Adunare Națională***, redactată de Ov. S. Crohmălniceanu. □ La rubrica „Scriitori candidați ai F.D.P.”, Paul Georgescu îl recomandă alegătorilor pe Tudor Arghezi, prin poezia sa: „Deschisă cu ceea ce, de obicei, încheie o operă – cu un testament – arta argheziană își mărturisește acolo obârșia și rostul. Ea se gândește ca o continuare, în seara răzvrătită, a străbunilor, ca o treaptă în graiul ciobanilor și păstorilor. Condeiu e o sapă nițel schimbată pentru munca veche, pe un ogor nițel schimbat. [...] Tudor Arghezi este adesea un poet al țărănimii. Cosmosul e o ogradă în care Dumnezeu mătură praful cu un târn de stele. Poezia sa este, cel mai adesea o poezie a creației, a germinației, a rodului. Mentalitatea de agricultor, vizibilă adesea, are consecințe multiple asupra influenței (sau confluenței) folclorului în operă, asupra duratei timpului, asupra concretului rural în imagine etc. [...] După vechiul Testament urmează noul Testament: *Cântare omului*, vast poem filozofic a cărui importanță nu a fost încă îndeajuns degajată. Sentimentul ascensiunii omului spre om, al continuității lui în sporire, existent și în Testament, se precizează. Rolul muncii și al minții crește enorm, se luminează

reciprocitatea relațiilor lor. Dramatismul de idei este emoționant urmărind «scularea din puzderii», lupta omului se dă pe o scenă uriașă, urmărită cu suflarea oprită de întreg universul. Concepția despre lume a clasei muncitoare a dat geniului arghezian o nouă claritate în înțelegerea vieții. *Cântare omului* nu este paradisul pierdut, ci paradisul aflat”.

[IANUARIE]

• „Iașul literar” conține versuri de Horia Zilieru (*Cântec deputatului de pe strada mea*), Nicolae Țatomir (*Crochiu satiric V*) și Nicolae Labiș (*Iubire pentru munte*), nuvela *Martin Gaiță* de Dragoș Vicol și studiul *Călători străini despre Iași* de Demostene Botez. □ D. Costa semnează un necrolog *Nicolae Labiș* și o cronică la volumul de *Poezii* al lui Ion Horea („Un semn bun pentru dezvoltarea de mai târziu a lui Ion Horea îl constituie faptul că, deși poet al tradiției și al pământului, nu este prea receptiv față de clișeele imagisticii sămănătoriste, care și azi opresc din creștere pe mulți tineri poeți ai satului.”) □ La secțiunea „Studii”, Const. Ciopraga scrie despre *Poezia Otiliei Cazimir*: „Creația literară a scriitoarei ieșene, pătrunsă de lirism discret, revelă o structură artistică originală, manifestând atracție spre un tradiționalism moderat, privit dintr-un unghi de vedere modern. Prin urmare, afinități cu tradițiile provinciei natale și viziune nouă, în acord cu timpul. Sinteza aceasta de elemente deosebite duce, pe plan artistic, la stilizarea în forme inedite a unor motive literare consacrate. Literatura Otiliei Cazimir se definește prin finețe și simplitate.”

• În „Lupta de clasă”, nr. 1, Silviu Iosifescu se ocupă de *Probleme actuale în cercetarea moștenirii literare*: „Ceea ce caracterizează gândirea dogmatică este înlocuirea căii științifice care pornește de la experiență, generalizează și se întoarce la experiență, printr-o operație răsturnată. Gândirea dogmatică pornește de la o afirmație la care, de fapt, caută să se adapteze experiența potrivit faptele, alegând pe cele convenabile și ignorându-le pe cele stingheritoare. Improvizează categorii, legi, definiții inventate de autorul respectiv sau împrumutate dintr-un citat, adesea smuls din contextul său și deformat. Căci printr-un proces dialectic firesc, dogmatismul care simulează cel mai mare respect pentru textele clasice, practic pare a se sili să le compromită, le absolutizează, ignorând istoricitatea unei analize sau unei aprecieri și până la urmă le reduce la funcția de pavăză, de asigurare împotriva erorilor. [...] Dintre erorile de tip dogmatic, manifestate în cercetarea istoriei literare, o categorie aparține vizibil unei faze de început. Le vom reaminti sumar [...] s-a confundat adesea poziția de clasă a scriitorului, așa cum o exprimă opera, cu originea lui de clasă. [...] Scriitori și opere au fost judecați fără să se țină seamă de epoca în care au trăit și, după cum examinatorul era prea sever sau prea indulgent, consecințele aceluiași anti-istorism au fost

deosebite. Unele opere au fost trecute prin ciur și s-au reproșat scriitorilor confuzii pe care ar fi fost greu să nu le aibă. De aici, accentuarea a ceea ce «n-a văzut», «n-a înțeles» clasicul respectiv. De aici reproșul adresat mai multor clasici că n-au înțeles rolul proletariatului într-un moment istoric când proletariatul abia începea să devină «clasă pentru sine». [...] Alături de schemele istoriste sau economiste, sociologismul a dus la ignorarea specificului literar, la tratarea operei de artă din punctul exclusiv de vedere al conținutului, fără să se țină seama de originalitate și valoare. [...] Călăuzită de concepția materialismului istoric, cercetarea marxistă urmărește să explice și să generalizeze, revendicând – și astfel îndreptățind, caracterul științific. Dar generalizarea nu se poate confunda cu vîda schemă generală, nu poate fi despărțită de notele diferențiale. Concepția comună despre lume, liniile mari ale ideologiei unor scriitori se concretizează într-o viziune personală, în unghiuri și perspective diferite prin care abordează realitatea. [...] Una din formele pe care le-a luat confuzia dintre generalizare și simplificare dogmatică [...] a fost predilecția pentru periodizările arbitrare făcute cu privire la evoluția unui scriitor. [...] Deși pornind de la unele observații critice îndreptățite și aducând o contribuție în combaterea decadentismului literar, studiul tovarășului Sorin Toma despre poezia lui Tudor Arghezi a avut ca deficiență principală, alături de negativismul aprecierii și pronosticurilor, și o asemenea periodizare. [...] O altă formă, de altfel foarte înrudită, a reducerii faptelor la schemă este ceea ce s-ar putea numi «viziunea în alb-negru». După cum s-au stabilit perioade «albe» și «negre» în creația unui scriitor, a existat tendința chiar neexplicit exprimată, ca sub aceeași polaritate să fie discutați scriitorii în genere.” [...] Istoria literară marxistă valorifică deci selectiv operele trecutului, după rolul ce l-au jucat în lupta dintre cele două culturi antagonice cuprinse în orice cultură națională. [...] Ideea torentului unic, acceptarea în bloc a literaturii trecute n-au prea fost teoretizate în scris în ultimii ani. Ea s-a ivit mai mult în unele atitudini, în felul de a concepe foarte formal actul aprecierii. Valorificarea devine astfel un fel de formalitate. Așa cum se eliberează actele de stare civilă – ba chiar mai repede – se eliberează cu multă bunăvoință un certificat de progresism, recte de realism. În unele dezbateri s-au sugerat reconsiderări care să transforme în progresiști pe Titu Maiorescu sau Iacob Negruzzi, pe Eugen Lovinescu sau pe diverși semănătoriști de cea mai pură esență. De ce prestigiu științific se pot bucura asemenea încercări de a înlocui analiza istorico-literară cu un aparat automat de aprecieri elogioase? Este însă clar că aprecierea în ansamblu negativă dată unei opere nu face inutilă discutarea ei. Tocmai dimpotrivă. [...] dominanta negativă pe care o analiză o desprinde dintr-o operă nu poate însemna negarea unor evidente laturi prețioase ale ei și nici contestarea simplistă a talentului. Dar nici valorile parțiale nu pot schimba o trăsătură de ansamblu. [...] pentru dezvoltarea

creației lui Rebreanu sau a Hortensiei Papadat-Bengescu influența lui Lovinescu a fost favorabilă. Faptul nu schimbă orientarea generală retrogradă pe care impresionismul și autonomia esteticului pe care o preconiza le-au avut în perioada respectivă. [...] Atitudinea necritică iese la iveală nu numai în tendința de a transforma în progresiști pe toți scriitorii trecutului, ci și în voalarea jenată a contradicțiilor cuprinse în creația unui anumit scriitor. [...] Este îndoielnic că poate ajuta la înțelegerea operei lui Bacovia, atât de importantă pentru dezvoltarea poeziei noastre, succesiunea de ditirambe din care e alcătuit articolul lui George Munteanu – *Bacovia – un clasic al poeziei românești* (Steaua, nr. 10/ 1956), care din influența simbolistă asupra poetului reține numai pe cea roditoare și o respinge pe cealaltă printr-o formulă rapidă și echivocă. [...] În același spirit este conceput și studiul lui A. E. Baconsky, scris, de altfel, cu o fină pătrundere analitică.” (vezi **Anexa**)

• „Scrișul bănățean”, nr. 1 (34), publică poezii de Victor Eftimiu (*Șapte sonete închinare lui William Shakespeare*) și *Boierii vechi și noi*, nuvelă de Petru Dumitriu. □ Mihail Sevastos are câteva *Amintiri de la Viața Românească: Caracterul cercului*, iar Camil Baltazar își amintește despre *Liviu Rebreanu și tinerii scriitori*. □ Mara Nicoară recenzează *Derbedei* de Nicuță Tănase.

• „Steaua” publică poeme semnate de Victor Felea (*Uzinele; În fața pădurii*), Aurel Rău (*Insula dragostei; Cortegiu de toamnă; Morminte turcești; Sfînxul lui Tutmes III*), Aurel Gurghianu (*Poporul; Excelsior; Pastel nocturn; Seară de iarnă; În timp*), Gheorghe Tomozei (*Meșterul fântânar; Porumbelii orașului*), G. Grigurcu (*Soarele*) ș.a., parodii de Ștefan Cazimir (după Mihaela Dragomir), nuvelele *În noaptea de Anul Nou* de Petru Vintilă și *Rechinul albastru* de Dan Coman, traduceri din Tadeusz Kubiak, Juan Ramon Jiménez și Al. Blok. □ Leonida Neamțu semnează un necrolog *Nicolae Labiș*. Tot în „Cuprins”-ul principal al numărului, George Munteanu publică articolul *Tradiționalism și modernitate*, prin care încearcă să acrediteze legitimitatea celor doi termeni, semnalând interferențele dintre ei și disociind „modernismul” (indiciu al artei „decadente”) de „modernitate” (aspirația către nou): „Scriitorul sau artistul tradiționalist [...] nu se poate spune că se refuză noului din viață și din artă, că e un copist desăvârșit a ceea ce-a fost înaintea lui; aceasta i-ar răpi orice rațiune de a exista. [...] Aceasta e norma de conduită a artistului tradiționalist: «să nu se prea îndepărteze de locurile consfințite» – cum observa cu subtilitate Sainte-Beuve; să găsească soluții de permanență frumosului «consacrat». Poziția modernilor se situează la antipod. Nici despre ei [...] nu se poate spune că ignorează ori resping tradiția, în multiplele ipostaze pe care le poate avea aceasta în viață și în artă. Numai că pentru moderni tradiția slujește doar ca punct de plecare pentru crearea unei noi frumuseți”. În concluzie, „tradiționalismul” și „modernitatea” ar fi „niște orientări artistice atotcuprinzătoare”, dintre care modernitatea desemnează „principalul element motor al

dezvoltării realismului contemporan”, iar tradiționalismul are rolul „de a exercita un corectiv față de exagerările la care e împinsă uneori lupta pentru modernitate”. □ În secțiunea „Studii” apare prima parte a unui studiu despre *Poezia lui Octavian Goga*, semnat de Dumitru Drumar, care radiografiază acum „începuturile” scriitorului (de până în 1902): „Strângerea acestor poezii între copertele unei cărți este [...] inoportună. Anii începuturilor literare sunt la Octavian Goga o risipă de versuri inegale, multe și cu străluciri străine.” □ În aceeași secțiune, Al. Dima analizează rolul lui *Alecu Russo în vâltoarea revoluției din '48*: „Nu și-a precupețit nici trupul, nici mintea și n-a năzuit nicidecum spre roluri de frunte. [...] Făptura lui se întregește astfel încă o dată – și cu prilejul luptei sale politice – cu trăsătura delicateții și a modestiei, ce-i scoate în și mai impresionant relief contribuția, așa cum tulburătoarele umbre subliniază conturul desemnului.” □ La „Cronica literară”, Mircea Tomuș semnează câteva *Însemnări despre teatrul lui Alexandru Kirilșcu*, autor care „s-ar alătura aceluia tip de autor dramatic în opera căruia marile probleme ale epocii nu-și găsesc o oglindire deosebit de largă și de pregnantă, dar la care lipsa capacității de a crea tipuri umane etern valabile este suplinită de simțul dramatic deosebit, de priceperea de a încheia cu minuție fiecare scenă”. □ În secțiunea „Periple”, Henri Jacquier navighează *În jurul continentului metaforei* □ La „Viața cărților”, Leon Baconsky recenzează volumul călinescian *Studii și conferințe*, insistând exclusiv asupra studiului *Horățiu, fiul libertului*, considerat un „model de unicatitate nu numai sub raportul competenței rigurose științifice a comentariului și al minuțioasei cercetări analitice, dublate de o erudită interpretare asociativă a textului, ci și sub acela al calităților *literare* ale expunerii”. □ Tot în această rubrică, C. Dornescu comentează elogios volumul *Literatură universală și literatură națională* de Tudor Vianu, care se dezvăluie aici ca „un entuziast apologet al umanismului”. □ În secțiunea „Mențiuni și opinii”, Henri Jacquier propune o disociere semnificativă: „Limba română folosește termenul de *modernism* și pentru a exprima «însușirea a ceea ce este modern»; pentru această noțiune, franceza dispune de *modernité*, o creație (se crede) a lui Théophile Gautier: în românește un cuvânt ca «modernitate», puțin întrebunțat, ar fi ferit de deprecierea care eventual l-ar lovi pe «modernism».”

• „Tânărul scriitor”, nr. 1, publică *Moartea lui Marin Pisică și Balul meseriașilor*, fragmente din romanul *Groapa* de Eugen Barbu. □ Un grupaj în memoriam *Nicolae Labiș* adună texte de Gh. Tomozei (*A căzut o stea* – cuvântul la înmormântarea poetului: „În noaptea de 21 decembrie a căzut o stea... Pentru noi toți, noaptea de 21 decembrie, pe care calendarele astronomilor ne-o arătau a fi cea mai lungă noapte a anului, s-a sfârșit cu câteva ceasuri mai târziu. Pentru tine, Nicolae Labiș, ea nu se va mai sfârși niciodată... În noaptea de 21 decembrie a căzut o stea.... Tu, prietene drag (e

atât de trist să-ți spun pentru ultima oară tu!), te-ai risipit, undeva departe, laolaltă cu cântecele și amintirile, cu luminile basmelor și cu cerbii pădurilor tale... Am fi vrut să venim atât de mulți, la o petrecere cu tine, la un ospăț de poezie sau la nunta ta. Am fi închinat cu tine pocale, dar tu ne-ai silit să venim la această ciudată logodnă cu moartea... [...] După un obicei sfânt al acestei țări, care ți-a fost atât de dragă, vom cinsti și acum în amintirea ta și vom vărsa în țărână trei picături de vin. Din pământul care te-a chemat atât de curând, înfrățit cu rădăcinile și cu mirajele înfloririi, te vei ivi mereu în amintirea noastră, iluminată de făcliile versurilor cu care ne-ai dăruit. Ți-au fost dragi poienile și izvoarele, ai ascultat cântecul câmpiilor și-ai tălmăcit dragostea pentru pământul și istoria țării în versuri de rară frumusețe. Moare pentru a doua oară căprioara ta, dar peste pădurile înzăpezite ale Moldovei plutesc aripile cântecelor tale. Când candela vieții tale și-a irosit ultima scânteie și n-ai mai fost – și amintirea ți s-a-ntruchipat în cântec, ne-am amintit stihul tău: *Eu nu mai sunt, e-un cântec tot ce sunt...* Prietenii tăi de vers și de visare nu te vor uita niciodată, sub ochii lor s-a stins un mare poet care ar fi înzestrat cu cântece nemaicântate poezia poporului său. ...În noaptea de 21 decembrie a căzut o stea... Pe drumul pe care într-atât de dese rânduri mergeam împreună să punem flori pe mormântul lui Mihai Eminescu, îl vom conduce astăzi pe prietenul nostru spre silita-i odihnă... Nu-l vom mai păstra decât în amintire dar vom duce visul său spre împlinire și va scânteia veșnic în constelațiile poeziei, steaua lui. Steaua ta, Nicolae Labiș.../ Steaua primelor tale iubiri.../ Adio, Nicolae Labiș...”), Demostene Botez (*Omagiul generației celor vârstnici* – cuvânt rostit la Radio: „Sunt daruri pe care natura le dă, și le ia de îndată, înspăimântată parcă de a fi risipit tot ce avea mai bun în marea ei taină. Cărțulia aceea, de abia apărută, care se cheamă *Primele iubiri* și care au rămas și ultimele, – e caldă încă de sufletul dragostei lui Neculai Labiș, de suflarea ființei lui.”), Mihai Negulescu (*Lui Nicolae Labiș*, poezie). Aurel Martin scrie despre *Poezia lui Nicolae Labiș*: „Când se va aduna într-un volum compact întreaga producție artistică a tânărului poet, ne vom da seama și mai pregnant că el a fost unul din cei mai operativi cronicari ai epocii contemporane, prezent întotdeauna pe baricadă și capabil, cel mai adesea, să dea evenimentelor replica artistică promptă a generației noastre de entuziaști. Se va vedea atunci că registrul poetic al lui Nicolae Labiș era mult mai bogat decât ni se descoperă el în *Primele iubiri*, iar evoluția literară a acestui înzestrat copil al muzelor mult mai complexă decât s-ar sugera ea la prima vedere.”)

• „Viața Românească” cuprinde poeme de G. Bacovia (*Doină*), Demostene Botez (fragmente din *Cartea anotimpurilor*), Nicolae Labiș (*Poate-am visat; Epitaf; Sunt douăzeci de ani și încă unul*), Dimitrie Stelaru (*Războiul; Femeia și războiul*), Ion Brad (*Bunicul; Sfântă nebunie a iubirii; Cucuvaile*), Aurel Rău (*Strălucirea sudului: În peștera Postumia; Gavrilu Prinkip: Podul turcesc*

din Mostar; Chiparoși în amiază; Cetatea Ragusa) schița *Salvatorul* de Miron Radu Paraschivescu, fragmentul *Aia mică* din *Groapa* lui Eugen Barbu, traduceri din Pușkin și Juan Ramón Jiménez. □ Numărul se deschide cu secțiunea „Scriitori și cetățeni”, care antologhează texte publicate anterior de scriitorii care candidau la alegerile pentru Marea Adunare Națională (Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, G. Călinescu, Geo Bogza, Mihai Ralea, Mihai Beniuc, Istvan Năgy, Demostene Botez, Kovács György, Anton Breitenhofer, Al. Andrițoiu și Petre Solomon). □ La 20 de ani de la moarte, prozatorului Anton Holban i se rezervă o secțiune aparte, incluzând un fragment din *Jocurile Daniei* și un studiu inedit al lui Octav Șuluțiu (*Anton Holban*). □ La rubrica „Discuții”, Georgeta Horodincă polemizează cu Radu Popescu, încercând să demonteze obiecțiile pe care cronicarul i le adusese romanului *Familia Calaff* de Iulia Soare (*„Familia Calaff” și cronicarul ei*). Mai mult, autoarea nu ezită să plaseze romanul Iuliei Soare deasupra *Străinului*: „*Familia Calaff*, care era așteptată ca un *coup d'essai*, este [...] o carte a maturității, scrisă într-un stil definit și unitar. *Străinul* lui Titus Popovici care s-a bucurat de un mare succes la apariție, și în bună parte, pe drept, este totuși un roman de licean. Așteptăm a doua carte, cel puțin, a lui Titus Popovici, ca să înțelegem pentru ce optează talentul său. Cu *Familia Calaff* suntem edificați. Chiar dacă Iulia Soare va rămâne autoarea acestei singure cărți – ceea ce nu e deloc probabil – genul îi este stabilit, profilul literar desenat.” □ La rubrica „Scriitori și curente”, Silviu Iosifescu semnează o schiță monografică a Hortensiei Papadat-Bengescu, realizată după tipicul consacrat (personaje – compoziție – stil). Comentatorul incriminează „concepția biologică” a prozatoarei (generând paseism și naturalism), deficiențele de construcție ale anumitor opere și „stridențele” stilistice, dar ajunge la niște concluzii preponderent favorabile: „Toate acestea sunt piedici în calea cititorului. Ele nu pot justifica un fel de fatalitate a ignorării. Respingem astăzi ideea unei literaturi rezervate elitelor. Prin ceea ce are nou și prin ceea ce are imperfect, literatura Hortensiei Papadat-Bengescu pretinde mai multă concentrare, uneori chiar mai multă răbdare. Dar efortul – pe deplin răsplătit – n-o poate împiedica să-și găsească cuvenita și mai largă audiență.” □ În secțiunea „Teorie și critică”, Al. Săndulescu recenziază volumul omagial consacrat lui Mihail Sadoveanu cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani, Vera Călin comentează *Studii și conferințe* de G. Călinescu (remarcând abilitatea de a reconstitui atmosfera epocilor, tehnica inedită a portretului și stilul bazat pe „analogia livrescă”, toate subordonate însă calității de a aduce „ceva nou acolo unde totul putea fi considerat ca spus”), Dumitru Micu analizează *Începuturile prozei lui Eusebiu Camilar* (scriitor al cărui „dar de mare preț” ar fi „capacitatea de evocare, destoinicia de a conferi vremilor apuse o nouă realitate, mirifică”), iar Al. Philippide scrie despre *Heine și poezia polemică*. □ La rubrica „Recenzii”,

Ștefan Aug. Doinaș se ocupă de *Mihail Sorbul și condițiile tragediei comice*: „Mihail Sorbul a înțeles pe deplin că o piesă este un act dramatic *esențial* al unor eroi cu profil interior propriu. Dar, în același timp, atent la concizia tehnică a operei dramatice și la veridicitatea psihologică a personajelor, dramaturgul a uitat că singura arie în care gestul eroilor capătă o semnificație tragică, angajând întreaga umanitate, este planul valorilor. A nu fugi de «traiul banal», a dezbrăca «omul de haina perfidă a civilizației», a-l așeza «gol în fața naturii»... înseamnă – în ultimă analiză – a propune artistului o perspectivă care se îngustează treptat, în loc să se lărgască.”

FEBRUARIE

1 februarie

• În editorialul *Retrospectivă și perspectivă*, din „Contemporanul”, Mihai Beniuc ia inițiativa unui răspuns ferm către „una din răsuflătorile” de la Radio Paris, „îndreptate spre țările socialismului”, care „întrebase, cică ironizându-mă: ce fel de poet oi fi eu, care mă ocup de bunuri de consum?!”: „De! pesemne spirituala răsuflătoare socoate că problemele economice nu sunt demne de un poet, acesta urmând în țările capitaliste să se hrănească cu te miri-ce și să bea suc stors din cojile de lămâie de pe maidan. Pe această cale se pot distila esențe poetice care să nu tulbure digestia celor ce au noaptea coșmare când vorbesc ziua de țările socialiste. La noi și poeții cunosc bunul trai, care în regimul burghez, cum spune Tudor Arghezi, își aveau locul după ușă, lângă scuiptoare. Nu mai vrem să lăsăm grija bunului trai pentru stăpânii de fabrici sau de moșii, care credeau că lumea trebuie să rămână pe vecii vecilor împărțită în muncitori de diferite categorii și în mândri de o singură categorie: bogații. De problema bunului trai se ocupă direct partidul clasei muncitoare și poporul e mai mulțumit așa”. □ La „Cronica literară”, Radu Popescu scrie articolul teoretic *Pledoarile pentru actualitate*, susținând antidogmatismul, însă atâta timp cât acesta nu iese din cadrul realist-socialist: „Nu ne putem decât felicita și pentru că o asemenea discuție s-a născut, și pentru că se desfășoară într-o demnă libertate de opinie și de spirit, fapt care o face să fie rodnică și să capteze atenția unui foarte larg număr de cititori. Asupra creației literare, acest climat a exercitat încă de pe acum, dar va exercita mai ales de aci înainte, cea mai fericită influență. Iar asupra doctrinei noastre literare, asupra constituirii treptate a unei estetici a realismului socialist, efectele vor fi iarăși din cele mai îmbucurătoare, căci altă cale pentru așezarea unor solide și largi temelii teoretice ale științei noastre literare, decât dezbateră sinceră și liberă a tuturor problemelor, *nu există*. Nu mai încapă îndoială că această frământare adâncă și, repet, rodnică, în lumea ideilor este ea însăși rezultatul luptei împotriva schematismului, a didacticismului, a bucherismului, a proletcultismului, a stângismului, a sectarismului, a

idilismului, a poleitorismului, – tuturor acelor forme mai înguste sau mai largi, mai superficiale sau mai adânci, care, numite aci într-o ordine arbitrară, pot totuși încăpea la un loc sub denumirea generală de luptă împotriva dogmatismului în artă și în literatură. Lupta pentru eliberarea scriitorului și operei de toate aceste opreliști nenaturale, neprincipiale și antiartistice constituie fenomenul principal al vieții literare și artistice din ultimul timp și noi înșine, făcând bilanțul anului de curând încheiat, am considerat-o caracteristica întregii activități literare a acestui răstimp. Ea a reprezentat o adevărată mobilizare și o îndelung așteptată trezire a conștiinței scriitoricești, la semnalul de multă vreme dat de către partid pentru oprirea la timp a scriitorilor și criticilor de pe un drum care, continuat, nu putea duce decât în impas. E bine deci că lupta s-a dat și se dă – progres în literatura noastră nici nu se poate concepe decât pe temeiul și cu prețul acesta – dar e momentul să constatăm că în focul bătăliei încep să se comită alte erori, împotriva cărora trebuie reacționat în timp, înainte ca erorile, subjugând prin acel farmec al facilității existent în orice eroare și îndatinându-se să devină noi surse de paralizie și chiar curente deviaționiste. Vrând, nevrând, orice poziție antidogmatică se înjghebează și se consolidează în jurul ideii libertății de creație, cu atât mai mult în cazul nostru care credem că pe calea realismului socialist se asigură maximum de libertate atât forței creatoare cât și funcției critice. Orice dogmatism este o sclavie, dar nu orice luptă antidogmatică duce în mod necesar la libertate creatoare, după cum, de multe ori, ea poate duce dincolo, sau alături de ea. Am încercat să arătăm aici că libertate adevărat creatoare nu poate fi decât aceea care pornește de la cunoașterea rațională a legilor vieții și istoriei, și de la *recunoașterea* lor, repetată, la infinit repetată, de către fiecare conștiință individuală. Acesta este, în esență, actul libertății individuale: recunoașterea legilor obiective ale vieții, supunerea conștientă, activă, a valorii individuale față de valoarea generală, față de valoarea istorică prin care individul este totdeauna cuprins în colectivitate și depășit de ea. Restul este eroare, liberalism, anarhie. A lupta împotriva dogmatismului nu însemnează a lupta pentru scoaterea creației de sub imperiul aceluia mănunchi de adevăruri și legi obiective care instituie concepția noastră despre viață, ci din contră, a da posibilitate creației să le recunoască liber, să li se supună în mod conștient, activ, fecund. Noi luptăm împotriva dogmatismului tocmai pentru că dogmatismul a sclerosat unele din aceste idei, a mimat timpul lor de aplicare, a uscat și a îngustat viața. Deci lupta noastră trebuie să aibă drept scop, în primul rând, în mod esențial, o operă literară în care să se oglindească liber, multilateral și multiform, *toate* manifestările legilor *obiective* ale vieții și istoriei. Vrem – nu-i așa – nu reducerea, nu renunțarea la unele laturi ale concepției noastre despre lume și artă, ci din contră, practicarea ei absolută, pe toată întinderea vieții și deci pe toată întinderea creației artistice. Altfel nici nu se poate, altfel plutim în plin nonsens. Nu poți fi și științific și empiric în

același timp. Avem o doctrină încheată, o doctrină care singură ne dă posibilitatea să cunoaștem viața și să ne cunoaștem destinul, și această doctrină deschide spiritului nostru absolut toate posibilitățile, cu condiția *de a o trăi* prin conștiința noastră, de a o păstra pură, întreagă și vie, și nu de a o reduce la un formular scolastic, repetat mecanic și inert. «Corectarea» uneia sau alteia din legile constitutive ale acestei doctrine prin inspirația individuală, spontană renunțarea la unele sau altele din imperativele ei, uitarea altora reprezintă, în cel mai bun caz, oroarea străveche a intelectualității mic-burghize de orice gândire sistematică, de practica înaltelor niveluri de idei, de rigoarea judecăților științifice, pornirea spre aventură individualistă, încurajată, cu un tâlc care azi nu mai e străin nimănui, de către burgheziile statelor capitaliste”.

• Tudor Arghezi scrie, în „Flacăra” (nr. 3), un articol-tabletă consacrat istoricului „expresiei *trăim o epocă de prefaceri*”, care „fusesse întrebuințată în epocile mărunte, de câte 4-5 luni, pentru faptele diverse, dintre două banchete cu lăutari, la schimbarea unui guvern cu altul, la o alianță nouă, care înlocuia pe cea anterioară, la o reformă fiscală, la succesiunile și fanteziile regale amplificate cu muzică militară și trâmbițe” (*Epocă de prefaceri*).

• Scânteia tineretului” publică două poeme cu miză ideologică ale lui Ștefan Iureș, *Nu!* și *Moștenitorii* și cel al lui Al. Andrițoiu, *La ceas de liniște*.

6 februarie

• „România liberă” publică *Lista deputaților aleși în Marea Adunare Națională a R.P.R.*: „Orașul București: Arghezi Tudor – circumscripția electorală Ana Ipătescu, Botez Demostene – circumscripția electorală Casa Scânteii, Chivu Stoica – circumscripția electorală 23 August, Dănălaș Florian – circumscripția electorală Rahova, Gheorghiu-Dej Gheorghe – circumscripția electorală Grivița Roșie, Iliescu Ion – circumscripția electorală Ilie Pintilie [...]. Regiunea București: Călinescu Gheorghe – circumscripția electorală Balotești, Joja Atanase – circumscripția electorală Urziceni [...] Regiunea Cluj: Beniuc Mihai – circumscripția electorală Huedin ș.cl.”.

7 februarie

• „Gazeta literară” publică la pagina întâi, sub lozinca *Poporul a ales!*, „aspecte” electorale, surprinse pe teren, în Capitală și în localitățile limitrofe, de reporterul Eugen Barbu. □ În articolul *O problemă veche și nouă*, Georgeta Horodincă sesizează și respinge cu promptitudine câteva „idei eronate”, puse în legătură cu arta „pură” și „cu caracterul educativ pe care trebuie să-l aibă literatura”: „De pildă, de multe ori s-a identificat și se mai identifică încă sensul etic al unei opere, tendința ei cu anecdotica ei, cu subiectul ei. Dar acest procedeu care poate să fie valabil în cazul lui La Fontaine și al fabulelor cu morala explicită, în două versuri, nu se poate aplica literaturii în general. Aplicând mecanic acest procedeu putem ajunge la monstruoziități și aberații

demne de orice cap dogmatic, deoarece tendința morală a operei nu se identifică cu didacticismul [...], cu moralismul afișat, ci poate fi implicată în însăși structura operei. [...] O înțelegere simplistă a tendinței în artă, a partinității și a valorii educative a artei, este și prezentarea idealizantă a realității. Escamotând conflictul și ajutând artificial latura pozitivă să învingă, unii scriitori au ajuns în lucrările lor la o viziune paradisiacă asupra realităților noastre, obținând prin aceasta un efect exact contrar celui urmărit. Iar alții, voind tocmai să se delimiteze foarte precis de «idilici», au căzut în extrema cealaltă, adică într-un obiectivism mai mult sau mai puțin evident, care constă în transcrierea nediferențiată a unor fapte confuze, negative și în estomparea atitudinii critice față de ele. Desigur nu este recomandabil ca critica să interzică prin decret trăsăturile negative ale eroului pozitiv, dar ea are datoria să ceară scriitorilor ca aceste însușiri să aibă o motivare socială, să nu fie date drept slăbiciuni inerente genului omenesc, nereeducabile, inseparabile de biata făptură umană, «într-un mod fatal legate de o mână de pământ». Literatura noastră așează la temelii ei încrederea în om, în puterea lui de a se transforma pe sine, transformând societatea. Acest principiu – pe care i-l însuflă concepția adoptată deschis, a clasei muncitoare a partidului ei – îi călăuzește atât idealul etic, cât și cel estetic, căci numai o asemenea convingere îi deschide drumul către înțelegerea sufletului omenesc și către zădăriră acestuia în imagini nepieritoare. Promovând-o cu ardoarea unei credințe definitive, literatura noastră este tendențioasă, este partinică”. □ La rubrica „Răsfoind revistele”, D.F. comentează apreciativ articolul lui G. Munteanu, *Anul literar 1956*, din „Steaua”, neuitând, totuși, să îi obiecteze că în trimiterile asupra literaturii interbelice a omis discutarea „literaturii decadente”: „Se știe că tocmai în această perioadă decadentismul burghez, sub numele de avangardism sau de modernism, a făcut mult rău artei noastre. Nu e vorba aici numai de o mențiune de circumstanță. Dar ar trebui să reiasă, din întreaga atitudine a articolului și a revistei că lupta se dă nu numai împotriva dogmatismului, ci și a decadentismului burghez. Ideologia burgheză este încă nocivă și asta se poate vedea, de exemplu, chiar în acest număr al «Stelei». Ne referim la articolul poetului L. Blaga despre Rilke, care cuprinde teze antiraționaliste. A nu separa net noțiunea de «modernism» de aceea de decadentism (cu care ea a fost până acum asociată chiar de ideologii burghezi), înseamnă a crea confuzii primejdioase și a compromite chiar ideile pentru care criticul militează”. (*Despre modernism, iarăși*). □ A. E. Baconsky publică poeziile *Liniște sumbră* și *Drum în câmpuri galbene*. □ Cu prilejul celor „105 ani de la nașterea lui Ion Luca Caragiale”, apar în grupaj articolele: *Caragiale și natura*, de Șerban Cioculescu și *Limba scrierilor lui I.L. Caragiale*, de Al. Rosetti. □ La rubrica „Note și comentarii”, indignat că, în „Viața Românească”, o traducere (*Charlot*) îi fusese criticată abuziv, Constantin Țoiu alcătuiește portretul *Cronicarul[ui]-robot*, „una dintre cele mai ingenioase

realizări ale ciberneticii. [...] Modul de întrebuintare este următorul: se pune robotul în priză, i se așează cartea în față pe un pupitru, și aparatul acesta complex, prevăzut în frunte cu o celulă fotoelectrică, drept ochi, asemeni legendarului Polifem, începe «să citească» textul. Dacă textul este perfect, robotul șade cuminte în scaun. Dacă se ivește vreo greșală, oricât de mică, – de stil, de ortografie, o, și mai cu seamă de gramatică! – celula fotoelectrică, sensibilă la anomalii pe baza principiului «pozitiv-negativ» (scutim cititorul de fastidioase detalii tehnice), nemiloasă în claritățile ei mecanice, face să se aprindă un bec roșu (alarmă!), robotul începe să trepideze nervos, rândurile buclucașe se colorează îndată în galben (culoarea dezolării), un minuscul aparat prins de gât fotografiază cuvântul, propoziția, fraza, și clișeul, cu o mișcare automată, este strecurat printr-un sistem de pârgii într-o cavitate largă (un adevărat abdomen al erorilor; căci robotul nostru se hrănește numai cu erori), în care cavitate greșelile se rânduiesc una după alta, ca matrițele în linotip. După ce lectura este isprăvită, robotul-cronicar trece la partea a doua a funcțiunii sale: redactarea procesului verbal de contravenții lingvistice. Formulările lui, cum bănuieți, desigur, sunt limitate, dar folosite rar, la intervale mari de timp, dau uneori impresia noului, mai ales dacă nu citești revista număr de număr. Trebuie să recunoaștem, fără șicane, că uneori robotul nostru funcționează satisfăcător. Câteodată, seara, îmbrăcat într-un impecabil frac de nichel, poate fi văzut și în lume unde își exersează registrele critice. [...] P.S. Precizăm că pe autorul traducerii *Charlot*, incriminată în cronică, îl cheamă nu C. Tatu, ci ca mai sus, așa după cum numele robotului-cronicar nu e Timoleon Pisani, ci Oscar Lemnaru”. (*Cronicarul-robot*).

8 februarie

- La pagina întâi din „Contemporanul”, Dan Deșliu publică poemul *Fără aprobare*. □ G. Călinescu scrie la „Cronica optimistului” despre *Ce este clasicismul*, definind: „Ce este dar un clasic? Un om, care fără să se abstragă din prezent, are statornic înaintea imaginea Greciei antice, a unei culturi care, pentru Europa, reprezintă, înaintea de umanismul socialist, cea mai clară și rotundă manifestare a spiritului uman. Clasicul nu imită, nu pastișează, nu fură teme perimate, privește prezentul *grecește*, aceasta-i tot. [...] A fi clasic înseamnă a păstra tradiția care te întinerește readucându-te mereu la liniile cele mai simple”. □ Victor Tulbure versifică șapte strofe de blestem, *La groapa unui trădător*.

9 februarie

- În „Scânteia tineretului”, Lucian Raicu semnalează apariția volumului de *Poezii* al lui Ion Horea, autor la care recenzentul reține „profunzimea țelului propus, un simț al răspunderii pentru oamenii contemporani cu el, pentru țara în care s-a născut, pentru pacea oamenilor săi dedicați unei opere constructive.

(...) Fără a fi mistuit de întrebări, fără a fi un temperament chinuit, agitat, Horea este preocupat în intimitate de bunurile fundamentale, vital necesare colectivității în care trăiește. (...) Horea nu afișează un tradiționalism găunos, confecționat. De aceea nu găsim nimic anacronic, nepotrivit cu ziua de astăzi, în faptul că poetul se integrează în tradiție și o cultivă, mai ales că ne dăm seama limpede că această integrare vine din nevoia unui factor de stabilitate capabil să asigure sănătatea morală, atmosfera de liniște constructivă, care rămâne idealul de viață al tânărului poet, mediul fertil al inspirației sale.”

10 februarie

• Apare, la Cluj, săptămânalul „Tribuna” (redactor-șef: Ioanichie Olteanu; colegiul de redacție: Acad. I. Agârbiceanu, Valeriu Bologa, Ioan Ceterchi, Victor Chereșteșiu, Aurel Ciupe, Dumitru Isac, I. D. Mușat, Iosif Pervain, Sigismund Toduță, Mircea Zăciu). În *Cuvânt-ul de început* al revistei (semnat „TRIBUNA”), se afirmă că publicația apare „cu năzuința de a umple un gol în cultura noastră nouă”, continuând, de fapt, „tradiția militantă a presei românești din Transilvania”. Totodată, „Tribuna” va lupta pentru „dezvoltarea unei arte și literaturi realist-socialiste, a unei științe puse în slujba adevărului și progresului”, respingând „ideologia reacționară a burgheziei”, dar și „recidivele dogmatismului”. □ Apariția noii reviste este salutăată de către academicienii Mihai Beniuc (care plasează „Tribuna” în descendența publicației „Țara nouă”) și I. Agârbiceanu (care reamintește vechile „Tribune” ardelenene, de la Sibiu și Arad). □ Din primul număr al revistei sunt de notat „cronica” lui Ion Oarcășu (*Clasicul Pavel Dan*), „notele” lui Mircea Zăciu (*Ardelenii și 1907*), eseul lui Henri Jacquier (*Prefaceri uimitoare în viața limbilor*), studiile lui Iosif Pervain (*O veche școală românească la Făgăraș*) și Ion Breazu (*Amintirea doctorului Pavel Vasici*), reportajul lui Romulus Rusan (*Sinteze la „Carbochim”*), poemele lui Aurel Gurghianu (*Sonda*), Aurel Rău (*După ninsoare*) și Ion Horea (*Era o toamnă*).

14 februarie

• În „Gazeta literară”, Mihail Petroveanu își pune întrebări la care își dă singur răspunsuri, încropind un *Dialog despre poezie*. Printre sesizări: „anemia poeziei cetățenești”; „concluziile pesimiste ale Casandrelor literaturii”, reprimarea influențelor simboliste asupra tinerilor poeți, configurația artei nedogmatice ș.cl.. Printre răspunsuri: „Poezia nu s-a sustras de la serviciul ei obștesc. Totodată țin să-ți atrag astfel atenția asupra unei particularități. Mulți poeți care în acest an au încercat, și unii cu succes, să imprime un conținut contemporan temelor zise tradiționale, n-au părăsit exercițiul bărbătesc al armelor. Meditând la moarte, foarte des, Beniuc se lega de tot atâtea ori să nu se desfacă o clipă din încheștarea cu dușmanul. Constatând, precum toată lumea, că și în acest an a venit toamna – o toamnă care i-a apărut ca o serie de

explozii de bucurie, de senzații tonice, – Nina Cassian ne-a chemat la vigilență, când, cum ziceam, a fost cazul.”; „Nu am deloc intenția să îndemn pe poeți la abandonarea rușinată a dragostei, a peisajului sau a îngândurării de orice nuanță. Nu doresc nici să mă îngrozesc văzându-i mutilați de sentimente socotite negative, de unii, de înclinații temperamentale. Poetul să exalte copacul și să sufere că a strivit firul ierbii. Mi-l închipui cu satisfacție acoperind cu sensibilitatea lui proteică și universală adâncimile omului, descoperindu-și sufletul fără teama de a apărea gol în fața lumii, în fine înfățișându-se în ipostazele cele mai felurite.”; „E adevărat însă că, mai ales printre tinerii cei mai tineri bate un vânt de clișee tomnatice și nu numai tomnatice: bântuie bogzianismului, gigantismul – vezi *Bicazul* lui Florin M. Petrescu de care aminteați, prometeismul. Au prestigiu tristețile fără obiect. Ne încearcă și nostalgia. Atâtea fenomene, cel puțin naturale, o provoacă. Lui Baconsky îi place să contemple spațiile deșertate de păsări, cutreierate de vânturi, marea sub lună. Preferința nu ne dă dreptul, cum cred unii, a-l socoti un pesimist. [...] Baconsky produce copii frumoși, dar prea mulți gemeni. Iar unii tineri, fascinați, îi fură tocmai ticurile, căci numai acestea se pot fura. Ți-aș depista și alte cazuri de tiranie a modelelor. Nu știu dacă strungarul care l-a prins în flagrant delict pe Romulus Vulpescu avea dreptate. Nu mă pricep la strung ca să recunosc erorile tehnice de care poetul era acuzat. Pe mine m-a iritat construcția călinesciană și jargonul barbian utilizate de Vulpescu, un poet și foarte cultivat și dotat cu mult tact artistic”. □ Aurel Martin analizează activitatea culturală a revistei „Steaua” și prezintă rezumativ ideile controversatului articol al lui G. Munteanu, *Amul literar* 1956. În cele din urmă, scoate în evidență periculoasa tendință de apropiere formală dintre „gruparea” clujeană și generația poetică a interbelicului: „[...] trebuie să observăm că se petrece, la ora actuală, în unele cercuri ale lumii scriitoricești și cu deosebire la «Steaua» un fenomen similar aceluia petrecut cu câțiva ani în urmă, când îndemnul «învățați de la clasici» era înțeles (mai ales de tinerii neexperimentați și neinstruiți) ca o invitație la imitarea servilă a felului propriu de a scrie al diferiților creatori cu renume din veacul trecut. În presă se puteau citi atunci numeroase versuri ce-i evocau, prin manieră, pe Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Topârceanu, folclorul (în ordinea retipăririi sau revalorificării lor); acum se pot întâlni poeme ce aduc în amintire pe Esenin, Blaga, Bacovia, Fundoianu ș.a.. A învăța de la înaintași e, desigur, o necesitate; a-i prelua total, necritic, e totuși un nonsens, chiar dacă se invocă argumentul de altfel răsuflat, al copilăriei literaturii noastre. Lipsa de obiectivitate, în preluarea moștenirii artistice oferite de trecutul apropiat, pare a-i caracteriza mai cu seamă pe adepții «spiritului modern». [...] Există, de bună seamă, la «Steaua» o anume tendință spre estetism, identificabilă, de altfel, și în supralicitarea programatică a elementelor formale și în modul de discuție a fenomenului cultural actual, la rubrica de «mențiuni și opinii» sau în

unele articole și cronici literare. Cunoscuta relație dialectică dintre conținut și modalitatea de expresie este sacrificată adesea în favoarea ultimului termen. Așa cum cercetarea obiectivă e nu arareori jertfită pentru supremația criteriului subiectiv. [...] în fond, adevărata modernitate e caracteristică, în condițiile actuale, realismului socialist ca metodă de creație, ca atitudine estetică în fața societății, ca principiu fundamental al mișcării noastre artistice, luată în întregul ei, și nu cutărui sau cutărui scriitor sau grup de scriitori ce folosesc cu precădere unele utilizate cu douăzeci de ani în urmă și nu cu un veac. În realitate, indiferent de mijloacele estetice întrebuințate, și A.E. Baconsky, și Miha Dragomir, și Maria Banuș, și Eugen Jebeleanu sunt moderni, pentru că atitudinea lor, viziunea lor, traduce atitudinea și viziunea unor oameni ce trăiesc cu adevărat în contemporaneitate”. (*Modernitate și exclusivism*).

15 februarie

• În „Contemporanul”, Tudor Arghezi scrie tableta **1907**. □ A. Băleanu, în articolul *Avânt și stil în publicistică*, remarcă rolul deținut, în sistemul de propagandă al Partidului, de marii scriitori români contemporani: „Bogata activitate publicistică a scriitorilor noștri de frunte are mai mult decât valoarea unei nete luări de atitudine (cu cert și adânc răsunet în mase); ea reprezintă și o operă artistico-educativă substanțială, în cadrul îndeplinirii misiunii fundamentale a artistului, de a contribui la cristalizarea conștiinței unei epoci, a unui popor. De aceea, articolele măștrilor culturii, în care aceștia tratează problemele actuale din țară și de peste hotare, sunt urmărite cu atâta interes. [...] În clipele când reacțiunea internațională, folosindu-se de evenimentele tragice din Ungaria, căuta să semene pretutindeni derută și șovăială, intervențiile prompte ale scriitorilor noștri erau pătrunse de claritatea și încrederea pe care le poate da, în epoca noastră, numai legătura organică a frontului literar cu poporul, cu partidul clasei muncitoare”. □ În articolul *Comicul serios*, L. Raicu descoperă: „[...] avem în T. Mazilu un talent care iese din comun, lucru cu atât mai prețios, cu cât talente apte să se exercite cu autoritate în genul comic sunt cu mult mai rare decât, să zicem, temperamentele lirice”. □ Mihai Beniuc ridiculizează, în balada *Sus în codru pe Vlădeasa*, zvonul iminentei „sosiri a americanilor” și, totodată, îi batjocorește pe luptătorii din Munții Apuseni, conduși de Toader Șuşman.

17 februarie

• „România liberă” semnalează apariția „Tribunei” din Cluj, „săptămânal de cultură” („Primul număr al «Tribunei» ne apare ca un legământ și o piatră de hotar. Legământul este al redacției care va trebui să aducă în aceeași varietate remarcabilă a domeniilor către care își îndreaptă astăzi preocupările, imaginea mereu proaspătă a contribuției ardelenilor la lupta comună pentru făurirea culturii socialiste românești.”), cu reticența: „Noi nu știm încă dacă «Tribuna» se va dovedi tot atât de activă și capabilă să adune în jurul ei talente autentice,

așa cum face cu perseverență «Steaua», de peste șapte ani. Există, pentru orice gazetă tânără, dornică să ocolească naivitățile vârstei, pericolul de a folosi aceeași colaboratori încercați care au dovedit competență în paginile altor reviste.” (*La apariția „Tribunei”*).

- În „Tribuna”, Ion Vlad comentează *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu, explicând mai întâi titlul romanului: „Cronică a prăbușirii și destrămării inevitabile a unei lumi, vestind în același timp un nou ev, cartea lui Petru Dumitriu face rechizitoriul unei întregi perioade istorice din trecut.” Cronicarul rezumă pe larg subiectul cărții, reliefând calitățile autorului („o înțelegere deplină a legilor istoriei”, „o stăpânire certă a soluțiilor artistice necesare unei asemenea construcții epice”, „un analist remarcabil”), punctând câteva defecte minore („unele pagini încărcate de întâmplări strict anecdotice sau cu intimități de alcov”, „alunecarea spre conflicte laterale și spre fapte senzaționale”) și exprimându-și, în final, speranța continuării ciclului prin seria deja anunțată de „biografii contemporane”. □ În același număr, L. Tomescu recenzează sumar, dar elogios volumul *Studii și conferințe* de G. Călinescu, conchizând astfel: „Paginile acestea scânteietoare, sugestive, nuanțate, trezesc și mai vie dorința de-a vedea în noi ediții [...] marile sale opere: *Istoria literaturii române*, *Viața lui Eminescu*, *Opera lui Eminescu* – pe care tinerele generații nu le pot cunoaște decât incidental, din bibliotecile mai vechi.”

22 februarie

- În „Contemporanul”, Eugen Jebeleanu publică poezia *Poetului*, localizată și datată „Budapesta, 4 febr. 1957”.
- Tudor Arghezi publică în „Scânteia” tableta intitulată *Alt climat*, un eseu de istoria mentalităților, o frescă socială a spațiului românesc analizat în câteva dintre momentele istorice pe care, ulterior, mitografii partinici aveau să le treacă sub tăcere, și, deopotrivă, un pamflet al cărui obiect este contextul socio-cultural interbelic, văzut ca o prelungire a unui Ev Mediu întunecat și a unei epoci fanariote în care degradarea social-politică, economică și morală atinsese cote maxime. Prin contrast, prezentul, a cărui zugrăvire nu apare decât în rezumatul sentențios din final (după ce fresca trecutului întunecat, a categoriilor sociale satirizate, a economiei subterane dezastruoase pentru proletariatul aflat în culmea mizeriei, ocupase cam trei sferturi din tabletă) apare ca un timp al renașterii, al remedierii greșelilor, al revanșei umiliților și obidiților în fața exploataților: „Axul s-a deplasat. E marele câștig al societății, salvată de catastrofă în ceasul penibil al anarhiei organizate. Banul înlocuise viața și idealul unic al existenței era înavușirea, strângerea cu orice preț de tezaure personale prostești. Banul ofensa omul, mândindu-l. [...] Iată, omul vine cu brațele lui, cu mintea și râvna lui, cu voia lui bună, cu însuflețirile și harurile lui native și suie spre lumină. [...] De-aci încolo, cu toate necazurile clipei, omul e altul. Hotărâre, disciplină și răbdare, iubitele. Tu ești biruitor. E timpul tău și timpul tău pe totdeauna.”

23 februarie

- „Scânteia tineretului” publică schița lui Ion Băieșu, *Bărăganul și noul său pitoresc* și poeme semnate de Emilia Căldăraru – *Oamenii și cetini, Pastel, Albatrosul*.

24 februarie

- „Munca” publică fragmente din amplul poem *1907* al lui Teodor Balș. De asemenea, autorul e protagonistul unui interviu realizat de S. Teșu.

- În „Tribuna”, Mircea Zăciu semnează vastul studiu *Mihai Beniuc, cronicar literar*, care analizează activitatea critică pe care poetul „oficial” al regimului a desfășurat-o la „Țara nouă” în anii 1939-1940. Prezentat ca autor care „a asigurat linia consecvent democratică și antifascistă a revistei”, Mihai Beniuc e caracterizat astfel: „Beniuc rămâne și în pagina de critică poet, operând cu imaginea concretă, plastică, spontană, fugind de stilul doct și scrobrit al Criticii cu c mare, mânuind un material lexical cotidian, cu asociații pline de savoare.” În rest, lectura lui Mircea Zăciu îi atribuie retroactiv lui Beniuc valențe divinatorii, cronicarul de la „Țara nouă” fiind privit ca un vizionar care a anticipat noua „metodă de creație”: „Beniuc salută apariția unui «nou realism», exaltând omul de acțiune, eroul capabil «să se sacrifice neprecupețit pentru ideal». Despre ce fel de erou și despre ce fel de *realism* e vorba, nu e greu de ghicit, după însăși pilda lui Ostrovski, care îl concretizează.” □ În același număr al „Tribunei” apar poeme de Ion Horea (*Agreste*) și Camil Baltazar (*Lauda patriei*), „fragmentul de roman” *Frământări* de I. Agârbiceanu, precum și studiile *Baladele lui François Villon* de Henri Jacquier, *Coșbuc și Longfellow* de Ion Breazu, *Aspecte inedite (Din viața lui Slavici)* de D. Florea-Rariște și „cronica” *O etapă în realismul lui Sadoveanu* de Dumitru Isac (referitor la etapa 1904-1924, când deja „scriitorul condamnă direct și cu mare asprime regimul de exploatare și politica odioasă a partidelor «istorice» de la noi”).

26 februarie

- „Scânteia tineretului” publică articolul-eseu *Neuitatul 1907. Morții vorbesc*, semnat de Demostene Botez, un remember care forjează politic miza anti-burgheză, pledând virulent împotriva „unei clici organizate de exploatare fără scrupule și fără milă. (...) Această scurtă privire în urmă spre pojarul care mai pâlpâie încă pe zărilor înroșite ale satelor distruse cu tunul în 1907, e un imbold puternic și sănătos pentru a merge înainte tot mai neșovăitor pe drumul care duce, sigur, spre o viață nouă, îmbelșugată, spre socialism.” □ Alexandru Balaci semnează, în „Scânteia tineretului”, articolul aniversar *250 de ani de la nașterea lui Carlo Goldoni. La aniversarea unui mare scriitor realist*, în care sintetizează motivațiile realiste ale operei acestuia, surprinzând „toate

mediile.” Finalul păstrează același ton ideologizant: „Comedia goldoniană se revendică cert de la arta realistă. Dezvăluind în mod veridic descompunerea claselor privilegiate, ea constituie un protest și în același timp un manifest de încredere în valorile populare care în curând aveau să deslănțuiască tumulturile din 1789.”

28 februarie

• În „Gazeta literară”, sunt luați în considerare doi autori problematici din punct de vedere ideologic: Octavian Goga și Lucian Blaga. Caracterizarea operei acestora, eventuala încercare de reabilitare cad în sarcina unor scriitori cu prestigiu în conjunctura prezentului: Mihai Beniuc și Petru Dumitriu. „Poetul a fost însă prea mare, pentru ca politicianul, oricât i-au fost greșelile de grave, să reușească să pună prin ele o lespede mortuară deasupra miezului de foc al poeziei. După 23 August 1944, în anii când a început să se valorifice pe scară de masă moștenirea culturală a scriitorilor din trecut, s-a pus și problema poeziei lui Goga. Iar dacă retipărirea versurilor sale în ediții populare a întârziat, se explică nu numai prin faptul că memoria politicianului Goga șoca, ci și că opera altora, cum este a lui Eminescu, Caragiale, Coșbuc, avea prioritate. Izvorul curat al poeziei sale, cu tumult de răzvrătire sănătoasă pornită de jos și pentru cei de jos, nu putea totuși să ne lase indiferenți și să nu socotim necesară popularizarea poetului Goga, a cărei creație face parte din tezaurul nostru cultural. Oricâți afluenți murdari s-ar fi vărsat în matca vieții sale și oricât ar fi de mare distanța între calitatea de prim-ministru al unui guvern ce a contribuit la împingerea României spre războiul antisovietic, și între acela ce-a încheiat acum jumătate de secol *Cântarea pămîmirii noastre*, el rămâne al nostru, prin omenia celor mai bune versuri ale sale, prin avântul său de luptă pentru dreptatea celor mulți, prin înalta forță de-a întruchipa năzuințele și gândurile sale ca poet, la începutul drumului său”. (Mihai Beniuc, *Octavian Goga, poetul*). □ „După cum Rilke e unul din marii poeți ai secolului, Blaga rămâne prețios pentru noi ca unul din marii poeți români din perioada dintre cele două războaie mondiale. [...] Personal, îmi declar predilecția pentru poezia accesibilă sensibilității și inteligenței de toate zilele și pentru aceea care se luptă cu tainele lumii nu ca Iacob care o noapte întreagă n-a putut învinge îngerul, ci ca Heracles cu monștrii – și cum îl cheamă pe eroul care a ucis Himera? De mii de ani lărgim cercul de lumină al universului cunoscut, conștiința omenească împinge tot mai departe țărnișurile de întuneric. Din când în când se nasc marii osteniți, spiritele care aruncă lumina somptuoasă a unei poezii crepusculare asupra propriei lor înfrângeri. Și de jur împrejurul lor, noi ceștilalți, oamenii ca toți oamenii, încercăm să oprim cu pieptul, și să respingem cât mai departe, valurile întunericului și ale neantului, pe care plutesc ei, marii naufragiați”. (Petru Dumitriu, *Înfrânți de Himeră*).

[FEBRUARIE]

• În „Cartea”, nr. 2, Tiberiu Avramescu recenzează *O culegere literară despre Răscoala din 1907* („Antologia de documente literare 1907 care apare la ESPLA în Biblioteca pentru toți, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la răscoala țărănească de la începutul veacului, conține peste 70 de titluri din cele mai semnificative, publicate până prin anul 1920.” □ Sunt intervievați pe tema difuzării cărții Victor Tulbure, Ion Brad și Miha Dragomir (*Trei poeți ne vorbesc despre poezie*). □ Viorica Bindațiu anunță *Ce tipăresc editurile în anul 1957, pentru minorități*: „față de 54 de titluri de beletristică în limba maghiară apărute în 1954, în 1956 s-au tipărit 76 de titluri, iar tirajele medii ale cărților maghiare, care în 1954 variau între 2 000 și 4 000 exemplare, ating astăzi 6 000 – 8 000 exemplare.” □ Dan Costa (Cornel Regman) semnează materialul *Vă prezentăm colecția „Biblioteca țăranului muncitor”*, în care recenzează pe scurt *Cronică de la câmpie* de Petru Dumitriu, *Lența* de Francisc Munteanu, *Liniștea iernii* de Remus Luca, *Vecinii* de V. Em. Galan ș.a.; „până în prezent s-au tipărit în această colecție nouă cărți în tiraje mari, atingând cifre de peste 30 de mii de exemplare.”

• „Iașul literar” marchează jumătatea de veac trecută de la răscoala din 1907 prin versuri (Demostene Botez – *Cea dintâi luptă*; Nicolae Țatomir – *Distihuri despre 1907* etc.) și exegeze (Const. Ciopraga – *Literatura lui „1907”*). □ La „Revista revistelor”, D. C.[osta] comentează polemica dintre George Munteanu („Steaua”), respectiv Eugen Luca („Contemporanul”) și Aurel Martin („Gazeta literară”), dusă în jurul „modernității”: „Făcând abstracție de neclaritatea unor formulări ale lui G. Munteanu, nu se poate tăgădui faptul că atitudinea grupării literare din Cluj are totuși o bază reală. Există la noi o seamă de poeți și prozatori care nu și-au însușit în mod creator experiența literaturii noastre, ci pastșează și repun în circulație clișeele anacronice ale prozei pașoptiste sau sămănătoriste, denaturând în același timp viața sufletească a omului contemporan, înfățișat de ei ca un primitiv în stare naturală. Pășunismul, haiducismul, botanismul, idilismul etc. sunt formele diverse de manifestare a tendinței «tradiționaliste» (denumire pe care o considerăm nepotrivită). Ce vor scriitorii clujeni atunci când se pronunță pentru modernitate? Tocmai lichidarea acestei discordanțe dintre spiritul modern al metodei realismului socialist pe de o parte, mentalitatea primitivistă și mijloacele artistice demodate ale acestor scriitori, pe de altă parte. [...] La un examen critic nu rezistă de aceea multe din obiecțiile aduse de Eugen Luca și Aurel Martin. Aceștia afirmă că modernitatea pentru care luptă gruparea de la «Steaua» s-ar referi numai la formă, ceea ce nu e adevărat [...], întrucât scriitorii ziși «tradiționaliști» rămân străini nu numai de progresele expresiei poetice moderne, ci și de sensibilitatea mai bogată și mai nuanțată a omului zilelor noastre. Dar chiar dacă ar viza numai forma, lupta pentru modernitate a poezilor clujeni ar avea totuși un sens: adaptarea formei poetice la spiritul modern al realismului

socialist. [...] În general, adversarii grupării clujene sunt înclinați să reproșeze poeților de la «Steaua», fără prea multă demonstrație, influența modernismului decadent. Pentru a dovedi acest fapt, credem că ar fi necesare studii temeinice asupra poeziei acestora. Totodată ar trebui însă ca și gruparea clujeană să evedențieze, nu numai prin creația poetică dar și prin articole critice inovațiile artistice pe care poeții de la «Steaua» sunt convinși că le-au adus, pentru a nu mai fi tratați ca simpli imitatori ai poeților dintre cele două războaie.”

• „Scrisul bănățean” publică poezii de Nina Cassian, Agatha Grigorescu-Bacovia (care scrie și despre *Reeditarea lui G. Bacovia*), Petre Stoica, Mircea Micu ș.a. □ Sergiu Levin recenzează *Enigma Otiliei* de G. Călinescu (*Vălul sfâșiat*). □ H. Zalis scrie despre *Tipul inadaptatului și învinsului în opera lui Cezar Petrescu*.

• În „Steaua” apar poeme de Mihai Beniuc (*Inima bătrânului Vezuv; Condiția păcii*), Veronica Porumbacu (*Depărtare; Te-am regăsit; Poate, în mine...*), Aurel Gurghianu (*Ulița satului; Impresie*) Victor Felea (*Artist fără nume; În fața lor; Prietenul meu*), Alexandru Andrițoiu (*Așteptare; Tătăroaică*), nuvela *Sofica* de D. R. Popescu, traduceri din Carl Sandburg și Pușkin. □ În articolul *Farsa aforismelor*, „Steaua” încearcă să răspundă acuzațiilor extrem de dure aduse de Eugen Luca în „Contemporanul” și considerate de redacția revistei drept expresie a unui spirit „netovărășesc, nefast și profund dăunător vieții literare”. □ Tot în „Cuprins”-ul numărului și tot ca răspuns la alegațiile lui Eugen Luca (dar și ale lui D. F., Aurel Martin, M. Petroveanu și Boris Buzilă), George Munteanu își continuă articolul *Tradiționalism și modernitate*, reafirmând legitimitatea celor doi termeni în raport cu doctrina realismului socialist, care presupune o marjă de libertate a creației: „Realismul socialist îi înarmează pe scriitori cu principiile fundamentale care pot duce la «înfrățirea veridică, concretă din punct de vedere istoric, a realității în dezvoltarea ei revoluționară» – cum se arată în Salutul C.C. al P.C.U.S. adresat celui de al doilea Congres al Scriitorilor sovietici. Găsirea căilor și a mijloacelor artistice concrete de zădărire a realității – în lumina acestor principii fundamentale – depinde însă exclusiv de scriitorii înșiși, de particularitățile dezvoltării lor, de structura talentului lor etc., ducând în mod practic la diferite orientări în materie de creație, dintre care cele în discuție par cât se poate de cuprinzătoare și dispun de suficiente virtualități pentru a se ramifica, la rândul lor (În cadrul orientării moderne, de pildă, grupările literar-artistice de la *Contemporanul*, *Steaua* etc. tind să-și cristalizeze fiecare o poziție proprie, specifică). Așa se explică deci apariția la noi a orientării tradiționaliste și a celei moderne: prin deosebirea de vederi – indiferent dacă e teoretizată sau nu – în privința căilor ce sunt de ales pentru a da maximă eficiență artistică creațiilor inspirate de viața epocii socialiste.” Sau, mai concret spus: „Referitor la problema raportului dintre tradiție și inovație, realismul socialist conține binecunoscuta teză potrivit căreia *moștenirea clasicilor trebuie preluată și dusă mai departe*

in mod creator; e o teză pe care nu cred că vreun scriitor al nostru o ignorează ori îi poate contesta valabilitatea. În activitatea practică, însă, diferiții scriitori au aplicat *sui generis* această teză: unii, *tradiționaliștii*, înțeleg, în cazul cel mai fericit, *să-i continue cu prudență* pe clasici – în ceea ce privește arta scriitoricească – fiind din acest punct de vedere *evoluționiști*; ceilalți, *modernii*, ambiționează să-i dezvolte în chip dialectic pe clasici – în ceea ce privește expresivitatea artistică – fiind (sau, cel puțin, *voindu-se*) din acest punct de vedere *revoluționari*. Răstoarnă deci careva dintre ei teza realist-socialistă privitoare la raportul dintre tradiție și inovație? Nicidecum. O aplică numai fiecare *în felul său* – condiționați fiind de o serie întreagă de *factori* (ambianța literară în care s-au dezvoltat, structura psihică etc.), care merită să fie cercetați în mod special. Iar pe planul dezvoltării concret-istorice a literaturii noi, era cât se poate de natural ca ivirea unei orientări tradiționaliste să determine, prin reacție, afirmarea orientării moderne.” □ În secțiunea „Studii”, G. Călinescu reconstituie *Metoda lui Sainte-Beuve*: „Metoda lui Sainte-Beuve constă în a desprinde fără nicio veleitate de compoziție, pe măsura lecturii documentelor, liniile morale distinctive, revenind, dacă este posibil cu alt prilej, la documente despre același personaj. Portretul se face singur, într-asta stă *le charme*. [...] Criticul evită compoziția, deși păstrează controlul asupra orientării generale, întâi de toate pentru motivul practic că scrie având ca obiect săptămânal o problemă restrânsă. De obicei fiind vorba de opera unui autor, se informează cât mai larg, aproape monografic și nu rareori recurge la manuscrise inedite. Dar într-o săptămână nu se face un articol rotund, criticul revine cu alt prilej, pune strat peste strat. Rotunditatea constă în faptul că oriunde ar începe analiza criticul încearcă să reconstruiască personalitatea autorului, figura sa morală. Senzația de «portret» nu rezultă din pânza definitivă, care nu-i niciodată pictată, ci dintr-un mare număr de crochiuri și de schițe, de studii, de detalii, operații serioase, deși întrerupte, de atelier, care vizionate și suprapuse de cititor dau iluzia portretului. Sainte-Beuve procedează stereoscopic, punând alături două figuri plane care cu ajutorul lentilelor capătă a treia dimensiune.” □ Tot aici, Dumitru Drumaru își încheie studiul despre *Poezia lui Octavian Goga*: în partea a doua („Cântarea pătimirii noastre”), volumul din 1905 este corelat cu războiul ruso-japonez și cu revoluția aferentă, poetul fiind caracterizat drept un „cântăreț al suferințelor adunate de un popor în decurs de veacuri, dar și al unor energii care, zăgăzuite de prea multă vreme, sunt gata să capete strălucirea fulgerelor, care – încru-cișându-se – prevestesc marile furtuni”; în partea finală („Declinul creației lui Octavian Goga”), opera poetului e calificată drept „unul dintre cele mai dureroase exemple din literatura noastră a ceea ce înseamnă înstrăinare de viața poporului”. Și totuși: „Perspectiva de viitor – vestirea vremilor care aveau să împlinească dreptatea celor apăsați – originalitatea artistică, toate acestea conferă poeziei lui Octavian Goga un loc important în dezvoltarea

literaturii noastre. Cântăreț al clăcașului, Cezar Bolliac se apropia de acești oameni cu simpatie; Alecsandri ne înfățișa țărânimea sărbătorește, iar George Coșbuc o prezenta idilic – însă viguroasă. Acesta din urmă, într-o parte a operei sale, este și un cântăreț al revoltei țărânimii. Poezia lui Octavian Goga se așază pe o asemenea linie și este, în lirica noastră, cea mai reprezentativă cântare a pătimirii acestei clase.” □ La „Cronica literară”, Leon Baconsky recenzează *Enigma Otiliei* de G. Călinescu, oprindu-se exclusiv asupra „misterului” eroinei și justificându-și astfel abordarea: „*Enigma Otiliei* face parte dintre operele de ținută cu adevărat superioară, a căror lectură activează la maximum potențele receptivității. [...] Purtând pecetea marilor creații clasice, romanele de factură modernă (menționăm că, în cazul de față, cei doi termeni nu se exclud) ale lui G. Călinescu acționează cu atât mai profund și mai durabil asupra cititorului cu cât acesta se simte mai tentat să reflecteze asupra problematicei cu care vine în contact (Aceasta se poate explica, de altfel, și prin prisma așa-numitei «impersonalități» a scriitorului, care stimulează, de fapt, gândirea interpretativă).” □ Tot o „cronică” este și articolul lui Victor Felea (*Două cărți de Mihai Beniuc*), unde, referindu-se la *Trăinicie* și *Azimă*, autorul concluzionează: „Vorbind de Beniuc îți vine în mod firesc în minte numele lui Goga, căruia îi datorează, în parte, acel patos cetățenesc al poeziilor sale. Aproximarea poate merge până la găsirea – ici, colo – în versurile lor a unor accente comune. Dar Beniuc se distanțează de Goga prin tot ceea ce epoca și sensibilitatea lui modernă au sădit în opera sa. Față de bardul Goga, un retoric inspirat, Beniuc este un liric în ale cărui poezii implicația socială nu exclude atitudinea directă, pasională.” □ La „Viața cărților”, Geo Șerban recenzează *Turmele* de Eusebiu Camilar (volum care „relevă tot ce este mai consistent și mai expresiv din talentul autorului în care se zbate un prozator cu suflet de poet”), Henri Jacquier scrie despre monografia *Racine* de Elena Vianu („Impresia generală pe care ne-o lasă această carte lucidă și atrăgătoare este o impresie de claritate intelectuală”), iar Mircea Tomuș comentează *Familia Calaff* de Iulia Soare („Debutul Iuliei Soare se confundă [...] cu afirmarea deplină a unui viguros talent de romancier înzestrat cu neprețuitul dar al observației.”).

• „Tânărul scriitor”, nr. 2, consemnează debutul lui Gh. Isbășescu, cu poezie (*Copilăria mea*) și Sorin Titel, cu proză (*Drumul*). □ Cezar Petrescu semnează *Acum jumătate de veac*, articol de evocare a răcoalelor țărănești din 1907. □ Aurel Martin se ocupă în cronica literară de 1907 de Teodor Balș (*Un poem nou despre 1907*). □ Teodor Vârgolici are câteva *Însemnări despre viața și povestirile lui Panait Istrati (I)*: „Personalitatea și opera lui Panait Istrati, flagrant contradictorii, trebuie judecate astăzi în mod științific, critic și obiectiv pentru a prelua ceea ce este pozitiv, valoros, și a înlătura ceea ce este cangrenat, retrograd. [...] trebuie să subliniem că unul este Panait Istrati din anii tinereții și maturității și altul cel de la sfârșitul vieții sale, că una este opera

sa creată până la condamnabila abdicare și alta cea creată ulterior. Acuzând și condamnând actul săvârșit de Istrati la sfârșitul vieții sale, noi prețuim activitatea și creația sa anterioară, privindu-l atât ca militant social, cât și ca scriitor care ne-a dăruit o operă de autentică și înaltă valoare social-umană și artistică.” □ Mihail Cosma analizează *O problemă a literaturii științifico-fantastice*, citind „cele două nuvele din volumul *Cearța furtunilor* al lui Lucian Petrescu”; acestea „trebuie să constituie încă un prilej de reflecție pentru autorii noștri de literatură fantastică, care au de răspuns unei probleme esențiale: creează simple lucrări cu caracter pedagogico-didactic, interesante, instructive, dar perisabile, ori își propun să dea literaturii opere temeinice, valori incontestabile, care să îmbogățească acest domeniu atât de sărac reprezentat în literatura noastră?” □ Petre Pascu recenzează *Începutul sfârșitului*, de Mircea Zăciu: „O mai atentă grijă la stil, debarasarea de ușoarele notații zilnice, ca într-un ziar, dialogurile mai alerte, mai vii – iată îndemnuri care, de va voi să țină cont de ele, îl vor conduce pe Mircea Zăciu spre drumul bun, pentru a ne da pagini de literatură cât mai frumoase.”

• În „Viața Românească” apar poezii semnate de Mihai Beniuc (*Fiți treji*), Victor Eftimiu (*Parthenonul*; *În vremea cafenelei Vachette*; *Peisaj de iarnă*; *Limanul pocăinței*; *Romane*; *Lui Gala Galaction*), Marcel Breslașu (*Ciutele*; *Reversibilitate*; *Apartenență*; *Paranteză*), Nina Cassian (*Despre război*; *Două mări*; *Desen*; *Lângă cetatea lui Dioclețian*), Ion Frunzetti (*Vorbește Ioan D. Negulici*), Ion Brad (*Coliba din Razliv*) și Al. Andrișoiu (*Norii*), piesa în 3 acte *Caragiale în vremea lui* de Camil Petrescu, traduceri din Goethe și E. A. Poe. □ La rubrica „Texte și documente” sunt publicate trei inedite de Liviu Rebreanu (*Domnul*, *Familia tăcută* și *începutul nuvelei Rușinea*), cu o prezentare de Nicolae Liu. □ La rubrica „Scriitori și curente”, Al. Piru publică studiul *Panait Istrati*: „Niciun scriitor român din perioada dintre cele două războaie mondiale n-ar fi fost mai indicat să scrie [...] romanul luptei proletariatului nostru împotriva luptei burghezo-moșierești. [...] Spirit aventurier, contradictoriu, fără o axă morală de neclintit, vagabond incorigibil, deklasat, dezabuzat, după ce trântise peste tot ușile unde fusese primit și după ce se certă cu toată lumea în urma voiajului în Uniunea Sovietică, Panait Istrati exagerând ideea falsă ce o avea asupra persoanei sale începu să-și scrie autobiografia. [...] Cu toate acestea povestirile lui Adrian Zograffi vor continua să se citească încă desigur multă vreme în patria lor adoptivă Franța și în acea de baștină, România.” □ La „Cronica literară”, Ov. S. Crohmălniceanu semnează studiul *Proza lui Tudor Arghezi*, respingând calificativul de „naturalist” aplicat scriitorului: „S-a vorbit [...] de naturalismul lui Arghezi. Nu există eroare mai profundă. Proza lui Arghezi e, în structura ei intimă, direct opusă naturalismului. Simbolică, vizionară, ea modifică, prin puterea imaginației într-un sens expresiv, liniile realității cu intenția de a sugera ceea ce simpla reproducere nu poate spune.” Și, în final: „Un act imens de luare în derâdere a

lumii burgheze văzută ca o expresie a principiului răului în ordinea socială și morală e opera de pamfletar a lui Arghezi.” □ La „Cartea străină”, Al. Philippide comentează *Poèmes choisis* de Ilarie Voronca (Pierre Seghers, 1956), concluzionând astfel: „poezia lui Voronca ar putea să apară inconsistentă și, în ciuda marii bogății de metafore și de imagini, alcătuită din *les membres épars d'un poète exquis* [...]. În acest volum însă, [...] poezia lui Voronca apare drept o poezie de esență, plină de imagini originale, neprevăzute, adânc evocatoare, mărturie coerentă și temeinic construită a unui talent extrem de bogat în ce privește mijloacele de expresie și care avea – ar mai fi avut fără îndoială – multe de spus.” □ În secțiunea „Teorie și critică”, N. Tertulian publică prima parte a articolului *Critica stilistică*, prin care încearcă o reabilitare a metodei respective, pornind de la premisa că „orice apreciere de valoare cu caracter «sociologic» sau «etic» asupra unei opere literare făcută în afara intuiției exacte a «atmosferei stilistice» caracteristice acelei opere va crea întotdeauna un impas”. □ În *Scriitorul și actualitatea*, Eugen Barbu aprobă faptul că „scriitorului i se cere să devină cronicarul zilelor sale, oglinda epocii pe care o trăiește”: „Cu o astfel de experiență, cum e cea a zilelor noastre, n-o să ne mai întâlnim niciodată. [...] Epoca noastră de revoluție și de fapte înălțătoare cere o literatură plină de forță, scriitori de talent, în stare s-o reflecte cu fidelitate.” Un *Argument pentru actualitate* aduce și Geo Șerban răsfoind colecțiile revistelor dintre 1930 și 1945 și citând în acest sens opiniile unor Geo Bogza, M. R. Paraschivescu, Al. Sahia sau G. Călinescu. □ La „Recenzii”, Al. Mirodan întâmpină cu severitate *Îndreptarul de buzunar* al lui T. Mazilu (care „are o serie de lipsuri serioase în domeniul măiestriei”), iar Remus Luca analizează o proză de Mircea Zăciu, „nereușită în întregul ei”, dar valabilă prin „încercarea de a încetățeni stilul ziaristic în proza obișnuită”. □ În rubrica „Puncte de reper”, Horia Bratu se referă la un articol al lui Roland Barthes din „Combat” – care „amestecă unele concluzii și observații juste (ideea că non-stilul, stilul-proces-verbal este și el un «stil», că trăsătura dominantă a stilului occidental este stilul la gradul-zero etc.) cu reflecții de amator pigmentat cu aforisme hegeliene” – și la *Teoria literaturii* a lui Wellek și Warren – apărută în fața acuzațiilor aduse de croceenii din „Corriere della Sera”.

MARTIE

1 martie

- În „Contemporanul”, George Ivașcu scrie articolul *Nedumeriri*, exprimându-și totuși certitudinile cu privire la rolul nedogmatic al realismului-socialist în configurația literaturii contemporane: „Realismul socialist n-a fost și nu este ceva conjunctural, un fel de ideologie literară, o rețetă de farmacie artistică, o lozincă prin cultul personalității, o plantă dezvoltată artificial în

sera proletcultismului. Realismul socialist reprezintă o cotitură în istoria creației literare, fiindcă corespunde – prin atâtea opere de o factură inedit-originală – unei coticuri istorice în orânduirea lumii. Profunde transformări operate în orânduirea țărilor eliberate după cel de-al doilea război mondial au făcut să se lărgească aria realismului socialist. Imitație? Nu, fiindcă imitația e ucigătoare, și nu creatoare de artă. Numai cine confundă surogatele cu operele autentice, realismul socialist îi poate părea artificial, caduc, lipsit de trăinicie. Numai printr-o tehnică dogmatică, adică simplistă și vulgarizatoare, poate cineva confunda scriitorul adevărat cu pseudo-scriitorul cel fabricat prin rețetă. Realismul socialist nu e o formulă magică pentru fabricat scriitori și cine a confundat legile intrinsece ale creației artistice cu ingerințele administrative a putut confunda opera de artă cu fabricatul pur”. □ La rubrica „Tribuna creației”, George Munteanu răspunde punct cu punct, în articolul *Avatarurile dogmatismului*, obiecțiilor făcute, într-un număr anterior, de Eugen Luca. În concluzie: „[...] nu vedem cum disputele privitoare la cutare orientare artistică, la valoarea anumitor opere pot duce la destrămarea frontului nostru literar, atâta timp cât pe toți scriitorii noștri îi unește țelul comun al luptei pentru socialism; fie și în domeniul literaturii, socialismul nu se construiește moțând, ori declarându-ne la tot pasul încântați unii de alții, ori căutând să fim cât mai cenușii, cum pare a preconiza Eugen Luca, ci controlându-ne reciproc asupra rezultatelor obținute. [...] Aici aș mai releva doar atât: nu cred că articolul meu *Anul literar 1956* ori rândurile de față n-ar conține teze nedezvoltate, lapsusuri, într-un cuvânt – greșeli (Deși n-am dorit-o, vă asigur!). Greșelile pot fi discutate tovărășește și în mod argumentat, dacă problemele puse de mine o merită, iar o asemenea discuție ar contribui implicit la elucidarea problemelor însele. Maniera în care a fost comentat însă articolul amintit de către Eugen Luca nu poate duce la clarificări și demonstrează cel mult că dogmatismul se adaptează cu dezinvoltură la evoluția vieții noastre literare. Această metamorfoză a dogmatismului nu prevestește nimic bun”.

2 martie

- Secțiunea de *Literatură – artă* a „Scânteii tineretului” publică schița lui Fănuș Neagu, *Dimineața de martie*.

3 martie

- În „Tribuna”, Nicolae Mărgescu recenzează pe un ton rezervat *Oameni fără glorie* de Laurențiu Fulga, considerat o „confesiune” ce comportă mai multe „neajunsuri”: „Stăpânit [...] de trac, temându-se că faptele în sine nu vor fi destul de zguduitoare și convingătoare (teamă cu totul nelegitimă), Laurențiu Fulga caută să le îngroașe prin tot felul de epitete «crâncene» și să ducă la paroxism senzațiile și stările sufletești ale eroilor. [...] Stângăcia” prozatorului se relevă apoi prin maniera „teatrală” în care concepe epicul (ca succesiune de „acte” și „scene”), ca și prin „schematismul” construcției personajelor. Cu

toate acestea, *Oameni fără glorie* relevă „un prozator original și deosebit de înzestrat”, iar cartea e străbătută „de optimism, de încredere în om și în puterea acestuia de a ieși biruitor din cele mai grele încercări.” □ În același număr al revistei, Gavril Scridon urmărește să aducă o contribuție la „cunoașterea mai adâncă a procesului creației la Rebreanu”, pentru care „creația artistică a însemnat răspundere uriașă în fața societății și totodată renunțare la plăcerile vieții” (*Liviu Rebreanu și tainele creației*), iar Mircea Zăciu publică un amplu studiu despre *Panait Istrati*: „Panait Istrati nu este un romancier. Darurile lui epice țin mai curând de domeniul povestirii, înrundindu-se sub acest raport cu tonalitatea generală a operei sadoveniene. Este un *povestitor* prin aluviunile orientale ale artei noastre, prin contactul mereu reînnoit și viu cu lumea halimalei, a cronicilor și a mitului popular. Și e un *povestitor român*, prin cele mai profunde accente ale scrisului său.” □ Henri Jacquier îl evocă pe Henry Longfellow, iar Radu Enescu comentează teatrul lui Aristofan. □ Nu în ultimul rând, redacția „Tribunei” traduce/rezumă, sub titlul *Colocviu cu scriitorii din Occident*, un articol publicat de Ilya Ehrenburg în „Literaturnaia gazeta” (cu titlul *O explicație necesară*), în care scriitorul rus disocia atitudinea de respingere față de guvernele țărilor occidentale de atitudinea admirativă față de marea cultură occidentală: „Discuțiile ideologice nu trebuie confundate cu tratativele diplomatice. Atitudinea noastră față de știința americană [...], față de literatura engleză sau de pictura franceză nu poate depinde de dispoziția de moment a d-lui Dulles, de discursul d-lui Selwyn Loyd sau de orientarea cutărui ministru francez.”

6 martie

- În „România liberă”, Boris Buzilă analizează „o carte de versuri care a consacrat un poet” – *Cântice țigănești* de Miron Radu Paraschivescu, ducând în treacăt polemică pe tema receptării adaptate la imperativele momentului (în chip de critică socială și politică antihitleristă ș.c.), opusă interpretărilor axate pe stabilirea filiațiilor: „În 1941 la apariția primei ediții a «cântecelor», comentatorii, căutându-i poetului frați, părinți și nași invocau o duzină de rubedenii: Văcăreștii, Conachi, Anton Pann, Matei Caragiale, G.M. Zamfirescu, Tudor Arghezi, Ion Barbu, N. Crevedia... Sprijinul celor mai ilustre neamuri – un sprijin care în cazul nostru nu este exclus să fi fost într-adevăr acceptat și pus în valoare – n-ar fi putut acorda însă certificat de talent unui om străin de meșteșugul și harurile poeziei. [...] Astăzi, perspectiva prezentului la care se adaugă și confesiunile autorului ne arată limpede că aceste cântece urmăreau să ridice un protest și să dezvăluie calitățile unui neam care în anii aceia, la fel ca și alte neamuri socotite «paria», era deportat și ucis în lagăre”.

7 martie

- Petru Dumitriu se ocupă, în „Gazeta literară”, de igienizarea literaturii realist-socialiste din țara noastră, îndepărtând atât prejudecățile clasic-

tradiționaliste, cât și elanurile epigonic-moderniste: „Și cripto-moderniștii și conformiștii știu că sunt străini adevăratei noastre literaturi și pe cine nu e de acord cu ei, unii îl tratează de proletcultist și, în cazul cel mai bun, de înapoiat și «depășit», iar ceilalți, eventual pe același scriitor, de estetizant, cosmopolit și, în cazul cel mai bun, de «realist critic», străin de realismul socialist. Ambele tendințe au și teoreticienii lor; cei ai modernismului lucrează oral, la colțuri de stradă, la sindrofii, în redacții; ricanarea, gluma calpă, sunt armele folosite. Ceilalți lucrează solemn, prin mari articole pustii și triste, în care argumentarea, erudiția și ideile înaintate sunt înlocuite prin repetarea cuvintelor «noul», «idei înaintate», «omul nou» și «rupe forma de conținut». Primii n-ar folosi termenul de «realism socialist» nici picați cu ceară; ceilalți îl pun în asemenea contexte și-l aplică la asemenea lucrări, încât îl plictisesc și pe cel mai devotat aderent al realismului socialist. [...] Atunci de ce mai era nevoie de «modernism»? Căci în realitate, literatura nouă, a epocii noi, va fi realistă și socialistă, oricâtă cenușă au turnat peste această concepție conformiștii, dogmaticii, proletcultiștii și oricât ar fi profitat de asta cripto-moderniștii și cosmopoliții, ca să discrediteze realismul-socialist. «Modernismul» e bătrân de aproape o sută de ani. Dacă artiștii occidentali nu sunt sătui de el și nu simt nevoia de ceva nou, îi privește. În țara asta suntem câțiva scriitori și critici care credem că trebuie isprăvit cu modernismul. [...] Cunoaștem metodele lui Joyce și ale lui Faulkner, îl admirăm pe Proust și folosim și vom folosi toate mijloacele artistice folosite sau inventate de ei, în măsura în care ele servesc exprimarea mesajului nostru socialist. Mai mult: vom inventa la nevoie forme noi, nemaîntâlnite până acum. Dar credem că literatura și arta celei de-a doua jumătăți a secolului XX vor fi realiste, deci democratice, sau vor pieri – odată artisticeste, prin vidare lăuntrică, prin dezumanizare și – pe de altă parte socialmente, prin ruptura cu masele populare, lăsate în pradă romanului polițist, fotografiei în culori, digest-ului și muzicii de jaz «simfonice». [...] în ce privește literatura noastră, după Eminescu și Caragiale, Sadoveanu și Argezi și ceilalți mari poeți din prima jumătate a veacului de față (Blaga, Bacovia și alții), cred că ea se află în fața unei epoci în care va câștiga o importanță universală. Cine crede c-o poate înăbuși sub cenușă, sau c-o poate vopsi în culori străine, se condamnă singur: blestemul sterilității va fi de partea lui; nu se poate înota pe râu în sus, nu se poate trăi împotriva vieții; noua noastră literatură nu va putea fi oprită; poporul nostru a intrat într-o epocă în care condițiile istorice îl vor face să dea omenirii acest neprețuit dar al său. Al nostru”. (*Modernism?*). □ □ Tudor Arghezi scrie articolul *Eminescu*, cu multe formulări entuziast-declarative care, în timp, își vor depăși contextul, erodându-se, mai ales, ca locuri comune didactice: „A vorbi de poet este ca și cum ai striga într-o peșteră vastă... Nu poate să ajungă vorba până la el, fără să-i supere tăcerea. Numai graiul coardelor ar putea să povestească pe harpă, și să legene, din depărtare delicata lui singuratecă slavă.

În toate veciile străbătute de atleții și bicicliștii filosofiei el își are vecia lui deosebită, închisă. Trebuie vorbit pe șoptite... Într-un fel, Eminescu e sfântul prea curat al ghiersului românesc. Din tumultul dramatic al vieții lui s-a ales un Crucificat. Pentru pietatea noastră depășită, dimensiunile lui trec peste noi, sus și peste văzduhuri. Fiind foarte român, Eminescu e universal. Asta o știe oricine citește: cu părere de rău, că lacătul limbilor nu poate să fie descuiat cu cheile străine”.

• În „Scânteia tineretului”, Mihai Stoleru semnează recenzia volumului de schițe și nuvele al lui Papp Ferenc, *Torpila*, tradus de Kati și Mihnea Fuioreșcu și care „pune în fața cititorului o tematică bogată și interesantă. Pe drept cuvânt se poate spune că unele creații din volum sunt lucrări izbutite, cu lucrări puternic conturate, bine individualizate, care se mișcă și vorbesc viabil și convingător. Eroii se ciocnesc în raporturile sociale dintre ei, înving și sunt învinși, iubesc și urăsc cu pasiune. Ceea ce caracterizează în primul rând personajele lui Papp Ferenc este frământarea lor interioară. Pe planurile acestei frământări se vede capacitatea scriitorului de a realiza tipuri complexe, în care liniarul afectiv și rațional nu-și semnaleză prezența. Autorul a știut să aleagă din suma întâmplărilor cotidiene elementele cele mai reprezentative și dramatice, pline de neprevăzut etic, nelipsite de consistență spirituală, și să le ridice prin talentul său la o putere generalizatoare. (...) Eroii săi sunt situați în cadrul aceluiași cotidian. Ei sunt optimiști, curați sufletește și dornici de fericire, cauze pentru care nu-și precupețesc efortul. Simptomul indiferenței față de viață și oameni le este total străin. Setea de a fi folositori îi determină să-și solicite prezența în arena socială.”

8 martie

• Tudor Arghezi publică în „Contemporanul” tableta *De ziua duminale, FEMEIE!*: „Această femeie e sărbătorită de 8 Martie, mama neamurilor și a omenirii. 8 Martie nu sărbătorește păpușa, hetaira, amanta și maimuța de la oglindă. 8 Martie sărbătorește soția și mama, căreia i se cuvine închinarea umilită a bărbatului harnic și cinstit. În literatura dezământată, femeia e bârfită filosofic. E ființa inferioară, calomniată de misogini. Când se petrece vrajba, ilustrată de divorțuri și uneori cu pistolul sau cu securoaia la somn, vinovat e cel mai mult bărbatul, incapabil să se facă respectat și iubit, trufaș sau neputincios. De ziua sărbătorită, Femeie, onoarea, răbdarea și jertfa omenirii, binevoiește să primești, oricine ai fi, de orișunde și la orice munci, cuvenita metanie de închinăciune a popoarelor duminale!”. □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu scrie despre *Un monument al naturii* (Ion Creangă): „[...] voiesc a spune că Ion Creangă e o expresie monumentală a naturii umane, în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român, sau, mai simplu, că e poporul român însuși, surprins într-un moment de genială expansiune. Ion Creangă este, de fapt, un anonim”. □ Ion Vitner recenzează volumul *Cântice țigănești*, de

Miron Radu Paraschivescu, observând: „Cu Eminescu, poetul *Cânticelor țigănești* seamănă numai atunci când vrea, din virtuozitate, în mod involuntar, însă, seamănă pe alocuri cu Arghezi”. („*Cântice țigănești*”).

9 martie

• „Scânteia tineretului” publică poemele lui Al. Andrițoiu, *Cântec la ploaie, Cântec despre tata, Nană*. □ Camil Baciú glosează despre *Satira gravă*, legitimată prin scrierile lui Teodor Mazilu, „plină de sarcasm și, dacă vrei, de patetism. Ricanezi, urăști și această ură te înalță ca cel mai profund lirism.” Amendând prezența unui „comic serios” ca marcă a scriiturii lui T. Mazilu, punct de vedere propus de L. Raicu în *Contemporanul*, C. Baciú observă că „în spatele ironiei și a butadelor, apare ura scriitorului pentru omuleții săi imorali, poziția sa de o mare severitate critică. De altfel, lipsită de această intransigență elastică – asemenea unei florete de oțel – satira lui Mazilu ar gădila personajele, le-ar înțepa poate, dar nu le-ar străpunge fixându-le în insectar. Dacă eroii insectarului ar fi fost proști, satira ar fi diminuat, iar dacă ar fi ajuns în categoria debilor mintali, satira n-ar fi avut un obiectiv mai ușor de atins – așa cum scria un critic – ci ar fi devenit pur și simplu zadarnică. Străpungerea idioților a fost și rămâne un donchișotism, un exercițiu inutil.” Realizând în special portrete morale, „ura lui Mazilu îi vizează pe acei incapabili care vor să-și păstreze scaunul cu orice chip, înlocuind munca de zi cu zi cu o vorbărie așa-zis *principală*, demagogică, murdărind cele mai sfinte principii ale moralei comuniste, ținând să compromită ideile noastre. Aici se dezvoltă puritatea satirei sale, intransigența ei. Nu glume despre poleitori, despre inadptabili dușmănoși, ci imunizarea lor prin satiră, pentru a nu frâna dezvoltarea societății noastre.”

10 martie

• În „Tribuna”, Ion Oarcășu recenzează volumul *Focurile sacre* de Aurel Rău, unde descoperă „o poezie ce *exprimă* limpede, dar totodată și *sugerează*”, comportând astfel anumite riscuri „moderniste”. Și totuși: „Printre notații fugare despre timp și mărunte întâmplări citadine, Aurel Rău s-a regăsit pe deplin în cele două cicluri [despre Bicaz și despre „lumea petrolului” – n.n.], [...] dându-ne o poezie elaborată cu grijă, în care pauzele, liniile de despărțire, punctele, virgulele punctate sunt absolut necesare; o poezie în care lumea din jur se oglindește ca brazii în apele viitorului lac de la Bicaz; în fine, o poezie pe care, chiar nenumind-o tradiționalistă sau modernistă, o considerăm creație adevărată.” □ În același număr al publicației, Radu Enescu scrie despre *Umanismul lui Goethe*, iar Romulus Rusan îl evocă pe Arány Janos. □ În sectorul beletristic apar două poezii de Vasile Felea (*Soarele și liniștea; După plecarea ta*), una de Al. Andrițoiu (*Cântec de drumetrie*), o schiță satirică de Mircea Zăciu (*Serafim*) și o povestire pentru copii de Eusebiu Camilar (*Rîța Pănușița*).

• „Gazeta literară”, prin intervenția *În jurul discuției despre spiritul modern*, face o tentativă de aplanare, cu tragerea concluziilor obligatoriu-necesare, a dezbaterilor la tema momentului. Sunt vizate articolele apărute rapid în presă, dar mai ales în „Gazeta literară”, care, în ansamblu, scăpaseră de sub control, în direcția schimbării principiilor de creație și nu a asigurării funcționării eficiente a conformismelor ideologice, așa cum ar fi fost indicat: „Părerile formulate au fost diverse, de multe ori contradictorii, uneori confuze și vagi. S-au susținut și puncte de vedere eronate, dar, mai ales, nu s-a acordat atenția necesară unei probleme esențiale și anume aceea a raportului dintre metoda realismului socialist și ceea ce s-a denumit «spirit modern». Cu puține excepții nu a existat preocuparea de a se folosi dezbaterile despre modernitate pentru lămurirea și afirmarea principiilor metodei realismului socialist”. □ În articolul *Realismul socialist și unele întrebări ale vremii noastre*, Andrei Băleanu își exprimă nedumerirea: „De ce totuși, până acum nu a luat naștere în presa noastră o vie și amplă dezbateră în jurul problemelor realismului socialist?”. Altfel spus: de ce „lumea literară” preferă să discute despre „spiritul modern”, în loc să se ocupe de condițiile de viabilitate a realismului socialist? □ Plecând de la o lectură recentă a *Principiilor de estetică* (1939) de G. Călinescu, Petru Dumitriu găsește un element de autoritate, în argumentarea asupra creației realizate sub semnul rațiunii, singura care trebuie acceptată de un om al secolului XX: „[...] nu pot să nu mă bucur de existența prețioaselor pagini ale lui G. Călinescu. În lumea noastră literară există în clipa de față două pericole, care sunt cele două fețe ale aceluiași fenomen. Pe de o parte, incultura unor tineri și mai puțin tineri, care-i face slabi pe picioare, insuficient de tari pe solul raționalist, singurul pe care poate crește o literatură populară. Pe de altă parte, scepticismul steril, iraționalismul, «modernolatRIA», cum spunea manifestul futurist – atitudini nemărturisite în public, dar foarte profunde, ale anumitor literați, și care, în fond, se trag tot din incultură, adică din inexistența unei temelii trainice ale gândirii: iraționalismul, «subtil» sau grosolan, de la Henri Bergson și Martin Heidegger până la Niță Ghiță, legionar, este unul singur. De aceea, constat cu satisfacție existența, încă din 1939, alături de intelectualii marxiști, a unei poziții raționaliste, atât de ferme, ca a profesorului Călinescu, în *Principii de estetică*. Ideile sale sunt valabile în cea mai mare parte pentru fundamentarea unei poziții, nedogmatice, depărtate de proletcultism și sociologism, dar profund realiste, față de fenomenul liric. Pe la sfârșitul anului 1955, am publicat câteva încercări în care combăteam, cu mijloacele de care dispun, atitudinea iraționalistă. Unii socotesc poate că nu e nevoie. Cred însă că ei subapreciază pericolul inculturii, și al snobismului sceptic și steril, mai ales asupra generațiilor tinere de intelectuali. Și mă împotrivesc acestui pericol cu și mai multă siguranță, când îl văd pe G. Călinescu spulberând încă din 1939 temeliile sofistice ale «modernismului» și

arătându-l cât e de găunos, în lumina rațiunii”. (*Modernismul în lumina rațiunii*). □ Vladimir Colin („care vizita în acel timp Viena”) expediază un *Răspuns revistei „Die Furche*”, de factură catolică, unde, la 12 ianuarie, „un tânăr scriitor care a trăit până nu demult în București” publicase articolul *Vor rămâne pietrele?*, receptat ca fiind „defăimător” la adresa stării postbelice a literaturii române: „Toți scriitorii de seamă ai României și-au continuat activitatea în Republica Populară Română. Au părăsit țara doar fasciștii notorii, printre care, nu întâmplător, nu se număra un singur mare scriitor. [...] Mihail Sadoveanu, maestrul neîntrecut al prozei românești și vicepreședintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, a publicat după război 5 romane, printre care *Nicoară Potcoavă*, capodoperă încununând creația sa ce numără peste 100 volume. El nu a fost «silit» să-și rescrie vechiul roman *Șoimii* (după cum afirmă articolul), căci *Șoimii* figurează ca atare în primul volum de *Opere* al maestrului, a căror editare a început recent. Dacă romanul n-ar fi fost «agreat de regim», n-ar fi fost retipărit. [...] Despre Cezar Petrescu se afirmă că «a fost nevoit să transcrie în așa fel noua ediție a romanului scris cu 20 de ani în urmă, *Întunecare*, că din cartea veche n-a mai rămas mult». [...] Cezar Petrescu nu s-a «retras din viața literară» niciun moment, așa că n-a mai fost loc pentru niciun fel de «presiune», ca să-l facă să revie. Mărturie stă opera, un scenariu de film, trei volume de proză ca și minunata traducere a epopeii lui Șolohov, *Pe Donul liniștit*, recreare în limba română a admirabilului original rus. Marele scriitor lucrează acum la un amplu roman, *Camarila*, frescă a fostei camarile regale. Despre Liviu Rebreanu, autorul marilor romane sociale, *Ion* și *Răscoala*, aflăm că acestea au fost republicate, dar cu introduceri care «se silesc» să le dovedească caracterul revoluționar. [...] Pentru a aduce totuși și în acest caz o contribuție senzațională, *tânărul...* (așa semnează autorul articolului) nu ne încunoștințează că Rebreanu a murit din pricina bolii de inimă de care suferea, după cum oricine poate afla, ci că... «s-a sinucis după intrarea rușilor în țară». Tot atât de bine ar fi putut spune că a fost executat de ruși! De ce nu? Ziarele epocii (care în majoritate nu erau de fel comuniste și n-ar fi ezitat, poate, să utilizeze faptul) nu cunosc însă această spectaculoasă versiune, după cum nimeni încă n-a aflat-o până azi... [...] Ionel Teodoreanu a fost în ultimii ani doar un mare avocat, deși fratele său, Păstorel Teodoreanu, trăind în exact aceleași condiții, a depus o valoroasă activitate literară (recent, chiar, a tradus din Gogol și Villon). În sfârșit, Radu Tudoran (nu Tudoranu) n-a putut scrie după război romanul *Satul cu fete sărace* pentru simplul motiv că *Orașul cu fete sărace* (acesta e titlul exact) a apărut înainte de război”.

15 martie

• „Contemporanul” alocă două pagini publicării, în traducere, a articolului *Partidul și problemele dezvoltării literaturii și artei sovietice*, apărut la Moscova, în „Kommunist”. □ La „Cronica literară”, Radu Popescu inițiază un

serial în trei părți (continuat în numerele imediat următoare ale „Contemporanului”), având ca temă romanul lui Laurențiu Fulga, *Eroica*: „Încet, încet, cu o firească timiditate, cu șovăielile inerente, încep să se acopere și în literatura noastră paginile așa-zisei literaturi de război, foarte tânără specie literară născută din sângele celui dintâi război mondial, renăscută din cel de-al doilea. Am avut nu de mult prilejul de a observa că în acest grav sector al literelor, scriitorii sovietici au adus contribuția cea mai substanțială și cea mai masivă, și explicația faptului mi se pare simplă: mai mult decât oricare altul, printre evenimentele care cuprind viața colectivă a umanității, războiul și revoluția pretind din partea scriitorului o profundă concepție realistă despre om, istorie și artă. [...] O carte ca *Eroica* lui Laurențiu Fulga este un semn de maturizare a prozei românești realist-socialiste, și un aport deosebit de important adus literaturii noastre de război.” (*Laurențiu Fulga: „Eroica”*).

• „Munca” dă publicității Premiile de Stat ale R.P.R. pentru anul 1955. Se acordă următoarele premii: I. În domeniul prozei – lui Marin Preda (clasa I, pentru romanul *Moromeții*), lui Nagy István (clasa I, pentru ediția a II-a a romanului *La cea mai înaltă tensiune*) și lui Petru Dumitriu (clasa I, pentru ediția a II-a a romanului *Pasărea furtunii*); II. În domeniul poeziei – lui Tudor Arghezi (clasa I, pentru volumele 1907 și *Cântare omului*), lui László Szábedi (clasa a II-a, pentru volumul *Versuri*) și lui Victor Tulbure (clasa a II-a, pentru volumul *Lauda patriei*); III. În domeniul dramaturgiei – lui Horia Lovinescu (clasa a II-a, pentru piesa *Citadela sfărâmată*) și Anei Novac (clasa a III-a, pentru piesele *Preludiu* și *Familia Kovacs*).

16 martie

• „România liberă” anunță, la pagina întâi, *Acordarea Premiului de Stat al Republicii Populare Române pentru lucrările deosebit de valoroase din domeniul literaturii și artei, științei și invențiilor realizate în anul 1955*: „Printr-o Hotărâre a Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române a fost acordat Premiul de Stat al Republicii Populare Române pentru lucrările deosebit de valoroase din domeniul literaturii și artei realizate în anul 1955, după cum urmează: I. **În domeniul prozei**; Clasa I în valoare de 30.000 lei: 1. Scriitorului Marin Preda – pentru romanul *Moromeții*; 2. Scriitorului Nagy István – pentru romanul *La cea mai înaltă tensiune* (ediția a II-a); 3. Scriitorului Petru Dumitriu – pentru romanul *Pasărea furtunii* (ediția a II-a). II. **În domeniul poeziei**; Clasa I în valoare de 30.000 lei: Poetului academician Tudor Arghezi – pentru volumele 1907 și *Cântare omului*; Clasa a II-a în valoare de 25.000 lei: 1. Poetului László Szábedi – pentru volumul *Versuri*; Poetului Victor Tulbure – pentru volumul *Lauda patriei*. III. **În domeniul dramaturgiei**; Clasa a II-a în valoare de 25.000 lei: Scriitorului Horia Lovinescu – pentru piesa *Citadela sfărâmată*; Clasa a III-a în valoare de 15.000 lei: Scriitoarei Ana Novac – pentru piesele *Preludiu* și *Familia Kovacs*. [...] V. **În domeniul științelor filozofice**;

Clasa I în valoare de 50.000 lei: Academicianului prof. dr. Mihai Ralea – pentru volumul *Studii de psihologie și filosofie*. □ Lista premianților este reproducă și în alte publicații apărute în aceste zile (ex. „Scânteia”).

• Secțiunea de *Literatură – artă* a „Scânteii tineretului” publică poeme de Rusalin Mureșanu – *Pruncul* și Ana Șoit – *Mi-s dragi minerii, De vorbă cu minerul*. □ Felicia Dan semnează, în „Scânteia tineretului”, recenzia romanului lui C. Chiriță, *Cireșarii*, publicat la Editura Tineretului, 1956, în colecția *Cutezători*. Cartea, „o mare surpriză”, are meritul, în viziunea recenzentului, de a reda „atmosfera autentică a adolescenței – purtând amprența clară a zilelor noastre – chipurile reale ale copiilor, comportarea și limbajul lor pline de veridic”, fără a contura „elevi trași parcă de sfori, vorbind sentențios, în fraze corecte și inexpresive, cu iz de dicționar.” Deși, în opinia criticului, pe alocuri sunt strecurate „tipare banalizate”, iar uneori „eroii sunt insuficient caracterizați”, romanul, fără a evita „figurile bine realizate individual”, oglindește „spiritul vremii”, „deși eroii nu rostesc niciun fel de lozinci. El se realizează nu numai prin condițiile în care evoluează aceștia (libertatea de acțiune și încrederea pe care le-o acordă vârstnicii, posibilitățile de dezvoltare multilaterală create de școală), ci și printr-o serie de amănunte care întregesc atmosfera specifică vieții noi a tineretului nostru, dar fără ostentația care le-ar face supărătoare.”

17 martie

• „Tribuna” cuprinde un fragment din volumul *Roata cu șapte spițe* de Dominic Stanca, versuri de Ion Horea (*Din primăvară; Viziune în Apuseni; De dragoste*), Aurel Gurghianu (*Pământul*), Victor Felea (*Dimineața visată*) și Petre Stoica (*Dragostea, Pe apele ei; Desigur*), plus un grupaj liric consacrat anului 1907, la care contribuie Ion Rahoveanu și Nichita Stănescu, cu poemele *Au fost oameni mulți...* („Au fost oameni mulți cu dulăi și cu care;/ o știu după urmele mute din drum./ Țărâna-i crăpată de arșiți stelare./ Și munții ridică suvițe de fum./ Prea tare tăcerea nespusă, adâncă/ iar tu, pumnule cald, stai încins pe prăsea.../ și trebuie să se întâmple ceva...”), *La lemne și Pământ!*. □ La „Cronica literară”, Radu Enescu comentează *Cântice țigănești* de Miron Radu Paraschivescu, așezându-l pe poet în suita Alecsandri – Goga – Arghezi – Barbu: „Nota caracteristică a *Cânticelor țigănești*, care diferențiază net pe autorul lor de predecesori, este capacitatea de-a păstra toate virtuțile expresive ale versului popular, de a crea cu iscusit meșteșug o poezie cultă și populară în același timp. Niciunul dintre înaintașii săi nu a regăsit atât de firesc tonul poeziei populare, fără ca prin aceasta să se rezume la rolul minor de simplu folclorist.” □ Monica Lazăr recenzează *Ultima poveste* de Radu Tudoran: „dacă personajele romanului sunt pline de culoare și viață, armătura epică în care ele se manifestă lasă de dorit, fie prin facilitatea ei, fie prin neverosimilul care nu o dată intervine pentru a dezlega firele prea complicate ale acțiunii”.

20 martie

• În „România liberă”, apare lista membrilor aleși în Prezidiul Marii Adunări Naționale. Între aceștia, dr. Petru Groza – președinte, acad. Mihail Sadoveanu, acad. Mihai Ralea.

21 martie

• La pagina întâi a „Gazetei literare”, S. Damian, în articolul ***Laude***, „reamintește sensul ideologic și artistic al cărților premiate pe anul 1955”: „[...] Romanul *Moromeții* de Marin Preda este o ripostă violentă împotriva reminiscentelor idilismului sămănătorist. Duritate, culori sumbre, contraste brutale. Satul românesc în perioada capitalistă devine o arenă de ciocniri violente, provocate de mizerie, ignoranță, poftă de parvenire. Oamenii înjură mult, se bat până la mutilare, se pândesc viclean, intervenind fără scrupule atunci când găsesc posibilitatea obținerii unor noi averi. Deci, lumea intereselor tenace rămâne universul predilect al autorului? Nu, paradoxal – față de opinia răspândită – Marin Preda se refugiază lângă sufletele candide, rămase oneste și reconciliante. El glorifică aspru și sobru rezistența unei zone sufletești de profundă umanitate, deplânge consecințele contemplării suprapământene, consecințele lipsei de disponibilitate pentru raporturile mercantile. [...] Petru Dumitriu optează pentru o altă formulă a eroismului contemporan. Temerarul marinar Adam Jora din *Pasărea furtunii* nu pare potrivit pentru lupta migăloasă, perfect cumpănită, descrisă în romanul lui Nagy Istvan. Existența eroului, în perspectiva lui Petru Dumitriu, presupune continuu ardoarea bătăliei, exclude posibilitatea perioadelor întinse de relaxare, de destindere, de prevedere calmă a asaltului ulterior. Înceștarea cu forțele adverse e întotdeauna brutală, restrânsă în timp și spațiu și admite numai rezultate extreme, decisive, fără putința retragerii. Este teribil scrâșnetul ciocnirii între două forțe gigantice – marea dezlănțuită și vitalitatea irezistibilă a lui Adam Jora! Cu dușmanul de clasă, viclean și agresiv, eroul se comportă tot atât de neînduplecat. Evoluția psihologică apară impresionantă. Conștiința comunistă a corijat și a cimentat temperamentul unui luptător. Pasiunea luptei nu s-a alterat, aceeași încordare, dispoziție ofensivă, obsesie a înfăptuirii rapide cu orice risc a dreptății, dar de astă dată supravegheate de luciditatea omului politic”. □ Un grupaj dedicat lui „1907” este ilustrat de versurile lui Tiberiu Utan (*Declarație la un act de deces în 1945*), Ion Brad (*Focuri și sălcii*), Nichita Stănescu (1907). □ Într-un foto-colaj sunt prezentați câțiva dintre *Scritorii laureați ai Premiului de Stat pe anul 1955*: „Marin Preda, cl. I-a pentru romanul *Moromeții*; Nagy Istvan, cl. I-a pentru romanul *La cea mai înaltă tensiune* (ed. II-a); Petru Dumitriu, cl. I-a pentru romanul *Pasărea furtunii* (ed. II-a); Laszlo Szabedi, cl. II-a pentru volumul *Versuri*; Victor Tulbure, cl. II-a pentru volumul *Lauda patriei*; Horia Lovinescu, cl. II-a pentru piesa *Citadela sfărâmată*; Ana Novac, cl. III-a pentru piesele *Preludiu* și *Familia Kovacs*”.

22 martie

• În „Contemporanul”, Andrei Băleanu scrie articolul *Ciocoii fără fard*, pe marginea romanului *Cronică de familie* al lui Petru Dumitriu, prezentând îngroșat modul de reflectare a clasei exploatatoare decadente: „Este o lume putredă și descompusă, pe care n-o întâlnim pentru prima dată zugrăvită în literatură. Particular mi se pare accentul deosebit pus de autor pe un aspect mai puțin subliniat de alții: antagonismele dintre înșiși membrii acestei societăți, rivalitățile și invidiile care-i înverșunează pe unii împotriva celorlalți și care-i privează de una din trăsăturile umane esențiale; aceea de a nu fi singur cu eul și destinul tău, de a face parte dintr-un colectiv solidar, fie chiar cât de restrâns. Petru Dumitriu ne introduce în lumea jivinelor de pradă, unde domnește războiul tuturor împotriva tuturor, pentru câștig, putere, succes, strălucire, pentru femei, pentru bijuterii, pentru moșteniri”.

• „România liberă” anunță că *A fost votată legea Bugetului de Stat al Republicii Populare Române pe anul 1957*: „Bugetul de Stat pe anul 1957 însumează: la venituri.... 46,147 miliarde lei; la cheltuieli.... 45,247 miliarde lei. Cheltuielile bugetare pe anul 1957 se repartizează: pentru economia națională ..... 23,934 miliarde lei; pentru acțiuni social-culturale..... 10,497 miliarde lei; pentru apărare ..... 3,696 miliarde lei; pentru întreținerea organelor puterii și administrației de stat ..... 1,455 miliarde lei”. □ La sesiunea Marii Adunări Naționale, Mihai Ralea, „deputat în regiunea Iași”, constată într-o „luare de cuvânt”: „Artistul s-a apropiat de popor. El nu mai trăiește o poezie penibilă, fără siguranța zilei de mâine, cerșind ca clovn la un Mecena, care lăsa să-i cadă câteva fărâmituri pentru a-i istovi foamea. Azi el are o viață demnă și respectată, își câștigă existența în cadrul preocupărilor sale. Să nu uităm că pe timpuri Eminescu, Caragiale, Vlahuță sau Coșbuc nu puteau trăi din scrisul lor și erau siliți să fie modești funcționari într-un birou de minister. Mersul normal și înțelept al treburilor culturale, adăugate la robusta și măreața construcție economică, a fost desigur în măsură să irite până la demență cercurile imperialiste. Politica de securitate colectivă și dezarmare susținută de lagărul socialist este sabotată de aceste cercuri. Sute de milioane de dolari se cheltuiesc pentru spionaj și subminare în lăuntru țărilor socialiste. Un cordon de baze militare caută să încercuiască țările socialiste. Sforțări uriașe au făcut aceste cercuri pentru a declanșa acțiuni contrarevoluționare la Poznań ori în Ungaria. Toate acestea sunt cunoscute”.

24 martie

• În „Tribuna” apar poeme de Marcel Breslașu (*Cântec despre ciudatul pom*) și Ion Brad (*Aurora*), precum și fragmentul *Ulița sașilor* din „Amintiri”-le lui Ion Agârbiceanu. □ La „Cronica literară”, Victor Felea comentează volumul *Drum spre oameni* de Petre Solomon, în care vede o simplă „cronică rimată a evenimentelor”: „oricât le-ai rosti, poeziile lui Petre Solomon nu transmit nicio

emoție, niciun fior. Expresia lor e logică, rațională, niciodată afectivă. De aceea, mesajul său se oprește la simple constatări discursive în legătură cu diferite sectoare ale vieții.” □ În același număr al revistei, Mircea Zăciu scrie despre *Emil Isac, poetul*: „Acum trei ani, glasul poetului a amuțit. Mesajul poeziei lui străbate însă timpul, la fel de luminos și tânăr.” □ Victor Kernbach publică amplul eseu *Cititorul de poezie*, care se încheie astfel: „Don Quijote avea o nepoată care i-a spus odată preotului din sat, cu îngrijorare: «Mare minune ar fi dacă, tămăduindu-se unchiu-meu de boala cavaleriească și citind pe astea, nu i-o veni pofta să se facă cioban și să pornească prin codri cântând și fluierând, ori, ceea ce ar fi și mai rău, să se facă poet, care, după cum zice lumea, e o boală fără leac și molipsitoare». Nepoata cavalerului tristei figuri era o fată simplă și încultă de la țară. Azi, însă, la noi în țară, fata simplă din cutare sat nu-l mai gratifică pe Poet cu epitetele nepoatei lui don Quijote, ci având încredere în poezia lui, și l-a ales deputat.”

28 martie

• În articolul de opinie *Între formule și principii*, publicat în „Gazeta literară”, Mihai Gafița încercă să traseze o direcție precisă de care să se țină cont, în cadrul turbulențelor critice privitoare la revizuirea conceptului de „realism socialist” și cu dezbaterile asupra configurației „spiritul modern”: „Suntem de părere că nici formularea anterioară, a realismului socialist privit ca împletire organică a realismului critic cu romantismul revoluționar, nici cele patru principii fundamentale ale realismului socialist (spirit de partid, oglindire veridică, caracter popular, perspectiva viitorului) nu trebuie revizuite și cu atât mai puțin părăsite, ci înțelese într-un spirit mai larg pe baza întregii experiențe a literaturii noastre noi. Că ele trebuie să revină în limbajul criticii literare. Că dacă e de revizuit ceva, aceasta nu e realismul socialist, a cărui valabilitate și putere s-au verificat în opere literare, de mare valoare, ci atitudinea față de realismul socialist ca metodă de creație, față de principiile sale fundamentale, care trebuiesc mereu și în mod consecvent afirmate și demonstrate prin analiza concretă a literaturii. Ne gândim de aceea că n-ar fi deloc de prisos dacă în prezent s-ar întreprinde o acțiune de definire și explicare, fie și succintă, a principalelor noțiuni care privesc metoda noastră de creație”. Cititorii sunt îndemnați să parcurgă cu sârguință „contribuțiile” lui D. T. Șepilov, „expunerea la Congresul plasticienilor sovietici” și „recentul articol teoretic din «Kommunist»”. □ Tot la pagina întâi, de această dată la rubrica „Note de lectură”, Valentin Lipatti varsă năduf propagandistic, într-o paralelă discursivă exaltată (*Un filozof al minciunii*), prilejuită de „o carte” care „mi-a căzut în mâini acum câteva săptămâni [...]”. Un eseu filozofic datorit domnului Emil Cioran și intitulat *Ispita de a exista*: „Nu e cazul să discut aici sistemul de gândire al domnului Cioran, filozof al disperării și al neantului, ucenic mistificator al nu mai puțin mistificatorului Martin Heidegger, pontiful

existențialismului și onorabil nazist... [...] Elucubrațiile domnului Cioran nu au din fericire nimic comun cu românii. E desigur un simplu accident, regretabil pentru români, că domnul Cioran s-a născut pe meleagurile unde odinioară au vegetat barbarii. Etica... «selecționată» a domnului Cioran e o etică de apatrid, o etică de renegat, care-și vinde pe un pumn de șilingi frazele găunoase. [...] Ce bine că domnul Cioran a devenit – pe socoteala lui – filozof parizian! Mai scrie, domnule Cioran, încă o ispită, și două, și trei. Dacă ți se plătește, e păcat să n-o faci. Spor la lucru! Noi ne vedem de treburile noastre de popor «inexistent», clădim o țară nouă, cu oameni noi, și-ți făgăduim că-ți vom traduce opera completă, ca să știe și generațiile viitoare cum arăta, pe la mijlocul veacului XX, un filozof al minciunii și al josniciei”. □ În **Mihail Sebastian și poezia**, Geo Șerban oferă o amplă argumentație observațiilor călinesciene asupra fundamentelor poetice, sesizabile la nivelul genurilor utilizate și al preocupărilor jurnalistice ale scriitorului interbelic. Așa cum reiese din publicistică, Mihail Sebastian dovedea – în opinia lui Geo Șerban – intuiții remarcabile, deși „nu scutite de erori estetizante, de puncte de vedere false provenite dintr-o viziune idealistă asupra originii și raporturile artei cu realitatea”. El avusese, totuși, meritul de a fi respins în cronici „inovațiile” moderniste, precum „imagismul” lui Voronca, „intelectualismul” lui Blaga, „ermetismul” lui Simion Stolnicu, prin urmare să asigure un viitor postbelic personalității sale literare: „Va rămâne o taină pentru totdeauna de ce Sebastian n-a perseverat în aceste încercări de tinerețe. O taină nu pentru că aceste încercări ar mărturisi daruri excepționale, dar pentru că poezia era, în cazul romancierului și dramaturgului de mai târziu, ca lumina de care frunzele au nevoie ca să viețuiască. [...] De la poet, Sebastian reclamă simplitate și sinceritatea emoției, cere poeziei să dea cititorului cea mai directă și mai intimă legătură cu viața și cu senzația”. □ N. Moraru, în cronica elogioasă la romanul *Eroica* de Laurențiu Fulga, **Adevăr artistic și ideal estetic**, prinde ocazia de a semnală câteva exemple negative de autori care nu respectă pas cu pas directivele de creație: „[...] apariția *Eroicei* alături de romane ca *Descult*, *Moromeții*, *Cronica de familie*, *Bărăgan*, *La cea mai înaltă tensiune* are o importanță principială. Și mai ales în ultimul an. Nu e bine, desigur, să judecăm după fragmente, dar nu poate scăpa nimănui tendința către nesemnificativ, către naturalism, către partea obscură din sufletul omului care se desprinde din atât cât cunoaștem din *Scrinul negru* și *Groapa*, din unele nuvele ale tinerilor scriitori. Ceea ce supără aci este sărăcia în idei, lipsa unui mesaj, refugiarea în «chirurgie» psihologistă, deseori cu aspecte patologice. *Eroica* răspunde unui comandament social, în sensul bun al cuvântului”.

30 martie

• În „Scânteia tineretului”, Al. Andrițoiu publică poemele *Neaplecate steaguri* și *Pajera*. □ Secțiunea *Notelor bibliografice* a „Scântei tineretului”

semnalează apariția *Operele alese* (volumul I) ale Verei Inber, publicate la Editura Cartea Rusă, un discurs confesiv care include și un „amănunțit jurnal din Leningrad („Aproape trei ani”) cuprinzând însemnări scrise sobru, vădind preocupare nu atât pentru frumusețea literară, cât pentru redarea întocmai a adevărului istoric. Încercările de un tragism sfâșietor suportate de locuitorii orașului – erau în timpul blocadei sunt consemnate de autoare fără patetism, cu simplitatea omului deprins de împrejurări grele și de conștiința datoriei sale să rabde totul cu bărbăție.” Rețin atenția portretele de copii, cele creionate în schițe și povestiri, oglindind „prefacerile aduse de revoluție în viața oamenilor sovietici, noua lor concepție despre lume.” Ciclul *Copiii Leningradului* reflectă, în opinia recenzentului, aceeași forță a transformării, conturând un „elogiu adus de scriitoare micilor eroi anonimi ai poporului sovietic din anii aceia grei, care alături de cei vârstnici, și-au adus contribuția la victoria împotriva fascismului.” □ Corneliu Leu semnează în „Scânteia tineretului” articolul polemic *Scrisoare unor confrăți poeți*, amendând tranșant trei poeme publicate în *Gazeta literară* și pe autorii lor – George Radu Chirovici (*Podoabe pentru sufletele semenilor*), Aurel Storin (*Poarta universului*) și Rusalin Mureșanu (*Cărbunii*): „Poet fiind cel care prin versul său transmite un sentiment și emoționează, cititorii noștri, oameni care produc, care realizează ceva, n-ar putea considera ceea ce faceți voi nici avangardism, nici măcar teribilism, ci pur și simplu *lipsă de calificare profesională*. Căci ce altceva a putut da naștere unor astfel de versuri care nu spun nimic: «Fluturi mari de tuneric / în aer vibrau / Fete multe cântau pe un deal / Toamna, cineva alunga cocorii/ și ei plecau / Iarna, teii mă priveau cu ochi / de cristal.» (*Podoabe pentru sufletele semenilor*).” Finalul intervenției critice este implacabil: „Cum de a apărut această sadică dorință de a depune un efort cât mai inutil, tocmai la oameni ai generației noastre tinere?! Cum e posibil să omiteți, sau, poate, cine știe, să nu cunoașteți lupta pe care generația de dinaintea noastră, prin cei mai buni reprezentanți ai ei, a dus-o și o duce pentru a găsi artei sensuri cât mai precise, cât mai clare, cât mai apte să exprime bogăția de idei? Măcar în urma concluziilor pe care le-au tras prin propria lor experiență oameni care la începuturile lor literare nu au avut nici pe departe condițiile noastre materiale și ideologice, ar trebui să cădeți și voi puțin pe gânduri.”

31 martie

• M. Pop semnează în „Scânteia”, la rubrica „Note”, un scurt articol intitulat *Profilul unei reviste de cultură*, dedicat activității revistei „Viața Românească”, investită cu „o misiune importantă în construirea culturii socialiste, în lupta ideologică desfășurată pentru promovarea gândirii marxiste în artă și știință.” Apreciată pentru „apărarea pozițiilor realismului socialist” (asumată ca „sarcină centrală”), pentru „rolul activ politic-ideologic”, pentru „preocuparea consecventă de a stimula creația artistică originală”, revista

păcătuiește, în opinia cronicarului, prin prea slaba aplecare spre problemele vieții poporului, prin ocolirea și pasivitatea față de „problemele centrale ale literaturii noastre actuale”, ridicate și puse în dezbatere de partid: „Pe cât se pare, redacția consideră revista mai mult ca un organ de publicare, un debușeu al literaților, și nu un organ de luptă. [...] Din păcate, sectorul de critică și teorie literară pare a fi destul de departe de preocupările poezilor și prozatorilor care semnează în paginile revistei.” Dacă analizele dedicate autorilor și operelor trecutului sunt considerate de critic drept inițiative laudabile, slaba prezență a studiilor privind literatura contemporană i se pare cu atât mai regretabilă cu cât ar trebui ca revista „să se afle în miezul luptei ideologice duse de partid pe tărâmul literaturii și artei, să intervină curajos și combativ, să sprijine tot ce e nou și valoros, să ia atitudine împotriva influențelor străine, a formalismului și a schematismului.”

• „Tribuna” publică poeme postume de Emil Isac (*Soldat tânăr; În circ; Încă o noapte...; Urmașul meu...*), *Prefață la „Valea Albă”* de Eusebiu Camilar și povestirea *A fost ultima trăsură* de Petru Vintilă. □ La „Cronica literară”, Dumitru Isac întâmpină cu severitate *Derbedeii* lui Nicuță Tănase: „ori pedagogia și-a pierdut semnificația, ori Editura Tineretului și-a pierdut simțul răspunderii în exigența cu care a triat un astfel de material”. □ Severe sunt și prezentările de la rubrica de „Cărți noi”, unde Victor Felea recenzează *Rime* de Victor Kernbach („Deși poezia lui Victor Kernbach are un substrat liric evident, ecoul ei emotiv nu durează prea mult, lăsând cititorului regretul lucrului neîmplinit.”), iar Mircea Braga comentează *Ultimul vâl* de Ion Hobana („În ansamblu veridică, povestirea suferă uneori din cauza inadvertențelor și a senzaționalului ieftin care slăbește intensitatea epică a cărții.”). □ Radu Stanca semnează eseu *Metafora în arta regiei*, unde pledează pentru eficiența dramatică a procedului: „Metaforele îmbogățesc [...] nu numai sensul situațiilor scenice sau al semnificațiilor conceptuale ale unui spectacol, ci ele sporesc, cu nelimitată forță, înseși caracterele unei piese. Tratarea metaforică a caracterelor într-o piesă are, în ultimul timp, o frecvență ce mărturisește din plin valoarea teatrală a procedului.” □ În același număr, George Munteanu publică prima parte a articolului *Asupra realismului socialist* (următoarele vor apărea în numerele 9, din 7 aprilie, și 10 din 14 aprilie), unde polemizează cu articolele semnate în „Gazeta literară” de Andrei Băleanu și Dumitru Solomon. Afirmând că „realismul socialist tinde să realizeze – și va realiza – cea mai cuprinzătoare sinteză artistică din câte au fost cunoscute până acum”, autorul articolului încearcă să incite la o discuție care să determine natura conceptului, pornind de la următoarea dilemă: „*realismul socialist poate fi considerat* (și nu numai terminologic) *o «concepție» privitoare la creația artistică, sau o «metodă» de creație?*”. În baza observațiilor făcute de D. T. Șepilov la Congresul artiștilor plastici sovietici, George Munteanu optează pentru cea de a doua variantă (realismul socialist ca „metodă”) și își propune să combată, în următoarea parte a articolului, concepția adversă. (vezi Anexa)

[MARTIE]

- În „Cartea”, nr. 3, Sorin Arghir recenzează „*Cronică de familie*” de Petru Dumitriu: „*Cronică de familie* vrea și reușește să fie sumbrul letopisetz al boierimii românești. În întocmirea *Cronicii de familie*, sever și documentat act de acuzare, Petru Dumitriu a folosit experiența creatoare a lui Balzac, autorul Comediei umane, genialul cronicar al aristocrației și al marii burghezii.”

- „Iașul literar” conține versuri de Demostene Botez (*Vechi cântec de țăran; Darul meu*), Otilia Cazimir (*Individualism*), Nicolae Țătomir (*Vioara și arcușul*) și Horia Zilieru (*Sat natal*), precum și fragmentul de roman *Întâmplări noi la mina veche* de Dragoș Vicol. □ Lucian Blaga traduce din Ibycos și C. F. Meyer. □ La rubrica „Puncte de vedere”, Lucian Dumbravă scrie despre ***Realismul socialist și problema individualizării eroului pozitiv***. Tot aici, Camil Darie polemizează cu articolele despre modernism ale lui Petru Dumitriu, afirmând că „modul în care autorul *Cronicii de familie* explică actul creației este deconcertant, fiindcă adversarul declarat al iraționalismului se plasează fără să vrea tocmai pe pozițiile pe care le combate”: „Oricâte distincții am face [...] între interpretările celor doi scriitori, nu vedem deloc motivul pentru care Petru Dumitriu combate iraționalismul lui Lucian Blaga, din moment ce el însuși recurge pentru elucidarea fenomenului creației la sugestiile psihologiei abisale.”

- În „Scrișul bănățean”, nr. 3, Leonard Gavrilu recenzează volumele *Versuri alese* de Mihai Dragomir, *Liberi și stăpâni* de Eugen Frunză și *Fruite în mai* de Ștefan Iureș (***În căutarea emoției estetice***). □ Lucian Blaga traduce *Cuvinte orfice* de Goethe. □ Valeriu Râpeanu publică ***Însemnări despre opera lui G. M. Zamfirescu***.

- „Steaua” își consacră o bună parte a numărului aniversării Răscoalei din 1907. Evenimentul e înregistrat în poeme semnate de A. E. Baconsky (*Sumbra primăvară*), Veronica Porumbacu (*Poate inima lui*), Victor Felea (*Anul profetic; Peisaj; Unde se duc?; În pace adâncă*), Aurel Rău (*14 februarie; Ceata; Recunoașterea; Convoiul*), Aurel Gurghianu (*Robii pământului; Atunci; Liniștea; Final*) și Gheorghe Grigurcu (*Elegie*), în nuvela *Vechilul* de Dumitru Mircea, în grupajul de schițe *Neliniștitele câmpuri* de D. R. Popescu, în traduceri aseasonate din N. Tihonov, Arany János și H. Longfellow și în studiile semnate de Ștefan Cazimir (***Țăranii în ajunul răscoalelor***), George Munteanu (***Coram populo***) și Leon Baconsky (***Cânturile unei epopei***). □ Alte aniversări sunt comprimate într-o secțiune omonimă: despre I. Creangă scriu I. Agârbiceanu (***Ion Creangă – neîntrecutul povestitor***: în *Amintiri* „e o simplă și mare artă, o respirație sănătoasă a unui mare artist!”) și A. E. Baconsky (***Ion Creangă***: „Ion Creangă, «țăranul» Creangă, este cel mai european dintre scriitorii noștri și unul dintre cei mai mari artiști ai literaturii române. Opera lui, atât de legată aparent de valorile intraductibile ale limbii române [...], este azi tradusă în cele mai de seamă literaturi ale lumii”), Eugeniu Speranția realizează un paralelism între ***Goethe și Beethoven***. în timp ce Mihail Bogdan

il omagiază pe H. W. Longfellow. □ La „Cronica literară”, Ion Vlad semnează un studiu despre *Viața satelor ardeleni în proza lui Pavel Dan* („Pavel Dan trăiește din respirația satului ardelean, iar analiza sa depășește corectitudinea observației realiste de valoare medie. Opera sa e un ciclu de existențe create pasionat, încadrându-se într-un torent epic agitat și crispat.”), iar Henri Jacquier încearcă să-l readucă pe *François Villon printre noi*.

• „Tânărul scriitor”, nr. 3, publică proză de Ion Lăncrăjan (*Cătălina, Întoarcere*), poezii de Teodor Balș, Rusalin Mureșanu, Niculae Stoian, Ion Gheorghe (*Ciocârlia, Bunica, Cântec, Cântecul cucului*). □ La rubrica „Început de drum” debutează Carmen Miheșcu cu poezie (*Taina, Inima s-a deschis peste lume*) și Paul Everac cu proză (*Generalul*). □ Pe *Ilarie Voronca* îl evocă Sașa Pană („Străngerile de mână ale lui Voronca, cuvintele și îmbrățișările, chiar la revederi în cursul aceleiași zile, erau torente de frenezie. Temperament excesiv de impresionabil; un seismograf: un cuvânt abia șoptit, o silabă sau o privire care aducea îndoială acolo unde el avea certitudine, îl rostogolea din culmea exuberanței într-o tristețe vecină cu nenorocirea. Era într-o permanentă tensiune psihică. Când euforic (mai rar), când o iremediabilă tristețe îi voala cocsul ochilor adumbriți de sprâncene mari, negre. Niciodată mijlociu. Peste cei din jur răsturna tărăboanța plină de dragoste și neprecupețite laude. Nu era în stare să jignească. Numai poemul era suprema îndrăzneală și cu el n-a făcut tranzacții.”), care îngrijește un grupaj – cu fragmente din *Brătara nopților*, din *Poezia obișnuită* și cu *Eram de-ai voștri*, tradusă de Sașa Pană. □ Horia Oprescu scrie despre *Victor Ion Popa*. □ Al. Oprea intervine *Pe marginea unei discuții*: „La noi se pare că există un datum fatal care face ca orice discuție dacă durează mai mult de câteva luni să-și piardă interesul. Așa s-a petrecut cu dezbaterile despre «spiritul modern»: începută cu mare tărăboi, întărită cu articole care se lungeau pe câte două numere, a încetat fără ca Gazeta Literară – revista gazdă – să se resimtă măcar obligată a insera concluzii. Ultima intervenție apărută sub semnătura lui Andrei Băleanu *Spirit modern sau stiluri?* Conchidea asupra înseși ineficienței discuției care ar fi trebuit să se ocupe numai de configurația stilurilor din literatura noastră nouă. (!) Și să nu-ți amintești povestirea lui Ion Creangă cu «sfârâiacul». Dar se pare că numai prin simplul fapt că lumea se plictisise de a mai auzi vorbindu-se despre spiritul modern, problemele încă nerezolvate care incitaseră la polemici nu au încetat prin asta de a exista. Așa se și explică faptul că deși trecuseră mai multe luni, și însăși amintirea celui clinchet de săbii încrucișate – în treacăt fie vorba, abia scoase din teacă – se pierduse și iată că articolul-program al revistei Steaua din nr. 12/1956 provoacă și mai aprinse dispute (vezi articolul din Contemporanul *despre ce orientare e vorba?* și cel din Gazeta Literară *Modernitate și exclusivism*) dispute despre ce credeți... tocmai despre chestiunea modernității literaturii noastre. În așa fel, că planează amenințarea ca discuția să ia proporțiile, în

timp, ale faimoasei «querelle des anciens et modernes». [...] Încercând să tragem o concluzie mai generală, putem spune că vetust nu este numai cel ce scrie limitându-se doar la experiența poetică a lui Bolintineanu și ignorând evoluția mijloacelor poetice să spunem de la Arghezi până astăzi, cât și acela care aduce sentimente sau idei depășite de istorie, anacronice. Toată problema este de a înțelege neîncetat raportul dialectic dintre conținut și formă, – orice absolutizare ducându-ne pe povârnișul erorii. Să luăm bunăoară – pentru că în discuția despre spiritul modern s-a vorbit foarte puțin de literatura sovietică – dramaturgia lui Gorki. Evident se poate vorbi despre caracterul ei modern, constând în acea interiorizare pe care o cunoaște drama universală de la Ibsen încoace. Se poate discuta pe larg despre caracterul filozofic al muncitorilor gorkieni. Dar nu poți să înțelegi cu adevărat caracterul novator și faima dramaturgiei lui Gorki dacă nu ții seama de faptul că a adus pe scena teatrului un erou nou, muncitorul secolului XX, pe ai cărui umeri stătea sarcina istorică de a se emancipa pe sine și întreaga omenire de sclavia socială. Abia atunci începi să înțelegi cu adevărat sensul filozofiei muncitorilor lui Gorki, exprimată pregnant tocmai într-o drama interiorizată. Literatura noastră, mai ales în ultimii ani, a realizat o cotitură decisivă, maturizându-se ideologic și artistic, manifestându-se pe plan internațional cu opere de mare valoare, care o recomandă ca pe o literatură viguroasă și cu mari perspective. Realismul socialist, dând artiștilor o concepție clară și profundă despre lume, educându-i în spiritul unei atitudini plină de grijă față de întreaga moștenire creatoare a trecutului, precum și a epocii contemporane, oferă toate condițiile posibile pentru crearea unei arte cu adevărat moderne, atât din punct de vedere al conținutului cât și a formei, o artă apropiată de cea visată de clasicii marxismului, îmbinând *profunzimea ideilor, conținutul istoric conștient, cu vioiciunea, vigoarea și plasticitatea formei shakespereane*. □ Teodor Vârgolici continuă cu partea doua din **Însemnări despre viața și povestirile lui Panait Istrati (II)**. □ Camil Baltazar o evocă pe **Hortensia Papadat-Bengescu despre scris și despre sine**, reproducând fragmente de corespondență cu autoarea și, în facsimil, o pagină de jurnal intim.

• Numărul din această lună al revistei „Viața Românească” cuprinde o secțiune dedicată răscoalei din 1907, eveniment celebrat prin poeme (Demostene Botez, 1907, și Vlaicu Bârna, *Triptic oltenesc...*) și studii critice (Tudor Vianu, *1907 în literatură și artă*, și Nicolae Liu, *Geneza unui roman clasic despre 1907 – despre Răscoala lui Rebreanu*). □ Partea beletristică numără poeme de G. Călinescu (*Laude; Cântecul întârziat; Călimara; Consult toți filosofi; Contradicții; Exegi monumentum*), Mihai Beniuc (*Piedestal; Prin beznă*), Maria Banuș (*Gorgona; Frumoasă ești...; Pegasul*), Dan Deșliu (*Colț newyorkez; Dincolo de fereastră*), Radu Boureanu (*Peisaj lapon; Iederă de aur*), Gellu Naum (*Studii pentru un poem la țărmul mării, completat cu paranteze lirice*), Victor Tulbure (*Omar cătră ulcior; Hanu-Ancuței*), Aurora

Cornu (*Pontus Euxinus; Să nu ucizi*) și C. Nisipeanu (*Pastel*), povestirea *Noapți înfrigurate* de Aurel Mihale, traduceri din Graham Greene, Horațiu, Baudelaire. □ La rubrica „Scriitori și curente”, I. Negoitescu publică unele **Reflecții stilistice asupra prozei lui Pavel Dan**: „La autorul *Priveghiului*, estetismul e depășit de puterea creatoare, proza câștigând o nouă strălucire artistică, fără ca substratul ei să sufere, întâlnirea dintre realism și cultul pentru formă fiind doar semnul fericit al unei evoluții artistice de ansamblu.” □ În „Cronica literară”, Horia Bratu își publică prima parte a comentariului la *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu: „*Cronica de familie* este [...] o demonstrație vie a sterilității dilemei «tradiționalism» – «modernism», «realism clasic» – «realism modern» atunci când nu este pusă pe terenul ferm al conținutului de idei și al verificărilor incontestabile ale experienței istoriei literare din ultima jumătate de veac. Căci opera lui Petru Dumitriu, tratând despre descompunerea unei clase care a părăsit scena istoriei, punând în scenă evenimente «asupra cărora s-a tras cortina istoriei» este mai contemporană decât multe opere demonstrative «moderne».” În continuare, H. Bratu punctează faptul că „universul eroilor lui Petru Dumitriu este un univers ierarhic; personajele sunt dispuse geometric iar comunicațiile, revenirile și deznodămintele reprezintă ritmul construcției, legăturile, liniile de forță ale unei solide arhitecturi ținând strâns legate elemente disparate care converg către câteva idei generale care au fertilizat întotdeauna adevărata artă”. Printre aceste „idei generale” se numără și aceea că romanul constituie o ciocnire între „două puncte de vedere” și „două criterii morale”: „o morală a stăpânilor, a oamenilor tari, a celor ce cred în cultul forței, un *Herrenmoral* și o morală a sclavilor, a turmei, un *Herdenmoral*. *Cronică de familie* devine astfel o amplă monografie – poate cea mai amplă care s-a scris până astăzi, a *luptei pentru putere* în societatea burgheză modernă românească, luptă analizată sub toate aspectele: politică, socială, economică, familială, sexuală etc.” Or, „dând operei sale un dublu caracter, făcând în același timp un roman al extincției, dar și al activității, roman al energiei, dar și al descompunerii, *Cronică de familie* și-a câștigat un loc deosebit în configurația literaturii care tratează diferitele aspecte ale vieții moșierimii”. □ La rubrica „Discuții”, în articolul **Spiritul revoluționar al realismului socialist**, Ov. S. Crohmălniceanu respinge criticile occidentale aduse direcției respective, care s-ar reduce, de fapt, la una singură: „că realismul socialist n-a adus nimic nou din punct de vedere estetic, deoarece lucrările apărute sub eticheta lui ori n-au nicio valoare, ori, atunci când o au, nu fac decât să continue anumite modalități artistice anterioare”. În schimb, criticul român definește realismul socialist ca „artă revoluționară”: „Realismul socialist nu poate fi decât expresia în plan estetic a unei [...] profunde și fundamentale revoluții spirituale. [...] Noi nu curățim operele vechi de impurități ideologice păstrând ce rămâne, ci realizăm o nouă *interpretare*, o *integrare* a lor în spiritualitatea noastră. Noi descoperim în clasici sensuri și

valori [...] și dăruim vechilor autori o *nouă viață*.” □ La „Teorie și critică”, N. Tertulian își încheie articolul despre *Critica stilistică*, unde analizează în paralel concepția lui Tudor Vianu și a lui Leo Spitzer, cu următoarea concluzie: „Dacă analizele stilistice au îmbogățit într-un mod remarcabil sfera cercetării literare, iar tradiția inaugurată la noi de paginile de analiză stilistică ale *Artei prozatorilor români* se cere continuată în spirit marxist de critica noastră literară, nu este însă mai puțin adevărat că pretenția de a transforma critica stilistică în metoda fundamentală a criticii literare [...] ne-a apărut vană și cu totul imposibilă, simplă încercare iluzorie, iremediabil condamnată eșecului, de a salva critica literară burgheză din «criza ei generală» de concepție și metodă științifică.” □ La aceeași rubrică, în câteva *Delimitări*, Lucian Raicu încearcă să acrediteze distincția între „problematică” [= problematizare] și „reconstituire” artistică, optând pentru cea dintâi: „Condiția de proces încă în desfășurare [a contemporaneității, n.n.] e prielnică [...] operelor cu acuitate *problematică*. Dacă în romanul de «reconstituire» fidelitatea, tipicitatea faptului filtrat prin experiență și adus în stare constantă («normală») e un factor de prim ordin, aici autenticitatea detaliului de epocă pierde din însemnătate, esențială fiind condiția *interpretării*, semnificația acută, tulburătoare. [...] Aici hotărâtoare trebuie să fie puterea punctului de vedere propriu, adâncimea interpretării.” □ Recenzând romanul *Oameni fără glorie* de Laurențiu Fulga, Romul Munteanu conchide că, deși volumul relevă „o numită alunecare spre manierism”, fenomenul „nu anulează [...] impresia de autenticitate a faptelor relatate, mesajul luminos al cărții care vorbește cu atâta asprime despre războiul distrugător de vieți și nimicitor de suflete”.

APRILIE

4 aprilie

• În articolul de fond, *Romantism revoluționar*, din „Gazeta literară”, Mihai Gafița recidivează cu tentativa de a dirija sensul receptării „metodei realist socialiste”, combătând reduționismele, printre care negativismul și „criticismul”: „[...] o lucrare literară, oricât de însemnată ar fi valoarea ei artistică, oricât de realistă ar fi ea – dacă sensul ei este numai unul critic, ea nu este realist socialistă nici chiar atunci când se referă la o epocă mai îndepărtată, când critica se dezvoltă împotriva orânduirii anterioare. Din acest punct de vedere, noi credem că este necesară o reexaminare a aprecierilor care s-au dat unora din cărțile literaturii noastre actuale și despre care a putut reieși că sunt realist socialiste. Mai mult decât atât, în anumite cazuri, dacă o operă literară are numai un sens critic, ea poate să se situeze nu doar în afara realismului socialist, dar chiar și în afara realismului. Ne gândim la acele lucrări care, vorbind despre actualitatea construirii socialismului, se opresc numai la aspectele negative înapoiate. A releva într-o operă literară numai ceea

ce e negativ, din toate fenomenele vieții noastre, aceasta înseamnă că generalizarea se desfășoară cu intenția de a demonstra artistic că însăși esența vieții noastre e negativă. Ceea ce, evident, este un flagrant neadevăr. A scrie o operă numai critică despre actualitate, aceasta exclude realismul pentru simplul motiv că esența orânduirii e pozitivă, umană și nu negativă, antiumană. Ceea ce ferește de antirealism operele literare închinete actualității, oricât de intensă și adâncă ar fi critica fenomenelor negative pe care o dezvoltă ele, ceea ce aduce pe terenul realismului socialist operele literare în care dominantă e critica realităților împotriva fenomenelor caracteristice orânduirilor trecute, este romantismul revoluționar, acela care dă literaturii perspectiva viitorului”.

6 aprilie

- Secțiunea *Notelor bibliografice* a „Scânteii tineretului” semnalează apariția „poveștii istorice” *Emelian Pugaciov* de V. Șișkov, la editura Cartea Rusă, centrată pe figura „marelui luptător, privit de data aceasta cu luciditatea științifică a epocii noastre, a concepției marxist-leniniste.” „Conducătorul de răsculați”, „cazaci de la Don”, „fire mândră și cutezătoare, însuflețit încă din copilărie de imaginea isprăvilor vitejești ale zaporojenilor, e zguduit până în adâncul sufletului de viața chinuită a oamenilor de rând, aflați în puterea boierilor, și de resemnarea cu care unii dintre ei își îndură soarta.” De altfel, în opinia criticului, panoramarea episoadelor de revoltă conferă autenticitate „istoriei răscoalei însăși, a cărei complexitate și ale cărei slăbiciuni autorul nu le-a ocolit, izbutind astfel să explice convingător din punct de vedere istoric și artistic caracterul acestei uriașe manifestări a mâniei poporului asuprit.”

7 aprilie

- În „Munca”, Petru Comarnescu publică articolul sintetic *Pictori și sculptori – laureați a Premiului de Stat*.
- La pagina „Cultura și viața”, România liberă” îi oferă prilejul unui „Lector” să se ocupe de execuția a numărului 2 din revista „Steaua”. Grupate sub titulatura *Negru pe alb*, notițele inflamante țintesc: promovarea modernismului (*Poezie „modernă”*: „În discuția *Modernism sau tradiționalism*, revista «Steaua» le militat și militează încă consecvent pentru «modernitate» în artă. La timpul său, redacția noastră și-a spus cuvântul în legătură cu această problemă, așa că acum nu ne mai rămâne decât să urmărim felul în care principiile modernității se oglindesc în beletristica publicată de revista susmenționată, ca de pildă, în poezia lui Victor Felea apărută în numărul 2 și intitulată *Prietenul meu*. [...] Dacă așa arată modernitatea în poezie, pentru care militează «Steaua», aferim! sau – vorba prietenului tovarășului Victor Felea, doctorul care-și îngrijește în fiecare zi bolnavii de la clinica orașului și e priceput în profesiunea lui – «grozav lucru e modernitatea!»), poezia „facilă” a Veronicăi Porumbacu (*Din caietul intim...*), o schiță (*Sofica*) de inspirație

„reacționară” a lui Dumitru Radu Popescu (*Quod erat demonstrandum...*: „Nu știm dacă în intenția autorului schiței era să demonstreze «justețea» pe plan artistic a teoriei reacționare a lui Spencer asupra caracterului «firesc» și «etern» al relațiilor dintre exploatați și exploatatori, sau nu mai puțin faimoasa teorie a lui Nietzsche asupra «moralei sclavilor» care sunt născuți spre a se supune. Oricum, cu intenție sau fără, «demonstrația» a fost făcută. Faptul că ea nu ne convinge nu scutește «Steaua» de răspunderea de a fi publicat o asemenea demonstrație, «modernă» poate dincolo de ocean, dar cu totul depășită la noi.”).

• „Tribuna” cuprinde versuri de Mihai Beniuc (*Vouă*), M. Scorobete (*Dimineața 1907; A sosit anotimpul*), Constantin Ilie (*Din copilărie; Explicații la un tablou; Prin ferestre; La facultate; Cătușele*), Ion Sofia Manolescu (*Moartea ciocârliei; Cântec de copil; Rodnicie; Plecarea ta...; Cântec de primăvară; Scrânciobul copilăriei; Întâia poezie; Fântâna*) și povestirea *Zi de primăvară* de Dumitru Radu Popescu. □ La „Cronica literară”, Ion Oarcășu comentează defavorabil *Poeme-le* lui Petre Stoica: „Unde sunt [...] acele mari probleme ale epocii noastre care dau conținut social-istoric, înveliș concret lumii emotive a omului contemporan, probleme ce afectează însăși esența poeziei? Petre Stoica le-a ocolit, debutând [...] cu un volum de... amintiri. La vârsta lui și față de cerințele poeziei noi, acest lucru este cel puțin anacronic.” (*Simplu debut*) □ În același număr, George Munteanu își publică partea secundă a articolului *Asupra realismului socialist*, unde rezumă cele două puncte de vedere antitetice cu privire la fenomenul respectiv: realismul socialist ca „*metodă de creație, definită prin formule precise, care nu trebuie părăsite ori revizuite, ci explicate și înțelese într-un spirit mai larg*” (Mihai Gafița); sau „*ca o atitudine umană, civică, cuprinzătoare, ca un program larg, ca o revoluție în practica artistică și care presupune o multitudine de metode de creație, în funcție de necesitatea de a exprima viața în manifestările ei infinite*” (Dumitru Micu), precum și tentativele de a se sustrage acestei opoziții nete (Andrei Băleanu, Dumitru Solomon).

11 aprilie

• „Scânteia tineretului” publică schița *În vizită de amiciție*, de Ion Băieșu.

12 aprilie

• În „Contemporanul”, editorialul lui Geo Bogza despre moldovenii de seamă (*Aduceri-aminte*) se încheie cu o sugestie năstrușnică: „Ștefan cel Mare își doarme somnul de veci în mormântul voievodal de la Putna. Cred că e timpul să ne gândim, în marea operă de educare patriotică a poporului nostru, să-l scoatem pe celălalt slăvit fiu al Moldovei din cimitirul orășenesc de la Bellu, unde nu spre lauda trecutelor generații a fost lăsat până acum, și să facem pe

țărnițele mării pe care a cântat-o și unde și-a dorit odihna de veci, un mausoleu demn de geniul lui, un mormânt care să fie, în alt colț al țării, pereche în slavă și eternitate mormântului voievodal de la Putna”. □ Dumitru Micu scrie articolul-„directiv” *Actualitatea poeziei*, în care susține câteva soluții de creație „modernă”, în sensul de „raportată direct la valorile societății noi”: „Cât ar fi de actual faptul înregistrat, poezia e perfect anacronică prin anecdotică ei de o sfătoșenie răsuflată, sărăcia de idei, prozaismul versurilor, dezolanta uscăciune a limbajului. Actualitatea poeziei se măsoară, prin urmare, ținând seama de mesajul transmis, iar aceasta implică, pe lângă sensibilitatea formată la temperatura specifică veacului nostru, un complex de mijloace, un stil poetic personal, realizat prin asimilarea nu numai a unui clasic sau mai mulți [...], ci și a cuceririlor artei contemporane veritabile. Primejdia închistării, absenței din contemporaneitate, lipsei de modernitate reală a unei părți din lirica noastră – în pofida unei biruințe de ordin tehnic – e reală, și redactorii revistei «Steaua», bunăoară, n-ar avea, de bună seamă, nimic de pierdut, dacă, în loc să respingă sistematic, cu violență, orice critică, ar căuta să desprindă eventualul procent de justete din obiecțiile ce li se aduc. Greșit ar fi însă, iarăși, să contestăm poezilor noștri dreptul de a-și apăra punctul de vedere și a cultiva modalitățile de expresie corespunzătoare structurii lor individuale. Totul e ca succesele pe linia meșteșugului să nu devină o preocupare în sine, ci țelul tuturor eforturilor să fie îmbogățirea continuă a poeziei noi, a realismului socialist. Declarându-ne de acord cu tendințele novatoare, valabile, îndrăznețe, manifestate în cutare publicație, se cade, firește, să întâmpinăm cu aceeași înțelegere preocupările diferite ale poezilor de la alte reviste, cu alte preferințe estetice. Găsim că e o situație anormală foarte redusă proporție în sumarul revistelor a poeziei agitatorice de tip Arghezi sau de tip Beniuc. Glasul lui Dan Deșliu și Eugen Frunză se aude extrem de rar; de ajuns de rareori răsună glasul lui Miha Dragomir, Victor Tulbure, N. Tăutu. [...] Nu milităm pentru orice poezie agitatorică, ci pentru poezia agitatorică de mare ținută artistică. Milităm pentru poezia mare, de orice factură, pentru o lirică a realismului socialist în care să răsună tot ce e valoros, autentic. Întâi și întâi, milităm, se-nțelege, pentru poezia ce îmbrățișează marile teme ale construirii socialismului și apărării păcii. Pentru poezia menită a ține treze și elanul constructiv și vigilența oamenilor muncii”. În cadrul articolului, autorul identifică, în grupul de aspiranți, „un poet de un talent deosebit, ce publică abia pentru a doua oară [*despre răscoala din 1907*; n.m.] – Nichita Stănescu”. (vezi Anexa) □ Într-o notă semnată C.N.C., este remarcată *O copertă ciudată* (la romanul lui Eugen Barbu, *Groapa*): „Oricât ar fi stat în intenția autorului acestei elucubrații grafice de a surprinde atmosfera cărții, nu era permis să recurgă la o veche și demodată recuzită a procedeelelor formaliste. Siluetele grosolane ale trunchiurilor de copaci despuiați, pe fondul sumbru al unui desen

mărunt, în alb și negru, la care se adaugă fotografia «nuntașilor» de o autentică trivialitate, sunt departe de a-ți da vreo sugestie asupra semnificațiilor cărții. Maniera decadentă în care e realizată întreaga compoziție, ne amintește de acele colecții de pe vremuri, ale editorilor burhezi, care inundau piața cu o literatură și o «artă grafică» de cel mai îndoielnic gust.” □ La rubrica „Istorie literară”, în articolul *G. Topârceanu*, Aristarc îi alcătuiește scriitorului un amănunțit și documentat portret biografic.

13 aprilie

• În pagina de *Literatură – artă* a „Scânteii tineretului”, Mihai Novicov publică fragmente din nuvela *O excursie la Doftana*; mai sunt editate două poeme – Ion Brad, *Tradiție* și Ștefan Iureș, *Când corbul lui Poë*.

14 aprilie

• Ziarul „Scânteia” publică un articol nesemnlat cu titlul interogativ *Polemici cordiale sau invective?*, pretextat, conform procedeele folosite în epocă, de scrisorile primite de la scriitori și cititori „cu privire la faptul că în presa noastră literară se strecoară cu tot mai multă insistență și unele polemici care nu au nimic comun cu adevărata luptă de opinii. E vorba despre articolele și notele de scandal sau pistol, cum li se spunea pe vremuri în sălașul lor natural, în presa burheză”. Prima dintre revistele vinovate de astfel de abateri este Steaua, care, prin rubrica „Mențiuni și opinii”, dă impresia că are o listă de „proscriși”, „începând cu poeți consacrați ca Eugen Jebeleanu, Miha Dragomir, Dan Deșliu și până la tineri poeți ca Ion Brad sau Ștefan Iureș”, ceea ce vădește „o atitudine preconcepută, exclusivistă”. Țintele următoare ale muștrărilor „Scânteii” sunt „România liberă”, pentru rubrica „Negru pe alb”, „Tânărul scriitor”, ale cărei note oferă „un spectacol degradant”, „prin limbajul care le caracterizează”, „Viața Românească” și „Gazeta literară”, care găzduiesc note „cu caracter personal”, neprincipiale. Între „polemiștii” vizați se află Lucian Raicu, R. Zamfir, H. Zalis, „În ansamblu – conchide autorul articolului – toate acestea nu numai că nu aduc vreun serviciu creației și nu stimulează dezvoltarea literaturii, dar în fond cultivă neprincipialitatea și spiritul de grup, abat atenția de la problemele cu adevărat serioase și importante ale orientării ideologice și măiestriei artistice”. În edițiile următoare acestui articol, redacțiile revistelor supuse acestor critici și le vor însuși și se vor angaja să elimine atitudinile neprincipiale. „Tribuna” publică nuvela *Nucul* de Dumitru Mircea și prima parte din traducerea povestirii *Soarta unui om* de Mihail Șolohov. □ Mircea Zăciu publică eseul *Descoperirea romanului*, care tratează problema originilor romanului autohton: „În fiecare din momentele ei, evoluția difuzării romanului străin a jucat un rol în schițarea fizionomiei romanului nostru. [...] Pe parcurs, romancierii noștri aveau să topească elementele de împrumut într-o sinteză nouă, în care tradiția locală deține

supremația. Ceea ce am împrumutat sunt mai mult elemente de tehnică artistică, de structurare pe *tipuri* de romane, de știință a compoziției. Substanța epică, timbrul narațiunii, tipologia și problematica socială sau individuală – izvorau direct din sol românesc.” □ În același număr, George Munteanu își încheie articolul *Asupra realismului socialist* expunându-și punctul de vedere propriu, prin raportare polemică la ideile lui Mihai Gafița și Dumitru Micu. Premisa autorului este că „a judeca azi realismul socialist după înfățișarea sa din începuturi ar fi greșit [...], fie și numai dacă avem în vedere că în ultimele decenii s-a înfăptuit o uriașă operă de revalorificare a întregii culturi din trecut, care nu putea rămâne fără urmări pentru creația contemporană”; iar „rezultatul cel mai remarcabil” al acestei evoluții „pare să fie nu numai bogăția *stilurilor* individuale, ci și folosirea – pe o bază *modernă* – de către scriitorii ori artiștii remarcabili din diferite țări socialiste a *metodelor artistice fundamentale* din trecut, acelea care au fost verificate de timp, precum și tendința de a extinde raza de aplicare a acestor metode, prin fructificarea diferitelor virtualități ale lor”. Astfel, în interiorul realismului socialist, George Munteanu delimitează trei „metode de creație”: realistă (în linia „epicii *obiective*”, ilustrate de Zaharia Stancu, Camil Petrescu, Petru Dumitriu, Marin Preda etc.); romantică (în *Pasărea furtunii*, de pildă); și clasică (la G. Călinescu și Aurel Rău). Prin urmare, întorcându-se la dilema de la începutul articolului („metodă de creație” sau „concepție” asupra lumii și a artei), autorul dă următorul răspuns: „realismul socialist trebuie înțeles ca o *metodă* de creație, dar nu în accepția *specială* a termenilor, – aceea pe care o presupunem când vorbim de *metoda realistă*, cea *romantică* etc., care oferă *criterii nemijlocite* de abordare artistică a realității, – ci în accepția *filosofică* a termenului de metodă: ca expresie a celor mai generale principii de reflectare artistică a realității; ca o expresie a legilor ce călăuzesc creația artistică *în toate ipostazele ei*; ca *metodologie* a creației, care nu anulează metodele artistice existente și consacrate de timp drept valabile, ci le dă numai o orientare *consecvent realistă*, punându-le, implicit, în slujba creării unei arte pătrunse de umanismul socialist”.

17 aprilie

- „Munca” relatează ceremonia de acordare a Premiilor de Stat. Cu ocazia premierii, Tudor Arghezi declară: „Greutatea cea mare pentru mine este ca de aci înainte să-mi schimb mentalitatea. Mă obișnuisem ca o viață întreagă să fiu nu un premiant, ci un continuu repetent. Ba unii suplinitori m-au dat de mai multe ori afară din literatură voind a face din ideea gândită și litera scrisă un monopol aristocratic.”

19 aprilie

- La „Cronica optimistului”, din „Contemporanul”, G. Călinescu publică primul episod al comentariilor referitoare la partea despre literatura română,

din *Histoire des littératures* („Encyclopédie de la Pléiade”): „Datoria unui român, oriunde s-ar afla și oricare ar fi convingerile lui politice și artistice, este să-și dea seama de responsabilitatea pe care și-o asumă când scrie despre țara lui și să apere interesele patriei, nu prin minciuni ori exagerări, însă printr-un adevăr bine formulat. Orice foc al fantaziei și orice pornire teribilistă trebuie reprimată măcar în această împrejurare. Lăsăm la o parte literatura contemporană. Aci un anume haos și un anume *parti pris* sunt aproape inevitabile. Seriozitatea este reclamată acolo unde este vorba de valori bine stabilite. [...] Ceea ce surprinde la V. Ierunca este de a voi să descrie o literatură cu stilul cavalerului Marino, prin *concetti* și *witz*-uri, adică prin paradoxuri, apoftegme și metafore aiuritoare, cu pretenții de meditații goetheene sau à la Paul Valéry. [...] În rezumat însă, ce împărtășește străinilor Virgil Ierunca? Mofturi. Cine este Heliade Rădulescu, îi întreabă francezul? – E un utopist papirofil! – răspunde enciclopedistul nostru. – Dar V. Alecsandri? – E prea oficial și prea delicat. – Am auzit însă de poeți ca Conachi, I. Văcărescu, V. Cârlova, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, de un romancier N. Filimon? – *Monsieur, de grâce, n'insistons pas, c'est un imbroglio, un bizarre carnaval!* Cine este primul d-voastră mare poet? – Anton Pann. – Spuneți-mi numele unuia din «marii poeți moderni» români. – Urmuz, domnule.”. (*Un enciclopedist I*). □ Savin Bratu, în articolul *Adnotări la „Cuvinte potrivite”*, reușește să rezolve o nedumerire periculoasă pentru calibrarea ideologică a lui Ibrăileanu: într-adevăr, criticul îl remarcase pe Arghezi, și nu oricând, tocmai la începuturi, dovadă fiind câteva notații „inedite” pe bază versurilor: „În bibliografia scrierilor lui Ibrăileanu nu se găsește niciun articol despre cel mai mare poet modern al nostru! O atare absență a putut da naștere la interpretări insinuante despre receptivitatea reală a criticului ieșan. Ibrăileanu, s-ar spune, îl ignora pe Arghezi sau cel puțin, era dintre aceia care preferau să se păstreze în rezervă față de «fenomenul arghezian»! Chiar cu bunăvoință, unii ar fi dispuși să înțeleagă și să ierte rezerva presupusă a criticului, punând-o pe seama cunoscutei și dreptei sale mâinii împotriva poeziei moderniste, în care, poate, îl includea și pe autorul *Testamentului*. Adevărul este, însă, cu totul altul. Ibrăileanu nu numai că distingea valoarea excepțională a poeziei argheziene, dar era dintre puținii care apreciau această valoare încă din zona începuturilor, când cei mai mulți, în frunte cu finul estet Eugen Lovinescu, o ignorau sau o huleau”.

• În „România liberă”, Radu Popescu acuză „un fals monstruos, un asasinat literar, operat din depărtarea spațiului și a timpului” – capitolul despre *Literatura română*, din tomul II al *Istoriei literaturilor*, scris de Virgil Ierunca, pentru colecția „Enciclopedia Pleiadei” (Paris): „Vai! ce mi-a fost dat să aflu, nu de la un scriitor străin, nu de la un savant occidental nonșalant și disprețuitor față de valorile și popoarele neoccidentale, ci de la un om care semnează în acest conclav internațional cu un nume românesc și pe care, luând

în considerație numai sângele, limba și locul nașterii, trebuie să-l consider român! De câtă tristețe m-am simțit năpădit, contemplând mizerabila desfigurare a conștiinței românești în inimaginabila mentalitate a unui emigrat și a unui depatriat! [...] e clar că autorul scrie pentru a măslui, și mai ales pentru a diminua. De aceea judecățile lui literare, discernământul lui istoric, țin de domeniul minciunii sau al prostiei caraghioase, după cum informația lui ține de universitatea cafenelei, iar stilul de galimatiasul cenaclurilor bucureștene cosmopolite de acum vreo douăzeci de ani. [...] Așadar, pe o perioadă de 150 de ani, de la N. Filimon până la Titus Popovici, noi avem cinci romancieri «occidentali» și «două mesaje». Ierunca ne asigură că în această perioadă «poezia atinge apogeul său». Prin cine? Printr-un ghiveci, al cărui rost e de a abilita alături de valoarea câtorva nume incontestabile, o ceată de falși poeți și eroi huligani: «simbolistii Ion Minulescu și G. Bacovia», și prin căutătorii de «esențe supreme» Al. Philippide și Ion Vinea.” (*Cum se scrie o... „istorie a literaturii”*).

20 aprilie

- Georgeta Horodincă publică în „Scânteia” o recenzie a cărții pentru copii și tineret *Ultima poveste* de Radu Tudoran, o carte care se diferențiază de textele ilustrative ale genului (sunt oferite ca exemple *Robinson Crusoe*, *Aventurile lui Huckleberry Finn*, *Douăzeci de mii de leghe sub mări*, chiar *Toate pânzele sus!*), prin aceea că îi lipsește dimensiunea aventuroasă și insolită. Plasată diegetic în perioada celui de-al doilea război mondial, într-un „sat mic și sărac”, având ca personaje niște oameni obișnuiți și niște copii aparent la fel de obișnuiți, cartea „se menține în atmosfera vieții obișnuite, cu micile ei mizerii, peste care războiul hitlerist a dus marile dureri, lipsurile necruțătoare și măcinarea lentă, cotidiană a nervilor”. Ceea ce recomandă cartea, în viziunea recenzentei, este istoria exemplară a eroismului acestor oameni simpli și, mai ales, al copiilor care se implică în eliberarea a doi deținuți polonezi, „victime ale fascismului”. În ultimă analiză, aici „neobișnuitul” „emană tocmai din obișnuitul vieții și de aceea apare [...] normal [...]”.

- Rubrica „Revista revistelor” din „Scânteia tineretului” publică articolul lui Mircea Andrei despre *Critica în „Tânărul scriitor”*, ce analizează modul în care revista tinerilor scriitori face critică literară, în special în numerele din noiembrie, decembrie 1956 și cele din ianuarie și februarie 1957. Este amendată lipsa de consecvență a criteriilor lecturii, dar și a obiectivității demersurilor: „Astfel, Aurel Martin aduce elogii nemeritate volumului de poezii semnat de Lucian Dumitrescu, uitând că noțiunea de tânăr scriitor nu trebuie folosită pentru a scuza lipsurile din creație. (...) Aurel Martin se entuziasmează de versuri facile, atribuie poetului virtuți imaginare, îl înzestreaază cu profunzimi iluzorii, și pe aceste baze factice își clădește argumentul și elogiul.” De obicei surprinzând „fondul ideologic al operei ca și

(...) personalitatea scriitorului căruia i se consacră”, discursul critic al lui Aurel Martin conține, în viziunea lui Mircea Andrei, și anumite „greșeli” de raportare la textele comentate: „tratarea frazeologică și abstractă a problemei privind învățămintele folclorului”, „o desfășurare ostentativă a comparativismului în materie de literatură. Fiecare tânăr poet e strivit pur și simplu sub greutatea referințelor erudite și a falselor rude literare.” În acest fel, „un anume dogmatism se manifestă, de asemenea, în neînțelegerea diferenței specifice dintre felurile genuri și categorii literare, între proză și poezie. E analizat adesea un poem cu exigențele și criteriile corespunzătoare unui roman. Astfel la poemul lui T. Balș se vorbește în mod curent despre figuri, caracterologie și alți termeni în totală animozitate cu legile poeziei, care nu au în vedere figuri, caractere, ci sunt orientate în direcția valorilor specific poetice.” În egală măsură, comentariile lui Gh. Achiței, un critic permanent al *Tânărului scriitor*, sunt „foarte slabe”, iar, „în general recenziile din revistă sunt făcute la un ton naiv, școlăresc și fals vioi.” Un statut aparte i se acordă Ecaterinei Oproiu, care „face dovada unor calități într-adevăr remarcabile: putere de expresie, finețe, obiectivitate.” Nu același lucru îl afirmă Mircea Andrei despre Tudor Vârgolici, la care „calități de informație și onestitate nu pot însă abate atenția de la monotonia și lipsa de vibrație a ideilor și a expresiei. Tânărul istoric literar reușește să transforme figurile vii ale trecutului nostru literar în autori plicticoși.” Autorul intervenției incisive constată că „apar foarte rar articole critice de sinteză, privitoare la înțelegerea adâncă a contemporaneității de către tinerii scriitori, nu se ia atitudine față de cei care, pe față sau în articole subtile și confuze, încearcă să nege sau să minimalizeze uriașa însemnătate a realismului socialist și a spiritului de partid”; lipsesc articole despre Doina Sălăjan, Ion Gheorghe, Gh. Tomozei, Fănuș Neagu, dar și semnăturile unor critici „consacrați” precum D. Micu, Lucian Raicu, S. Damian. În consecință, „*Tânărul scriitor* nu îmbrățișează îndeajuns problematica specifică tinerei generații de scriitori, ci se mulțumește de cele mai multe ori să examineze sporadic producția literară. Nicio discuție interesantă n-au găzduit paginile revistei. E regretabil, de asemenea, că tinerii critici care semnează în revistă nu sunt angajați mai temeinic în lupta împotriva ruperii de viață a unor tineri scriitori, împotriva tendințelor evazioniste ale unor tineri poeți, care amenință să le împotmolească creația în apolitism și sterilitate.”

21 aprilie

• În „Tribuna” apar nuvela *Masca* de Nicolae Jianu și poeme semnate de Negoită Irime (*Dansul flăcărilor*) și Petre Stoica (*Uneori amintirile*). □ La „Cronica literară”, Nicolae Mărgeanu comentează *Schițele satirice ale lui Teodor Mazilu*: „Problematica e [...] interesantă. [...] Din nefericire, Teodor Mazilu se grăbește să descompună imaginea în concepte abstracte. [...]

Schițele devin prin aceasta pledoarii pentru anumite idei și forța lor de convingere se diminuează considerabil. Eroii sunt compuși din linii firave, plutesc într-un fel de vid, nu se simte în ei și împrejurul lor viața densă, plină de sevă și culoare.”

26 aprilie

• G. Călinescu continuă, la rubrica sa din „Contemporanul”, critica lucrării lui Virgil Ierunca: „V. Ierunca nu suflă un cuvânt despre I. Slavici, autorul solidelor nuvele *Popa Tanda* și *Budulea taichii*, al nuvelei *Moara cu noroc*, care, tratând despre moravurile sălbatice ale porcarilor din pusta arădeană, are ceva din grandoarea istoriilor americane cu imense prerii și cete de bizoni, al admirabilului roman de conflicte etnice *Mara*. Paragraful despre M. Eminescu e curată arlechiniadă. Marele nostru poet despre care nu se dă nicio informație concretă e ținut mereu în paralelă cu Hölderlin. [...] Ei bine, știți care este rezultatul exercițiilor enciclopedice ale lui V. Ierunca? D. Raymond Queneau în prefață e convins că literatura română, veche de vreo două sute de ani, a adus *notamment* două contribuții interesante literaturii mondiale: «Caragiale et Urmuz». În fond, V. Ierunca nu e vinovat. Eminamente nescios, un Rică Venturiano la Paris, a scris cum l-a tăiat capul, înaintarea în vârstă și șederea departe de țară neajutându-l cu nimic” (*Un enciclopedist II*). □ La rubrica „Jurnal de lector”, Camil Baltazar prezintă volumul de debut al lui Petre Stoica: „[...] în acest volum alternează ostroavele de frumuseți lirice cu petece de nori ce umbresc cerul acestor insule neprihănite de poezie. [...] Poet cu simț vizual, unul dintre semnele neîndoioase ale înzestrării, cu o viziune lirică plină de luminozitate, în unele din poeziile din volumul de față, de atmosferă, el nu ridică potențialul simțirii sale la un nivel fremătător, această simțire rămânând de o intensitate medie, redusă uneori la simple melopee sau cuplete sentimentale [...]”. (*Petre Stoica: „Poeme”*). □ În articolul *Șantier literar*, Geo Bogza etalează un fragment din proiectul ratat *Amintiri despre Ștefan cel Mare*, opinând că pe „șantierul” creației se pot înregistra și succese, și insuccese: „Acele pagini nu erau cu totul lamentabile, dar mi-am dat seama că, oricât aș mai stărui asupra lor, nu o să fiu în stare să scot în relief ceea ce îmi propusesem și era de altfel conform cu realitatea: intuirea, în străfulgerarea unei clipe, a fenomenului Ștefan cel Mare. Tâșnitura finală, capabilă să transmită și altora acea revelație, mi-a lipsit – și aceasta a fost desigur un eșec. Totuși astăzi, când am ieșit din cadrul solemn al comemorării, socotesc că acele pagini, care pe atunci mi s-au părut insuficiente, ar putea fi publicate, fie și numai pentru a da o idee de ceea ce se cheamă șantier literar: reușitele și nereușitele muncii noastre de fiecare zi”.

27 aprilie

• În „Scânteia tineretului”, Toma George Maiorescu traduce poemul lui Nazim Hikmet, *Mesaj*, un text cu miză propagandistică anunțând venirea

„timpurilor noi”: „Bolnavi,/ frații mei,/ încă puțină răbdare/ dârzenie, încă puțină./ De după ușă v-așteaptă nu moartea/ Viața v-așteaptă.” Pagina de *Literatură – artă* publică fragmente din romanul lui Alecu Ivan Ghilia, *Cuscarii*, în curs de editare la E.S.P.L.A., în care este descrisă „lupta pe care o duc comuniștii dintr-un sat moldovenesc pentru înființarea unei gospodării agricole colective”. „Factorul perturbator” este fiul de chiabur Costin Marchidan, „element cu atât mai primejdios, cu cât, punând la cale uneltiri mârșave, profitând de lipsa de vigilență a unor activiști, s-a strecurat în aparatul raional de partid. Cu sprijinul țăranilor muncitori, comuniștii reușesc însă să-i dejoace manevrele, să pună capăt nedreptăților săvârșite de el în sat în scopul de a provoca nemulțumiri în rândul maselor, și-l demască.”

28 aprilie

- „Tribuna” publică povestirea *Cântecul greierilor* de Dumitru Mircea și poeme semnate de Ion Brad (*Balada luminii*), Ion Horea (*Revoluție*) și A. E. Baconsky (*Nud de primăvară; Mormântul împăratului; Farmec; O nuia de răchită; Moneda găsită pe stradă; Vântul; Lied de iarnă*). □ „Cronica literară” îi este rezervată lui O. S. Crohmălniceanu, în ale cărui *Cronici literare (1954-1956)* Ion Lungu vede *Un succes al criticii literare*: „Ov. S. Crohmălniceanu a dovedit cultură, gust și receptivitate artistică încă din primele sale articole. Dar criticul s-a format și desăvârșit numai împreună cu literatura noastră nouă, împărtășindu-i în bună parte frământările.”

- Mihai Beniuc semnează în „Scânteia” articolul *Realismul socialist și concepția scriitorului*, punând problema personalizării actului creației, dar, așa cum se vede din titlul textului, fără depășirea canoanelor impuse de metoda realismului socialist.

29 aprilie

- Maria Banuș semnează în „Scânteia” un articol intitulat *O artă a epocii noastre*, în care propune o dezbatere asupra realismului socialist văzut, prin prisma experienței poetice personale, nu ca „o dogmă”, ci ca „o necesitate vitală izvorâtă din înseși condițiile noi ale revoluției sociale, culturale. Necesitatea aceasta, cu întreaga ei problematică, nu are nimic comun cu poziția demagogică a acelor pseudocritici și impostori culturali ce-și reazemă judecățile de valoare pe așa-zisa popularitate a unor lucrări mediocre, simpliste, lipsite de îndrăzneală creatoare și de autenticitate.” Pentru M. Banuș, opțiunea pentru realismul socialist reprezintă infinit mai mult decât selectarea unei metode de creație: „În discuție e angajată, cu sau fără voia sa, concepția artistului (mai clară sau mai confuză) asupra universului și a societății, asupra relațiilor dintre clase, dintre om și om, dintre om și cosmos, dintre gândire și acțiune, dintre materie și spirit. Poziția artistului – reflectată artistic – atitudinea sa filosofică și etic-politică în marile probleme ale

existenței și ale cunoașterii, mi se pare inclusă în ceea ce numim (în accepțiune filozofică) metodă, metodă realist-socialistă.” Polemizând cu detractorii metodei, Maria Banuș încearcă să demonstreze că, de fapt, în istoria literaturii, toate drumurile duc la realismul socialist.

30 aprilie

• „Scânteia tineretului” publică o pagină dedicată zilei de 1 mai, semnată de Ion Băieșu și E. Rucăr, un text cu miză ideologică, organizat în cinci capitole – *Primăvara omului, Stema țării, Oamenii din coloană, Vă salutăm, popoare!, Marș victorios spre mai bine*. Pasajul final este profund mobilizator: „Noi am făcut un uriaș pas spre lumină. Și în fiecare izbândă a noastră, răsună solidaritatea de luptă cu tinerii din țările unde domnesc capitaliștii. (...) Măine, pășind în coloanele sărbătorești ale lui 1 Mai 1957, ne vom gândi cu bucurie la drumul străbătut de la primul 1 Mai liber și până acum. Și vom scrie pe panourile noastre, pe graficele noastre, continuarea acestui drum, voința de a merge înainte spre socialism. Fii binevenit, la noi în țară, 1 Mai 1957! Oamenilor noștri cu sufletul plin de mândrie și sete de viață, li-e dragă munca și primăvara.”

[APRILIE]

• În „Cartea”, nr. 4, Eugen Barbu semnează *Cum am scris Groapa*: „La apariția unor fragmente din *Groapa* s-au ridicat unele obiecțiuni pe care alte glasuri le-au combătut. Cred că nu e lipsită de interes și explicația autorului. Aparentul obiectivism cu care sunt tratate personajele cărții este mai mult o manieră, un stil și nu o intenție. Ca scriitor eu nu sunt de părere că cititorul trebuie avertizat în fiecare clipă: uite, ăsta este un om rău, ăsta este un om bun. Cineva spunea că o carte are doi autori: scriitorul și cititorul. Nu-mi pot permite să cred că după atâția ani de la declanșarea revoluției noastre culturale, cititorul român este atât de nepragătit încât să nu vadă fără multă bătaie de cap ceea ce am vrut să denunț în această carte amară, pe care, sunt sigur, societatea capitalistă ar fi contestat-o, așa cum a contestat o serie întreagă de cărți «negre», care o denunțau cu cruzime.” □ Radu Lupan recenzează „*Cronici literare de Ov. S. Crohmălniceanu* care „relevă o artă critică, promptă, vioaie, combativă, permanent ancorată în actualitate. De o pătrunzătoare forță analitică și de un înalt nivel teoretic, ea este destinată să aducă o serioasă contribuție la înțelegerea și la promovarea literaturii noastre noi.”

• Din „Scrișul bănețean”, nr. 4, se reține textul lui Leonard Gavriluie care analizează *Cronică de familie (Preludiu critic la Cronică de familie)*. □ G. I. Tohăneanu cercetează *Probleme de stil în Nicoară Potcoavă*.

• „Iașul literar” publică poeme de Nicolae Țațomir (*Lenin*), George Lesnea (*April 1457*) și Horia Zilieru (*Duminică*), schițele *Moreacul face descoperiri* și

Scrisoare de la bunica de Traian Coșovei, precum și povestirea *Întâlnirea* de Aurel Mihale. □ La rubrica „Puncte de vedere”, Camil Darie încearcă o **Discuție pe tema realismului socialist**. □ La „Studii și cronici”, Eugen Luca recenzează *Cântice țigănești* de Miron Radu Paraschivescu: „Protestând prin aceste cântice împotriva fascismului, Miron Radu Paraschivescu a scos la iveală și a valorificat poetic frumusețile morale care zăceau ascunse în straturile cele mai periferice ale mahalalei românești, fiindcă el a văzut aurul greu al poeziei acolo unde alții nu vedeau decât murdăria și ne-a făcut, prin versurile sale, să trăim noi înșine această poezie.”

• „Steaua” reproduce integral articolul ***Polemici principiale sau invective?***, apărut în „Scânteia” din 14 aprilie, unde, în contextul polemicilor duse cu „Gazeta literară”, revista clujeană este criticată dur, ca expresie a „spiritului de grup, contrar intereselor dezvoltării literaturii noastre realist-socialiste”. În răspunsul oficial al redacției (semnat „STEAUA”), revista își asumă întrutotul criticile „Scânteii”: „De bună seamă concluziile pe care le trage «Scânteia» pe marginea acestor manifestări nesănătoase și străine eticii scriitoricești sunt și concluziile noastre. Discuțiile trebuie să rămână la un nivel al principialității și al spiritului constructiv. Atacurile la persoană, insinuările, ironiile nefondate, subiectivismul n-au ce căuta nici la rubrica noastră de «Mențiuni și opinii», cum nici în întreaga activitate a criticii. Și ne vom strădui ca pe viitor toate aceste practici care amintesc moravurile presei burgheze să lipsească din paginile «Steiei».” □ Asumarea atitudinii amintite se observă și în „Cuprins”-ul revistei, mult mai puternic ideologizat, prin evocările *Lenin* de Aurel Gurghianu și *Amintiri despre Lenin* de D. R. Popescu, prin poemele semnate de Veronica Porumbacu (*Cernășevski*), Aurel Gurghianu (*Ploile negre*; *Lauda minții*), prin „piesa în 3 acte” *Domnul Milion* de Emil Isac sau prin traducerea poemului *La Congresul al XX-lea a venit tov. Lenin* de Nazim Hikmet. Totuși, tendința de detensionare se păstrează în paginile revistei prin poemele lui Ion Horea (*Moment*; *Dumnezeiască putere*; *Prisăcarul*) și Petre Stoica (*La marginea orașului*; *Noaptea la marginea orașului*; *Acele după-amiezi*; *Nu-ți fie teamă*). □ În secțiunea „Aniversări” sunt omagiați Grigore Ureche („cel adevărat”, adică scriitorul, evocat de către Aurel Rău), Charles Darwin (de către Victor Preda) și Simion Florea Marian (de către D. Florea-Rariște). □ La rubrica „Studii”, Ștefan Cazimir semnează o minuțioasă schiță de istorie a parodiei (***Despre arta parodiei în literatura română***), care se încheie astfel: „Existența parodiei este astăzi pe deplin îndreptățită și necesară. În promovarea literaturii noi, realist-socialiste, în combaterea obstacolelor care îi mai frânează creșterea, parodia poate și trebuie să-și spună cuvântul.” □ „Cronica literară” a revistei e asigurată de Victor Felea (care comentează volumul *Focurile sacre* de Aurel Rău, unde se relevă „un poet în plină expansivitate lirică”) și I. Valentin (care scrie ***Despre teatrul lui Mihail Sorbul***: „opera dramatică a lui Sorbul poate fi încadrată în realismul critic, deși satira

autorului e creionată «cu duhul blândeții»). □ În secțiunea „Carnet sovietic”, Ion Lungu citează și rezumă *Discuția despre realism* purtată în *Izvestia Akademii Nauk S.S.S.R.*, reținând mai ales observațiile lui T. L. Motîleva: „nu se pot șterge pur și simplu curențele moderniste ale artei din sec. XIX-XX, enumerându-le la rubrica «Antirealism». Principiile estetice care stau la baza naturalismului, impresionismului, expresionismului sunt profund false. Respingerea acestor principii din punct de vedere teoretic nu e o sarcină grea. Dar complexitatea problemei stă în faptul că fiecare din aceste orientări, îndepărtând pe artiști de realism – a lăsat în același timp urma sa în istoria artei realiste din secolul nostru. Scriitorii progresiști folosesc adesea anumite elemente ale curențelor moderniste, transformându-le, subordonându-le intenției lor, ideativ-creatoare.” □ La rubrica „Viața cărților”, Ion Vlad recenzează *Farmecul genezei* de Traian Coșovei („Instantanee precis notate, reflecții lirice prilejuite de peisajul deltei, asocieri originale mărturisesc asimilarea structurală a unor învățăminte prețioase.”), Constantin Vasiliu scrie despre *Derbedeii* lui Nicuță Tănase (care „ocupă [...] un loc de frunte” printre tinerii scriitori „din ultima vreme”), iar Toma Suciu comentează *Ultima poveste* a lui Radu Tudoran („ciudată, dar fermecătoare, de la prima până la ultima pagină”).

• „Tânărul scriitor”, nr. 4, publică o cronică a lui Perpessicius la *Tudor Vianu: Literatură universală și literatură națională*. □ Aurel Martin consemnează *Note la poezia lui Mihu Dragomir*. □ Ion D. Sârbu dedică textul cronicii dramatice lui *Horia Lovinescu: Hanul de la răscruce*. □ Eugen Luca semnează articolul *Lirism și prejudecăți poetice*: „Adevărata explicație a îndepărtării de viață a unor poeți – mai tineri sau mai puțin tineri – ține, cred, printre altele, de lipsa unei culturi politice serioase. Ei descoperă abia cum pe marii lirici ai naturii sau erosului și consideră că numai așa-zisele sentimente «etern umane» pot fi abordate poetic, uitând involuntar, poate, că există și mari lirici ai sentimentelor civice, că adesea liricii pe care ei înșiși îi prețuiesc au fost poeți cetățeni. Uitând – pe cât se pare – și un alt „amănunt” tot atât de important: setea de fericire, dragostea de libertate, strădania omului de a-și depăși condiția în luptă cu forțele vrăjmașe ale firii și societății, mândria de a aparține unui colectiv, dorința avută de a apropia viitorul și, prin el, eliberarea completă – sunt și ele sentimente „etern umane”, care se pretează, deci, a fi materie poetică. Riposta pe care neoestetizantii o dau enormității proletcultiste, după care lipsa de experiență sau de talent poate fi suplinită prin tematică socială, aduce foarte mult cu aprobarea acestei prejudecăți, deoarece neoestetizantii susțin că reușita e în funcție de abordarea unei alte tematici. De unde se vede că, în fond, în ciuda unor declarații zgomotoase de război, neoestetizantii sunt foarte aproape de proletcultiști, a căror tehnică o folosesc din plin.” □ Cornelia Ștefănescu scrie despre *C. Sandu-Aldea*.

• Articolul apărut în „Scânțea” din 14 aprilie (*Polemici cordiale sau invective?*) este reprodus și în „Viața Românească”, însoțit de o autocritică a

redacției: „Revista «Viața Românească» socotește că a greșit lăsând să găsească adăpost în paginile sale astfel de manifestări, își însușește critica organului central al partidului și își ia angajamentul față de cititori ca pe viitor să nu mai îngăduie repetarea acestor practici și să promoveze lupta de opinii principială, în spirit tovarășesc și de ținută pe care o presupune înfruntarea îndrăzneță a ideilor și argumentelor.” □ Numărul se deschide cu editorialul – semnat V.R. – *Veșnica tinerețe a leninismului*, în care sunt respinse câteva erori „revizioniste” recente. Mai întâi, acuzațiile formulate de mass-media occidentală privind „îngrădirea” libertății de creație în lagărul comunist: „Marxismul consideră că adevărata libertate o reprezintă conștiința necesității social-istorice. Libertatea autentică nu constă în presupusa «independență» față de legitatea naturală sau istorică, ci apare atunci când omul cunoaște și stăpânește legile obiective ale naturii și ale societății și devine constructor al lumii noi.” Cu argumente similare sunt respinse criticile „interne” ale unor „literați polonezi”: „Partidul răspunde față de popor nu numai pentru dezvoltarea economică și politică a patriei, ci și pentru viața spirituală și morală a societății socialiste. Pentru binele poporului și al literaturii, el îndrumă arta pe calea adevărului și întărește legătura cu masele de oameni ai muncii. [...] De altfel, ce-ar însemna practic neamestecul partidului și statului socialist în domeniul creației dacă nu a se da curs liber manifestărilor fătice ale ideologiei burgheze, apariției variatelor și virulentelor forme ale artei antirealiste și anti-populare?” Se trece apoi la erorile autohtone: „Să reținem că și la noi în discuțiile despre «spiritul modern» punându-se cu exclusivitate accentul pe modalitatea artistică: tradiționalism sau modernism, se estompau trăsăturile particulare ale metodei de creație contemporană. Ba n-au lipsit nici tendințe de preluare necritică a literaturii dintre cele două războaie mondiale sau a literaturii decadente din țările imperialiste înfățișate ca «ultimul cuvânt» al artei autentice.” În orice caz, concluzia de ansamblu este că „învățătura leninistă n-are numai o importanță restrânsă, concret-istorică, ci și una programatică, generală, că tocmai lipsa unei consecvențe și creatoare aplicări a leninismului explică anumite greutăți – confuzii de ordin dogmatic sau liberalist etc. – pe care le încearcă unii artiști și scriitori la noi”. □ Partea beletristică a numărului cuprinde poeme de Cicerone Theodorescu (din *Copiii cartierului*), Victor Tulbure (*Versuri regăsite*), Florin Mugur (*Oamenilor sovietici* – despre Lenin), nuvela *Hoțul* de Ieronim Șerbu, un fragment din romanul *Mitru* de Titus Popovici și povestirea satirică *Moșoc și atomul* de Geo Bogza. □ Un necrolog semnat V.R. marchează moartea lui Camil Petrescu: „Luciditatea, această calitate fundamentală a scrisului și personalității lui Camil Petrescu, rezuma într-o formulă desăvârșită voința superbă a omului modern de a nu ceda niciunei amăgiri, niciunei iluzii, niciunei prejudecăți.” □ La „Cronica literară” apare partea secundă din analiza lui Horia Bratu la *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu. Comentatorul indică oscilarea

romancierului între un „moment balzacian” al creației (în *Fuga, Boierii vechi și noi*) și unul „pozitiv” al creației (în *Datoria și Salata*), insistând însă mai ales asupra poeticii lui Pius Dabija, căreia i se reproșează „tezismul” și caracterul contradictoriu: „Simpla postulare a valorii permanente a realismului nu oferă nici pe departe perspectiva necesară pentru aprecierea concretă a sarcinilor și dificultăților care stau în fața artistului contemporan. Căci nu este vorba numai de «a zugrăvi după natură». Înțelegerea și interpretarea realităților contemporane, urmărirea și oglindirea traiectoriei contradictorii pe care o marchează evoluția evenimentelor în conștiința eroilor contemporani, deciziile pe care trebuie să le ia la tot pasul este [sic] departe de rezolvarea tematică pe care ne-o propune Pius Dabija ca soluție generală a tuturor artelor.” Cu toate acestea, ca „judecată de valoare globală”, Horia Bratu afirmă că „*Cronică de familie* este o operă care va rămâne. Ea cuprinde în sine toate valențele, cel puțin potențiale, care o pot scoate din anonimat și o fac una din operele semnificative ale literaturii noi, de după 23 August.” □ În rubrica „Discuții”, H. Badiu polemizează, în textul său *Note la o serie de articole despre realismul socialist*, cu textele publicate de George Munteanu în „Tribuna” și în „Steaua”, urmărind oscilațiile preopinentului său în jurul conceptelor de „modernism” și „modernitate”: „Spre liniștirea lui George Munteanu, trebuie [...] să declarăm că dacă realismul socialist respinge integral și fără compromisuri «modernismul» literaturii decadente și influențele pe care le pot exercita diferite curente care se fac ecoul acestui gen de modernism, el este în același timp pentru modernitatea autentică realistă a artei socialiste.” □ La rubrica „Pe drumul realismului socialist”, Dumitru Micu înregistrează *Evoluția poeziei lui Mihai Dragomir*: „Între poeții afirmați deplin în anii puterii populare, autorul *Războiului* e unul din cei mai preocupați de permanenta înnoire a creației prin amplificarea registrului tematic, primenirea expresiei, unul din cei mai neîmbлъnzіți dușmani ai anchilozării, pietrificării într-o singură formulă.” □ În secțiunea „Teorie și critică”, Ov. S. Crohmălniceanu depune *O depoziție în apărarea „Derbedeilor”*, apărând romanul lui Nicuță Tănase de acuzațiile „puritane” formulate de Dumitru Isac în „Tribuna”: „Nu mai încapе nicio îndoială. Cartea lui N. Tănase are într-adevăr o greșeală de concepție. Ea a fost scrisă așa cum a conceput-o autorul ei și nu cronicarul «Tribunei». [...] Cine cercetează fără obsesii puritane *Derbedeii* va constata că întâlnește destul de puține «vocabule triviale» și că autorul n-a abuzat folosind jargonul șmecherilor pentru a da culoare câtorva dialoguri.” □ Tot aici, pretextând că, „sub impresia «ardelenismelor» și a «neglijențelor formale», a tonului de predică și a rezolvărilor epice neîndemânatic tendențioase, stilul propriu al operei lui Agârbiceanu a rămas în afara orizontului critic”, I. Negoitescu își propune să descopere câteva *Valori stilistice în nuvelele lui Agârbiceanu*. □ La rubrica de „Cărți noi”, Ion Horea comentează *Versuri alese* de Victor Tulbure, Romul

MAI

1 mai

● În „Contemporanul”, Geo Bogza pătrunde pe spațiul editorial destinat lozincii („Trăiască 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc!”) și dedică Sărbătorii Muncii o *Romanță*, încadrată în chenar roșu. □ G. Călinescu inserează, la „Cronica optimistului”, câteva „lozinci ale naturii”: „[...] Fântâna mea îmi evocă susurul izvoarelor, clipeala râurilor, huruitura cascadelor, rostogolirea solemnă a Dunării, care ne unește cu Uniunea Sovietică, cu Bulgaria, cu Iugoslavia, și cu Ungaria. Fântâna mea deci cântă: Salut fierbinte marelui popor Sovietic, constructorul comunismului! Salut frățesc oamenilor muncii din Republica Populară Bulgaria! Salut frățesc oamenilor muncii din Iugoslavia! Salut frățesc oamenilor muncii din Republica Populară Ungară! Și cum havuzul meu semănă cu un canal, visez că trec pe un vapor prin canalul de Suez, redevenit liber, și mă-ndrept spre țările Asiei. Apele mele cântă atunci: Salut călduros popoarelor din Birmania, Indonezia, Afganistan, Egipt, Siria, Liban și alte țări care luptă pentru pace, pentru întărirea independenței naționale și a suveranității lor de stat: Salut călduros marelui popor indian!” (*Chemări de 1 Mai*). □ În articolul *Trandafirii învingători*, Eugen Jebeleanu își exersează expresivitatea: „Cu fiecă nouă 1 Mai, tot mai mulți sunt trandafirii care împodobesc pletele patriei noastre, de atâtea ori năclăite de sângele nevinovaților. Arde sub cizma de fier, împrejurul ei, și arde și-n ea. E un jar de trandafiri pretutindeni, din Septentrion până la insula Dezolării. Înaltă-ți, 1 Mai, trandafirii! Din pământul ce-nfrânge larma, suie-i ca pe tot atâtea guri de foc! Sunt gurile eroilor, martirilor, luptătorilor căzuți pentru tine... Și cântă cântarea trandafirilor învingători.”. □ D. D. Roșca alege ca, „după ani lungi de tăcere”, să revină în actualitate, pentru a combate cu „dezgust și revoltă”, în articolul *Ispita de a exista... a domnului Cioran*, „o carte întunecată și lipsită de omenie, carte publicată de un român la o editură vestită în Franța și în lume [...], întristătoarea *Ispita de-a exista* (*La Tentation d'exister*) a d-lui E.M. Cioran”: „Scriu despre cartea aceasta nu spre a semnală importanța sau chiar și numai noutatea ideilor pe care ea le conține – *Ispita de a exista* nu conține așa ceva, – ci scriu fiindcă, analizându-i cuprinsul, voi reuși, cred, să scot la lumină câteva trăsături sufletești ale unui autor aproape neverosimil de încântat de inteligența sa, autor care a intercalat în sumbra-i carte (la prima vedere, în mod cu totul gratuit) câteva pagini atât de lipsite de pudoare și de adevăr despre originea și caracterul poporului român, încât calomniile debitate în ele întrec în virulență tot ce până azi a fost pus în spinarea poporului nostru de cei care nu ne iubesc. Autorul *Ispitei de a exista*

merge atât de departe încât neagă rostul de-a fi al țării noastre. Îndrăzneala aceasta, evident, nu și-o sprijinește pe argumente – d-sa nu se îndeletnicește niciodată cu așa ceva – ci construind o imagine mincinoasă a poporului român, cu epitete pronunțate pe tonul sentențios al omului care vorbește cu autoritate de la înălțimea unei «lucidități» pe care acest calomniator al patriei sale și-o crede monopol personal. [...] Cine a citit cu atenție *Ispita de-a trăi*, dar chiar și cine a reținut numai semnificația numeroaselor fraze reproduse de noi în cele precedente, poate să-și dea seama că disperarea autorului acestei cărți e o simplă poză. Izolându-se de realitate, pe care ne spune c-o urăște, autorul *Ispitei* face pe fachirul care-și contemplă de aproape un pătrat de secol vârful nasului! Și care, departe de a se urî pe sine, cum declară, și de-a culege de-aici te miri ce voluptate, își cultivă și-și exaltă însușirea care pare a fi punctul de greutate al fizionomiei morale a d-sale, își cultivă, cu cele mai savante și variate mijloace, vanitatea... Să ne mai minunăm că ea a crescut așa de mare! Și, ca orice vanitos mare, excepțional de mare, autorul *Ispitei*, incapabil de-a ieși din prăpastia scumpului său eu, nu iubește oamenii, cum nu iubește nici lucrurile. [...] Iată-ne acum ajunși la locul unde suntem în măsură să răspundem, motivat și controlabil, la întrebarea: *De ce a batjocorit E.M. Cioran țara și poporul român?* Este evident că, adăugată la celelalte negații absolute, negarea rostului de a fi al poporului român nu venea să contribuie decât cu foarte puțin la potențarea fondului întunecat al cărții d-sale. Pe planul acesta, cartea ar fi făcut deci impresia «tare» și fără paginile unde se vorbește despre noi. Ponegrirea noastră a servit însă la altceva, a servit în cel mai mare grad, și grad mai dinainte calculat de cel ce a făcut-o. Săvârșită de un român, ponegrirea poporului român venea să dubleze «scandalul literar» cu unul moral. Și acest fapt, transformând, ieftin, *Ispita de-a exista* într-o carte poate unică în felul ei, aducea nestăpânitei vanități a autorului ei cea mai mare satisfacție din câte acesta e în stare să simtă: autorul devenea dintr-o dată ceea ce dorise atât de intens să devie: devenea «un caz»! Și nu «un caz» oarecare, ci un caz *unic*... «Cazul» a fost semnalat aici, în țara pe care dl. E.M. Cioran a calomniat-o fără nicio rușine, și într-o formă atât de perfidă... Încă o satisfacție adusă nemăsuratei vanități a d-sale. Fiindcă cel ce semnează aceste rânduri ar fi scris oare aici despre *Ispita de-a exista*, dacă ea n-ar fi conținut acele pagini infame?».

4 mai

- În „Scânteia tineretului”, Haralamb Zincă publică, sub titlul *E dulce benzina românească*, fragmente din romanul său *Ultima toamnă* care surprinde aspecte „din lupta ilegală a U.T.C.-ului în anii războiului antisovietic. La uzina *Ferom S.A.* din București, uteciștii împiedică plecarea unor tancuri hitleriste spre front. Un rol hotărâtor în această acțiune îl are ucenicul Gică Moțoc, de puțină vreme primit în organizație, care dovedește însă cu acest prilej mult curaj și sânge rece. Siguranța antonesciană deschide o anchetă, dar cercetările,

lovindu-se de hotărârea de luptă a tinerilor muncitori, nu-și ajung scopul. Sabotajul uteciștilor a fost o contribuție de preț la lupta poporului împotriva regimului fascist.” □ Felicia Dan semnează recenziile noii sale cărți, *Ultima poveste* (Editura Tineretului, 1956), „o istorisire închinată hotărârii dintre copilărie și adolescență, celor din urmă jocuri ale vârstei lipsite de griji mari, chiar când nu e prea răsfățată, și primelor acțiuni care maturizează brusc, punând, poate, temelia evoluției viitoare.” Cei patru eroi, „trei copii de țăran și un liceean, fiul șefului de gară” trec „de la basmele ascultate cu pasiune și crezute pe jumătate, de la construirea unui telegraf de amatori și a unui automobil cam bizar, deci de la o existență a lor, cu preocupări proprii, desprinsă oarecum de realitatea zilnică, amărâtă, a satului din anii războiului, la salvarea unor internați polonezi, evadați dintr-un lagăr.” Ancorarea în „realitatea vieții”, „trezirea în cititor a gustului pentru tehnică”, prezența „duhului vremii” sunt, în opinia recenzentului, principalele merite ale cărții.

5 mai

- „Tribuna” marchează aniversarea a 12 ani de la încheierea războiului, fapt celebrat de eseu lui Romulus Rusan (*Acum doisprezece ani*). □ În *Poetul rapsodiilor de toamnă*, D. Florea-Rariște semnaleză împlinirea a 20 de ani de la moartea lui G. Topârceanu. □ La „Cronica literară”, Monica Lazăr comentează volumul lui Nicolae Țic, *A doua moarte a lui Anton Vrăbie*, punctând *Avantajul și riscul excepționalului*: „toate aceste deficiențe se datoresc exclusiv unei viziuni eronate [naturalismul – n.n.], unei înțelegeri false a ceea ce trebuie să fie într-o operă literară tensiunea dramatică – și nicidecum lipsei de talent a autorului”. □ Mircea Zăciu publică eseu *Ideea de „roman”*, remarcând faptul că, spre deosebire de literaturile occidentale, „la noi s-a petrecut un fenomen curios: teoria romanului (în sensul primar, limitat al termenului) precede marile creații, apariția ideii de «roman» fiind legată înainte de toate de răspândirea masivă a operelor străine”.

8 mai

- În „Munca”, L. Voica îl evocă pe G. Topârceanu la 20 de ani de la moartea poetului.

9 mai

- Cu ocazia împlinirii a 12 ani de la eliberarea Cehoslovaciei, „Munca” publică un *Mic monolog al unui scriitor în luna mai* al scriitorului cehoslovac Josef Sekera.

10 mai

- În „Contemporanul”, Tudor Arghezi publică *În loc de tabletă*, o scrisoare („un document de multiple semnificații”), adresată soției lui Pompiliu

Constantinescu, la „împlinirea a 11 ani de la moartea criticului”: „Stimată Doamnă Constantinescu, Ca unul ce am cunoscut în toată valoarea lui, pe regretatul dvs. soț Pompiliu Constantinescu, ați întrebat, probabil, ca dintr-un sentiment de nostalgie, pe fiica mea Mitzura, dacă-mi mai aduc aminte de el... Vă cer iertare, dar îndoiala din întrebarea dvs. mă afectează. Că mă gândesc la Pompiliu Constantinescu, dispărut atât de tânăr și în plină lumină a zborului, săgetat în frumoasa lui înălțare, de câte ori scot din bibliotecă o carte, ar fi mult prea puțin. El îmi e continuu prezent și actual. Intellectul variat și spiritul lui de sinteză, dovedit în tot ce a scris și gândit, întotdeauna rectilin, inspirat și corect, în contrast cu alte condeie critice din timpul lui, șerpuitoare între abilități profesionale și oportunism, a lăsat, pierind, un gol adevărat în scrisul românesc: golul onestității literare. N-am cunoscut gând mai cinstit și stil mai adecuat conștiinței lui lapidare. Îl aștepta în universitate catedra unui mare îndrumător și în literatură o încoronare a meritelor lui unice. Atitudinii dvs. de clasică soție, care ați știut să-i păstrați prezența intactă, permiteți-mi, ca folosindu-mă de prilej, să-i aduc cele mai admirative omagii. Tudor Arghezi. P.S. S-ar zice că am ținut neapărat să vă demonstrez, acum când mâna nu îmi mai suportă penița, cât sunt de prost dactilograf. 20 febr. 1957”. □ Aurel Martin, în articolul teoretizant *Dimensiuni ale realismului socialist*, sistematizează: „Există trei noțiuni care definesc trăsăturile fundamentale ale spiritului literaturii realist-socialiste. Aprofundarea lor teoretică, desfăcută de orice chingi dogmatice și înțelegerea lor practică în adevărata lor esență, ar duce neîndoielnic la elucidarea unor probleme deosebit de importante ale artei noastre contemporane, mai cu seamă pentru că noțiunile la care ne referim sunt printre cele mai combătute, mai răstălmăcite și mai urâte de către dușmanii creației puse în slujba idealurilor socialiste. Aceste trei noțiuni sunt libertatea de creație, caracterul popular al artei autentice și partinitatea comunistă, legate strâns una de alta, presupunându-se inevitabil una pe alta în viziunea realist-socialistă și completându-se firesc în logica reflectării artistice a realității. A încerca negarea uneia sau ruperea ei organică de celelalte, ar însemna, în fond, sărăcirea tuturor; înțelegerea lor greșită poate ușura receptarea unor influențe deosebit de primejdioase ale esteticii burgheze”. □ Cu prilejul unui medalion *G. Topârceanu*, Radu Popescu face observații asupra dinamicii tranzacționale din literatura română: „O literatură nu trăiește numai prin figuri geniale ca Eminescu, Sadoveanu sau Arghezi, ci prin acea mulțime de scriitori care merg pe drumul marilor creatori, care șlefuiască pe toate fețele mineralul prețios cuprins în opera acestora. O poezie română cu douăzeci, treizeci de Eminescu, e o himeră; o poezie română numai cu Eminescu, e o absurditate și chiar o monstruozitate. Eminescu nu poate apărea din neant. Arghezi face bilanțul unei întregi serii de poeți și se realizează și se valorifică valorificându-i pe toți deodată. Poezia română îi datorează tot lui Eminescu, dar Eminescu îi datorează mult lui Alecsandri și lui Bolintineanu și lui Heliade. Un mare poet

ia și dă. Un poet nu chiar atât de mare, dar cu adevărat poet, poate că numai dă. Topârceanu a fost un poet original și îndrăzneț, mai ales prin poziția lui înțeleaptă și realistă.”.

11 mai

- „România liberă” expediază o notă de *Salut revistei „Flacăra”*, cu ocazia „împlinirii a cinci ani de apariție”, enumerându-i-se totodată și principalele realizări în muncă: „De o jumătate de deceniu, în peste o sută de numere, această publicație informează cititorii asupra succeselor oamenilor muncii din patria noastră în construirea socialismului, oglindește evenimentele cele mai însemnate din țară și de peste hotare, publică lucrări beletristice ale scriitorilor noștri de seamă”.

- În „Scânteia”, la rubrica „Cronică literară”, Dumitru Micu analizează *Cronică de familie* de Petru Dumitriu, roman care, situat în continuarea unei „vaste, continui tradiții anticapitaliste” (în care intră – în ciuda unor scăpări cum ar fi „o atitudine de binevoitoare înțelegere, chiar de venerație” față de boierii „de neam” – *Ciocoii vechi și noi*, *Neamul Comăneștenilor*, chiar *Răscoala*), oferă „tabloul cel mai complex ce se cunoaște până acum în literatura noastră al destrămării moșierimii ca clasă, datorită legilor obiective ale dezvoltării social-istorice, tabloul descompunerii întregii societăți burghezo-moșierești. O carte ca aceasta nu se putea scrie decât în vremea noastră, într-o perioadă în care soarta clasei moșierești a fost definitiv pecetluită de istorie. [...] Sub influența ideologiei celei mai avansate a epocii noastre, autorul *Cronicii de familie* deslușește esența inumană a moșierimii, – inumană, nu datorită cine știe căror misterioase determinări biologice, ci datorită poziției ocupate de această clasă în societate, poziție obiectiv pusă de-a curmezișul posibilităților de afirmare a ceea ce e înălțător în om.” Apreciată pentru „ingeniozitatea construcției”, pentru „arta construirii eroilor” (ale căror „mobiluri individuale” sunt determinate „prin apartenența de clasă”), situată în descendența clasicilor și a lui Balzac, pentru pictura – „cu o maturitate artistică sporită față de toate scrierile anterioare ale autorului” – a mediului „vieții sociale și intime a marilor latifundiași, încadrat într-o viziune critică a întregii societăți exploatare”, pentru „autenticitate[a] și forța artistică” (deși inegală), *Cronica de familie* „reprezintă o cucerire de seamă și un imbold în dezvoltarea literaturii noi”. În opinia lui D. Micu, cartea lui Petru Dumitriu reprezintă o strălucită punere în fabulă a tezei determinismului istoric: „Interpretând trecutul în lumina ideilor marxist-leniniste, cartea demonstrează – nu discursiv, ci prin forța imaginilor de mare vigoare artistică – inevitabilitatea prăbușirii moșierimii și a întregii societăți întemeiate pe exploatare, dreptatea procesului de dărâmare a putredei orânduiri burghezo-moșierești și caracterul necesar al acestui proces, faptul că transformarea revoluționară a societății noastre e determinată de legile obiective ale dezvoltării sociale.”

• Secțiunea *Notelor bibliografice* a „Scânteii tineretului” semnaleză apariția, la editura Tineretului, a volumului *Cheia pivniței* de Karl Veken, o prezentare cronologică a unor „întâmplări din istoria Germaniei, din lupta comuniștilor germani pentru libertate și bunăstarea poporului lor”, urmărind „procesul maturizării și trezirii conștiinței politice a tinerilor germani cinstiți.” Același număr publică poeme semnate de Aurel Storin, *Trandafirii roșii* și *Dezlănțuirea primăverii* și Al. Andrițoiu, *Salcâmi* și *Anotimpuri*.

12 mai

• În „Tribuna” apar poeme semnate de Dimitrie Stelaru (*Unde e dragostea mea*), Petre Stoica (*După trecerea albelor zăpezi*; *Visător*) și George Lesnea (*Cetatea Neamțului*). □ În articolul „**Reflecțiile**” d-lui *Ierunca*, Valentin Lipatti polemizează cu articolul redactat de „transfug” pentru *Istoria literaturilor*, cel de-al treilea volum din „Enciclopedia Pleiadei”, îngrijit de Raymond Queneau. „Istoricului literar improvizat” i se reproșează că a făcut în acel text „apologia gândiriștilor, legionarilor, dadaștilor, emigranților și renegaților”, pentru ca articolul să se încheie cu următoarea tiradă: „Cine-i dă dreptul domnului Ierunca să măsluiască literatura română în ochii milioanei de cititori din lumea întreagă? Conștiința domniei sale de «român verde»? De ce nu-și păstrează valorificările ultra-impresioniste pentru eseuri personale, ca domnul Cioran, bunăoară? Poți oare să scrii într-o carte de geografie că Madagascarul e mai mare decât Africa, într-una de chimie că aurul nu e metal, într-un manual de istorie că Napoleon Bonaparte nu l-a putut egala în vitejie pe generalul Boulanger? Desigur că nu. Atunci de ce domnul Ierunca – profitând de faptul că lumea nu ne cunoaște scriitorii – răstoarnă raporturile reale, răstălmăcește epoci și opere, prin vorbe de glorios patriarh al criticii, și practică sistematic abuzul de încredere față de cultura românească?” □ La „Cronica literară”, Radu Enescu comentează *Roata cu șapte spițe* de Dominic Stanca: „Deși povestirile sunt inegale ca valoare, deși psihologia personajelor nu este îndeajuns de adâncită și nuanțată, *Roata cu șapte spițe* constituie creația remarcabilă a unui talent care îndreptățește cele mai bune speranțe.

15 mai

• În „România liberă”, Boris Buzilă recenzează romanul *Groapa* de Eugen Barbu, subliniindu-i originalitatea și preferând utilizarea, în situația ilustrării raportului cu alte creații anterioare de gen, a conceptului de „afinitate”, în locul celui, mult prea servil, de „influență”: „Prin afinități de inspirație, *Groapa* lui Eugen Barbu aparține acelei tradiții scriitoricești care, de la Villon încoace a dat viză de intrare în literatură oamenilor de la periferia societății: pungașului și haimanalei, cerșetorului și femeii pierdute. Încadrându-se într-o tematică cu semnificații universale cartea descinde, în același timp, dintr-o literatură cu specific românesc: în proză – romanele închinete Bucureștiului de odinioară și îndeosebi mahalalei ca, de pildă, trilogia *Bariera* a lui G.M. Zamfirescu și unele

scrieri ale Sărmanului Klopstok (Paul Mihăescu); în poezia – lirica argheziană (*Flori de mucigai*) și *Cânticele țigănești* ale lui Miron Radu Paraschivescu. Față de aceste creații înrudite și precedente, cartea lui Eugen Barbu nu se află însă într-un raport de subordonare. Ne aflăm înaintea unei opere, deosebită de ceea ce s-a realizat până acum în acest domeniu, o scriere în care prozatorul, refractar acelor înrâuriri care i-ar fi putut coplesi personalitatea artistică, aduce un considerabil aport de noutate.”. (*Groapa, de Eugen Barbu*).

16 mai

• „România liberă” anunță decesul lui Camil Petrescu, „în noaptea de 14 crt., la orele 23.40”, „după o grea suferință”, „la locuința sa din București”. Este publicat și un comunicat comun din partea „Academiei Republicii Populare Române, Ministerului Învățământului și Culturii, Uniunii Scriitorilor”: „Datorită contribuției aduse la tezaurul nostru spiritual, Camil Petrescu rămâne unul din cei mai mari scriitori ai literaturii române și unul din cei mai de seamă reprezentanți ai geniului artistic al poporului nostru”. O notă finală din grupaj menționează: „Pentru organizarea funeraliilor acad. Camil Petrescu s-a constituit o comisie formată din: Acad. St. Milcu – secretar prim al Academiei R.P.R., Ion Pas – adjunct al ministrului Învățământului și Culturii, acad. Alexandru Rosetti, acad. Stancu Zaharia, Ion Marin Sadoveanu, Eugen Jebeleanu, Mihai Gafița. [...] Adunarea de doliu va avea loc în sala Academiei R.P.R. în ziua de vineri 17 mai la orele 16, iar înhumarea va avea loc la cimitirul Bellu, la orele 18”. □ Un anunț similar apare și în ziarele „Scânteia”, „Scânteia tineretului” și „Munca”.

• În „Scânteia tineretului”, H. Rohan recenzează cel de-al treilea volum, *Regele Palaelibus*, din ciclul *Paravanul de aur* al lui I. Ludo, un „roman pamflet” în care prozatorul nu este interesat de „documentul în sine”, ci surprinde, în viziunea recenzentului, „ridicolul, farsa, motivele de satiră și ironie. Necruțător cu falsul și trădarea, demagogia și ipocrizia, mâniat de terfelirea celor mai nobile aspirații ale omului, el pleacă de la aprecierea că tot ce s-a petrecut între cele două războaie mondiale, în viața politică dominată de interesele de clasă ale burgheziei și moșierimii române, în cap cu monarhia, este atât de abject încât nu merită decât batjocura cea mai ucigătoare, nimicirea prin ridicol a oricăror circumstanțe atenuante pe care necunoașterea faptelor le-ar putea naște în mințile celor naivi. Înverșunarea pe care o pune în demascare îl face să caute în document acele laturi care pot trezi râsul maxim, râsul justițiar.” Sarcasmul și ironia crudă devin procedee frecvent utilizate în discurs pentru a „înfiera” „politicienii lingăi” – „carolingienii”, dar și figurile politice dominate, Carol, Chamberlain, Hitler, oclutate sub masca unor personaje revelatoare în acest sens: Jean Tehaș, „un lingău jalnic, fără reticențe, poftind la putere cu prețul oricăror umilinți”, Crai Voevod, „un lingău îndrăzneț, sigur pe sine, care n-arc nevoie să se umilească pentru a-și atinge

scopurile, ci se bizuie numai pe îndemânarea lui de trișor”, aflat în grațiile lui Carol, Arghir, „un lingău din vanitate, din setea de onoruri: el se consideră capul cel mai luminat al țării – în afară de rege”, Traian Săpunaru, „lingău din megalomanie: el se consideră viitorul führer al țării, Titulescu, „om politic burghez, sensibil care, derutat de prăbușirea internă a țării, nu găsește destulă putere să se opună energic fascizării, fiindcă se prăbușește el însuși, ajungând să nu mai creadă în nimic.” Mai mult, figura-pivot a narațiunii, monarhul, reprezintă, în viziunea recenzenților, „regele lichelelor, regele perversilor, regele șperțarilor, regele mincinoșilor, al demagogilor, al cinicilor”, „regele intriganților, regele cocotelor, regele taților denaturați, regele fraților denaturați, în sfârșit, regele agenților finanței străine”!!! În această interpretare, cartea transmite „o chemare la a nu uita trecutul, un stimulent la ridicarea conștiinței politice și la creșterea răspunderii maselor față de destinul țării.” □ Aceeași ediție a ziarului publică un articol comemorativ colectiv în memoria lui Camil Petrescu, decedat în noaptea de 14 mai 1957, „un spirit pasionat, lucid și original”, care „a participat activ la diferite acțiuni pe tărâm socio-cultural, aducându-și contribuția sa valoroasă în dezvoltarea culturii noastre, în opera de ridicare culturală a maselor populare.”

17 mai

● La pagina întâi a „Contemporanului”, într-un grupaj, G. Călinescu scrie articolul-necrolog **A murit Camil Petrescu?** („Vai, ce greu mi-este să vorbesc despre acest mare cerebral și despre strălucita lui operă literară sub imperiul miezului de noapte care l-a înghițit deodată vederii mele! Durerea însăși, în stupoare, nu cântă sonor. Aș fi voit să-l laud, fiind de față, să-l aprob și să-l combat, cum făceam, spre a mă bucura de inocenta lui spontaneitate. Înainte de a întreprinde această faptă, gravă, de-a vorbi liniștit despre eternul îndepărtat, trebuie să învăț că în ordinea zilelor curente Camil Petrescu cel tangibil a murit. Azi, acest lucru mi se reprezintă ca imposibil, ca o enormă greșeală de tipar.”), iar George Ivașcu îl comemorează pe **Intellectualul adevărat** („... Îl văd printre zețarii unei obscure tipografii, grijuliu asupra ultimei virgule la un interviu dat prin 1943, când fiecare cuvânt spus – și, uneori, nespus, – putea avea o greutate și o semnificație neobișnuite. Atunci l-am cunoscut pentru prima oară pe *omul* Camil Petrescu, după ce citisem pe poet, pe autorul dramatic, pe romancier, pe eseist, pe ziarist. Figura lui, cu ovalul ascuțit, viu animată de ochii care, sub fruntea înaltă, sfredeleau concentric și interogativ, sugera intelectualitatea însăși. Când, mai apoi, l-am regăsit în paginile presei devenită – într-adevăr și în sfârșit – a noastră, Camil Petrescu era întocmai cel așteptat de noi toți: alături de popor, alături de clasa muncitoare, însuflețit de avântul ei răscolitor, purtând în slova lui efervescente noi și în priviri fosforescente inedite.”).

- Ovid S. Crohmălniceanu publică în „Scânteia” un articol intitulat *La moartea lui Camil Petrescu*, în care, pornind de la afirmația din *Adenda la Falsul tratat*, „Câtă luciditate, atâta dramă”, reconstituie profilul scriitorului ca model al personajelor sale și, deopotrivă, ca model al artistului „înnaintat” – prin opera din perioada interbelică – și profund angajat – prin scrierile apărute după război -, care, sub influența ideilor marxist-leniniste, a creat o operă de mare actualitate și de mare valoare: „Ideile marxism-leninismului în problemele social-istorice au ridicat luciditatea, căutată cu atâta îndărătnicie de conștiința lui Camil Petrescu, la punctul ei cel mai înalt. [...] Luciditatea lui netrădată niciodată, dar susținută acum de o participare nemijlocită la edificarea lumii socialiste l-a ținut pe Camil Petrescu prezent mereu în cea mai vie actualitate.”

- „Scânteia tineretului” publică poeme de Elisabeta Costin – *Tânăr inginer* și Nicolae Barbu – *Ilinca* și *Liniști*, dar și două articole *laudatio* semnate Ana Novac – *Ne angajăm* și Lucian Raicu – *Ce-i datorăm* dedicate lui Camil Petrescu, un „căutător de adevăr”, „unul din cei mai complecși, mai gravi, mai necruțători în lupta cu prejudecățile, cu ipocrizia, cu minciuna de toate felurile”, cel care a intuit, „dincolo de miticism și de zeflemeaua perpetuă seriozitatea lui Caragiale.”

18 mai

- În „Scânteia” este publicat un articol dedicat dispariției (în noaptea de 14 mai) a academicianului Camil Petrescu. Articolul, care reprezintă și mesajul Academiei R.P.R., al Ministerul Învățământului și Culturii și al Uniunii Scriitorilor, schițează în termeni elogioși parcursul biografic și literar al unui scriitor angajat, care a fost „un om între oameni”. Articolul precizează, în egală măsură, componența comisiei desemnate pentru organizarea funeraliilor, formată din St. Milcu, secretar prim al Academiei, Al. Rosetti, Z. Stancu, Ion Marin Sadoveanu, E. Jebeleanu, Mihai Gafița.

- „Scânteia tineretului” publică două poeme ale lui Victor Tulbure, *Cosânzeana* și *Unui confrate*, precum și schița *O încurcătură „amoroasă”* de Ion Băieșu.

19 mai

- „Tribuna” publică mesajul comemorativ oficial (semnat de Academia R.P.R., de Uniunea Scriitorilor și de Ministerul Învățământului) prilejuit de moartea lui Camil Petrescu, considerat drept „unul dintre cei mai mari scriitori ai literaturii române și unul din cei mai de seamă reprezentanți ai geniului artistic al poporului nostru”. □ La „Cronica literară”, Monica Lazăr comentează defavorabil trilogia *Războiul iobagilor* de I. D. Mușat, numind „slăbiciunea generală a romanului”: „Ferindu-se [...] de orice implicație pătimasă, tratând egal ca viziune toate episoadele cărții, autorul a atins cealaltă extremă, aceea a

nivelării momentelor conflictului. Există o tensiune egală, sau mai bine zis o lipsă de tensiune în prezentarea momentelor de luptă, iar modul abrupt în care ni se aduce la cunoștință prinderea lui Doja are din păcate un efect de prea scurtă durată.”

- În „Scânteia tineretului” I. Gheorghe publică poemul *Dragostea tractoriștilor*.

22 mai

- Moare G. Bacovia.

- „Scânteia tineretului” publică un medalion comemorativ G. Bacovia prilejuit de moartea poetului, a cărui operă a fost interpretată de către „critica burgheză” ca „produs al unei imaginații malade, bânuite de neliniște, de atracția putreziciunii și a morții, caracteristică unui individualism exasperat. Dar poezia lui Bacovia este ecoul agoniei unei clase și totodată un protest împotriva societății burgheze, a acelei societăți care prin exploatare și asuprire zdrobește omul, împingându-l la pragul disperării.” Revizuit prin grilă ideologizantă, poemul bacovian „a denunțat lumea burgheză și a deplâns suferințele mulțimii ca pe propriile suferințe.”

23 mai

- În „Scânteia” e publicat un articol nesemnat, intitulat *În problema moștenirii culturale*, în care, pornindu-se de la ideea continuității existente între cultura socialistă a prezentului și cultura trecutului, se subliniază necesitatea recuperării acestei „moșteniri”, în măsura în care „Asimilarea tradițiilor valoroase ale trecutului, transformarea lor într-un bun al maselor de oameni ai muncii constituie o parte integrantă a vastei revoluții culturale care se desfășoară în țara noastră. [...] Trecutul ne-a lăsat o cultură națională legată de popor și prin aceasta mereu vie; ea nu poate fi însă confundată cu ceea ce în cultura trecutului a fost reacționar, dușmănos poporului.” Tributară, în mod declarat, învățăturii marxist-leniniste, impunerea recuperării selective a patrimoniului cultural al epocilor trecute face parte din arsenalul de strategii legitimize pe care elita politică a obsedantului deceniu îl exploatează din ce în ce mai intens, îndeosebi în contextul relativului „dezgheț” din perioada ulterioară morții lui Stalin. În acest proces, selecția potrivite grilei ideologice a prezentului se impune ca o necesitate absolută, mai ales în condițiile în care „s-au manifestat în ultimul timp tendințe neprincipiale de preluare în bloc a unor autori și opere contradictorii – din moștenirea culturală națională și din cultura universală – precum și de „reconsiderare” necritică a unor curente predominant sau pe de-a-ntregul decadente.” Ilustrativ în acest sens i se pare autorului articolului prezentarea lui Rilke, realizată în nr. 12/1956 din „Steaua”, de către Lucian Blaga, demers stigmatizat ca încercare de „reabilitare a ermetismului” și a „poeziei absconsului” – manifestări ale

descompunerii culturii burgheze”, ca și „filozofia disperării”, evocată de poet în articolul citat. Sunt prezentate apoi, tot din categoria contraexemplilor, cazurile lui N. Iorga și O. Goga („sanționați” ideologic pentru aderarea la concepții ale ideologiei burgheze), al lui C. Brâncuși – a cărui operă abstractă, tributară „tendențelor decadente din Occident”, este, în egală măsură taxată ca irecuperabilă, și al lui Panait Istrati, sancționat și el pentru abandonarea, în ultima etapă a creației, a idealurilor clasei muncitoare.

• Cu ocazia „Decadei culturii R.S.F.S. Ruse”, Paul Diaconescu recenzează, în „Munca”, volumul de *Opere alese* al Verei Imber. □ Același cotidian anunță moartea lui G. V. Bacovia.

24 mai

• În „Contemporanul”, se publică, sub titlul *Camil Petrescu inedit*, părți dintr-„un *Glosar tehnic al limbii literare*”, text descoperit „printre numeroasele caiete de lucru”. Editarea fragmentelor în presă este însoțită de următoarea notă: „Marginalul înscris pe copertă: «Memento (ca să fie prezentă bogăția limbii)» precizează îndeajuns de sugestiv scopul căruiia îi era destinat acest caiet. Durerosul sfârșit al autorului *Unui om între oameni* se pare că a întrerupt migăloasa și nobila trudă. Astfel, cu excepția ultimelor patru pagini în care sunt glosați diferiți termeni – în special după criteriul sinonimic, și unde apar indicații ca: «Locuțiuni muntenești, moldovenești, bănățene-ardelenești» – restul paginilor, însemnate alfabetic, au rămas albe. Totuși, în prima parte a *Glosarului* au rămas, din fericire, două substanțiale însemnări – ca un fel de prefață – intitulate: *Considerații tehnice* și *Limba literară* pe care le publicăm mai jos. Din câte se pare textele nu erau – în această formă – destinate tiparului; ca și multe alte însemnări din caietele lui Camil Petrescu, ele poartă pecetea «laboratorului de creație». Prezentând însă un interes cu totul deosebit – atât prin teza specială a scriitorului cu privire la limba literară, cât și prin numeroase elemente ajutătoare înțelegerii particularităților creației lui Camil Petrescu – ne-am permis să încredințăm aceste rânduri tiparului”. □ Necrologul redactat de Uniunea Scriitorilor din R.P. Română, Ministerul Învățământului și Culturii este preluat și în paginile „Contemporanului”: „s-a stins din viață în dimineața zilei de 22 mai, la locuința sa din București, poetul G. Bacovia, fruntaș al poeziei românești din ultimele decenii. [...] De la Eminescu încoace, destinul nefericit al lui G. Bacovia a fost poate cea mai revoltătoare ilustrare a soartei poetului în inumanul regim burghezo-moșieresc”. □ Grupajul „Omagiul lui Camil Petrescu” include articole semnate de: Ion Pas (*Mărturisire*), V. Vântu (*În lumea manuscriselor lui*), Geo Bogza (*O oră cu Camil Petrescu*). □ La „Cronica literară”, Radu Popescu încearcă, în *Discobolul*, o analiză globală a operei lui Camil Petrescu: „A fost un om de mare cultură, de cultură sistematică și academică, școlit, metodic, tobă de carte. Aceasta l-a situat dintr-odată în primul rând al scriitorilor «moderni», cu

adevărat și autentic moderni. Modernismul lui Camil Petrescu a constatat în mod esențial, în această nevoie de a gândi fiecare problemă și viața în ansamblul ei, în cadrul unor concepții unitare, armonioase și științifice. De aci, această tendință teoretizatoare care a uluit pe contemporanii săi. I-a uluit, evident, apariția acestui om care într-o polemică izvorâtă din cine știe ce cauză meschină și personală, și dusă cu argumentele triste ale științelor de cafenea, situa dintr-odată problema într-un vast peisaj de idei, și pune în mișcare un formidabil aparat teoretic și științific. [...] Camil Petrescu a introdus în literatura noastră, acum vreo treizeci și ceva de ani, punctul de vedere al intelectualității savante, imperativul a ceea ce s-a numit foarte multă vreme conștiința teoretică a omului modern. De aci rolul ideilor, al cunoașterii, al lucidității, în opera lui Camil Petrescu. De aci, capacitatea lui de manifestare multilaterală, de la poezia lirică la eseu filozofic și la critica literară. De aci, reacțiunea lui violentă împotriva calofiliei, el fiind unul din primii scriitori preocupați de a scrie *adevărat*, și nu de a scrie *frumos*. Și totuși, ce frumos scria!... A fost deci un filozof, și din această cauză, victimă a multor erori, căci, vrând-nevrând, inteligența lui superioară s-a mișcat mai ales în spațiul școlii burgheze, adică al filozofiei idealiste, dar s-a mișcat nemulțumită, setoasă și revendicativă, căutând un adevăr și un sistem pe care-l presimțea, dar nu izbutea să-l găsească. În această epocă, travaliul său intelectual a fost imens, și extraordinar de emoționant și extraordinar de fecund, în sensul că investigând pătrunzător și nesatisfăcut toate formulele gândirii burgheze contemporane, vânturându-le, cântărindu-le, măsurându-le și împărțind cititorilor ca adevărat om de cultură, toată tribulația lui intelectuală, Camil Petrescu a devenit unul din cei mai mari agitatori de idei pe care l-a avut literatura noastră în această primă jumătate de veac XX, și a obișnuit astfel o întreagă generație mai tânără cu exercițiul cercetării și criticii-teoretice, exercițiu care avea să se dovedească extrem de folositor în clipa limpezirii decisive a atitudinilor cerute de evenimentele istorice ce se precipitau. [...] Imaginea finală a lui Camil Petrescu mi se pare a fi aceea a discobolului. O încordare maximă, vibrantă și dătătoare de o nouă frumusețe, a omului tânăr și pur, îndrăzneț și neobosit, al cărui braț, când se destinde într-un elan suprem, vrea parcă să îmbrățișeze pământul și să atingă orizontul. Și așa aș fi vrut să-l mai evoce o dată această cronică literară de doliu și de laudă”.

25 mai

• „Scânteia tineretului” publică poemul lui Mihail Svetlov, *Rusiei*, în traducerea lui Mihail Cosma, precum și fragmente din romanul lui N. Atarov, *Poveste despre prima iubire*, o „istorie a dragostei curate” trăite de doi adolescenți ruși, Mitea și Olea, în care autorul pledează pentru „înțelegerea plină de tact a sufletului adolescentului de către pedagogi și întreaga societate.”

26 mai

• În „Tribuna” apare necrologul – nesemnat – **G. V. Bacovia**. lirica sa fiind calificată aici drept „ecoul agoniei unei clase și totodată un protest împotriva societății care prin exploatare și asuprire zdrobește omul, împingându-l în pragul disperării”. □ Partea beletristică include poeme semnate de Paul Anghel (*Socoteala*) și Dimitrie Stelaru (*La arat*), precum și un fragment din romanul *Orașul din răsărit* de Adolf Meschendörfer. □ La „Cronica literară”, Nicolae Mărgeanu scrie despre *Eroul necunoscut* de Petru Vintilă, „un scriitor în cert progres”, căruia îi lipsesc „calmul” și „observația lucidă” (dovadă faptul că manifestă „afecțiune și duioșie față de eroii săi” și „nu pierde prilejul să-și ponegrească personajele negative”). □ Tudor Vianu semnează necrologul *Tinerețea lui Camil*, un elogiu al dispărutului: „Nu se poate spune că admirabilul nostru Camil a refuzat specializarea, pentru că a avut, ca poet și teoretician, mai multe specialități. A păstrat însă, până la sfârșitul său, facultatea de a-și alege un alt drum. A rămas deci mereu tânăr. Nu s-a găsit niciodată prizonierul unei singure căi. N-a fost niciodată bătrân.” □ În articolul „*Metodă sau concepție?*”, Dumitru Isac polemizează cu serialul lui George Munteanu *Asupra realismului socialist*, respingând alternativa avansată de preopinentalul său drept o falsă problemă: „În cadrul discuțiilor care se poartă actualmente în jurul așa-zisei «crize» a realismului socialist credem că ar trebui [...] să se stabilească întâi de toate domeniul principiilor ferme, indiscutabile.” □ În același număr al revistei, Al. Dima publică articolul *Cu privire la esența tragicului*, unde afirmă că „teatrul tragic nu e o oarecare manifestare a dramaturgiei alături de altele, ci am spune a teatrul *estetic și etic prin excelență*, arta ce angajează cel mai profund și mai intim pe autor, pe actor, pe regizor și pe spectator deopotrivă”.

31 mai

• În „Contemporanul”, Miron R. Paraschivescu dă clarificări asupra importanței operei lui G. Bacovia: „Marx spunea despre proletariat că e groparul capitalismului. Bacovia a fost un poet proletar și al proletariatului, prin însuși refuzul său de a cânta în tonuri laudative o lume pe care n-o iubea. Versul lui, de poet proletar, a fost astfel groparul și fanfara de înmormântare a acelei lumi. Dar el a fost și un poet proletar deopotrivă în sensul activ al cuvântului, fiindcă refuzul lui Bacovia față de capitalism era însoțit de adeziunea lui la lupta muncitorimii.”. (***Prezența poetului***). □ La „Cronica literară”, Radu Popescu dedică romanului *Groapa* de Eugen Barbu, un text critic: „*Groapa* este în primul rând o adunare de material folcloristic (mahalagesc) de cea mai mare valoare, cum puține cărți românești ne-au mai dat, în ultima vreme, și care-l plasează pe Barbu pe linia directă a lui Creangă, de la care a moștenit și o anumită latură de jovialitate grasă în povestire, și a lui Sadoveanu.”. (***Eugen Barbu: „Groapa”***).

- În „Munca”, o recenzie a lui Bogdan Varvara salută apariția volumului *Alarmă în subterană* de Eduard Jurist „sub titlul unei netăgăduite izbutiri înregistrată de literatura noastră pentru copii”.
- În „România liberă”, Boris Buzilă analizează romanul *Cronică de familie* de Petru Dumitriu, observând că acesta „nu este numai monografia câtorva generații descinse din aceeași tulpină genealogică, ci monografia, – desfășurată pe aproape două mii de pagini – a unei întregi clase parazitare, drumul puterniciei și al dezagregării ei.” (*Petru Dumitriu: „Cronică de familie”*).

[MAI]

- În „Scrișul bănățean”, nr. 5, cronică literară semnată de N. Ciobanu e dedicată romanului *Eroica* de Laurențiu Fulga: „Laurențiu Fulga nu este un indiferent, un obiectiv, față de evenimentele prin care eroii săi trec. Peste tot, cititorul are senzația că vede undeva ascuns fără dibăcie chipul romancierului, care suferă, iubește, plânge, visează, urăște etc. alături de eroi la fel cu corul din tragedia antică.” □ Radu Enescu scrie despre *Goethe și Thomas Mann*, Perpessicius despre *Teatrul lui Iordache Golescu*.
- O mare parte a numărului din „Steaua” e consacrată aniversării a 500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare. Despre voievodul moldovean scriu poeme A. E. Baconsky (*Ștefan și oamenii; După cinci sute de ani; Pustiul din fața dușmanului; Ploaie de primăvară la Putna*), Aurel Rău (*Drumul spre Suceava; Tabloul vechi; La Valea Albă; În schitul Războieni; Cetatea Neamțului; Eu nu mă duc la Putna*), Victor Felea (*Țara de odinioară; Mă așteaptă oamenii; Moment matinal*) și studii D. Florea-Rariște (*Ștefan cel mare în concepția și imaginația poporului*) și C. Ciuchindul (*Ștefan cel mare în literatura popoarelor vecine*). Tot în secțiunea principală a revistei mai figurează un necrolog Camil Petrescu semnat de Leon Baconsky („În opera niciunui contemporan nu găsim poate analizată mai multilateral și mai lucid drama intelectualului român din perioada dintre cele două războaie mondiale, dramă care este, în mare măsură, însăși aceea a scriitorului.”), un fragment din romanul *Mitru* de Titus Popovici, schița *Biletul de tren* de D. R. Popescu, versuri de Gheorghe Grigurcu (*Primăvara; Pădurea*), traduceri din S. Solunova, Esenin, Salvatore Quasimodo și Francisco Quevedo. □ În compartimentul „Studii” apare articolul *Cum am tradus pe Faust* de Lucian Blaga: „Poezia a fost definită ca artă a cuvântului. Niciodată o traducere «notarială» a poeziei n-a izbutit să fie poezie. Traducerea poeziei este o artă, ce se situează la drumul jumătate între artele interpretative și artele creatoare. Traducerea unei poezii este în sine și prin sine poezie sau nu este nimic. Nu-mi pot imagina un traducător de poezie care să nu-și iubească opera întocmai ca o creație originală. Astfel traducătorul trebuie să se ia la întrecere cu originalul.” □ La „Cronica literară”, Victor Felea laudă *Cântice țigănești* de M. R. Parascchivescu („Numai luciditatea și sensibilitatea unui poet modern puteau să

descoperire un bogat izvor de inspirație în folclorul viu și în continuă efervescentă al mahalalei.”), iar Liviu Tomuța face același lucru cu *Oameni fără glorie* de Laurențiu Fulga („o realizare certă” a literaturii românești „noi”). □ În „Carnet sovietic”, Ion Lungu comentează un articol din „Literaturnaia gazeta” (*Istorism și actualitate* de G. Abramovici, V. Kojinov și I. Elsberg), insistând asupra legăturilor lui Marx și Engels cu estetica „burgheză” (în special cu aceea hegeliană): „Este clar – scriu autorii sovietici – că, pentru înțelegerea deplină a ideilor marxism-leninismului, care au săvârșit o cotitură revoluționară în filosofie și, în particular, în estetică, este necesar să ne reprezentăm de la *ce* au pornit Marx și Engels în aprecierile lor teoretice, cu *ce* au fost de acord, *ce* au reelaborat.” □ La rubrica „Mențiuni și opinii”, D. R. P.[opescu] semnează textul *Filosofie dementială*, un atac dur la adresa lui Emil Cioran: „E de mirare [...] că mai sunt unii care-l iau în serios, căci e lesne pentru orice om sănătos la minte să observe în această filosofie sterilă un apanaj al demenței scelerate. [...] Leziunile atroifice, degenerescența și sclerozarea celulelor nervoase ale domnului Cioran nu ne interesează, cum nu ne interesează nici lipsa memoriei și a rațiunii de care dă dovadă în scrierile sale. Toate acestea intră în domeniul neurologilor.”

• În „Iașul literar”, Al. Piru comentează elogios *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu, considerată „un mare succes”, „o carte monumentală”, „un grandios roman” și „o epopee în 25 de părți”: „Romanul lui Petru Dumitriu este cronică, adică istoria creșterii și descreșterii unei familii românești pe parcursul unui secol (1848-1948), romanul mării și decăderii familiei boierești a Cozienilor. E romanul «descompunerii unei clase», spus mai sumar. [...] Toate evenimentele [istorice] importante [...] sunt înfățișate de romancier. Înfățișate nu într-o simplă expoziție, ci într-o succesiune de episoade epice, dramatice, analitice, cu un apreciabil dar de povestire, cu o inteligentă atitudine politică, cu o solidă cunoaștere a faptelor și mai ales cu o impresionantă capacitate de a face să trăiască oameni vii. În această din urmă privință Petru Dumitriu, beneficiind de metoda balzaciană, a realizat un adevărat tur de forță, îmbogățind simțitor galeria personajelor memorabile din literatura noastră și situându-se prin aceasta în familia marilor noștri romancieri: Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, G. Călinescu. [...] Obiecția că în *Cronica de familie* nu apar decât prea puțin forțele revoluționare [...] ar fi dogmatică și sociologistă. Nu aceasta a fost tema scriitorului aici. [...] Petru Dumitriu este printre cei dintâi romancieri români care scrutează clasa latifundiarilor și a capitaliștilor de pe poziții avansate, cu concepție filosofică și științifică marxist-leninistă. În trecut boierii erau priviți cu simpatie (de Duiliu Zamfirescu și chiar de Liviu Rebreanu și G. Călinescu) și poate numai N. Filimon a făcut o critică severă ciocoilor săi vechi și noi. Dimpotrivă Petru Dumitriu îi tratează cu comprehensiune numai din punct de vedere analitic, dar din punct de vedere etic le aplică tuturor o pedeapsă bine meritată. Și aici

trebuie să spunem iarăși că scriitorul a luptat cu succes în contra greșelilor de care era pândit. El a evitat să polemizeze cu eroii săi, a trecut peste atâtea prejudecăți înrădăcinate și luându-și o mare libertate de gândire, ne-a prezentat întotdeauna oamenii vii care acționează conform pornirilor lor firești, în cadrul unui determinism social bine delimitat, iar nu fanteze vopsite sau figurine de ceară. Antipatică precum e, stăpânită de pasiuni ce devoră, de setea de avere și putere, cinică, abjectă, lumea lui Petru Dumitriu trăiește și se ține minte.”

• În „Tânărul scriitor” debutează Darie Novăceanu (poeziile *Școala, Război*), N. Costa (*Laborator de cercetări*), Lucia Bucur (*Norul*). □ Din Carl Sandburg, Margareta Sterian traduce **Brâncuși**. □ Perpessicius recenzează **Remus Luca: Liniștea iernii**. □ Aurel Martin scrie despre Laurențiu Fulga – **De la Straniul Paradis la Eroica**. □ La *Cronica limbii literare*, Gh. Poalelungi semnează articolul **Pe marginea poeziei**, în care semnalează că în „Tribuna, nr. 6 din 17 martie, poetul Nichita Stănescu vine cu inovații lexicale cel puțin dubioase: „*Țărâna-i crăpată (sic!) de arșiți stelare*”, „*Prea tace tăcerea nespusă*” (există, probabil, și *tăceri...spuse!...*), după cum, tot după el există și un „*dric al sănii*” pe care „*abia de încap șase, șapte coceni cap la cap*” (ce ți-e cu aritmetica și geometria!), sau un acord de tipul: „*iar ochilor le-au mai rămas să vadă/ doar urmele lor umede-n zăpadă*””. □ Este reprodus articolul din „Scânteia” **Polemici principiale sau invective?**, cu următoare notă a redacției: „E lesne de înțeles că problemele ridicate de articolul redacțional apărut în Scânteia și reprodus de noi în aceste pagini sunt de cea mai mare însemnătate pentru viața noastră literară, cu atât mai mult cu cât până nu de mult polemicile neprincipiale, invectivele și notele de scandal ajunseseră să fie găzduite cu precădere în rubricile de note și comentarii ale tuturor revistelor noastre de literatură, frânând într-o oarecare măsură dezvoltarea creatoare a beletristicii actuale. Printre revistele care s-au lăsat antrenate în campania articolașelor belicoase, injurioase, de căutare a nodului în papură sau de atac la om, a fost din păcate și *Tânărul scriitor* care, în loc să promoveze la rubrica *Să ne spunem cuvântul* dezbateri la un ton decent și la o ținută etică ireproșabilă, vizând problemele majore acute, ale literaturii noastre, a alunecat nu arareori în abordarea unor chestiuni meschine, de frondă personală, departe de ceea ce ar trebui să fie cu adevărat lupta de opinii. Articolul tipărit de *Scânteia* ne-a ajutat, neîndoindu-ne și pe noi, ca și pe celelalte redacții literare din țară, sesizându-ne orientarea greșită pe care apucasem și îndrumându-ne totodată pe calea cea justă, a discuțiilor corecte, bazate pe argumente și pe respectul preopinientului și capabile a ajuta substanțial progresul mereu ascendent al literaturii noastre realist-socialiste. E ceea ce dorim să realizăm și noi, de acum înainte, în paginile *Tânărului Scriitor*, dând ospitalitate acelor note care pot aduce un serviciu real cauzei noastre comune.”

• „Viața Românească” publică poeme semnate de Mihai Codreanu (*Către sonet*), Marcel Breslașu (din *Dialectica poeziei*), Virgil Teodorescu (*Culoarea*;

Vechi martori), Vlaicu Bârna (*Apropieri; Echipaj; Speidel; Fruntea Marianei*), Petre Solomon (*Oțelăria*) și Radu Stanca (*Coșmarul tiranului*) poeme în proză de Otilia Cazimir (*Vechi amintiri, dulci amintiri*), trei schițe de Eugen Barbu (*Un om bătrân; Casă nouă; Trei numere câștigătoare*), precum și un fragment din jurnalul Annei Frank. □ **La moartea lui G. Bacovia** se intitulează nota prin care redacția îl omagiază pe cel dispărut: „Talent excepțional, suflet sensibil, imaginație aprinsă, Bacovia a inovat poezia românească îmbogățind-o într-un mod simțitor, într-o așa măsură încât istoria literaturii române va cunoaște pentru totdeauna un moment hotărâtor în dezvoltarea liricii noastre, momentul Bacovia.” □ În secțiunea „Scriitori și curente”, I. D. Bălan divaghează **Pe marginea poeziei lui Octavian Goga**: „s-a vorbit nu o dată de caracterul caduc al fondului poeziilor lui Goga, socotindu-se că a rămas fără obiect pe măsură ce idealurile pentru care a luptat s-au realizat. E, evident, o interpretare simplistă nedemnă de a primi un răspuns. Răspunsul l-a dat totuși scurgerea vremii. Au dispărut în uitare așa-zisele poezii pure, cântărețe ale unui fals «etern uman» și a rămas în schimb vie, emoționantă, actuală și perenă poezia socială și patriotică a lui Goga. Au rămas mișcătoarele cântece de dragoste și petrecere. Au rămas tocmai pentru că în adevăratul «etern uman», Goga a gravat în culorile specificului național cu o dăruire și un talent excepțional chipul trecător al vremii sale.” Articolul se înscrie, totuși, în tendința de readucere în circuitul literar, printr-o preluare critică, a poeziei lui Octavian Goga □ La rubrica „Discuții” semnează H. Rohan (**„Înfrumusețare” și adevăr**: „invenția, ficțiunea, fără de care nu există artă, nu are nicio legătură cu inventarea unei frumuseți neaflătoare în realitate. Mai mult, exaltarea în fața unei frumuseți existente în realitate (inteligenta, bogăția cunoștințelor, în cazul eroului liric) duce la denaturarea adevărului artistic. [...] Inventarea unei asemenea frumuseți poate duce la imperativul voluntarismului nietzscheian.”) și Nicolae Jianu (**Inspirație și dogmă**: „Dogmatismul apare [...] în clipa când în mecanismul complicat și foarte sensibil al actului de creație intervin factori străini, care-l tulbură și-l abat de la drumul său firesc.”). □ În secțiunea „Teorie și critică”, Valentin Silvestru identifică anumite **Orientări în dramaturgia noastră actuală** (cu referire la piesele lui Victor Eftimiu, Horia Lovinescu și Aurel Baranga), iar N. Tertulian scrie despre **Camil Petrescu și „problema Maiorescu”**, pornind de la *Caragiale în vremea lui*: „Maiorescu își păstrează cu un echilibru desăvârșit – în viziunea lui Camil Petrescu – demnitatea idealistului ferm și dogmatic, afectând o repulsie principială în idealismul său estetic față de «ambitiile» practice ale scriitorului și intelectualului [...]. Această uimitoare capacitate de disimulație și inhibiție a lui Maiorescu, această capacitate de a eluda fondul real al lucrurilor printr-o argumentare «ireproșabilă» în planul purelor abstracții formale – au fost fixate definitiv în portretul creat figurii maioresciene de Camil Petrescu”. □ Tot aici, Cornel Regman scrie despre **Fedin și imaginea timpului în roman**. □ B. Elvin

comentează *Cântice țigănești* de Miron Radu Paraschivescu, piese reconstituite „cu inteligență și finețe picurând mai adesea în unda lor imperceptibilă melancolie și mai rareori o binevoitoare ironie”. L. Raicu publică o *Notă la poezia Mariei Banuș*: „Debitul poetic susținut de acea dispoziție încordată, dând senzația de vibrație întinsă la maximum, sensibilitatea extremă, trecerea impresiilor primite de la lumea din afară prin toate simțurile și prin conștiința răspunzătoare pentru destinele umanității, aspirația către un univers de pace, armonie și înfrățire conferă versurilor de astăzi ale Mariei Banuș un patos remarcabil, un timbru de inspirație autentică, nesilită, spontană care o ridică în primele rânduri ale poezilor noștri contemporani.” □ La „Cronica ideilor”, Henri Wald produce pamfletul *Filosofia spaimei și interjecțiile lui Emil Cioran*: „Nu cred că este departe ziua în care, înaintând spre comunism, vom auzi din urmă niște urlete sinistre... Nu vor fi altceva decât interjecțiile nestilizate, sub formă brută, ale ultimilor ciorani.” □ La „Puncte de reper” îl secondează Horia Bratu, care îl ia în vizor pe Constantin Virgil Gheorghiu, „colaboraționist încercat, cu vechi state de serviciu la Wilhelmstrasse, Wall-Street și la Quai d’Orsay”: „Dl. Constantin visează acum la o Europă transformată într-un imens Auschwitz, la o Pax Atomica, reproșând stăpânilor săi că au dat greș [...] și vărsându-și fierea pe atotrăbdătoarea hârtie ultra velină a editurii Plon.” □ La „Cărți noi”, Constantin Țoiu recenzează *Romantism* de Florin Mugur („talentat, cu o sensibilitate reală, nu îndeajuns de strunită”), Al. Oprea scrie despre povestirile din *Liniștea iernii* ale lui Remus Luca („un prozator original adânc împlântat în actualitate”), I. Negoîtescu discută *Ideile estetice ale lui Goethe și Ideile literare ale lui Stendhal*, Sanda Radian comentează *Galeria palavragiilor* de T. Mazilu („Mai puțină diluare, o mai mare selectare a situațiilor va fortifica desigur arta unui scriitor care dovedește cutezanță, vervă, pasiune și talent.”), iar Aurora Cornu întâmpină sever *Poemele* lui Petre Stoica („Poemele au foarte puțin fior personal. Autorul pare să se mulțumească a relua diferite formule poetice cultivate acum câteva decenii și reeditate azi, cu ultime inovații.”).

Iunie

2 iunie

- La rubrica „Însemnări de lector”, din „România liberă”, Boris Buzilă prezintă volumul de versuri *Dragoste și ură* de Alexandru Andrițoiu, remarcând involuția stilului autorului: „Noul volum al lui Alexandru Andrițoiu adună o parte din versurile scrise după apariția celui dintâi volum al său, care i-a adus titlul de laureat al Premiului de Stat. Ele aparțin unei tematici diverse, de la poezii lirice care consemnează momente ale vieții poetului și contemporanilor săi, până la satire și cronici rimate compuse pe marginea unor

probleme de actualitate. [...] Cândva Alexandru Andrițoiu a știut să iasă din orbita maestrului său recunoscut, Mihai Beniuc, găsindu-și un făgaș propriu de dezvoltare. N-am vrea ca poetul să se lase copleșit de propriile sale creații, așa cum se întrevade pe alocuri în volumul *Dragoste și ură*. Clișeele rămân totuși clișee chiar și atunci când îți aparțin în întregime, și sunt cu atât mai supărătoare când stau în preajma unor rânduri de poezie adevărată”.

• În „Tribuna” apare necrologul *Amurg*, în care Nicolae Mărgescu îl evocă pe G. Bacovia: „Îndrăznesc să cred [...] că generația mea este și cea din urmă care a înțeles cu adevărat poezia lui Bacovia – și a trăit-o.” □ În același număr al revistei sunt publicate *Concluziile celei de-a treia plenare a conducerii Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S.*, unde se ridică problema „principiului partinității”: „Noi, scriitorii sovietici, niciodată nu ne-am simțit împovărați de faptul că partidul n-a dus o politică de neutralitate și neamestec în chestiunile noastre literare. Dimpotrivă, literatura datorează creșterea sa politicii înțelepte a partidului.” □ La „Cronica literară”, Ion Lungu recenzează malițios volumul de *Cronici* al lui S. Bratu: „Volumul lui Savin Bratu conține multe pagini despre poezie, dar puține rânduri despre specificul artei poetice la diferiți autori analizați. Citind aprecierile, nu-ți dai seama de ce unele versuri sunt izbutite, interesante sau frumoase, iar altele retorice, banale, sforăitoare. Oprindu-se la expunerea conținutului, cronicarul uită că poezia nu este publicistică rimată și ritmată.”

4 iunie

• „Scânteia tineretului” publică schița lui Ion Băieșu, *Tatăl și fiul*.

5 iunie

• În „România liberă”, Radu Popescu sărbătorește „25 de ani de la apariția revistei de literatură proletară «Bluze Albastre»”: „Ce frumoasă, tinerească, inspirată și înțeleaptă revistă a fost. Și ce n-a fost enunțat, și măcar presimțit, în coloanele ei, din tot ceea ce acum dezbatem pe larg în coloanele noastre! «Bluze Albastre» a fost cea mai îndrăzneată, mai completă, mai exigentă prefigurație a presei literare de azi, iar mulți din scriitorii, gazetarii și teoreticienii noștri actuali, au urmat școala ei, și-au luat primul elan în coloanele ei, și-și simt încă pe degete cerneala paginilor albastre, iar în suflet pasiunea și amorul și entuziasmul redacției sărace și al acelor zile grele în care se apropiau, ca ucenici literari, de lupta partidului, de lupta poporului”. (*Bluze Albastre*).

7 iunie

• În „Contemporanul”, George Ivașcu scrie articolul *Bluze albastre*, cu ocazia împlinirii unui sfert de secol de la apariția revistei interbelice de stânga: „Mistagogii și obscuranțiștii, nașii îngerilor dolofani ai ortodoxiei gândiriste și

decadenții hermetici la braț cu naieoneștii în suman concureau la confiscarea inteligenței românești, de pe băncile ultimelor clase de liceu până la Academie. Presa reacționară, din care o mostră era nu numai *Universul* sau *Curentul*, dar și *Calendarul* sau *Cuvântul*, pe lângă fițiucile cuziste sau codreniste sadea, își întindea tot mai mult păienjenishul de intoleranță rasială și națională, de antisemitism și șovinism. Gândirii raționaliste i se pregăteau furci caudine, iar cărților scrise la lumina umanismului, ruguri. [...] Apariția unei reviste printre paginile căreia simțea suflul Partidului era cu atât mai tulburătoare. Era o adevărată oază unde spiritul avid de dreptate, de adevăr și de lumină se regăsea, o platformă și un punct de întâlnire cu cei de care te simțea apropiat printr-o năzuință comună; era un moment de deslușire în necunoscut și era – mai presus de toate – un îndemn de luptă”. □ Al. Piru recenzează, în articolul **Pledoarie pentru critica literară**, volumul *Cronici literare 1954-1956* de Ovid S. Crohmălniceanu: „Apărând cerințele superioare ale construcției socialismului, critica lui Crohmălniceanu a căpătat o funcție realmente socială, contribuind la îndrumarea creației noastre literare și militând pentru o literatură realist-socialistă, pătrunsă de spirit de partid. [...] În general, critica lui Ovid S. Crohmălniceanu e făcută de pe poziții marxist-leniniste ferme, combative, cerând scriitorilor o atitudine politică neșovăielnică, revoluționară, în pas cu mersul înainte spre socialism. E o critică militantă, dar nu în sens dogmatic, ci utilizând căile rațiunii, instrumentele de convingere științifice și procedeele artei literare. Ovid S. Crohmălniceanu a găsit mijlocul de a împăca cerințele profesiunii de critic angajat cu acelea ale scriitorului. Acesta ni se pare meritul esențial al cronicilor sale literare”. □ Membrii Subsecției de Știință a Limbii și Literatură („acad. Ion Agârbiceanu, acad. Tudor Arghezi, acad. Mihai Beniuc, acad. Geo Bogza, acad. George Călinescu, acad. Victor Eftimiu, acad. Gala Galaction, acad. Alexandru Graur, acad. Iorgu Iordan, acad. George Murnu, acad. Dumitru Panaitescu-Perpessicius, acad. Cezar Petrescu, acad. Emil Petrovici, acad. Alexandru Rosetti, acad. Mihail Sadoveanu, acad. Zaharia Stancu, acad. Tudor Vianu, Eusebiu Camilar, Eugen Jebeleanu, Nagy Istvan, Ștefan Pasca și Alexandru Philippide, membri corespondenți ai Academiei R.P. Române”) dau publicității un protest, **În apărarea memoriei lui Camil Petrescu**, contra „infamiilor proferate la radio Roma, în emisiunea în limba română, la adresa scriitorului dispărut”.

8 iunie

- Secțiunea de *Literatură – artă* a „Scânteii tineretului” publică fragmente din volumul III al romanului camilpetrescian *Un om între oameni*. În același număr, I. Mihaș analizează volumul de poezii al lui Alexandru Andrișoiu, *Dragoste și ură*, observând că în lirica acestuia „sentimentul răzbunării față de asupritori n-are odihnă; justiția socială se întrupează în haiducul fantomă care adună-n priviri *jar de răzbunări*. (...) Amintirile de odinioară întrețin mereu

aprinșă în sufletul poetului flacăra luptei, intransigenței de clasă. De aceea ele capătă forța unor simboluri.”

9 iunie

• „Tribuna” cuprinde un grupaj Rebreanu, prilejuit de inaugurarea casei memoriale a prozatorului de la Prislop (despre eveniment scriu Ion Oarcășu – **În casa lui Rebreanu** și Dumitru Mircea – **Zi luminoasă la Prislop**). □ La „Cronica literară”, sub titlul **Un roman-manifest**, Dumitru Isac își publică prima parte a cronicii la romanul *Groapa* de Eugen Barbu, relevând calitățile romanului: „Eugen Barbu a reușit să pătrundă adânc și să redea în nenumărate pagini viața oamenilor simpli și umili, necăjiți și încolțiți de greul vieții, truditori resemnați și constrânși la orizontul limitat al empiricului cotidian; oameni în care se îmbină contrastele inevitabile ale vieții în condiții vitrege, generatoare de dezechilibru”. □ În articolul **La reeditarea lui Pompiliu Constantinescu**, Cornel Regman salută publicarea recentului volum de *Scrieri alese*, afirmând că „în acțiunea de reconsiderare critică a literaturii dintre cele două războaie mondiale, utilizarea instrumentului de lucru al lui Pompiliu Constantinescu și fructificarea investigațiilor sale critice pot fi de cel mai mare folos în munca cercetătorilor actuali”. □ În același număr al revistei, Constantin Ciopraga publică eseul **Prezența lui Topârceanu**: „La două decenii după moarte, poetul baladelor, reprezentant al spiritului și al sensibilității poporului, trăiește în inima urmașilor.”

13 iunie

• La rubrica „Evocări” din „România liberă”, Victor Eftimiu scrie medalionul **Ion Slavici**: „Ion Slavici este un creator de oameni și de fresce sociale cu care s-ar mândri orice popor. Dacă ar fi trăit în zilele noastre s-ar fi bucurat de prețuirea obștească. Nu și-ar mai fi târât sărăcia și amarul într-o societate care nu-l citea, nu-l cunoștea, nu-l recunoștea și care l-a lăsat să moară în sărăcie și uitare, în umbra zidurilor bucureștene”.

14 iunie

• „Contemporanul” publică, la pagina întâi, articolul de comemorare și atitudine, **Mormânt intangibil**, avându-l drept autor pe Academician Tudor Vianu: „L-am văzut pe Camil Petrescu cu puține zile înainte de sfârșitul lui. Sufla ca un om care ar fi urcat atunci zece etaje, alergând. Era grav bolnav. Avea însă mintea lui de totdeauna și am stat prietenește de vorbă, ca de atâtea ori în decursul zecilor de ani. Îi sosise primul exemplar din volumul de *Versuri*, recolta lui lirică. I-am citit o poezie, apoi, a doua, a treia. Îi plăcea să le asculte din gura unui prieten. M-am ridicat apoi să plec și am strâns la piept pe acel pe care știam că nu-l voi mai vedea. Moartea lui Camil Petrescu a îndoliat întreaga țară. Am mai notat, undeva, reacțiunea tineretului, devenită

evidentă în imensul cortegiu care l-a însoțit la locul odihnei lui. Este acolo un dreptunghi de pământ, pe care vor crește flori. Până târziu, în vremurile viitoare, când un tânăr va simți că viața este dulce și amară și că drumurile lui, spre culmile înalte, trebuie să răzbească prin lupte grele, mormântul lui Camil va fi un loc al reculegerii. Mulți tineri vor poposi de aci înainte în fața dreptunghiului de pământ și lăsându-și frunțile răcorite de adierile grădinii, vor evoca pe acela care le-a statornicit un exemplu prin puritate și bravură. [...] Ne uimește și ne îndurerează altceva. Cuvintele nevrednice au răsunat la Roma, cetatea eternă, acolo unde poposim cu unele din gândurile noastre cele mai înalte. Ce s-a întâmplat ? Au ieșit șacalii și lupii din mormintele Viei Appia? Au pătruns maimuțele păroase în termele lui Dioclețian? La Roma se profanează mormintele? Nu sunt puțini oameni în țara noastră care, în gândurile lor, se adună în jurul columnei lui Traian ea într-un loc al elecțiunii. Sentimentul nostru n-ar fi trebuit astfel nesocotit. Conducătorilor postului de radio Roma, amintindu-le acel comandament al civilizației care închidea morții iubiți în sarcofage mărețe, le spunem că și sub stratul lui modest de flori, păzit de iubirea și respectul poporului român, mormântul lui Camil Petrescu rămâne intangibil”. □ La „Cronica literară”, Radu Popescu, analizând volumele *Scrieri din trecut* de Mihai Ralea, apărute la E.S.P.L.A., se întreabă: „[...] ce este Ralea? Memorialist? Om de știință, savant, specialist în psihologie? Filozof al culturii? Istoric și critic literar?”. Câteva rânduri mai departe, autorul cronicii găsește singur o variantă plauzibilă de răspuns: „[...] om de cultură, dotat cu un mare talent și literar, totdeauna deschis în fața ispitei inepuizabile a vieții. Cam acesta ni se pare a fi Ralea, și că este scriitor, filozof, psiholog, moralist, critic literar și luptător politic, iată ce nu infirmă de loc, iată ce confirmă, dimpotrivă, cu tărie, existența și valoarea unei concepții despre viață și despre lume care i-a dat cea mai sigură busolă și cea mai consecventă orientare într-o plutire de aproape patruzeci de ani pe oceanul ideilor și al luptei pentru adevăr, frumusețe și dreptate socială.”. (**Mihai Ralea: „Scrieri din trecut”**). □ Textul intitulat *Consiliul Superior Editorial din R.P.R.* anunță constituirea acestei instituții: „Recent, a avut loc ședința de constituire a Consiliului Superior Editorial din R.P.R. care va funcționa ca organ consultativ al Ministerului Învățământului și Culturii. Alcătuit din reprezentanți de frunte ai vieții culturale, Consiliului îi revin sarcini importante în îndrumarea ideologică, politică și artistică a activității editoriale. Consiliul Superior Editorial va dezbate și va înainta propuneri conducerii Ministerului cu privire la liniile mari de dezvoltare a producției de carte în țara noastră: planificarea tematică anuală și de perspectivă, asigurarea unei proporții juste între literatura originală și cea tradusă, prezentarea artistică și grafică a cărților, dezvoltarea rețelei de edituri, relațiile dintre edituri și autori, probleme ale difuzării și popularizării cărții etc. Cu prilejul ședinței de constituire, la care au luat parte tovarășii: Aurel Baranga, Petru Dumitriu, Petre Grant, acad. C. I. Gulian, Eugen Jebeleanu, acad.

Alexandru Rosetti, acad. Zaharia Stancu, directorii tuturor editurilor, și cadre din conducerea Ministerului Învățământului și Culturii, a fost adoptat regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului și s-a stabilit planul de activitate pe viitoarele luni”. □ Este anunțat un *Matineu literar Tudor Arghezi*: „Incursiune în continentul arghezian s-ar putea intitula expunerea criticului Ov. S. Crohmălniceanu asupra operei argheziene, în cadrul matineului literar *Tudor Arghezi*, organizat de Teatrul Național «I. L. Caragiale». Incursiune într-un continent ce se descoperă mereu, cu un relief accidentat și atmosferă totodată liniștită, cu o climă extrem continentală care cere celui ce-l străbate să fie obișnuit cu pământurile polare și cu nisipurile fierbinți”.

15 iunie

• „Scânteia” publică un articol nesemnat intitulat *În legătură cu reflectarea actualității în proza noastră*. Dintre titlurile recomandate, de la început, pentru ilustrarea formulei în discuție (fresca lumii contemporane), menționăm: *Farmecul genezei* de Traian Coșovei, *Derbedeii* de Nicuță Tănase, *A doua moarte a lui Anton Vrabie* de Nicolae Țic, *Rătăcirile lui Salamon* de S. Andras, *Liniștea iernii* de Remus Luca, ca apariții de ultimă oră, cărora li se adaugă operele, mai vechi, ale lui F. Munteanu, T. Popovici, Eugen Mandric, Ștefan Luca, și mai ales cărțile, devenite modele ale genului, ale lui M. Sadoveanu (*Mitrea Cocor*), Nagy Istvan (*La cea mai înaltă tensiune*), V. Em. Galan (*Bărăgan*), P. Dumitriu (*Pasărea furtunii*) sau M. Preda (*Desfășurarea*). Subliniind necesitatea aplecării încă și mai insistente asupra problemelor prezentului, în conformitate cu orizontul de așteptare al cititorului contemporan, autorul articolului recomandă editurilor „de beletristică” (E.S.P.L.A. și Editura Tineretului) și publicațiilor literare „să-i atragă și să-i stimuleze” pe scriitori „la cunoașterea realității, să organizeze apariția cu prioritate a lucrărilor inspirate din actualitate.” (O modalitate de stimulare ar fi instituirea unor premii literare speciale, „în afara Premiilor de Stat”). Este pus în evidență, în egală măsură, rolul criticii (prin articolele publicate în presa literară și cotidiană) în „legarea strânsă a prozei cu problemele vremii noastre”: „A dezbate la un înalt nivel ideologic și estetic problemele literaturii consacrate marii noastre epoci este o sarcină de onoare a criticii literare.” Din această perspectivă, articolul sancționează amânarea, de către Uniunea Scriitorilor, a plănuitei dezbateri „pe unele probleme ridicate literaturii de realitățile construirii socialismului”.

• „Scânteia tineretului” publică, în pagina de *Literatură – artă*, poemul lui Horia Aramă, *Stradela Nostalgiei*.

16 iunie

• În „România liberă”, Georgeta Horodincă recenzează volumul *Versuri* de Camil Petrescu, prinzând momentul oportun unei răfuiei, după puteri, cu

modernismul: „Camil Petrescu scria aceste versuri într-un timp în care ideile moderniste cu privire la meșteșugul poetic se bucurau de un mare prestigiu și ispiteau cu farmecul noutății. Dar tinerețea scriitorului nu s-a lăsat sedusă de strălucirea sterilă a jocurilor formale și cu intransigența care i-a rămas faimoasă, Camil Petrescu s-a înverșunat să scrie o poezie a cărei frumusețe să emane în primul rând din conținutul ei, inteligibil și consistent. Tânărul poet de atunci nu râvnea la gloria facilă de a exprima cât mai altfel, mai întortochiat și mai original o idee banală, ci avea orgoliul să ia cu asalt însăși puterea demiurgică de a obține revelația obiectului care prin sine însuși este interesant și extraordinar.” („*Versuri*” de Camil Petrescu).

- „Tribuna” se deschide cu editorialul *Prezenți în contemporaneitate* de Mircea Zăciu, care prelucrează aprobator articolul *Niciun scriitor în afara discuției* din „Gazeta literară”: „Soarta literaturii române ne preocupă pe toți și cu toții dorim înflorirea ei. O putem realiza, o putem grăbi printr-un efort comun. Pentru aceasta, să schimbăm simplul «act de prezență» cu o prezență activă, creatoare în contemporaneitate.” □ Tot aici apare articolul lui Tudor Vianu *Amintirea lui Liviu Rebreanu*, care elogiază capacitatea de muncă a prozatorului. □ La „Cronica literară”, Dumitru Isac își încheie comentariul la *Groapa* lui Eugen Barbu, incriminând „acel fluid vitalist nestăpânit și deseori desfrânat care străbate cea mai mare parte a cărții”: „Nu putem trece cărții cu vederea puternica înclinație spre naturalism, trivialitate și obscen. [...] Nu poți evita impresia că stai în fața multor pagini de *apologie a violului, a crimei și a trivialului*.”

20 iunie

- Cezar Radu recenzează, în „Munca”, prima parte (*Oameni fără glorie*) a romanului *Eroica* de Laurențiu Fulga, care, cu toate că faptele „nu sunt axate pe firul unui conflict central”, „este scris cu talent și cu maximă exigență de a rămâne fidel adevărului vieții”.

21 iunie

- Poeta Nina Cassian expediază cu entuziasm, pentru pagina întâi a „Contemporanului”, o *Scrisoare din Bulgaria*: „Când scriu «Bulgaria», mă gândesc la belșug și la hârmicie; mă gândesc la modestie și la perseverență; mă gândesc la sobrietate și la prietenie. În acest iunie 1957, Bulgaria este un coș plin cu soare. O singură grindină agresivă și-a îngăduit să cadă pe pământul rodnic și bine îngrijit, pustiind crâmpoie de țară între Sofia și Ruse, dar oamenii, neastâmpărați, au și semănat pentru a doua oară. [...] Aci în Bulgaria, câșpurele sunt cât caisele, roșiile cât pepenii, grădina țării e proaspătă și fiecare fruct răspândește lumină”.

- În „România liberă”, Boris Buzilă înregistrează favorabil o nouă realizare a prozei românești postbelice (*Glasul* de Iulian Vesper) și, în egală măsură, se bucură de eficiența recuperare a unui scriitor fost burghez: „Literatura oglindind

trecutul nostru arată că nimbul care luminează fruntea femeii noastre, soție și mamă, nu era numai al sfințeniei, ci și al suferinței. Duiosă ca Smaranda lui Ștefan a Petrei, îngândurată ca *Mama* lui Coșbuc, vrednică ca Victoria Lipan, supusă și înțeleaptă ca nevasta lui Moromete, femeia satelor noastre părea sortită să îndure povara unui destin viclean și neînduplecat cu aceeași firească obișnuință cu care purta pe creștet – de la izvor până la bătătură – ulciorul cu apă. Din această viziune asupra sorții țăranilor noastre porcede și povestirea lui Iulian Vesper. [...] Cu apariția cărții lui Iulian Vesper se confirmă încă o realitate a frontului nostru literar. Anume, faptul că aderența scriitorilor care și-au început activitatea înainte de 23 August, departe de a fi o adeziune formală la principiile care călăuzesc literatura nouă, înfățișează realizări artistice dintre cele mai izbutite care ne îndeamnă să așteptăm din partea creatorilor lor noi creații din ce în ce mai valoroase.” (*Iulian Vesper: „Glasul”*).

23 iunie

- În „Munca”, M. Coleșiu comentează volumul lui Al. Andrițoiu *Dragoste și ură*, unde, în ciuda abuzului imagistic, autorul se afirmă ca „una din cele mai originale și viguroase condeie ale promoției sale scriitoricești”. □ Tot aici, Sever Utan scrie despre *Opiniile unui „pământean”* de Radu Cosașu, care, deși „scapă de sub condei lucruri nu tocmai finite”, „ne prezintă o lucrare inteligentă, cu un puternic patos partinic, scrisă cu sensibilitate”.

- În „Tribuna” apar traduceri din Rafael Alberti (realizate de Geo Dumitrescu), poeme de Ilie Măduță (*Schiță la tema „Prietenia popoarelor”*), Al. Andrițoiu (*Mândrie*), Dragoș Vicol (*Somnul arborilor*), Victor Kernbach (*Certitudine*) și Negoiaș Irimie (*Baiadera*), precum și un fragment din romanul lui I. D. Mușat *Atunci când s-a stărnit furtuna*. □ La „Cronica literară”, Radu Enescu comentează favorabil volumul *Am plecat din sat* de Ion Vlasiu: „*Am plecat din sat* este o carte de o profundă omenie. Eroul ei, la început solitar, refugiindu-se în reveriile copilăriei, își lărgeste treptat orizonturile, își îmbogățește experiența, trece prin focul purificator al suferinței, participă în felul acesta tot mai larg la viața semenilor. Astfel, singurătatea inițială este depășită, oamenii sunt treptat descoperiți și îmbrățișați cu o crescândă simpatie. Aceasta este semnificația adânc umană a cărții.” □ În articolul *Poezia comerțului*, Eugen Barbu pledează pentru reabilitarea categoriei în cauză: „Cu mulți ani în urmă, [...] am avut revelația poeziei unor semne moarte. Cu ocazia întocmirii unui bilanț de colectări de bovine, cifrele scrise cu cerneală albastră mi-au adus aminte de numeroase târguri pe care le văzusem, de turmele zgomotoase conduse pe drumuri neștiute de oameni, noaptea, la lumina felinarelor chioare, de însuși mobilul schimbului, de operația poetică a comerțului...” □ În același număr al revistei, Dumitru Isac publică eseu *Despre trivialitate și „puritanism”*, unde polemizează cu Ov. S. Crohmălniceanu și oferă ca exemplu (negativ) *Groapa* lui Eugen Barbu:

„Criticii îi revine sarcina permanentă și de mare importanță de a combate cu severitatea cuvenită înclinații atât de dăunătoare cum sunt cele spre trivialitate și naturalism. Consecințele nefaste ale unor astfel de înclinații sunt numeroase și se revarsă deopotrivă asupra scriitorului și cititorului. Pe scriitor îl îndepărtează de adevăratul drum al artei, înglodându-l într-un mimetism rudimentar, fără orizont și semnificație. Artă o îndepărtează de la rolul ei principal de a ridica și înnobila sufletul omenesc, de a contribui la educația estetică, morală și politică a oamenilor, de a întări caractere apte să contribuie la progresul societății noastre în drum spre marile ei idealuri. Iar asupra cititorului influența e numai negativă, atâta vreme cât se cultivă expresia trivială fără perdea și se atrage atenția spre aspectele meschine și vulgare ale eroilor.”

25 iunie

- Miron Radu Paraschivescu publică în „Contemporanul” poeziile *Martie* și *Ploaie de vară*.

29 iunie

- „Scânteia tineretului” publică schița lui Teodor Mazilu, *Cicatricea*.

30 iunie

- În „Tribuna”, Nicolae Mărgescu scrie *Câteva cuvinte despre literatura de actualitate*: „Înțelegerea îngustă a *actualității* în literatură a avut destule consecințe negative. Foarte multe cărți au fost scrise (și tipărite) după principiul «documentării», ceea ce a dus la o literatură de reportaj [...] în care se dădea prioritate cadrului și nu omului și în care situațiile erau, de la un roman la altul, identice, sistemul incluzând și o dogmatică înțelegere a *tipicului* în literatură. În mod paradoxal, într-o vreme când naturalismul era, pe plan teoretic, aspru combătut, se preconizau totuși metode naturaliste de zugrăvire a realității: documentarea pe un șantier sau într-o gospodărie colectivă trebuia să aibă neapărat ca rezultat scrierea unui roman sau, în cel mai rău caz, a unei nuvele, chiar dacă autorul nu mai călcase niciodată în acele locuri și nu trăise în medii asemănătoare.” □ În articolul *Recidivele neprincipialității*, Dumitru Isac își continuă polemica cu Ov. S. Crohmălniceanu în jurul „trivialității”: „A lăsa ca literatura, fie și în mică parte, să contribuie la vicierea sufletească a tineretului, la propagarea unor materiale de natură să dezinhibe porniri inferioare și să readucă complexele liberalismului imoral, deșănțat, care formau odinioară savoarea rafinamentului putred burghez, este inadmisibil.” □ La „Cronica literară”, Al. Căprariu întâmpină *Doi poeți tineri*: Rusalin Mureșanu, cu *La marginea câmpiei* („Cele mai adesea, versurile lui Rusalin Mureșanu se aliniază cuminti în jurul unei idei poetice care nu surprinde prin noutate, consemnând aplicație către

descripția peisajului, realizat însă între limitele staticului.”) și Gh. Tomozei, cu *Pasărea albastră* („Deși posedă o anumită măiestrie în exprimarea ideii poetice, deși orizontul de inspirație îmbrățișează o arie mai amplă, recuzita poetică a lui Gh. Tomozei se resimte de patina trecutului.”).

• În „Scânteia tineretului”, I.M. Ștefan semnează articolul *Între fantezie, știință, convenție și aventuri*, „cu privire la literatura științifico-fantastică”. Autorul pledează pentru cultivarea „romanului de anticipație științifică, care astăzi, la începutul erei atomice, răspunde unui interes deosebit al publicului, dar valoroase și educative pot fi și romanele științifico-fantastice care aruncă o privire asupra copilăriei omenirii, a epocii preistorice (...) după cum nu este nicidecum interzis să scriem pe teme sugerate de realitatea înconjurătoare, de actualitate, pe «fantasticul științific care circulă printre noi», cum foarte bine spunea un preopinent.” În această convenție a genului, susține recenzentul, „dacă Wells și Verne ar fi fost nevoiți să supună lucrările lor unor referenți astfel orientați, nu ar fi ajuns să-și vadă publicate niciuna din ele.” Intervenția se încheie cu recomandarea ca editurile să contribuie mai mult la „dezvoltarea literaturii științifico-fantastice originale.”

[IUNIE]

• În „Lupta de clasă”, Doina Pufan scrie despre *Vasile Conta – filosof materialist*. □ G. Ivașcu recenzază *Cele două Franțe* de Mihai Ralea. □ Tamara Gane și Lucia Demetrius scriu despre Leonid Leonov, laureat al premiului Lenin.

• „Steaua” se deschide cu două necrologuri Bacovia, unde dispărutul e comemorat de A. E. Baconsky („Bacovia reprezintă în literatura noastră contemporană expresia cea mai pregnantă a umanismului tragic, imaginea cea mai desăvârșită a sufletului confruntându-se cu istoria la una dintre răspântiile ei cele mai contradictorii.”) și de Mihail Petroveanu („A fost George Bacovia un poet artificial, un rafinat care a simulat naivitatea și și-a compus un stil al disperării, cum își compune un actor rolul? [...] Numai punând-o chiar, întrebarea ne apare nelegiuită, ridicând împotriva ei, indignat, protestul nostru, al celor care am fost cucerți în primul rând de spontaneitatea sufletului bacovian.”). □ În partea propriu-zis beletristică, numărul cuprinde poeme de Victor Felea (*Șantierul naval; Vapoarele; Bătrânul; Peisaj industrial; Bătrânul fluviu; Macarale înalte la țarm; Șlepul; Tânăra ingineră; Eroii anonimi*) și Barbu Cioculescu (*Epigraf pe începutul verii; Iedera; Iele*), povestirea *Valurile, vânturile* de I. Agârbiceanu, fragmentul *Fata lui Dumnezeu* (prima parte a romanului *Zilele săptămânii*) de D. R. Popescu, traduceri din Iaroslav Smeliacov, Bertold Brecht, Georg Trakl și Alfred de Musset. □ La rubrica „Studii”, Ion Roman comentează *Proza lui Șt. O. Iosif*: „Prozator excelent Iosif n-a fost; conștient de aceasta, el însuși nici n-a perseverat.” Totuși, această „latură secundară, dar nemotivat ignorată” conține

„suficiente aspecte pentru a justifica interesul” criticilor. □ La „Cronica literară”, Mircea Tomuş descoperă în nuvelele lui Petru Vintilă *Un mod al realismului* aflat în descendența lui I. A. Bassarabescu, iar Victor Felea recenzează *Poeme*-le lui Petre Stoica, care „anunță pe unul din cei mai talentați poeți ai generației tinere care știe să dea poeziei adevărata ei înfățișare de instrument expresiv și convingător al sensibilității omenești”. □ În „Carnet sovietic”, Ion Lungu rezumă lucrările celei de-a treia plene a conducerii Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. (Moscova, 14-17 mai), unde respingându-se acuzația de „dogmatism”, se reafirmă viabilitatea realismului socialist: „afirmarea metodei realismului socialist nu presupune discriminarea politică și smulgerea din literatura sovietică a acelor scriitori pe care azi nu-i poți numi, fără rezerve, realiști-socialiști. Odată cu aceasta, noi considerăm, fără îndoială, realismul socialist drept metoda cea mai rodnică a noii noastre literaturi, îi apărăm principiile creatoare apropiate mării majorități a scriitorilor sovietici și criticăm abaterile de la realismul socialist sau falsificarea lui.” □ La „Viața cărților”, Ștefan Râmniceanu recenzează ediția de *Studii literare* a lui Ibrăileanu, realizată de Savin Bratu – o antologie „bună”, dar „discutabilă, ca orice antologie”.

• În „Iașul literar” apar versuri de Nicolae Labiș (*Al tuturor; Nourii*), povestirea *O glumă* de I. D. Sârbu și *Cântec de om și de pasăre*, fragment din romanul *Constandinu Lesii* de Ioana Postelnicu. □ La „Cronica literară”, Mariana Modreanu comentează *Groapa* lui Eugen Barbu: „Când citești cartea lui Barbu te simți ghidat de capriciile unui haotic operator de film care îndreaptă obiectivul, inegal, asupra câtorva frânturi din viața mahalalei Cuțarida, în mișcări bruște de aparat, fără preocuparea ansamblului. [...] Față de personajele sale, Barbu nu are totdeauna o atitudine clară. [...] Cu toate că cele mai multe pagini ale cărții lui Barbu vorbesc de hoții Cuțaridei, totuși felul cum sunt scrise ne obligă să ne punem întrebarea ce atitudine are scriitorul față de aceste personaje atât de complexe și de contradictorii: le apără, le iubește, le condamnă, întrevede un alt viitor pentru ele? Greu de spus! El îi descrie cu o conștiinciozitate pârțitoare scoțând în relief scenele brutale, crude, ale vieții lor, fără să-i situeze în lumea în care au trăit. Gustul pentru scenele tari, de efect, îl duce pe Barbu la naturalism. [...] Eugen Barbu a dovedit cu această carte încă nedefinitivă că este un scriitor de talent. I se poate prevedea un frumos viitor literar. Cu o perspectivă socială clară, cu o concepție de viață bine definită, ieșind [...] din «groapă», din orice fel de groapă literară, Eugen Barbu va putea scrie în sfârșit marele său roman despre Cuțarida.” În aceeași rubrică, Liviu Leonte analizează vol. I din *Eroica* lui Laurențiu Fulga, carte care „reabilitează poporul român, soldatul simplu sau ofițerul cinstit care nu au fost vinovați de ororile comise de cei care i-au condus împotriva U.R.S.S.-ului”.

• În „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (anul VI, nr. 1-2, ianuarie-iunie 1957), G. Călinescu își continuă seria de „Studii eminesciene” cu

secvențele *Teme romantice* și *Cadrul fizic*, I. C. Chițimia îl evocă pe *A. Lambrior, folclorist*, Al. Bistrițianu pe *Elena Sevastos* (cu accent pe contribuția ei folcloristică), Gh. Vrabie se ocupă de *Folclorul la „Tribuna” din Sibiu*, iar C. Ciuchindel identifică *Elemente de folclor românesc în opera lui Victor Eftimiu*. □ Tot în sumarul principal al revistei, Liliana Fischer tratează despre *Proza lui V. Alecsandri* („De-a lungul întregii sale proze, Alecsandri nu creează eroi și nici nu desprinde de sine o umanitate autonomă, el creează doar spectacole și, în fond, un singur erou principal: el însuși, povestitorul.”) și *Elementul fantastic în opera lui Bolintineanu* („Se poate deosebi [...] în baladele lui Bolintineanu un fantastic «alb» și un fantastic «negru». Fantasticul «alb» se caracterizează prin absența macabrului și a infernalului și prin prezența unor elemente sau personaje de basm într-un cadru de idilă și de o senină luminozitate. Fantasticul «negru» e fantasticul macabru și terific prin excelență, cu schelete, strigoi, vrăjitoare și demoni, forțe obscure și inferioare, zămislindu-se și manifestându-se în tenebre, năpădind pământul odată cu noaptea și pierind la cântatul cocoșilor, semnalul magic care culcă morții la loc în morminte, spulberă, hora scheletelor, sfărâmă puterea vrăjilor și purifică aerul dimineții în miasmele sabatului.”), Marin Bucur semnează studiul *Opera lui Traian Demetrescu*, Teodor Vârgolici scrie despre *Opera lui Mateiu I. Caragiale* („Scriitor deplin original atât prin fondul, cât și prin forma prozei sale, desăvârșit creator de tipuri și atmosferă, pictor iscusit, cu pastă groasă și bogat nuanțată, al tablourilor de viață socială, înzestrat cu inventivitate imagistică și putere de sugestie, cu largi resurse și virtuozități stilistice, Mateiu I.L. Caragiale se înscrie pe un loc bine definit în istoria literaturii române.”), iar Rodica Florea publică micromonografia *Alexandru Sahia* („Cu toate stângăciile stilistice, cu tot aspectul jurnalistic, Sahia e totuși un scriitor cu personalitate proprie și foarte original prin conținutul operei sale, pentru vremea în care a scris. De aceea, tăcerea totală în care a fost ținut de către critica burgheză e condamnată. În ciuda acestei ignorări voite, scriitorul a ajuns popular, cucerindu-și în istoria literaturii noastre un loc meritoriu și inatacabil.”). □ La rubrica „Cronică”, Mihai Novicov rezumă câteva *Discuții literare sovietice* având drept obiectiv central „*combaterea dogmatismului*”.

• „Tânărul scriitor”, nr. 6, are un grupaj tematic Ștefan cel Mare: Eusebiu Camilar dă o parte din piesa de teatru *Valea Albă*, Marin Bucur referă pe subiectul *Scriitorii români despre Ștefan cel Mare*, Profira Sadoveanu scrie despre *Ștefan cel Mare* ș.a. □ Publică poezii Emil Manu (*Măinile hamalilor, Poem pentru femeile de jos pe care le-a cântat Villon*), Gheorghe Izbășescu (*Amintirile*), Alexandru Andrițoiu (*Spovedanie*), Florin Mugur (*Sculptorul, Moment sentimental, Peisaj, Întoarcere din călătorie*). □ Este publicat comunicatul remis de Uniunea Scriitorilor din R.P. Română și de Ministerul Învățământului și Culturii la moartea lui *Gh. Bacovia*: „Viața lui în anii regimului burghezo-moșieresc a fost un șir de privațiuni și aspre suferințe

morale și materiale, însoțite încă din tinerețe de o boală care avea să-l persecute de-a lungul unei jumătăți de secol, măcinându-i treptat, dar nemilos energia creatoare, puterea de a sfâșia definitiv cețurile descurajării. [...] Oficialitățile vremii au manifestat față de poetul și omul Bacovia o odioasă nepăsare. De la Eminescu încoace, destinul nefericit al lui G. Bacovia a fost poate cea mai revoltătoare ilustrare a soartei poetului în inumanul regim burghezo-moșieresc. [...] Critica burgheză a considerat poezia lui G. Bacovia ca produs al unei imaginații malade, bântuite de neliniște, de atracția putreziciunii și a morții, caracteristică unui individualism exasperat. Dar poezia lui Bacovia este ecoul agoniei unei clase și totodată un protest împotriva societății burgheze, a acelei societăți care prin exploatare și asuprire zdrobește omul, împingându-l în pragul disperării. Intuind rădăcinile sociale ale dramei sale, G. Bacovia a denunțat lumea burgheză și a deplâns suferințele mulțimii ca pe propriile suferințe. Jalea i-a împăienjenit ochii, i-a încețoșat privirea îndemnându-l să creadă că societatea nu poate fi salvată din „sânge, nebulie, foame, plânset mondial”. Deprimarea, adâncită sub influența tendințelor descurajante, pesimiste, dinăuntrul simbolismului, l-a urmărit pe drumul creației sale. Dar în geamătul său răzbat deseori accente de revoltă fățișă, și atunci zarea întunecată a poeziei sale se luminează cu fulgerările puternice ale nădejzii în revolta proletară, menită să răstoarne definitiv sinistra domnie a „zornăitului de bani înăbușit”. Tăria și curajul de a înfrunta direct pe „hidosul burghez” și de a-i prevesti sfârșitul i-au fost insuflate poetului de contactul său cu ideile muncitorești din România, de influența luptelor revoluționare din Rusia, începând încă din 1905, și de întregul climat determinat de lupta forțelor democratice din țara noastră. Poezii ca *Serenada muncitorului* (1946) reprezintă un omagiu adus de G. Bacovia eroismului proletar. Iar versurile sale de îndemn la lupta pentru o lume nouă, eliberată de durere: *Sub cer cu cântece și flori/ Sculați ai muncii proletari*, nu-și vor stinge niciodată bărbăteasca rezonanță în conștiința cititorilor marelui poet.” De asemenea, Petre Pascu evocă *O mare pildă: Bacovia*. □ Perpessicius recenzează *Vară fierbinte* de Victor Tulbure și *Focurile sacre* de Aurel Rău. □ Aurel Martin semnează *Marginalii la poezia lui Camil Petrescu*. □ Romul Munteanu analizează *Poezia lui Perpessicius*: „Poezia lui Perpessicius nu transmite un anumit crez poetic sau social prin versuri cu caracter de manifest literar. Mesajul poeziei sale se desprinde din orientarea generală a creației poetice, din acordul sau dezacordul său față de realitatea exterioară pe care o înfățișează în versurile sale.” □ Iordan Datcu recenzează *Calea Victoriei de Cezar Petrescu*, „o contribuție meritorie la evoluția romanului nostru citadin”. □ Petre Pascu citește *Opiniile unui pământean de Radu Cosașu*, carte „străbătută de la un capăt la altul de un cald entuziasm pentru înfăptuirile anilor noștri de regim popular. În crochiuri sau simple notări, autorul își exprimă marea sa admirație în fața șantierului de la Bicăz, vădind curiozitatea

nu des întâlnită de a diseca cele mai mici amănunte de tehnică a lucrului și bătându-i inima în ritmul accelerat al constructorilor de acolo.”

• Cu excepția câtorva poeme, semnate de G. Călinescu (*Gaudeamus igitur; Juvenes dum sumus; Barba*), Nicolae Tăutu (*München*) și Ion Horea (*Pagină*), nr. 6 din „Viața Românească” îi este dedicat romanului. În partea beletristică, apar fragmente din volumul III al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu, povestirile *Cerc vicios* de Teodor Mazilu și *Valentin* de Radu Cosașu. □ În secțiunea centrală a revistei („Despre roman”), emit opinii despre genul respectiv același Camil Petrescu (***Despre romanul istoric***: „Prezența autorului în comentarii concrete, precizez concrete, este totdeauna necesară pentru încadrarea unei lumi voit limitate prin intrigă, personaje și în genere condițiile de spațiu și timp, în fluxul cel mare al conștiinței. Deci aceste intervenții ale autorului sunt totdeauna necesare. Fiind însă vorba de un roman istoric, m-am lovit de o mare dificultate: comentariile concrete presupuneau o evadare din epoca romanului, un fel de preștiință. [...] Adică mi se impunea o împletire de perspective. [...] Pentru că vroiam să povestesc autenticitatea concretă și asta nu era posibil decât în forma nudă din punct de vedere epic. De aci efortul uriaș pe care l-am făcut pentru a avea totdeauna faptele în față ca prezente, pentru a vorbi uneori la prezent, ceea ce duce la impresia unei construcții cinematografice. Lucru perfect adevărat, numai că cei ce nu înțeleg semnificația acestui lucru au mentalitatea sacagiului înăcrit din anecdotă, care nu era uimit de faptul că bătrânul lui cal vorbește, ci de faptul că se laudă că a văzut zăbale de argint.”), G. Călinescu (***Reflecții mărunte asupra romanului***: „S-a pus odată întrebarea asupra «metodei» de adoptat în roman, dacă de pildă trebuie să fim «balzacieni», «stendhalieni», «tolstoieni», «proustieni». Chestiunea mi se pare cu totul greșită. [...] Ceea ce conferă originalitatea unui roman nu este «metoda», ci realismul fundamental. Sunt oameni care văd și alții care nu văd. Pentru cei din urmă orice metodă nu duce la nimic. Există un dar misterios (care totuși nu-i imposibil să se reverse asupra cui a făcut lungi exerciții) de a intra în inima realului, adică de a descoperi ideea ce definește lumea fenomenală, de a face vie aparența incoerentă pentru alții, într-un cuvânt de a crea o ficțiune stabilă care să încifreze experiența. Acesta dar este bunul suprem. Sunt artiști care în vreme ce alții se învârtesc spasmodic în jurul trupurilor inerte ale abstracțiunilor, suflă asupra lor și le dă viață. Creatorul se semnalează printr-o turburătoare simplitate, printr-o claritate excepțională. Autorul nematurizat vede încâlcit și caută adâncimea în nori, marea creație e elementară ca o sferă de cristal.”), Marin Preda (***Note ocazionale în favoarea romanului realist-socialist***, care conține o critică a romanelor *Bietul Ioanide*, unde, „deși întâmplările din roman au uneori o adâncă substanță dramatică, tonul [...] extravagant lunecă deasupra fondului grav uman al unor situații fundamentale, ceea ce nu e în avantajul cărții”, și *Cronică de familie*, unde – ca exemplu e oferit *Cariera lui Bonifaciu Cozianu* – semnalează „absența unei

poziții care să apere natura umană față de un reprezentant al ei care s-a degradat sau se degradează”, pentru a încheia cu un avertisment: „Lipsa de grijă pentru ceea ce constituie specificul prozei și al dezvoltării ei în epoca noastră a lăsat să pătrundă în romanul realist-socialist până la saturație și până la alterare elementul aliterar. Elementul aliterar – considerațiile teoretice, filosofice, istorice, estetice etc. – dau vigoare și extensie imaginii literare fundamentale și constituie o caracteristică a romanului modern, dar în prezent nu se mai știe [...] până unde se poate merge cu elementul aliterar și în general ce este acest element aliterar. [...] Această problemă [...] este printre cele mai importante din punct de vedere estetic și frânează dezvoltarea romanului românesc de actualitate.”) și Eugen Barbu (*Opinii despre tehnica romanului*: „Lecturile m-au făcut să-mi dau seama că prozatorii moderni au renunțat demult la ceea ce aș numi logica epicului, adică la povestirea liniștită a vieții eroilor care erau aduși față în față după ce autorul le povestise copilăria, viciile, calitățile și așa mai departe. Legea: construcție, acțiune și caractere a fost dată peste cap într-un fel. În zilele noastre romancierul adevărat aglomerează fapte extraordinare, pline de semnificații în care-și aruncă eroul, chinându-l să-și găsească singur soluțiile. Sunt scriitori care invită la această luptă pe cititor și eu nu-i disprețuiesc deloc, dimpotrivă. E timpul să ne lepădăm de prejudecata că lectorului trebuie să-i vârmăm pe gât concluziile noastre. El nu merită să fie disprețuit în așa fel încât să fie învățat pe cine să urască și pe cine să iubească.”) □ La „Cronica literară”, sub genericul *Proză de actualitate*, B. Elvin comentează volumele *A doua moarte a lui Anton Vrabie* de Nicolae Țic („Țic lasă să cadă un accent prea mare pe poftele animalice ale eroului uitând că umanitatea trăiește chiar într-o ființă detestabilă”), *Rătăcirile lui Salamon* de Sütö Andras („Ar fi greșit să spunem că autorul nu a intuit exact marile posibilități pe care i le ofereau situațiile nuvelei, dar nu le-a fructificat.”) și *Galeria palavragiilor* de Teodor Mazilu („Exactitatea cu care [autorul] definește acest tip social merită laude.”). □ La rubrica „Discuții”, Titus Priboi publică niște *Prolegomene la o discuție despre realismul socialist*: „Fie că descrie trecutul, fie că descrie prezentul, realismul-socialist este literatura cea mai pozitivă pentru că are posibilitatea, datorită clasei pe care o exprimă, instrumentelor teoretice de care dispune artistul, să sesizeze mai multilateral decât artistul partizan al oricărei alte mișcări literare valorile umane. Realismul-socialist devine totodată o literatură tot mai pozitivă, deoarece societatea socialistă, de care este legat în primul rând, lichidează bazele antiumanului și dezvoltă umanul./ Literatura realismului-socialist este totodată cea mai critică și polemică literatură, pentru că, datorită acelorași motive, amintite mai sus, ea vede toate formele alienării cărora este supus omul în decursul istoriei. Cel puțin astăzi ea trebuie să fie mult mai critică decât literatura trecutului, deoarece în timp ce în trecut critica era făcută oarecum izolat, formele alienării și ale viciului omenesc erau atacate de pe pozițiile

«spiritului», și încă acestea mult îngustate, astăzi însăși baza societății și dezvoltarea ei au un sens critic polemic, la adresa acelor iluzii și vicii, însăși orientarea ei spirituală aflată sub conducerea partidului tinde la dezrădăcinarea a tot ceea ce este josnic și fals în om.” □ În secțiunea „Probleme ale prozei”, Al. Piru publică bilanțul *O sută de ani de roman*, ridicând în final o problemă: „Unii leagă chestiunea actualității în roman (fiind convenit că orice scriitor trebuie să înfățișeze în primul rând vremea sa) de aceea a așa numitei arte cu caracter «modern». [...] Aceasta înseamnă a umbla după șlagăre. În realitate, Balzac e tot atât de modern ca și Proust, numai că, în ceea ce ne privește, Balzac e mult mai potrivit prin caracterul clasic, deci popular, al artei sale, cu spiritul nostru, decât Proust, pentru a cărui tehnică (fiindcă e vorba de o diferențiere pur tehnică) avem mai puțină priză [...]. Și oare faptul că un Camil Petrescu, introducătorul la noi al formulei proustiene, s-a întors în ultimul său roman (*Un om între oameni*) la tehnica clasică, nu e semnificativ? Iată un scriitor «modern» care a renunțat singur la «modernitate».” □ În articolul *Roman și compoziție*, Silvian Iosifescu analizează fenomenul multiplicării perspectivelor și al planurilor din romanul modern: „Pot exista predilecții, dar încercarea de a stabili ierarhii obiective e puerilă. Se uită adesea că evoluția mijloacelor artistice oferă scriitorului posibilități nu feteșe. S-a uitat aceasta și în discuția, mult prelungită – dar, în mare, utilă – despre spiritul modern. Și de aceea s-a ajuns la valorificarea modernismului în sine sau la elogiul – olimpiant făcut – al mijloacelor tradiționale. Se poate vedea însă că ambele tendințe confundă unealta cu felul în care e folosită. Folosirea unui procedeu variază de la operă la operă. Alternările de ritm sau de unghi au dat și literatură impresionistă, dar la Fedin sau Leonov, într-unele pagini ale lui Aragon, ele și-au aflat locul în cadrul realismului socialist.”

IULIE

5 iulie

• Miron Dragu semnează în „Scânteia tineretului” recenziile volumului de *Cronici* al lui Savin Bratu, „reunind articole și studii publicate în ultimii ani în paginile publicațiilor literare” și recomandat, în ciuda unor „prețiozități și complicații insuficient motivate”, „ca una dintre culegerile remarcabile de studii literare apărute în ultima vreme”. Apreciind, în punctul de plecare, „varietatea modalităților critice [...] construite pe aceeași bază ideologică, estetica marxist-leninistă” reperabile în discursul critic contemporan, a căror ilustrare o află în studiile lui Savin Bratu, recenzentul schițează „profilul unui talentat și harnic cercetător”, preocupat îndeosebi de „definirea personalității artistice”, de „sesizarea notei specifice”, de „individualitatea” fiecărui scriitor analizat. Semnificative pentru acest tip de demers i se par cronicarului studiile

consacrate lui Arghezi, în opera căruia (1907) criticul „luminează [...] în mod permanent [...] sensul ascensional al clarificării concepționale”, și lui Petru Dumitriu (*Cronică de familie*), apreciat pentru „realismul sobru” și măiestria narativă „amintind într-o formulă aparte mijloacele epice balzaciene”. Articolul se încheie cu recunoașterea meritelor ideologice ale demersului criticului, al cărui volum oferă „o amplă și documentată cronică a actualității noastre literare, în care judecata de valoare urmărește în primul rând operele consacrate reflectării figurilor de comuniști, de oameni înaintați, surprinzând în imagini de ansamblu problemele importante ale luptei pentru socialism”.

6 iulie

• În „Scânteia tineretului”, la rubrica „Literatură – Artă”, sunt publicate poezii de Doina Sălăjan (*Bucuria, O seară, Perfecțiune simplă*) în care notele de pastel, meditația asupra condiției umane și accentele intime dezvăluie o lirică aptă să se sustragă încorsetărilor ideologice ale epocii, lăsând să se întrevadă semnele scurtului dezgheț cultural. Poezia „pe linie” vine să compenseze această „carență” ideologică prin textul – prezent pe aceeași pagină – al lui H. Grănescu, *La izvoarele luminii*, o odă consacrată *noii lumi* industrializate și eforturilor prometeice (aluzia mitologică este explicită) ale omului nou. □ În aceeași rubrică, H. Rohan semnează o schiță intitulată *Mâna secretarului*, care celebrează munca funcționarului de partid, a mănuiitorului de dosare surprins în ipostaza sa umană, capabil de apropiere sufletească față de necunoscuții cărora le strânge mana zilnic, după ce le va fi înmănat carnetele de membri de partid și ale căror drame îi alimentează frământările launtrice. □ Pe aceeași pagină apare un articol semnat de Petre Solomon, intitulat *Întâlnire cu Mark Twain*, în care autorul privilegiază demersul biografist în dauna analizei de text, acordând un spațiu amplu portretului și istoriei vieții scriitorului, proiectate pe fundalul unei fresce puternic marcate ideologic a Americii sclavagiste și capitaliste.

7 iulie

• În „Tribuna”, Sorin Arghir publică un *Portret* al lui Zaharia Stancu: „Zaharia Stancu are o personalitate unitară, polivalența sa literară demonstrând potențe variate și nu o lipsă de armonie. Poetul gingaș și violent, sumbru și senin, prozatorul sobru și aspru, pamfletarul tăios și sarcastic sunt formele concrete prin care se manifestă polivalența lui Stancu. La temelia unei asemenea personalități fascinante prin forță telurică mocnesc frenezia pătimașă și tenacitatea sudată de o voință fermă și implacabilă.” □ La rubrica de „Cărți noi”, Oct. Macavei comentează *Opiniile unui pământean* de Radu Cosașu: „În toate acestea – o singură primejdie, încă neacumulată, dar pe viitor posibilă: manierismul; iar dincolo de ea – un miniaturist care e citit cu plăcere.”

9 iulie

- Ion Băieșu semnează în „Scânteia Tineretului” un „reportaj-pastel” intitulat *Pe câmp*, frescă în miniatură a stepei dobrogene ca lume nouă, trăind binefacerea colectivizării, descrise în maniera hiperbolizant-utopică deja consacrată: reporterul se pierde în grâul mai înalt ca el „ca într-o pădure. Are un spic mare, cât o vrabie, așa cum spune „Plugușorul” când urează gospodarilor belșug pentru anul care vine. Îl fotografiem ca pe-o minune.”

12 iulie

- „Contemporanul” semnaleză *Două volume de Tudor Arghezi*: „Zilele acestea a apărut în librării volumul *Stihuri pestrițe* de Tudor Arghezi (Ed. Tineretului). Volumul, editat în condiții grafice deosebite, este bogat ilustrat de J. Perahim. [...] Una din ultimele inițiative laudabile ale E.S.P.L.A. este hotărârea de a publica într-un viitor foarte apropiat *Opere complete* de Tudor Arghezi. Ciclurile *Cuvinte potrivite*, *Alte cuvinte potrivite*, *Flori de mucigai*, *Hore*, *Una sută una poeme*, *Cântare omului*, 1907, *Stihuri pestrițe*, câteva poezii apărute în diferite periodice în ultimul timp, precum și o selecție de poezii inedite înmănunchiate într-o anexă, vor alcătui unicul volum de opere complete, care va cuprinde aproximativ 1.000 pagini pe foiță de bibliie. Volumul va mai cuprinde un cuvânt introductiv semnat de autor”.

- Ovidiu Răureanu publică în „Scânteia tineretului” un articol intitulat *Cu privire la literatura științifico-fantastică*, care se înscrie în sfera „pasionantell[or] dezbaterei” publicate anterior în paginile aceluiași ziar, interesate de „problema limitelor acestei specii literare și a raporturilor ei cu speciile înrudite”, dezbateri în măsură „să ajute [...] îndrumarea ei spre formulele cele mai eficiente pentru mobilizarea energiei tineretului și a cititorilor de orice vârstă, îndemnați prin visul științific al scriitorului să pășească cu încredere spre minunatul viitor al omenirii.” Recuperată sub aspectul mizei educative și al capacității de a se transforma într-un vehicul ideologic cu atât mai eficace, cu cât oferă cititorilor iluzia evaziunii în spațiul unor lumi alternative (care maschează, în fapt, promisiunile utopice nelipsite din rețeta textelor de propagandă), literatura științifico-fantastică devine aici obiectul unui articol polemic, vag teoretic, cu ilustrări critice din textele reprezentative ale genului publicate recent în spațiul românesc: *Drumul printre aștri* al lui I. M. Ștefan și Radu Nor, *Uraniul* lui A. Rogoz și C. Ghenea, *Ultimul vâl* de Ion Hobana, *Cearța furtunilor* de Leonid Petrescu. Reproșând practicanților susmenționați ai genului schematismul și lipsa de expresivitate, autorul articolului concluzionează că „PRINCIPALA PREOCUPARE NECESARĂ PENTRU PROMOVAREA LITERATURII NOASTRE ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE TREBUIE SĂ FIE REALIZAREA EI LITERARĂ”.

13 iulie

- În „Scânteia” sunt publicate două texte de Nicolae Labiș, poezia *Partidului* (un imn dedicat „călăuzei” poporului și a poetului care își dorește să-i fie

„ostaș”) și fragmente din poemul *Entuziasm*, frescă a unui „ev de foc” care îndeamnă la trăirea entuziasmului „ce om făcu din fiecare rob”.

• Adrian Rogoz celebrează – la rubrica „Literatură – Artă” din „Scânteia tineretului” – *Două milenii de la nașterea unui mare poet*. Articolul, consacrat operei lui Ovidiu, schițează portretul unui ilustru înaintaș, căruia i se iartă toate „erorile” decadente sancționabile din perspectivă ideologică și căruia i se subliniază, protocronist, meritele de observator realist. □ Pe aceeași pagină apare schița lui Ștefan Luca, *Zaharie*, în care fresca mediilor muncitorești (lumea șantierului) se împletește cu istoria formării protagonistului, cu accent pe nașterea sentimentului erotic, marcând tentativa timidă a depășirii schematismului în construirea figurilor umane.

14 iulie

• În „Munca”, Ovidiu Râureanu („*Beau Masque*” de Roger Vailland) și Camil Șerban („*Goldsborough*” de Ștefan Heym) recenzează „două cărți despre lupta muncitorilor din țările capitaliste pentru o viață mai bună”.

• „Tribuna” cuprinde poeme de Al. Andrițoiu (*În câmpia liniștită*) și Miron Scorobete (*Flori de prun*). □ La „Cronica literară”, Al. Căprariu comentează poezia Doinei Sălăjan, care, prin *Confidențe*, „își înscrie prezența viguroasă în primele rânduri ale poeziilor autentici”. □ În *Umorul peregrinului transilvan*, Mihai Sârbulescu se oprește asupra operei lui I. Codru-Drăgușanu.

• În „Scânteia tineretului”, H. Zalis semnează un articol intitulat *Întâlnire cu Poezia*, o amplă incursiune în opera poetică a lui Zaharia Stancu, al cărui traseu liric este urmărit de la debutul gândirist până la *Poeemele simple* publicate la E.S.P.L.A. în 1957. Sinteza critică a lui H. Zalis vădește o preocupare constantă pentru explorarea universului tematic și stilistic al poeziei autorului romanului *Descult* și, îndeosebi, pentru reliefarea evoluției acestuia de la o lirică dominată, mai întâi, de o „suavitate ingenuă și senzuală” (prezentă în primul volum, din 1927), apoi de „nota sumbră, îndurerată și gravă” reperabilă în ciclurile publicate în anii '30, la una în care „febrilitatea stihurilor” se asociază cu „o laudă adusă omului, muncii transfiguratoare – izvor de frumuseți durabile și de satisfacții nobile, și iubirii cântată ca o irezistibilă încununare a tuturor tainelor și minunilor universului”. Punctul central de interes se află, pentru critic, în poezia cu tematică socială, abordată începând cu ciclul „Steaua pe care stăm”, unde „poetul adâncește categoric și brusc investigația de ordin social și consemnează revelator găsirea unei căi proprii în oglindirea luptelor pe care omul le dă spre a conferi destinului său un sens moral și istoric ascendent.” Critica socială cu accente de „tristețe grea, amară”, având ca obiect „realitatea ostilă, potrivnică aspirațiilor generoase, umaniste”, împletită cu poezia dominată de „visul unei lumi noi, încrederea într-o primenire socială profundă și inexorabilă”, de „presimțirea zilei dezrobitoare” revelează profilul liric dual al unui poet în care „fuzionează de fapt candoarea unui copil și puterea, bărbăția unui Prometeu.”

20 iulie

• Pe pagina de „Literatură – Artă” din „Scânteia Tineretului” sunt publicate două poezii encomiastice de Gh. D. Vasile (*Cerul Moscovei și Departe*) și o povestire de B. Dumitrescu (*Al doilea debut*) despre lumea teatrului ca mediu în care actorul modest, „micul figurant de provincie” reușește să obțină succesul binemeritat – cu o piesă despre experiența ilegaliștilor în timpul dictaturii antonesciene – cucerind publicul proletar de pe un șantier. Istoria protagonistului, micul Fred care ajunge să-l interpreteze în fața foștilor ciobani pe fiorosul colonel Ciolac (șeful Siguranței sub Antonescu), după ce, neîncrezător în forțele proprii, se gândise să părăsească scena pentru a deveni învățător sau bibliotecar la țară, este convertită în traseu exemplar, emblematic pentru izbânda proletariatului inclusiv în lumea rafinată a artei.

21 iulie

• În „Tribuna” apare povestirea lui D. R. Popescu *La marginea vieții*. □ La „Cronica literară”, Ion Vlad scrie despre I. Peltz: „Personalitatea acestui înzestrat prozator se definește aproape integral prin *Calea Văcărești*, carte de structură monografică, cu certe elemente artistice. [...] Avem de-a face cu un creator din frontul realist al prozei noastre dintre cele două războaie mondiale, cu sinuozități în dezvoltare, dar care a dat pagini de certă valoare. Acestea obligă pe cercetătorii noștri la o reconsiderare de ansamblu care, să sperăm, nu va întârzia.” □ În același număr, Nicolae Mărgeanu publică articolul programatic *În căutarea eroului pozitiv*: „În problema eroului pozitiv am impresia că s-a judecat în oarecare măsură nedialectic. Nu s-a ținut întotdeauna seama de faptul că structura etică a omului se schimbă într-un alt ritm decât viziunea și concepția sa despre lume. O idee luminoasă, un mare adevăr pot cuceri uneori aproape instantaneu conștiința unui om – reacțiile morale ale individului, ca și moravurile unei societăți, suferă o transformare incomparabil mai lentă. În acest sens se poate face analogia cu raportul dintre modificările bazei și suprastructurii. Ignorându-se fenomenul, s-a ajuns să se confunde idealul social cu structura morală a eroului pozitiv. De aici și teoria «eroului ideal». În fond, un om poate fi sincer și definitiv atașat de cauza comunismului, dar asupra sa înrăurirea moralei burgheze poate fi încă puternică. Evident, el se va strădui – eroul pozitiv nu poate să nu se străduiască – să se elibereze de sub această influență, dar procesul respectiv e mai sinuos și mai complicat.”

26 iulie

• În „Scânteia tineretului”, Felicia Dan recenzează romanul lui Szabo Gyula, *Neamul Gondoșilor*, „o carte [...] despre transformările aduse de socialism în viața oamenilor de la țară, [...] într-un sat secuiesc de la poalele Harghitei”, care valorifică scenariul luptei de clasă într-o istorie exemplară despre victoria țăranilor muncitori surprinși în febra colectivizării împotriva „găzdoilor” din

neamul Gondoș ilustrând prototipul chiaburului. Dincolo de schematisme tematice și tipologice („psihologia eroilor nu e investigată de ajuns în adâncime”), romanul se remarcă prin „autenticitatea atmosferei specifice din satul secuiesc”, prin „belșugul de pitoresc” și „dialogurile vii, savuroase”. Recenzenta deplânge, în finalul articolului, sărăcia stilistică a traducerii datorate lui Nicolae Balotă.

27 iulie

- La rubrica „Literatură – Artă” din „Scânteia Tineretului” sunt publicate poezii de propagandă semnate de Radu Cârneli (*Orașul minunilor mari*), Ion Socol (*O fată cântă prin Carpați*), Nicolae Barbu (*Porumbelul gândului*), Victor Mașek (*Fără pașaport*), Florian Saioc (*Aurora prieteniei*), Aurel Storin (*Poarta de apus*), dedicate Festivalului păcii de la Moscova, precum și un *Cântec de festival* pe versuri de Vlaicu Bârna și muzică de Ioan D. Chirescu.

28 iulie

- În „România liberă”, D. Tabacu publică un interviu cu Mihai Beniuc (*De vorbă cu poetul Mihai Beniuc despre câteva proiecte...*): „ – La ce lucrați în aceste zile? – În momentul de față – ne-a răspuns poetul la întrebarea noastră – lucrez la o carte de însemnări de călătorie pe care am s-o intitulez *Stepa lui Cehov*. Este vorba firește, despre o carte de note de drum în legătură cu locurile unde a trăit Cehov, locuri vizitate de mine în mai multe rânduri, pe itinerariul sudic, între Volga și Don. [...] – Ne-ar interesa fără îndoială și ce versuri pregătiți să dați la tipar. – Un nou ciclu de poeme intitulat: *Darurile*. Cel puțin până în momentul de față așa aș vrea să-l numesc. Poemele acestea se vor referi la împlinirea a o jumătate de veac de la răscoalele din 1907, la aniversarea Marii Revoluții din Octombrie și la sărbătorirea Republicii noastre. Există o legătură organică, istoricește vorbind, între aceste trei evenimente. [...] – Până acum ne-am adresat poetului Mihai Beniuc, de data aceasta ne adresăm prim secretarului Uniunii Scriitorilor. Și v-aș ruga să ne spuneți cam ce pregătesc scriitorii în întâmpinarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. – După câte știu – ne-a răspuns tov. Mihai Beniuc – poetul Eugen Jebeleanu lucrează la un amplu poem închinat Marii Revoluții Socialiste din Octombrie... Și Cicerone Theodorescu lucrează un ciclu de poezii pe aceeași temă. Iar Cezar Petrescu și Petru Dumitriu pregătesc și ei lucrări în proză în legătură cu aniversarea acestei date memorabile în istoria omenirii. Pot să afirm cu toată certitudinea că toți scriitorii din țara noastră s-au angajat să întâmpine prin scrierile lor acest mare eveniment. – Dar despre activitatea Uniunii Scriitorilor în perioada care urmează ce ne mai puteți spune? – În toamnă se vor dezbate în cadrul Uniunii, în două plenary, două probleme de o însemnătate pe care nu e necesar să o mai subliniez. Și anume: *Reflectarea adevărului vieții în literatură și Despre problemele criticii literare*

în țara noastră. Și prima, dar în deosebi a doua plenară va fi deosebit de interesantă. Deși cred că în ultimul an critica noastră literară a înregistrat importante succese, totuși în domeniul « cronicii literare », operative, la cărțile noi apărute, ea este încă deficitară...”

• „Tribuna” publică schița *O singură limbă* de Mihail Șolohov și reportajul *Munții liniștiți* de Eugen Barbu. □ La „Cronica literară”, Radu Enescu comentează romanul *Glasul* de Iulian Vesper: „Romanul are evident scăderile lui. Succesiunea interminabilă de evenimente domestice, nașteri, nunți, boli și decesuri devine la un moment dat de o monotonie supărătoare. Prin umanitatea lui adâncă și prin autenticitatea lui zguduitoare, *Glasul* consemnează pe lângă reapariția unui scriitor valoros în cadrul frontului nostru literar, afirmarea unui talent matur, în deplina posesie a mijloacelor sale artistice.” □ În articolul *Un referendum liric*, Șerban Cioculescu rezumă și comentează rezultatele unui sondaj de opinie realizat de Radio-Televiziunea franceză în 1955, pe baza răspunsurilor date de 4200 de persoane, care au selectat dintr-o listă de 500 de poezii pe cele mai frumoase. „Asul concursului [...] s-a afirmat, spre surprinderea organizatorilor, șeful Pleiadei, Ronsard, cu 12.648 voturi [...]. Al doilea preferat, la fel de surprinzător, a fost La Fontaine cu 9.615 voturi, urmat de Verlaine cu 8.938 voturi, de Victor Hugo, cu 56 de voturi mai puțin, de François Villon cu 7.613 voturi, de Baudelaire cu 7.338 voturi, de secundul lui Ronsard, Joachim du Bellay, cu 7.190 voturi, de Lamartine cu 5.769 voturi, de Musset cu 5.658 voturi, de André Chénier cu 5.433 voturi și de Alfred de Vigny, ultimul cu peste 5.000 de voturi.” Concluzia: „Întoarcerea la clasicism trebuie [...] relevată cu satisfacție. E un semn de autentică maturitate a națiunii care a dat în decurs de un mileniu continentului nostru mai toate formulele noi de lirism, de la poezia trubadurilor la dadaism și suprarealism. Francezul nu își reneagă monumentele literare respectabile, nu abdică de la raționalismul său, în scara lui de valori, nici chiar când e vorba de poezie. Prezența lui Ronsard și Fontaine în fruntea clasamentului e un atestat de maturitate, oricât ar irita pe amatorii subconștientului, ai oniricului și ai băguielilor existențialiste.” □ Tot în acest număr apare, la o distanță de o lună și jumătate, partea a doua a cronicii lui Cornel Regman, *La reeditarea lui Pompiliu Constantinescu*: „Dacă [...] în cazul lui Pompiliu Constantinescu largimea de vederi, receptivitatea și libertatea de afirmare a spiritului critic n-au fost înrâurite decât în mică măsură de urmările situației pe poziții strâmt autonomiste și estetiste, aceasta se datorește faptului că, în ciuda principiilor enunțate, criticul s-a condus – în cronicile sale mai cu seamă – după un crez etico-artistice [...] care depășește sensibil în semnificație caracterul limitat al «artelor poetice» emise de el însuși.”

[IULIE]

• În „Lupta de clasă”, nr. 7, Petru Dumitriu scrie despre *Contraste în cultura franceză*, respectiv „invazia iraționalismului sub toate formele și în toate

domeniile activității spirituale. [...] Un succes limitat la cercurile de esteți blazați, dar real în aceste cercuri, îl are teatrul iraționalist al unui Eugen Ionescu sau al unui Samuel Beckett. Conținutul afectiv al unor asemenea opere este anxietatea, pesimismul, disperarea. Un român fugit din patrie, Emil Cioran, este apreciat în aceleași cercuri estetizante și nu întâmplător. Nihilismul său virulent, duhul tăgădei și al nimicirii își găsesc în eseurile lui o exprimare care corespunde cu conținuturile de idei explicite sau implicite ale acelor cercuri intelectuale legate de organizarea socială burgheză și ostile ideilor socialiste și oricărei poziții materialiste, științifice sau pur și simplu raționaliste în fața realității.”

• În „Scrisul bănățean”, nr. 7, Leonard Gavriliu semnează articolul *Introducere la o estetică a conținutului*. □ Victor Eftimiu publică sonete (*Ce papă nou va birui?, Mai mult decât psalmistul*). □ Mara Nicoară scrie despre *Cronici literare* de Ovid S. Crohmălniceanu (*Ceva despre arta criticii literare*). □ Petre Pascu semnează *La moartea poetului Bacovia*; din versurile dispărutului sunt reproduse *Divagări utile și Acum*. □ G. I. Tohăneanu scrie despre *Sensul analizei stilului*. □ Traian Liviu Birăescu recenzează pe scurt *Groapa* de Eugen Barbu (Există pasaje în *Groapa* care amintesc îndeaproape de literatura pornografică. Nuditatea descrierii și cruditatea expresiei sunt urmărite cu o predilecție și o îndârjire care ar face deliciul craidonilor babalâci, dacă *Groapa* le va cădea în mână.) și *Opiniile unui pământean* de Radu Cosașu („se citesc nu numai cu plăcere, dar și cu folos. Respiră printre rânduri o pasiune juvenilă, o febrilitate publicistică în sensul bun al cuvântului – care captivează și atrage.”)

• „Steaua” cuprinde versuri de Veronica Porumbacu (*Evantai; Destinul; Dialectică; Popas*), Aurel Rău (*Inscripție pentru Delta Dunării; Nuferii așteaptă să înflorească; O ramură de flori de tei*), Petre Stoica (*Orașul meu; Preludiu; Dragostea*), Florin Mugur (*În casa lui Cehov; Seninătăți*), pagini din jurnalul lui Victor Felea, amintiri despre Jean Bart (de N. Dunăreanu), traduceri din Baudelaire (realizate de Al. Philippide: *Nenorocul; Semper eadem; Groază plăcută; Beatrice; Visul unui curios*; de Aurel Rău: *Elevație; Soarele*; și de D. Florea-Rariște: *Sufletul vinului*), Ana Ahmatova, L. Martînov și N. Tihonov. □ Perpessicius semnează un studiu despre *Baudelaire în românește*, iar George Munteanu își inaugurează acum niște *Comentarii la „Cronica de familie”*, care, deocamdată, se limitează la a fixa cadrul general al romanului: „...Tabloul a produs impresia pe care o dorea autorul! Și poate chiar a depășit-o... Fiindcă de-a lungul lecturii, seducția este atât de mare, iluzia realității create este atât de deplină, încât uiți mai tot timpul că lumea nu se reduce la saloanele Cozienilor și Lascarizilor, că omenirea nu se identifică până la epuizare cu fosta noastră clasă boierească sau că, de asemenea, condiția umană nu și-a canalizat toate manifestările și posibilitățile pe fâgașul desemnat de cunoscutul dicton al lui Hobbes [*homo homini lupus* – n.n.],

căruia *Cronica de familie* îi este parcă o magistrală ilustrare. Închizi cartea mahmur, dacă nu bolnav sufletește de-a binelea, și cauți să te debarasezi cât mai repede de amintirea ei.” □ În sectorul dedicat literaturii „universale”, Henri Jacquier îl aniversează pe Baudelaire, iar Tudor Vianu scrie despre *India în Lusiadele lui Camoëns*. □ La „Cronica literară”, Victor Felea recenzează debutul lui Florin Mugar (*Romantism*), încheind astfel: „Prea mult rostește el «în gura mare» tot ce gândește, nelăsând cititorului latitudinea de a descoperi singur anumite gânduri și sentimente. Procedeele liricii: sugestia, concentrarea, solemnitatea, surpriza, nu le găsim deloc utilizate în cartea lui Florin Mugar. De aceea, în paginile ei te întâmpină puține versuri care să-ți rețină atenția prin vreo virtute poetică deosebită.” □ La recent înființata secțiune „Confluente”, Șt. Râmniceanu rezumă schimbul de replici purtat de Maurice Nadeau și Pierre Daix în jurul realismului socialist, luând partea intervenției ultimului: „meritul ei e de a spulbera opinia vulgarizatoare a acelora care identifică realismul socialist cu un fel de *passe-partout* metodologic care ar asigura automat crearea unor opere de valoare”.

• „Iașul literar” cuprinde poeme de Mihai Codreanu (*Extaz; Lună plină-n mai; Ispășire; Urna*), nuvela *Șerfi* de Ioana Postelnicu și schița *Un binefăcător* de Paul Everac. □ N. Barbu disertează *În jurul problemei actualității în literatură*: „Actualitatea unei opere artistice este determinată [...] atât de obiectul creației (realitatea contemporană, cu oamenii și fenomenele ei sociale), cât și de atitudinea creatorului. Dacă am încerca o ierarhizare a operelor artistice din acest punct de vedere (vorbind numai de cele realizate) am spune că lucrările cele mai actuale sunt acelea care întrunesc ambii termeni, care adică oglindesc viața contemporană și o interpretează în lumina concepției noastre contemporane despre lume. O actualitate de gradul al doilea am atribui lucrărilor consacrate reflectării de pe pozițiile prezentului. [...] Cât despre operele care reflectă oamenii și faptele zilelor noastre, dar de pe o poziție depășită, greșită sau străină concepției marxist-leniniste, credem că ele se situează pe o treaptă și mai joasă a actualității: falsa actualitate.” □ La „Cronica literară”, Al. Andriescu comentează *Dragoste și ură* de Al. Andrișoiu (care „fără îndoială că va găsi ceea ce caută, calea neștrăbătută”), D. Costea scrie despre *Romantism* de Florin Mugar („viziunea romantic-revoluționară a poetului e aproape incoloră”, dar „Florin Mugar este în schimb un romantic, [...] în poezia lui precumpănește subiectivismul, imaginația, reveria, adică preocuparea de a-și proiecta stările propriului eu”), iar Al. Piru semnalează *Trei piese noi* (*Judecata focului* de Alexandru Adamescu, *Romanticii* de Petru Dumitriu și Sonia Filip și *Rețeta fericirii sau „Despre ceea ce nu se vorbește”* de Aurel Baranga).

• În „Tânărul scriitor”, nr. 7, Al. Oprea semnează articolul *Din estetica principiilor cunoscute. Asupra problemei libertății de creație*: „ca și în alte perioade, când problemele controversate aveau o importanță vitală pentru

destinul mișcării muncitorești internaționale, și acum, când după Congresul al XX-lea al PCUS, există un aprins interes în jurul chestiunii viabilității sistemului socialist, discutându-se literatura acestor țări în cercurile intelectualității burgheze și mic-burgheze din apus, s-a vânturat din nou lozinca „libertății absolute” de creație. Să ne amintim apostrofările huliganice ale unor posturi de radio străine, în timpul evenimentelor din Ungaria, la adresa, bunăoară, a literaților români de valoare mondială ca M. Sadoveanu și T. Arghezi, acuzați de a-și fi vândut talentul comuniștilor. Presa de dreapta din țările capitaliste nu prididea și nu prididește să publice articole după articole cu această temă. [...] În socialism, fiind distrusă în fundamentul ei diviziunea capitalistă a muncii, sunt distruse în fundamentul lor și acele condiții care favorizau separarea artistului de viața societății. Din nou – dar pe o treaptă superioară – oamenii de artă legându-se prin mii de fire de viața și nevoile poporului, pot cunoaște cea dezvoltare universală a personalității creatoare, caracteristică oamenilor Renașterii. Căci în socialism zidul chinezesc ridicat între creator și public se prăbușește, artiștii putând deveni cu adevărat tribunii poetici ai poporului, luminând cu văpaia minții și a inimii lor drumul maselor muncitoare către fericire – ceea ce marilor literați din trecut li se părea un vis temerar. Dispare în socialism acea înstrăinare capitalistă față de artă, arta devenind unul dintre cele mai importante mijloace de educație socială în perioada de trecere la comunism. Nu putem să nu vedem că la acei scriitori din țările de democrație populară, care ridicau din nou chestiunea libertății de creație, înțeleasă – conștient ori nu – în chip burghez, se manifestau virulent – pe planul conștiinței – urmările diviziunii capitaliste a muncii, care la noi încep să ia sfârșit. Nu din întâmplare ridicându-se, de fapt, contra amestecului Partidului în problemele de literatură și artă, aceștia proslăveau deschis evoluția spontană a creației. Am documentat, pe baza tezelor leniniste, că un veridic punct de vedere nu poate fi aflat decât „din afară”, din cunoașterea tabloului general al societății, din studierea mecanicii întregii vieți economico-sociale. Or, nu tocmai Partidul de avangardă poate să formuleze acest punct de vedere – evoluția spontană a creației putând genera și concepții individualist-anarhice? Chiar de aceea oamenii noștri de literatură și artă au aderat și aderă de bună voie și deschis, cu mintea și cu inima, la politica Partidului Muncitoresc Român, înțelegând că numai sub îndrumarea și numai însușindu-și organic concepția sa, au acea platformă înaltă estetico-ideologică, de pe înălțimea căreia pot înfățișa în toată întinderea, amploarea și profunzimea, adevărul vieții. După cum vedem, problema libertății de creație în realismul socialist este indisolubil legată de problema spiritului de partid și a caracterului popular – aceste două probleme din urmă solicitând însă articole speciale.”

• În „Viața Românească” apar poeme de Ion Gheorghe (*Fuga; Bucuria întârziată; Cineva a fluierat un cântec strengărește*) și Florin Mugur (*Tramvaiele, noaptea...; Moment cehovian; Da, cred...*), schița *Balerina* de Sonia

Larian și un fragment din vol. III al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu. □ În secțiunea „Scriitori și curente”, Horia Bratu scrie despre **Mihai Ralea și explicarea omului**: „Ca adevărat protagonist al culturii de stânga, Mihai Ralea a considerat de-a lungul întregii sale activități personalitatea umană ca un mijloc și nu ca un scop, evitând turnul de fildeș și făcând politică, promovând atitudinile care constituie crezul unui democrat: concepția anti-rasistă și concepția raționalistă, tendenționismul în artă și lupta pentru drepturile femeii, caracterul specific național și simpatia pentru muncitori și țărani.” □ Comentând, la rubrica „Teorie și critică”, *Glasul* lui Iulian Vesper, Cornel Regman crede a descoperi în el un **Al cincilea mit** – cel „ctonic”, țărănesc, adăugabil celorlalte patru pe care le propusese G. Călinescu în *Istoria* sa. □ La rubrica de „Cărți noi”, Lucian Raicu scrie despre *Dragoste și ură* de Al. Andrișoiu („La un poet foarte dotat ca Andrișoiu, capabil de avânturi spontane, trivialitățile sunt regretabile. Pentru viitorul volum se recomandă un autocontrol sporit.”), iar Al. Mirodan recenzează *Opiniile unui pământean* de Radu Cosașu („Scrierea lui Cosașu nu reprezintă încă ceva cristalizat, gândirea lui fiind în neîncetată evoluție. De aceea volumul cuprinde și imprecizii și artificii și ostentație și spirit mult de frondă, adică tot ceea ce se cuvine să cuprindă o carte intitulată *Opiniile unui pământean* și publicată la 26 de ani sau chiar ceva mai târziu...”).

AUGUST

1 august

- Alexandru Jar semnează în „Gazeta literară” o **Scrisoare deschisă**, în care își face a severă autocritică pentru „greșelile” politice savârșite cu un an înainte soldate cu excluderea sa din partid. (vezi **Anexa**)

3 august

- Al. Andrișoiu publică în „Scânteia tineretului” mai multe poezii cu miză propagandistică consacrate evenimentului care reunește proletariatul de pe întreg mapamondul – Festivalul păcii de la Moscova – (*Întâlnire cu eroii, Perinița, Bucurie rotundă, Să-mi îngăduiți și mie*). □ În același număr I. Mihuț recenzează, la rubrica „Note de lector”, *Groapa* lui Eugen Barbu, citită în cheie ideologică ca o carte în care autorul „recrează plastic scene, întâmplări ale cotidianului murdar dintr-o epocă regretabilă, redând în tonuri pregnante atmosfera irespirabilă a stătutului mediu social din vremea burgheziei. Prin aceasta cartea lui însuflă agresiune față de trecutul cangrenos.” Firește, criticul nu poate trece cu vederea „lipsurile [...] serioase” ale romanului, cum ar fi construcția personajelor: „[...] nu avem de-a face cu eroi puternic conturați, cu o psihologie complexă. Eroii lui acționează, se mișcă, vorbesc după un anumit tipar, «brevet» Barbu. «Groapa» reprezintă o cloacă în care conștiințele umane

se dezagregă, se descompun, împinse la fund; unde cei umili sunt victime ale celor ce se înstăresc, oamenii se abrutizează, se ofilesc... «Groapa», în esența ei, reprezintă deci nu numai o cloacă sub raport topografic (mahala la marginea Bucureștiului), ci și un mediu în care tronează despotic mizeria, carențele sociale, viciile, decrepitudinea, unde oamenii sunt lipsiți de orizont și perspectivă, tiranizați de o haită de „«borfași» care-și găsesc refugiu aici.” Pe de altă parte, criticul îi reproșează cărții păcate sancționabile din perspectiva ideologiei partinice precum „lipsa unei idei directoare clare” și „lipsa unei intrigii călăuzitoare”, așadar absența tezismului: „Fără să prezinte dialectic lucrurile, fenomenele, relațiile sociale, sorgintea nedreptăților, el [Barbu, n. n.] n-a arătat nici soluția, căile, perspectivele pentru ieșirea din acel fund de groapă morală și socială a eroilor săi. [...] Valoarea cărții este limitată deci la proporțiile unei lucrări, unui document de epocă (?), concepută de un scriitor cu viziunea limitată asupra problematicii, dialecticii sociale. De aceea, confruntarea cărții cu realitatea este în detrimentul celei dintâi.” Mai exact, în detrimentul doctrinei realismului socialist, pe ale cărui principii criticul își fundamentează în întregime demersul, sancționând, în continuare, din aceeași perspectivă, „naturalismul” romanului, „preocuparea pentru amănuntul scabros și adeseori nesemnificativ”, „vocabula trivială” care „merge chiar până la violentarea gustului și imaginației”, stilul „brutal” reperabil în „scene de-a dreptul scandaloase”, elemente care contribuie „la reducția psihologică a eroilor cărții”. Punându-și problema orizontului de așteptare și, mai ales, a necesarei mize educative pe care ideologia partinică o impune literaturii în epocă, autorul articolului conchide: „Dacă Eugen Barbu și-ar fi pus întrebarea: *cui va folosi cartea, ce anume vreau să spun și prin ce mijloace, cum spun?* – am adăuga, parafrazându-l pe acad. G. Călinescu – că autorul s-ar fi apucat s-o scrie abia după ce ar fi terminat-o.”

4 august

• În „Munca”, Cezar Radu recenzează *Groapa* lui Eugen Barbu, „opera unui scriitor de mare talent”, dar, în același timp, un roman „naturalist”, trăsătură pe care cronicarul o explicitează printr-o polemică cu cronica lui Radu Popescu din „Contemporanul”: „Ceea ce a abătut talentul lui Eugen Barbu de pe linia unui realism viguros (prezent în capitolele: *Nuntă, Pomana lui Mielu, În câmp la Cățelu* și altele) este optica de care dă el dovadă în considerarea fenomenului de care se ocupă. Lectura cărții lasă sentimentul că redarea pitorescului, a senzaționalului, a ineditului, a aspectelor mai puțin cercetate, a devenit pentru autor un scop în sine. Ca și exoticul, – pitorescul, senzaționalul etc. sunt căi primejdioase, pline de atracții lăaturalnice, cărora scriitorul (și artistul în genere) le cade adesea victimă și care îl pot abate de la țintă, încătușându-i talentul, deformând însăși intenția de bază de la care a pornit în scrierea unei cărți. Este tocmai ceea ce s-a întâmplat cu autorul *Groapei*.”

- Sub titlul *O seară din primăvara 1894*, în „Tribuna” apare un fragment din romanul *Anemonele nu au înflorit în zadar* de Petru Comarnescu. Poezie publică Petre Stoica (*Întâia ei dragoste; Puntea*). □ La „Cronica literară”, Ion Oarcășu analizează *Inima bătrânului Vezuv* de Mihai Beniuc: „Cu ultimul volum, poezia lui Beniuc a intrat într-o fază nouă, mai calmă și mai reflexivă. Asta nu înseamnă că erupțiile – mă gândesc la modalități de expresie, la timbru și ton – sunt cu totul excluse în viitor.”

6 august

- H. Fabian semnează în „Scânteia tineretului” recenzia romanului lui Jorge Amado, *Subteranele libertății* care „consfințește” tranziția de la „realismul critic” cu „puternice infiltrații naturaliste” caracteristic primelor romane ale autorului la „realismul socialist, singura metodă capabilă să oglindească, în toată plinătatea ei, amploarea realității revoluționare a zilelor noastre”. Romanul „transfigurează”, în opinia criticului, „cu imagini artistice de o deosebită vigoare istoria luptelor duse de poporul brazilian, în frunte cu clasa sa muncitoare împotriva fascismului și a imperialismului străin în perioada dintre anii 1937-1940.”

11 august

- „România liberă” dedică un grupaj participării R.P.R. la Festivalul Mondial al Tineretului și Studenților de la Moscova. Printre semnatarii articolelor se numără și Petru Dumitriu care aduce un *Elogiu Festivalului*: „Să se scuze subiectivismul unui scriitor, dar eu personal găsesc că Moscova este un oraș cu desăvârșire romantic, iar viața înfierbântată a Festivalului i-a accentuat acest caracter. Ce poate fi mai de basm decât un grup de frumoase negrese din Guadelupa, în rochiile lor cu volane alb-albastre, cu tulpenele lor care le stau de parcă o floare le-a înflorit pe capul parcă sculptat în abanos? Ce-i mai romantic decât un grup de scriitori chinezi, germani, unguri, români, francezi, negri, sud-americani, discutând și meditănd sub frunzișurile tăcute de la Iasnaia Poliana?”

- În „Tribuna”, Al. Căprariu recenziază negativ volumul *Pâine și sare* de Ion Gheorghe: „Ajuns la sfârșitul lecturii, nu am înțeles de ce autorul, având, se pare, și darurile trebuincioase prozatorului, a preferat totuși formula romanului în versuri. Narat în proză, volumul *Pâine și sare* ar fi constituit o carte realizată. Dar, impunându-i anumite restricții, versul o condamnă în cele mai multe părți ale sale. Rimarea pedestră a faptului nud duce frecvent la ceea ce peiorativ se numește proză versificată și, deci, lipsită de interes. [...] Versuri din această categorie, abundând în romanul lui Ion Gheorghe, aparțin unei perioade de dibuiri la poeziei noastre tinere și au fost, nu o dată, combătute și ironizate pe bună dreptate. Citindu-le, semnalăm în ele o relativă reviviscență a proletcultismului.” □ În același număr, Radu Enescu semnează articolul

Progresul în artă: „realitatea progresului în artă nu trebuie considerată dogmatic și mecanicist. Artă nu progresează deodată și la comandă în toate sectoarele ei de manifestare și în tot locul. Un anumit moment istoric conține aspecte desuete, supuse unei fatale dispariții, în luptă cu elementele noi, în dezvoltare. În prezent coexistă în lume o artă realistă și progresistă cu una decadentă și retrogradă. [...] Ceea ce nu dovedește lipsa progresului artistic. Căci elementul nou în artă, față de realismul critic din trecut îl constituie realismul socialist, expresie a unei structuri sociale noi și revoluționare.”

16 august

- „Contemporanul” publică, în traducere, textul articolului *Pentru principialitate leninistă în problemele de literatură și artă*, preluat din revista „Kommunist”, nr. 10/ 1957.

17 august

- La rubrica „Literatură – Artă” din „Scânteia tineretului” sunt publicate poezii propagandistice semnate de Darie Novăceanu (*Când vine august*) și Gh. D. Vasile (*Monumentul*), dedicate aniversării apropiate a datei „eliberării”. □ În același număr Tudor Arghezi publică tableta intitulată *Banca Națională*, un portret-pamflet al unui ilustru personaj monden din epoca de tristă amintire (interbelică), care, fără a fi numit, este reprezentat ca o figură emblematică a „prostului” bine poziționat, filfizonul care plătește gras pentru a-și întreține imaginea în fața unei lumi burgheze superficiale. □ Pe aceeași pagină apar poezii semnate de Horia Aramă (*Într-o zi de august*), Elena Dragoș (*Copiii vin aici adeseori*) și Mihail Cosma (*Moment*) dedicate aceluiași glorios august 1944 și memoriei soldaților necunoscuți care s-au jertfit pentru descătușarea de sub jugul fascist, precum și o secvență din romanul lui Haralamb Zincă, *Ultima toamnă*, intitulată *Acțiunea* și fixată asupra figurii unei curajoase ilegaliste care răspândește manifeste propagandistice într-un spital din capitală cu prilejul ultimului Crăciun de dinainte de „eliberare”.

18 august

- În „Tribuna”, sub titlul *Un realist militant*, Radu Enescu comentează *Scrierile din trecut* ale lui Mihai Ralea: „Purismul estetic milita pentru o artă ferită de orice imixtiuni eterogene, de orice contaminare socială, politică sau morală. M. Ralea, printr-o subtilă dialectică, reduce la absurd estetismul, demonstrând că pretențiile sale «autonomiste» și «puriste» rămân simple iluzii. [...] Aceste principii, însă, după cum știm fac parte din estetica realismului socialist. De aceea *Scrierile din trecut* nu constituie doar un document istoric al luptei duse de un intelectual militant pentru ideile înaintate ale umanismului social, ci reprezintă o sursă actuală din a cărei bogăție ne putem împărtăși și

astăzi.” □ În același număr, Ion Breazu publică studiul *Hasdeu și patrimoniul popular*.

21 august

- Ca preambul la aniversare zilei de 23 august, în „Munca” apar fragmente din nuvela *Încercuirea* de Titus Popovici și din scenariul cinematografic *Nepoții Gornistului* de Cezar Petrescu și Mihai Novicov, precum și un bilanț al lui Francisc Munteanu cu privire la literatura ultimilor 13 ani: „Niciodată literatura românească nu s-a bucurat de un prestigiu atât de mare ca acum.”

22 august

- La pagina întâi a „României libere”, Nicolae Tăutu publică poezia *Partidului să-i mulțumim*. În același număr, editat în spiritul lozincii „Trăiască 23 August marea sărbătoare națională a poporului nostru, ziua eliberării României de sub jugul fascist!”, se mai evidențiază Demostene Botez (articolul *Scriitorul*: „Pus la loc de cinste, scriitorul este azi singur răspunzător de păstrarea acestui loc, pe care nu-l merită prin definiția lui de scriitor, ca o diplomă, ci prin mesajul uman, social pe care-l poartă, și în măsura în care și-l îndeplinește.”) și Miron Radu Paraschivescu (poezia *Cronică*).

- Ion Băieșu publică în „Scânteia tineretului” povestirea *În zilele acelea răsărea aurora*, o incursiune în trecutul ilegalist al partidului, a cărui luptă pentru eliberare este oglindită de experiențele exemplare ale eroilor proletariatului.

23 august

- „Contemporanul” își pune numărul sub lozinca „Trăiască 23 August, marea sărbătoare națională a poporului nostru, ziua eliberării României de sub jugul fascist!”. □ La „Cronica optimistului”, G. Călinescu scrie despre *Patriotismul nostru*, definind: „Patriotismul [...] este un sentiment al cărui conținut s-a prefăcut în curgerea vremilor, având totuși un sâmbure statomic. Patriot este acela care își iubește patria, dar patria, originar înseamnă locul unde trăiesc părinții, și în ultima analiză părinții înșiși, sau mai bine zis strămoșii”. □ În articolul *Cauză eroică – cuvânt eroic*, Dumitru Micu face bilanțul realizărilor în domeniul poeziei române postbelice: „Treisprezece ani, în istoria unei literaturi, pot trece fără să lase urme. Nu însă într-o epocă asemeni celei pe care o trăim. În vremea noastră, fiecare zi e cât un an (M. R. Paraschivescu). Literatura noastră a parcurs, în anii regimului democrat popular, un drum a cărui experiență se va resimți îndelungă vreme în dezvoltarea viitoare a creației beletristice. De-ar fi numai învățămintele dobândite de scriitori în procesul muncii lor, în înfruntarea numeroaselor greutăți, și tot am putea vorbi de o perioadă fructuoasă, perioadă de acumulare a unei experiențe necesare

viitoarelor salturi calitative. Dar nu e numai aceasta. În poezie, ca și în celelalte sectoare, am obținut succese considerabile. Am înregistrat și insuccese. Nu sunt puține ca număr compunerile mediocre, terne, artificial axate pe teme contemporane sau istorice importante, dar lipsite de suflul grandios al timpului de față. Încercările dușmanilor noștri de a atribui tocmai aceste producții ratate realismului socialist nu dovedesc decât reaua credință a acestora. În pofida oricăror încercări de ignorare sau minimalizare a realizărilor literaturii noastre, ea reprezintă o realitate în plină creștere. Vitalitatea literaturii socialiste e de nemăsurat, căci nu este altceva decât reflexul vitalității unor popoare ce-și croiesc propria soartă. Garanția înfloririi neconținute a poeziei noastre noi și a întregii literaturi române contemporane este legătura ei de nedesfăcut cu viața milioanele de constructori al socialismului, servirea țelurilor omenesci celor mai înalte, angajarea în lupta pentru comunism sub conducerea partidului clasei muncitoare, ce întrupează conștiința epocii noastre, umanismul cel mai consecvent”.

• „Tribuna” se deschide cu editorialul lui Ioanichie Olteanu, intitulat **Forța istoriei**: „La treisprezece ani de la eliberare poporul nostru continuă munca de construcție în slujba viitorului. În perspectiva timpului, jertfa celor căzuți în lupta pentru zdrobirea tiraniei e încununată cu un nimb nou care îi face pentru totdeauna nemuritori în amintire. Prăbușiți sub grindina de gloanțe, ei au deschis drumul pentru marșul victorios al socialismului.” □ Mai mult sau mai puțin „la temă” sunt și grupajul se poeme din Ion Brad (*Cronică transilvană*), nuvela *Dezertorul* de Aurel Mihale și reportajul *Flăcări albastre* de Romulus Rusan. □ La „Cronica literară”, Nicolae Mărgescu scrie despre *Hotel Tristețe* de Francisc Munteanu, volum care „evidențiază poate mai bine decât altele atât calitățile, cât și defectele acestui prozator inegal”. □ În același număr al revistei apare eseul lui Radu Stanca **Interiorizare și exteriorizare în jocul actorului**.

28 august

• Sonia Larian recenzează în „Scânteia tineretului” volumul de proză al lui Francisc Munteanu, *Hotel Tristețe*, reunind schițe în care „descoperim o puternică undă de emoție față de oamenii autentici, umiliți de condițiile capitalismului și ale fascismului” pe care protagonistul „picaresc” îi întâlnește pe parcursul traseului său gnoseologic.

29 august

• „Scânteia” publică un comunicat preluat de Agerpress după TASS, care redă o expunere a cuvântărilor lui N. S. Hrușciiov în cadrul consfăturii scriitorilor la C.C. al P.C.U.S. din 13 mai, publicată în nr. 12 al revistei „Kommunist”, sub titlul *Pentru legătura strânsă a literaturii și artei cu viața poporului*. Un aspect important al expunerii, dincolo de ideea esențială, exprimată în titlul articolului citat – aceea a „întăririi legăturii cu viața de zi cu zi a poporului”

prin artă și literatură – este criticarea cultului personalității, parte a strategiei de legitimare a noului lider sovietic, după moartea lui Stalin.

30 august

• În „Contemporanul”, Veronica Porumbacu publică poezia *De vorbă cu pământul*. □ Sub titlul *N. Hrușciov: Pentru o strânsă legătură a literaturii și artei cu viața poporului*, este publicat în traducere, din revista „Kommunist”, nr. 12, „textul integral al Expunerii cuvântărilor rostite de N. Hrușciov la consfătuirea scriitorilor, de la C.C. al P.C.U.S., din 13 mai 1957, la întâlnirea cu scriitorii, pictorii, sculptorii și compozitorii, din 19 mai 1957, și în cadrul activului de partid, din iulie 1957”.

31 august

• Partea beletristică a „Tribunei” e dominată de amplul poem *Pe gânduri în sus* de Alexandru Lungu. □ La „Cronica literară”, Al. Căprariu scrie despre *Stihurile pestrițe* ale lui Tudor Arghezi: „Uneori, stabilirea de filiații duce, involuntar, la anularea parțială a valorilor luate în discuții. Posibilitatea aceasta este exclusă în cazul lui T. Arghezi. Proza de odinioară și versurile de azi ale poetului, dezvoltând idei cărora nu li se dăduse o soluție definitivă, se completează reciproc – mărturisind creșterea internă, în adâncime, a viziunii celui mai de seamă scriitor al nostru după Eminescu. [...] Cercetarea atentă a poeziei argheziene devine fecundă nu numai pe linia perfecționării meșteșugului scriitoricesc, nu numai pentru îmbogățirea și adâncirea viziunii asupra lumii – ci și prin exprimarea decisă a forței proteice care constituie unul din atributele fundamentale prezente în creațiile cărora trecerea vremii le lărgeste semnificațiile și le definitivează. Prezența poetului în contemporaneitate are, cu *Stihurile pestrițe*, și sensul împlinirii unei misiuni și datorii față de lumea sa.” □ În același număr al revistei, Al. O. Teodoreanu publică niște *Amintiri despre Calistrat Hogaș*, iar Petre Drăghici polemizează cu Vera Călin pe tema *Râsul satiric și râsul umoristic*.

• Pagina dedicată „Literaturii [și] Artei” din „Scânteia Tineretului” reunește poezii de Al. Andrițoiu (*Scârba* – o meditație-pamflet despre pieirea lumii burgheze decăzute) și Mihail Cosma (*Motiv de toamnă* – un pastel), recenzia volumului *Derbedei* de Nicuță Tănase („o carte care servește pe deplin ideilor vremii noastre”, prin prezentarea destinelor exemplare ale unor foști „derbedei” „purificați” în mediul uzinei, unde se transformă în fruntași ai muncii), semnată de Felicia Dan, și un „medalion” dedicat lui Dickens – recuperat pentru critica lumii burgheze și pentru pictura mediilor muncitorești, sub semnătura lui H. Fabian.

[AUGUST]

• Apare primul și unicul număr din „Caiete critice” „colecție de critică și istorie literară” îngrijită de Paul Georgescu, Savin Bratu, Mihai Șora.

responsabil de carte: Zigu Orenstein. □ Mihai Ralea semnează textul-prefață ***Câte ceva despre critica literară***: „Autorii detestă pe critici. Dar aceștia sunt frații lui. Exemplu de abnegația mai mare e greu de închipuit. Ei colaborează fără vanitate la perfecția operei de a cărei celebritate numele lor nu e legat. Ei pun pietre la edificiul a cărui glorie finală se prinde de alt nume. Shakespeare, Goethe, Michel Angelo sunt mari întâi pentru geniul lor. Dar sunt mari și pentru că au oferit generalizarea, pentru posibilitatea amplificării operei lor de către critici. Adică e un mare creator care oferă cât mai multe interpretări posibile (fie ei și simpli admiratori care nu scriu). Dar cine aduce vreodată o cât de mică laudă acestor anonimi batjocoriți de toată lumea în unanimitate?”

□ În prima secțiune tematică a revistei, „Romanul românesc actual”, intră studiile: Sorin Arghir, ***Însemnări pe marginea prozei lui Zaharia Stancu***; Savin Bratu, ***Arta „Cronicii de familie”***; S. Damian, ***Marin Preda*** („Literatura lui Marin Preda glorifică rezistența dâră a unei zone sufletești care nu pierde în condiții sociale vitrege, dar este silită să întrerupă contactul cu realitatea. Efortul de a păstra inaccesibile ambianței atributele frumuseții morale nu izbândește decât în raport cu împrejurările istorice, este determinat social. Ideea demnității umane capătă astfel în cărțile scriitorului dimensiuni specifice. Cum suportă conștiința candidă asaltul devorant? Se păstrează intact stratul sufletesc de profundă umanitate? Ce amplitudine are sacrificiul pretins? Întrebările extrase din însăși structura operei ridică altitudinea problematicei ei. Eroul uman este mult mai intens decât simpla ilustrare sociologică. [...] Creația lui Marin Preda, fecundă sub zodia realismului socialist, ajunge o pildă concludentă a eficacității însușirii marxismului pentru zugrăvirea raporturilor umane. Dependența destinului individual de cadrul concret istoric se demonstrează cu o forță literară cuceritoare, inaugurând o nouă tradiție în descrierea vieții țăranilor. Analiza psihologică a naturii umane prin prisma înfruntării între clase subliniind determinarea social-politică asigură literaturii lui Marin Preda o orientare remarcabilă. Variantele prefaceri esențiale (Moromete, Țugurlan, Ilie Barbu, Vasile) depind, cum am încercat să dovedim, de factorii social-istorici. Ceea ce pentru Ilie Moromete fusese o dilemă fatală, la Ilie Barbu sau Vasile, în alte condiții sociale, se dovedește o etapă majoră a verificării forței sufletești. Surparea unor iluzii nu a mai secătuit pofta de a visa. Este simbolică scena finală a nuvelei, când Ilie Barbu își închipuie cum va arăta societatea nouă, alcătuită pe legile omeniei și echității sociale. Dimpotrivă, cruntele limite sociale au dezrădăcinat din Moromete forța fanteziei și a romantismului. Regimul capitalist inuman ucide frumusețea oamenilor, îi obligă la automutilare. Ilie Moromete repetă într-un sens o experiență de Don Quijote la dimensiuni mult mai restrânse, într-o fază mai modernă, cu o ținută mai puțin alegorică.”); Mihai Gafița, ***Muncitorul în romanul actual***; Dumitru Micu, ***Reflecții asupra romanului rural din ultimul deceniu***, precum și o amplă ***Bibliografia: Romanul românesc de după 23***

August 1944, structurată astfel: A. Romane apărute între 23 august 1944 și 1 ianuarie 1948 (romanul social, romanul războiului, romanul adolescenței, romanul de aventură sentimentală, romanul senzațional, romanul autobiografic, romanul de atmosferă, romanul psihologic, romanul plictisului cotidian, romanul mahalalei bucureștene, romanul agoniei, romanul morbidității, romanul exotic, romanul fantastic, memorialistică, un eseu dialogat, maculatură boulevardieră: a. Jurnale indigeste ale unor tulburări erotice, b. Biografii anoste ale unor personaje nule, c. Senzațional, pornografie), B. Romane apărute de la 1 ianuarie 1948 până la 1 ianuarie 1957 (romanul istoric, romanul cronică, romanul luptei revoluționare, romanul războiului, romanul realității rurale din trecut, romanul transformărilor socialiste, romanul colectivizării, romanul șantierelor socialiste, romanul de idei, romanul de aventuri, alte preocupări) și o bibliografie privind *Critica asupra romanului actual*. □ În a doua secțiune tematică, „Critica criticii”, semnează: Paul Langfelder, *Câteva însemnări despre istoria criticii literare marxiste. Plehanov, Mehring, Lafargue*; Lucian Raicu, *Ibrăileanu, critic literar* („A văzut în literatură numai o expresie a vieții și a căutat în orice pagină scrisă sufletul ei viu, tot ce o apropia de existența omului și de destinul omului în societate. Iubirea de literatură, sentimentul de evlavie care-l cuprindea în fața marilor opere literare era numai o manifestare a setei de a trăi, de a avea simțământul deplin al vieții. [...] Critica lui Ibrăileanu, dacă lăsăm deoparte fazele ei întâmplătoare sau accesorii, se poate reduce la atât: aduce scriitorul ori nu viața, adevărul existenței în opera sa? Care e punctul său de vedere asupra vieții? Acestea sunt criteriile.”); A.(lexandru) P.(iru), *G. Călinescu: „Studii și conferințe”*. □ În secțiunea de „Studii de istoria literaturii române și universale” semnează: Tudor Vianu, *Cuvânt despre Eminescu* („cuvântare rostită la teatrul național I. L. Caragiale din București, cu prilejul festivalului consacrat lui – 4.II.1957”); Perpessicius, *Creație și divertisment folcloric la Eminescu (cu texte inedite)*; Vladimir Streinu, *Forme prozodice din secolul XIX*; I. Negoitescu, *Bolintineanu și sonurile poeziei moderne*; Ovidia Babu, *Despre elementul folcloric în poezia lui Arghezi*; Al. Piru, *Suprarealismul român în primii ani după 1944*; X, *Pentru o bibliografie românească a metaforei*; Horia Deleanu, *Dramaturgia satirică a lui Maiakovski*; Valentin Lipatti, *Baudelaire, răsvrătitul*; B. Elvin, *Cele trei iubiri ale domnului Anatol France*. □ Secțiunea „Mișcarea criticii” literare cuprinde *Bibliografia articolelor de critică literară românească – ianuarie-februarie 1957*.

• În „Lupta de clasă”, nr. 8, Gh. Dinu semnează un amplu studiu despre *Alexandru Sahia*, de la a cărui moarte se împlinesc 20 de ani: „În scurta lui activitate, de numai câțiva ani, Sahia nu a izbutit să lase o mare literatură. Dar ceea ce a creat, nuvelele lui, activitatea lui gazetărească de scriitor comunist sunt un bun prețios al literaturii închinat idealurilor clasei noastre muncitoare, semnalul unei noi etici scriitoricești în literatura română. În marasmul

literaturii decadente, a psihologismului sterp care invadase creația artistică a anilor 1930-1940, poziția lui Sahia în literatură, în viața social-politică a constituit un aport deosebit de important în orientarea muncii literare către crearea unor opere influențate de lupta clasei muncitoare și de ideile partidului, în orientarea unei întregi pleiade de intelectuali progresiști către literatura realistă, militantă, legată de popor, către publicistica comunistă.”

• În „Scrișul bănațean”, nr. 8, Leonard Gavrilu semnează *Fișe pentru o discuție despre gust*. □ N. Ciobanu scrie *Cu sau fără anecdotă în poezie*.

• „Steaua” publică versuri de Leonida Neamțu (*Munca minerului; Coborând prin suitor; Întunericul minei; De departe vine filonul de aur, Măinile; Aurul, metal blestemat; O inimă; Vechea galerie*), Aurel Gurghianu (*Cu oamenii timpului meu; În aceste locuri; Trecere*), Victor Felea (*Copacul; Cântecul materiei; Uneori seara; Unde-am văzut?*), amintiri despre Mihail Sadoveanu de N. Dunăreanu, continuarea romanului *Zilele săptămânii* de D. R. Popescu, traduceri din Al. Jarov, Eugenio Montale, Bertold Brecht, Al. Petöfi și Ovidiu. □ George Munteanu își continuă *Comentarii-le la „Cronica de familie”*, explicând „impresia de apăsare, de claustru pe care o trăim în timpul lecturii”: „raza de acțiune și, implicit, perspectiva socială a castei aristocrației e cât se poate de restrânsă, iar autorul – care oglindește viața boierimii *dinăuntru*, în spiritul deplinei obiectivități epice, care nu-și permite imixtiuni parazitare în destinul și comportamentul eroilor – nu putea face abstracție de la această particularitate a mediului descris”. □ La rubrica de „Aniversări”, Șt. Râmniceanu scrie despre **B. P. Hasdeu**: „Hasdeu e un tip exemplar de creator din perioadele de palingenezie și, deși din generația post-pășoptistă, reprezintă tipul ideal al intelectualului de formație enciclopedică și cu preocupări multilaterale, la care visau pășoptiștii; reprezintă, totodată, expresia cea mai înaltă a enciclopedismului și fecundității creatoare, pe plan național, în constelația alcătuită – împreună cu el – de Cantemir, Heliade, Iorga.” □ În secțiunea „Studii”, G. Călinescu publică textul **Carlo Goldoni**, care se încheie cu următoarea concluzie: „Însușirile tehnice eminente ale lui Goldoni sunt naturalețea, vivacitatea, repeziciunea dialogului, definiția scurtă și clară. [...] Ceea ce anulează puțin din valoarea de observație științifică a teatrului goldonian este intenția pedagogică, în virtutea căruia autorul vindecă viciile în ultimul act. [...] Ceea ce e împotriva naturii, neținându-se seama de factorii obiectivi și de pregătirea procesuală a oricărui salt. Însă Goldoni trebuie iertat fiindcă era un optimist.” În aceeași rubrică apare și „caracterizarea sintetică” a lui **Calistrat Hogaș** de Constantin Ciopraga: „Cumulând într-o viziune realistă liricul, epicul și dramaticul, legate prin suflul optimismului și umorului, Hogaș se situează în galeria prozatorilor noștri clasici. Prin dragostea arătată naturii țării, proza lui este un nimerit instrument educativ, propunând ca exemplu de urmat scriitorilor noștri de astăzi datoria de a cânta natura din punctul de vedere al omului cuceritor.” □ La „Cronica literară”, Ion Vlad semnează

câteva *Marginalii la ediția de „Teatru” de G. M. Zamfirescu*: „Într-un sens, G. M. Zamfirescu este și un contemporan al nostru, participând la dezvoltarea dramaturgiei noi. Cu ani în urmă, el vorbea despre un teatru pentru muncitori, teatru menit să atace – ca într-o revoluție – nepăsarea din centrul metropolei și să aducă revirimentul necesar. Totodată, el cerea un repertoriu autohton, o dramaturgie originală ancorată în plină actualitate. Sunt două puncte de vedere devenite azi mai mult decât subiect de meditație.” □ În secțiunea „Viața cărților”, Mircea Tomuș recenzează *Lupii* de I. C. Vissarion („La lectură, piesa lui Vissarion reține atenția nu numai prin ceea ce aparține atributului de document al epocii. [...] Lucrarea acestui scriitor poporan [...] te cucerește uneori prin patosul elementar și dezlănțuit al conflictului, prin vigoarea și expresia elementară a unor replici.”), iar C. Rădulescu comentează *Boierul* lui Romulus Cioflec („un bogat și original tablou al vieții satului dinainte de izbucnirea răscoalei din 1907”).

• În „Iașul literar” apar poeme de Dragoș Vicol (*Toamnă; Sfârșit de bătălie; Scrisoare lui Serghei Esenin; Armistițiu*), G. Mărgărit (*Asemeni lotcilor*) și N. Țatomir (*În loc de crochiu satiric*), precum și fragmente din *Jurnal-ul* lui Eugen Barbu. □ La rubrica „Puncte de vedere”, Al. Andriescu scrie despre *Limbajul poetic contemporan*, care „se caracterizează în primul rând prin libertatea deplină pe care și-o ia poetul de a utiliza cele mai variate elemente pentru a menține imaginația cititorului într-o permanentă stare de încordare”. □ La „Cronica literară”, D. Costea comentează *Inima bătrânului Vezuv* de Mihai Beniuc, „un mare poet” apropiat de „imaginismul lui Esenin”, din a cărui poezie „cititorului îi rămân în memorie mai mult imagini îndrăznețe, pline de vigoare și prospețime, și mai puțin strofe care să-l stăpânească prin vraja melodiei”. Const. Ciopraga analizează *Hotel Tristețe* de Francisc Munteanu, ajungând la o concluzie „categoric pozitivă”: „Prozatorul sugerează și spune esențialul. Transfigurează cu moderație, dând valoare poetică faptului mărunț. Ne aflăm în fața unei opere realiste cu implicații sociale demne de interes.”

• În „Tânărul scriitor”, nr. 8, debutează Sandu Daneș (*Spre casa ta*), Constanța Buzea (poeziile *Tinerețe, Moment*) și Nicolae Ștefănescu (proza *Fără a întreba*). □ Aurel Martin se ocupă în cronica literară de *Două poete tinere: Doina Sălăjan și Violeta Zamfirescu*. □ Gh. Poalelungi cercetează subiectul *Argou și trivialitate în proza contemporană*, oprindu-se la Nicuță Tănase (*Derbedei*) și Eugen Barbu (*Groapa*): „Autorii au plecat de la argou. Acesta este într-adevăr mediul lingvistic unde expresivitatea verbală se afirmă cu maximum de libertate și de intensitate. Dar, argoul e una și vulgaritatea e alta. În cele două lucrări este și o frecvență ispititoare, clișeistă, a termenilor de argou, dar mai ales alunecarea spre trivial și pornografie care a dus la degenerarea etică a frumosului.” □ Demostene Botez înfățișează câteva *Puncte de vedere asupra actualului*: „Problemele politice și sociale fac parte astăzi în mare măsură din preocupările omului obișnuit. O operă literară nu-i mai

actuală sau actuală numai când dă exclusivitate acestor probleme. În această ipoteză, ea nu face decât să diformeze realitatea și prin aceasta, să ajungă tocmai la un rezultat exact invers decât cel scontat. Poporul prețuiește îndeosebi operele care zugrăvesc fenomenele de seamă ale realității socialiste, procesele esențiale ale dezvoltării sociale, dar autorul nu trebuie să le prezinte și să le trateze izolat, ci încadrate în complexul vieții, așa cum sunt și în realitate. Actualul nu este așadar omogen. El poate fi major atunci când reflectă sentimentele cele mai specifice ale contemporanilor, acele sentimente care au intrat în însăși definiția omului de azi. Viața de astăzi în epoca de construire a socialismului a adăugat mult la lista sentimentelor „etern umane”: măreția omului (ce mândru sună acest cuvânt!), lupta lui cu natura, setea de fericire, umanismul, simțul colectiv, dragostea de libertate, lupta pentru ea, încrederea în viitor, pasiunea pentru progres, lupta împotriva a tot ce este învechit, o nouă concepție despre lume și muncă. Toate acestea sunt azi intrate în structura omului de la noi, fac parte din universului lui interior. Ogîndirea acestor sentimente în opera literară înseamnă trăirea în prezent, în contemporaneitate, înseamnă actualitate în literatură. Există așadar o actualitate spirituală tot atât de relevantă ca și actualitatea faptică, materială, a evenimentului sau a prezenței materiale.” □ D. Murărașu cercetează *Poeziile lui Delavrancea*. □ I. D. Bălan recenzează *Roata cu șapte spițe*, primul volum al lui Dominic Stanca („taie în negura anilor o fereastră de lumină spre lumea veacului al optsprezecelea, spre acea tragică și eroică țară a moșilor aflată într-un moment de răscruce. [...] Străbătute de o poezie tragică și amară, schițele lui Stanca sunt pline de lirism; autorul părănd a părăsi tradiția prozei ardelenne – Slavici, Rebreanu, Agârbiceanu, Pavel Dan -, se anunță ca unul din pionierii prozei lirice de bună calitate din Transilvania. Lirismul lui Dominic Stanca e organic, nu-i dulcegărie semănătoristă, ci expresia temperamentului său de poet înzestrat cu o mare sensibilitate.” – *Un debut matur*). □ Camil Baltazar scrie despre *Ioan Grigorescu: Cinema Madagascar*, iar Florin Mugur despre *Petre Stoica: Poeme*.

• În „Viața Românească” – număr aniversar „23 August” – apar poeme de Demostene Botez (*Istorie universală*), Ion Gheorghe (*Balada grâului; Reculegere; Întoarcerea poamelor*), Victor Eftimiu (*Treceam prin iad...; Figurantul necunoscut; François Villon ne recita balade; Cuptor*), Veronica Porumbacu (*Ah, stelele...; Ce-mi rămâne...; Orația de nuntă a muntelui; Ploaie de vară*), Petre Stoica (*Sufletul omului; Noul oraș*), povestirea *Casa de piatră* de Aurel Mihale și amintiri din ilegalitate de Mihai Novicov. □ La rubrica „Teorie și critică”, luând ca pretext volumul *Pe-un picior de plaiu...* de Eugen Barbu (cărui îi neagă, totuși, calitatea de „reportaj”), Radu Cosașu reclamă *Reabilitarea reportajului* și schițează chiar o poetică a genului: „Reportajul cere vehement afișarea unei personalități viguroase, originale, «deformarea» conștientă a realității de către un ochi abil, a cărui prezență permanentă, marcată, în fața ochilor mei, nu mă jenează, cum m-ar jena în

roman sau nuvelă. Am arătat «paupertatea» reporterului: el nu are eroi, nu are intrigă căroră să se încredințeze, păstrând calmul și obiectivitatea prozatorului de rasă. Reporterul, pentru a face artă, pentru a deforma, dilata, contracta, desfigura – nu poate recurge decât la sine, la memoria, la imaginația sa, la biografia sa, controlând însă mai sever decât poate orice creator ca semnificațiile pe care i le acordă realității imediate să corespundă sensurilor ei majore, obiective. De aceea, oricât s-ar susține că faptele sunt coloana vertebrală a reportajului – sângele îi asigură reporterul. De aceea, am spus că indiscreția ar fi o condiție excelentă pentru înflorirea reportajului. Indiscreția, pornind de la persoana reporterului – fără nimic trivial. Să fie nervos, brutal, agitat, apatic, ostentativ, mândru, indignat, să aibă memorie, să asocieze, să disocieze, să fie, fără teamă, subiectiv – dar *să fie*. Fără personalitate marcată, orice semnificație se ratează în reportaj.” În aceeași secțiune, Al. Piru „recitește” volumele 8 și 9 din seria de *Opere* sadoveniene. □ La rubrica „Pe drumul realismului socialist”, Eugenia Anton transcrie câteva *Însemnări despre proza lui V. Em. Galan*. □ La „Cartea străină”, Al. Philippide recenzează *Les belles infidèles* de Edgar Mounin.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

- N. Tertulian semnează în „Scânteia”, la rubrica intitulată „Cronica ideilor”, recenzia culegerii *Scrieri din trecut* de M. Ralea, în care subliniază necesitatea punerii „în valoare la dreapta ei măsură remarcabila semnificație a studiilor filozofice, de psihologie, etică și antropologie ale lui Ralea. [...] Studiile lui Ralea pun în valoare și existența remarcabilului simț istoric și sociologic al autorului, existența unei remarcabile aptitudini de a urmări diferite curente spirituale pe fondul condițiilor social-istorice care le-au generat, refuzul de a considera diferitele fenomene spirituale «fenomenologic», ca pe niște «esențe» ideale abstracte [...]”. Polemizând cu filosofia „disperării” a lui Kierkegaard și cu cea a „neliniștii” a lui Heidegger (din studiul *Apocalips și umor* – 1942), Ralea are, în opinia cronicarului, meritul de a fi definit și descris criza „intelectualității burgheze parazitare în epoca crizelor violente ale capitalismului”.
- În „Scânteia tineretului”, Vasile Băran publică o povestire intitulată *Zboară peste câmp o ciocârlie*, despre noua lume rurală și despre modul în care iubirea se împletește cu munca în gospodăria agricolă colectivă. În același număr apare o fabulă de Stelian Filip, *Cartea șoricelului*, care alegorizează figura intelectualului închis în turnul de fildeș (șoarecele de bibliotecă), lipsit de contactul cu viața reală. Morala fabulei sancționează o astfel de atitudine, după ce șoricelul cunoscător de „algebră, drept, filosofie” va fi picat în laba pisicii: „... Și uite-așa se-ntâmplă, nătâfleață, / Când nu prea dai cu nasul și prin viață!”

6 septembrie

• La „Cronica optimistului”, din „Contemporanul”, G. Călinescu scrie ***Autori și critici***, o serie de învățăminte adresate tinerilor scriitori: „Pentru ca un critic să te poată călăuzi, să ai încredere în el. Dacă în unsprezece cazuri judecata lui ți se pare dreaptă, examinează cu atenție și cazul al doisprezecelea, reprezentat de tine. Natural, criticii nu sunt infailibili, însă chiar în erorile lor întâlnești puncte de vedere adânci. Publicistul care trimite criticului, de care făcea mare caz înainte, o carte poștală insultătoare, fiindcă nu-i mulțumit de judecata pe care acesta a dat-o în privința sa, calcă regulile culturii înalte. [...] Nu toți cei care scriu articole critice sunt critici. Unii au mai degrabă formațiune de istorici literari sau mai bine zis (căci istoria literară nu se poate dispensa de spirit critic) de cercetători literari. Astfel de intelectuali sunt foarte folositori, ei pot aduce știri din cele mai neașteptate asupra așa-ziselor izvoare, asupra originalului unei traduceri, al cărui autor nu fusese mărturisit, asupra cronologiei unei opere și așa mai departe, însă judecățile lor estetice pot fi nule. Un critic literar începe prin a-și face educația gustului, ca și criticul de artă, frecventând frumosul, și lăsându-se călăuzit de spiritele alese. El poate și e chiar necesar să facă și o ucenicie în munca de bibliotecă, însă trebuie neapărat s-o depășească sau măcar s-o domine. Gustul nu e un miracol, totuși se capătă printr-un lung exercițiu și printr-o supraveghere ce depășește uneori limitele unei generații”. □ Vlaicu Bârna publică „meditație la tribuna lui 23 August” – *Caii din vis*.

7 septembrie

• În „Tribuna” apare un fragment din volumul III al romanului *Un om între oameni* de Camil Petrescu. □ La „Cronica literară”, Nicolae Mărgescu recenzează romanul *Lume fără cer* de Virgil Birou. □ Tot aici, Ion Vlad recapitulează ***Succesele prozei noastre actuale***: *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu, *Un om între oameni* de Camil Petrescu, *Desculț* de Zaharia Stancu, *Moromeții* de Marin Preda, *Cronică de familie* și *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu, *Groapa* de Eugen Barbu, scrierile lui Francisc Munteanu și Titus Popovici. □ Eugeniu Speranția semnează un medalion Horia Furtună.

• În pagina de „Literatură – Artă” din „Scânteia tineretului” sunt publicate poeziile propagandistice de Ștefan Iureș (*Viziune, Ea, viața..., Sonorități, Umbra și cugetul*), a recenzie a volumului de poezii *Inima bătrânului Vezuv* de Mihai Beniuc, semnată de H. Zalis (intitulată *Permanența fecundității*) și o selecție de *Convorbiri despre debuturi în dramaturgia originală* datorată lui N. Radomir. Recenzia lui H. Zalis propune, de fapt, o incursiune în universul tematic al liricii lui Beniuc, cu reliefarea unor structuri redundante cum ar fi „leit-motivul” „fecundității creatoare” într-o poezie militantă, angajată, „ce-și cântă energic – străină de orice accent manierist sau de exaltare narcisistă – permanența unei dăruiri generoase în marea luptă pentru fericirea poporului. E

un vis vechi această fericire pentru cântărețul revoltelor celor asupriți. Ea l-a îndrumat pe drumul luptei de la izbucnirile anarhice spre marile acorduri revoluționare.” Față de această poezie „pe linie”, *Inima bătrânului Vezuv* aduce în plus „o afectivitate mai receptivă la ecurile inimii, deschisă la acele intime, personale rezonanțe”, într-o poezie străbătută de „farmecul dragostei” și de „vibrația erotică” și „sentimentală”, dar mereu ancorată în „opera de construire a lumii noi”.

8 septembrie

- Dan Deșliu publică în „România liberă” poemul *Formulele rachetei*.
- În „Munca”, Simion Alexandru comentează volumul *Inima bătrânului Vezuv* de Mihai Beniuc, „o biruință indiscutabilă a poetului”: „Reluarea unora dintre motivele vechi nu stingheresc. După cum nu stingheresc în fond perceperea armonică a *Inimii bătrânului Vezuv*, momentele amare, nostalgice. Sunt motive vechi, cu răsunset mereu nou. Mereu alte sensuri și nuanțe ajută la dezvăluirea unei personalități artistice de o mare și profundă, clasică simplitate.”

13 septembrie

- În „Contemporanul”, la „Cronica literară”, Radu Popescu discută atât valoarea volumului *Dincolo de iarnă*, al lui A. E. Baconsky („E poezie, în acest volumaș al lui Baconsky, ce poezie adevărată, frumoasă și folositoare, și de aceea găsesc potrivit să nu-i fac procesul, foarte posibil, al detaliului, ci să închei felicitându-l din toată inima.”), cât și realitatea existenței unei „școli poetice”, la Cluj, în aria de influență a revistei „Steaua” („Nu știam că există la Cluj o școală poetică, și nu știu nici azi [...]. Știu însă că locuiesc acolo, originari în general cam de prin partea locului, colaborând în principal la revista «Steaua» a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., câțiva poeți tineri ambițioși și talentați, împodobiți deci cu toate calitățile pentru a scrie poezii demne de interes și pentru a comite, în exaltarea reciprocă pe care o favorizează întotdeauna grupurile tinerești, mai ales cele provinciale, unele erori simpatice, printre care, de pildă, și aceea de a fi încercat să ridice cântările lor individuale și unele afinități ce pot fi foarte șubrede, la rangul unei teorii poetice și chiar a unui curent și al unei școli.”).

14 septembrie

- Cu ocazia împlinirii a 75 de ani, Ion Agârbiceanu este omagiat în „Tribuna” de către Valeriu L. Bologa, Ion Breazu, Constantin Ciopraga, Al. Dima, Iuliu Hațieganu, Virgil Fulicea, Henri Jacquier, Romul Ladea, Dumitru Mircea, Nagy István, Ioanichie Olteanu, D. R. Popescu, Vasile Rebreanu, Eugeniu Sperantia, Petru Vintilă și Mircea Zăciu. Pe prima pagină a revistei e reprodus mesajul doctorului Petru Groza: „Ion Agârbiceanu și-a săpat numele în sufletul poporului român prin opera sa literară, pătrunsă de bunele tradiții ale

scriitorilor noștri populari. Îmbrățișând realitățile vieții poporului nostru din toate vremurile, el a înfățișat cu minunată artă lumea țăranilor români.” Scriitorul însuși e prezent în revistă cu *Câteva mărturisiri* și cu nuvela *Nișă de la Coasta Morii*. □ La „Cronica literară”, Radu Enescu comentează volumul *Pornind de la clasici* al Verei Călin: „Volumul ei este o caldă pledoarie pentru o varietate cât mai bogată de stiluri, de curente, pentru o discuție cât mai largă asupra problemelor cardinale ale teoriei și esteticii literare, pentru o afirmare cât mai puternică a individualității criticului la egală distanță de Scylla dogmatismului și Carybda impresionismului.”

- În „Scânteia tineretului”, prof. univ. L. Tismăneanu prezintă, într-un amplu articol intitulat *Învățătura leninistă despre stat*, opera lui V. I. Lenin, *Statul și revoluția*, la 40 de ani de la apariție.

20 septembrie

- În „Contemporanul”, Radu Popescu recenzează, la „Cronica literară”, volumul de versuri al Ninei Cassian, *Vârstele anului*: „[...] în rezumat, un certificat major de calificare poetică, prin care Nina Cassian se înscrie în rândul acelor poeți contemporani de la care avem dreptul să așteptăm mult, cu încredere și fără mirare”.

21 septembrie

✎ Tudor Vianu îl evocă în „Tribuna” pe Artur Enășescu (*Umbra poetului*), iar Al. Săndulescu publică studiul *Topârceanu fabulist*. ✎ La „Cronica literară”, Al. Căprariu comentează *Romanțele de dragoste* ale lui C. Ignătescu. ✎ În articolul *Invitație la depistarea rămășițelor de sociologism*, Cornel Regman persiflează interpretarea dată nuvelei *Budulea Taichii* de Ioan Slavici într-un manual de epocă, unde textul era explicat ca o operă ce „zugrăvește un aspect al formării burgheziei rurale din Ardeal”: „Viciul fundamental al unor atari formulări rezidă în aceea ce s-ar putea numi *parazitismul* lor demagogic, în împrejurarea că – odată instalate – ele împiedică orice efort personal de căutare și de interpretare creatoare. [...] Căci una e știința de a mânui schemele și cu totul altceva îndeletnicirea de a stârni în sufletele celor tineri (și mai puțin tineri) bucuria pentru tot ce-i frumos, dragostea de viață. E timpul ca și școala noastră să tragă consecințele de pe urma acestei fericite incompatibilități și să lepede cât mai devreme rămășițele sociologismului vulgar care mai stânjenesc predarea științifică a literaturii.”

- Un articol critic la adresa unor texte publicate recent (între care *Furtună sub Detunata*, de Francisc Păcurariu) semnează în „Scânteia” Eugen Mandric (*Hârtia nu rabdă orice*).

- Miron Dragu semnează în „Scânteia Tineretului” un articol aniversar dedicat lui Ion Agârbiceanu la *șaptezeci și cinci de ani*, care aduce „un sincer omagiu

scriitorului a cărui viață ilustrează [...] o veche definiție care-i aparține despre menirea artistului zilelor noastre: «Fiecare scriitor adevărat e un luptător pentru desăvârșirea vieții contemporanilor săi.»” Autorul *Arhanghelilor* și al nemuritoarei *Fefelega* este apreciat la superlativ pentru o proză dedicată în întregime „omului strivit de necazuri și nevoi, umilit și osândit în trecut să-și târască o existență neînchipuit de amară”. □ În același număr, Ada Simionescu semnează cronică dramatică a piesei de debut a lui Ion D. Șerban, *Casa liniștită*, apreciată, dincolo de structura de dramă polițistă, pentru „caractere[le] interesante, autorul făcându-ne în primul rând martorii unei drame veridice omenești”: acțiunea piesei e fixată asupra metamorfozei protagonistului, spion pentru agențiile apusene care are revelația minunatei lumi noi românești și, firește, a automistificării proprii, ca urmare a „injectării” în apus a „veninului propagandei calomnioase”. Deși piesa, în ciuda unor șabloane, vădește o certă valoare estetică (din perspectiva ideologiei epocii), spectacolul pus în scenă la Teatrul Armatei „rămâne în ansamblu mult sub nivelul” acesteia, „îngroșând[u-i] slăbiciunile, estompând numeroase nuanțe și amănunte”. □ Pe aceeași pagină sunt publicate poezii cu tentă propagandistică de George Dan (*Ovidiu la 2000 de ani de la naștere*), Constantin Ilie (*Stăpânul fugea pe câmp (1907)* și *Cântec*), un pastel de Victoria Ionescu (*Vă cer iertare*), precum și o schiță despre viața uzinei – *O minciună* de Dionisie Șincan.

27 septembrie

• În „Contemporanul”, Aurel Martin salută apariția primului număr al revistei „Caiete critice”: „Primul număr al «Caietelor critice» e de bun augur pentru ceea ce va fi, în continuare, această nouă și mult dorită publicație: nu ne îndoim că îngrijitorii colecției (Paul Georgescu, Savin Bratu și Mihail Șora), dovedind și mai departe aceeași pricepere și sârguință, vor asigura și numerelor viitoare o problematică în stare a captiva miile de iubitori de literatură dormici să aprofundeze, într-o revistă de specialitate, cele mai diverse și mai actuale aspecte și dimensiuni ale fenomenului artistic românesc și universal.”. („*Caiete critice*”). □ Dumitru Micu, în articolul *Critica literară și pasiunea noului*, reușește să țină seama la obiect în două direcții: efectuează bilanțul activității criticilor literari ai momentului și recenzează debutul unuia dintre aceștia, Savin Bratu (cu volumul *Cronici*): „În critica noastră literară sunt de pe acum vizibile, ca și în beletristică, mai multe maniere individuale, mai multe stiluri. Desigur, acest fapt nu afectează în niciun fel, dimpotrivă, afirmă unitatea concepției despre lume, a concepției estetice generale propriie criticilor înrolați sub steagul realismului socialist. Parte integrantă a frontului ideologic, călăuzită de principiile științei marxist-leniniste, critica noastră e, prin natura ei o estetică militantă pentru o artă care să sprijine înfăptuirea idealului comunist. Critici militanți sunt, deopotrivă, Ovid S. Crohmălniceanu

și Paul Georgescu, Ion Vitner și Mihail Petroveanu, Silvian Iosifescu și Radu Popescu, Lucian Raicu și S. Damian, dar diferențele individuale între fiecare din aceștia și ceilalți sunt lesne de observat. [...] Acestui tip de activitate critică, caracterizată prin «pasiunea vie», fremătătoare, aparține scrisul unor critici precum tovarășii Ion Vitner, Paul Georgescu, Radu Popescu, Savin Bratu. Am denatura, desigur, faptele dacă am susține că alți critici scriu fără pasiune; există însă chipuri diferite de a o exprima, și O.S. Crohmălniceanu, Silvian Iosifescu și Vera Călin, bunăoară, lasă afectivității mai puțin loc vizibil în paginile lor, decât Ion Vitner, Radu Popescu, Paul Georgescu și Savin Bratu. Diferențierile nu se opresc însă aci. «Pasiunea vie» se traduce altfel în scrierile lui Ion Vitner decât în ale celorlalți critici ce scriu într-o manieră similară, fiecare din aceștia avându-și propriul profil individual. Mai întâi, preferința lor nu merge spre aceeași specie critică. În timp ce Ion Vitner cultivă obișnuit eseul, dezbătând probleme din ce în ce mai spinoase, ale artei literare realiste și ale concepției noastre generale despre artă, iar Paul Georgescu uzează de simboluri conținute în marile creații de artă spre a lumina mai deplin înțelesuri ale vieții politice și mișcării intelectuale mondiale, Radu Popescu și Savin Bratu sunt publiciști militanți în calitate de cronicari literari. În ceea ce privește stilul, ar fi de remarcat tendința spre expresia directă, discursivă – simplă și înflăcărată – la Ion Vitner și Savin Bratu (iarăși cu discriminările necesare: mai multă eleganță în formulări și o anume distanțare față de cititor la primul, aplecare spre confesiune, chiar un ușor sentimentalism, pe alocuri, la al doilea) – fraza elaborată, cu evoluția sinuoasă, nebănuită, și subtilități subtextuale, la Radu Popescu, metafora rară, încărcată adeseori de maliție și sarcasm, la Paul Georgescu”.

28 septembrie

• „România liberă” anunță: *Poetul Tudor Arghezi s-a reîntors în Capitală*. Prilejul este favorabil unui scurt interviu oferit de scriitor reporterului Sorin Roibu. „Ieri dimineață s-a reîntors în patrie poetul Tudor Arghezi, sosind de la Geneva, unde a urmat un tratament medical la clinica oftalmologică a spitalului cantonal, de sub conducerea profesorului Franceschetti. – Ce puteți spune cititorilor despre călătoria pe care ați făcut-o? – Impresiile pe care le-am cules nu încap într-o convorbire. O să le depăn mai târziu, pe-ncetul. Pot spune doar atât: de la Curtici încoace mă simt alt om. Pământul țării m-a chemat cu mare căldură și mă simt foarte bine în țara mea. – Ce vom citi în curând? – Se află în curs de apariție o ediție completă a poeziilor mele tipărite pe hârtie, cum se zice, de biblie. Sunt culegeri de tot ce am scris cu ritm și versuri de când trăiesc. – Planuri de creație? – Mă vizitează mulți gărgăuni: dumneavoastră îi puteți numi proiecte, dar n-am avut vreme să-i adun în decursul tratamentului. Acum mă simt mai bine și constat că multe idei sunt diametral opuse. Rămâne să rezolve viitorul...”.

- Nicolae Mărgescu comentează în „Tribuna” volumul *Om de pe catarg* de Al. I. Ștefănescu: „Al. I. Ștefănescu își construiește schițele într-o manieră aparte, proprie, dar violentarea regulilor genului e numai aparentă și de aceea indicația din subtitlul volumului: *povestiri – dialoguri – portrete* o considerăm inutilă și derutantă. *Inovațiile* lui Al. I. Ștefănescu ne mențin în cadrul genului, nu-i sunt exterioare.” (*Genuri literare noi?*)

- În „Scânteia tineretului”, Vicu Mândra își încearcă condeiul într-o *Convorbire introductivă*, imaginând o dezbatere la care participă Cititorul, Cronicarul, Un publicist palid și Scriitorul tânăr, având ca obiect dogmatismul și antidogmatismul în structurarea unei cronici literare. Miza dezbaterii, expusă în intervențiile Cronicarului – care își anunță intenția de o a scrie „nu numai o cronică antidogmatică, dar în primul rând una nedogmatică” -, este „însănătoșirea” științei „cercetării faptelor literare”: „Nu este de ajuns să negăm greșelile comise, trebuie să contribuim fiecare la promovarea și aplicarea creatoare a esteticii marxist-leniniste la fenomenul nostru literar. Nu evitând considerațiile ce decurg din marele adevăr al relației dintre formă și conținut vom însănătoși știința cercetării faptelor literare. [...] nu trebuie să părăsim pozițiile criticii științifice. Analiza atentă și adecuată a formelor de expresie în artă nu poate fi ignorată, iar determinarea socială a caracterelor în opera literară trebuie apărută de morbul primitivismului. [...] Gustul artistic al criticului se formează desigur în strânsă legătură cu poziția sa față de contemporaneitate. Pentru a distinge inovația proaspătă și autentică de falsele revoluții artistice trebuie să te afli la un observator de mare înălțime ideologică.” Urmează o pledoarie pentru cronică literară considerată „poziția cea mai înaintată de luptă a criticii”, aceasta din urmă trebuind să respecte cerințele unui limbaj accesibil, fără a se sustrage rigorii științifice: „nici fanfaronada unui limbaj enigmatic menit să acopere lipsa de idei, dar nici mizeria exprimării sărăcicioase și șchioape.” □ Pe aceeași pagină, Radu Câmeci îi dedică un poem omagial lui *Ovidius*, iar Ion Gheorghe deplânge, într-un mic poem epic intitulat *Pentru ce să mă-ntristeze?...*, orbirea unor părinți care și-au alungat fata de acasă „pentru dragostea purtată unui tractorist”. Tot aici, Virgil Braoțeanu glosează asupra sărbătoririi „bimileniului Ovidiu” în dramaturgia românească urmărind *Figura lui Ovidiu pe două dintre scenele teatrelor noastre*, în două spectacole după piesele lui V. Alecsandri (*Ovidiu*) și Grigore Sălceanu (*Ovidius*).

29 septembrie

- „Munca” anunță Premiile Academiei R.P.R. Singura lucrare premiată la categoria literatură este traducerea de către Miron Radu Paraschivescu a poemului *Pan Tadeusz* de A. Mickiewicz.

- În „România liberă” sunt anunțați laureații Premiilor Academiei R.P.R., „decernate în cadrul sesiunii generale din septembrie 1957”: „**Subsecția de**

știința limbii și literatură – Premiul B. P. Hasdeu pentru lucrarea: Studii și articole apărute în revistele «Studii și cercetări lingvistice în limbă și literatură», «Revista universității I.C. Parhon» de Ion Coteanu. **Premiul George Coșbuc** pentru lucrarea: Traducerea poemului *Pan Tadeusz* de A. Mickiewicz, de Miron Radu Paraschivescu”. □ La pagina „Cultura și viața”, Dan Deșliu publică poezia *Iarna la râu*, iar Demostene Botez schița *Noaptea luminată*.

[SEPTEMBRIE]

• În „Iașul literar” apar poeme de Victor Eftimiu (*Ultima pipă; François Villon ne recita balade*), Nicolae Țațomir (*Alegorie nouă*), Horia Zilieru (*Pavatorii*), precum și reportajul *Călătorind prin Kazahstan* de Al. Șahighian. □ O secvență specială îi este dedicată lui G. Tutoveanu, din care se publică poemul *Strămoșii* și despre care se figurează un necrolog semnat de Const. Ciopraga: „Inspirația poetului se încadrează într-un senin clasicism rural, de un echilibru care uneori obosește prin lipsa varietății. Poezie de expresie simplă, creația lui G. Tutoveanu se caracterizează printr-un lirism direct, de o discreție permanentă. Exemplele vechiului clasicism sunt prelucrate de poetul bârlădean cu multă acuratețe și adaptate solului moldovenesc. Cu alte cuvinte, clasicismul întâlnindu-se cu folclorul național se integrează unui tradiționalism specific provinciei.” □ Același Const. Ciopraga comentează, la „Cronica literară”, *Pasărea albastră* de G. Tomozei: „G. Tomozei e un poet al extazelor și contemplației. Va face carieră ca descriptiv al naturii și evocator al sentimentelor gingașe. Ca romantic moderat, va interesa întotdeauna, romantismul fiind o trăsătură permanentă a sufletului omenesc. Aceasta e structura lui artistică.” Tot aici, Al. Andriescu analizează *Confidențele* Doinei Sălăjan. □ În secțiunea „Discuții”, N. Negoită combate **Prejudecățile unui critic tânăr** (Lucian Raicu): „când tânărul critic vede în Ibrăileanu un «model rău» pentru a descoperi în criticul conținutist Paul Georgescu un model bun, atunci dezaprobarea noastră este cu totul legitimă”.

• În „Lupta de clasă”, nr. 9, acad. Em. Condurachi semnează un amplu articol despre *Vasile Pârvan*: „Cu toate că Pârvan și-a ales ca mod de viață singurătatea, ca îndreptar moral concepția aristocratică a „elitelor”, iar ca istoric și-a mărturisit neputința de a descoperi taina ascunsă a legilor firii, o bună parte din opera lui arheologică a fost și este apreciată sub semnul pozitiv, iar moștenirea sa poate și trebuie valorificată. Setea lui de a cunoaște a depășit, în fond, limitele pe care el singur le punea cunoașterii istorice; sentimentul datoriei și tenacitatea de cercetător a dus cu un pas mai înainte cercetările românești din domeniul arheologiei privind istoria veche a patriei noastre. Studiile și lucrările sale au lărgit considerabil cunoașterea acestui trecut, în ciuda și pe deasupra propriilor sale afirmații contradictorii despre caracterul relativ al acestei cunoașteri; spiritul său de organizare a dat arheologiei

românești o puternică echipă de cercetători, formată la universitate, la muzeu, la Academie sau la Școala română din Roma. Faptul de a fi pus pe primul plan al atenției istoricilor noștri istoria și cultura populației dace autohtone, pregătind astfel calea spre singura înțelegere justă și complexă a acestui factor atât de important în trecutul îndepărtat a țării noastre, dragostea sa fierbinte de patrie – toate aceste lumini depășesc cu mult umbrele, adeseori izvorâte din marea singurătate a vieții sale.” □ Sergiu Fărcășan semnează articolul *Răs și satiră. Pe marginea unor volume de foiletoane și schițe satirice*, pornind de la T. Mazilu (*Insectar de buzunar, Galeria palavragiilor*), V. Sebastian (*Talanga fermecată*), Nicuță Tănase și Silviu Georgescu (*Cine a pierdut o verighetă?*): paradoxul central speculat de critica lui Fărcășan este acela că „Societatea noastră nu se poate lipsi în niciun chip de aspra satirizare a moravurilor trecutului – hoția, oportunismul politic, anarhia, demagogia, carierismul, frânarea inițiativei oamenilor muncii, individualismul etc. -, precum și de satirizarea nepriceperii (muncă „în general”, proastă organizare etc.), a birocratizării, a nepăsării față de nevoile oamenilor muncii, a tot felul de lipsuri care se ivesc în cursul construcției. Dar, deoarece această critică aspră, necesară și actuală se desfășoară pe fundalul contradicțiilor între cele două sisteme capitalist și socialist, ea va folosi inevitabil unora sau altora, într-o măsură mai mică sau mai mare, câteodată chiar dincolo de intențiile autorului. Dezvăluirea satirică a unor lipsuri, să zicem ale planificării, poate furniza „material” pentru cleветirile dușmanului împotriva a însuși principiului economiei planificate, a conducerii de către stat a economiei, dar în același timp poate aduce foloase construcției socialiste, prin scoaterea la iveală și înlăturarea lipsurilor, prin instruirea și cointeresarea maselor muncitoare la gospodărirea statului. Acest „poate” depinde uneori și de împrejurările obiective: rolul cel mai adesea hotărâtor îl are orientarea de ansamblu a lucrării literare. E știut că aceleași lipsuri pot fi satirizate de pe o poziție partinică, în numele unui ideal superior, sau de pe o poziție obiectivistă, în care concluziile sunt lăsate pe seama cleветelii mic-burheze ori de pe o poziție dușmănoasă îndreptată împotriva construcției socialiste.”

• N. Ciobanu comentează în „Scrisul bănățean”, nr. 9, *Stihuri pestrițe* de Tudor Arghezi. □ G. I. Tohăneanu publică prima parte din studiul *Despre limba și stilul unor poeți*.

• „Steaua” cuprinde poeme de A. E. Baconsky (*Reminiscență umilă; Goană; Nud alb; Morile de vânt în amurg; Roua; Odată cu ceața*), Victor Felea (*O pasăre cântă; Nocturnă; Ca un plâns liniștit; Ție*), Petre Stoica (*Apa a săpat lărgindu-și malurile*) și Aurel Rău (*Scară cu flori – Luchian; Lună în august; Timp*), o nouă parte a romanului *Zilele săptămânii* de D. R. Popescu, traduceri din Marina Țvetaeva, Tóth Árpád, Jacques Prévert și André Spire. □ La vârsta de 75 de ani, I. Agârbiceanu este omagiat prin publicarea povestirii *Întâiul drum*, ca și prin articolele semnate de A. E. Baconsky (*Sărbătoarea marelui*

povestitor) și Ion Breazu (*Ion Agârbiceanu împlinește 75 de ani*: „Totdeauna scriitorul e de partea acestor oameni simpli. «Emoția etică» pe care o are în fața superiorității lor morale e atât de intensă încât chipurile lor apar puternice, înzestrate cu forța de convingere a artei./ Mai presus de orice, pentru acest umanism îl prețuim pe venerabilul patriarh al literelor române.”). □ George Munteanu își dedică episodul III din *Comentarii la „Cronica de familie”* reprezentării „aspirației spre fericire”: „Oamenii nu urmăresc abstracția fericirii, ci întruchiparea ei tangibilă, în funcție de posibilitățile concrete ce le stau la îndemână: din acest punct de vedere, s-ar putea spune că istoria indivizilor, a claselor, ca și a omenirii este istoria modului în care oamenii se folosesc de posibilitățile existente pentru a-și făuri fericirea; iar formula de *cronică de familie* adoptată de Petru Dumitriu e poate dintre cele mai proprii pentru a ilustra cu mijloacele artei narative o asemenea viziune asupra istoriei”. □ La rubrica „Studii”, Nicolae Liu dă câteva amănunte *Din începuturile literare ale lui Liviu Rebreanu*, insistând asupra fragmentelor traduse din *Război și pace*, pagini „prevestind marea artă a romancierului de a insufla viață oricărui rând scris”. □ În „Cronica literară”, Leon Baconsky comentează *Scrieri-le din trecut* ale lui Mihai Ralea („Impresia de unicitate, de originalitate – bazată, în primul rând, pe o deosebită consecvență, deloc obositoare, în ce privește structura intimă și stilul comentariului – se impune cu necesitate la lectura oricărei părți a volumului, autorul atât de personalelor *Valori* insinuându-se cu discreție și distincție, în egală măsură, în cuprinsul paginilor despre Sadoveanu, Ibrăileanu sau Proust, ca și în cele în care discută *Contradicțiile interne ale romantismului* sau înfățișează realități din Egiptul, Olanda, Anglia sau Spania de acum două, trei decenii.”), iar Mircea Tomuș recenzează *Groapa* lui Eugen Barbu, adoptând o atitudine ambiguă cu privire la „învinuirea globală de naturalism”, pe care o consideră o „judecată grăbită”, dar „într-o oarecare măsură îndreptătită”.

• „Tânărul scriitor”, nr. 9, publică prima parte din cronică la Perpessicius la *Petru Dumitriu: Cronică de familie (I)*. □ Aurel Martin scrie despre *Camil Baltazar*, din care fusese tipărit de curând un volum de *Versuri*: „Indiferent de fenomenul asupra căruia își revarsă interesul, viziunea lui Camil Baltazar e în general una umanitaristă, optimistă, marcând, cum sublinia și Lovinescu undeva, o structurală aspirație spre lumină, spre puritate. [...] După 23 August 1944, poetul, care fusese o vreme ținta atacurilor antisemite ale extremei drepte, cunoaște alte realități: sufletul său setos de puritate și dragoste, dar ca al atâtor alți confrăți nu întotdeauna și suficient de limpezit în perspectivă ideologică, acum însă eliberat, are prilejul să trăiască alte experiențe, luminate de o orientare filozofică superioară oricăreia anterioară: marxism-leninismul. [...] Fără a fi un temperament de luptător, în sensul militantului social angajat neîncetat în linia întâi, Camil Baltazar, contemporan cu o „zodie nouă”, ajunge să-i celebreze pe cei ce și-au dat viața pentru pacea lumii și pentru biruința

orânduiri lipsite de exploatarea deșănțată a capitalismului înrobitor.” □ Într-un grupaj prilejuit de *Săptămâna cărții franceze*, Romul Munteanu semnalează **Bonjour tristesse de Francoise Sagan**, în care „spectacolul sumbru al unei lumi minate de vicii se reconstituie mai puțin prin intermediul narațiunii și mai mult cu ajutorul lirismului topit cu iscusință în țesătura povestirii.” □ Gheorghe Tomozei adresează o scrisoare lui Florin Mugur, autorul unui volum de versuri publicat în urmă cu un an: „Multe din aceste versuri s-au născut pe vremea când învățam la Școala de Literatură, în ceas de noapte și – acum se poate spune – în tihna dulce a orelor de seminar. Versurile tale poartă parfumul suav al unor ani plini de avânt romantic, primii ani de după eliberare. [...] Tocmai pentru că ai realizat frumos și convingător această imagine a avântului tineresc și ai încercat pe multe strune să-i dai strălucire, cred că este timpul – măcar pentru o vreme – să părăsești acest orizont tematic, pentru a evita realizarea stereotipă a ideilor poetice. Și aș mai vrea ca aceste idei să fie mai organic legate de țesătura artistică a poemelor, vreau să pătrund în lumea imaginilor tale ca-ntr-o grădină fără paznic și plină de surpriză. Prezența brutal exprimată a ideii stânjenește pe cititor de foarte multe ori. Vreau ca versurile să scânteieze ca un cristal cu multiple fațete, vreau să populezi paginile tale cu mai multe surprize pentru ochi, vreau să fie în poezia ta arbori și flori, dimineți și amurguri, vreau să știu cum tălmăcești graiul vântului sau al culorilor. Toate acestea se fac mai ușor reținute, rămân în memorie. O poezie bazată exclusiv pe raționamente în care entuziasmul autorului este exprimat numai prin insinuante semne de exclamare ori șiruri de puncte cu sensuri rebusistice, se reține mai greu.” (*Scrisoare către un prieten*).

• „Viața Românească” cuprinde versuri de Otilia Cazimir (*Cântec de mină; Cântecul drumului*), Demostene Botez (*Nebunul*), Marcel Breslașu (*Tergiversări... sau Moșul, Prâslea și hambarul*) și Gheorghe Tomozei (*În ceaihanaua din Ada Kaleh*). □ La „Cronica literară”, Dumitru Micu comentează *Groapa* lui Eugen Barbu, respingând obiecțiile aduse romanului de către Radu Popescu și Dumitru Isac: „Potrivit opiniilor mai multor critici, romanul lui Eugen Barbu ar păcătui prin consemnarea obiectivistă a unor fenomene ca hoția și sinuciderea. Observația aceasta conține o bună doză de adevăr. Găsesc totuși că ea nu poate fi formulată în termeni prea categorici fără pericolul de a cădea în unilateralitate. Romancierul nu-și afirmă, evident, poziția în mod explicit. Dar destinul lui Paraschiv și al tuturor celor de seama lui nu acuză oare societatea capitalistă prin faptul de a demonstra limitele degradării conștiințelor în condițiile exploatării omului de către om? Nu reprezintă Paraschiv un anumit tip de clasat specific perioadei de ascuțire extremă a contradicțiilor de clasă, tip selectat de societatea burghez-moșierească în vremea când ea se orienta tot mai mult înspre violență, distrugere, sălbăticie? [...] Nu știu dacă autorul și-a gândit eroii astfel. Poate

că, într-adevăr, el a intenționat doar să-și exercite condeiul în zugrăvirea unor realități impresionante prin coloritul ei ciudat. «Concepția» subiectivă a unui scriitor nu intră însă în sfera de preocupări a criticii literare. Îmi este indiferent ce «a vrut» creatorul din moment ce opera sa constituie o realitate artistică obiectivă, *realizând* în acest chip, independent de dorința acestuia, o viziune particulară, o *concepție*, așadar, originală a lumii. Fie că autorul țintește sau nu acest obiectiv, *Groapa* se împlinește, prin exactitatea cu care pictează existența unei lumi a trivialității și durerii, ca o scriere răscolită pe dinăuntru de un dramatism cu atât mai impresionant, cu cât perceperea substratului se refuză obișnuit până și celor ce îl trăiesc. [...] Rupte din context, fenomenele zugrăvite în *Groapa* apar odioase. În ansamblul romanului, ele dobândesc o valoare nouă. Cunoscând la perfecție lumea în care ne introduce, romancierul ne călăuzește prin ea ca printr-un muzeu, asumându-și – aparent – rolul cenușiu al unui ghid, în realitate dispunând de o baghetă magică nebănuită, ce stârnește în fiecare lucru cântecul specific acestuia.” □ La rubrica „Teorie și critică”, N. Tertulian publică prima parte a articolului *Estetica marxistă și problema „autonomiei esteticului”* (în care rezumă, deocamdată, trei doctrine: estetismul, sociologismul vulgar și marxismul), Lucian Raicu recenzează *trei debuturi în poezie* (Doina Sălăjan, ale cărei versuri „compun un roman liric și autobiografic remarcabil în primul rând prin sinceritatea directă, adesea violentă, a trăirilor adolescente, filtrate printr-o sensibilitate tipic feminină”; Ion Gheorghe, al cărui roman în versuri „e mărturia unui talent de neobișnuită vigoare, de la care așteptăm încă alte surprize”; și Gh. Tomozei, cu poeme „puțin anacronice, puțin depășite, în legănarea lor înceată, ușor elegiacă, ușor eminesciană, ușor eseniană, în coloritul lor incert, șters”), iar I. Negoțescu e prezent cu studiul *„Anna” și stilul academic*. □ La „Cărți noi”, Al. Piru comentează *Cronicile* lui Savin Bratu, „oneste, laborioase și mai totdeauna drepte”.

OCTOMBRIE

2 octombrie

- În „România liberă”, în grupajul *Din vechea raniță de luptă...*, Nicolae Tăutu publică poeziile *Fântâna eroului*, *Salcia din Tisadob* și *Monumentul*.

4 octombrie

- În „Contemporanul”, Al. Dimitriu-Păușești prezintă „o neprețuită surpriză: întrunirea în volum a articolelor maestrului Arghezi, publicate în «Scânteia», «Contemporanul» și «Teatrul», constituind omagiul poetului închinat prieteniei româno-sovietice”. (*Arghezi: un volum despre U.R.S.S.*). □ La „Cronica literară”, Radu Popescu recenzează volumul de debut al lui Teodor Mazilu,

Galeria palavragiilor, descoperind „un scriitor inteligent, înzestrat cu observație fină, cu haz și cu mare rapiditate verbală”, care „merge la școala procedeelor lui Caragiale”. (*Teodor Mazilu: „Galeria palavragiilor”*).

- „Scânteia tineretului” publică un pamflet al lui Al. Gârneață intitulat *De ce să cânte poeții?*, orientat împotriva miliardarilor din Occident, deveniți noii regi ai lumii contemporane capitaliste, lipsiți însă de gloria intrării în memoria colectivă prin intermediul operelor literare: „Pentru ei nu sunt cântăreți, pentru ei nu se înalță pana. [...] Căci poeții n-au ce cânta.”

5 octombrie

- În „Tribuna”, Eusebiu Camilar publică eseu *Scoica sarmatică*, dedicat lui Ovidius. □ La „Cronica literară”, Al. Căprariu analizează *Un roman baroc: Păunul de aur* de Octavian Păscăluță. □ Pe aceeași pagină, Eugen Barbu semnează un pamflet intitulat *Pitzzy* și dedicat pițipoancei autohtone din perioada interbelică, a cărei singură preocupare este să strălucească la evenimentele mondene, convinsă că „Munca-i pentru proști! Dar cu vorba asta, conchide autorul, mori dracului în Țara Românească unde nu mai e loc pentru Pitzzy...” □ Tot aici, Al. Andrițoiu explorează universul liric al poemelor Ninei Cassian într-o cronică a volumului *Vârstele anului*, analizat în raport cu întreaga operă a autoarei. Cronică debutează cu o prezentare sintetică a temelor abordate: „Între „proza” tonică din „cred în pieirea inevitabilă a capitalismului” și între geografia lirică din „acesta e pământul nostru” – ca alfa și omega ale volumului, – se desfășoară corosivitatea tablourilor de muzeu și imprecizia antiimperialistă a „Cancerului lumii”, în vecinătatea poeziei sănătoase a celor patru anotimpuri, colocatară cu un pitoresc jurnal de călătorie și cu un interesant jurnal intim pe coordonate diverse în timp și spațiu.” O analiză detaliată este consacrată simbolisticii elementelor în poezia iubirii și a naturii, abandonată spre final pentru a face loc abordării dogmatice, nu doar a poeziei conformiste: „Nina Cassian e o poetă de imediată actualitate. Se citește în poeziile sale de vară, estivale, dreptul la odihnă al oamenilor muncii. În cele de primăvară dreptul la muncă, în cele de toamnă dreptul la roade. Gospodărești ca *Georgicele* lui Virgiliu, poeziile sale agreste sunt ale erei noastre, sub suflul socialismului biruitor. [...] În sfârșit, peste neliniștea tablourilor antiimperialiste, peste ironia poeziei satirice pe teme interne, cât și peste peisajul celor patru vârste ale anului plutește lumina caldă a unui patriotism comunicativ, prezența cetățenească a poetei luptătoare.”

6 octombrie

- Filip Cerbu glosează în „Scânteia tineretului” pe marginea *Luceafărului*, într-un articol întemeiat pe o penibilă comparație între viziunea hiperionică asupra condiției umane și mărețele realizări tehnice ale omului nou în era socialismului: „ « Cerc strâmt? » Nu! Nu e strâmt cercul în care trăim noi, în

care se luptă pentru pace și fericire, pentru triumful umanității. [...] Luceafărul are un rival! Steaua roșie a născut o scânteie!” etc. etc.

11 octombrie

- Dan Deșliu publică, în „Contemporanul”, poemul *Cântec de ruină*.
- Pe prima pagină a „Scânteii tineretului” Toma George Maiorescu dedică o *Odă cosmică* uriașelor realizări tehnice ale comuniștilor, „deschizătorii drumului spre astre”.

12 octombrie

- În „România liberă”, Paul Georgescu realizează un comentariu al romanului *Baltagul* de Mihail Sadoveanu, inclus în volumul al X-lea din *Opere* (E.S.P.L.A.): „Mihail Sadoveanu a urmărit și în *Baltagul* să opună burgheziei corupte imaginea omului din popor, viteaz, cinstit și inteligent. În Vitoria Lipan, personajul tipic pentru marile calități ale omului din popor, Mihail Sadoveanu a creat una din marile figuri ale literaturii românești și universale. Dacă romanul lui Dostoievski, *Crimă și pedeapsă*, este un *Roșu și Negru* (Stendhal) în care Julien Sorel e văzut prin unghiul procurorului, în *Baltagul*, crima își primește pedeapsa nu de la procurorul societății burgheze, ci de la exponentul poporului. Vitoria Lipan nu cunoaște teoria separării puterilor în stat, a lui Montesquieu și e în același timp victimă, procuror și judecător. Poporul, care a suferit de pe urma crimei, dă și pedeapsa”.
- Radu Enescu recenzează, în „Tribuna”, *Mențiunile de istoriografie literară și folclor (1948-1956)* ale lui Perpessicius: „Perpessicius întruchipează tipul cărturarului, după cum colegul său de generație și Academie, Tudor Vianu, concretizează figura profesorului. [...] Profesorul Vianu gândește clar și ordonat. Cărturarul Perpessicius, străin de considerente didactice, nu se grăbește niciodată, poposește în tihnă pe lângă o idee, permițându-și lungi și fermecătoare incursiuni laterale; el practică cu dezinvoltură și netulburat de nimeni acest unic viciu nepedepsit, *lectura*, surprinde coincidențe nebănuite, stabilește asociații neprevăzute, gustă cu o sfială aproape sacră savoarea inegalabilă a vechilor manuscrise acoperite de colbul vremii.” □ Al. Piru scrie despre *William Blake*, iar M. Emilian analizează *Ultimul „Faust” în românește*: „Tinzând să dea o traducere mai liberă și mai vioaie decât toate cele de până la dânsul, Ion Iordan s-a îndepărtat mult de semnificațiile și profunzimea originalului. [...] *Faust*-ul lui Ion Iordan e un Faust turcit, orientalizat, iar Mefisto – un fel de Păcală rău și scandalagiu, viciat de mahala și modernizat (oare?) printr-o vorbire de «fante de obor» care se ține de goange!”.
- Sub genericul „Poetii cântă Marea Revoluție”, „Scânteia Tineretului” publică versuri de Ion Brad (*Luceafărul iubirii mele*), Rusalin Mureșanu (*Primele ore ale revoluției*) și Victor Mașek (*Învățătura lui Octombrie*). Pe aceeași pagină, V. Mândra semnează cronica romanului *Fericitul negustor* de Francisc Munteanu (istoria traiectoriei existențiale a unui „nevolnic”, căreia i

se reproșează o prea sumară schițare a caracterelor), iar Eugen Atanasiu – cronica dramatică a piesei lui Frederic Vinea, *Secretul doctorului Bergman*, corectă politic, dar vădind o serie de „defecte”: caracterul „cinematografic, cu multe tablouri scurte și evocări retroactive” și „sărăcia lucie a replicilor înșăilate mecanic pe drumul către un deznodământ [...] ușor de prevăzut [...]”.

15 octombrie

- În deschiderea „Săptămânii cărții sovietice”, Francisc Munteanu evocă, în „Munca”, *Prima carte sovietică...* pe care a citit-o. E vorba despre *Așa s-a călit oțelul* de N. Ostrovski.

16 octombrie

- În „Munca”, Miron Dragu publică studiul *Tipul revoluționarului în opera lui Konstantin Fedin*.

18 octombrie

- În „Contemporanul”, Eugen Barbu scrie articolul *Marea Revoluție*, cuprinzând concluziile ideologice ale unei călătorii în U.R.S.S.: „Nu sunt economist, dar asta nu mă împiedică să știu că în ceea ce privește potențialul industrial, Uniunea Sovietică se poate întrece în ziua de astăzi cu oricare altă țară capitalistă din lume, având o tradiție cât de veche. Despre ultimele realizări științifice sovietice e inutil să mai amintesc. [...] Pot fi liniștiți acei domni care tremură la gândul că revoluția se «exportă». Nu este nevoie de aceasta. Oamenii de pretutindeni au nevoie de libertate și dreptate ca de pâine și apă. Revoluția din Octombrie care a însemnat tocmai acest lucru: libertate și dreptate nu este decât primul semn al deșteptării generale a omenirii, al ridicării asuprașilor de pretutindeni”.

19 octombrie

- Paul Georgescu analizează, în „România liberă”, schițele din *Galeria palavragiilor*, de Teodor Mazilu: „Spirit satiric, Mazilu este un ucenic al marelui I.L. Caragiale, personajele sale evoluând pe linia lui Mitică, Lache și Mache, băiețașul doctorului din *Peștișorul* fiind un domnul Goe clasicizant fără să știe, Teodor Mazilu e un moralist care face «caractere», un clasicist bine dispus și mai vorbăreț. Schițele lui sunt de fapt portrete, iar volumul său o galerie de portrete ale familiei Palavragiilor. [...] Caragialian, autorul surprinde mașinăria verbală, formule golite de sens, a căror utilizare denotă un anume mod de gândire sau ascunde, demagogic, interese personale concrete sub principii generoase și generale. Mazilu scrie false schițe, cu un singur personaj, celelalte fiind fictive și având doar misiunea de a-l ajuta pe protagonist să-și dezvăluie esența, adică să vorbească. Fiindcă la aceste personaje, principala, comuna... și singura manifestare socială este vorbăria.

Spuneam [...] că scriitorul demască. El lichiefiază comicul folosind procedeul clasic, discrepanța dintre esență și aparență, altfel spus arată că una spun și alta sunt”.

- În „Tribuna”, apar poeme de Petre Stoica (*Poezii pe front, când a venit pacea; Se apropie toamna*) și Ilie Constantin (*Avem prea puține statui*), precum și nuvela *Comandantul* de Vasile Rebreanu. □ La „Cronica literară”, Ion Oarcășu scrie despre *Încercările critice* ale lui Paul Georgescu: „*Încercări critice* nu este nici pe departe un volum unitar, însumând la un loc eseuri, articole de fond, pamflete sau simple notații marginale. Între articolele despre Sadoveanu și cele două eseuri complete închinat lui G. Călinescu și Petru Dumitriu se simte o evoluție ce vestește maturitatea. Va continua oare autorul pe această linie, dedicându-se exclusiv eseului critic, de astă dată mult mai organizat și mai sferoidal sau se va lăsa atras pe linia digresiunilor și analogiilor, tangente numai la subiectul ales? Dar era să uit că Paul Georgescu e o fire complexă, critic și beletrist, și că tocmai în această îngemănare, aparent haotică, stă originalitatea articolelor sale.”

- Tudor Arghezi publică în „Scânțiea” tableta intitulată *De întoarcere*, un pamflet orientat împotriva celor care lansaseră zvonul că poetul, aflat la Geneva la tratament, ar fi fugit din țară, „mânjind” „o viață de aproape 80 de ani de [...] probitate profesională”. Sejurul elvețian îi furnizează, pe de altă parte, pretextul pentru exaltarea marilor valori tradiționale românești (pe care „switzerii” au serseră ocazia să le cunoască, cu prilejul unui spectacol cu călușari dat la Berna, care crease o atmosferă incendiară): este și o ocazie de a sancționa gestul unui „domnișor filozofic de-al nostru” care „scrie, negru pe alb, la Paris, că cea mai mare dintre nerușinările lui este să fie român [...]”.

- „Scânțiea tineretului” publică omagial (în contextul aniversării revoluției din octombrie) versuri ale unor poeți sovietici, în traducerea lui Victor Tulbure: Ilya Ehrenburg – *Din munți*, Silvia Kaputikian – *Purtăm o mare dragoste în noi* și I. Alexeev – *Când eu strigam*. Pe aceeași pagină, H. Fabian recenzează nuvela *Lăcustele* de Leonid Leonov, istoria unui om simplu care devine erou într-un context cu totul neroic (un eroism „despuiat de tradițiile sale glorioase”), al luptei împotriva lăcustelor care invadaseră ogoarele turkmene. □ Tot aici, Miron Dragu prezintă, într-un scurt articol intitulat *Recidive*, o serie de poezii publicate în numărul 9 al revistei „Tânărul scriitor”, trecând prin ascuțișul criticii dogmatice texte ale lui Gh. Tomozei, al cărui poem, *Uzina electrică*, i se pare ilustrarea unor „versificări banale ale tematici anacronice, despre mituri păgâne sau interminabile introspecții intimiste”, „invocând o atmosferă de un hieratism artificial”, ale Letiției Roșculescu, al cărei sonet *Popular* ar camufla, sub motivele doinei și ale baladei, „tendințe [...] dubioase” precum „fatalismul, strania resemnare în fața destinului vitreg”, ale lui Miron Scorobete (*Pe hotar*) și Alexandru Lungu (*Elegie*), sancționate pentru „imagistica alterată de ermetism și confuz”, respectiv pentru reluarea unor „vechi formule suprarrealiste”.

22 octombrie

- Sub titlul *Un mare roman al Revoluției*, Paul Diaconescu recenzează, în „Munca”, *Înfrângerea*, de A. Fadeev.
- Conf. univ. Tamara Gane prezintă în „Scânteia tineretului”, cu prilejul „Săptămânii cărții sovietice” și al „Lunii prieteniei româno-sovietice”, *Literatura sovietică – militantă a marilor idealuri ale omenirii*, pusă sub semnul unei „continuit[ăți] ascendent[e] în afirmarea idealului etic și estetic superior [...]”, o literatură „ale cărei postulate coincid pe de-a-ntregul cu imperativele revoluției socialiste triumfătoare, ilustrând mersul societății sovietice spre comunism în diferite momente și stadii”. Maestrul incontestabil al acestei literaturi militante este Maxim Gorki, din textele căruia autoarea oferă ilustrări lapidare, accentuând asupra măiestriei construcției caracterelor umane reprezentative pentru idealurile omului nou.

23 octombrie

- În „România liberă”, la pagina întâi, Boris Buzilă scrie reportajul *Săptămâna cărții ruse*: „În cadrul Săptămânii cărții sovietice care se desfășoară în întreaga țară între 22-28 octombrie, marți după-amiază a avut loc în sala Centrocoop din Calea Victoriei deschiderea Expoziției cărții sovietice, organizată de Ministerul Învățământului și Culturii și Consiliul General ARLUS. La deschidere au participat academicianul Ilie Murgulescu și Octav Livezeanu, vicepreședinți ai ARLUS-ului, P. Niculescu-Mizil, academicienii: Zaharia Stancu, Iorgu Iordan, Ștefan Milcu, N. Lupu, artistul poporului I. Jalea, A. Mihale și M. Gafița, secretari ai Uniunii Scriitorilor, M. Mihalache și P. Cornea, directori generali în Ministerul Învățământului și Culturii, scriitori, oameni de artă, redactori ai editurilor, ziariști, un numeros public. [...] Ieri după amiază la expoziția cărții sovietice, în librării și în bazine ale cărților s-au vândut alte mii de tipărituri sovietice... Cât avânt nou, câtă amploare și inițiativă se vor ivi oare după ce cărțile acestea vor fi citite, recitate, memorate, subliniate?”.
- H. Zalis publică în „Scânteia tineretului” o „recenzie” intitulată *Recitindu-l pe Ehrenburg*, în care propune o privire sintetică asupra bogatei opere a scriitorului sovietic (romancier, poet, reporter și publicist), portretizat ca un artist care „a sădit”, ca nimeni altul, „în conștiința contemporanilor pasiunea adevărului, dragostea de pace și cutezanța” și căruia „lecțiile vieții, climatul nou” de „după revoluție, în primul stat ce construia socialismul i-au dat și perspectiva noilor sale sarcini, a noilor sale obiective”.

26 octombrie

- În „România liberă”, Paul Georgescu face o recenzie la reportajul lui Eugen Barbu, *Pe-un picior de plai...: „Prozator liric și bun stilist, reporter cu senzații rafinate și acute, scriitor de atitudine romantică, pasionat de ritmul construcției*

moderne, Eugen Barbu ne-a dat în acest volum o imagine a României socialiste în mers. Scriitorul s-a dovedit solicitat, pân-acum de zone diverse ale realității, știind totodată să-și varieze mijloacele de expresie. De la pasta verbală densă și colorată din *Groapa* – pe linia prozei expresive a lui Ion Ghica, Matei Caragiale și Arghezi – la epicul condensat, exprimat sobru în *Munca de jos* și mai ales în *Tereza*, la tabletele polemice în care satirizează cu nerv de șperțar sau snob, până la acest ultim volum pe care ne vom căzni a-l defini, Eugen Barbu folosește o gamă variată”. □ Uniunea Scriitorilor din R.P.R. anunță decesul lui Mihai Codreanu, „în ziua de 23 octombrie”, „la locuința sa din orașul Iași”: „Ținuta clasică a poeziei sale contemplative și meditative, versificația sa sprintenă, sensul adesea aforistic al sonetelor, subtilitatea și delicatețea observației sale, nu lipsită de amărăciune pentru destinul trist al oamenilor în regimul trecut, i-au adus poetului o meritată recunoaștere din partea cititorilor”.

• „Tribuna” cuprinde un grupaj de poeme de Victor Felea (*Lenin, om al pământului; Omul modern; Respirația aceasta e poezia; Un sentiment asemenea muzicii; Peisaj atomic; Noaptea, în grădină; Seară clujeană; Satelitul artificial*).

□ La „Cronica literară”, Radu Enescu analizează *Dincolo de iarnă* de A. E. Baconsky: „Lectura volumului *Dincolo de iarnă* de A. E. Baconsky oferă amatorului de poezie revelația (de altfel nu prima) a unui poet de incontestabilă vocație lirică. Uimirea, sursa generatoare a poeziei, străbate ca o prezență difuză prin toate versurile, ridicată la rangul de atitudine spontană a poetului față de lume [...]. Exclamările și întrebările frecvente ale poetului nu sunt decât manifestări ale aceleiași mirări originare, condiție indispensabilă a lirismului major. A. E. Baconsky e înainte de orice poet liric, exprimându-și sentimentele direct și nemijlocit, restituind poeziei demnitatea și prospețimea ei genuină.”

• Ion Finteșteanu, artist emerit și laureat al Premiului de Stat, semnează pe prima pagină din „Scânteia Tineretului” un articol intitulat *Teatrul sovietic – făuritorul unui nou erou*, în care se străduiește să demonstreze în ce măsură „dramaturgia sovietică a produs revirimentul unei renașteri în tematica și sensurile dramaturgiei moderne, aceasta din urmă refugiată în abstracțiuni ori refulată în conformism”, punându-se „în slujba omului, plasându-l astfel pe acesta în fața lui însuși, într-o largă și adâncă dezbatere cu gândurile și idealurile lui, dându-i totodată sentimentul măreției ființei umane.” □ În același număr, la rubrica „Literatură – Artă” sunt publicate poezii conjuncturale semnate de Gh. Tomozei (*Călărețul de aramă*), Rusalin Mureșanu (*Istorie*) și Ioan Meșoiu (*Inscripții pe pânze*) și o recenzie a Feliciei Dan la cartea lui N. Atarov, *Prima dragoste*, ilustrativă pentru tema iubirii care se împletește cu revoluția.

30 octombrie

• Ion Brad recenzează în „Scânteia tineretului”, sub titlul „*Glasuri tinere*” în *literatura Moldovei sovietice*, o antologie de poezie și proză basarabeană

(*Glasuri tinere*), reunind versuri de A. Blănoveanu, G. Vieru, L. Damian, V. Teleuța, A. Ciubotaru, P. Boțu, G. Cărare, V. Mazepa, P. Starostin, M. Ciubotaru etc. și proză de A. Vasiliuc, I. Gaisaniuc, I. Edlis, G. Madan, G. Malarciuc, P. Meniuc, V. Nicu. Dacă poezia pe teme sociale (despre „schimbările satului” sau despre vitejia ostașilor sovietici jertfiți „pentru eliberarea României de sub jugul fascist”), poezia pentru copii (a lui G. Vieru) sau cea care prelucrează lirica populară rămâne una insuficient realizată sub raportul expresiei, proza, ancorată în aceleași realități ale lumii noi, i se pare cronicarului mult mai bine încheată și superioară în plan stilistic.

31 octombrie

• Valentin Lipatti publică în „Scânteia tineretului” un articol despre *Elogiul lecturii*, o pledoarie pentru studiul culturii umaniste, apreciată pentru accesibilitatea ei în raport cu literatura tehnico-științifică, și, mai ales, pentru lectura literară, recomandată îndeosebi studenților ca bază a culturii generale.

[OCTOMBRIE]

• În „Lupta de clasă”, nr. 10, Pavel Țugui scrie despre *Cultura socialistă sovietică, în slujba poporului*: „Dușmanii poporului nostru duc o campanie turbată de calomnii și minciuni la adresa literaturii și artei din țara noastră. Ei încearcă să minimalizeze realizările regimului democrat-popular, să defăimeze realismul socialist și pe cei mai activi scriitori și oameni de artă patrioți și legați de popor.” □ Mihai Novicov semnează articolul *Literatura realismului socialist, expresie a frumuseții și demnității umane*: „azi, în condițiile unei lupte de clasă atât de ascutite pe plan mondial, în condițiile întrecerii dintre lumea socialistă și cea capitalistă, în condițiile înfruntării din ce în ce mai categorice dintre ideologiile reprezentative ale celor două lumi, orice dezbatere a unor probleme ideologice (iar problema orientării creației artistice e în primul rând o problemă ideologică) este fără rost dacă nu se subsumează unor luări de poziție fundamentale, în raport cu esența luptei ideologice. Iar esența contradicțiilor ideologice rezidă în moduri diferite de a răspunde la întrebarea: în ce crede artistul? de care sistem leagă perspectiva sa ideologică? de sistemul capitalist în descompunere sau de sistemul socialist în plină ascensiune? În practica creației artistice asta înseamnă a se situa pe poziția cutărui sau cutărui ideal estetic. Căci, oricâte încercări ar face formalistii de a demonstra contrariul, creația artistică – până și cea mai abstractă – este întotdeauna afirmarea unui ideal estetic. [...] cercetarea atentă și chiar valorificarea critică a experienței de creație a unor scriitori moderniști este binevenită. În cadrul unor asemenea cercetări vom putea descoperi la unii scriitori elemente ale unui sincer protest social; la alții, împletiri interesante ale răstăcirilor moderniste cu tendințe viguroase de a reda cât mai sugestiv adevărul vieții. Toate acestea trebuie luate în seamă, studiate, folosite chiar. Dar cu o

singură condiție: să fie studiate, cercetate, folosite *de pe o poziție filozofică, estetică marxistă*. Desigur, nu se poate decreta, de pildă, eliminarea din literatură a unui scriitor ca Proust, dar în același timp, nu se poate pretinde că principiile estetice ale creației proustiene pot constitui o bază de plecare pentru reflectarea realității socialiste. Greșeala unor publiciști care au pornit și la noi să militeze pentru „modernism” sau „modernitate” în literatură, a constat, după părerea noastră, nu atât în intenția ca atare de a stabili un raport între creația epocii moderne în ansamblu și sarcinile concrete ale literaturii noastre, cât în pierderea unui punct de vedere de clasă bine definit. Între pozițiile estetice ale moderniştilor și idealul estetic al socialismului este o prăpastie de netrecut.” □ Miron Dragu trece în revistă contribuțiile unor *Scriitori români despre Uniunea Sovietică*.

• „Steaua” – număr aniversar dedicat Revoluției din Octombrie – publică versuri de Aurel Gurghianu (*Razliv; Elegie în parcul de la Pușchino; Linia frontului; Motiv liric; Noile cartiere; Aurora; Prezență*), Victor Felea (*Revoluția*) și Al. Andrițoiu (*Scenă de revoluție*), nuvela *Ramura de măsline* de Petru Vintilă, reportaje (A. E. Baconsky, *Traversând Siberia*; Aurel Rău, *Impresii din Mongolia*), eseuri (Leon Baconsky, *OCTOMBRIE 1917*), studii (George Barbu, *Melehov și Davidov sau despre condiția umană față de revoluție*; Victor Felea, *Teatrul lui Maiakovski – un teatru revoluționar*) și traduceri (din Alexandr Blok, Serghei Orlov, Bertold Brecht) „la temă”. □ George Munteanu își continuă *Comentarii-le la „Cronica de familie”* cu câteva reflecții asupra construcției personajelor, observând – fără ca această aserțiune să conțină o notă peiorativă că în romanul lui Dumitriu avem de-a face mai degrabă cu „firi metafizice” decât cu „firi dialectice”. Totodată, criticul respinge prejudecata „impersonalității” prozatorului, considerând scrierea în cauză un „pamflet epicizat, obiectivat”: „Poate fi de mare efect artistic să utilizezi mijloacele cele mai impersonale, atitudinea cea mai obiectivă, luând la tot pasul de martor faptele, pentru a-ți mărturisi cea mai nemărginită repulsie personală, cea mai radicală poziție critică față de ceva, – și e tocmai ceea ce mi se pare că a realizat Petru Dumitriu prin *Cronică de familie*.” □ La rubrica „Aniversări”, Dan Simonescu scrie *La 140 de ani de la nașterea lui M. Kogălniceanu* („Prin caracterul realist, popular, combativ și progresist, opera lui Kogălniceanu corespunde în parte și concepțiilor actuale despre lume și viață ale maselor largi populare.”), în timp ce, în cadrul secțiunii de „Studii”, Iosif Pervain comentează *Extract din jurnalul unui călătoriu moldovean* („Albina Românească”, 1830, nesemnat, dar atribuit lui Asachi). □ La „Cronica literară”, Victor Felea întâmpină pe un ton rezervat *Două cărți de poezie* (*Confidențe-le Doinei Selejan și Pasărea albastră* de Gh. Tomozei): „Obişnuința acestor poeți de a porni de la *probleme* (și uneori chiar faptul luat din viață, documentar, se transformă la ei în «probleme») pe care le convertesc în subiecte, și apoi le *transpun* în versuri, îi duce la un impas de

care nu sunt conștienți; ei continuă să versifice cu perseverență și cu o egalitate de ton obositoare. Trebuie spus însă că acest fel de a privi lucrurile, în poezie, nu e recomandabil, că limbajul poetic are o natură mai concretă, el trebuie să fie strict pe măsura emoției și a obiectului descris, altfel intră în domeniul prozei ori al retoricii.” Tot aici, Mircea Tomuș publică unele *Însemnări despre proza lui Francisc Munteanu* (care „se poate defini tocmai prin această alternanță a calităților născute dintr-o lăudabilă tendință de înnoire a scrisului său, cu inerentele consecințe ale căutării originalității cu orice preț, uneori a combaterii unor principii trecătoare, în numele altora, la fel de trecătoare”), iar Liviu Tomuța comentează *Am plecat din sat* de Ion Vlasiu, insistând asupra „artei plastice” a prozatorului.

• În „Iașul literar”, Cezar Petrescu publică niște *Reflecții de scriitor*, consacrate aniversării Revoluției din Octombrie. □ Const. Ciopraga semnează un necrolog *Mihai Codreanu* („Patosul cunoașterii a fost poate nota dominantă a poetului Mihai Codreanu, comentator al vieții și al lumii. În mod obișnuit, acest creator de sonete pleacă de la un sentiment pe care-l generalizează, dându-i forma unei viziuni obiective. Înțelegerea lumii, a omului a fost unul din obiectivele poetului, căci Mihai Codreanu a scris mai ales poezie de cugetare.”) și o cronică la monografia *Alecu Russo* de Al. Dima: „Dacă monografiile lucrute cu conștiinciozitate constituie pentru cultura unei țări un semn de maturitate, monografia *Alecu Russo* e una din cele reprezentative. Cu asemenea lucrări [...] se va putea trece la o istorie a literaturii române pe baze științifice.” □ Tot la „Cronica literară”, Liviu Leonte scrie despre *Cronici literare* de Ov. S. Crohmălniceanu: „E. Lovinescu era capabil într-o cronică la poeziile lui Duiliu Zamfirescu să susție pagini întregi de veritabil poem filosofic despre dragostea la antici și la moderni. G. Călinescu introduce în istoria și critica literară portrete morale și fizice, recompuneri de epocă și de mentalitate, referiri filosofice și artistice de o excepțională adâncime – totul asociat într-un univers propriu, ușor recognoscibil, purtând pecetea adevăratei creații. Din acest punct de vedere, Ov. S. Crohmălniceanu nu se situează în aceeași familie. El merge mai degrabă pe linia analizei la text, a desfacerii sub toate aspectele pe care le comportă lucrarea discutată până la epuizare.”

• Cea mai mare parte a numărului 10 din „Tânărul scriitor” este consacrată Revoluției din Octombrie: contribuie Demostene Botez (*Furtuna*), Al. Andrițoiu (*Cântec despre Revoluție*), Gheorghe Tomozei (*A fost revoluția mea*), Florența Albu (*Flamura lui Octombrie*), Traian Coșovei (*Întâlnire cu poporul sovietic*), Alexandru Șahighian (*Tainele pământului*) ș.a. □ Perpessicius are partea a doua din cronică la *Petru Dumitriu: Cronică de familie (II)*. □ Aurel Martin scrie despre *Tudor Arghezi*, de care fusese publicat un volum de *Stihuri pestrițe* care „ni-l dezvăluie cu deosebire pe înțelept care, utilizând tehnica esopică și verva debordantă a popularului Păcală, supune ironiei racilele morale și sociale persistente încă în veacul și

rânduielele noastre. Volumul ni-l descoperă însă, în fațete noi, și pe polemistul temut, dialogând cu fostele mărimi ale României de ieri, cărora le face, direct sau indirect, portretul fin și spiritual desenat în liniile îngroșate și acidulate ale caricaturii. [...] „Pestriț” ca tematică și preocupări imediate, volumul ajunge să se impună însă prin calitatea excepțională a cunoscutului verb arghezan, capabil să plasticizeze indefinibilul, să intuiască în forme concrete imponderabilul și să dea viață fără de moarte ideilor și sentimentelor ce asaltează sufletul atâtea primitiv al artistului.”

• Numărul din octombrie al revistei „Viața Românească” este dedicat aproape integral Revoluției din Octombrie, aniversată prin amintiri, versuri și studii critice. Semnează aici poeme Maria Banuș (*Credința*), Demostene Botez (*Vulcanul*), Nina Cassian (*Durerea; Biografia; Către urmași; Către prieten; Către prima și ultima iubită; Pietrele verticale*), Al. Andrițoiu (*Ploi; Limpezirea*) și Ion Gheorghe (*Despărțire; Duminici triste; Dragoste*). Tot în acest număr apar și fragmente din *Jurnalul* lui Eugen Barbu. □ În secțiunea „Marea Revoluție și cultura”, L. Raicu publică articolul **Literatura și etica revoluției**: „Operele revoluției descoperă scriitorului de pretutindeni unghiul de vedere moral cel mai favorabil înțelegerii adevărului.” □ La „Cronica literară”, Radu Lupan scrie despre *Stihuri pestrițe* de Tudor Arghezi: „Mărturisind o ordine interioară, nu atât de vizibilă la prima vedere, *Stihurile pestrițe* stabilesc în cuprinsul lor o ierarhie de valori pe care le afirmă cu înțelepciune și pondere, cu pasiune și vehemență. Sunt valorile bunului simț, biruitor peste ultragii și mărginiri, e ierarhia inteligenței care-l ajută pe om să devină superior sieși.” □ La „Cronica ideilor”, N. Tertulian semnează articolul **Anti-Heidegger**: „Imaginea unui «Caesar cu suflet de Christ» [...] i se pare lui Heidegger a avea o semnificație pentru întreg destinul occidentului, pentru deciziile sale viitoare [...]. Cu aceasta însă baza ideologică a unui nou fascism sau imperialism, mai subtil, este pusă: apariția unui «Caesar cu suflet de Christ» – această imagine nietzscheană este fluturată astăzi de Heidegger ca având o semnificație *providențială* pentru destinul Occidentului. Conștiința filosofică contemporană trebuie să fie mai vigilentă ca oricând: sibilin și oracular, la Freiburg-im-Bresgau, în țara de leagăn a iraționalismului modern, răsună din nou turburător și prevestitor de rele glasul lui Zarathustra.” □ În secțiunea „Cărți noi”, I. Negoïtescu recenzează *Voica* de Henriette Yvonne Stahl.

NOIEMBRIE

2 noiembrie

• Mihai Beniuc comentează în „Scânteia” **Însemnătatea mondială a literaturii sovietice realist-socialiste**. Plasată pe o poziție „centrală” în lume, prin „noutate” (formula realismului socialist) și prin impactul asupra celorlalte

literaturi și asupra cititorilor de pretutindeni, literatura sovietică „continuă, crede poetul academician, la o treaptă istorică superioară, marile tradiții progresiste ale literaturii universale, ale literaturii clasice ruse îndeosebi”. Autorul rezumă, în continuare, acest traseu glorios, punctat de contribuțiile unor mari maeștri precum Cehov, „ultimul mare clasic al realismului rusesc”, Gorki – pionier al realismului socialist prin romanul *Mama* –, „acest uriaș care escaladase treptele literaturii ruse și se ridicase până pe treapta de unde se vedea răsăritul nou al vieții”, Maiakovski, Șolohov, Esenin, Furmanov, Alexei Tolstoi, Ehrenburg, Fedin, Fadeev, Gladkov, Serafimovici, Korneiciuk, Polevoi, Tvardovski etc. Articolul lansează, în aceeași ordine de idei, o polemică orientată împotriva detractorilor realismului socialist și a celor care neagă valoarea cărților ilustrative pentru această formulă.

- Numărul din „Tribuna” este dedicat aniversării a 40 de ani de la Revoluția din Octombrie. Scriu la temă Alexandru Lungu (grupajul de versuri *Garoafe-n octombrie*), Romulus Rusan (reportajul *Oțelul și timpul*) și George Munteanu (*Revoluția din Octombrie și perspectivele creației literar-artistice*: „realismul socialist, mișcarea literar-artistică ivită sub semnul Revoluției din Octombrie, are toate șansele să devină – și va deveni, prin logica dezvoltării istorice – cea mai cuprinzătoare sinteză artistică din câte a cunoscut până acum omenirea”).
  - La „Cronica literară”, Ion Oarcășu comentează *Vârstele anului* de Nina Cassian: „Cu ultimul său volum, Nina Cassian deschide noi perspective liricii noastre, și nu numai celei erotice. Succesul ei [...] reprezintă tocmai succesul și trăinicia poeziei realiste care are în centru atenției omul cu toate preocupările sale. Fiindcă ce înseamnă, la urma urmei, această sete perpetuă de puritate și dăruire erotică dacă nu o formă sublimată a elanului colectiv, specific zilelor noastre și omului scăpat pentru totdeauna de stihii și neliniști?”

- H. Zalis prezintă în „Scânteia tineretului” noile volume ale lui M. Șolohov apărute la E.S.P.L.A. într-un articol intitulat *Izbânda umanismului*. Recomandat ca un „scriitor genial”, ca „un creator epic din familia lui Tolstoi și Stendhal” și ca „un mare și desăvârșit polifonist”, maestrul realismului rus de secol XX nu „scapă” de o lectură în cheie ideologică, fixată asupra povestirii *Soarta unui om*, istoria unui destin exemplar, acela al comunistului Sokolov, care, „greu încercat” de experiența războiului și a „cotropirii fasciste”, „organizează în lagăre lupta pentru supraviețuire, păstrează în inimi flacăra încrederii și dragostea de viață”.

3 noiembrie

- „România liberă” publică, în grupajul „Luna prieteniei româno-sovietice”, *Trei poeme de Vladimir Maiakovski în tălmăcirea lui Cicerone Theodorescu – Lagărul „Nu te pierde”, Povestea Cuznețstroii și a oamenilor din Cuznețoi, Scrisoare către iubita lui Molceanov părăsită de dânsul*.

- Petru Dumitriu celebrează în „Scânteia”, într-un articol intitulat ***Destinul lumii și al tău propriu***, Revoluția Socialistă din Octombrie 1917, la aniversarea a 40 de ani de la marele eveniment. În cadrul unui dialog deschis cu cititorul, autorul lansează întrebarea, esențială pentru înțelegerea „sensului istoriei lumi” și al existenței personale: „ce a însemnat pentru mine revoluția din Octombrie?”, urmând să dezvolte răspunsul care ar putea fi „exemplar, revelator asupra unui sector mai mare sau mai mic al realității”. Raportându-se la trecutul generației sale, prozatorul realizează fresca unei lumi culturale întunecate, dominate de nihilism și scepticism filosofic, de neîncrederea în adevărurile obiective, în realitatea însăși, fenomen cu rădăcini în „iraționalismul” generației anterioare. Criza intelectualului și a culturii moderniste decadente este subliniată de pe pozițiile intelectualului de stânga care, o dată cu Revoluția din Octombrie, s-a putut bucura de roadele gândirii raționaliste, precum și de contactul cu noua literatură sovietică. „Pentru mine, arată autorul, urmarea revoluției din Octombrie 1917 este proclamarea valabilității marii tradiții a culturii universale și a necesității ca această mare tradiție să fie continuată.” Pe de altă parte, P. Dumitriu are revelația noului rol al scriitorului, „nu un ins superior, unic, în marginea societății, ca artistul în societatea burgheză ci, dimpotrivă, constructor printre alți constructori”, nu „declasatul” „tolerat, disprețuit, privit cu neîncredere și bănuială”, ca în trecutul feudal și capitalist, ci „cetățean de frunte al țării, important activist social, [...] slujitor al patriei [...] socialiste”.

6 noiembrie

- Pentru pagina întâi a „Contemporanului” (număr dedicat „Marii Revoluții din Octombrie”), G. Călinescu scrie articolul retrospectiv ***Patruzeci de ani:*** „Acum câțiva ani am trecut iarăși prin Uniunea Sovietică și mi-am putut da seama străbătând în lung și în lat Moscova de nemaipomenita schimbare. Nenumărate și uriașe clădiri publice răsăriseră în toate părțile; adesea, după alba lor siluetă îmi găseam drumul cel bun. Toată efortarea se vedea a merge spre pregătirea tineretului în aplicarea științei la progresul vieții materiale a poporului; colosala și eleganta totuși în zvelteța ei clădire a noii Universități arăta cu prisosință acest lucru. Pe bulevarde, tineretul clocotitor de viață. De atunci lumea a putut afla despre marile biruințe tehnice ale acestui mare popor, iar anul acesta, în ziua de 7 Noiembrie, vor saluta revoluția de acum patruzeci de ani, două sfere de metal, care, aruncate dincolo de apăsarea aerului, se învârtesc neconținut în jurul globului nostru ca spre a spune tuturor popoarelor că e de datoria lor să se ridice din preocupările josnice telurice, spre a explora în pace legile universului”.

- În grupajul „La a 40-a aniversare a MARELUI OCTOMBRIE”, „România liberă” reunește contribuțiile omagiale venite din partea personalităților R.P.R.: C.I. Parhon, Tudor Arghezi, S. Stoilov, Lucia Sturdza Bulandra, Miron

Radu Paraschivescu – poezia *Octombrie*, Ion Voicu, Moni Ghelerter ș.c.l.. „Revoluția cea mare din Octombrie a deschis, la prima ei filă, cartea, până atunci nescrisă, a Facerii a doua. După milenii îndurate și răbdate în bezna prejudecăților și a ignoranței, omenirea a zidit cu mintea, visata lumină a bunei învoiri și a înțelegerii mijind între oameni. «Anul Unu», râvnitul din veac și neprefăcutul, a trebuit să țâșnească din răsturnare și cutremur în toamna lui 1917. Într-o titanică opintire, norodul rus a nimicit Atotputernicia, a dărâmat temeliile vechii împărății. Coccoșat pe brânci în umilință, omul pământului și-a ridicat ochii, așintiți, întâiași dată mai sus de el și peste viață. Deasupra întinderilor lumii se aprinsese un lucefăr nou. Lucefărul năzuințelor și visurilor lui de totdeauna. (Tudor Arghezi, *Lumina lui Octombrie*).

• În „Scânteia tineretului” este rezervată o pagină întreagă poeziilor omagiale ale lui Al. Andrițoiu, dedicate apropiatei sărbătoriri – în 7 noiembrie -, a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, eveniment a cărui semnificație simbolică conferită de mitografia comunistă este afișată în titlul sub care sunt reunite textele, „A doua geneză a lumii”. Predominant epice, ca *Sechestrul într-un palat*, *Tortură*, *Chinul căutării*, *Gloriosul Marș*, *A venit Lenin*, *Sat pustiu*, *Pe porțile închisorilor*, *Odihnă înainte de atac*, *Oratorii*, *Fără sânge nu se putea*, *Cântec*, *Marș* etc. sau structurate sub formă de dialog, ca *Privind portretul lui Karl Marx* și *Întrebări*, poeziile reeditează aceleași scenarii eschatologice și mesianice – preluate din mitologia revoluționară sovietică – cu care poeții de curte ai „obsedantului deceniu” își obișnuiseră cititorii începând din 1944. □ În același număr, Zaharia Stancu semnează un articol-pamflet intitulat *N-au lipsit nici „profețiile” mincinoase*, cu aceeași miză aniversar-triumfalistă, în care deconstruiește știrile din presa occidentală interbelică (îndeosebi cele din marile cotidiene din S.U.A. și Marea Britanie), referitoare la eșecul revoluției bolșevice.

9 noiembrie

• La „Cronica literară” din „Tribuna”, Monica Lazăr comentează volumele *Cartea poreclelor* și *Cărțile Săgetătorului* de Eusebiu Camilar. □ Al. Căprariu publică unele *Însemnări despre roman*: „Câteva elemente noi în romanul de azi? [...] Eroul romanului actual a descoperit determinismul existenței în viața socială. Dar, concomitent, a descoperit și modalitățile de a acționa asupra acestui determinism – deci posibilitățile de a-și rectifica existența prin forțele proprii. Și aceste acțiuni ale sale asupra determinismului social își au originea în forța colectivității – a clasei. Aceasta este una din cele mai importante cuceriri ale romancierului actual.” □ În *Recitind poeziile lui Conachi*, D. Florea-Rariște marchează împlinirea a 180 de ani de la nașterea poetului.

10 noiembrie

• În „România liberă”, cu prilejul unei cronici la volumul *Vârstele anului*, Paul Georgescu recunoaște că și-a modificat, în direcție pozitivă, părerile

critice referitoare la poezia Ninei Cassian: „Acest articol al meu anulează un altul, de acum cinci ani, pe aceeași temă, în care subsemnatul, făcând și unele observații juste, emitea opinii superficiale și unilaterale la un ton cel puțin inadmisibil față de poezia Ninei Cassian. [...] *Vârstele anului* este un volum de maturitate artistică a Ninei Cassian, poet citadin modern cu fantezie asociativă, ironie și grație.” („*Vârstele anului*”, *versuri de Nina Cassian*).

13 noiembrie

- H. Fabian recenzează în „Scânteia tineretului” cartea lui Ștefan Heym, *Goldsborough*, „un roman al Americii de azi” („țara în care «oamenii uită foarte repede»”), apreciată pentru cronica mediilor proletare angajate în lupta antifascistă și pentru „plasticitatea [...] caracterologică deosebit de viguroasă” a eroilor.

14 noiembrie

- La rubrica „Note bibliografice” din „Scânteia tineretului” sunt prezentate o serie de *Cărți pentru copii*, strălucite exemple de propagandă ideologică menite să educe viitorii fii ai patriei socialiste în spiritul luptei de clasă și al dăruirii pentru cauza partidului: *Școala verde* a lui Ianka Brîl, *Nicolae Clop de Paie* de Rusalin Mureșanu (volum de poezii), *Drumețul vesel* de Serghei Mihalkov, *Jocul cel mare* de Magdalena Popa și *Ióska* de Asztalos Istvan.

16 noiembrie

- În „Tribuna”, Radu Enescu analizează volumul *Drumuri literare* de Silvian Iosifescu: „Convins de dublul caracter al criticii literare, științific și artistic în același timp, criticul a accentuat adeseori știința, uitând arta. În detrimentul formei exterioare poate. Ceea ce a pierdut însă ca strălucire a câștigat în densitate și precizie. De aceea, o călătorie pe aceleași *Drumuri literare* cu S. Iosifescu nu provoacă adevărate spontaneități, nu încălzește inima, în schimb însă oferă satisfacții mai «reci», dar durabile și instructive.” □ În același număr, Al. Oprea își publică prima parte a articolului *Câteva opinii despre literatura revoluției noastre*: „aș vrea să spun câteva cuvinte, care s-ar putea să-mi atragă oprobiul unora, și anume despre literatura din anii 1948-1949. Noi ne-am obișnuit în genere ca atunci când vrem să subliniem succesele artistice contemporane să ne raportăm numaidecât la acea perioadă în care oamenii erau înlocuiți cu mașini, iar poezia abia mai respira, sufocată fiind de lozincă ș.a.m.d. [...] Dar ar însemna să dăm dovadă în aceeași măsură de nesinceritate dacă n-am recunoaște că în acei ani exista o intensă agitație și un viu interes pentru problemele actualității, fapt care n-a putut să nu se soldeze cu opere de răsunet. [...] Nu putem să nu vedem însă că, în ultima vreme, operele noastre de răsunet nu se recrutează dintre cele care ar tălmăci artistic fenomenele contemporane sau, mai ales, ale construcției socialiste. Majoritatea zdrobitoare a acestora sunt închinată unor teme din trecut (*Cronica de familie*, *Groapa* etc.).”

- Ion Băieșu prezintă, într-o schiță publicată pe prima pagină a „Scânteii tineretului” („*Eroul*” unui cântec), istoria unei convertiri exemplare la credința în binefacerile colectivizării, plasată în opoziție cu aceea a unei „orbiri”: semnificativ, personajul care ilustrează contraexemplul se numește Blaga... □ În același număr V. Mândra recenzează volumul Doinei Sălăjan, *Confidențe*, „un jurnal liric redactat pentru uzul cititorului sensibil”, „o lungă și violentă confesie, despre vise și despre dragostea de viață”, în care „interesul pentru descifrarea sensurilor vieții este autentic și, de aceea, răscolitor”. În ciuda debutului promițător, cronica se dovedește a fi una profund îndatorată criticii dogmatice: observațiile pertinente, viabile sub aspect analitic sunt întotdeauna „echilibrate” de aprecieri corecte politic, care plasează, în final, universul liric sub semnul racordării la „chemările epocii noastre”: „Arta poetică a Doinei Sălăjan începe să se profileze din căutările, întrebările și răspunsurile sale, [...] toate izvorând din conștiința unui om tânăr pentru care propria sa fericire este contopită firesc cu idealurile socialismului.”

17 noiembrie

- H. Zalis semnează în „Scânteia tineretului” un articol despre *Scriitorul revoluționar*, dedicat memoriei recent decedatului președinte al Cehoslovaciei, Antonin Zapotocky, „pentru paginile evocatoare dăruite [...] literaturii” și îndeosebi pentru romanul autobiografic *Se ridică noi luptători*, „un capitol al genezei mișcării muncitorești în regiunile ce vor deveni după înfrângerea imperiului habsburgic actuala Cehoslovacie”.

20 noiembrie

- Printr-o notă, „România liberă” îl sărbătorește pe Mihai Beniuc la „împlinirea a cincizeci de ani”, publicându-i și poezia *Din cenușia vârstă*.

22 noiembrie

- „Contemporanul” îl omagiază portretistic pe Mihai Beniuc, la împlinirea a 50 de ani, printr-un text de Nina Cassian: „Tot ce pot să fac cu prilejul zilei sale de naștere este să mă gândesc intens, cu afecțiune și stimă, la obrazul lui care poartă complicatul desen al vârstei, la ochii lui atât de înguști când râde, încât par o prelungire a ridurilor tâmpiei, la prezența lui încărcată de vitalitate contradictorie, efervescentă, în ciuda părului cărunț ca sarea”. (*In hoc signo*). □ Din „București, România”, Banuș Maria redactează în versuri o *Notă informativă pentru Pentagon*.

23 noiembrie

- În „Tribuna”, Al. Căprariu recenzează volumul arghezian *Din drum*: „Indiscutabil, Arghezi a descoperit, pentru el și pentru noi, un nou continent [U.R.S.S. – n.n.] și geografia acestuia ne-o transmite întreagă, în cuvinte simple, sincere, în formulări laconice care surprind prin verva și minuția

observației. Este tânără și viguroasă lumea cercetată, dar și privirea care se pleacă asupra ei.” □ Al. Oprea își publică a doua parte a articolului *Câteva opinii despre literatura revoluției noastre*: „Lupta de clasă n-a încetat [...] să existe, alimentând contradicțiile acute ale realității. Demascarea violentă a tot ceea ce formează stigmatul vechii lumi este o chestiune de conștiință scriitoricească. Fiindcă, repetăm, noi suntem în revoluție și literatura trebuie – oricât s-a uzat, după unii, acest termen – să fie o armă a revoluției.”

• La pagina de „Literatură – Artă” din „Scânteia Tineretului” sunt publicate, sub genericul „Condeie tinere”, fragmente din poemul *Convorbire cu pământul* de Florian Saioc, un imn – imaginat ca un dialog între Om și Pământ – închinat puterilor prometeice ale omului nou și „noi alcătuiți” (puse, firește, în opoziție cu cea veche) a unui „ev / Ce va străpunge noaptea cu veșnica-lumină”. Semnificativ, cea mai mare parte a poemului este o laudă adusă omului de către bătrâna glie, martoră a unei istorii scrise „cu sânge și ruine”, primind înflorată prefacerile care o vor transforma, poate, în „capitala acestui univers”. □ Pe aceeași pagină, Victor Tulbure îi dedică un *Toast* aniversar lui Mihai Beniuc, omagiat ca „un bard național, un mare poet al timpului nostru”, din al cărui volum, *Mărul de lângă drum*, este reprodusă mai jos poezia *Fericirea n-o cunosc prea bine...*, un cânt dedicat viitorului „ev măreț de pace”, ai cărui ctitori sunt „ai Prometeului nepoți”. Poetul exploatează aici imageria eschatologică a mitologiei lenino-staliniste asumate de mitografii partinici autohtoni, organizându-și discursul liric în jurul ideii de sfârșit al unei istorii tenebroase („timpul – bani soioși”, „timpul – lene”, „timpul – rentă”, „grasul timp – afaceri”, „timpul uneltirilor viclene” etc.), urmat de noua geneză: „Vine timpul – pâine pentru toți/ Pentru cei ce mănuiesc unealta,/ Cârma, plugurile, pana, dalta, / Pentru-ai Prometeului nepoți.” □ Tot aici, V. Mândra semnează cronica volumului de reportaje semnat de Eugen Barbu, *Pe-un picior de plai*, care se detașează de „viziunea grandioasă, solemnă a omului proiectat într-un univers gigant”, consacrată de modelul Bogza, continuând „în primul rând tradiția vechilor noștri călători și memorialiști”. „Capacitatea nelimitată de a privi cu interes și uimire fapte de viață puțin cunoscute ca și emoția vădită a participantului la făurirea istoriei amintește [sic!] însemnările lui Grigore Alexandrescu și au ceva din parfumul scrierilor lui Ion Ghica.” Ceea ce reține în mod deosebit atenția cronicarului, totdeauna preocupat de racordarea propriului discurs critic la preceptele ideologice partinice, sunt „paginile închinare de Eugen Barbu construcțiilor socialismului”, care „realizează impresia de măreție, tocmai prin captarea fiorului care-i electrizează pe autorii noilor monumente ale veșniciei”. „Adeziunea nelimitată la înnoirea lumii” a autorului reportajelor izbutește să pună în umbră micile scăpări, regretul „pentru dispariția unor rămășițe patriarhale”, cele mai bune pagini ale sale, „aplaudând civilizația biruitoare”, fiind „adevărate poeme închinare peisajului viu industrial, compoziții ample închinare vacarmului

creator al marilor șantiere”. □ Pe aceeași pagină, Eugen Mandric semnează cronica piesei *Microbii* de Dan Negreanu, o satiră a „microbi[lor] sociali cu aparențe civilizate”.

24 noiembrie

- Balogh Jozsef îl omagiază în „Scânteia tineretului”, la aniversarea de 80 de ani, pe Ady Endre, poetul „revoluționar” care „a devenit unul din cei mai mari lirici ai poeziei mondiale” [sic!]. Proiectat în universalitate, poetul militant care „dezvoltă mai departe tradițiile revoluționare ale lui Petöfi, făurind și o limbă literară maghiară modernă” nu rămâne mai puțin autorul unui „strălucit capitol în istoria literaturii maghiare”: nimic despre eventuala raportare a poetului la pământul românesc de baștină (sau la spațiul literar autohton), cu excepția unei aluzii la „regimul nostru în care trăiesc în bună înțelegere «maghiari și nemaghiari»”.

30 noiembrie

- Despre *Nuvelele* lui Liviu Rebreanu scrie, în „România liberă”, Paul Georgescu: „Critica lucidă a cotidianului și mai ales a evadărilor iluzorii din cotidian dau nuvelisticii lui Rebreanu o valoare de critică implicită a romantismului. Analiza pasiunilor, a condiționării lor sociale, a transformării în contrariul lor și expunerea ineficienței izbucnirilor pasionale îl apără pe Rebreanu de acuzația de naturalism care nu e o descriere curajoasă a realității, ci o atitudine statică, neselectivă, obiectivistă față de această realitate. Sunt acești oameni simpli, evocați de el, cu reacții primare, strict instinctuale așa cum s-a susținut? Credem că schema de analiză întreprinsă dovedește că nu. Liviu Rebreanu a fost un mare scriitor a cărui grandoare o descoperim treptat, un domeniu din care cunoaștem încă atât de puțin.” („*Nuvele*” de Liviu Rebreanu).

- În „Tribuna”, Tudor Vianu relatează un *Popas la Viena*, aducând vești îngrijorătoare: „Americanismul vrea să se infiltreze în moravuri; se bea coca-cola și tineretul, din nu știu ce categorie, afișează o ținută extravagantă, cu surtucuri largi și pantaloni strânși pe gleznă.” □ La „Cronica literară”, Nicolae Mărgeanu comentează volumul *Pe-un picior de plaiu...* de Eugen Barbu: „Reporterul – sau poetul? e greu să ne decidem – se simte atras de subiectul său – țara, a cărei geografie lirică, al cărei portret vrea să-l schițeze – ca de o amantă, și e bine să înțelegem acest cuvânt în ce are el mai sublim și mai adânc omenesc.” □ Răspunzându-i lui Al. Căprariu, Dumitru Micu publică și el un eseu despre *Cea mai cuprinzătoare specie literară*: „Dar, oare, e posibilă fructificarea experienței romanului contemporan lipsit de fabulație în cadrul realismului? Problema necesită, evident, dezbateri speciale. Un lucru ni se pare clar. Confuzia genurilor fiind un fapt, după reacția romantismului împotriva clasicismului, nu găsim deloc de neconceput un roman realist, realist-socialist,

în care analiza psihologică să constituie principalul obiectiv, narațiunea fiind eliminată, și în care anecdota de circumstanță să se întâlnească cu reflecția, observația incisivă cu efuziunile lirice, drama cu eseul.”

• Silvian Iosifescu semnează, în „Scânteia”, cronica volumului lui Arghezi, *Stihuri pestrițe*, care reflectă o „etapă nouă” în creația poetului, o artă a cuvântului ajunsă la „apogeu”, în care „clarificarea ideologică [...] ne întâmpină dinăuntru imaginii, într-o atitudine mai unitară față de realitate [...]”. Cronicarul apreciază în mod deosebit satirele (având ca obiect figurile trecutului, îndeosebi membrii familiei regale – un regim duhnind a „zmârc și mucegai” -, dar și pe cele ale intelectualilor din exil) și fabulele amintind de Crilov și Anton Pann, arătând în ce măsură „Fabulistul Arghezi e iritat de vidul pompos, de mediocritatea care se umflă disproporționat, de ipocrizie și servilitate.” Aprecieri pozitive sunt rezervate, de asemenea, „poeziei mărunțului” care „se îngemănează” cu satira. În final, Arghezi este omagiat ca un poet care, „la vârsta patriarhilor, [...] își reafirmă neștirbita putere de a se minuna în fața vieții [...]”.

• În „Scânteia tineretului”, V. Mândra semnează cronica volumului lui Teodor Mazilu, *Galeria palavragiilor*, care „este, în ciuda titlului său șugubăț, o carte aspră și gravă”, „dominată de severitatea juvenilă a autorului, care scrutează tagma împricinaților cu zelul judecătorului incoruptibil”. O dată în plus, cronicarul dovedește perfectă însușire a vocabularului ideologic (asezonat cu metafore susceptibile de a avea priză la publicul proletar), asociat unei critici dogmatice fără cusur, care ajunge să oculteze substanța cărții, fie ea pe linie sau nu, ca în pasajul de mai jos: „De cele mai multe ori țelul satirei [...] nu este reeducarea unor rătăciți, cât mai ales stigmatizarea, fără drept de apel, a unor cazuri cronice nerecuperabile. Critica face de astă dată opera de selecție riguroasă, intenționând să elimine din rândurile societății noi, crengile putrede cu răvna gospodarului care se îngrijește de soarta întregii livezi. Pornit pe un asemenea drum, Mazilu operează fără mânuși, dar cu unelte sterilizate.” Deși „gesticulează uneori excesiv cu imaginile și paradoxele puse în slujba satirei”, autorul povestirilor-pamflet este apreciat pentru modul în care „se străduiește [...] să facă operă profundă de moralist, cultivând un umor sobru care n-are nimic comun cu zeflemeaua groasă a unor publicații de genul «Urzicii»” și pentru „șarja violentă” care „frizează nu rareori grotescul”. Cartea e recomandată, în final, ca „un mic ghid pentru detectarea agenților profilactici ai unor maladii morale ucigătoare”, „un ghid savuros, cu pretenții filosofice demne de a fi luate în considerație”. □ Pe aceeași pagină B. Dumitrescu publică povestirea *Minorul*, al cărei protagonist, Vlad, un Gavroche plasat în România aflată sub ocupație fascistă (aluzia la revoluția franceză e redundantă) oferă o frumoasă ilustrare a eroismului ilegaliștilor, care nu ține cont de vârstă.

[NOIEMBRIE]

• În „Scrisul bănăţean”, nr. 11, Emil Manu semnează articolul *Mihai Beniuc despre creația poetică*. □ Leonard Gavriliu scrie pe tema actualității în lirica contemporană, iar Henri Zalis despre *Viziune și specific în reportajul liric contemporan*. □ G. I. Tohăneanu dă partea a doua din studiul *Observații asupra limbii și stilului unor poeți tineri*. □ Ilie Măduța recenzează *Cărăbușul de aur* de Edgar Poe, Nicolae Țirioi volumul de *Scrieri alese* al lui Pompiliu Constantinescu, N. Corbeanu *omul invizibil* de H. G. Wells ș.a.m.d.

• „Steaua” publică poeme de Mihai Beniuc (*Colocviu dur; Când s-or stinge...; 1907*), Aurel Rău (*Peisaj în Mongolia; Cămilele; La Karacorum; Spătarul Milesco*), Petre Stoica (*Șesurile țării; Cine ne-o poate fura?*) și G. Grigurcu (*Ovidiu*) și povestirea *Inima pământului* de Dumitru Radu Popescu. Totodată, Mihai Beniuc este omagiat de Aurel Gurghianu (*Poetul vârstelor tinere*: „Pe Beniuc îl citești mereu. E acesta un semn că poetul aduce neamului său o zestre spirituală a cărei trăinicie se păstrează tânără de-a lungul anilor, ocupând un loc de prim rang în conștiința generațiilor noastre.”) și de C. Dornescu (*Dinamica vieții și dinamica poeziei. Însemnări pe marginea activității de cronicar literar a lui Mihai Beniuc*). Tot în secțiunea principală a numărului, D. Florea-Rariște semnează necrologul *Mihai Codreanu*, care, ca sonetist, „a dat literaturii române modele clasice ale genului. El n-a căzut în excese formaliste.” □ Odată cu episodul V, George Munteanu își încheie *Comentarii-le la „Cronica de familie”*, insistând acum asupra „artei literare” a prozatorului: estetica lui Dumitriu „e critică și polemică, prin metoda de tratare a chestiunii, și e clasicistă, prin concluziile pe care le conține”. De altfel, „Petru Dumitriu [...] și-a luat ca obiect al unui studiu sistematic și de amploare [...] omul văzut în dubla lui ipostază: cea *bio-psihică* de exponent al unei specii cu o natură și cu un destin particular în lume (deci omul privit oarecum prin prisma datelor sale *permanente*, în *esența* sa), și cea *social-istorică* de individ aparținând unui anumit timp și loc (deci omul văzut în *fenomenalitatea* sa); de aici orientarea manifestă a scriitorului spre *studiul de caractere* – și de aici adoptarea formulei artistice conjugate de *cronică-biografie*, care permite se pare mai bine, mai nestânjenit decât oricare altă abordare a unui asemenea obiect de studiu. De aici și apropierea scriitorului într-un fel anumit, propriu clasicismului, de obiectul studiului său.” În orice caz, pentru comentator, Petru Dumitriu reprezintă „un scriitor de care mă despart anumite convingeri artistice, dar în a cărui stea cred necondiționat”. □ De asemenea, revista cuprinde un consistent grupaj „Ovidiu”, alcătuit din traduceri (*În apărarea poeziei; Penelopa către Ulise; Priam și Tisbe; Corinei; Philemon și Baucis*) și din două articole, semnate de Perpessicius (*Cuvânt la deschiderea expoziției ovidiene*) și G. Călinescu (*Ovidiu, poetul*). Potrivit ultimului, „Ovidiu în *Tristia* este întâiul mare romantic european”. Totodată, Călinescu apără demnitatea poetului: „Ovidiu este în genere învinovățit de adulație și de

lamentatie nedemnă. Dacă «epistolele din Pont» sunt monotone și într-un fel și *Tristia*, aceasta vine de acolo că poetul, disperat, încearcă să înduplece cu orice chip tiranul. Dar în inima lui îl detestă și-l disprețuiește.” □ Aniversat este și Ady Endre, despre care scriu Kiss Géza și Teodor Murășanu. □ La „Cronica literară”, luând ca pretext *Vârstele anului*, Victor Felea semnează articolul *Poezia Ninei Cassian*: „Mijloacele de expresie ale Ninei Cassian sunt în general simple și necăutate, limbajul firesc și cursiv; nu lipsesc totuși anumite imagini surprinzătoare, având o notă inedită. Dar există și unele mai puțin izbutite, vizând prețiosul și artificialul. În orice caz, poezia nu e supraîncărcată de metafore, ci urmează o linie sobră și clasică, ferindu-se de umbre, de atmosfera tenebroasă, ca și de orice ermetism.” În *De la pledoarie la cronică*, I. Panait comentează *Cronici literare (1954-1956)* de Ov. S. Crohmălniceanu: „Patos oratoric, sarcasm de polemist pasionat, informație clasică și vervă gazetărească – sunt dozate cu minuție pentru obținerea de efecte maxime.” Liviu Tomuța scrie despre *Dragoste și ură* de Al. Andrițoiu, afirmând că „pentru moment îi lipsește poetului experiența unor aspecte ale realității”, dar exprimându-și încrederea în „larga posibilitate de adaptare a talentului său poetic”. Sub titlul *Responsabilitatea cronicarului*, Leon Baconsky reflectează asupra volumului de *Scrieri alese* ale lui Pompiliu Constantinescu: „Receptiv și lucid în investigația critică, ferm și obiectiv în atitudine și apreciere, Pompiliu Constantinescu s-a alăturat cu nobilă pasiune aceluși convoi al «căutătorilor de aur», de care vorbește undeva, cu sincera dorință de a se bucura, împreună cu fiecare, de tulburătoarea clipă a revelației magice. Dacă pe lângă bucurii, oficiul i-a adus câteodată și tristeți, vina nu a fost decât rareori de partea sa; falsele străluciri nu l-au derutat, în orice caz, decât întâmplător, iar cele adevărate nu l-au lăsat niciodată indiferent. Și dacă, totuși, a alunecat în unele afirmații alături de adevăr: *errare...*”

• „Iașul literar” conține o secțiune dedicată lui Mihai Codreanu, defunctul fiind omagiat de Al. Dima, N. I. Popa și N. Țatomir. □ La „Studii și cronici”, D. Costea publică articolul *Nina Cassian poetă a dragostei* („Originalitatea Ninei Cassian stă [...] tocmai în apropierea puțin obișnuite dintre momentele sentimentului erotic pe de o parte, peisajul cosmic și fazele ciclului anual de altă parte. Că nu e vorba decât de o pură analogie în planul poetic și nicidecum de influența factorului meteorologic asupra vieții sentimentale – interpretare ce ar putea ispiți pe unii pozitiviști – se poate constata din faptul că «anotimpurile» erosului nu coincid cu ale anului calendaristic. Ciclul erotic al poetei începe cu vara – apogeul pasiunii – pentru a sfârși cu primăvara, anotimpul fângăduințelor fragede și al înmuguririi nădejdlor.”), iar Constantin Ciopraga scrie despre *A. E. Baconsky – pastelist*: „Între poeții contemporani e printre puținii care a tratat cu stăruință descrierea. Și e [...] singurul care în ultimul deceniu aduce un volum întreg de pasteluri, reabilitând prestigiul genului.” □ În secțiunea „Cărți – reviste”, Al. A.[ndriescu] comentează feeriile

Sarpele Marao și *Vrăjitoarele* de Dimitrie Stelaru, „care numără multe versuri realizare”, dar „suferă de o anumită ariditate pe alocuri, lăsând să se întrevadă părțile construite, de elaborare livrescă (mai ales prima feerie). Opera unui poet, ele sunt destinate mai mult lecturii decât prezentării pe scenă, elementele dramatice fiind neglijate.”

• „Tânărul scriitor”, nr. 11, îl sărbătorește pe Mihai Beniuc prin pana lui Aurel Martin (*Mihai Beniuc împlinește 50 de ani*). Sărbătoritul dă poeziile *Eu am răbdare...* și *Meșterul*. □ Perpessicius publică a treia și ultima parte din amplul foileton dedicat lui **Petru Dumitriu: Cronică de familie**: „Petru Dumitriu a scris *Satyricon*-ul unui secol de istorie românească, însă la capătul acestui lung tunel de jubilație fuliginoasă a lăsat să se întrevadă o zare aurorală, perspectiva unei magice schimbări de decor. Va fi Pius Dabija artistul de renaștere și arhitectul unei alte lumi, altminteri decât cea de până la dânsul? Ezitățile și purgatoriul prin care îl trece autorul, înfrângerile chiar, cum este, de pildă, eșecul marii staturi (și Elsa Triolet experimentează un caz identic) sunt semne favorabile și întru aceasta intuiția de romancier a lui Petru Dumitriu n-a dat greș. Apologia și apoteoza ar fi sunat fals. [...] personajele *Cronicei de familie* sunt înaintea de toate oameni, și a le fi păstrat toate păcatele legate de condiția umană este marele merit al autorului. De la această concluzie – veritabilă piatră unghiulară – se poate epilogă oricât.” □ Eugen Simion se oprește, în cronică literară, *Pe marginea poeziei lui Al. Andrițoiu*: „În sinteza dintre pamfletul liric și efuziunile prometeice decente, evident, trecute prin alambicul unui temperament dintre cele mai sensibile, mi se pare a rezida virtuțile și scăderile (câte există) a multor poeme ale lui A. Andrițoiu. Alura generală a expresiei sale poetice se circumscrie prin tonul aspru, colțuros, deschis, poetul necunoscând aproape deloc învăluirea vicleană a insinuării, agitatorie prin excelență, puțin grav și mai ales puțin reținut, generos cu toate acestea. Din când în când poetul zăbovește, ademenind vreuna dintre acele imagini care au avut o rezonanță mai gravă și care-i deschid orizonturi cosmice. Poetul, cu alte cuvinte, trece de la dicțiune la reflecție, de la poezia retorică la cea meditativă, de concepție.” □ Al. Piru scrie *Despre critică și critici*, pornind de la *Colocviu critic* de A. E. Baconsky și *Încercări critice* de Paul Georgescu: „volumele lor mi s-au părut foarte asemănătoare din multe puncte de vedere. Singura distincție ce s-ar putea face este aceasta că A. E. Baconsky se mărturisește un partizan al criticii înțelese ca artă („*gen beletristic*”), în vreme ce Paul Georgescu e un adept al criticii înțelese ca activitate ideologică, ținând mai degrabă de eseu, de politică, în genere. Deosebirea există mai mult la nivel de principiu. În practică A. E. Baconsky și Paul Georgescu diferă foarte puțin. Sunt de acord cu A. E. Baconsky că numai acea critică rămâne valabilă care se face prin intermediul artei. Însă care sunt mijloacele prin care valorificăm opera de artă? La această întrebare atât A. E. Baconsky, cât și Paul Georgescu răspund că în niciun caz simpla povestire a subiectului unei cărți nu se poate

numi critică. A. E. Baconsky, ca poet, va urmări deci mai curând stilul și limba operei literare (neseparându-le, din fericire, de conținut), iar Paul Georgescu va căuta ideea de bază a operei, definind-o printr-o formulă rezumativă. Altă metodă, aceea folosită de G. Călinescu, constă într-o combinare a procedeelelor amintite. Criticul explică (desfășoară) opera de artă reconstituind-o în mic sau la nevoie amplificând-o și o evocă prin expresii pe cât posibil împrumutate din limbajul autorului. Deci pentru G. Călinescu, partizan și el al criticei ca gen literar, operația critică constă dintr-o povestire (cu cât mai simplă, cu atât mai bine) a operei de artă făcută cu vorbele autorului în *raccourci*. Urmează sublinierea momentelor fundamentale prin citate însoțite de comentarii și în același timp introducerea în genul proxim, înscrierea în cadrul literaturii naționale, eventual universale. Aceste etape pot fi, bineînțeles, complicate, simplificate, inversate. Adeseori ele se pot reduce la câteva tăieturi sau excerptări ilustrative (în cazul operelor parțial izbutite). Critica preconizată de A. E. Baconsky riscă să meargă pe o linie paralelă cu opera, fără a o întâlni în vreun punct, aceea preconizată de Paul Georgescu așază opera de artă într-un pat al lui Procust. Facultatea esențială a criticului este un mimetism superior, acea metamorfoză ce se atribuia lui Sainte-Beuve, capacitatea de a gusta și afirma cât mai multe opere, de a fi câte puțin din Dante, Shakespeare, Balzac, Dostoievski, Eminescu. Este critic cine a ratat cât mai multe genuri literare, roman, poezie, dramă.” □ I. D. Bălan citește ***Romanul în versuri al unui tânăr poet – Pâine și sare*** de Ion Gheorghe: „*Pâine și sare* umple un gol îndelung resimțit la noi, în istoricul genului: e, într-un fel, primul roman în versuri din literatura română. Poetul Mihai Beniuc a încercat în urmă cu două decenii un roman în versuri *Marea*, dar se pare că romanul a rămas neisprăvit. Creație masivă de debut, romanul lui Ion Gheorghe are, desigur, suficiente slăbiciuni privind compoziția și chiar versificația. Dar prin umorul sănătos și înțelepciunea esopică de care este străbătut va fi într-o oarecare măsură – păstrând proporțiile comparațiilor – mai ales pentru cititorii din lumea satelor, ceea ce multă vreme au fost pentru antecesorii noștri *Alexandria*, *Esopia*, *Isprăvile lui Păcală* și altele.” □ Modest Morariu recenzează ***Gica Iuteș: Băiatul și noaptea***: „Scăpat ca prin minune prin abnegația și sacrificiul unor tineri deținuți – un francez, Felix, un român, Mauriciu, și un polonez Szeweszyk – micul Onel află îngrijire și adăpost în casa lui Pan Tadeusz, berarul din orașel. Asta e totul ca intrigă, iar povestirea relatând împrejurările aferente se constituie ca o evocare desfășurată în câteva secvențe (copilul împușcat de oberscharfuhrerul Muller și cules de pe stradă de Pan Tadeusz, apoi, retrospectiv, sosirea sa în lagăr și evadarea pusă la cale de cei trei; tot retrospectiv, prin delirul băiatului, împrejurările dramatice care au precedat venirea lui în lagăr și în sfârșit finalul: primele săptămâni petrecute în casa berarului, și în care acțiunea propriu-zisă rămâne în subsidiar, un pretext pentru a da unitate câtorva imagini zguduitoare de ansamblu.”

• „Viața Românească” marchează două comemorări (Grigore Preoteasa și Mihai Codreanu) și o aniversare – a lui Mihai Beniuc. Despre aniversat scriu Al. Piru (*Comentarii la poezia lui Mihai Beniuc*: „Refuzând arta abstractă, singulară, decadentă, Mihai Beniuc a optat pentru o poezie adresată maselor, robustă, optimistă. El a înțeles ce poate și ce trebuie să fie poezia nouă, actuală, cerută de timpurile noastre”) și Silviu Iosifescu (*Artă poetică*: „Comunicarea între arta pe care o practică și reflecția asupra artei e la el intimă.”). □ În sectorul beletristic al revistei figurează poeme de Al. Philippide (*Întâmplare în deșert*; *Sunt nume*), Petre Stoica (*Inimă acela nu are*; *Șesurile țării*) și Ion Brad (*Țara*; *Unui prieten neliniștit*), nuvela *O scrisoare* de Remus Luca și piesa *Cinstea noastră cea de toate zilele* de Al. I. Ștefănescu. □ La rubrica „Recitind pe clasici”, Paul Cornea publică studiul *„Pastelurile” sau Despre poezia naturii și natura poeziei la V. Alecsandri*: „Consider că Alecsandri e un poet remarcabil, deși cuprinde multe părți învechite, de un gust dulceag; că în *Pasteluri* subzistă pe undeva și seniorul ușuratic, uitându-se la țărani din goana diligenței și de care mi-e cam silă, dar se exprimă mai des sufletul luminos și tandru al omului din popor, legat de natură prin mii de fire trainice, pe care-l iubesc”. □ În cadrul „Cronicii literare”, Georgeta Horodincă analizează ultimul volum al Ninei Cassian: „Cu *Vârstele anului* poezia noastră își apropiază nu numai noi subtilități în analiza sentimentelor omenești, ci și o clară nuanță polemică de discreditare a lirismului spectaculos.” □ În secțiunea „Teorie și critică”, N. Tertulian își publică partea a doua a studiului *Estetica marxistă și problema „autonomiei esteticului”*, polemizând acum cu Gaëtan Picon în privința distincției dintre judecata de existență și cea de valoare: „La o analiză riguroasă, apare ca lipsit de sens, ca o simplă iluzie a considera că judecata estetică ca judecată de valoare – afirmarea caracterului convențional sau spontan, a banalității și clișeului comun sau a farmecului și savoarei unor pagini de proză – ar fi produsul nu al unor judecăți de constatare și de existență, de analiză și de explicitare obiectivă, ci produsul strict, sui generis, autonom, al unei «priviri exigente a conștiinței evaluatoare» («le regard exigeant d'une conscience évaluatrice»), pretins distinctă și independentă de actele noastre de cunoaștere obiectivă.” În aceeași secțiune, B. Elvin depune o *Pledoarie pentru personaj*: „În romanele izbutite obiectivul central e personajul. Cu el începe și se sfârșește totul.” Tot aici, Horia Bratu comentează volumele lui Silviu Iosifescu, formulând și el o pledoarie finală: „Indiferent de statele sale de serviciu, criticul rămâne un propagandist al literaturii, implicat puternic în viața literară a epocii sale. Oricât de mare s-ar arăta susceptibilitatea scriitorului, oricât de amare sunt experiențele dialogului cu colegii de confrerie, oricât de puternică ar fi presiunea diferitelor interese divergente, oricât de mare ar fi riscul raportării la lucruri efemere, criticul este dator să se angajeze cât mai adânc în controversa literară.” □ La rubrica de „Cărți noi”, semnează, între alții Teodor Vârgolici (despre *Poezii-le Elenei Farago*), Marin Bucur (despre *Cartea poreclelor* a lui Eusebiu Camilar), Al.

Săndulescu (despre *Culegerea de texte literare* realizată de Dan Hăulică și I. D. Bălan), Eugen Simion (despre proza lui I. Al. Brătescu-Voinești, prilej de polemică cu studiul introductiv al lui Mihai Gafița: „criticul ne spune că dramele din creația lui Brătescu-Voinești, cu vădit sens moral, sunt universal-umane, aspațiale și atemporale. [...] Sensul moral al operei sale se convertește în cel critic. Osmoza este profundă și caracteristică. Așa încât dramele general umane evocate de creația lui Brătescu-Voinești sunt particular definite, spațial și temporal.”), I. Negoieșcu (despre *Scrieri alese* de Pompiliu Constantinescu: „El însuși stăpânit de o conștiință morală răsfrântă de-a lungul unei cariere ce nu cunoaște umbra pornirilor personale sau a concesiunilor nedemne, Pompiliu Constantinescu se arată mereu sensibil la tot ceea ce în lume asigură nu numai triumful frumosului, dar și al binelui și al adevărului.”), Radu Cosașu (despre *Întoarcerea* Ioanei Munteanu), Dan Grigorescu (despre *Arta poetică* a lui Boileau) și Florin Mugur (despre *Cei șapte fii ai mei* de Alcide Cervi).

DECEMBRIE

1 decembrie

- În R.P.R. se inaugurează „Luna Culturii” (1-31 decembrie).

6 decembrie

- Geo Bogza publică în „Contemporanul” următorul *Mesaj*: „Mă gândesc la cei care, foarte tineri fiind, vor pune în luna aceasta, pentru prima oară în viața lor mâna pe versurile lui Mihai Eminescu sau Tudor Arghezi. Ce uriașe descoperiri – dacă ar fi să mă iau după ce mi s-a întâmplat mie – echivalând pentru mulți dintre ei cu dobândirea unui nou părinte. Acum, în luna aceasta de maximă răspândire a gândului turnat în plumb și strâns între file de carte, s-ar putea să aibă loc în jurul nostru explozii sufletești de o întindere și de urmări nebănuite. Noi, scriitorii, să ne bucurăm, dar și să ne dăm seama, mai mult decât oricând, cât de mare e răspunderea noastră”.

7 decembrie

- În „Tribuna” apare, cu titlul *Drama lui Hagienuş*, un fragment din *Scrinul negru* de G. Călinescu. În același număr se publică și trei poeme de Nichita Stănescu: *Despărțire de dimineață*, *Joc de doi* și *Joc de unu*. □ La „Cronica literară”, Radu Enescu comentează *Problemele metaforei și alte studii de stilistică* de Tudor Vianu, încheind pe un ton ditirambic: „Ultima carte a profesorului Vianu impune reeditarea cât mai grabnică, într-o versiune adăogită cu ultimele cuceriri ale prozei noastre noi, a *Artei prozatorilor români*, operă unică și remarcabilă, care prezintă totuși o lacună esențială: aceea de a nu cuprinde într-unul din capitolele sale o analiză științifică a prozei clare, dar dense, de factură clasică și de o înaltă ținută academică, a lui Tudor Vianu.” □ La „Cartea străină”, Mircea Zăciu scrie despre *Ciuma* lui Albert

Camus: „E cert că, peste ani, amprenta existențialistă a unor pasaje din cartea lui Camus o să fie întâmpinată doar cu un zâmbet îngăduitor pentru naivitatea sa. În schimb, avertismentul dat unei omeniri bete de bucuria acelui moment de eliberare de sub nazism, rememorarea suferințelor, a zilelor de groază, a panicii și a omniprezenței morții își vor păstra semnificația neștirbită.”

• Tudor Arghezi publică în „Scânțtea” *Foaiete verde, la Paris*, un pamflet versificat, al cărui obiect e „haiamanaua fără țară,/ pripășită și fugară”, adică intelectualii din exil, „maimuțoii ciocoiești” care „s-au trezit în tren Bălcești”, cărora poetul le servește o lecție despre triumful lumii noi asupra trecutului de exploatare și mizerie. □ În același număr este publicată o nuvelă de Marin Preda, intitulată *Neprevăzutul*, despre „faptele eroice ale ostașilor noștri în războiul antihitlerist” (istoria unui regiment de români aflat pe frontul din Cehoslovacia), în care cu greu pot fi reperate stilul, construcția narativă, chiar limbajul autorului *Moromeților*.

• Ion Băieșu publică pe prima pagină a „Scânței tineretului” o schiță intitulată *Plecarea secretarului*, care îmbină tema satului colectivizat cu aceea a patriotismului tineretului care se pregătește de plecarea în armată. □ În același număr, V. Mândra semnează cronică volumului de povestiri pentru copii al Vioricăi Hubăr – *Ulcicuța cu vrăji* și a unui „scurt poem epic” al lui Ion Calovia – *Tombucula*. Precedată de un preambul teoretic vizând miza formativ-educativă și încărcătura simbolică a speciilor care, plasate în sfera literaturii pentru copii, se adresează în egală măsură adulților (ilustrările vin dinspre fabulă și basm), analiza textelor pune în lumină modul în care autorii „încearcă să răspundă unor cerințe noi cu uneltele fermecate ale vechilor basmuiri.” Este cazul celor trei povestiri ale Vioricăi Hubăr definite ca tot atâtea „încercări de a încuscri basmul cu narațiunea științifică”, în scopul „de a-i instrui pe cititori, comunicându-le noțiuni revelatoare despre previziunile meteorologice, sau despre originea unor meșteșuguri străvechi”. Meritul cărții ține, între altele, de strategia autoarei care „a înțeles că pentru asemenea scopuri, este de o mare însemnătate să construiești povestiri cadrul specific basmului popular, în vederea utilizării farmecului ingenuu al plâsmuirilor folclorice. Iată de ce, Viorica Huber n-a pus accentul pe documentația tehnică a povestirilor sale. Ea s-a străduit să înfloreze firul epic și să scrie pentru libretele sale științifice o muzică de scenă îmbietoare. Sunt folosite într-un mozaic impresionant forme și ticuri bine cunoscute ale creației populare, iar limba povestirilor este împletită din proverbe și zicători dintre cele mai șugubețe.” O secvență ceva mai restrânsă este rezervată în articol poemului „de o actualitate zguduitoare” al lui Ion Calovia, care „povestește despre viața unui copil negru și despre aventurile sale eroice întreprinse pentru eliberarea tatălui său din mâinile colonialiștilor albi”. Apelând „din plin” la „invenția fantastică”, față de care își ia o anumită „libertate” îndeosebi atunci când își propune „demascarea misticii false a idolilor religioși”, poetul „face cunoscută copiilor tragedia colonialismului în lumina vie, optimistă a luptei de eliberare”

14 decembrie

• În „Tribuna”, Al. Căprariu încearcă să decodeze *Mesajul lui Camil Petrescu*: „Camil Petrescu a plecat dintre noi în plină tinerețe creatoare. În galeria personajelor sale a rămas un loc neocupat, acela al intelectualului ieșit definitiv de sub imperiul legilor societății burgheze. Este de presupus că profilul unui asemenea erou începea să se contureze în concepția sa, el fiind anunțat mai ales prin *Bălcescu*, mai ales prin acea trăsătură a revoluționarului pașoptist care, deși conștient că revoluția va eșua, luptă până la capăt, consecvent, *optimist* – știind că este legat de o cauză ce poate cunoaște numai temporar înfrângerea. Prin acest ultim mesaj al său – *Caragiale în vremea lui* – Camil Petrescu ne reamintește tuturor tragedia scriitorului, a intelectualului în lumea orânduiri burgheze, ne reamintește că demnitatea și probitatea sunt legate indestructibil de creația artistică în aceeași măsură în care actul de creație este dator să cuprindă atitudinea activ-proletară împotriva a tot ceea ce menține omul sub condiția sa firească.” □ În același număr, Liviu Rusu publică studiul *Dinamismul în poezia noastră populară*. □ La partea beletristică figurează o *Marină* de Nicolae Labiș și nuvela *Străjerul* de I. Agârbiceanu.

15 decembrie

• „Munca” publică articolul *Cartea nouă românească*, unde Marcel Breslașu realizează un bilanț favorabil al activității scriitorilor din ultimul deceniu, criticând însă „prezența cu totul insuficientă a scriitorilor noștri în toate ziarele politice de pe cuprinsul țării” și recomandând „luarea de poziții operative în preocupările de moment și de anotimp ale oamenilor muncii”.

• Cu prilejul „Lunii culturii” și a „Săptămânii cărții”, „România liberă” publică interviul *Cu Mihai Beniuc despre literatura noastră nouă*, luat de reporterul D. Tabacu: „Știam de mult cât este de sprinten pegasul lui Mihai Beniuc, dar – lăsând puțin poezia la o parte – trebuie să mărturisim că în viața de toate zilele și îndeosebi acum, în Luna culturii, ai nevoie de veritabile calități de maratonist pentru a-i găsi (între două ședințe) urma... [...] referindu-ne la perspectivele noastre literare? – Noi așteptăm de la literatura noastră nouă, în viitor, ca ea să devină tot mai patriotică în sensul de a face să pătrundă mai mult în masele populare sentimentul continuității noastre istorice. Și bineînțeles, să reflecte idealurile poporului nostru care sub conducerea clasei muncitoare construiește societatea socialistă și este un vajnic apărător al păcii. Noi nu uităm, discutând problemele creației literare actuale, ce importanță are în toată această perspectivă opera progresistă a scriitorilor noștri din trecut și exemplul pe care ni-l pune în față în permanență literatura sovietică. [...] Discuția noastră s-a terminat seara târziu. La despărțire, Mihai Beniuc mi-a spus că este ostenit și se duce acasă. După vreo oră am mai vrut să-l întreb ceva și am încercat (ce-o fi, o fi!) să-l caut la telefon. Nu plecase. O voce mi-a răspuns: – Tovarășul Beniuc lucrează... Ei ce să faci, dacă lucrează atunci să-i dăm pace!...”.

18 decembrie

- Miron Dragu descrie în „Scânteia tineretului” *Chipul tânărului constructor al socialismului în literatura noastră nouă*, pornind de la ilustrările oferite de literatura realist-socialistă a primului deceniu postbelic, de la versificările uneori „stângace” care transmiteau însă „fiorul unei emoții adânci” a „martori[lor] înfiripării unei conștiințe noi în inima tinerei generații” (*Marș de Maria Banuș, Marinarii din Baltica de Ștefan Iureș, Lazăr de la Rusca, Minerii din Maramureș și Cântec despre sergentul Belate de Dan Deșliu*), la prozele înfățișând figuri remarcabile de eroi comuniști ale lui Petru Dumitriu (*100 de kilometri*), V. Em. Galan (*Bărăgan*), Marin Preda (*Ferestre întunecate*), Eugen Mandric (*Pe teren*). Meritul acestor scriitori se află, în opinia criticului care nu evită niciunul dintre clișeele limbii de lemn ale epocii analizate, în aceea că „au exprimat cu glas pătimaș îndemnuri către o atitudine nouă, înaintată în munca de zi cu zi. Scriind despre tinerii constructori ai socialismului ei s-au străduit să aprindă mai vie flacăra muncii eroice pentru cauza comună”.

19 decembrie

- În „Munca”, Miron Dragu publică articolul-bilanț *Muncitorul în literatura noastră nouă*, semnalând progresul „creației” aferente: „Eroii aceștia, care fac parte integrantă, trup și suflet, din clasa din mijlocul căreia s-au ridicat, sunt personaje literare care reflectă o concepție nouă asupra vieții: triumful deplin al unei vitalități morale uriașe asupra descurajării și împăcării cu soarta. [...] Muncitori ca Adam Jora, Toader sau Anton Filip [...] sunt astăzi personaje literare pe care le-am admirat în opere de succes ale literaturii românești.”
- Eugen Luca semnează în „Scânteia” recenzia volumului *Pagini contemporane* de Geo Bogza, care „dovedește că luptele și victoriile acestor ani s-au răsfrânt puternic în inima sensibilă a acestui scriitor de mult angajat la răsturnarea vechii lumi și la edificarea alteia noi, socialiste.” Cronicarul apreciază la superlativ mărețele tablouri – pline de lirism – zugrăvite de „pasionat[ul] călător” pe meleagurile lumii noi, titanicele încheștări umane de pe șantierele patriei evocate de scriitorul „solidar cu trecutul de suferințe”, dar și „cu renașterea socialistă și cu viitorul luminos al poporului român”, precum și mesajul internaționalismului proletar, reperabil în reportajele care au ca obiect marile transformări socialiste din întreaga lume (U.R.S.S., China, America Latină etc.)

20 decembrie

- În „Contemporanul”, I. Vitner analizează volumele *1907* și *Cântare omului*, de Tudor Arghezi: „Cu *1907* și *Cântare omului*, în lirica argheziană se desfășoară un fenomen nou: predilecția pentru mari cicluri istorice, menite să ilustreze și să elucideze probleme ale vieții sociale sau ale evoluției omului.

Conceptul de lirism se îmbogățește astfel nemăsurat. Lirica – în accepția esteticii idealiste (profesate la noi de către Maiorescu) – trebuia să fie pusă la adăpost de pericolul științei, al gândirii filozofice (materialiste mai ales), al politicii sau patriotismului. Făcând parte din sfera rațiunii (improprie liricii), asemenea elemente erau de natură să degradeze efluviul liric, de izvor pur subiectiv, irațional (în sensul cel mai larg). Tudor Arghezi infirmă, prin practica poeziei sale, un astfel de concept învechit și reacționar. Lirica noastră de astăzi, în întregul ei, este dominată de rațiune. Arghezi merge însă mai departe, reactualizând în mod amplu meditația eminesciană, cu tulburătoarele ei întrebări și interpretări filozofice. *Cântare omului* este în esență o amplă dramă ontologică”. (*Diorama argheziană*). □ Radu Popescu scrie articolul *Tudor Vianu, sexagenar*: „Aniversarea lui Tudor Vianu este deci o sărbătoare, îndelung așteptată, a literaturii. Scriitorul nu are vârstă atâta timp cât nu au diminuat în el entuziasmul vieții și dorința creației. Iată de ce părăsesc cu bucurie cuvântul urât și croncănitor de sexagenar, renunț fericit la încadrarea sărbătoritului cu termenii amețitori de tinerețe, bătrânețe, maturitate și alții, tot atât de vicleni, și îl îmbrățișez pe Tudor Vianu, dacă îmi dă voie, în numele tuturor elevilor și admiratorilor lui cunoscuți și necunoscuți, și îl caut, pentru acest semn, pe locul unde toți laolaltă ne îndeplinim datoria față de cultura română și poporul român”.

- În „Munca”, B. Dulgheru recenzează volumul *Nopti înfrigate* de Aurel Mihale: „În general, volumul de povestiri al lui Mihale, în ciuda unor schematisme, a unei anumite primitivități sufletești și de gândire a personajelor, dă un tablou complex și foarte interesant al războiului în care s-a afirmat cu putere voința poporului nostru de a-și făuri o nouă viață.”

21 decembrie

- Sorin Titel publică în „Tribuna”, schița *Idilă*. □ În același număr, Radu Enescu semnează articolul omagial *Tudor Vianu la 60 de ani*. □ La sfârșitul unor *Incursiuni în problematica romanului*, George Munteanu respinge ca falsă alternativa balzacianism vs. proustianism: „Mie mi se pare că Balzac n-are de ce să-i fie opus lui Proust și viceversa: fiecare a aspirat – și a reușit în felul său – să studieze integral societatea dintr-o anumită epocă, omul. Pentru noi, și în condițiile noastre, important e să nu pierdem din vedere că romanul are o *funcție și posibilități majore* în ordinea cunoașterii, fiind tocmai de aceea – am putea spune – pâinea spirituală a cititorului modern.”

- Eugen Mandric publică în „Scânteia” recenzia *Volumul[ui] de versuri postume al lui Nicolae Labiș (Lupta cu inerția*, apărut la Editura Tineretului). Străbătută de regretul pentru dispariția prematură a tânărului poet, recenzia încearcă să traseze coordonatele unei poezii care, „fiind autentică, e și mult prea diversă, cu prea multe implicații, ca s-o putem fixa într-o formulă.” Între „direcțiile” dominante ale ultimelor poezii de N. Labiș (reperabile și în

volumul *Primele iubiri*, „dar cu o rezonanță mai profundă, într-un vers mai dur și mai definitiv cioplit”), cronicarul identifică „adeziunea fierbinte la idealurile comunismului, puritatea morală pe care o căuta în oameni sau le-o cerea cu glas puternic, și natura coplesitoare, soră, pădurile Moldovei mai ales, cu cerbi și căprioare și liniștiți și legende. [...] Pe direcțiile acestea, evident și cu incursiuni diverse, Labiș scria o poezie densă, de idei, cu un timbru tulburător...” În opinia cronicarului, trăsătura esențială a poeziei lui N. Labiș este „reliefarea ideii, claritatea și valoarea ei”. Citită exclusiv în grilă ideologică, „poezia lui obligă la atitudine – și aceasta este arta.”

- Sub genericul „Eroi iubiți ai literaturii noastre noi”, „Scânteia tineretului” publică un grupaj de articole în care se schițează microportrete (ideo)critice ale unor personaje memorabile ale literaturii realist-socialiste, devenite tipuri reprezentative pentru ipostazele omului nou: *Bardul-erou de la Rusca* din poemul lui Dan Deșliu, Ilie Barbu, eroul *Desfășurării* lui Marin Preda, care ilustrează *Frumusețea demnității umane*, Andrei Sabin din *Străinul* lui Titus Popovici, întruchipând exemplar *Generația lui 23 August*, *Directorul-muncitor* din cartea lui Nagy Istvan, *La cea mai înaltă tensiune*, Adam Jora – *Unul din cei ce înfrâng furtunile* – din *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu, *Activistul de la Lespezi* din *Bărăganul* lui V. Em. Galan și *Pasionatul ziarist comunist* din piesa *Ziariștii* de Al. Mirodan.

22 decembrie

- În „Munca”, Miron Dragu comentează romanul *Statuile nu râd niciodată* de Francisc Munteanu, „o carte a eroismului comunist, a afirmării entuziaste și inspirate a unui ideal de viață sublim”.

28 decembrie

- Un studiu despre *Mihail Sadoveanu și creația populară* apare în „Tribuna” sub semnătura lui Dumitru Isac.
- „Scânteia tineretului” publică, sub genericul „Tinerii slăvesc viața nouă” poezii ale unor „cenacliști”, „tineri condeieri” din toate colțurile țării care au simțit nevoia să-și dedice „încercările literare” „republicii, mărețelor ei realizări”. Dintre titlurile ilustrative pentru tematica abordată, amintim: *Cântec republicii mele*, *Țara mea*, *Primăvara în decembrie*, *În holda ta-nfloarește visul meu*.

29 decembrie

- Tudor Vianu publică, în „Contemporanul”, articolul *Sub stema Republicii*: „După zece ani de viață republicană, mă întreb în chip scrupulos și-mi răspund constatând progresul în conștiința drepturilor populare, permanențele noastre românești și acele prin care ne legăm cu întreaga cultură a lumii. În aceste

condiții s-a putut lucra, cu bogate rezultate, în toate domeniile științelor și artelor. Alții vor arăta mai bine aceste rezultate. În ce mă privește, doresc să adaug că nu concep rândurile pe care le aștern aci ca pe o manifestare de circumstanță, după cum nu socotesc că unele din împrejurările noastre ar putea fi ameliorate sau înălțate. Dezvoltarea noastră ascendentă noi o dorim însă prin evoluție internă a țării, prin funcțiunea criticii și creației. Există unele cercuri străine care doresc să întrerupă această evoluție prin amenințarea violentă. Aceste cercuri nu vor obține niciodată aprobarea țării, a părții ei sănătoase, activă și creatoare. Vrem să trăim în forme din ce în ce mai bune, dar vrem să le obținem pe acestea prin dezvoltarea spontană a conștiinței publice, prin efortul și activitatea noastră, așa cum se cuvine unui popor liber și muncitor.”

□ Savin Bratu elogiază tipul de „scriitor-angajat” reprezentat de Petru Dumitriu, analizând volumul *Noi și neobarbarii*: „Petru Dumitriu se consideră angajat și responsabil în «marea dezbatere a secolului», în lupta dintre raționalism și iraționalism. Concepția sa raționalistă exprimă siguranța și demnitatea omului care se află printre constructorii societății organizate după cel mai consecvent raționalism, acela materialist-dialectic și istoric. Concepția raționalistă a lui Petru Dumitriu exprimă siguranța și demnitatea aceluia care a trecut prin dibuiri dramatice și procese lucide, saturat de ocultismul metafizicilor moderne, imunizat și revoltat față de acestea. [...] De pe această poziție luptă Petru Dumitriu pentru realismul socialist, împotriva «modernismului»”. (*Scriitorul și concepția despre artă*). □ Eugen Luca apreciază, în articolul *În luptă cu inerția*, inițiativa scriitorilor Lucian Raicu, Eugen Mandric, Savin Bratu și Aurel Covaci, „de a fi cercetat manuscrisele regretatului Labiș, de a fi adunat și tipărit poemele sale inedite sau risipite în coloanele publicațiilor”, motivând: „Căci volumul postum *În luptă cu inerția* ne face să înțelegem și mai pregnant încă gravitatea pierderii acestui strălucit reprezentant al tinerei generații scriitoricești”.

• În „România liberă”, în numărul dedicat „cele de-a zecea aniversări a Republicii”, Mihai Beniuc publică poezia *Cântecul nostru*, iar acad. Zaharia Stancu scrie într-o notă de grupaj: „În zece ani de regim social democrat-popular literatura noastră a înregistrat mari progrese. Au apărut opere de seamă. S-au ivit scriitori noi. A crescut cu mult numărul cititorilor. Cartea a pătruns în toate casele. Pentru întâia oară în istoria noastră literatura română a trecut hotarele țării fiind căutată și prețuită de cititorii străini. Sunt sigur că în anii ce vor veni literatura noastră va cunoaște succese și mai mari care vor contribui la construirea socialismului, la apărarea și întărirea păcii”.

[DECEMBRIE]

• „Iașul literar” (număr aniversar, apărut la 10 ani de la instaurarea Republicii) este consacrat bilanțurilor. Astfel, Al. Andriescu scrie despre *Poezia și proza românească în ultimul deceniu*: „«Gen contemporan», romanul trebuie să fie,

în primul rând, oglinda realității contemporane, mijlocul esențial prin care proza noastră trebuie să se lege de actualitatea fierbinte, de fenomenele complexe ale construirii socialismului. Ce s-a făcut în acest sens? În primii ani din acest deceniu, o serie de prozatori au atacat, în construcții epice întinse, temele mari ale actualității, inspirându-se din munca uriașă de construcție a socialismului în industrie și în agricultură. Încercarea, întrutotul lăudabilă, nu s-a soldat întotdeauna cu realizări artistice la înălțimea așteptărilor. Înseamnă oare aceasta că nu și-a găsit încă, în paginile prozei contemporane, oglindirea artistică, în material durabil, chipul comunismului? Anumite lipsuri în această privință [...] nu trebuie să ne împiedice să observăm câteva construcții remarcabile ale prozatorilor noștri în zugrăvirea constructorilor vieții noi [Mitrea Cocor, Anton Filip, Adam Jora – n.n.]. [...] Se pare că greutățile inerente începutului au fost mai mari pentru poet decât pentru prozator. O vreme ea a fost totuși judecată cu aceleași măsuri care se aplicau prozei epice, de unde înflorirea anecdotei, atât de mult discutată. Se părea că asistăm la o reactualizare a epopeii și a baladei, iar în planul liric la impunerea imnului, a cântecului de slavă, specii expuse contaminării retorice. Cu sorți de izbândă apărea și un fel de poezie didactică, cu morala subliniată puternic, direct, ca un protest împotriva poeziei bazate numai pe sugestie. [...] N-am avea nimic împotriva unor astfel de creații poetice, dacă ele n-ar fi fost cultivate excesiv, până la oboseală și monotonie. Reacțiunea împotriva poeziei cu anecdotă apare, de aceea, ca un proces cât se poate de firesc și mulți poeți se îndreaptă către poezia de atmosferă. [...] Parcurgerea literaturii noastre din ultimul deceniu impune concluzia că poezia și proza românească din această perioadă demonstrează în chip strălucit victoria deplină a realismului socialist în literatura noastră.”

• Dumitru Micu cercetează în „Lupta de clasă”, nr. 12, *Noile cărți ale lui Francisc Munteanu*.

• În „Scrișul bănățean”, nr. 12, Eugen Todoran recenzează primul număr din „Caiete critice”, salutând „reîntâlnirea unui nume cunoscut în trecut în critica noastră literară, Vladimir Streinu”.

• În „Steaua” apar versuri de Aurel Gurghianu (*Șarjă – 1945; Secția automatelor; Aici; Linii pe harta lumii*), Aurel Rău (*Farul din Sulina; Insula care vine pe ape; Regii Sciției; Mă încredințez universalei prefaceri; Blestemul sturionilor; Cursiv de toamnă; Când trestii ard peste oglinzile de gheață; Petroșelul; Soția lui Carпов; Singuratica moară de vânt; Elogiul pământului*), Gheorghe Grigurcu (*Ziua republicii*), Matei Călinescu (*Grâu copt; Moartea hoinarului*), Cezar Baltag (*Vinul*), Mircea Ivănescu (*Ploaia*) și Darie Novăceanu (*Noapte clujeană*), povestirea *Ultima zi* de D. R. Popescu, reportajul *Țara apelor* de Romulus Rusan, confesiunea lui Francisc Munteanu *Cum am hotărât să mă fac poet* („Am hotărât să mă fac poet în anul 1938, în luna februarie.”) și traduceri din Hubert Juin, Létay Janos, Márki Zoltán și Pușkin. □ Bilanțurile anuale sunt semnate de Ion Marin Sadoveanu (*Teatrul*

românesc în ultimii zece ani), care furnizează „dovezi despre valoarea deosebită, artistică, a teatrului românesc, care îl așază pe o treaptă de prețuire internațională”, și de George Munteanu (*În loc de obișnuitul „An literar”. La a zecea aniversare a Republicii*), care semnalează un fenomen „extrem de îmbucurător” („anume, că generație până mai ieri *tânără*, crescută odată cu republica, educată de partid, a început să dea tonul în literatură. Ucenicii de până mai ieri devin maeștri.”), dar mai ales depășirea unui „latent complex de inferioritate în planul creativității”: „Urmărind literatura noastră clasică, nu poți scăpa de impresia că înaintașii noștri – cu excepția lui Eminescu și poate încă a câtorva, puțini – abordau marile probleme ale existenței și ale omului dintr-o perspectivă, i-aș zice, strict *locală*, nu și *universală*. [...] Fapt e că în poezia, proza, dramaturgia română clasică, în cadrul căreia capodoperele nu lipsesc, ci dimpotrivă, nu sesizăm totuși acea aprigă *voință de universalitate* pe care ai sentimentul că o descoperi în subtext la tot pasul, la scriitorii mari și mai puțini mari din literatura clasică franceză, rusă, engleză, german etc. și care a dus cu vremea la tipuri ca Mizantropul, Lear, Faust, Brand. N-ar fi putut deveni Dinu Păturică un Tartuffe și Ion al lui Rebreanu un Julien Sorel? Poate că nu, la mijloc fiind și o problemă de forță creatoare; poate și una de inexistență în realitatea noastră a unor tipuri desfășurate atât de spectaculos și de monumental. Dar la mijloc e și o problemă de *optică a creației*. Aici nu [se] poate recurge la demonstrații matematice, dar cred că scriitorii noștri clasici nu se gândeau să creeze pentru oamenii de pretutindeni, ci numai pentru ai lor; nu aveau sentimentul că s-ar face auziți dincolo de hotare, ci trăiau cu psihologia celui învățat să asculte doar el ecurile din afară. Și gândiți-vă ce s-a întâmplat în ultimii zece ani, perioadă în care se poate spune că literatura și cultura noastră au pornit să cucerească lumea.” □ Tot în cuprinsul revistei, Tudor Vianu este omagiat, cu prilejul împlinirii a 60 de ani, de către A. E. Baconsky („Am admirat întotdeauna la Tudor Vianu erudiția prolifică și armonia, echilibrul și noblețea unei etici superioare, subtilele inflexiuni afective, umanitarismul generos și acel superb flux al gândirii și al liniștii.” – **Tudor Vianu**) și Henri Jacquier („Curiozitatea cercetătoare a lui Tudor Vianu, atrasă mai ales în direcția structurilor complexe și a fenomenelor obscure, duce pe cărările de penumbră ale imensei păduri umane, nu căutarea de bucurii rare ale contemplatorului, ci făclia omului de știință, luminile unei inteligențe încăpătoare, stăpâne pe toate metodele raționale ale civilizației europene, închegate și verificate într-un efort continuu de mai bine de două milenii.” – **Un mare umanist: Tudor Vianu**). □ La „Cronica literară”, Victor Felea recenzează *Poeme-le simple* ale lui Zaharia Stancu („Observator atent al vieții contemporane, Zaharia Stancu a răspuns, prin poezia sa, problemelor esențiale, arzătoare, ale sufletului omenesc. De aceea, opera sa o considerăm ca pe unul din bunurile de preț pe care le luăm cu noi în viitoarele bătălii pentru umanismul unei noi epoci.”), D. Florea-Rariște comentează *Mențiuni-le de*

istoriografie și folclor ale lui Perpessicius (volum care, „întrunind cu prisosință [...] profunzimea omului de știință, conștiinciozitatea cercetătorului, probitatea profesională, limpezimea și eleganța stilistică, siguranța gustului apreciativ și căldura poetului, crește în ochii noștri nu mai puțin prin nenumăratele sugestii ce le conține”), iar Ion Vlad sesizează, pornind de la *Încercări-le critice* ale lui Paul Georgescu, **Reabilitarea eseului** („Critic militant și intransigent, receptiv la tot ceea ce este creație autentică, Paul Georgescu respinge, în același timp, orice valută falsă. [...] Apreciem la Paul Georgescu intervențiile prompte și viguroase în problemele creației literare contemporane.”).

• În „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (anul VI, nr. 3-4, iunie-iulie 1957), G. Călinescu publică amplul studiu **Estetica basmului**, Gh. Vrabie scrie despre **Teatrul popular românesc**, Ovidiu Papadima se ocupă de **Anton Pann și „cântecele de lume”** („Fără a urmări aceasta în mod conștient, programatic, ci numai prin instinctul lui de artist și colportor totodată, căutând să satisfacă gusturile publicului mai larg, căruia i se adresa, Anton Pann ne-a dat în această culegere [*Spitalul Amurului* – n.n.] un excelent documentar de epocă.”), iar I. C. Chițimia abordează **Poezia populară narativă. Balada**. □ Tot în sumarul principal al revistei Dinu Pillat semnează studiul **Fizionomia morală și estetica lui G. Topârceanu**: „Până la urmă biografia oricărui scriitor, mic sau mare, se șterge în perspectiva posterității. Imaginea omului rămâne să se perpetueze așa cum apare sublimată în realitatea artistică a operei, chiar dacă se întâmplă, ca în cazul lui G. Topârceanu, să nu o cuprindă în toată complexitatea sa de personaj de nuvelă hoffmanescă.” □ La rubrica „Viața literară”, Ion Lupaș comentează **Două manuscrise cu conținut juridic din activitatea lui Samuil Micu-Clain**, Mihai Novicov oferă niște **Spicuiri din discuțiile literare ale anului 1957** („Pentru literatura epocii socialiste, temelia rămâne – așa cum au subliniat-o mai mulți scriitori sovietici participanți la discuție – partinitatea comunistă. Problema principală, care desparte azi pe scriitori, e aceea a încrederii în om; are sau nu are încredere scriitorul în forțele morale, creatoare ale omului, are sau nu are încredere în posibilitatea regenerării esenței umane alterate de capitalism, are sau nu are încredere în triumful umanității prin transformarea comunistă a lumii? Nu încapă îndoială că din acest punct de vedere pozițiile realismului socialist și cele ale modernismului burghez sunt ireconciliabile.”), iar D. Vatamaniuc scrie despre N. Gane („Poate interesa [...] privirea asupra boierimii – clasă îmbătrânită. Nu altceva avea să arate și istoria.”).

• Numărul 12 din „Tânărul scriitor” este și ultimul al revistei; o notă **Către cititori** anunță: „Cu numărul de față, revista noastră își încetează apariția. Înființată în 1952, când numărul publicațiilor literare ce se tipăreau la noi era încă redus și se simțea nevoia creării unui periodic destinat cu precădere îndrumării și încurajării celor mai puțin experimentați ucenici ai muzelor, ea

și-a îndeplinit vreme de șase ani rolul ce-i revenea în procesul de dezvoltare a noii noastre culturi. Posibilitățile de afirmare a tineretului în domeniul literaturii au crescut însă, între timp, simțitor: s-au înmulțit și publicațiile cu caracter beletristic; săptămânalele și revistele mensuale acordă o tot mai mare atenție debutanților; prezența celor tineri în paginile și coloanele periodicelor noastre a devenit remarcabilă; nivelul profesional și ideologic al celor ce vor să se consacre artei cuvântului a ajuns și el, în complexul revoluției culturale contemporane, superior. Rațiunea perpetuării unei publicații al cărei profil era depășit oarecum de ritmul de dezvoltare al literaturii noastre actuale, se dovedește, practic, inconsistentă. De altfel *Tânărul scriitor* însuși nu-și mai putea păstra, în ultima vreme, natura și specificul; sarcinile sale fuseseră, măcar în parte, preluate de alte publicații centrale, provinciale sau, recent, de culegerile regionale. Încetarea apariției revistei nu însemnează, firește, îmușinarea numărului periodicelor beletristice românești. În locul ei, printr-o hotărâre a Uniunii Scriitorilor, va apărea o nouă publicație axată, în principal, pe problemele cele mai stringente ale actualității. Spațiile mari acordate aici beletristicii permit ca aportul tinerelor talente să fie deosebit de important atât în ce privește poezia, cât și diferitele specii scurte ale prozei. Apărând mai des decât *Tânărul Scriitor* și având un profil mai cuprinzător și mai variat, ca preocupări, noua revistă va putea fi prezentă și mai activ și mai operativ în diversele frământări ce agită contemporaneitatea, ajutând astfel cu și mai mare promptitudine politica partidului și guvernului, militând, prin toate materialele inserate în coloanele ei, pentru nobila cauză a păcii, prieteniei dintre popoare și construirii societății socialiste pe meleagurile patriei noastre.” □ Mihail Cruceanu îl evocă pe *Tânărul Vianu* la „Viața Nouă” a lui Ovid Densusianu. □ Ion Marin Sadoveanu scrie despre *Tudor Vianu, sau constanța prieteniei*. □ E publicată poezia *În vie* de Tudor Vianu. □ La cronica literară, Aurel Martin abordează *Pe-un picior de plaiu...* de Eugen Barbu: „Autorul remarcabilei evocări a Cuțaridei bucureștene de altădată, unul din cele mai dotate talente ale generației actuale de mănuitori ai cuvântului, își propune să valorifice, de astă dată, în planul contemporaneității, frumusețile infinite ale patriei noastre. Așadar: oameni., peisaj, localități, obiceiuri, atitudini, istorie, revoluție socialistă. [...] În linie conceptuală, Eugen Barbu ni se relevă a fi un preraphaelit ca uneori Eminescu și, în general, adepții credințelor profesate de grupul ilustrat de un Dante Gabriel Rossetti și Morris. Pe urmele acestora, conștient sau inconștient, autorul volumului ce ne preocupă acordă artei primitive un surplus emoțional în comparație cu cea modernă, cultă, vădind preocupări superioare pentru perfecțiunea tehnică. [...] Punctul de vedere teoretic, oricât de preraphaelit ar fi el, aparține originar, fără îndoială, și unei anume ramuri a esteticii romantice care prețuia drept superioară simțirea primitivă în comparație cu cea modernă, abstractizată, natura mai frumoasă decât produsul minții omului civilizat, folclorul mai bogat în valențe perene decât literatura

cultă, emasculată, de salon, ruptă de frământările adevărate ale vieții și sufletului. Barbu e și în ordinea aceasta un romantic. Inima sa devine emotivă cu precădere în fața peisajului naturist, nemaidevedind o intensitate sentimentală similară în fața celui industrial” (*Elogiul patriei*). □ Petre Pascu îl evocă pe **Mihai Codreanu**: „Mihai Codreanu a fost un spirit meditativ. A contribuit la felul acesta de a fi și infirmitatea, o veche boală de ochi, care l-a făcut să se închidă în sine. Ideile modelate vreme îndelungată se potrivesc la forme fixe de exprimare. Cei ce l-a cunoscut, prieteni sau admiratori, vorbesc de o înceată elaborare a procesului de creație, la sonetist. Poate de aici și predispoziția pentru limbile clasice, îndeosebi latina, din poezia căreia își împodobește volumele cu dese epigrafe.” Sunt publicate și două poezii de Codreanu, *În zadar* și *Valuri*. □ Gheorghe Tomozei scrie în *Amintirea poetului. Un an de la moartea lui Nicolae Labiș*. □ Al. Hanță inventariază *Atitudini antidinastice în opera lui Tudor Arghezi*. □ D. Murărașu amintește pe *Năpăstuitul Anghel Demetrescu*. □ Al. Piru studiază legăturile dintre *Eminescu și Hölderlin*.

• Numărul din decembrie al revistei „Viața Românească” este dedicat aniversării a 10 ani de la proclamarea republicii. Revista cuprinde poeme de Demostene Botez (*La castelul Peleş*), Al. Andrițoiu (*Prevestire; Pragul*), Maria Banuș (*Cancelaria Reichului; Dans, Speidel*), Eugen Jebeleanu (*Adu-ți aminte...; Tiranul ucis; Pisicul și fiara; Absentul; Ciuburi*); Marcel Breslașu (*Posesorul arcului; La ospățul mare-al vieții*), Dan Deșliu (*La focul de tabără; Seara, în port; Adversități*), Florin Mugur (*Un an*), Ion Gheorghe (*Dragostea țărâni; Belșug; Înfloratele căruțe de Brăila*), un fragment din vol. II al romanului *Bărăgan* de V. Em. Galan, povestirea *Franzeluță* de Eugen Barbu, schița *Seară de primăvară '45* de Radu Cosașu și fragmente din *Jurnalul* lui Camil Petrescu. □ Revista lansează o anchetă pe tema *Literatura nouă și actualitatea*, cuprinzând următoarele întrebări: „1) În ce constă, după dumneavoastră, noutatea literaturii noastre actuale, create în cei zece ani de la instaurarea Republicii Populare Române?; 2) Ce problemă de actualitate vă preocupă și considerați că ar fi bine să intre în preocupările literaturii noastre?; 3) Ce părere aveți despre modul în care editurile, publicațiile și critica noastră literară stimulează creația originală de actualitate?; 4) Ce manifestări concrete stânenesc încă, după d-voastră, dezvoltarea literaturii noastre noi? Care dintre acestea vi se par o îndepărtare de realism, de actualitate, de spiritul revoluționar al artei realist-socialiste?; 5) Care dintre lucrările literare apărute în acești ani v-au plăcut cel mai mult și pentru ce?”. La anchetă răspund scriitori și critici precum Maria Banuș, Marcel Breslașu (4: „S-a sărit peste cal! În poezie, spre pildă, emanciparea de tonul declarativ, lozincard, sforăitor, a dus pe mulți la cealaltă extremă: apolitism, rupere de realitate.. și la paradoxul că «moderniștii», cei de la care te-ai aștepta să fie revoluționari și în fond, au îndrăzneli pur formale, puse în slujba unei tematici răsuflăte, meschine,

mititel-burgheze, fără orizont.”), V. Em. Galan (1: „După mine [...] nu numai unele lucrări cu subiect din trecutul apropiat ori depărtat s-au situat în afara realismului socialist – cum ar fi povestirile *Potop* și *Cărămidarii* scrise de mine sau romanele *Groapa* de Eugen Barbu, *Bietul Ioanide* de G. Călinescu sau, considerându-le convențional de sine stătător, unele părți din *Cronica de familie* – dar chiar opere a căror acțiune se petrece în actualitatea imediată, cu eroi-cetățeni ai României democrat-populare. [...] A pune semnul egalității între *literatura* acestui deceniu pe de o parte și *realismul socialist* pe de alta, a cuprinde în realismul socialist «orice voce» pentru simplul motiv că vocea cu pricina a emis un sunet despre sau în contemporaneitate, a-ți închipui că se poate înființa în cadrul realismului socialist o periferie a «*limbilor încă nedelegate*» și a «*vocilor încă susuritoare*», asta, după mine, echivalează cu o invitație la lichidarea realismului socialist. [...] A consola «limbile nedelegate» încercând să le dai prematur un locșor de contrabandă în *cadrul* realismului socialist [...] înseamnă, cred, a crea confuzii.”), Eusebiu Camilar (2: „Marele roman al țărânimii noastre încă n-a apărut. Care dintre noi îl va scrie?”), Ieronim Șerbu, Alfred Margul Sperber (4: „Sunt profund convins că acel ce scrie prost scrie împotriva partidului și împotriva intereselor poporului muncitor.”), Paul Georgescu (1: „Concepția despre lume marxist-leninistă ne situează într-o lume coerentă, dominată de legi obiective, iar evoluția umanității [...] are o direcție, un sens. Cred că operele majore ale artei noastre socialiste stau sub semnul devenirii conștiinței umane și reușesc să transmită – fie că vorbesc despre trecut sau despre stricta actualitate – acest sens.”), Dan Deșliu (3: „Prin literatura «actuală» vrei să înțelegi probabil literatura «de actualitate». După mine, sunt noțiuni distincte. Literatura *actuală* înglobează tot ceea ce se produce în sectorul literar la ora de față. De *actualitate*, mi se pare a fi numai o parte din această producție – și nu sunt sigur dacă «cea mai mare parte»...”), Mihail Petroveanu (4: „principala piedică în calea literaturii de actualitate este precauția, poate timiditatea unora dintre scriitorii înzestrați în fața actualității”), Nina Cassian (4: „În ce privește poezia, mă întristează – fără să mă nelineștească însă, pentru că nu am impresia că se conturează un fenomen – o serie de producții haotice, inconsistente și declarative aparținând unor condeie mai noi sau mai puțin noi. Acești autori înlocuiesc cu succes cusururi vechi (retorismul săltăreț, lozincile rimate fără contribuția afectului, «voinicia» simultană și exterioară), punând în loc cusururi noi, tot atât de deplorabile, ca: vagul sufletesc minor, minimalizarea marilor noțiuni ale istoriei prin încadrarea lor întâmplătoare între ploi singuratici și câmpii tomnatică, sărăcia expresiei, renunțarea la tropi de dragul unei presupuse, dar nerealizate magii a cuvântului nud, renunțarea la ritm și rimă, fără capacitatea de a organiza muzical cuvintele etc.”), Sütő András, Al. I. Ștefănescu, Savin Bratu (3: Carența principală mi se pare a fi oarecum generală și, de aceea, o relev: critica noastră literară dezbate cu entuziasm și înverșunare cărțile de

actualitate cu autentică realizare artistică, dar nu ia, în același timp, în dezbateri, cărțile cu temă actuală eșuate artistic, pentru a descoperi sursele unor deficiențe care, desigur, nu aparțin temei înseși, ci tratării ei necorespunzătoare – superficiale, convenționale etc....”), Radu Cosașu și Georgeta Horodincă (4: „Convenționalismul, în primul rând. Convenționalismul deghizat fie în teribilismul modernist (însoțit de boema sordidă și beția rafinată, la bar), fie în țărăismul neoașist (însoțit de humorul «omului simplu» și beția din cana de lut). Apoi, negativismul, care cred că se manifestă atât printr-o critică distructivă, cât și prin idealizarea și «poetizarea» înapoierii economice și culturale, a mentalității primitive, a vorbirii triviale considerată ca un semn al caracterului autentic popular al literaturii.”; 5: „*Desculț, Moromeții și Desfășurarea, Pasărea furtunii* – pentru că sunt bune.”). □ La „Teorie și critică”, Al. Piru publică studiul *Din aspectele romanului actual*, unde comentează comparativ și pozitiv *Moromeții* („Secretul artei lui Marin Preda trebuie căutat întâi în realism, în capacitatea de a crea oameni vii, complicați, sub aparență de simplitate.”), *Cronică de familie* („eroii lui Petru Dumitriu sunt oameni vii, existenți în planul ficțiunii. Ei au devenit mai reali decât modelele lor și pentru literatură aceasta este de ajuns.”) și *Groapa* (unde, deși există „intruziuni de filon naturalist”, „luat în totalitate, tabloul [mahalalei] e consistent și veridic”). Tot aici, H. Bratu își publică partea a doua a serialului *Pornind de la critici*, analizând acum volumele *Încercări critice* de Paul Georgescu („În ansamblu privit, volumul lui Paul Georgescu îndeplinește o funcție utilă în câmpul criticii noastre și ar fi eronat să nu-i recunoaștem o anumită originalitate. El încearcă să restituie funcției criticii multiplele ei dimensiuni. Însă formula nu absolvă criticul de faptul că el nu a intervenit în controversele care au agitat viața noastră literară decât prin articole de fond foarte generale, care nu implicau propriu-zis o luare de atitudine.”), *Cronici* de Savin Bratu („un bun cercetător al *mediei literare*, al operelor care nu depășesc nivelul producției curente, meritând a fi menționate cu o notă de simpatie și de încurajare”) și *Pornind de la clasici* de Vera Călin. □ În cadrul rubricii „Discuții”, Vera Călin propune o apropiere între *Realism-socialism și clasicism*: „Nu subscriu în întregime la afirmația lui George Călinescu: «Orice literatură mare, așadar clasică, este o literatură de cunoaștere, iar cunoaștere înseamnă reprezentare rațională a vieții, spre deosebire de reprezentarea empirică documentară.» fiindcă mă feresc să echivalez literatură «mare» cu literatură clasică, dar susțin că definiția corespunde cu succes atât literaturii clasice, cât și celei a realismului-socialist (lăsând la o parte deosebirile), ambele raționale, fiecare deopotrivă de depărtată de literatura empirică, naturalistă.” □ La împlinirea a 60 de ani, Tudor Vianu este omagiat de către Zoe Dumitrescu-Buşulenga. □ La „Cronica literară”, Ov. S. Crohmălniceanu scrie despre *Matei Caragiale și tehnica tainei*: „Matei se mistifică singur permanent, relatările sale respectând

realitatea, dar ocolind înspăimântate acele aspecte ale ei care ar îneca în sordid lumea *Pajerelor*. Decât să mintă, biograful *Crailor* preferă să tacă. Arta lui este de a integra aceste tăceri în artificii evocării somptuoase, pe care e pornit să o facă. Și ele devin taine, mistere, enigme de nepătruns, secrete nedivulgabile.” □ La „Cărți noi”, I. Negoțescu recenzează *Masa umbrelor* și *Întoarcerea în timp* de Ionel Teodoreanu.

1957 ANEXE

Silvian Iosifescu, *Probleme actuale în cercetarea moștenirii literare*, „Lupta de clasă”, nr. 1, 1957

„Interesul teoretic și practic pe care socialismul îl arată literaturii progresiste a trecutului se sprijină pe concepția marxist-leninistă despre moștenirea literară. Pentru marxism-leninism, puterea de viață a artei progresiste și necesitatea de a valorifica critic această artă în cadrul luptei ideologice dintr-un anumit moment istoric, în cadrul luptei dintre cele două culturi existente în societatea împărțită în clase antagoniste, sunt astfel punctele de pornire ale oricărei cercetări științifice. Cele două poziții antagonice derivând din existența celor două culturi se răsfrâng astfel nu numai în atitudinea față de operele din trecut, dar și în ce privește dezvoltarea culturii și literaturii actuale. Celor două culturi din cultura națională a trecutului le corespund și două tradiții literare opuse. Dezvoltarea literaturii de astăzi nu se poate concepe ruptă de tradiția literaturii progresiste a trecutului și de lupta împotriva literaturii reacționare. Cercetarea marxistă a istoriei literare nu se naște la întâmplare, datorită doar curiozității pentru fapte și detalii pitorești, ci este un element component al culturii socialiste în formare care continuă și dezvoltă marea tradiție a literaturii realiste a trecutului. Iată de ce preluarea critică a moștenirii literare este o problemă esențială pentru dezvoltarea culturii socialiste, iată de ce și pe acest teren ca și în oricare alt domeniu al luptei ideologice se manifestă puternic spiritul de partid.

Îndrumarea ideologică a partidului a acționat aici puternic, stimulând cercetarea și popularizarea clasicilor, inițiind dezbateri, semnalând și combătând erorile în orice sens.

Nu vom reveni asupra celor înfăptuite teoretic și practic în studiul științific al literaturii trecute, prin monografiile, studiile, prefetele publicate în deceniul din urmă. Este bine cunoscut aportul pe care l-au adus aceste studii la constituirea unei istorii științifice a literaturii, amploarea pe care au luat-o cercetările literare cu prilejul sărbătoririi centenarelor marilor scriitori.

Paginile care urmează nu-și propun să alcătuiască un bilanț al stadiului pe care l-a atins astăzi, la noi, cercetarea istorico-literară, ci să analizeze câteva

principale erori de metodă care o stânjenesc. Este însă necesar să precizăm un singur fapt fundamental, pentru că denigratorii marxismului au căutat întotdeauna să se servească de capacitatea acestuia de a-și sesiza erorile și a le combate. Trebuie spus că, în ciuda stângăciilor și erorilor de care urmează să ne ocupăm, primele încercări de analiză reprezintă o treaptă calitativ nouă în cercetarea istoriei literare. Lipsa unei metode științifice s-a resimțit în ansamblul multor lucrări de istorie literară mai vechi, cu toate strălucitoarele însușiri ale unora dintre autorii lor, cu toate analizele parțiale pătrunzătoare, cu toate prețioasele observații de amănunt. Se cunosc excepțiile fericite pe care le-au constituit aporturi ca cele ale lui Gherea sau Ibrăileanu, cu limitele istorice și particulare fiecăruia. Ar fi o gravă eroare să ne închipuim că istoria literară începe după 23 August 1944, să ignorăm tot ce s-a realizat într-un secol de când participanții entuziaști la mișcarea *Daciei literare* au început a se preocupa de literatura înaintașilor.

Astăzi altul e stadiul și altele sunt condițiile în care a început a se dezvolta noua istorie literară. Cu toate imperfecțiunile pe care le-au strecurat greutățile unui început de drum, lipsa de experiență a unora dintre cercetători, primele studii marxiste au reprezentat un pas înainte spre studiul științific al istoriei literare. Erorile săvârșite se datoresc tocmai deformării de nerecunoscut a marxismului. Frânând dezvoltarea științifică, astfel de erori constituie piedici care au trebuit și trebuie detectate și înlăturate.

În varietatea abaterilor de la spiritul marxism-leninismului, erorile de tip dogmatic au alternat cu cele provocate de îmbrățișarea necritică a întregii literaturi trecute și au părut a se opune unele altora. Echivalența lor e însă ușor de observat, căci amândouă se află la aceeași distanță de cercetarea științifică. Atitudinea superficială a celor care au redus marxismul la unele formule adăugate după ureche i-a făcut să «combată» o eroare, adoptând imediat eroarea contrară.

*

Înainte de a examina formele pe care le-a luat dogmatismul în istoria literară, sunt necesare câteva precizări. În unele discuții și dezbateri termenul de dogmatism a fost folosit într-o unică și destul de îngustă accepție. Dogmatismul a fost confundat cu citatomania, cu adoptarea textelor clasice ca o dogmă, care înlocuiește argumentația și gândirea proprie. Negreșit că pasiunea pentru citate, care transforma unele articole și studii din anii trecuți în texte de legătură între diverse citate, e adesea strâns înrudită cu dogmatismul. Dar se poate foarte bine concepe un text profund și periculos dogmatic în care să existe puține citate sau să nu existe niciunul. Practic așa s-a întâmplat cu unele lecții sau articole care s-au străduit să înlătore dogmatismul nu înlocuind afirmația prin argumentare, ci izgonind citatele din text ori parafrazându-le. Să nu uităm că există și autodogme, există și cazul acelor care improvizează singuri o lege, un principiu, fără a-l împrumuta dintr-un alt text.

Ceea ce caracterizează gândirea dogmatică este înlocuirea căii științifice care pornește de la experiență, generalizează și se întoarce la experiență, printr-o operație răsturnată. Gândirea dogmatică pornește de la o afirmație la care, de fapt, caută să adapteze experiența potrivit faptelor, alegând pe cele convenabile și ignorându-le pe cele stingheritoare. Improvizează categorii, legi, definiții inventate de autorul respectiv sau împrumutate dintr-un citat, adesea smuls din contextul său și deformat. Căci printr-un proces dialectic firesc, dogmatismul care stimulează cel mai mare respect pentru textele clasice, practic pare a se sili să le compromită, le absolutizează, ignorând istoricitatea unei analize sau unei aprecieri și până la urmă le reduce la funcția de pavăză, de asigurare împotriva erorilor.

Căutând să potrivească faptele la dogmă, nefiind în stare să-și argumenteze afirmațiile și să le verifice prin practică, dogmatismul caută să și le impună. Intoleranța în discuție, înlocuirea discuției prin etichetare și invectivă, înlocuirea căii științifice cu un asemănătoare celei religioase, care și ea pornește de la adevărul revelat, – toate acestea caracterizează atitudinea dogmatică.

Nu numai istoria literară a fost stingherită de gândirea dogmatică. Poate că mai mult încă au suferit alte domenii aflate și mai la început în procesul de trecere la stadiul științific, cum sunt estetica sau teoria literaturii. Ar fi desigur utilă cercetarea critică a unora dintre legile, definițiile sau categoriile improvizate în acest domeniu. Fără a pomeni de formulările rigide care încorsetau caracterele complexe și în devenire ale realismului socialist într-un număr fix de trăsături, fără a ne opri asupra modului scolastic în care s-a discutat adesea problema raporturilor dintre formă și conținut, să reamintim doar câteva dintre enunțările dogmatice care au avut o influență mai direct vătămătoare asupra dezvoltării literare. Este cert că la întârziata și încă slaba dezvoltare a comediei noastre contemporane a contribuit și ciudata aserțiune că lupta îndârjită a vremii noastre face astăzi nepotrivită comedia, deoarece răzând de dușmani îi privești cu simpatie și indulgență. Consecințe asemănătoare au avut diferitele ierarhizări arbitrare ale genurilor. Astfel, s-a propovăduit dogmatic superioritatea epicului, ceea ce a dus la momentane ezitări în abordarea liricului, pe care unii critici necruțători îl suspectau cu ușurință de intimism. Pe de altă parte, mulți poeți cu aptitudini în special lirice s-au simțit îndemnați să creeze neapărat și în genul considerat superior. Astfel s-a întâmplat că poeți de valoarea lui Mihai Beniuc sau a Mariei Banuș au scris acum vreo cinci ani poeme epice mai mult sau mai puțin lungi, dar în mod izbitor, sub posibilitățile lor. Trebuie adăugat însă că teoria la modă în ultimele luni cu privire la superioritatea liricului și disprețul față de epic nu e cu nimic preferabilă.

Dintre erorile de tip dogmatic, manifestate în cercetarea istoriei literare, o categorie aparține vizibil unei faze de început. Le vom reaminti sumar, pentru că au fost mai des pomenite și pentru că, astăzi, istoricii literari alunecă mai cu greu în asemenea interpretări simpliste. Dar cum se întâmplă să reapară sub diverse deghizări mai pretențioase, e utilă rememorarea lor.

În aceste prime cercetări, s-a confundat adesea poziția de clasă a scriitorului, așa cum o exprimă opera, cu originea lui de clasă. Au fost combătute cu severitatea pe care o merită formulele de tipul «boiernașul Alecsandri». Operele multora dintre marii clasici au dobândit câte o astfel de etichetă ciudată – «mic-burghezul Caragiale», «mijlocașul», ba chiar «chiaburul Coșbuc». Prin asemenea formule înguste se deforma un adevăr fundamental al esteticii științifice, anume că direct sau indirect, veridic sau deformat, opera unui artist reflecta întotdeauna viața timpului său.

Scriitori și opere au fost judecați fără să se țină seama de epoca în care au trăit și, după cum examinatorul era prea sever sau prea indulgent, consecințele acestui anti-istorism au fost deosebite. Unele opere au fost trecute prin ciur și s-au reproșat scriitorilor confuzii pe care ar fi fost greu să nu le aibă. De aici, accentuarea a ceea ce «n-a văzut», «n-a înțeles» clasicul respectiv. De aici reproșul adresat mai multor clasici că n-au înțeles rolul proletariatului într-un moment istoric când proletariatul abia începea să devină «clasă pentru sine». De aici și tipul de note care polemizează cu autorii comentați. Analiza științifică pretinde cercetătorului să nu escamoteze, ci să studieze în adâncime limitele de concepție și înțelegere ale scriitorului studiat – articolele lui Lenin despre Tolstoi oferă un exemplu lămuritor – dar analiza nu poate fi înlocuită prin polemică antiistorică cu respectivul scriitor.

Un caracter schematic și formal l-a luat uneori explicația. Încercând să treacă de la stadiul descriptiv la cel explicativ, unele din studiile apărute în acești ani au făcut-o prin simplă juxtapunere de fapte. Au așezat înaintea considerațiilor de ordin literar încadrări istorice mai vagi sau mai amănunțite. În multe prefete publicate în primii ani de apariție a colecției «Biblioteca pentru toți» s-a introdus, după un mod de alcătuire stereotip, obișnuita «descriere a epocii». De multe ori ea se reducea la câteva fraze foarte generale. Și pentru că mulți dintre scriitorii studiați trăiseră în aceeași epocă, în unele prefete descrierea epocii era aproape identică. Dar nu în caracterul sumar al expunerii consista viciul procedurii. Acest fel de istorism nu explica, ci alătura faptele. Nu izbutea să descopere formele specifice pe care le-a luat determinarea istorică în fiecare caz în parte. Același lucru pentru explicațiile de tip economist care s-au întâlnit și ele în acești ani. Lucrarea lui N. David despre Școala ardeleană (Colecția *Contemporanul*, 1949), de altfel scrisă cu pătrundere și măsură, insistă disproporționat asupra datelor cu privire la dezvoltarea breslelor în Ardeal, în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea.

Un alt mod de deformare dogmatică a faptelor este tendința de a le forța în sururi opuse, făcându-le să spună mai mult decât au de spus cu adevărat sau dimpotrivă, ignorându-le.

În opera lui Caragiale, ideea echivalenței între partidele «istorice» din trecut e permanentă, se găsește și în operă și în publicistică. O scot la iveală glumele din *Moftul*, parodiile de tipul *Trădarea românismului*, o subliniază

raționamentele sceptice ale cetățeanului din *Atmosfera încărcată*, care, tratând cu egală neîncredere afirmațiile contradictorii ale guvernului și ale opoziției, face media lor pentru a afla adevărul.

Pe această idee de complicitate și echivalență a sistemului politic din trecut, pe care Caragiale avea s-o exprime ritos în 1907 din *primăvară până-n toamnă* e construit edificiul satiric din *O scrisoare pierdută*. Guvern și opoziție seamănă și se pot oricând înțelege. Doar locul ocupat momentan – la putere sau râvnind-o – determină deosebirile de reacții între cele două partide. Născută în condiții istorice determinate, opera lui Caragiale a surprins însăși esența sistemului politic al trecutului.

Ar însemna să reducem la proporții meschine amploarea criticii din *O scrisoare pierdută* și să ignorăm semnificația personajelor dacă am accepta interpretarea propusă și în trecut, care identifică cele două partide din piesă cu două fracțiuni liberale – brătienişti și rosetişti. Punctul de pornire istoric poate fi acesta. Dar după cum parvenirea lui Rubempré, eroul lui Balzac, nu poate fi redusă la modelele pe care istoria literară franceză le-a descoperit de curând, tot astfel semnificația «Scrisorii pierdute» nu încapе în asemenea înguste interpretări.

Nu e însă mai justificată interpretarea dată în unele cronici dramatice din 1948 și 1949 – reluată apoi și dezvoltată în monografia *Caragiale* de S. Iosifescu – care identifică cele două partide din piesă cu conservatorii și liberalii. Interpretarea contrazice faptele istorice pentru că textul lui Caragiale se referă la revizuirea Constituției, care a avut loc sub guvernarea liberală. E o forțare a faptelor făcută din dorință de rotunjire și de sistem. Dar piesa lui Caragiale n-are nevoie de bunăvoința comentatorului.

Alături de schemele istoriste sau economiste, sociologismul a dus la ignorarea specificului literar, la tratarea operei de artă din punctul exclusiv de vedere al conținutului, fără să se țină seamă de originalitate și valoare. Consecințele au fost diverse și toate dăunătoare. Ignorându-se că un conținut tematic și ideologic nu poate fi apreciat în artă decât în măsura individualizării lui într-o imagine artistică, s-au discutat operele doar după conținutul lor. De aici tendința de a exagera importanța scriitorilor «Contemporanului». Apariția acestui curent marchează fără îndoială o dată în istoria noastră literară. În tematica și atitudinea lui inflăcărată începe să se răsfrângă lupta clasei muncitoare. Și e folositor și drept că scriitorii acestui curent, ostracizați în trecut, au fost retipăriți, discutați, popularizați. Cu prea multă ușurință însă au fost categorisiți poeții *Contemporanului* în diverse studii drept mari scriitori. Aceasta este o manifestare și a felului sociologist de a vorbi despre opere, prin inventarierea generală a conținutului, folosindu-se aceleași fraze stereotipe cu privire la Eminescu și la N. Orășanu. În cadrul operei aceluiași scriitor, interpretarea sociologistă a dus tot la o răsturnare de valori. S-a acordat uneori atenție excesivă unor lucrări cu temă importantă, dar slab realizate. Și în

această privință *Tezele provizorii* pentru alcătuirea istoriei literaturii române au reflectat elocvent erorile existente în momentul apariției lor. Ele au stăruit îndelung asupra articolului lui Odobescu *Muncitorul român*, în paguba lui *Pseudokinegheticos*, au ignorat pur și simplu *Luceafărul*, apogeu al poeziei eminesciene, pe care au redus-o la câteva scrieri. Sociologismul s-a arătat astfel ca o fațetă a proletcultismului și discutarea clasicilor în acest spirit echivala cu negarea lor.

Asemenea manifestări virulente ale dogmatismului rămân totuși răzlețe chiar în anii de început ai noilor cercetări de istorie literară. Astăzi ele sunt definitiv condamnate și chiar cei care le-au practicat sunt mirați că au făcut-o. Dezvoltarea istoriei literare are loc prin lichidarea treptată a pozițiilor dogmatice. Ar fi însă exagerat să credem că procesul e încheiat. Dogmatismul ca și alte îndepărtări de marxism în aparență opuse dau dovadă de multă vitalitate. Eforturile cerute de cercetarea științifică, flexibilitatea implicată de gândirea dialectică fac ca uneori o formulă dogmatică să fie înlocuită cu alta, mai puțin stridentă, mai greu de identificat, împrumutând chiar aparențe antidogmatice.

*

Faptele istoriei literare cuprind situații individuale complexe, în care se încrucișează o polaritate de determinări. Considerând toate tendințele și toate manifestările egal de viabile, refuzând să aprecieze fenomenul literar din trecut așa cum refuză să aprecieze fenomenul literar contemporan, istoriile literare de tip impresionist au acordat atenție aproape exclusiv acestor situații individuale. Grupările, sintezele, periodizările pe care le-au făcut au avut în genere caracter arbitrar și s-au referit mai mult la înrudiri stilistice sau tipologice. Chiar când asemenea grupări au avut în vedere conținutul ideologic, ele au pornit de la ideea autonomiei esteticului. Este cazul *Istoriei literaturii române contemporane* a lui Eugen Lovinescu care începe cu «evoluția ideologiei literare», dar clasifică și opune arbitrar pozițiile ideologice, pentru că se bazează pe ideea imposibilității unei estetici științifice.

Pornind de la experiența literară, estetica marxistă opune ideii de gratuitate a artei, tendenționismul opune autonomiei esteticului, caracterul determinat al artei, funcția ei de reflectare. Aceste trăsături fundamentale se regăsesc în forma lor dinamică în istoria artei.

Arta fiecărui moment istoric cuprinde tendințele lui contradictorii, reflectă cu mijloacele ei specifice antagonismele sociale. Reflectarea se produce veridic sau deformat. Astfel istoria literară marxistă completează explicarea prin apreciere. Dar aprecierea nu ține de capriciul arbitrar ori de oportunitate, ci pornește de la criteriul obiectiv al locului pe care o operă oarecare îl ocupă în procesul reflectării veridice a vieții.

Istoria literară marxistă nu se poate lăsa deci hipnotizată de diversitatea cazurilor individuale, ci se străduiește să le explice și să le grupeze în raport cu fondul ideologic comun. Dacă ne oprim – cu titlu de exemplu – asupra literaturii din deceniul al VII-lea al secolului trecut, 1860-1870, se remarcă îndată comunitățile și opozițiile ideologice în atitudinea față de un singur caz important, față de revoluția din 1848. Mai mulți foști conducători ai revoluției scriu în spiritul ei. În *Elena*, romanul din 1862, Bolintineanu pune să converseze câțiva detractori ai revoluției, pentru a le face prin gura eroului său Elescu o replică mândră. În același spirit scriu și oameni mai tineri, dar formați în spiritul revoluției. Aceasta e atitudinea lui Hasdeu din *Răzvan și Vidra* ori din *Odă la ciocoi* ori a lui Odobescu din nuvelele istorice. Pe de altă parte, cercul Junimii, care se formează în acest deceniu, e unit prin ostilitatea față de ideile 48-ului. Din primele articole pe care Maiorescu le publica în *Convorbiri* se remarcă încercarea de a identifica spiritul 48-ului cu literatura agramată și grotescă a unor scriitori fără talent.

Călăuzită de concepția materialismului istoric, cercetarea marxistă urmărește să explice și să generalizeze, revendicându-și astfel îndreptățit, caracterul științific. Dar generalizarea nu se poate confunda cu vida schemă generală, nu poate fi despărțită prin notele diferențiale. Convenția comună despre lume, liniile mari ale ideologiei unor scriitori se concretizează într-o viziune personală, în unghiuri și perspective diferite prin care abordează realitatea. Aceste unghiuri depind de factorii multipli, care diferențiază evoluția fiecărui scriitor. Nu pot fi ignorate nici deosebirile de temperament, deși în trecut istoria literară – ca și psihologia – a acordat acestui factor o disproporționată importanță, transformându-l într-un principiu de explicație obscur și atotcuprinzător.

Este cert că dacă ne-am mărgini numai la punctele comune din conținutul ideologic al unor opere deosebite, am spune aceleași lucruri despre scriitori ca Vlahuță, Caragiale ori Slavici, în măsura în care ei au abordat aceleași mari categorii tematice. Din păcate, lucrul s-a și întâmplat și considerațiile stereotipe s-au repetat obositor și sterp. Dar istoria literară nu se poate mărgini la esențe chimice pure. Obiectul ei de studiu fiind opera de artă și creatorul ei, nu se poate lipsi de aspecte referitoare la individualitatea creatoare și la originalitate, adică tocmai la ceea ce implică diferențiere, diversitate de personalități și drumuri.

Una din formele pe care le-a luat confuzia dintre generalizare și simplificare dogmatică – această răsturnare cu capul în jos a metodei științifice – a fost predilecția pentru periodizările arbitrare făcute cu privire la evoluția unui scriitor. Perspectiva înrăurită de dogmatism a preferat să reducă evoluția unui scriitor la linii ori la formule geometrice simple. Când faptele făceau cu totul imposibilă recurgerea la linia dreaptă, când existau evidente contradicții în opera unui scriitor, se recurgea adesea la împărțirea simplă în două

perioade, cu caractere opuse, una fiind elogiata, alta negata în bloc. Aşa s-a întâmplat cu Heliade, Alecsandri, Delavrancea, Arghezi, deşi mai în fiecare caz evoluţia scriitorilor se dovedea mai complexă şi contrazicea această opoziţie prea simplă. Chiar în cazul lui Heliade, la care activitatea multilaterală, deosebit de însemnată din prima perioadă contrastează cu confuziile, cu «nourii de erez» din ultimele decenii de viaţă, împărţirea nu e pe deplin valabilă. Există erori din ultima parte a vieţii care-şi au rădăcina în primii ani de activitate. Bizarele opinii despre limbă, italianismul celui care avusese în *Gramatica* din 1829 opinii atât de înţelepte se ivesc prima oară în jurul lui 1840. Cu atât mai puţin se susţin asemenea periodizări în celelalte cazuri. Cu toate deosebirile între activitatea din primii şi cea din ultimii ani a lui Alecsandri, existenţa a două faze, una exclusiv progresistă, alta omogen reacţionară e dezminţită de fapte. Notele şovine există şi în operele de tinereţe, în scrieri foarte preţioase în ansamblu, ca *Iorgu de la Sadagura* sau *Istoria unui galbăn şi a unei parale*. Iar ultimele două decenii din viaţa scriitorului cunosc câteva dintre scrierile despre prezent sau trecut în care patosul patriotic răsună mai cu tărie: *Ostaşii noştri* sau *Despot-Vodă*.

Deşi pornind de la unele observaţii critice îndreptăţite, şi aducând o contribuţie în combaterea decadentismului literar, studiul tovarăşului Sorin Toma despre poezia lui Tudor Arghezi a avut ca deficienţă principală, alături de negativismul aprecierii şi pronosticurilor, şi o asemenea periodizare. Fără îndoială că în *Flori de mucegai* şi în culegerile publicate de Tudor Arghezi după *Flori de mucegai* există o întunecare a expresiei şi o restrângere a câmpului preocupărilor. Dar, deşi în proporţii diferite, cei doi termeni ai contradicţiei – răzvrătirea şi supunerea mistică – sunt prezenţi şi în *Cuvinte potrivite* şi în *Hore* sau în *Cărticică de seară*. Nu se poate omite faptul că *Dacica*, unul dintre cele mai mândre elogii ale creaţiei omeneşti, e cuprins în volumul *Hore*, şi că în această a doua perioadă, în timpul războiului şi-a scris Arghezi versurile şi proza corozivă îndreptată împotriva cotropirii fasciste şi a războiului (poezii ca *Într-un judeţ, Da, e lung*, pamfletul *Baroane!* etc.).

O altă formă, de altfel foarte înrudită, a reducerii faptelor la schemă este ceea ce s-ar putea numi «viziunea în alb-negru». După cum s-au stabilit perioade «albe» şi «negre» în creaţia unui scriitor, a existat tendinţa chiar neexplicit exprimată, ca sub aceeaşi polaritate să fie discutaţi scriitorii în genere. Desigur că se poate stabili o dominantă pentru opera fiecărui scriitor. Aprecierea nu e întotdeauna lesne de făcut, dar studiul faptelor permite o caracterizare într-un sens sau altul, arată întrucât opera a reflectat credincios viaţa timpului, întrucât influenţele ideologice retrograde s-au făcut simţite în ea ori au covârşit-o. Dar stabilirea unei tonalităţi dominante nu înseamnă culoare uniformă, nu înseamnă ignorarea a ceea ce există imperfect, confuz ori contradictoriu la un scriitor progresist ori, dimpotrivă, a sâmburelui valoros ca poate exista într-o operă în ansamblu prizonieră unor tendinţe reacţionare.

Între altele, o dăunătoare consecință de ordin plastic a acestui mod de a împărți rudimentar pe scriitori în arhangheli și în luceferi a fost întârzierea mare cu care s-au retipărit și s-au discutat scriitori importanți, dar a căror operă prezenta contradicții însemnate. Prima retipărire mai cuprinzătoare din Delavrancea s-a făcut în 1954. Din Duiliu Zamfirescu abia anul trecut au reapărut primele două romane din ciclul *Comăneștenilor* – *Viața la țară* și *Tănase Scatiu*. Printre scriitorii acestui secol, a căror retipărire necesită un studiu temeinic, datorită în special contrastului dintre operă și activitatea omului, se află unul dintre principalii poeți de după Eminescu – Octavian Goga – și un prozator remarcabil – Al. Brătescu-Voinești. Dar cercetarea faptelor arată – și fără îndoială că studiile care însoțesc retipăririle în curs vor aprofunda problema – că în amândouă cazurile compromisurile și decadența politică a omului nu pot fi nici trecute cu vederea, dar nici nu pot anula ceea ce e prețios în opera aparținând unui stadiu anterior. Desigur că la niciunul dintre ei nu există ruptură totală între etapele de dinainte și de după primul război mondial și se pot întâlni în genere tendințele care-i vor împinge mai apoi spre atitudini întunecat reacționare. Dar și creația lui Octavian Goga și cea a lui Brătescu-Voinești sunt practic încheiate în preajma primului război mondial. Pe Goga, poetul clăcașilor, îl aflăm în culegerile lui dintre 1905 și 1916. După această dată, Goga a mai scris puține versuri, reunite în 1939 într-o culegere postumă. Devenit ministru în diferite formații politice reacționare, apoi spre sfârșitul vieții, prim-ministru al unui guvern fascist, poetul scrie mai mult discursuri. Dar demnitarul regal și fruntașul fascist nu pot anula o creație care își află locul însemnat alături de cei care au dat glas revoltei sociale a țăranilor ardeleni, alături de Mureșanu și de Coșbuc, după cum Rebreanu, directorul ziarului *Viața*, nu-l poate anula pe autorul *Răscoalei*.

Tot înaintea primului război mondial se situează opera lui Brătescu-Voinești. Cele două volume principale ale sale – *În lumea dreptății și Întuneric și lumină* – au apărut în 1908 și 1912. După război scrisul lui se istovește treptat în însemnări de pescuit și în *Fărămituri*. Când la bătrânețe s-a lăsat ademenit de fascism și și-a pângărit opera cu câteva broșuri, trecuseră aproape trei decenii de când cele mai bune nuvele ale sale au trezit entuziasmul lui Ibrăileanu. Ca și Goga, ca și Rebreanu, scriitorul Brătescu-Voinești a încetat să mai existe, atunci când a început să se manifeste propagandistul fascist.

Dar cel mai izbitor exemplu îl oferă disproporția între ceea ce s-a realizat și ceea ce mai e de făcut în retipărirea și discutarea critică a literaturii dintre cele două războaie. Dezvoltarea istoriei literare nu are simetria timpului calendaristic. Deceniile nu sunt toate la fel de pline, nu oferă toate un material tot atât de bogat. Literatura se dezvoltă, lărgindu-se, crescând și în calitate și în complexitate. Această constatare de fapte nu implică și ideea de creștere în valoare. Oricât ar fi de naive asemenea măsurători, în artă este neîndoielnic că nu se poate vorbi de vârfuri care devin din ce în ce mai înalte o dată cu

dezvoltarea literaturii și că Eminescu rămâne care piscul care domină peisajul poeziei noastre. Dar lărgirea e la fel de evidentă. Altă greutate specifică are deceniul 1920-1930, când apar sute de romane și se înfruntă zeci și zeci de reviste, față de 1820-1830, când volumele și publicațiile se pot număra cu ușurință. Dar ar fi eronat și dăunător ca faptul acesta incontestabil, care cere cercetării istorico-literare o atenție corespunzătoare, să ducă la bizare ierarhizări ale clasicii. Nu există clasici care să rămână numai statui, venerate de la distanță. O asemenea concepție a fost a culturii burgheze aflate la apusul ei, pentru că între produsele ei de decadentă și marea tradiție realistă nu era cu puțină o comunicare reală. În literatura noastră, clasicii veacului trecut, ca și creația progresistă dintre cele două războaie, sunt vii și pentru scriitori și pentru cititori. Pustișarea, imitarea lor servilă e un exercițiu sterp, dar legătura cu spiritul operelor e indispensabilă pentru scriitorii realismului socialist.

Se arată însă disproporționat de redus locul acordat până acum de retipăriri și studii perioadei așa-numite între cele două războaie mondiale, în care se socotesc în genere și anii celui de-al doilea război mondial. Perioada aceasta (1918-1944) a rămas multă vreme un domeniu aproape ignorat de istoria literară nouă, cu excepția unor creații ca cea a lui Mihail Sadoveanu, al cărei caracter monumental și consecvență realistă erau evidente.

Treptat, studiile lui Ov. S. Crohmălniceanu despre Rebreanu și Topârceanu, cel al lui V. Mândra despre teatrul lui Mihail Sebastian, diverse reeditări și articole despre opera lui Tudor Arghezi, Camil Petrescu, G. Bacovia etc. au adus primele investigații în această «terra incognita». Raportat la complexitatea obiectului, e încă puțin – și în ce privește numărul autorilor retipăriți și analizați din care lipsește încă o foarte lungă listă de nume și în ce privește consistența și amploarea studiilor. Deși despre poemul *1907* au apărut mai multe cronici pătrunzătoare, poezia lui Arghezi își așteaptă încă studiul pe care îl pretinde însemnătatea, complexitatea și structura ei contradictorie. Totuși în ultimii ani și retipărirea și discutarea scriitorilor dintre cele două războaie au început a se realiza în ritm accelerat –, ei ocupă un loc din ce în ce mai masiv în planurile editurilor și revistelor.

Întârzierea se datorește aspectului și mai deconcertant pentru viziunea în alb-negru pe care-l oferă perioada respectivă. Literatura dintre cele două războaie nu e doar mai bogată cantitativ și mai diversă decât cea anterioară, ci și mult mai contradictorie, mai inegală.

În această perioadă continuă și se intensifică un fenomen care începuse să se facă simțit încă din primii ani ai secolului nostru. În condițiile istorice noi, odată cu pătrunderea țării noastre în orbita imperialismului, odată cu importul din ce în ce mai intens de formule artistice decadente și apoi cu teoretizarea acestui import – teoria sincronismului și a imitației formulate de Lovinescu – realismul critic încetează de a fi un curent literar continuu. Aspectele realiste se învecinează în opera câte unui scriitor cu altele opuse. În

proză, subiectivismul în concepție și construcție duce la tendința de dezagregare a epicului. Au devenit atunci din ce în ce mai rare construcțiile epice masive, de tipul celor pe care cu mari deosebiri de personalitate artistică le-au creat Sadoveanu și Rebreanu. În poezie, dacă dadaismul și alte formule efemere care au circulat îndată după război au lăsat puține urme, influența ermetismului a acționat mai larg și mai vătămător, subjugând opera unui talent deosebit ca Ion Barbu și făcând pe mulți dintre poeții noștri de astăzi să treacă printr-o fază ermetică. În teatru, alături de înrâuriri subiectiviste și expresioniste, găsim urmele teatrului comercial foarte răspândit, al piesei boulevardiere.

Înrâuririle acestea există, pătrund pretutindeni, complică evoluțiile, dau un caracter contradictoriu și complicat ansamblului creațiilor sau operelor izolate. Ele fac posibil ca Rebreanu să treacă de la *Ion* și *Pădurea spânzuraților* la *Ciuleandra*, să atingă apogeul cu *Răscoala* și să coboare apoi până la *Gorila* și la *Amândoi*. Ele fac posibile îmbinările de protest și de izolare intelectualistă în unele pagini din Camil Petrescu ori paseismul și aristocratismul artificial din romanul lui Matei Caragiale *Craii de Curtea Veche*.

Ar fi absurd și ar însemna să prelungim o atitudine dogmatică, să ignorăm sau să minimalizăm literatura epocii, dacă am socoti că trăsăturile contradictorii acoperă bogăția acestei literaturi. Ele îngreunează însă aplicările de schemă prestabilite. Situația se complică și prin faptul că înseși mișcările, curentele și revistele sunt mai toate contradictorii. În afară de revistele legale ale partidului și cele influențate de partid, repede interzise, dar succedându-se cu o regularitate care a asigurat continuitatea apelului pentru o tematică a vieții și luptei sociale, celelalte reviste constituie centre variabile de raliere. La unele dintre aceste reviste se pot stabili caractere dominante. *Viața Românească* a avut o acțiune progresistă, *Gândirea*, expresia celei mai întunecate împerecheri între naționalismul șovin și misticismul ortodox, a fost pepiniera literară a fascismului. Dar în genere, în cadrul revistelor, în afară de colaboratorii permanenți, de exponenții lor oficiali, se perindă scriitori, care trec de la una la alta.

Același caracter contradictoriu se poate observa în formarea și structura interioară a curentelor. Cele două fețe ale simbolismului, cea a gratuității formaliste și cea a protestului tragic, se conturează în mai izbitoare opoziții la Minulescu și la Bacovia. Suprarealismul, formă de maximă dezagregare a expresiei, în care covârșește iraționalul în varianta lui psihanalitică, apare pentru mulți dintre partizanii lui ca un iluzoriu protest antiburghez. În grupul revistei suprarealiste *Unu* intră câțiva dintre viitorii maeștri ai realismului în literatură (Geo Bogza) sau în plastică (J. Perahim). În această diversitate de situații se pot distinge perioade în care influența luptei populare și a unor mari evenimente sociale se repercutează mai larg, se resimte în tematica și

atitudinea scriitorilor. Primii ani de după război și de după Revoluția Socialistă din Octombrie se caracterizează printr-o fierbere, o frământare generalizată. Problematika socială își croiește loc mai adesea în literatura pe care din unghiuri deosebite, dar cuprinzând aceeași condamnare a războiului, o scriu atunci Sadoveanu și Rebreanu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu. După confuziile accentuate pe care le aduc cu ei anii de stabilizare relativă a capitalismului, marea criză din 1929-1933 și înțepirea luptei muncitorești din acești ani are drept ecou în literatură paginile de cel mai vehement denunț pe care le cunoaște epoca. Sunt anii în care apar *Răscoala* lui Rebreanu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și *Patul lui Procust* de Camil Petrescu, *Comoara regelui Dromichet* și *Aurul negru* de Cezar Petrescu.

Sintezele și periodizările sunt posibile, dar mai puțin decât oricare alta se pretează perioada la trieri simpliste. Există câteva cazuri de evoluție rectilinie. Ca dimensiuni foarte diferite, Sadoveanu și Topârceanu își păstrează continuitatea realismului. Participarea la lupta proletariatului asigură – în genere – același caracter rectiliniu, o dată cu un număr de trăsături noi, creației lui Alexandru Toma, Mihai Beniuc, Dumitru Corbea în poezie, ori a lui Alexandru Sahia în proză. Dar eroarea făcută în trecut cu privire la literatura dintre cele două războaie a fost tocmai că s-au reținut numai câteva nume de scriitori, a căror evoluție nu pune probleme. O perioadă atât de diversă bogată nu poate fi redusă numai la câteva nume, cât de importante ar fi ele. De curând au început a fi puse în discuție multe altele și este cert că enumerările făcute nu epuizează numărul scriitorilor care merită și retipărirea și discuția. Fiecare cere însă o analiză a condițiilor și traiectoriei particulare, o apreciere efectiv critică a ceea ce ne-a lăsat prețios.

Dacă exceptăm paginile de critică scrise în tinerețe – mai ales în *Evenimentul literar* și apoi la *Viața Românească* – Constantin Stere și-a început foarte târziu cariera scriitoricească. Cele opt volume din romanul neterminat *În preajma revoluției* au rămas pe nedrept ignorate. Deși din multe puncte de vedere, cartea păstrează perspectiva narodnicului de la 1880, copilăria lui Vania Răutu și participarea lui la mișcarea ilegală a narodnicilor sunt înfățișate în pagini care nu pot și nu trebuie să rămână uitate. Dar ideologia poporanistă se face simțită din primul volum și impune rezerve critice. Cu atât mai mult, în ultimele, prezentând situația politico-socială din România anilor 1890-1910, romanul capătă accente de pledoarie și de pamflet.

Rezerve critice cere și activitatea lui Panait Istrati la care notele ideologice lumpenproletare au ajuns la un moment dat să anarhizeze protestul, l-au împins spre antisovietism, și apoi, prin trista logică a capitulărilor l-au dus în ultimii ani în brațele fascismului. Aceste fapte nu pot fi nici omise, nici învăluite. Și nici nu se poate ignora ceea ce în operă prevestește, chiar embrionar, prăbușirile ulterioare. Paginile pe care cu puțin obișnuită artă de

povestitor Panait Istrati le-a consacrat unor personaje umile și demne își justifică însă marea popularitate pe care au dobândit-o în toată lumea. Scriind mai mult în limba franceză, Panait Istrati aparține literaturii noastre prin lumea care re trăiește în scrisul lui și prin spiritul în care o face, trezind umbrele haiducilor și ale răzvrătiților. *Kira Kiralina*, care a stârnit entuziasmul lui Romain Rolland, amintirile *Trecut și viitor*, *Nerantsula*, povestea dragostei înfrânte de mizerie, sunt numai câteva din volumele care se cuvinte să fie analizate critic și puse la îndemâna cititorilor.

Sunt doar două exemple, din multe posibile.

Dar nu numai de diversitatea drumurilor trebuie să țină seamă cercetarea acestei perioade, ci și diversitatea la fel de mare a tematicii și procedeeleor. În această perioadă de amestecuri și de căutări, unele fertile, altele sterpe, folosirea unor ficțiuni istorice, căutarea de mișcări și opere chimic pure, integral realiste sau antirealiste nu poate decât să ducă cercetarea spre fundături. Chiar sub temele și problematica religioasă se ciocnesc atitudini, poziții ideologice opuse. La Gala Galaction printre temele și conflictele etico-religioase străbat preocupări de dreptate socială, corespunzând unui înalt ideal etic. De aceea Galaction a putut scrie în 1919 generosul său apel la *O lume nouă*. Într-o mare parte din poeziile cu problematică religioasă ale lui Arghezi, în special cele din *Cuvinte potrivite*, suflă duhul răzvrătirii, ele sunt străbătute de setea cunoașterii. Pe de altă parte, în producțiile gândiriste, în poemele cu îngeri ale lui Nichifor Crainic și ale ciracilor lui, religiozitatea devine neliniște și supunere mistică, respingere violentă a raționalului. Cercetarea critică a operei lui Lucian Blaga va avea să explice înrăurirea nefastă a misticismului asupra creației sale. Deși cuprinde admirabile cântece ale vieții, ca, de pildă, *Pan*, opera unui poet cu superioare mijloace artistice ca Lucian Blaga e întunecată, pătrunsă în substanța ei de misticismul gândirist.

În aceste cazuri ca și într-altele, cercetarea literaturii dintre cele două războaie e fructuoasă în măsura în care ține seama de concretul faptelor de literatură și nu încearcă să le reducă la scheme prestabilite.

Simplificarea faptelor care servesc unei scheme apriorice merge de obicei împreună cu ignorarea sau neglijarea altor categorii de fapte, care prin complexitatea lor contrazic asemenea scheme. Să amintim doar două probleme care, din această cauză, au fost insuficient tratate în ultimii ani: cea a curențelor și a influențelor.

Curențele sunt realități istorice cu structură și evoluție complicată. Un program estetic și un mod comun de a acționa în viața literară, gruparea în jurul acelorași reviste ascunde adesea opoziții de concepție, concretizate și în unele deosebiri stilistice. S-a pomenit adesea de tendințele opuse care s-au înfruntat în cadrul romantismului și al simbolismului. Complicația problemei crește în cazul literaturii noastre datorită unor condiții specifice de dezvoltare. Apărută mai târziu, literatura noastră scrisă n-a cunoscut un clasicism bine

determinat, ci doar trăsături și specii literare clasice care au coexistat cu cele romantice.

S-au folosit uneori ficțiuni istorice, vorbindu-se de un curent realist în genere – care nu corespunde realismului critic, realitate istorică indiscutabilă – și de un curent general antirealist. Asemenea abstracții n-au putut decât ține în loc explicația marxistă căci antagonismul fundamental dintre realism și antirealism a avut concretizări istorice diverse în diferitele curente. De la ele trebuie pornit pentru a le cerceta fondul ideologic. Asemenea preocupări au apărut târziu și sunt încă răzlețe. Dacă studiul operei lui Bacovia sau Ibrăileanu au prilejuit dezbateri în care, adesea, indirect, dar cu rezultate fertile, s-a analizat dezvoltarea simbolismului și a poporanismului, lipsesc pagini serioase cu privire la semănătorism, care a avut o înrăurire prelungită și nefastă în literatura noastră. Lipsește o cercetare istorică a modului cum tendințele «realismului poporal», promovate de Slavici la *Tribuna*, reluate apoi în *Vatra* lui Slavici, Caragiale și Coșbuc, au fost deformate șovin și idilizator de semănătorism.

S. Radian remarcă în nr. 10 al revistei *Lupta de clasă* fenomenul bizar pe care-l denumea «scriitori fără curente și curente fără scriitori». Este într-adevăr izbitoare tendința unor prefețe și studii de a feri pe scriitorii studiați de orice contact cu curente la care au participat în primele rânduri. Formula uzuală este «depășirea curentului». Să nu exagerăm însă în sens contrar. În cazul marilor scriitori, «depășirea» curentelor e un fapt istoric ușor de scos în evidență. Cadrul rigid al unui curent se dovedește adesea prea strâmt pentru o creație de anvergură. N-am înțelege mare lucru din opera eminesciană dacă am reduce-o la cadrul celui de al doilea val romantic, căruia indiscutabil îi aparține, dar pe care tot atât de indiscutabil îl depășește. Ar fi o eroare asemănătoare să explicăm opera lui Sadoveanu prin poporanism, așa cum în măsură destul de mare o putem face pentru cea a lui Spiridon Popescu. Se cunosc cazurile scriitorilor ca Flaubert, aflați între curente deosebite între care alternează. Toate acestea sunt evidente, dar realitatea depășirii curentelor nu justifică utilizarea ei ca formulă care să aburească faptele. Scriitorii mari nu sunt impermeabili la curente la care au participat. Felul cum aceste urme au stânjenit opera sau au fost transformate, asimilate, cere însă analiză serioasă, la obiect.

Influențele sunt o altă categorie de probleme de care istoria literaturii s-a ocupat încă nemulțumitor. Vechea istorie literară făcea din influențe o cheie universală. Comparativismul reducea operele mari și mici la o infinitate de surse și ajungea implicit să le conteste originalitatea. Pe de altă parte, el concepe influențele idealist, ca o contagiune spirituală, prin care operele și ideile străine influențează indiferent de terenul pe care-l găsesc. Teoria imitației pe care Lovinescu a împrumutat-o de la Taine pentru a explica dezvoltarea civilizației la noi, e un exemplu caracteristic.

Excesele și sensul idealist în care conceptul de influență a fost manipulat nu poate justifica însă ignorarea faptelor. Prezentarea literaturii

noastre ca o anexă a celei franceze era tendențioasă și nedreaptă. Dar ignorarea influenței franceze mai ales în prima jumătate a secolului trecut e o profundă eroare. Absența acestei probleme rămâne una dintre deficiențele serioase ale unor manuale de valoare recunoscută, ca cele de istoria literaturii române, apărute anii trecuți.

Pe lângă cele realizate până acum, în aceeași măsură, se simte nevoia unor cercetări mai aprofundate asupra influenței ruse în diverse perioade istorice. Influența germană ar trebui de asemenea mai atent studiată, așa cum a acționat în sensuri deosebite în cadrul școlii ardelene sau al junimismului.

În raportul dialectic dintre influență și originalitate nu e admisibil să lăsăm la o parte sau să minimalizăm nici unul dintre termeni. Pentru vechea istoriografie literară ideea de influență a mascat adesea pe cea de originalitate. Pomind de la caracterul selectiv al influențelor, cercetarea științifică poate arăta cum se îmbină cele două aspecte, cum anumite condiții locale și istorice aleg transformă influențele. Existența caracterului selectiv a fost doar menționată. E timpul ca ea să se bazeze pe cercetări de specialitate, referitoare atât la perioade și la curente privite în ansamblul lor, cât și la creația individuală a unora dintre scriitori.

Un singur exemplu pentru a arăta perspectivele unui atare studiu al influențelor. Printre numeroasele lucrări din trecut care au urmărit sursele străine în literatura noastră, cea a lui Ch. Drouhet, *Vasile Alecsandri și scriitorii francezi*, are meritul seriozității. Eliminând unele excese comparativiste, unele aprecieri între texte cu totul diferite, faptele aduse de Drouhet sunt incontestabile, mai ales cele referitoare la teatru. După cum singur ne-a arătat în prefața ediției din 1875, Alecsandri a avut în fața lui sarcina de a făuri un repertoriu pentru un public încă neformat, care trebuia educat progresiv. Pentru a atrage acest public, scriitorul a fost nevoit să recurgă la specii teatrale mai simple – farsa, vodevilul, cântecul comic –, la procedee comice cu efect direct, buf. Aceste mijloace de atracție Alecsandri n-a pregetat să le împrumute de la felurite lucrări teatrale franceze pe care Drouhet le identifică în lucrarea lui.

Dar Drouhet s-a mărginit să menționeze în câteva fraze contribuția originală a scriitorului pentru că ea nu intra în cadrul preocupărilor sale comparatiste. Contribuția originală nu are aceeași greutate în toate localizările. Unele se țin prea aproape de textul francez, ceea ce duce la nepotriviri. Dar asemenea cazuri sunt rare la Alecsandri. Izbitoare la el este tocmai capacitatea de a crea tipuri autohtone, care răspund situației și preocupărilor din România acelor vremi. Situațiile comice, quiproquo-urile pot fi împrumutate de la autorii francezi de vodeviluri. Dar puterea de observație satirică a lui Alecsandri plăsmuiește personaje și o atmosferă a cărei autenticitate publicul vremii a recunoscut-o de la primele reprezentații. Despre originalitatea Chiriței, despre adevărul tipului a existat de la început un consens unanim. Dar

alături de Chirița, fără îndoială cel mai caracterizat personaj din teatrul lui Alecsandri, se perindă prin comedii nenumărate figuri ale vremii. Lunătescu, boierul terorizat de spectrul revoluției (*Iașii în carnaval*) îl prevestește pe Sandu Napoila, după cum Gahița Rosmarinovici (*Iorgu de la Sadagura*) e o primă formă, mai schițată, a Chiriței.

Caracterul selectiv și originalitatea teatrului lui Alecsandri și în general ale operelor împrumutate se pot urmări confruntând alegerea unui model cu condițiile social-politice și cu moravurile românești; pe de altă parte autenticitatea unui tip e confirmată și de reapariția lui în stadii istorice deosebite, la diferiți scriitori ai noștri. Astfel, franțuzirea și pretențiile de rafinare care întovărășesc parvenitismul burgheziei sunt un fenomen care începe a fi consemnat în literatură încă din deceniul al 4-lea. Rosmarinovici și Chirița se încadrează într-o serie de personaje care cuprind *Franțuzitele* lui Facca, *O bună educație* a lui C. Bălăcescu și *Îngâmfata plăpumăreasă* a lui Costache Caragiali, *Muza de la Burdujeni* a lui Costache Negruzzi și se continuă cu Hasdeu (*Ortonerozia*) și cu comedii ale lui I. L. Caragiale. Ca și confruntarea cu faptele istorice, dezvoltarea tipurilor literare înrudite confirmă dublul aspect al raportului dintre influență și originalitate.

*

Nu se poate înălța o barieră între o categorie de erori și alta. La prima vedere s-ar părea că există deosebiri esențiale între dogmatismul îngust, care supune pe clasici unui examen sever și îi judecă după criteriile cu care judecă și operele contemporane, și spiritul «larg» care acceptă totul fără discriminare. În realitate, atitudinea necritică se bazează adesea tot pe viziunea în alb-negru și pe ajustarea faptelor. Ea acoperă contradicțiile și improvizează scriitori realiști și progresiști.

Dar ar fi, de asemenea, eronat să vedem în recrudescența înrâurilor idealiste, ce se face simțită în ultima vreme, doar o reacție iritată în fața dogmatismului. Asemenea manifestări, ce se ivesc în cursuri universitare, în conferințe sau dezbateri publice, în articole, dovedesc persistența ideologiei burgheze care până acum doisprezece ani a fost dominantă.

În cercetarea istorico-literară, cea mai flagrantă formă a influenței burgheze este conceperea dezvoltării literare ca un torent unic.

Caracterul critic al valorificării marxiste este o consecință necesară a concepției despre artă ca reflectare a condițiilor vieții materiale a societății și deci despre tendențiozitatea artei.

Istoria literară marxistă valorifică deci selectiv operele trecutului, după rolul ce l-au jucat în lupta dintre cele două culturi antagonice cuprinse în orice cultură națională. Atitudinea neselectivă, îmbrățișarea în ansamblu a oricărei creații literare din trecut, ideea torentului unic sunt resturi conștiente sau nu ale estetismului, pentru care orice scriere e viabilă în măsura încheșării ei formale.

Ideea torentului unic, acceptarea în bloc a literaturii trecute n-au prea fost teoretizate în scris în ultimii ani. Ea s-a ivit mai mult în unele atitudini, în felul de a concepe foarte formal actul aprecierii. Valorificarea devine astfel un fel de formalitate. Așa cum se eliberează actele de stare civilă – ba chiar mai repede – se eliberează cu multă bunăvoință un certificat de progresism, recte de realism. În unele dezbateri s-au sugerat reconsiderări care să transforme în progresiști pe Titu Maiorescu sau Iacob Negruzzi, pe Eugen Lovinescu sau pe diverși semănătoriști de cea mai pură esență.

De ce prestigiu științific se pot bucura asemenea încercări de a înlocui analiza istorico-literară cu un aparat automat de aprecieri elogioase? Este însă clar că aprecierea în ansamblu negativă dată unei opere nu face inutilă discuția ei. Tocmai dimpotrivă. Astfel de aprecieri nu pot rezulta decât din discuții serioase, pornind de la discuții concrete. E inadmisibilă respingerea unui scriitor sau a unei cărți prin simpla etichetare printr-un verdict dogmatic. Sunt de mult necesare analize critice ale activității Junimii sau impresionismului făcute cu seriozitate. Articole ca cele publicate anul trecut de N. Tertulian în *Viața Românească* sunt un bun început care se cere dus mai departe.

Pe de altă parte, dominanta negativă pe care o analizează o desprinde dintr-o operă nu poate însemna negarea unor evidente laturi prețioase ale ei și nici contestarea simplistă a talentului. Dar nici valorile parțiale nu pot schimba o trăsătură de ansamblu. Părerile despre limbă ale lui Titu Maiorescu au fost fără îndoială juste. După cum utilă s-a dovedit acțiunea lui de respingere a pseudoliteraturii și de stimulare a gustului. Dar ansamblul activității lui critice și estetice, dominat de estetism, reprezintă prin înrăurirea puternică pe care a avut-o, cea mai dăunătoare manifestare a idealismului, cel mai înverșunat atac împotriva artei și esteticii democratice, tendențioase, a 48-ului. De asemenea, pentru dezvoltarea creației lui Rebreanu sau a Hortensiei Papadat-Bengescu influența lui Lovinescu a fost favorabilă. Faptul nu schimbă orientarea generală retrogradă pe care impresionismul și autonomia esteticului pe care o preconiza le-au avut în perioada respectivă. După cum talentul și virtuozitatea verbală a lui Minulescu nu pot acoperi formalismul și evazionismul ce-i domină opera.

Una din consecințele adoptării teoriei torentului unic este o nouă răsturnare a ierarhiei obiective a valorilor. Dacă mai înainte sociologismul încerca – deosebind conținutul tematico-ideologic de realizarea artistică – să prezinte drept mari clasici scriitori de a doua mână, partizanii torentului unic fac să se șteargă diferențele dintre aceiași mari clasici și unii mărunți semănătoriști sau junimiști, deveniți cu toții realiști. Din nou cele două tendințe în aparență opuse se întâlnesc și se eschivează.

Atitudinea necritică iese la iveală nu numai în tendința de a transforma în progresiști pe toți scriitorii trecutului, ci și în valoarea jenată a contradicțiilor cuprinse în creația unui anumit scriitor. Formulele de tipul «deși

cu unele lipsuri, totuși...» s-au înmulțit în studiile apărute în ultimii ani și și-au făcut loc în manuale. Într-o variantă a acestui procedeu sunt discutate contradicțiile operei lui Delavrancea în studiul introductiv al lui Aurel Martin. Dacă vechile ediții din Alecsandri l-au supus uneori unei adevărate anchete de cadre, prefata lui N.I. Popa la volumul de poezii *Clasicii români* menționează doar în trecere problema contradicțiilor. Tonul apologetic se resimte și în prefata lui Mișu Dragomir la ediția Ranetti. Descoperind un nume uitat – lucru meritoriu –, Mișu Dragomir nu numai că amplifică dimensiunile artistice ale scriitorului, dar trece peste manifestările lui șovine și-l transformă într-un progresist fără prihană. Tendința apologetică s-a făcut destul de puternic simțită în discuțiile desfășurate în ultimii ani cu privire la Ibrăileanu sau Bacovia. Este îndoielnic că poate ajuta la înțelegerea operei lui Bacovia, atât de importantă pentru dezvoltarea poeziei noastre, succesiunea de ditrambe din care e alcătuit articolul lui George Munteanu – *Bacovia – un clasic al poeziei românești* (Steaua, nr. 10/ 1956), care din influența simbolistă asupra poetului reține numai pe cea roditoare și o respinge pe cealaltă printr-o formulă rapidă și echivocă. «Nimic – sau prea puțin – din toate acestea îl caracterizează pe Bacovia...» În același spirit este conceput și studiul lui A. E. Baconsky, scris, de altfel, cu o fină pătrundere analitică.

Problema nu are aceeași pondere în fiecare caz, ci se pune deosebit după situațiile concrete. Perioada în care Coșbuc s-a lăsat atras de revista *Albina* și de cercurile filomonarhice și-a lăsat urmele în cele două volume de proză din 1899 (*Povestea unei coroane de oțel, Războiul nostru pentru neatârnare*) și într-un număr de poezii. Faptele există și ele nu trebuie ascunse, nici îndulcite. Dar ponderea pe care o au în ansamblul operei este redusă. O considerare mai fugară a creației lui Coșbuc le poate trece cu vederea, fără pericol de deformare. Ceea ce nu e posibil în cazul lui Eminescu, la care influențele idealiste au pătruns mai intim, și contradicțiile sunt esențiale. Să le analizezi cu seriozitate nu e nici sacrilegiu, nici minimalizarea creației prodigioase a lui Eminescu.

Înlocuirea explicării prin descriere ține tot de folosirea imperfectă a analizei marxiste.

Istoria literară are caracter de știință aplicată. Aplică asupra domeniului ei specific principiile materialismului dialectic și ale esteticii științifice, oferindu-le în același timp un material concret de generalizare, de inducție. Ca și în alte științe sociale, complexitatea factorilor face ca raporturile pe care le stabilește istoria literară să fie calitative, să nu poată ajunge la precizia cantitativă, exprimată matematic, ca în fizică, de exemplu. Dar istoria literară este totuși *știință*, explică și generalizează. Adunarea faptelor, descrierea lor, analiza operelor sunt momente indispensabile – și progresele în seriozitatea și finețea cu care se înfăptuiesc aceste operații au o enormă importanță; trebuie consemnate progrese în erudiție de care dau dovadă o serie de lucrări din ultima vreme, ca acelea ale lui Ion Manole, C. Ciopraga ș.a. –, dar sunt

momente preliminare. Istoria literară nu se poate mărgini la ele, după cum economia politică nu se poate reduce la culegerea de date statistice.

Unii cercetători s-au întors la exclusivă descriere a operei, pigmentată uneori cu simulacre de explicare.

Romanele lui Duiliu Zamfirescu pun istoriei literare o problemă greu de dezlegat pentru că în ele se învecinează note realiste cu idealizarea boierimii patriarhale. Prefațând ediția de curând apărută din *Viața la țară și Tănase Scatiu*, G. C. Nicolescu a rezolvat problema enumerând aspectele realiste și pe cele idealizatoare, fără a încerca să explice îmbinarea lor paradoxală, fără a cuprinde într-o imagine unitară evoluția scriitorului. Deși nu lămurește deplin problema, studiul cu același obiect al Georgetei Horodincă reprezintă un progres în explicarea ei.

Caracterul descriptiv la care s-au mărginit și multe dintre articolele scrise la comemorarea lui Macedonski, și altele care se ocupau de scriitori cu mai puține contradicții duc la mărunțirea, la fărâmițarea cercetării. Neexplicând factorii de formare și evoluția specifică, ea nu mai e în stare să cuprindă ansamblul personalității, concepția despre lume a artistului, raporturile dintre concepție și stil. Descrise enumerativ și nu analizate în felul cum se determină și se subordonează, aspectele rămân izolate. Caracterul descriptiv domină și în cele două studii ale acad. G. Călinescu apărute în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor* cu privire la Alexandrescu și Filimon, trecute modest la rubrica *Material documentar* – de fapt două concentrate monografii realizate cu o mare rigoare a informației. Prefața lui I. Negoescu la *Opere alese* de Emil Gârleanu e un exemplu, între altele. După câteva date biografice, ea enumeră pe rând tematica nuvelor, inventariind categoriile sociale abordate, se ocupă de peisajul în proza lui Gârleanu, de basmele lui și încheie cu câteva considerații puțin specifice asupra limbii scriitorului.

În istoria literară mai mult decât în istorie în genere, dat fiind intervenția laturilor specifice arte, explicația trebuie să țină seamă de interacțiunea elementelor multiple ale suprastructurii. «dezvoltarea politică, juridică, filozofică, religioasă, literară, artistică etc. – scria Engels în 1894 lui Hans Starkenburg⁴ – e bazată pe dezvoltarea economică. Dar toate se influențează reciproc, influențând și baza economică. Chestiunea nu este că situația economică ar fi *singura cauză activă*, pe când toate celelalte nu exercită decât o acțiune pasivă, ci e vorba de o interacțiune pe baza necesității economice, care se impune totdeauna *în ultimă instanță*». În altă scrisoare, din 1890, către J. Bloch, Engels precizase că «diferitele elemente ale suprastructurii... își exercită de asemenea înrâurirea asupra desfășurării luptelor istorice și determină în multe cazuri, în special, *forma lor*»⁵.

---

⁴ K. Marx și F. Engels, *Despre artă și literatură*, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 9-10

⁵ Op. cit., pag. 9

Arătând că relațiile economice «sunt totuși, în ultimă instanță, hotărâtoare și constituie firul roșu care trece prin întreaga dezvoltare, singurul care duce la înțelegerea ei» (a dezvoltării – N.N.), marxismul subliniază complexitatea fenomenelor, multiplicitatea factorilor și interacțiunilor. Explicația urmărește să sesizeze efectiv relațiile de determinare. Nu vom putea înțelege greutatea specifică neobișnuit de mare pe care tematica vieții țărănești, condițiile mizere de viață și lupta țăranimii o au în literatura noastră, dacă n-o vom raporta la prelungitele relații semif feudale. Dar la forma concretă pe care această preocupare de un veac o ia la diferiți scriitori și în diferitele opere, la infinitatea de nuanțe și de unghiuri, contribuie ceilalți factori, interacțiunile de care vorbește Engels. Istoricului literar îi revine să analizeze acești factori, să-i analizeze după ponderea pe care o au efectiv. Îi revine deci clarificarea lor, pentru ca fără simplism să se desprindă liniile directoare, și analiza să nu se transforme într-un vâlmășag de relații diverse. E o sarcină grea, care cere și informație, și înțelegere științifică a fenomenelor istorico-sociale. Mai cere și măiestrie critică. Fără îndoială, mărginirea la «descrierea operei» se arată mai comodă. Dar explicația bazată pe o temelie solidă de fapte și ajutată de siguranța aprecierii încunună activitatea istoricului literar.

*

Problemele periodizării sunt strâns legate de cele ale explicației. Periodizarea concepută științific nu grupează fenomenele după iradiația marilor personalități ori după înrudiri mai mult sau mai puțin arbitrare, ci se străduiește să aplice un principiu explicativ, căutând criteriile de separare a perioadelor în factorii principali ai dezvoltării. Erorile de tip sociologic au dus și la periodizări simpliste, dezmințite de fapte. Tezele provizorii de istoria literaturii române stabileau perioade ca *Literatura boierimii în descompunere*. *Literatura în epoca începutului ascensiunii burgheziei române, epoca de destrămare a boierimii și de afirmare a burgheziei ascendente dintre 1830-1840*. Efortul de a vâri faptele în schema sociologistă făcea ca Enăchiță Văcărescu să fie trecut la literatura boierimii în descompunere, și admirabilul său testament literar să devină o manifestare «vizibilă în nota naționalistă, patriotic-burgheză».

Manualele din 1953-1954 au urmărit să evite asemenea vulgarizări și au adoptat soluția unei diviziuni cronologice, pe secole și decenii. Împărțirea nu era făcută mecanic și diviziunile se multiplicau în perioade de activitate creatoare mai intensă. Soluția s-a dovedit utilă, pentru că apariția manualelor n-a fost condiționată de rezolvarea problemei grele a periodizării. Totuși, fapt este că problema a fost evitată și nu soluționată.

Nu avem de gând să improvizăm o periodizare care ar trebui să fie rezultatul unui efort colectiv al specialiștilor în diverse epoci – literatură

veche, modernă, contemporană – și să fie precedată de câteva studii parțiale mai serioase. Dar o astfel de periodizare urmează să țină seamă și de factorii care determină evoluția artei, și de caracterul specific al acestei evoluții. Istoria literaturii nu poate fi concepută ruptă de istorie în genere. În literatură se răsfrânge fiecare mare cotitură din transformarea socială. Dar nu trebuie omis faptul că ideologicul, conștiința socială, nu urmează automat transformările bazei, că ea evoluează mai lent, rămânând în urmă față de bază. Pe de altă parte, după cum a arătat Engels, interacțiunile în cadrul suprastructurii dau forma concretă a dezvoltării, căreia factorul economic, până la urmă hotărâtor, îi determină direcția generală.

O periodizare concepută științific trebuie să țină seama de aceasta. De aceea e firesc ca o astfel de periodizare să cuprindă diviziuni mai largi care să corespundă perioadelor generale ale istorie poporului. Periodizarea trebuie să țină seamă de perioadele de tranziție. Faptele istorice-literare arată că aceste diviziuni sunt separate între ele prin perioade în care ideile, temele și limbajul literar mai vechi coexistă cu cel nou, în formație. Revenind la exemplul anterior, după revoluția din 1848, alături de reprezentanții literari ai compromisului burgheziei cu boierimea, de felul inițiatorilor Junimii, continuă să scrie reprezentanți ai 48-ului care fără a sesiza schimbările survenite apără idealurile patruzecișioptiste în spiritul și cu mijloacele mai vechi. Pe de altă parte, față de trădarea idealurilor, față de transformarea foștilor revoluționari burghezi în parveniți, față de meschinizarea vieții la forma specifică pe care Gherea a numit-o «deceptionism», de fapt, al doilea val al romantismului la noi.

Intervenția diferitelor interacțiuni suprastructurale care complică fenomenul și îi dă forma specifică trebuie să fie și ea ținută în seamă de periodizare. De aceea, în cadrul perioadelor istorice mai lungi, e cazul să se considere formele specifice pe care le ia dezvoltarea literaturii, ciocnirea între curenți și școli. Așa-numita perioadă a literaturii dintre cele două războaie are caractere precise ce se regăsesc în istoria propriu-zisă ca și în istoria literară. Ele se datoresc unui stadiu nou al luptei proletariatului, după revoluția socialistă și după întemeierea partidului de tip nou. În cadrul perioadei, însă, trebuie ținut seamă de succesiunea curenților și de ciocnirile între ele, cu toată întrepătrunderea de care am vorbit, care traduc lupta ideologică în limbajul specific al literaturii.

*

Curățirea cercetării marxiste în istoria literară de închistările dogmatice, aplicarea ei cu soliditatea și finețea inerentă materialismului dialectic îi largesc nemăsurat perspectivele. Fiind în esență științific, materialismul dialectic n-a fixat niciodată – nici în estetică, nici în istoria literară – stadii considerate imuabile, ci a oferit cercetării mijlocul de a progresa. E un proces în care

instrumentele se acut, se adaptează progresiv la complexitatea obiectului. Practica a verificat pe deplin superioritatea acestui instrument chiar când el mai era stânjenit de erori. O confirmă tot ceea ce au adus în anii din urmă atâtea studii, articole, volume, scoaterea din uitare a texte prețioase și a fapte semnificative, răspândirea enormă și progresivă a literaturii clasice. Cu atât mai mult o va verifica în viitor. Problemele ridicate și atâtea altele care se ivesc arată cât de necesară e o discuție din ce în ce mai largă. Cu cât progresează cercetarea, cu atât i se lărgeste orizontul. Se întrevede un vast câmp de probleme și cercetări consacrate unor creații, unor perioade, curente, dezvoltării unei specii sau examinării câte unui aspect anumit. Fără a îngrădi cercetările, este firesc ca ele să respecte ierarhia obiectivă a valorilor, să se grupeze mai ales în jurul figurilor principale ale literaturii noastre, să nu lase goluri sensibile pentru a se opri asupra unor scriitori și probleme de interes secundar. Asemenea cercetări sprijinite pe o documentare riguroasă trebuie făcute în spiritul adevărat al marxism-leninismului. Acesta reprezintă pentru istoria literară calea unică spre studiul științific. Astfel de cercetări vor permite sintezele mai vaste, alcătuirea tratatului de istoria literaturii, a cărui nevoie se simte.

Pentru aceste largi dezbateri condițiile sunt create, posibilitățile există. Se cuvine ca toți cei în măsură să aducă o contribuție utilă, să o facă, pentru ca ritmul în care progresează cercetarea istorico-literară să fie astfel accelerat.

***

George Munteanu, Asupra realismului socialist, Tribuna, anul I, nr. 8 din 31 martie, 9 din 7 aprilie și 10 din 14 aprilie 1957.

I

„E cât se poate de amuzant să urmărești ecourile, atitudinile, nădejtile deșuchiate pe care diferitele evenimente din țările socialiste le determină într-o anume presă occidentală. De câte ori li s-a părut onorabililor reprezentanți ai acestei presei că au descoperit *călcâiul lui Achile* și de câte ori s-au înșelat! Pentru că optica lor nu diferă esențial de a vrăbiei (dintr-un cunoscut proverb de pe la noi), care visează... știți ce.

Ca această vrăbie proverbială se comportă exponenții amintitei presei și față de discuțiile ce se duc în țările noastre asupra realismului socialist. Judecând după aspectele lăaturalnice ale fenomenului – momentele de scepticism ori negativism ce i-au caracterizat pe o seamă de participanți la discuție din Polonia, Cehoslovacia, R. D. Germană, – improvizații noștri preopinenți occidentali cred că pot vorbi de o «*criză*», de «*criza realismului socialist*», discuția în întregul ei părându-li-se o manifestare *ad-hoc*.

Să vedem, într-adevăr, în cadrul căror condiții și în ce termeni se poartă actualele discuții? Anulează ele cumva marile opere literare, de artă plastică,

muzicale, cinematografice, create de la Gorki și Maiakovski încoace sub egida realismului socialist? Și chiar dacă anumiți participanți la discuție ar intenționa aceasta, ar putea ei s-o facă? Tentativa e de domeniul donquijotismului și – în țările socialiste, sau chiar în Occident – niciun participant la discuție înzestrat cu ceea ce se cheamă inteligență și bună credință n-a fost ispitit de ea. *Mama* și *Poemul lui Octombrie*, *Pe Donul liniștit* și *Calvarul*, *Simfonia a X-a* de Șostakovici și filmele lui Eisenstein nu pot fi anulate prin niciun fel de discuție. De ele, ca și de alte creații incomparabile, apărute sub semnul realismului socialist, trebuie pur și simplu să iei act, ca de ceva *existent*, și să recunoști chiar că reprezintă un pas mai departe în dezvoltarea artistică a omenirii. Timpul și publicul le-au consacrat nu numai la noi, ci pe toate meridianele. Iată de ce, prin orientarea ce le-a fost imprimată de *majoritatea* participanților, discuțiile în curs nu pot face și nu fac abstracție de marele număr de opere viabile, create în mai toate genurile de literatură și artă, și în mai toate țările socialiste, sub egida realismului socialist. Dimpotrivă, ivindu-se, *după* o asemenea înflorire artistică, actualele dezbateri tind să devină un *bilanț real*, istoricește necesar, impus de viața însăși, a tot ce s-a înfăptuit, precum și o anticipare în legătură cu ceea ce e de așteptat să se înfăptuiască pe drumul realismului socialist. De aici și mulțimea de probleme reale, de interes acut – nu de teze improvizate pentru un raport festiv – ce se ivesc în cadrul acestor discuții. Mai precis vorbind, ele tind să se concentreze în jurul următoarelor întrebări: *corespund*, mai *corespund oare întru totul* indicațiile teoretice existente, cu sensul în care se orientează practica artistică și cu toate rezultatele valabile înregistrate în cadrul acesteia? Nu cumva indicațiile teoretice emise până acum trebuie *reexaminat* unele privințe, și mai ales dezvoltate substanțial, pentru a *corespunde pe deplin* cu progresele înregistrate practic de către scriitorii realist socialiști, compozitori, artiști plastici, etc., într-un răstimp de patruzeci de ani și mai bine?

Cu alte cuvinte, «criza» despre care aminteam e o gogoriță inventată de o anume presă occidentală; în realitate, e vorba numai de anumite *nepotriviri* între teorie și practica artistică, de o anumită *rămânere în urmă a activității teoretice*, semnalată încă mai demult de partidele clasei muncitoare, și pe care discuțiile în curs – ce nu au deloc un caracter de «campanie» – au început s-o înlătura și o vor înlătura desigur pe deplin.

E vorba de înlăturarea anumitor canoane dogmatice care tindeau, în perioada trecută, să înăbușe spiritul viu al realismului socialist, funcția sa de *călăuză în activitatea creatoare*. Și mai cu seamă e vorba de dezvoltarea esteticii realismului socialist, în lumina succeselor dobândite într-o întreagă perioadă istorică de scriitorii și artiștii din țările socialiste. Iar lucrul acesta e întru totul firesc și necesar, deoarece se știe că realismul socialist trebuie să dobândească și va dobândi o *nouă înfățișare* cu fiecare descoperire artistică de însemnătate capitală ivită în cadrul lui, precum și cu consecvența valorificare

critică a tot ce aduce valoros literatura contemporană din toată lumea; deoarece prin însăși natura sa, realismul socialist tinde să realizeze – și va realiza – *cea mai cuprinzătoare sinteză artistică* din câte au fost cunoscute până acum.

Nu e un secret pentru nimeni că – poate și ca consecință a perioadei în care a dominat cultul personalității – în domeniul esteticii, al teoriei literaturii, al muzicologiei, etc., s-a întâmplat să nu se ivească o autoritate – sau autorități – de talia marilor creatori ai operelor ce intră în patrimoniul *clasic* al realismului socialist. Nu avem încă un Gorki al teoriei literare, sau un Șostakovici al muzicologiei. Dacă în activitatea curentă a criticii și istoriei literare, a criticii de artă, etc., au fost înregistrate destule rezultate viabile în toate țările socialiste, – când cercetările s-au călăuzit fidel după principiile estetice elaborate de clasicii marxism-leninismului și s-au mișcat în limitele unui bun simț dictat de realități, – generalizările *la zi* din domeniul esteticii generale sau al teoriei diferitelor arte continuă să rămână în multe privințe o adevărată *terra incognita*. Pe de altă parte, la o cercetare mai atentă se vede că în domeniul teoretic – datorită dogmatismului, precum și lipsei de experiență – s-au acumulat destule erori sau teze discutabile: încât, din *călăuză* și *stimulatoare* a creației, activitatea de generalizare teoretică a fost transformată adeseori de către dogmatici, ori de către oameni pur și simplu incompetenți într-o *frână* ce periclită serios dezvoltarea literaturii și artelor, primitiviza gustul scriitorilor și oamenilor de artă din generațiile tinere (și nu numai al lor), le diminuea conștiința artistică, le îngusta orizontul investigațiilor.

Această situație s-a oglindit mai bine ca oriunde tocmai în felul cum a fost înțeleasă noțiunea de realism socialist; de unde – după cum aminteam mai sus – și discuțiile în curs din diferite țări socialiste, care nu vor promova desigur de pe o zi pe alta marile autorități așteptate în domeniul esteticii, dar pregătesc în oricât de mică măsură terenul pentru ivirea lor; îl pregătesc, pentru că – fără să aibă pretenția de a emite adevăruri infailibile (ceea ce pe vremuri se concretiza mai ales în căutarea de citate infailibile) – participanții învață să abordeze curajos și nuanțat problemele cele mai spinoase, eliberați fiind de fobia «de a nu greși». (Practic, actualele dezbateri duc la renașterea aceluși admirabil gen denumit modest *eseu*).

– Toate-s bune, mi-ar putea spune cineva, dar cum stăm noi propriu-zis cu aceste discuții? La care î s-ar putea răspunde că în presa noastră ele-s aproape sublime... Se pornește oarecum pieziș și pe departe la abordarea problemelor principale, ba printr-o controversă despre un nebuloz «spirit modern», ba prin combaterea voinicoasă a unui «modernism» (înțelege: «*decadentism*») pe care e greu de argumentat că s-a gândit cineva să-l promoveze, ba prin aprinse convorbiri nedestinate publicității și – ... în sfârșit! – prin două articole care, fiind publicate consecutiv în *Gazeta literară*, nr. 11 și 12 din martie 1957, reprezintă probabil un început de dezbatere organizată.

Judecând cel puțin după titluri (*Realismul socialist și unele întrebări ale vremii noastre*, *Discuții pentru un dicționar curent. Realism; realism*

socialist), s-ar părea că autorii – Andrei Băleanu și, respectiv, Dumitru Solomon – abordează pieptiș problemele controversate ale realismului socialist. Andrei Băleanu chiar declară, temerar, – după ce mai întâi observă că (printre aspiranții la titlul de estetician) «*există însă o codeală de a începe, teama de a nu greși*»: «*Nu poate avea loc o discuție dacă nu se pornește de la anumite lucruri discutabile. De aceea, cu riscul de a face greșeli și de a primi o replică aspră, vreau să supun examinării unele păreri*».

După lectura articolului semnat de Băleanu – ca și, de altfel, a celui datorit lui D. Solomon – e greu însă, tare greu să formulezi vreo replică și e cu atât mai greu să formulezi «o replică aspră». Ce poate fi «*discutabil*» în niște intervenții care aduc multe și de toate, mai cu seamă lucruri îndeobște cunoscute și acceptate? E drept că pe alocuri descoperi și câte un lucru care e bine că a fost subliniat: bunăoară, observația lui D. Solomon privitoare la celebra definiție a realismului dată de Engels, definiție prin care se «*avea în vedere numai proza, nu și poezia*»; sau citarea, de către A. Băleanu, a pasajului dintr-o rezoluție a P.C.U.S. din 1925, potrivit căreia: «*Discernând fără greș conținutul social de clasă, al curenților literare, partidul în general nu se poate lega prin adeziune de vreun curent în domeniul formei literare...*»; sau o altă observație a lui Andrei Băleanu, potrivit căreia «*realismul socialist nu-și propune să dea un răspuns specific tuturor problemelor curente pe care și le pune artistul, ci numai acelor probleme care se referă la orientare*». (Păcat numai că autorul nu a tras, în această privință, concluziile ce se impuneau; mai târziu vom vedea de ce). E drept, de asemenea, că uneori descoperi și câte un amănunt cu care nu poți fi de acord; de exemplu, aceasta aserțiune a lui Băleanu: «*Cine ar putea cita o mișcare literară ale cărei vârfuri strălucite să nu se fi întemeiat pe un munte de mediocrități*? «*Muntele de mediocrități*» e o insultă adusă postum și în bloc tuturor precursorilor care au pregătit ivirea marilor personalități literare; acestea n-au apărut pe un loc gol și cu atât mai puțin pe un teren al mediocrității: non-valoarea nu poate fi convertită în valoare⁶.

---

⁶ În treacăt fie spus, D. Solomon pășește potrivit, la un moment dat, să combată o formulare a mea din *Anul literar 1956*, utilizând o metodă cu care m-au camobișnuit antecesorii d-sale (Eugen Luca, Aurel Martin etc.), dar cu care încă n-am ajuns să mă declar totuși de acord: *denaturarea textului*. D-sa zice că eu îi consiliesc pe poeți să-și însușească cele mai moderne descoperiri ale limbajului poetic de la decadenți, citând din textul meu – *trunchiat* – cuvintele „*indiferent de unde vin*” (descoperirile în domeniul limbajului – n.n.). Sofismul e ușor de controlat, parcurgând întreg pasajul în discuție, de unde se vede că acel „*indiferent de unde vin*” vizează anumite localizări de ordin geografic, nu în ordinea curenților literare; adică indiferent că vin – cum se arăta în continuare – de la sovieticul Maiakovski, de la românii Arghezi sau Bacovia, de la spaniolul Garcia Lorca, de la francezul Apollinaire, de la americanul Sandburg, toți mari poeți și mari realiști în poezia modernă, chiar dacă unii dintre ei nu au fost consecvent realiști, lucru despre care precizam de altfel că trebuie să se țină seama.

Încolo, însă, nu prea găsești *pe ce să te sprijini* – în articolele amintite – pentru a urni din loc căruța, împodobită festiv, a discuției. Să te sprijini, poate, pe tendința – comună ambilor preopinenți – de a *relativiza la maximum noțiunea de «realism socialist»*? E o tendință explicabilă: în pornirea lor meritorie de a combate interpretările înguste, dogmatice, care au fost date realismului socialist, semnatarii articolelor despre care vorbim trebuiau să înceapă, evident, prin a arăta că realismul socialist *«nu are nevoie...», «nu-și propune...», «nu este...», etc.* (cum face Andrei Băleanu), sau că realismul socialist – iarăși! – *«nu este...»* (o născocire teoretică – n. n.) (– așa cum remarcă Dumitru Solomon). Dar ce este totuși, după cei doi autori, realismul socialist? Este – după cum arată Andrei Băleanu, într-o formulare reluată în diferite variante – *«un drum, o direcție, o orientare pe care o pot fertiliza numai talentele reale»*; este – după cum arată la rândul său Dumitru Solomon, într-un adagiu care revine – o *«etapă modernă a realismului... superioară celorlalte»*, iar *«realiștii socialiști»* sunt... *«realiști moderni»*.

Nu poți să nu le dai dreptate autorilor: într-adevăr, realismul socialist e *«un drum, o direcție»* și e, de asemenea, *«etapa modernă a realismului»*; dar cum rămâne atunci cu *dezacordul*, care face necesară o discuție, presupunând uneori și *«replici aspre»* – dintr-o parte, ca și din cealaltă, etc.?

Cel mult, i se poate observa lui Andrei Băleanu că și Renașterea a inaugurat o *«direcție»*. Sau i se poate aminti lui Dumitru Solomon că și realismul unui Proust, Hemingway, Caldwell, Sartre, etc. reprezintă o *«etapă modernă»* în raport cu realismul lui Balzac, Dickens, etc. Aceasta – în anumite privințe, pentru că în alte privințe – Balzac ori Dickens rămân foarte «moderni» și azi. (Poate mai moderni decât mulți realiști contemporani). Preopinenții pot veni, după cele de mai sus, cu precizarea – care există, de altfel, în articolele lor – că realismul socialist e un realism *«conștient»* (D. Solomon), e *«acea direcție care apropie arta de masele oamenilor muncii și o pune deschis în slujba acestora, aceea direcție care îndeamnă pe artist să-și însușească marxism-leninismul și să susțină cauza socialismului, să creeze opere apropiate de sufletul poporului»*⁷. Etc., etc. Și nu poți să nu fii de acord, deoarece acestea sunt lucruri bine cunoscute și unanim acceptate, care nu mai comportă discuție.

Deci, încă odată, unde e *deosebirea de vederi* care să facă *necesară* o discuție asupra realismului socialist?

După câte știu, o asemenea deosebire de vederi – *reală și cu multiple implicații* – există. La noi, ca și în alte țări socialiste. Simplu de tot, ea poate fi formulată prin întrebarea: *realismul socialist poate fi considerat* (și nu numai

---

⁷ Partea a doua a articolului cuprinde următoarea precizare: „*Erată. Dintr-o greșeală de tipar, citatul care începe cu „acea direcție care apropie arta...”, etc. – din prima parte a acestor însemnări – a apărut fără mențiunea că aparține lui Andrei Băleanu.*”

terminologic) o «concepție» privitoare la creația artistică, sau o «metodă» de creație?

În cuvântarea ținută la Congresul artiștilor plastici sovietici, D. T. Șepilov arată că această deosebire de vederi a luat, în discuțiile premergătoare Congresului, o formă categorică: «În presă, în adunările artiștilor plastici s-a formulat printre altele propunerea de a se considera realismul socialist nu ca o metodă de creație, ci ca o concepție asupra lumii a artistului plastic». În continuare, D. T. Șepilov arăta: «Încercarea de a pune alături de concepția marxist-leninistă despre lume încă o concepție – realismul socialist – nu poate fi privită cu seriozitate, căci este neîntemeiată din punct de vedere filozofic și politic». Și T. D. Șepilov conchidea: «Tratarea realismului socialist ca concepție asupra lumii și nu ca metodă de creație este de natură să ducă numai la confuzii în ceea ce privește noțiunile importante și să deschidă calea subiectivismului. Se înțelege că pe viitor problema aceasta trebuie studiată din punct de vedere teoretic sub toate aspectele».

La noi, după câte știu, deosebirea de vederi amintită a fost exprimată în alți termeni și vizează alte implicații. S-a considerat, anume, de către câțiva critici, că realismul socialist e o concepție nu «despre lume», ci despre geneza, obiectul, funcțiunile, scopul artei; cu alte cuvinte – o concepție estetică, derivată din concepția marxist-leninistă despre lume și care nu e substituită acesteia; cu alte cuvinte, realismul socialist a fost considerat – în câteva articole apărute în presă – ca o estetică, nu ca o metodă de creație (Dar, desigur, presupunând existența unor anumite metode de creație).

Iată o deosebire de vederi care merită să fie examinată organizat; care poate deci să dea naștere unei *dispute reale* și de o *utilitate* ce se pare evidentă.

...Observ însă că am început să abuzez – în privința spațiului – de ospitalitatea pe care mi-a acordat-o *Tribuna*; cer de aceea îngăduință cititorilor să întrerup deocamdată aceste însemnări, urmând ca în numărul viitor să încerc a expune detaliat cele două puncte de vedere.

II.

În prima parte a acestui articol arătam că la noi au fost înregistrate două puncte de vedere deosebite în legătură cu realismul socialist. Care ar fi deci acestea?

Pentru definirea celui de al doilea punct de vedere, mi-a venit într-ajutor – între timp – articolul *Între formule și principii*, publicat de Minai Gafița în *Gazeta literară*, nr. 13, 1957, articol ce prezintă avantajul de a ne oferi cele mai recente argumente ale unui partizan al realismului socialist înțeles ca *metodă de creație*. (Trebuie să precizez că aceste argumente sunt incomplete; autorul își propune să revină asupra problemei).

Anticipându-și dintru început concluziile, Mihai Gafița afirmă că în cei vreo zece ani și mai bine de luptă pentru o literatură nouă s-a dovedit *«prin opere, în fața scriitorului și cititorului din țara noastră nu numai valabilitatea realismului socialist ca metodă de însușire și redare artistică a vieții și societății, ci mai ales superioritatea sa față de metodele de creație anterioare»*. (Subl. aut.).

În continuare, Mihai Gafița arată că – după părerea sa – manifestările de dogmatism și îngustime, greșelile ce s-au manifestat în trecut, *«s-au datorit în cea mai mare parte înțelegerii incomplete a realismului socialist și aplicării mecanice a unor teze insuficient asimilate»*. Relevând apoi faptul că greșelile amintite i-au determinat pe unii fie să conteste valabilitatea realismului socialist, fie să se întrebe dacă n-ar fi necesară *«corectarea, înlocuirea sau chiar părăsirea»* anumitor – sau tuturor – tezelor teoretice ale acestuia, criticul întreprinde un scurt istoric al modului în care au fost definite tezele respective. El începe prin a aminti formula potrivit căreia se vorbea *«despre împletirea realismului critic cu romantismul revoluționar»* și – după ce constată că astăzi în lumea literară ea *«e socotită desuetă»*, dovedindu-se *«imprecisă»*, *«necorespunzătoare, insuficientă»* – precizează că ulterior s-a trecut la explicitarea ei *«în patru principii»: «spiritul de partid, oglindirea veridică a realității, caracterul popular și perspectiva viitorului»*. După aceea, criticul susține că numai *«examinarea mecanică a literaturii, pe cele patru puncte de mai sus»* (sublinierea mea – G. M.) a dus la judecăți de valoare eronate, infirmate de timp, – de unde și tendința unor critici de a face abstracție de punctele și formulele amintite, de unde și fenomenele de negativism, criticism, apolitism, evidente în anumite lucrări literare, iar de aici – concluziile: 1. *«Combaterea aplicării dogmatice a unor formule nu trebuie să ducă, desigur, la evitarea lor și mai ales la părăsirea spiritului, a conținutului lor»*; 2. *«Suntem de părere că nici formula anterioară, a realismului socialist privit ca împletire organică a realismului critic cu romantismul revoluționar, nici cele patru principii fundamentale ale realismului socialist (spirit de partid, oglindire veridică, caracter popular, perspectiva viitorului) nu trebuiesc revizuite și cu atât mai puțin părăsite, ci înțelese într-un spirit mai larg pe baza întregii experiențe a literaturii noastre noi»*; 3. *«...dacă e de revizuit ceva, aceasta nu e realismul socialist [...], ci atitudinea față de realismul socialist ca metodă de creație, față de principiile sale fundamentale...»*; 4. *«... n-ar fi deloc de prisos dacă în prezent s-ar întreprinde o acțiune de definire și explicare, fie și succintă, a principalelor noțiuni care privesc metoda noastră de creație»*. (Toate sublinierile îmi aparțin – G. M.).

Iată un punct de vedere asupra realismului socialist expus cât se poate de clar, de categoric și pe care m-am străduit să-l redau cu fidelitate.

Punctul de vedere opus a fost formulat mai explicit, până la data când scriu aceste rânduri, în articolul *Sensul realismului socialist* al lui Dumitru

Micu, apărut în *Contemporanul*, nr. 43, 1956. Să încerc a reda cât mai fidel și ideile cuprinse în acest articol.

Dumitru Micu începe prin a preciza că punctul de plecare al observațiilor sale îl constituie citirea volumului *Despre literatură* (Cartea Rusă, 1956), în care a fost inclus un număr de articole, conferințe și interviuri ale lui Maxim Gorki, și că – pe baza acestei lecturi – a ajuns la următoarea concluzie: *«Înainte de a fi o problemă de creație, de laborator artistic, realismul socialist e o problemă de atitudine umană, de poziție civică...»* (Subl. mele – G.M.). Citând o formulare a lui Gorki, concludentă în acest sens, Dumitru Micu conchide în continuare că *«realismul socialist implică spiritul de partid leninist, situarea fermă, fățișă, pe pozițiile de luptă ale clasei muncitoare»*, consacrand apoi un întreg pasaj al articolului combaterii argumentate a celor care susțin că adoptarea principiului partinității ar explica apariția scrierilor submediocre, a producțiilor propagandistice de calitate dubioasă. Dumitru Micu arată, după aceea, că subliniindu-se poziția civică, nu înseamnă că s-a ajuns și la *«o precizare, din punct de vedere artistic, a noțiunii de realism socialist»* (Subl. aut.). Amintind indicația lui I. V Stalin, potrivit căreia realismul socialist e metoda călăuzitoare unică a literaturii sovietice, criticul menționează reacția relativ recentă a unor scriitori sau critici de artă din Polonia și Cehoslovacia, care au văzut în această indicație o dezmințire a inițiativelor creatoare; Micu subliniază apoi că – probabil ca urmare a unor discuții – Lu Din-i, șeful Direcției propagandei de pe lângă C.C. al Partidului Comunist Chinez, afirma într-o cuvântare că realismul socialist este cea mai bună metodă de creație, accentuând în același timp că – după cum formulează criticul – *«partidul nu impune niciun fel de limitare a tematicii și nu se pronunță în favoarea numai a unui anumit stil, curent sau metodă de creație»*. Și, ajuns în acest punct al expunerii, Dumitru Micu se întreabă: *«Contrazice oare aceasta (încurajarea diferitelor metode, curente etc. – n.n.) adoptarea realismului socialist ca orientare unică a literaturii și artei sovietice?»*

Criticul e de părere că nu poate fi nicio contradicție, dacă se fac anumite delimitări, pornind de la ideile lui Gorki, întemeietorul *de fapt* al realismului socialist. Amintind că, în accepția dată de Gorki, realismul socialist nu are rostul să *«limiteze creația intelectuală, ci, dimpotrivă, să-i ofere toate posibilitățile pentru o puternică dezvoltare în viitor»* (citatul aparține lui Gorki – n.n.), Dumitru Micu ajunge la următorul punct de vedere: *«Din tot ce a spus și a scris Gorki se desprinde fără echivoc faptul că el concepea realismul socialist, în primul rând, ca o problemă de orientare, ca o atitudine a scriitorului comunist față de viață, atitudine cetățenească, politică; niciodată el n-a pretins că o modalitate artistică sau alta (întrucât se rezumă la a fi modalitate artistică) .- (Subl. aut.) ar fi incompatibilă cu cerințele realismului socialist. Dintr-o asemenea înțelegere rezultă, socot, că realismul socialist nu poate fi considerat doar în limitele restrictive a ceea ce,*

în mod curent, numim metodă de creație». (Toate sublinierile îmi aparțin, cu excepția celei menționate ca fiind a autorului – G. M.).

În continuare, Dumitru Micu își susține punctul de vedere printr-un număr de argumente de care – cel puțin în parte, cred – trebuie să se țină seama. Specificând că noțiunea de «*metodă*» nu are un înțeles suficient de precis, de stabil, criticul arată că, totuși: «*În accepția frecventă în lexicul cercetătorilor literari moderni, metoda de creație determină ansamblul procedeeleor artistice, tehnice, modalitatea de creare a imaginii*»; și mai departe: «*Denumind metoda unui scriitor nu pronunțăm o judecată de valoare – încadrarea în clasicism, realism, romantism, având doar o funcție descriptivă [...] În această accepție, metoda nu poate avea un caracter de clasă și e, într-adevăr, eronat a vorbi de o metodă artistică socialistă, alta capitalistă, feudală, etc.*» (subl. mea – G. M.). Din cele de mai sus, criticul deduce că dacă realismul socialist n-ar fi decât o metodă, în sensul curent al termenului, «*însemnătatea lui n-ar depăși-o pe aceea a reacției romantismului față de clasicism, a simbolismului față de parnasianism ș.a.m.d.*» Dumitru Micu e de părere, însă, că realismul socialist trebuie înțeles ca un «program», dar nu în înțeles obișnuit, ci în sensul larg de a-i călăuzi pe scriitori „spre surprinderea infinit diversă a esenței fenomenelor de viață în scopul afirmării năzuințelor omenești sublime, de pe poziția clasei muncitoare, căreia îi este propriu în grad suprem tot ce e uman.» (subl. mele – G.M.). Și criticul ajunge la concluzii din ce în ce mai largi, după cum urmează: 1. «*Realismul socialist reprezintă [...] o revoluție în practica artistică* (subl. aut.) și aceasta tocmai fiindcă nu se îndeletnicește cu prescripția de canoane estetice, propunându-și tocmai stimularea tuturor stilurilor și metodelor posibile prin exprimarea vieții în manifestările ei infinite»; 2. Relevând că Gorki – într-o scrisoare adresată în 1900 lui Cehov – preconiza pentru noțiunea de «*realism*» un sens mai larg decât acela al «*tehnicii proprii școlii realiste din secolul XIX*», și invocând mărturii corespunzătoare ale lui G. Călinescu etc., Dumitru Micu deduce că această noțiune «*ar trebui să denumească tot ce exprimă o realitate umană caracteristică, semnificativă, indiferent de tehnica exprimării*»; 3. «*Tentativa de a fixa anumite procedee, o anumită metodă de creație ca fiind proprie realismului socialist, prin excluderea altor modalități artistice nu poate duce decât la dogmatism și la încătușarea creației. Incontestabil că un anumit tip de mijloace poate exprima în chip mai plin o anumită intenționalitate, un conținut ideologic, dar în niciun caz nu e posibilă prescrierea a priori* (subl. aut.) a unei tehnici sau alteia. Numai în practica vie, în discuții libere și în cursul experienței istorice se verifică eficacitatea diverselor moduri artistice.» (Toate sublinierile îmi aparțin, cu excepția celor menționate ca fiind ale autorului – G. M.).

Iată deci un punct de vedere care se situează la antipodul celui susținut de Mihai Gafița; pentru Mihai Gafița, realismul socialist e de conceput ca o

metodă de creație, definită prin *formule precise*, care nu trebuie *părăsite* ori *revizuite*, ci *explicate* și *înțelese într-un spirit mai larg*; pentru Dumitru Micu, realismul socialist e de înțeles ca o *atitudine timonă, civică, cuprinzătoare*, ca un *program larg*, ca o *revoluție în practica artistică* și care presupune o *multitudine de metode de creație*, în funcție de necesitatea de a exprima viața în manifestările ei infinite.

Să mai spună cineva, după toate acestea, că la noi nu este necesară o discuție aprofundată asupra realismului socialist!

Cu diferite deosebiri de *grad* și de interpretare individuală, nu de *esență*, – la cele două puncte de vedere amintite cred că sunt reductibile pozițiile multora față de realismul socialist. Se observă, într-o seamă de cazuri, raportarea la realismul socialist conceput ca metodă de creație. Se observă, în alte cazuri, și fenomenul relevat de Mihai Gafița: o atitudine de fereală, tendința de a nu face referiri la principiile realismului socialist, de unde trebuie să se conchidă, cred, nu că ar fi vorba de renunțarea la aceste principii, ci numai de convingerea mai mult sau mai puțin clară a unora că principiile amintite sunt anevoie de utilizat în cadrul a ceea ce numim *metoda de creație* realist socialistă. Se mai observă, apoi, tentative de a considera realismul socialist altceva decât o metodă de creație.

Articolele *Realismul socialist și unele întrebări ale vremii noastre și Discuții pentru un dicționar curent* – la care m-am referit și în prima parte a acestor însemnări – mi se par concludente tocmai din acest ultim punct de vedere.

Andrei Băleanu, spre exemplu, începe prin a vorbi de *metoda* realismului socialist (care – zice criticul – «*nu poate fi confundată cu rețetele încuiate care au fost promovate sub această etichetă*», nici cu acel «*sistem îngust de reguli, un fel de pat al lui Procust, alcătuit din 4 sau 5 puncte intangibile*»...) – și sfârșește prin a afirma, într-o primă concluzie: «*După părerea mea, greșesc acei tovarăși care [...] se înverșunează să stabilească un număr anumit de principii distincte, care ar aparține numai metodei realist-socialiste și ar deosebi-o de alte metode artistice din trecut. Mi se pare că realismul socialist e una din acele mișcări largi și complexe, care nu pot fi expuse pe puncte*». Vasăzică realismul socialist nu e o *metodă de creație*, ci *altceva*? Autorul nu ne-o spune precis, dar trebuie să deducem că la această convingere a ajuns, de vreme ce – relativizând din ce în ce noțiunile – nu mai vorbește deloc de realismul socialist conceput ca metodă de creație, ci îl consideră o «*orientare*», «*o anumită atitudine față de viață*», reduce criteriile «*valabile*» și «*suficiente*» ale realismului socialist numai la acela al «*orientării generale a artistului*», înțelegând prin aceasta *atitudinea sa politico-socială*, adică *partinitatea*, vorbind însă mai departe și de un criteriu *derivat*, totuși *necesar* – anume «*caracterul popular*» etc. Cu alte cuvinte, Andrei Băleanu preferă să nu-și definească *până la capăt* atitudinea față de

realismul socialist conceput ca metodă de creație. De aceea – cum am amintit – nu trage concluziile ce se impuneau din precizarea sa, altfel demnă de reținut, potrivit căreia *«realismul socialist nu-și propune să dea un răspuns specific tuturor problemelor curente pe care și le pune artistul, ci numai acelor probleme care se referă la orientare»*; dacă s-ar fi hotărât s-o facă, ar fi trebuit să vorbească despre metodele de creație folosite de diferiți artiști și, implicit, de pluralitatea metodelor în cadrul realismului socialist. Oricum, precizările autorului fiind insuficiente și beneficiind de prea multă elasticitate, e greu să se spună ce e realismul socialist după Andrei Băleanu; se poate înțelege doar că e o amplă mișcare artistică.

La rândul său, Dumitru Solomon tinde să-și manifeste pe o altă cale, tot ocolită, dezacordul său față de părerea potrivită căreia realismul socialist e o metodă de creație: 1. precizând că definiția cunoscută a lui Engels privitoare la realism *«viza un anumit realism determinat istoricește; realismul critic»*, precum și că *«Engels, formulând cerințele realismului, avea în vedere numai proza, nu și poezia»*; 2. respingând paralogismul simplist potrivit căruia *«romantismul este antirealist sau nerealist (fiind distins prin opoziție), realistului i se refuză paternitatea unor personaje excepționale, acționând în împrejurări excepționale, iar tipicul e refractar excepționalului»*; 3. precizând de asemenea că: *«suntem de părerea acelor care văd în realism o poziție, o atitudine în fața vieții, o atitudine artistică, firește, care nu se manifestă începând cu realismul critic, ci cu clasicismul elino-latin, cuprinzând apoi neoclasicismul, romantismul, realismul critic, realismul socialist, ca etape istorice în dezvoltarea sa»*. Din toate cele de mai sus, rezultă că realismul socialist e o *«etapă istorică»* a realismului, *«etapa modernă a realismului»*, e un *«realism obligatoriu»*, un realism *«conștient»*, bazat pe *«spiritul de partid»*, în cadrul căruia e vorba *«de o lărgire imprescriptibilă a orizontului artei»*, etc. – cum precizează succesiv Dumitru Solomon. Rezultă, deci, dar fiind relativismul precizărilor lui D. Solomon, că realismul socialist nu e propriu zis o metodă de creație, – autorul nici nu se folosește în articolul său de această noțiune, – ci oarecum altceva: *«atitudine»*, *«etapă modernă»*, etc. În orice caz, precizările fiind prea labile, răspunsul lui D. Solomon rămâne deocamdată nesatisfăcător.

Examinarea detaliată a articolelor publicate de Mihai Gafița, Dumitru Micu, Andrei Băleanu și Dumitru Solomon, am crezut-o necesară din două motive: 1. pentru a releva existența acestor puncte de vedere realmente diferite, care fac necesară o discuție asupra realismului socialist; 2. pentru a sublinia că e bine ca preopinienții să-și precizeze pe de-a-ntregul pozițiile, așa cum au făcut Mihai Gafița și Dumitru Micu, spre a oferi în felul acesta posibilitatea de a aprecia opiniile participanților la discuție în deplină cunoștință de cauză.

În partea ultimă a acestor însemnări, voi preciza și punctul meu de vedere.

În primele două părți ale acestui articol, am expus destul de amănunțit anumite puncte de vedere în legătură cu realismul socialist, pentru a indica terenul *real* pe care cred că e bine să se desfășoare – cel puțin acum, la început – discuțiile în curs.

Pentru a defini și propria mi poziție, cred că e necesar să încep prin a mă raporta la cele două puncte de vedere *principale*, cuprinse în articolele lui Mihai Gafița și Dumitru Micu.

Un lucru mi se pare absolut just, evident pentru oricine, în ceea ce susține Mihai Gafița: principiile fundamentale invocate de d-sa (*spirit de partid, veridicitate, caracter popular, perspectiva viitorului*) nu trebuie *părăsite*, nici revizuite, nici înțelese și folosite *mecanic*, ci *în spiritul lor*, pentru că aceste principii decurg din însăși dezvoltarea obiectivă a artei autentice. Dar dacă e să le înțelegem *în spiritul lor* și dacă în genere realismul socialist trebuie înțeles *în conținutul său viu*, atunci cred că articolul lui Mihai Gafița ridică două întrebări: oare aceste principii și, implicit, realismul socialist conceput ca metodă de creație nu se *dezvoltă*, nu se *îmbogățesc* odată cu dezvoltarea literaturii și artelor, cu diversificarea lor și acumularea de noi opere? Și dacă e așa, sunt condamnabile încercările de a dezvolta și nuanța «*formulările*» existente în aceste domenii? Doar a *dezvolta* nu înseamnă a *revizui*! La întrebările acestea Mihai Gafița nu dă un răspuns mulțumitor, nici în articolul *Între formule și principii* și nici în acela intitulat *Romantism revoluționar* (apărut în *Gazeta literară*, nr. 14, 1957); dimpotrivă, punând accentul pe ceea ce numește *păstrarea* formulelor existente, articolul său poate stârni multe nedumeriri, chiar dacă menționează vag, într-un rând, că se impune înțelegerea acestor formule «*într-un spirit mai larg*». Apoi, siguranța cu care criticul numește *patru* principii care ar alcătui structura metodei realist-socialiste poate stârni de asemenea nedumeriri. Cred că în stadiul actual al cercetărilor ar fi prematur să se stabilească un număr de *trei, patru* ori *cinci* principii fundamentale ale realismului socialist. Felul în care au fost formulate unele dintre ele și însăși *existența* acestora mai comportă discuții. (De pildă, în legătură cu ceea ce s-a numit «*perspectiva cititorului*» s-ar putea pune întrebarea: nu rezultă ea din orice operă de artă care e consecvent *veridică*?) De aceea, e destul să ne folosim – *când și unde* se impune – de fiecare dată de cele mai cunoscute și care nu ridică nicio îndoială în ceea ce privește existența lor ori modul de a le formula: *veridicitate, partinitate, caracter popular*. O altă nedumerire: formula referitoare la realismul socialist înțeles ca «*împletirea organică a realismului critic cu romantismul revoluționar*», despre care vorbește Mihai Gafița, nu are în ea nimic *eclectic*? Pe de altă parte, formula amintită trebuie să fie numai păstrată sau se impune *dezvoltarea* ei?

De la nedumeriri similare – pe care le incită mereu evoluția practicii artistice – pare să fi pornit și Dumitru Micu, atunci când a scris articolul *Sensul*

realismului socialist, despre care vorbeam în partea a doua a însemnărilor de față, de unde și încercarea de a stabili o sumă de distincții între realismul socialist și ceea ce susține criticul că se înțelege în mod curent prin *metoda de creație*.

Dintre distincțiile stabilite de Dumitru Micu, una mi se pare absolut justă și cu multiple implicații: anume, că prin *realism* trebuie să se înțeleagă *mult mai mult* decât se recunoaște de obicei (în acest sens, întru totul adecvată e denumirea de *veridicitate* ce s-a dat unuia dintre principiile fundamentale ale realismului socialist); că sfera și conținutul noțiunii de «*realism*» sunt mult mai largi și mai bogate decât s-a demonstrat adeseori; că în artă, *realismul* – cum bine spune Micu – «*ar trebui să denumească tot ce exprimă o realitate umană caracteristică, semnificativă...*» (Dar nu chiar «*indiferent de tehnica exprimării*», cum zice Micu în continuare; tehnica trebuie să corespundă cerințelor conținutului, iar un conținut *realist* – oricât de *largă* ar fi accepția pe care am da-o noțiunii de «*realism*» – nu poate fi decât siluit, denaturat – în cel mai bun caz, *stingerit* – de va fi exprimat cu ajutorul unei tehnici *voit-hermetice*, să zicem; altceva e că o tehnică mai *complicată*, impusă de un conținut *corespunzător*, poate fi mai greu *accesibilă* cuiva lipsit de cultura trebuitoare; mai devreme ori mai târziu – în funcție de răspândirea și nuanțarea culturii – orice tehnică de creare a imaginii artistice trebuie să devină accesibilă, dacă între ea și conținutul respectiv e o perfectă *concordanță*).

Celelalte două distincții mai importante, preconizate de Dumitru Micu – 1. în legătură cu realismul socialist și 2. în legătură cu metodele de creație – cred însă ca pot stârni nedumeriri și obiecții.

Prima distincție e prea labilă: reducând realismul socialist la «*o problemă de atitudine umană, de poziție civică*» și separându-l mai apoi de «*ceea ce, în mod curent, numim metodă de creație*», Dumitru Micu îi cam pulverizează «*sensul*» pe care inițial pornise să-l definească. Fiindcă, într-adevăr, cum îl mai poate defini, după enunțarea premizelor amintite? Ca «*orientare unică*» a literaturii și artei, – într-un rând; ca «*revoluție în practica artistică*», – într-alt rând, – prin faptul că-și propune ca «*program*» *stimularea tuturor stilurilor și metodelor posibile prin exprimarea vieții în manifestările ei infinite*», prin faptul că «*stimulează personalitatea creatoare...*» etc. E mult adevăr aici, dar rămân și destule lucruri neprecizate. Din cele de mai sus se poate deduce că realismul socialist e o concepție antidogmatică, atotcuprinzătoare, asupra creației artistice, – o concepție pătrunsă de un înalt umanism. Nu rezultă însă pe de-a-ntregul și suficient de clar *drumul* pe care în *mod obiectiv* îl au de urmat creatorii spre a înfăptui «*misiunea oricărei arte adevărate*», *legile artistice fundamentale* pe care trebuie să le observe în *alegerea* metodelor de creație, pentru a-și asigura o libertate creatoare *reală*; cu alte cuvinte – pentru a fi *liberi* de orice... *subiectivism* în alegerea metodelor de creație.

A doua dintre distincțiile pe care le stabilește Micu (cu scopul de a releva că realismul socialist nu este o metodă de creație), rămâne de asemenea discutabilă: nu știu și nu cred ca «*în accepția frecventă în lexicul cercetătorilor literari moderni*» metoda de creație să determine doar «*ansamblul procedeeleor artistice, tehnica, modalitatea de creare a imaginii*», să însemne doar «*o chestiune de formă, de complex al uneltelor de producție artistică*». Se pare că în cazul de față, Dumitru Micu tinde să identifice metoda de creație cu unul dintre elementele ei componente, sau mai degrabă *implicate*, (pe care-l și numește, de altfel): *tehnica artistică*. Or, metoda presupune ceva mai mult decât «*ansamblul procedeeleor artistice*»; ea nu poate fi identificată, cred, cu o simplă *unealtă* exterioară obiectului creației, ce acționează din *afară* asupra lui, ci presupune cunoașterea de către artist a anumitor *criterii* ce sunt *intrinseci* obiectului creației, un *mod* de a-l aborda care să fie în acord cu însăși natura lui. «*Realism înseamnă, după părerea mea, în afară de fidelitatea detaliilor, redarea fidelă a caracterelor tipice și a împrejurărilor tipice*» – spunea Engels, în cunoscuta sa scrisoare către Miss Harkness. Oferă această definiție exemplară a unei anumite metode de creație vreun indiciu în legătură cu «*ansamblul procedeeleor de creație*»? Poate fi ea redusă la «*o chestiune de formă*»? Nicidecum. Ea oferă doar *criteriile esențiale* pentru o anumită abordare a obiectului creației, – criterii decurgând din însăși natura acestuia. Evident că, odată adoptate, asemenea criterii îi indică artistului – în linii *generale* – și «*modalitatea de creare a imaginii*».

Ținând seama de precizările valabile ale lui Mihai Gafița și Dumitru Micu, din articolele celui dintâi rezultă totuși că realismul socialist e înțeles prea în strânsă dependență față de problemele particular, aș zice *aproape tehnice*, ale creației, iar din articolul celui de al doilea rezultă că realismului socialist i se atribuie o funcție prea vagă, susceptibilă de interpretări subiective, în raport cu creația artistică; sunt două puncte de vedere care se situează la extreme, unul față de celălalt, – și tot atât de departe, se pare, față de *funcția reală* pe care o îndeplinește realismul socialist în viața literar-artistică contemporană.

Într-adevăr, pornind de la realități, se pare că în actuala fază de dezvoltare a literaturii și artelor din țările socialiste, realismul socialist nu mai îndeplinește nici funcțiile obișnuite ale metodei *artistice* de creație, dar nici pe acelea insuficient de precise și impropriu indicate prin denumiri ca «*orientare*», «*program*», «*concepție*» asupra creației artistice (Ultima denumire am folosit-o și eu, în articole ca *Anul literar 1956* ori *Avatarurile dogmatismului*). Probabil că la clarificările teoretice dorite, se va ajunge numai prin studierea amănunțită a *fazelor* care marchează dezvoltarea istorică și extinderea treptată a realismului socialist în diferite țări, precum și prin studierea amănunțită a *particularităților* pe care le dobândește el în *diferitele arte* și în *diferitele genuri* de artă. Fiindcă este evident că modul cum se puneau problemele realismului socialist în vremea lui Gorki, care în precizările

sale teoretice avea în vedere înainte de toate *literatura*, nu e aiodoma cu acela din perioada 1946-48, când *Hotărârile C.C. al P.C.U.S.* trebuiau să țină seama de particularitățile pe care le-a dobândit realismul socialist *în toate artele*; și nu e aiodoma nici cu acela din perioada recentelor Congrese literare ori artistice, când s-a adevărit, odată mai mult, nu numai viabilitatea realismului socialist în toate artele și în diferite țări socialiste, ci și diversificarea crescândă a fenomenelor artistice apărute sub egida lui. A judeca azi realismul socialist după înfățișarea sa din începuturi, ar fi greșit, desigur, fie și numai dacă avem în vedere faptul că în ultimele decenii s-a înfăptuit o uriașă operă de revalorificare a întregii culturi din trecut care nu putea rămâne fără urmări pentru creația contemporană; că odată cu pătrunderea în diferitele țări de democrație populară, realismul socialist a început să dobândească noi particularități, în funcție de preluarea și dezvoltarea diferitelor tradiții literar-artistice naționale, de nivelul general de cultură din țările respective, de diferitele aspecte specifice ale vieții popoarelor respective – oglindite în creația lor contemporană; că acțiunea de valorificare critică a operelor și descoperirilor artistice moderne din toată lumea acționează în același sens, etc. Iar rezultatul cel mai remarcabil al tuturor acestor procese – vorbind din punct de vedere artistic – pare să fie nu numai bogăția *stilurilor* individuale, ci și folosirea – pe o bază *modernă* -- de către scriitorii ori artiștii remarcabili din diferite țări socialiste a *metodelor artistice fundamentale* din trecut, acelea care au fost verificate de timp, precum și tendința de a extinde rata de aplicare a acestor metode, prin fructificarea diferitelor virtualități ale lor.

Metodele artistice ca atare nu pot fi sesizate în stare *pură*, din pricină că – raportându-ne la cele valabile – se înrudesesc prin *criteriile realiste* de oglindire a realității pe care le implică ele; din pricină că, – aplicabile fiecare în condiții specifice și asigurând diferite *grade* de veridicitate operelor create pe baza lor, – ele se mențin toate în sfera *realismului*, considerat în sens *larg*. Luându-mi obligația de a reveni în cursul discuției, dacă va fi cazul, voi aduce aici un minimum de precizări, referitoare la ce-am spus mai înainte.

Astfel, mi se pare că azi se poate vorbi – în cadrul realismului socialist – de un *realism*, ca *metodă de creație*, în accepția dată de Engels (Și în această privință, cred că greșesc cei ce consideră că definiția dată de Engels realismului se aplică numai *realismului critic*; ea vizează legi generale de oglindire artistică a realității, – legi care acționează și astăzi). Odinioară, acest realism a fost ilustrat – pe linia epicii *obiective* – de Balzac, Tolstoi, Cehov, Flaubert, Maupassant, iar pe linie psihologică de Dostoievski ori Proust; azi este ilustrat de Șolohov, Fedin, Panova, iar la noi de Zaharia Stancu, Camil Petrescu, Petru Dumitriu (în cele două *Cronici*), Marin Preda, etc. Ce deosebire *esențială* este, din punctul de vedere al *metodei artistice*, între scriitorii amintiți? Oare nu redau toți *caractere tipice în împrejurări tipice* unui anumit timp și loc? S-ar putea contesta, oricărui dintre ei, *realismul*

ogîndirii? Fără îndoială că nu. Faptul că viața orînduirii trecute putea fi ogîndită numai în mod *critic*, iar a orînduirii noastre – numai în *dezvoltarea ei revoluționară*, – iată un lucru oare nu mai depinde de metoda artistică despre care vorbim; utilizată *consecvent*, aceasta poate da naștere la opere care să ofere «*perspectiva viitorului*» și fără acea problematică «îmbinare» cu romantismul revoluționar, despre care s-a vorbit și se vorbește.

Mi se pare, de asemenea, că se poate vorbi azi și de un *romantism*, ca mod distinct de creație, care constă – cum s-a spus – în prezentarea unor *caractere excepționale în împrejurări excepționale*. Ce deosebire esențială din punctul de vedere al metodei artistice e între *Mizerabilii*, *Tânăra Gardă*, ori – la noi – *Pasărea furtunii*? Asemenea opere ne demonstrează mai bine decât orice teorie, că noțiunea de *realism* trebuie înțeleasă în sens larg, că romantismul e o *ipostază majoră* a realismului, e – dacă vreți – realismul clipelor de mare tensiune a vieții; excepționalul e o ipostază a tipicului nu doar pentru că ar constitui o caracteristică a proceselor și fenomenelor ce abia se ivesc, și deci sunt mai rare, par mai puțin obișnuite, deoarece nu s-au generalizat, ci este și un atribut a ceea ce e de proporții, copleșitor; a ceea ce ține de *sublim* sau de *tragic*; a ceea ce pune mai bine în lumină esența omului, grandoarea sau micimea de care poate da el dovadă în împrejurări bine determinate. Nu se face deci o greșală, când se consideră că azi «romantismul» e bun doar ca un fel de vitamină «C» pentru fortificarea «realismului», căruia trebuie să-i împrumute ceva «vise revoluționare» ceva «perspectivă», etc.? Nu sunt reduse, în felul acesta, la semnificații meschine și realismul și romantismul?

Cred că se poate vorbi și de un *clasicism*, în accepția – dată de G. Călinescu – a metodei artistului «*care fără să se abstragă din prezent, are statornic înaintea imaginea Greciei antice, a unei culturi care, pentru Europa, reprezintă, înaintea de umanismul socialist, cea mai clară și mai rotundă manifestare a spiritului uman. Clasicul nu imită, nu pastîșează, nu fură teme perimate, privește prezentul grecește (subl. aut.), aceasta-i tot [...] A fi clasic înseamnă a păstra tradiția, care te întinerește, readucându-te mereu la liniile cele mai simple*» (Sublinierea mea – G. M.). Oare clasicismul, înțeles în felul acesta, nu e o altă *ipostază majoră*, pe plan artistic, a ceea ce numim în sens larg *realism*? G. Călinescu însuși e, la noi, un maestru al acestei metode artistice. Iar dintre tineri – Aurel Rău mi se pare că valorifici cu talent anumite virtualități ale ei.

Acestor metode artistice fundamentale – cărora le corespund *atitudini* artistice fundamentale, despre care odinioară s-a scris mult și frumos – li se pot găsi pandanturi mai puțin «pure», dar care vor duce probabil la rezultate artistice interesante: mi gândesc, de pildă, la poezii de la *Steaua* – diferiți ca formulă artistică, dar care tind să fundamenteze, fiecare pe căi proprii, un *mod* al realismului psihologic în poezie, bazat pe introspecție.

Întorcându-mă la întrebarea inițială, mi se pare că – potrivit celor de mai sus – realismul socialist trebuie înțeles ca o *metodă* de creație, dar nu în accepția *specială* a termenilor, – aceea pe care o presupunem când vorbim de *metoda realistă*, cea *romantică*, etc., care oferă *criterii nemijlocite* de abordare artistică a realității, – ci în accepția *filozofică* a termenului de metodă: ca expresie a celor mai generale principii de reflectare artistică a realității; ca o expresie a legilor ce călăuzesc creația artistică *în toate ipostazele ei*; ca *metodologie* a creației, care nu anulează metodele artistice existente și consacrate de timp drept valabile, ci le dă numai o orientare *consecvent realistă*, punându-le, implicit, în slujba creerii unei arte pătrunse de umanismul socialist.

Pentru o asemenea înțelegere a metodei de creație realist-socialiste pledează, cred, *funcția reală*, pe care realismul socialist o îndeplinește în cadrul diferitelor arte, cât și *natura* principiilor care alcătuiesc structura lui metodologică. Fiind o metodă comună *tuturor artelor*, – funcție pe care n-a mai îndeplinit-o nicio metodă de creație în trecut, – realismul socialist nu și-a propus să înlocuiască metodele artistice folosite până acum în literatură, muzică, arta plastică, etc., necum să realizeze o sinteză eclectică a lor; și-a propus numai să releve principiile fundamentale care decurg din studierea oricărei opere de artă valoroase, justificându-i din punct de vedere teoretic perenitatea, și care deci pot fi acceptate ca ghid general în activitatea creatoare și de acum înainte.

Realismul socialist include în sine ideea că *veridicitatea* a caracterizat și va caracteriza întotdeauna orice operă de artă autentică. Prin ce e aceasta, pentru creatorul de artă, o indicație «concretă» în legătură cu ceea ce are de făcut? Prin aceea că-l poate îndemna să mediteze asupra *căilor* ce sunt de urmat, a *metodelor artistice* dintre care e de ales în scopul de a realiza o operă de artă *veridică*. Să adopte, spre exemplu, metoda suprarealiștilor? Exclus! Suprarealismul n-a dat până acum nicio operă care să fi făcut ocolul lumii, deși «experiențele» suprarealiste au durat destul timp. Să adopte o *anumită* metodă dintre cele consacrate prin capodoperele *realiste* ale lumii? Nici asta. Mesajul de care artistul a devenit conștient că se cere comunicat, îi va indica pentru *care* metodă realistă să opteze. I se pare artistului că niciuna dintre metodele recunoscute ca valabile nu-i va ajuta să-și comunice adecvat mesajul? Să caute una nouă. Atâta doar îi cere realismul socialist să nu uite: că sacrificarea *veridicității* echivalează cu o sinucidere a sa ca artist.

Realismul socialist include în sine ideea că *partinitatea* e însuși sufletul operei de artă, e acel «ce» care leagă arta de oameni, determinând-i să nu rămână insensibili la chemările ei. Prin ce e aceasta, pentru creatorul de artă, un indiciu călăuzitor? Nici într-un, caz prin faptul că i-ar preconiza adoptarea unei *anumite* metode artistice (deși îi sugerează spre ce *fel* de metode artistice trebuie să tindă), ci prin aceea că-l poate îndemna să se întrebe *în numele cui* trebuie să vorbească, spre a se face ascultat *acum și mai târziu*. Să vorbească

în numele celor care pregătesc războiul atomic? Ar însemna să-și nege propria sa rațiune de a dăinui peste ani. Și nu e artist *autentic* care să nu țină la aceasta. Să vorbească în numele celor care construiesc o orânduire în care nu va mai fi loc pentru războaie, asuprire, sărăcie, minciuni? Întrucât e artist autentic, la această concluzie trebuie să ajungă mai curând ori mai târziu: iată de ce se poate spune că în arta contemporană toate drumurile duc spre realismul socialist, adică spre o imortalizare în opere de artă *realiste* a celor ce nu precupețesc nimic pentru victoria idealului *socialist*.

Caracterul popular reprezintă, în cadrul realismului socialist, corolarul logic al celorlalte două principii fundamentale, și-l îndeamnă pe creatorul de artă să mediteze asupra căilor care pot apropia operele sale de înțelegerea și prețuirea câtor mai mulți. Să-și restrângă arta la micile – în orice caz *limitatele* – trăiri ale eu-lui *individual*, sau să tindă a-și extinde eu-l *artistic* pe măsura trăirilor unei întregi colectivități? Să-și ferece mesajul în șapte cifruri? Să vâneze simplitatea expresiei, accesibilitatea *cu orice preț*, – chiar și al *simplismului*, – cum se observă în unele cazuri? Nimic din toate acestea, ci doar să caute *cuvântul*, sau *culoarea*, sau *sunetul* cel mai potrivit pentru a exprima *exact*, fără rest, *adevărul* mesajului său. Dar prin aceasta realismul socialist preconizează și metoda artistică pe care trebuie s-o adopte creatorul de artă? Da, în măsura în care îi sugerează să rămână *în cadrul realismului*.

Cum rămâne atunci cu formula potrivit căreia realismul socialist e o îmbinare a realismului critic cu romantismul revoluționar? În ceea ce mă privește, cred că ea trebuie lăsată să aparțină fazei când noua metodă de creație încă nu fusese fundamentată pe deplin. Când încă nu devenise o... *metodă a metodelor de creație* și, prin aceasta, realism *conștient*, – cum s-a zis, – realism *cuprinzător*, nelimitat de nicio *dogmă* sau *rețetă* impusă arbitrar. De când însă principiile sale fundamentale au fost stabilite, formula amintită a devenit, cred, superfluă: prin însuși conținutul ei de viață, o operă de artă viabilă ivită pe solul nostru va fi *critică* și *dădătoare* de perspectivă *revoluționară*, în măsura în oare viața i-a dictat-o: și va fi *realistă*, în măsura în care artistul s-a străduit să stabilească un deplin acord între mesajul său și realitatea care l-a inspirat (Faptul că în unele opere coexistă elemente *romantice* și *realiste*, nu se datorește, cred, vreunei implicații metodologice care ar acționa *oricând* și *pretutindeni* ca o *lege* și ar determina cu precizie dozajul acestor elemente). Că va trebui să-i zicem unei opere – *romantică*, *realistă* ori nu vom afla imediat cuvântul prin care să definim sunetul ei nou? Rămâne de văzut, pentru că realismul socialist nu cuprinde între principiile sale fundamentale și unul care să ne sugereze răspunsuri gata formulate.

*

Iar discuția despre realismul socialist în cadrul căreia și-au spus până acum cuvântul aproape numai criticii literari, ar fi deosebit de fructuoasă, cred,

dacă ar cuprinde printre participanți și scriitori, compozitori, artiști plastici, critici de artă, adică pe reprezentanții tuturor domeniilor de creație”.

***

Dumitru Micu, *Actualitatea poeziei*, „Contemporanul”, nr. 15, 12 aprilie 1957.

„Se constată o tot mai susținută preocupare a poeților și a tuturor artiștilor noștri pentru îmbogățirea și împlinirea creației. Năzuința tuturor merge spre diversitate, spre găsirea de armonii, de sinteze sonore și coloristice mereu noi, capabile să provoace desfătarea spirituală a oamenilor veacului și societății noastre, făuritorii unei lumi mai bune, să înflăcăreze și să educe publicul iubitor de artă.

Fenomenul acestui avânt nu poate fi privit decât cu bucurie și cu speranța unor rezultate pe măsura eforturilor. Exprimarea satisfacției față de o tendință salutară oferă, implicit, prilejul de a rosti un adevăr cunoscut, dar a cărui accentuare continuă nu va fi niciodată de prisos. E vorba de direcția și țelul căutărilor creatoare.

Fără impulsuri de înnoire, dezvoltarea artei e de neconceput. Nu orice impuls însă și orice inovație duce la afirmarea marii arte. În ordinea evoluției artistice, acționând cu forța unor legi obiective, sunt numai acele înnoiri (salturi în tematică, fond de idei, modalități de exprimare) care orientează creația spre esența celor mai caracteristice manifestări ale realității, sporindu-i capacitatea de revelare a semnificațiilor fundamentale. Referindu-ne la poezie, e clar că ea va găsi răsunet în conștiința contemporană în directă proporție cu puterea artistică de a da glas și de a servi marile aspirații ale celor ce zidesc socialismul. Odinioară, Eminescu își punea întrebarea: Unde voi găsi cuvântul ce exprimă adevărul? Întrebare ce răscolește pe orice poet adevărat și căreia, azi, viața îi dă un răspuns fără echivoc. Cuvântul dăruit cu forța magică de a deschide porțile sufletelor e cel în care vibrează inimitabil marile înțelesuri ale timpului pe care-l trăim. Acei poeți vor fi mai noi, mai fermecători, care vor fi reușit să intuiască măreția fără termen de comparație a realității actuale, deoarece noutate adevărată e doar cea alimentată din izvorul pururea renăscător al vieții depline. Ce înseamnă a fi actual? Potrivit unor judecăți abstracte, metafizice, de ajuns de frecvente anii trecuți, actualitatea era înțeleasă în mod atât de îngust încât, dacă tezele vulgarizatoare ar fi reușit să se instaureze temeinic, poeziei nu-i mai rămânea decât să se transforme într-o cuminte însoțitoare a evenimentelor, în comentatoarea umilă a datelor calendaristice. Manifestarea cea mai rudimentară a opacității se traduce, de bună seamă, în stabilirea caracterului actual sau inactual, nu după emoția transmisă de o poezie, ci numai după obiectul reflectat în ea. Ar fi actuale astfel versurile ce

vorbesc despre o întreprindere socialistă sau cele dedicate unui eveniment social important și dimpotrivă cele care tălmăcesc nostalgia copilăriei sau evocă peisaje de pe un alt continent, ca în cazul unor stihuri de V. Nicorovici cam ieftin ironizate de cineva în «Scânteia tineretului», fiindcă evocă: «Kenia, Kenia, Kelemanjar». De ar sta lucrurile atât de simplu, aprecierea unei poezii n-ar implica măcar lectura ei, un rezumat fidel fiind suficient spre o pronunța verdictul. Prof. G. Călinescu exagerează, desigur, conștient, dar pecetluiește o tendință reală în practica publicistică de până mai an, când, într-o «cronică a optimistului», într-un număr trecut, povestește despre poetul Erast ce a trebuit să schimbe titlul unui epitalam în «Versuri închinat viței-de-vie» în «Gospodăria agricolă de stat „9 Mai”», pentru a-l vedea tipărit. Și prof. G. Călinescu observă pe bună dreptate că «Erast s-a făcut bine falsificând, deoarece invitația de a cânta aspectele muncii nu cuprinde, la noi o limitare a câmpului de inspirație și dacă se ivește o neînțelegere e mai bine a lupta pentru rezolvarea ei».

Nu din ziare, enciclopedii istorice sau din atlase ne vom încredința dacă vibrația poetică din cutare plăsmuire e sau nu în concordanță cu momentul și meridianul sub care trăim. Totul e ca, oricare ar fi incidentul ce a declanșat starea poetică, să fie exprimate sentimente, atitudini în fața vieții, proprii oamenilor reprezentativi ai timpului nostru.

O asemenea atitudine, general umană prin calitatea conținutului, dar prin modul exprimării, prin obiectul concret la care se raportează, caracteristică vremii noastre, se afirmă, bunăoară, cu intensitate emotivă în această strofă din «Balada împotriva vrăjmașilor țării» ce amintește celebra «Balada împotriva dușmanilor Franței» de François Villon: «Celor ce n-au nimic pe lume sfânt,/ Decât argintul lor murdar din pungă/ Și seamănă doar moarte și doar vânt/ Și-ntind spre noi păroasa mână lungă –/ Cântarea mea le fie de mormânt,/ Blestemul meu și-n groapă să-l ajungă!».

A exprima eternul uman în manifestările lui concrete dependente de timp și loc, a sluji tendința biruinței lui împotriva antiumanului – iată ce înseamnă a fi actual. Și, în versurile citate, Victor Tulbure e actual. În fierbinte actualitate se găsește de asemenea Virgil Teodorescu, ce înfierează pe dezlănțuitorii puciului fascist din Ungaria ca pe niște fapte ale crimei în care se poate recunoaște tot ce planeta a zămislit mai hidos în existența ei: «Negustori de carne, de gloanțe și-agonie,/ Cu lenjeria albă în care truda plânge./ Eu v-am văzut cu groază sub ploile de sânge,/ Scobindu-vă-n gingie./ Și cum plăteați omorul sau candidul sărut./ Strângând din baieri punga cu zloți sau cu florini,/ în cele mai gingașe momente, asasini, –/ Ca-n stampele lui Cranah bătrânul, v-am văzut».

Atitudinea față de marile probleme social-politice definește în modul cel mai plin conținutul sufletesc propriu omului contemporan, totuși ar fi evident eronat să pretindem că numai poezii cu teme de acest gen ar răspunde

cerințelor actuale. E actual, fără îndoială, Eugen Jebeleanu în «Argint și aur» («Gazeta literară», nr. 13/26.III.1957), când cântă statomnicia iubirii clădite pe un mare ideal etic... «O copcă argintie aveai în părul de aur, / Erai în vântu-albastru un mișcător tezaur. / Foșnind ca o pădure, ca flacăra de vid./ Și te privesc anume la fel ca altădată;/ Arunci și astăzi flăcări, ești doar un pic schimbată:/ Ți-i copca azi de aur, iar părul argintiu...». Actuală e și Nina Cassian când meditează «Lângă cetatea lui Dioclețian», cu fruntea răzimată «pe lespede goală, pe gestul înalt al coloanei», ascultând «cum vinuește mulțimea-n adâncul istoriei». Cântarea faptului de a sta gânditor lângă o coloană nu e oare totuna cu învierea poeziei ruinelor profesată de unii romantici minori? Să descifrăm conținutul reflecțiilor : «Da, aş putea să gândesc lângă pietre: Sic transit.../ Așa vom trece și noi, retrăgându-ne-n veacuri./ Ca-n mari reședințe de ceată fără întoarcere.../ Și totuși, sub sâmburele de gheață al lunii, / Gloria vechii mulțimi pulsează-n coloane/ Și eterna umanitate mă ocrotește / în forul ei demn, în care nu intră moartea». («Viața Românească», nr. 2 din 1957). Nu e necesară cine știe ce penetrație artistică, lectura atentă a poeziei fiind de ajuns spre a recunoaște în poezia Ninei Cassian, nu romantice lamentații pe ruine, ci lauda poporului nemuritor, lauda creației, deci a activității specifice și etern umane, aceea care încadrează în aureola veșniciei tremurul nostru de o clipă în lumina lumii. Miron Radu Paraschivescu cântă, de pildă, o pătlăgea care «în toiul verii pline de dogoare/ îți umple cerul gurii de răcoare/ iar umbra moale a serii când se lasă/ E lampă vie strălucind pe masă". Artist cu depline dăruiri plastice, M. R. Paraschivescu încifrează cu subtilitate în desenul său, cuminte aparent, mari simboluri: «Frumosul fruct crescut pentru săraci/ Ea nu și-l suie-n vrejuri pe araci./ Noblețea toată-n miezul lui și-o strânge / Ia, humei negre, limpezitul sânge».

Orice fenomen trecut, prezent sau viitor ar reflecta un poet, va produce operă de palpitantă actualitate. În cazul exprimării unui mesaj adevărat, plin, inedit, adică în cazul că e poet. Clasa muncitoare, conducătoarea societății noastre, actualizează tot ce e autentic uman, salvează de la pieire toate valorile spiritului (redușe în capitalism la situația de măruri), scopul ultim al întregii sale lupte fiind fericirea omului, nestânjenita înflorire a tuturor facultăților ce alcătuiesc structura specifică a ființei raționale.

Reflectând acest adevăr ca un câștig definitiv al teoriei noastre literare, se cuvine să precizăm – fiindcă adevărul a concret! – că o discuție poate fi fructuoasă numai ținând seama de finalitatea creației, nu doar în perspectiva infinitului, ci în funcție de sarcinile ei prezente, fără îndeplinirea cărora năzuirea absolutului nu e decât o vorbă în vânt. Privită astfel chestiunea, obiectul inspirației, tema unei poezii – fără a-i defini mecanic valoarea – nu e cătuși de puțin fără importanță. D. T. Șepilov zicea la Congresul artiștilor plastici sovietici: «Nu există nici cea mai mică îndoială că sunt necesare și tablourile de gen, și peisajele, și natura moartă. Toate acestea îmbogățesc

lumea spirituală și estetică a omului. Dar nu e clar oare că pentru noi sunt deosebit de prețioase operele care zugrăvesc fenomenele de seamă ale realității socialiste, procesele esențiale ale dezvoltării sociale?»

Demne de toată prețuirea sunt poeziile scrise cu talent, încărcate de sensuri înălțătoare, fie că slăvesc efortul muncitorilor fruntași, fie că sunt adiate de tristețea îmbătrânirii, iar versurile sarbede, impersonale, consacrate unei importante date comemorative nu merită atenție; dar ce departe ar sălta lirica noastră dacă cele mai bune, mai inspirate, mai originale creații ar fi cele consacrate pasiunilor majore ale oamenilor înaintați de azi, muncii lor eroice, luptei pentru socialism. În direcția aceasta e firesc să fie îndreptate energiile celor mai autentici poeți, dacă vrem ca în lirica anilor noștri să fremete spiritul veacului în toată plenitudinea lui. Tema nu determină, evident, calitatea creației prin simplă el abordare, dar nu e oare limpede că alegerea unei teme noi, vibrante, obligă poetul la căutarea unor modalități de expresie particulare, la reconsiderarea, valorificarea într-un chip nou a procedeelor? Nu e vorba, bineînțeles, de inventarea unor tropi și metafore realist-socialiste, tehnica artistică evoluând relativ independent de dezvoltarea concepțiilor estetice, dar faptul de a exprima un conținut nou hotărăște îmbinarea inedită a variatelor elemente ce compun forma artistică, mlădierea lor originală, înnoind așadar forma. De prisos a mai accentua că, pledând pentru o tematică de cea mai vie actualitate, pentru «versuri, cântece, lozinci» care să mobilizeze masele, să le educe în spiritul umanismului socialist, e necesar să avem în vedere diversitatea individualităților creatoare, infinitatea posibilităților de îmbogățire prin afirmarea personală a nobilelor idei ce animă lumea muncitoare contemporană. D. T. Șepilov a insistat din nou, la Congresul artiștilor plastici și al compozitorilor sovietici, asupra diversității «stilurilor, manierelor și coloritului» spre care trebuie să tindă arta socialistă. Putem constata cu satisfacție că preocuparea aceasta este, la noi, tot mai vădită și rezultatele unora ce reușesc să comunice pe căi proprii mari înțelesuri generale nu pot să nu ne entuziasmeze. Combatant de nădejde, mereu la datorie, în frontul poetic, Demostene Botez valorifică descântecele, prelucrându-le spre a transmite gândurile de revoltă ale țăranilor din 1907: «Coasă, coasă/ Ageră și tare-n gură,/ Atârnată-n cui în șură,/ Coasă rea și nemiloasă, / S-a gătat de-acum cu fân./ Hai să doborâm stăpân./ N-om tăia-n ogor de grâu,/ Ci-om junghia ciocoi la brâu...» («Gazeta literară», nr. 8, 21. 11.1957). Răscoală din 1907 inspiră unui poet de un talent deosebit, ce publică abia pentru a doua oară – Nichita Stănescu – o viziune fantastică în care un spital arde cu bolnavi cu tot. Cu toate neclaritățile din unele strofe, sensul poeziei se relevă în figurarea răscoalei ca un incendiu amenințând să mistuie putreda alcătuire socială văzută ca o îngrămădire a tuturor diforităților: «Ardeau, ardeau puroaiele azi-noapte,/ Ardea spitalul cu bolnavi cu tot». Străduințele mai multor poeți de a da creații pline de noutate, de mare stil, de mare rafinament, asimilând experiența

tehnică a liricii moderne, merită o apreciere neprecupețită în măsura în care inovările de meșteșug servesc valorificării artistice a unui conținut ideologic-emoțional remarcabil.

Iată, spre exemplu, strofe înaripate, de o generoasă simțire, semnate da Aurel Gurghianu: «Aripi ale veacului meu,/ Cu vârful-n țăriile albastre/ Dați-mi avântul sublim,/ Beția nălțimilor voastre./ Nu-s pentru scorburi eu,/ Nici pentru cuibul de înger,/ Vreau – de va fi să mă frâng –/ De piscul cel mare să sângere».

Lăudabile întrucât corespund nevoilor de împărtășire a unor vibrații particulare, unor viziuni proprii asupra lumii, căutările poetilor devin fără sens când nu ținesc altceva decât ineditul cu orice preț, ca într-o poezie a lui Victor Felea, «Prietenul meu», prozaică în grad absolut, giuvaer al platitudinii: «Bun băiat e prietenul meu doctorul/ În fiecare zi își îngrijește bolnavii la clinică orașului./ E priceput în profesiunea lui./ În orele libere, însă, citește și se informează/ Și nu lipsește da la nici un concert...» etc. Pare-se poetul voiește să exprime admirația pentru un intelectual cu preocupări multilaterale, deprins să dea glas, la un pahar de vin, «mereu proaspetei sale înțelepciuni: – Grozav lucru e arta...», obiectiv însă, poezia e o caricatură (de-ar fi izbutită ca atare!).

De ce respingem o poezie ca aceasta? Nu, în nici un caz, fiindcă se preocupă de viața particulară a unui ins oarecare, în loc să abordeze problemele de ordin social-politic. Chiar referindu-se la realități contemporane din cele mai de seamă, am osândi-o, dacă ar rămâne rece, uscată, neîmplinită artistic. Iată o snoavă versificată, pe care o reprobăm fără ezitare, oricât ne-ar entuziasma faptul din realitate pe care-l consemnează: «Și se făcu și colectivă/ Cu sediul cel nou în centru/ Au fost chiaburii împotrivă/ Însă au fost țărani pentru.../ Se-mparte rodul: orzul, grâul/ De zile-muncă sacii-s plini./ Curg boabele în saci ca râul/ «Mai dați-mi saci că-s prea puțini»/ Și hohotește-n zarea adâncă/ Ținând de sac un fost sărac:/ «Nu vă grăbiți, fărtați, că încă/ Nu intră zilele-n sac...» (Rusalin Mureșanu: «Moment în colectivă»», în «Viața Românească, 4, 1956).

Cât ar fi de actual faptul înregistrat, poezia e perfect anacronică prin sfătoșenie răsufletă, sărăcia de idei, prozaismul versurilor, dezolanta uscăciune a limbajului. Actualitatea poeziei se măsoară, prin urmare, ținând seama de mesajul transmis, iar aceasta implică, pe lângă sensibilitatea formată la temperatura specifică veacului nostru, un complex de mijloace, un stil poetic personal, realizat prin asimilarea nu numai a unui clasic sau mai mulți (strofele citate denotă nu asimilarea, ci mimarea jalnică a lui Coșbuc), ci și a cuceririlor artei contemporane veritabile, primejdia închistării, absenței din contemporaneitate, lipsei de modernitate reală a unei părți din lirica noastră – în pofida unor biruințe de ordin tehnic – e reală, și redactorii revistei «Steaua», bunăoară, n-ar avea, de bună seamă, nimic de pierdut, dacă, în loc să respingă sistematic, cu violență, orice critică, ar căuta să desprindă eventualul procent

de justețe din obiecțiile ce li se aduc. Greșit ar fi însă, iarăși, să contestăm poezilor noștri dreptul de a-și apăra punctul de vedere și a cultiva modalitățile de expresie corespunzătoare structurii lor individuale. Totul e ca succesele pe linia meșteșugului să nu devină o preocupare în sine, ci țelul tuturor eforturilor să fie îmbogățirea continuă a poeziei noi, a realismului socialist.

Declarându-se de acord cu tendințele novatoare, valabile, îndrăznețe, manifestate în cutare publicație, se cade, firește, să întâmpinăm cu aceeași înțelegere preocupările diferite ale poezilor de la alte reviste, cu alte preferințe estetice. Găsim că e o situație anormală foarte redusă proporție în sumarul revistelor a poeziei agitatorice de tip Arghezi sau de tip Beniuc. Glasul lui Dan Deșliu și Eugen Frunză se aude extrem de rar; de ajuns de rareori răsună glasul lui Mișu Dragomir, Victor Tulbure, N. Tăutu. Constatăm însă cu bucurie că Eugen Jebeleanu prin sonetele publicate recent în «Gazeta literară» își reia locul în rândul întâi al poeziei militante. Nu ne îndoim că în curând și cântecul lui Radu Boureanu va vibra din nou nu numai cu puritatea-i cunoscută, dar și cu o mai mare frecvență.

În general, nevoia unor stihuri arzătoare, combative, arme de luptă, este imperioasă. Nu e vorba nicidecum de resuscitarea tendințelor lozincarde, trompetiste a poeziei lui E. Frunză și Deșliu. Dar acestor poeți le datorăm și realizări incontestabile precum «Lăzar de la Rusca», «În numele păcii semnează», «Act de acuzare», «Nu-n slujbe divine...», «Când ramuri s-apleacă...» etc. Nu milităm pentru orice poezie agitatorică, ci pentru poezia agitatorică de mare ținută artistică. Milităm pentru poezia mare, de orice factură, pentru o lirică a realismului socialist în care să răsunе tot ce e valoros, autentic, întâi și întâi, milităm, se-nțelege, pentru poezia ce îmbrățișează marile teme ale construirii socialismului și apărării păcii. Pentru poezia menită a ține treze și elanul constructiv și vigilența oamenilor muncii. Îndemnul lui Mihai Beniuc dintr-o poezie recentă («Viața Românească», nr. 2, 1957) e mai actual ea oricând: «Fiți treji, fiți treji ai mei!»

***

Alexandru Jar, *Scrisoare deschisă*, în „Gazeta literară”, anul IV, nr. 31, 1 august 1957.

„Mi-e foarte greu să iau creionul în mână când simt că ar trebui să folosesc mai întâi guma. Dar guma șterge litere de pe hârtie; ce fel de guma ar putea să-mi șteargă greșelile în fața altora și în fața conștiinței mele? Nu au fost ușoare pentru mine lunile care au urmat greșelilor mele de acum un an și cât am încercat să mă judec sau să-mi găsesc circumstanțe atenuante – n-am putut-o face. Și dacă recurg azi la publicarea unei singure pagini din lunga mea

frământare, nu o fac numai pentru mine, ci, mai ales, pentru acei tovarăși pe care cuvintele mele grele i-au putut jigni sau numai deruta. În ultimele luni mi-a fost dat să simt, cutremurându-mă întreaga lor gravitate.

Cum mi-am dat mai bine seama de aceasta? M-au «ajutat» două împrejurări cruciale. Nu le iau cronologic – evenimentele importante în viață arar se întâmplă în ordinea calendaristică. Ceea ce m-a zguduit cel mai tare în anul acesta au fost evenimentele din Ungaria. Evenimentele din Ungaria ne-am demonstrat – din păcate cu prețul atâtor jertfe omenești – cât rău poate face o critică necugetată, pripită, nemotivată și nepartinică și cum poate ea degenera în acte obiectiv dușmănoase. Și în lumina acestor evenimente dureroase, mă gândesc cât simț de prevedere și răspundere a avut partidul zguduind conștiința mea printr-o critică făcută la timp. S-ar putea spune că a ars cu fierul roșu, dar trebuie s-o recunosc, a ars un țesut infectat.

Caut să recapitulez: cum am ajuns la asemenea greșeli? Cum am ajuns ca, având în față bilanțul rodnic din preajma primului congres al scriitorilor din R.P.R., care arată drumul suitor al literaturii noastre îndrumate de partid, să neg tocmai rodnicia acestei îndrumări? La început constatasem simple greșeli de metodă: tendințe de administrare a îndrumării, indicații rigide, critici exagerate, dar aceste greșeli au fost criticate și înlăturate chiar prin măsurile luate de partid. Erau oare aceste greșeli esențialul îndrumării? Firește că nu. Prezentarea lor ca tipică avea ea efect obiectiv, indiferent de intențiile subiective ale subsemnatului, subminarea principiului însuși al îndrumării literaturii de către partid, negarea principiilor marxist-leniniste în problemele de estetică. Sunau frumos cuvintele: a reda adevărul integral – dar cui foloseau ele? Ce înseamnă «adevăr integral» fără concepția despre lume a clasei muncitoare, fără angajarea scriitorului în lupta directă pentru construirea socialismului? E adevărat că mai există lipsuri, oameni înapoiați, moravuri vechi. Dar sarcina unui scriitor care vrea să exprime adevărul trebuie să se inspire și să se limiteze la rubrica judiciară? Nu. Adevărul întreg al vieții se oglindește numai prin ceea ce e tipic și reprezentativ pentru imaginea vieții în prefacere revoluționară. Și numai spiritul de partid – deci numai îndrumarea partidului poate releva sensul dezvoltării și întreg adevărul acestei dezvoltări. Sunt adevăruri atât de limpezi, atât de evidente când le scriu acum, și pe care eu însumi le-am uitat sau le-am negat cu atâta ușurință acum un an. Ce neîngăduit de ușor m-am lăsat influențat de valul liberalismului fără frâu, căutând în «ideile» incendiare ale câtorva scriitori de peste hotare, temeiuri pentru atitudinea mea.

Burghezia și scribii ei n-au stat și nu stau cu brațele încrucișate, în ofensiva liberalismului ea viza mult mai departe: de la liberalism la teroarea contrarevoluționară din Ungaria n-a fost decât un pas. Un pas – și 60 de mii de mercenari fasciști prin acest pas au călcat horthyștii pământul republicii

prietene. Și cât sânge a costat acest pas până ce forțele sănătoase ale poporului maghiar, sprijinite de armatele sovietice, au izbutit să zdrobească contrarevoluția! Să fii orb și tot ai putea vedea că liberalismul a fost preludiul teroarei, că teoria comunismului național – pe care mai bate monedă presa reacționară din apus – trebuia să fie preludiul național-socialismului. Cu atât mai greșit apare în lumina acestor fapte felul în care ideologia străină influențează pe unii oameni cu pregătire politică slabă, făcându-i să socotească dorința sinceră a lagărului socialist de destindere pe plan internațional ca o concesie sau reunțare parțială la ideologia marxist-leninistă, dacă nu chiar ca o încetare a luptei ideologice. Și cu atât mai fondată îmi apare riposta categorică a Congresului al II-lea al P.M.R., care combătea aceste păreri eronate, aceste încercări de a provoca o fisură ideologică. E de ajuns să aruncăm o privire asupra formei de «destindere» în Orientul mijlociu ca să ne dăm seama de subrezenia acestei «teorii». Cât de mare este diferența de esență între liberalism și libertatea de critică constructivă pe care o garantează și o stimulează partidul. Adevărul acesta se dobândește în focul luptelor ideologice duse de partid. Și dacă încerc un profund regret, e că în toiul acestor lupte eu nu numai că n-am ajutat partidul, dar m-am situat pe poziții străine de el. Departe de a-mi analiza propriile atitudini, propriile greșeli, eu m-am făcut în mod inconștient purtătorul de cuvânt nu al celor care luptă pentru libertatea poporului, ci al celor care voiau să izbească tocmai în această libertate. E greu să le iert lor, dar și mai greu să-mi iert mie. Să fi fost un acces de orbire parțială? Pentru asemenea accidente există grefa de retină. Pentru orbirea spiritului care se cheamă lipsa de vigilență, trebuie intervenții chirurgicale mult mai dure. Am fost criticat, am fost zguduit, afirmațiile mele au fost respinse cu indignare, toate acestea n-au fost decât prefața unui proces lăuntric mult mai grav: acela prin care trebuia să recunosc față de mine însumi cât de întemeiate au fost criticile și sancțiunea. Am gândit ca un om de partid? Nu.

Vigilența se ascute în contact cu viața. Dacă eu aș fi păstrat acest contact zilnic și adânc, dacă nu m-aș fi mulțumit să culeg și să înregistrez întâmplări izolate, nesemnificative și aș fi încercat să pătrund prin participarea activă la viața obștească sensul ascendent al dezvoltării noastre, atunci n-aș fi acoperit pagini de ziar cu mărunțișuri, care prin acumulare deveneau negativiste, ci aș fi putut contribui la discuția concretă folositoare, partinică, a problemei de bază a literaturii: oglindirea vieții. Cine se rupe de pământ, își pierde forțele.

Cui a folosit atitudinea mea? Tovarășilor? Muncitorilor? Poporului? Creatorilor? Vai!

Chiar de-a doua zi, semnele de simpatie au început să-mi vină din partea celor care n-au niciun motiv să iubească socialismul. Pentru ce eram feliicitat de către unii foști, pentru ce-mi era lăudat falsul meu curaj tocmai de aceia cărora regimul nostru le-a răpit posibilitatea de exploatare. Prin ce câștigasem

dragostea atâtor monoclați de la noi și chiar de peste hotare? Ce aveam eu comun cu ei? Sau mai precis, ce aveau ei comun eu mine? Iată întrebări care m-au frământat zile și nopți de-a rândul. Fraza bătrânului Bebel îmi apărea ca o muștrare aspră: cu ce am greșit că mă laudă burghezia? Înseamnă deci că am servit-o, de vreme ce mă laudă. Înseamnă deci, obiectiv, că am lovit în regimul nostru și implicit în propria mea inimă, de vreme ce îi făcea atâta plăcere să se ocupe de umila mea persoană. Am înțeles prea târziu, sau am uitat prea curând că în țara noastră ideologia burgheză are încă o bază materială în existența rămășițelor claselor exploatoare și e hrănită din afară cu baloanele de oxigen și cu banii cercurilor imperialiste. Iată jocul cui am făcut fără să vreau! Și iată cât de justă a fost aprecierea partidului care, criticând ieșirea mea nepartinică, lovea și în acei ce se serveau de ea cu intenții dușmănoase. Tuturor tovarășilor mei de muncă, tuturor oamenilor cinstiți, aș vrea să le spun prin aceste rânduri că am greșit. N-aș vrea ca ei să considere aceste rânduri numai drept o auto-critică. Sunt gânduri născute în adâncă frământare de conștiință, sunt muștrările trecutului meu însuși, care face cu atât mai condamabilă izbucnirea mea nepartinică de anul trecut. Am servit, obiectiv, reacționarilor? Ei bine, fie ca acesta rânduri să curme pentru totdeauna speranța lor vană de a mă socoti de ai lor. Nu. Le-am fost și le rămân dușman!”

***

INDEX DE NUME

- Achiței, Gh., 106, 137, 284
 Adamescu, Alexandru, 332
 Adania, Alf, 105
 Agârbiceanu, I., 245
 Agârbiceanu, Ion, 36, 74, 121, 167,
 245, 249, 267, 272, 291, 311, 318,
 345, 348, 349, 354, 383
 Ahmatova, Ana, 331
 Aioanei, Pavel, 34, 219
 Albu, B., 118
 Albu, Florența, 34, 154, 366
 Alecsandri, Vasile, 35, 101, 104,
 105, 164, 200, 246, 254, 265, 282,
 295, 320, 352, 380, 399, 403, 410,
 411, 413
 Alexandrescu, Grigore, 36, 101, 282,
 373
 Alexandru, Simion, 348
 Alexeev, I., 361
 Amado, Jorge, 336
 Amariu, Constantin, 63
 Amăriutei, Constantin, 64
 Andersen, H. C., 86
 András, Sütő, 164, 314, 323, 393
 Andrei, Mircea, 32, 283
 Andrei, Ștefan, 219
 Andriescu, Al., 332, 344, 353, 387
 Andrițoiu, Alexandru, 25, 28, 34, 36,
 38, 45, 60, 84, 86, 93, 107, 142,
 209, 217, 227, 239, 242, 252, 255,
 261, 269, 297, 309, 311, 316, 320,
 327, 332, 334, 340, 358, 365, 366,
 367, 370, 377, 378, 392
 Anghel, D., 113
 Anghel, Paul, 129, 304
 Anghelescu, Maria Ioana, 129
 Anton, Costache, 129
 Anton, Eugenia, 30, 346
 Apostol, Nicolae, 7
 Aramă, Horia, 314, 337
 Arghezi, Tudor, 10, 12, 15, 20, 26,
 27, 43, 49, 51, 55, 60, 61, 67, 70,
 75, 77, 83, 84, 85, 90, 91, 94, 95,
 96, 97, 99, 102, 103, 104, 106,
 107, 110, 111, 112, 114, 115, 116,
 121, 123, 124, 125, 127, 128, 129,
 131, 133, 137, 138, 139, 141, 142,
 145, 147, 154, 158, 161, 162, 163,
 164, 165, 166, 168, 169, 170, 216,
 217, 221, 222, 230, 232, 233, 235,
 239, 240, 242, 247, 248, 255, 258,
 259, 260, 261, 264, 265, 274, 279,
 281, 282, 294, 295, 311, 314, 325,
 326, 333, 337, 340, 342, 351, 354,
 357, 361, 363, 366, 367, 369, 370,
 372, 375, 381, 382, 384, 385, 392,
 403, 405, 408, 420, 440
 Arghir, Sorin, 60, 69, 128, 272, 325,
 341
 Argint, Gh., 154
 Árpád, Tóth, 354
 Atanase, Joja, 242
 Atanasiu, Eugen, 224, 360
 Atarov, N., 303, 363
 Avramescu, Tiberiu, 251
 Babu, Ovidia, 342
 Baci, C., 261
 Baci, Camil, 34, 261
 Baci, Petre, 78
 Baconsky, A. E., 17, 27, 42, 44, 56,
 60, 84, 90, 99, 108, 111, 134, 135,
 141, 167, 236, 243, 272, 286, 305,
 318, 354, 363, 365, 378, 389, 413

- Baconsky, Leon, 17, 18, 57, 74, 97,
108, 135, 139, 140, 168, 169, 217,
237, 246, 254, 272, 305, 348, 354,
355, 363, 365, 377, 378
- Bacovia, Agatha, 129
- Bacovia, George, 17, 27, 42, 43, 64,
84, 105, 108, 109, 116, 117, 123,
128, 129, 139, 141, 150, 158, 162,
164, 167, 168, 224, 236, 238, 246,
252, 259, 283, 301, 302, 304, 308,
310, 318, 320, 331, 405, 406, 409,
413, 420
- Balaci, Alexandru, 93, 249
- Balotă, Nicolae, 329
- Balș, Teodor, 249, 254, 273, 284
- Baltazar, Camil, 84, 95, 126, 139,
159, 217, 236, 249, 274, 285, 345,
355
- Balzac, 49, 59, 101, 156, 226, 272,
296, 324, 379, 385, 400, 421, 431
- Banuș, Maria, 28, 32, 43, 49, 51, 60,
69, 80, 84, 91, 93, 99, 105, 106,
109, 116, 129, 132, 156, 162, 168,
217, 247, 274, 286, 309, 367, 372,
384, 392, 398
- Baranga, Aurel, 49, 65, 80, 82, 87,
93, 226, 228, 308, 313, 332
- Barbu, Eugen, 12, 19, 50, 54, 66, 73,
84, 91, 101, 105, 106, 107, 112,
131, 132, 140, 151, 159, 217, 237,
239, 242, 256, 279, 287, 297, 304,
308, 312, 315, 316, 319, 323, 330,
331, 334, 335, 344, 345, 347, 355,
356, 358, 360, 362, 367, 373, 374,
391, 392
- Barbu, George, 98, 365
- Barbu, Ion, 140, 258, 406
- Barbu, R., 127
- Barna, Gloria, 56
- Bârna, Vlaicu, 27, 86, 111, 139, 167,
274, 308, 329, 347
- Bartfeld, L., 64
- Barthes, Roland, 256
- Bassarabescu, I. A., 319
- Baudelaire, 164, 275, 330, 331, 342
- Băieșu, Ion, 34, 120, 249, 278, 287,
300, 310, 326, 338, 372, 382
- Bălan, I. D., 30, 44, 141, 308, 345,
379, 381
- Bălăcescu, C., 411
- Bălcescu, N., 80, 87, 101, 140, 383
- Băleanu, Andrei, 13, 23, 69, 71, 73,
95, 107, 143, 152, 247, 262, 267,
271, 273, 278, 420, 421, 426, 427
- Bănulescu, Ștefan, 11, 50, 63
- Băran, Vasile, 346
- Bărbulescu, Florin, 129
- Benador, Ury, 69, 84
- Beniuc, Mihai, 8, 14, 29, 36, 37, 41,
44, 49, 54, 59, 60, 69, 76, 80, 87,
90, 95, 103, 111, 113, 114, 115,
116, 118, 127, 128, 131, 141, 142,
144, 145, 154, 162, 164, 168, 217,
220, 221, 225, 227, 233, 239, 240,
245, 247, 249, 250, 252, 255, 274,
278, 286, 310, 311, 329, 336, 344,
347, 348, 367, 372, 373, 376, 378,
380, 383, 387, 398, 407, 440
- Bergson, Henri, 262
- Beuran, Gh., 31
- Bistrițianu, Al., 169, 320
- Bjornson, B., 86
- Blaga, Lucian, 42, 64, 73, 74, 97,
106, 126, 129, 142, 167, 168, 243,
246, 250, 259, 269, 272, 372, 301,
305, 408
- Blanovschi, A., 364
- Bloch, J., 414
- Blok, Alexandr, 236, 365
- Bogdan, Mihail, 136, 272
- Bogza, Geo, 41, 46, 52, 69, 80, 83,
92, 114, 120, 121, 133, 165, 239,
256, 278, 285, 290, 292, 302, 311,
381, 384, 406

- Boiculesi, Valeria, 34, 108
 Boldijaru, Ion, 11
 Bolintineanu, D., 101, 274, 282, 295, 320, 342, 402
 Bologa, Valeriu L., 245, 348
 Boroș, H., 152
 Botez, Demostene, 28, 36, 37, 43, 45, 50, 69, 83, 89, 93, 99, 107, 115, 117, 146, 166, 170, 221, 234, 238, 249, 251, 272, 274, 338, 344, 345, 353, 356, 366, 367, 392, 438
 Botez, Ioachim, 85, 106
 Boțu, P., 364
 Boulescu, Ilie, 34
 Boureanu, Radu, 61, 84, 91, 99, 107, 116, 124, 152, 156, 274, 440
 Bozbici, C., 78
 Brad, Ion, 34, 38, 49, 100, 162, 164, 238, 251, 255, 266, 267, 280, 286, 339, 359, 363, 380
 Braga, Mircea, 98, 271
 Brâncuși, C., 302
 Braoțeanu, Virgil, 352
 Bratu, Horia, 24, 25, 30, 45, 50, 55, 63, 71, 76, 88, 90, 95, 256, 275, 290, 309, 334, 380, 394
 Bratu, Savin, 8, 11, 12, 14, 20, 21, 25, 32, 39, 41, 42, 45, 50, 51, 63, 67, 69, 82, 84, 88, 90, 95, 97, 100, 105, 108, 112, 113, 128, 132, 134, 140, 142, 145, 159, 282, 310, 319, 324, 340, 350, 357, 387, 393
 Brătescu-Voinești, Al., 125, 126, 170, 381, 404
 Breazu, C., 90
 Breazu, Ion, 245, 249, 338, 348, 355
 Breazu, M., 139
 Brecht, Bertold, 318, 343, 365
 Breslașu, Marcel, 15, 21, 37, 42, 54, 57, 69, 73, 76, 80, 86, 91, 95, 116, 128, 131, 145, 162, 255, 267, 307, 356, 383, 392
 Brezianu, Barbu, 139
 Brîl, Ianka, 371
 Bucur, Lucia, 307
 Bucur, Marin, 131, 320, 380
 Bugnariu, T., 139
 Bunescu, Mircea, 162
 Buzea, Constanța, 344
 Buzescu, Oct., 133
 Buzilă, Boris, 10, 26, 104, 109, 120, 131, 252, 258, 297, 305, 309, 315, 362
 Byron, 139
 Calimachi, Scarlat, 84
 Calovia, Ion, 382
 Camilar, Eusebiu, 12, 15, 46, 51, 69, 70, 84, 87, 91, 97, 105, 118, 140, 167, 168, 217, 239, 254, 261, 271, 311, 320, 358, 370, 380, 393
 Campus, Eugen, 51
 Camus, Albert, 382
 Cancerian, Lucia, 169
 Cantemir, Dimitrie, 106, 128, 343
 Carabăț, D., 109, 111
 Caragiale, I. L., 29, 39, 51, 89, 101, 102, 107, 114, 143, 164, 180, 191, 195, 204, 205, 243, 250, 255, 258, 259, 267, 285, 300, 308, 314, 320, 342, 358, 360, 363, 383, 394, 399, 400, 402, 406, 409, 411
 Caraioan, P., 55
 Cardelli, Vincenzo, 168
 Cârlova, V., 282
 Cârnci, Radu, 170, 329, 352
 Cassian, Nina, 12, 25, 28, 41, 60, 74, 99, 111, 124, 131, 150, 156, 162, 246, 252, 255, 315, 349, 358, 367, 368, 371, 372, 377, 380, 393, 437
 Cazimir, Otilia, 43, 107, 234, 272, 308, 356
 Cazimir, Ștefan, 116, 131, 236, 272, 288, 292

- Căldăraru, Emilia, 38, 249
 Călin, Liviu, 122
 Călin, Vera, 18, 30, 67, 69, 90, 100,
 107, 171, 239, 340, 349, 351, 394
 Călinescu, George, 8, 11, 13, 14, 15,
 18, 24, 33, 35, 36, 41, 46, 50, 53,
 55, 62, 64, 69, 70, 77, 83, 85, 87,
 90, 92, 93, 94, 95, 97, 101, 102,
 103, 105, 106, 108, 111, 118, 122,
 123, 124, 127, 133, 136, 137, 141,
 143, 156, 164, 165, 169, 170, 217,
 221, 224, 226, 239, 242, 244, 248,
 252, 253, 254, 256, 260, 262, 274,
 281, 285, 292, 299, 306, 311, 319,
 322, 334, 335, 338, 342, 343, 347,
 361, 366, 369, 376, 379, 381, 388,
 390, 393, 394, 414, 425, 432, 436
 Călugăru, Ion, 9, 48, 69, 70, 71, 78,
 81, 108, 140, 146, 170
 Căprariu, Al., 317, 327, 336, 340,
 349, 358, 370, 372, 374, 383
 Cărare, G., 364
 Cehov, 133, 156, 329, 331, 368, 425,
 431
 Cerbu, Filip, 358
 Cerna, Panait, 126, 127
 Cervi, Alcide, 381
 Ceterchi, Ioan, 245
 Chénier, André, 330
 Chereșteșiu, Victor, 245
 Chiper, Tita, 45
 Chirescu, Ioan D., 329
 Chiriță, C., 265
 Chirovici, George Radu, 270
 Chițimia, I. C., 169, 320, 390
 Ciobanu, N., 140, 305, 343, 354
 Cioculescu, Șerban, 217, 243, 330
 Cioflec, Romulus, 344
 Ciopraga, Constantin, 44, 90, 115,
 234, 251, 312, 343, 344, 348, 353,
 366, 377, 413
 Cioran, Emil, 98, 268, 292, 297,
 306, 309, 331
 Ciubotaru, A., 364
 Ciubotaru, M., 364
 Ciupe, Aurel, 245
 Cocea, N.D., 110
 Codreanu, Mihai, 43, 106, 126, 139,
 307, 332, 363, 366, 376, 377, 380,
 392
 Codru-Drăgușanu, I., 327
 Coleșiu, M., 134, 146, 165, 316
 Colin, Vladimir, 84, 117, 140, 263
 Coman, Dan, 97, 236
 Comarnescu, Petru, 97, 129, 154,
 277, 336
 Condurachi, Emil, 353
 Constantin, A., 107
 Constantin, Ilie, 28, 361
 Constantinescu, Pompiliu, 110, 181,
 295, 312, 330, 376, 377, 381
 Coppée, François, 155
 Corbea, Dumitru, 7, 25, 50, 63, 69,
 74, 80, 86, 92, 94, 113, 131, 162,
 168, 232, 407
 Corbu, Șerban, 232
 Corlaci, Ben., 128
 Cornea, P., 362
 Cornu, Aurora, 38, 275, 309
 Cosașu, Radu, 18, 25, 38, 316, 321,
 322, 325, 331, 334, 345, 381, 392
 Cosma, Mihail, 255, 303, 337, 340
 Costa, Dan (*pseudonimul lui Cornel
 Regman*), 76, 99, 117, 139, 171,
 251
 Costa, N., 307
 Costea, D., 106, 115, 234, 332, 344,
 377
 Coster, de Ch., 86
 Costin, Miron, 35, 115
 Coșbuc, George, 101, 118, 119, 129,
 135, 141, 143, 246, 249, 250, 254,

- 267, 316, 353, 399, 404, 409, 413, 439
- Coșovei, Traian, 51, 101, 107, 119, 230, 288, 289, 314, 366
- Covaci, Aurel, 154, 387
- Crainic, Nichifor, 150, 408
- Crăciunescu, Elisabeta, 162
- Creangă, Ion, 55, 69, 101, 117, 143, 164, 260, 272, 273, 304
- Crevedia, N., 258
- Cristea, Ștefan, 141
- Crohmăniceanu, Ovid S., 8, 10, 14, 27, 42, 60, 63, 69, 70, 80, 88, 90, 91, 94, 116, 128, 129, 154, 156, 168, 217, 233, 255, 275, 286, 287, 291, 300, 311, 314, 316, 317, 331, 350, 366, 377, 394, 405
- Cruceanu, Mihail, 391
- Dabija, Pius, 291, 378
- Daix, Pierre, 332
- Damian, L., 364
- Damian, S., 11, 28, 30, 34, 39, 44, 62, 63, 82, 90, 102, 120, 124, 154, 156, 158, 168, 208, 266, 284, 341, 351
- Dan, Felicia, 218, 228, 231, 265, 294, 328, 340, 363
- Dan, George, 14, 350
- Dan, Pavel, 165, 223, 245, 273, 275, 345
- Daneș, Sandu, 344
- Dante, 119, 129, 379
- Darie, Camil, 272, 288
- Darwin, Charles, 288
- David, N., 399
- Davidoglu, Mihail, 15, 48, 69, 77, 80, 81, 84, 93, 94, 96, 106, 162, 169
- Dănălache, Florian, 242
- Delavrancea, Barbu Șt., 35, 54, 101, 137, 154, 161, 164, 200, 217, 265, 300, 304, 329, 332, 335, 345, 356, 373, 393, 403, 404, 413
- Deleanu, Nicolae, 84
- Demetriad, C., 57
- Demetrius, Lucia, 15, 31, 37, 48, 62, 71, 76, 92, 97, 98, 118, 129, 133, 147, 164, 169, 217, 231, 318
- Demostene, Botez, 242
- Densușianu, Ovid, 391
- Deșliu, Dan, 48, 61, 69, 71, 76, 78, 80, 82, 88, 92, 94, 96, 99, 114, 116, 168, 244, 274, 279, 280, 348, 353, 359, 384, 386, 392, 440
- Diaconescu, Paul, 229, 302, 362
- Dickens, Ch., 340, 421
- Dima, Al., 237, 304, 348, 366, 377
- Dimitriu-Păușești, Al., 150, 357
- Dinu, Gh., 342
- Djentemirov, M., 86
- Dobre, I., 93
- Dobrogeanu-Gherea, C., 35, 101, 102, 111, 156, 170, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 190, 195, 200, 202, 206, 207, 397, 416
- Dobroliubov, N. A., 20
- Doinaș, Ștefan Aug., 29, 97, 116, 122, 129, 131, 139, 154, 170, 240
- Dorian, Dorel, 43, 45, 50
- Dorian, Emil, 85
- Dornescu, C., 237, 376
- Dostoievski, 21, 22, 60, 97, 224, 359, 379, 431
- Dragomir, Mihai, 36, 38, 45, 57, 69, 86, 93, 113, 129, 139, 154, 215, 236, 247, 251, 272, 279, 280, 289, 291, 413, 440
- Dragoș, Elena, 337
- Dragu, Miron, 20, 71, 134, 324, 349, 360, 361, 365, 384, 386
- Drăgușanu, Codru, 35
- Dreiser, Theodore, 8, 49

- Drouhet, Ch., 410
 Drumaru, Dumitru, 34, 237, 253
 Dumas, Al., 87
 Dumbravă, N., 38
 Dumitrescu, B., 128, 328, 375
 Dumitrescu, Geo, 316
 Dumitrescu, Lucian, 156, 283
 Dumitrescu, Victor, 90
 Dumitrescu-Buşulenga, Zoe, 394
 Dumitrescu-Leorda, V., 129
 Dumitriu, P., 93, 314, 369
 Dumitriu, Petru, 11, 12, 14, 15, 20,
 24, 25, 26, 27, 42, 43, 47, 48, 50,
 51, 55, 65, 67, 68, 69, 76, 80, 81,
 82, 83, 86, 87, 90, 92, 94, 101,
 108, 113, 114, 117, 127, 133, 137,
 141, 154, 164, 168, 169, 215, 218,
 219, 225, 226, 228, 233, 236, 248,
 250, 251, 258, 262, 264, 266, 267,
 272, 275, 281, 290, 296, 305, 306,
 313, 325, 329, 330, 332, 336, 347,
 355, 361, 365, 366, 369, 376, 378,
 384, 386, 387, 394, 431
 Dunăreanu, N., 331, 343

 Edlis, I., 364
 Eftimiu, Victor, 19, 62, 116, 236,
 255, 308, 311, 312, 320, 331, 345,
 353
 Ehrenburg, Ilya, 123, 258, 361
 Elvin, B., 14, 20, 27, 30, 63, 103,
 105, 108, 113, 124, 165, 171, 308,
 323, 342, 380
 Emilian, M., 359
 Eminescu, Mihai, 12, 15, 23, 29, 36,
 39, 51, 55, 102, 104, 114, 115,
 128, 141, 143, 161, 169, 177, 178,
 180, 183, 191, 197, 198, 199, 202,
 203, 204, 238, 246, 248, 250, 259,
 261, 267, 285, 295, 302, 321, 340,
 342, 379, 381, 389, 391, 400, 404,
 405, 413, 435
 Endre, Ady, 374, 377
 Enescu, Radu, 258, 261, 265, 297,
 305, 316, 330, 336, 337, 349, 359,
 363, 371, 381, 385
 Engels, F., 14, 72, 107, 195, 306,
 414, 415, 416, 420, 427, 430, 431
 Esenin, Serghei, 34, 73, 246, 305,
 344, 368
 Everac, Paul, 273, 332

 Fabian, H., 336, 340, 361, 371
 Fadeev, A., 8, 11, 13, 14, 67, 68, 362
 Fallas, Carlos Luis, 131
 Fărcăşan, Sergiu, 57, 68, 87, 88,
 113, 128, 135, 354
 Fedin, Konstantin, 32, 171, 360
 Felea, Victor, 18, 34, 38, 92, 116,
 154, 167, 229, 236, 252, 265,
 267, 271, 272, 277, 288, 305, 318,
 331, 343, 354, 363, 365, 377, 389,
 439
 Ferencz, Papp, 127, 260
 Filimon, N., 36, 282, 283, 306
 Filip, Sonia, 169, 332
 Filip, Stelian, 34, 346
 Flaubert, 50, 101, 123, 124, 409, 431
 Florea, Rodica, 320
 Florea-Rarişte, D., 106, 249, 288,
 294, 305, 331, 370, 376, 389
 Franko, Ivan, 112, 144
 Frunză, Eugen, 61, 69, 80, 86, 92,
 116, 146, 168, 272, 279, 440
 Frunzetti, Ion, 255
 Fuioreescu, Mihnea, 260
 Fulga, Laurenţiu, 84, 93, 116, 128,
 164, 231, 257, 264, 269, 276, 305,
 306, 307, 315, 319
 Fulicea, Virgil, 348
 Fundoianu, B., 126

- Gafița, Mihai, 20, 21, 25, 29, 31, 32, 39, 41, 45, 49, 51, 54, 62, 63, 66, 71, 74, 84, 88, 93, 108, 109, 217, 268, 276, 278, 281, 300, 341, 362, 381, 423, 425, 426, 427, 428, 430
- Gaisaniuc, I., 364
- Galaction, Gala, 18, 25, 36, 151, 255, 311, 408
- Galan, V. Em., 45, 51, 69, 82, 127, 224, 251, 314, 346, 384, 386, 392
- Gane, N., 390
- Gane, Tamara, 318, 362
- Gârbea, G. O., 155
- Gârleanu, Emil, 414
- Gârneață, Al., 358
- Gautier, Théophile, 237
- Gavril, Mihai, 34, 45
- Gavrilu, Leonard, 17, 27, 56, 73, 97, 116, 129, 139, 154, 167, 272, 287, 331, 343, 376
- Georgescu, Paul, 8, 51, 62, 69, 80, 90, 92, 93, 94, 126, 141, 217, 226, 233, 340, 350, 351, 353, 359, 360, 361, 362, 370, 374, 378, 390, 393
- Geza, Domokos, 28
- Ghelerter, Moni, 370
- Ghenea, C., 326
- Gheorghe, Ion, 38, 75, 76, 131, 273, 284, 301, 333, 336, 345, 352, 357, 367, 379, 392
- Gheorghe, Petre, 37
- Gheorghiu, Constantin Virgil, 309
- Gheorghiu, Mihnea, 30, 54, 84, 111
- Gheorghiu-Dej, Gheorghe, 242
- Gherea, C. D., 111
- Ghilia, Alecu Ivan, 28, 30, 35, 67, 127, 286,
- Ghiță, Niță, 262
- Goethe, 29, 57, 114, 143, 167, 202, 203, 255, 261, 272, 305, 309, 341
- Goga, Octavian, 125, 126, 128, 196, 198, 199, 237, 250, 253, 265, 302, 308, 404
- Gorki, Maxim, 47, 49, 136, 138, 140, 274, 362, 368, 418, 419, 424, 425, 430
- Gramsci, Antonio, 20
- Granea, Petru, 80
- Grant, Petre, 313
- Graur, Alexandru, 118, 311
- Grănescu, H., 86, 154, 325
- Grecea, Ion, 34, 103
- Greene, Graham, 275
- Grigorescu, Dan, 131, 381
- Grigorescu, Ioan, 34, 139, 345
- Grigurcu, Gheorghe, 236, 272, 305, 376, 388
- Grosu, J., 129
- Groza, Petru, 62, 266, 348
- Gruia, Barbu, 69
- Gruia, Călin, 13
- Gulian, C. I., 313
- Gurghianu, Aurel, 74, 168, 236, 245, 252, 265, 272, 288, 343, 365, 376, 388, 439
- Gurian, Sorana, 56
- György, Kovács, 86, 239
- Gyulá, Szabo, 120, 127, 209, 328
- Hamsun, Knut, 86
- Hanță, Al., 392
- Hațieganu, Iuliu, 348
- Hăulică, Dan, 139, 142, 154, 381
- Heidegger, Martin, 262, 268
- Heine, H., 25, 27, 42, 57, 97, 137, 187, 239
- Heinrich, Valentin, 86
- Heliade, Rădulescu Ion, 65, 124, 282, 295, 343, 403
- Hemingway, E., 131, 421
- Heym, Ștefan, 327, 371
- Hikmet, Nazim, 285, 288
- Hobana, Ion, 271, 326
- Hogaș, C., 35, 164, 340, 343

- Holban, Anton, 126, 217, 239
- Horea, Ion, 34, 38, 74, 137, 142,
154, 170, 234, 244, 245, 249, 265,
286, 288, 291, 322
- Horodincă, Georgeta, 30, 63, 90, 98,
105, 108, 109, 112, 139, 239, 242,
283, 314, 380, 394, 414
- Hrușciov, N. S., 23, 339, 340
- Hubăr, Viorica, 382
- Hugo, Victor, 57, 200, 330
- Ibrăileanu, G., 35, 40, 44, 100, 178,
180, 182, 185, 196, 197, 198, 199,
217, 282, 319, 342, 353, 355, 397,
404, 409, 413
- Ibsen, H., 86
- Ierunca, Virgil, 282, 285
- Ignătescu, C., 84, 349
- Ilea, Ion, 107
- Ilie, Constantin, 278, 350
- Imber, Verei, 302
- Ionașcu, Gheorghe, 90
- Ionescu, Ioan, 82
- Ionescu, Victoria, 350
- Iordan, Ion, 359
- Iordan, Iorgu, 43, 311, 362
- Iorga, Nicolae, 302, 343
- Iosif, Șt. O., 27, 113, 318
- Iosifescu, Silvian, 31, 37, 39, 42, 44,
63, 67, 90, 95, 96, 105, 128, 136,
137, 156, 169, 217, 234, 239, 324,
351, 371, 375, 380, 396, 400
- Ipătescu, Ana, 162, 242
- Isac, Dumitru, 245, 249, 271, 291,
304, 312, 315, 316, 317, 356, 386
- Isac, Emil, 97, 98, 268, 271, 288
- Isou, Isidore, 215
- Istrati, Ion, 35
- Istrati, Panait, 125, 126, 254, 255,
258, 274, 302, 407
- Istvan, Asztalos, 93, 164, 371
- István, Nagy, 17, 48, 82, 135, 164,
266, 311, 314, 348, 386
- Iureș, Ștefan, 28, 34, 38, 46, 84, 129,
164, 231, 242, 272, 280, 347, 384
- Iuteș, Gica, 34, 38, 84, 379
- Ivanov, V., 66
- Ivașcu, George, 76, 102, 256, 299,
310, 318
- Jacquier, Henri, 154, 237, 245, 249,
254, 258, 273, 332, 348, 389
- Jalea, I., 362
- János, Arany, 272
- Janos, Létay, 388
- Jar, Alexandru, 20, 49, 71, 76, 79,
334, 440
- Jarov, Al., 343
- Jebeleanu, Al., 27, 73, 84, 139
- Jebeleanu, Eugen, 43, 61, 62, 69, 80,
83, 84, 86, 87, 90, 93, 97, 113,
131, 162, 165, 168, 216, 247, 248,
280, 292, 298, 300, 311, 313, 329,
392, 437, 440
- Jianu, Nicolae, 41, 48, 65, 66, 71,
84, 88, 95, 127, 162, 284, 308
- Jiménez, Juan Ramon, 236
- Jizn, Partiinaia, 72
- Joja, A., 139
- Jozsef, Balogh, 374
- Juin, Hubert, 388
- Jurist, Eduard, 305
- Kaputikian, Silvia, 361
- Kernbach, Victor, 124, 149, 268,
271, 316
- Kirițescu, Al., 84, 101
- Kubiak, Tadeusz, 236
- Labiș, Nicolae, 28, 31, 32, 34, 36,
38, 45, 47, 49, 55, 73, 76, 120,

- 122, 126, 131, 132, 136, 137, 159,
161, 164, 165, 166, 171, 209, 216,
224, 225, 234, 236, 237, 238, 319,
326, 383, 385, 386, 387, 392
- Ladea, Romul, 348
- Larian, Sonia, 19, 30, 334, 339
- Laxness, H., 86
- Lazăr, Monica, 265, 294, 300, 370
- Lăncrănjan, Ion, 34, 127
- Lemnaru, Oscar, 244
- Lenin, V. I., 52, 54, 57, 60, 72, 88,
89, 96, 149, 179, 194, 203, 287,
288, 290, 318, 349, 363, 370, 399
- Leonov, Leonid, 135, 318, 361
- Leonte, Liviu, 106, 319, 366
- Lesnea, George, 287, 297
- Leu, Corneliu, 34, 270, 292
- Levin, Sergiu, 252
- Lipatti, Valentin, 268, 297, 342, 364
- Liu, Nicolae, 255, 274, 355
- Livezeanu, Octav, 230, 362
- Liviu, Traian, Birăescu
- Longfellow, H. W., 272, 273
- Lorca, Garcia Federico, 74
- Lovinescu, E., 35, 60, 92, 174, 177,
180, 181, 185, 187, 195, 196, 201,
205, 208, 235, 282, 355, 366, 401,
405, 409, 412
- Lovinescu, Horia, 35, 60, 65, 84, 86,
87, 93, 217, 264, 266, 289, 308
- Luca, Eugen, 30, 61, 78, 88, 94, 98,
129, 131, 140, 161, 229, 251, 252,
257, 288, 289, 384, 387, 420
- Luca, Remus, 35, 38, 76, 127, 170,
251, 256, 307, 309, 314, 380
- Luca, Ștefan, 28, 34, 38, 39, 218,
227, 314, 327
- Lucian, Cristina, 45
- Ludo, I., 87, 298
- Lukács, György, 76, 205
- Lungu, Alexandru, 83, 340, 361, 368
- Lungu, Ion, 286, 289, 306, 310, 319
- Lupan, Radu, 141, 287, 367
- Lupaș, Ion, 390
- Lupi, Gino, 33
- Lupu, N., 362
- Macavei, Oct., 325
- Macovescu, George, 51, 169
- Madan, G., 364
- Maiorescu, Titu, 29, 34, 38, 49, 53,
79, 90, 92, 94, 95, 102, 127, 146,
163, 170, 177, 180, 181, 182, 183,
184, 185, 186, 187, 188, 189, 190,
191, 192, 193, 194, 195, 196, 197,
198, 199, 200, 201, 202, 203, 204,
205, 206, 207, 208, 235, 285, 308,
359, 385, 402, 412
- Majtenyi, Erik, 37
- Malarciuc, G., 364
- Mândra, Vicu, 24, 62, 90, 105, 112,
113, 124, 352, 359, 372, 373, 375,
382, 405
- Mandric, Eugen, 9, 11, 18, 28, 34,
45, 314, 349, 374, 384, 385, 387
- Maniu, Adrian, 126
- Mann, Thomas, 49, 59, 305
- Manoileanu, D., 18
- Manole, Ion, 90, 413
- Manolescu, Dumitru, 62
- Manolescu, Ion Sofia, 278
- Manu, Emil, 320, 376
- Marchidan, Costin, 286
- Marian, Simion Florea, 288
- Marinescu, Dumitru, 162
- Martin, Aurel, 36, 50, 107, 129, 151,
153, 156, 170, 238, 246, 251, 252,
254, 283, 289, 295, 307, 321, 344,
350, 355, 366, 378, 391, 413, 420
- Martínov, L., 331
- Marx, K., 10, 14, 29, 72, 96, 107,
195, 202, 203, 204, 304, 306, 370,
414

- Mașek, Victor, 329, 359
 Maupassant, 431
 Mazepa, V., 364
 Mazilu, Teodor, 9, 18, 19, 34, 50,
 247, 256, 261, 284, 309, 317, 322,
 323, 354, 358, 360, 375
 Măgureanu, O., 127
 Măinescu, Tudor, 84, 95, 109, 122,
 168
 Mărgărit, G., 137, 145, 161, 344
 Mărgeanu, Nicolae, 257, 284, 304,
 310, 317, 328, 339, 347, 352, 374
 Meițoiu, Ioan, 38, 363
 Meniuc, P., 364
 Meschendörfer, Adolf, 304
 Metea, Octavian, 74
 Meyer, C. F., 272
 Mickiewicz, A., 352
 Micu, Dumitru, 12, 24, 27, 28, 32,
 56, 63, 88, 90, 96, 99, 103, 108,
 118, 131, 138, 149, 169, 171, 239,
 278, 279, 281, 284, 291, 296, 338,
 341, 350, 356, 374, 388, 424, 425,
 426, 427, 428, 429, 430, 435
 Micu, Mircea, 32, 252
 Mihai, Gavril, 131
 Mihalache, M., 362
 Mihale, Aurel, 20, 37, 69, 84, 87, 93,
 95, 98, 275, 288, 339, 345, 362,
 385
 Mihalkov, Serghei, 371
 Mihăescu, Paul, 298
 Mihăileanu, Ion, 158, 225
 Mihuț, I., 40, 225, 311, 334
 Milcoveanu, Teșu, 30, 50, 71, 105,
 112, 120, 134
 Milcu, Ștefan, 118, 362
 Minulescu, Ion, 126, 283
 Mircea, Dumitru, 35, 38, 42, 51,
 113, 168, 272, 280, 286, 312, 348
 Mirea, F. B., 34
 Mirodan, Al., 40, 169, 209, 218,
 256, 334, 386
 Mitran, Ion, 96, 102
 Modreanu, Mariana, 319
 Molière, 226
 Montale, Eugenio, 343
 Moraru, Nicolae, 70, 71, 90, 135,
 269
 Motileva, T. L., 289
 Moțoc, Gică, 293
 Mounin, Edgar, 346
 Movilă, Sanda, 84
 Mugur, Florin, 18, 28, 38, 46, 76,
 87, 140, 145, 290, 309, 320, 331,
 332, 333, 345, 356, 381, 392
 Munteanu, Francisc, 11, 28, 35, 38,
 82, 112, 127, 129, 133, 164, 168,
 209, 218, 251, 314, 338, 339, 344,
 347, 359, 360, 366, 386, 388
 Munteanu, George, 42, 57, 62, 168,
 229, 236, 243, 246, 251, 252, 257,
 271, 272, 278, 281, 291, 304, 331,
 343, 355, 365, 368, 376, 385, 389,
 413, 417
 Munteanu, Ioana, 32, 381
 Munteanu, Romul, 107, 129, 276,
 292, 321, 356
 Murărașu, D., 345, 392
 Mureșanu, Rusalin, 12, 28, 34, 38,
 46, 76, 87, 265, 270, 273, 317,
 359, 363, 371, 439
 Murnu, George, 311
 Musset, de Alfred, 318
 Mușat, I. D., 169, 245, 300, 316
 Nadeau, Maurice, 332
 Nágy, Istvan, 37, 239
 Naum, Gellu, 19, 47, 131, 140, 274
 Neagu, Fănuș, 170, 257, 284
 Neamțu, Leonida, 38, 57, 76, 154,
 167, 236, 343

- Neculce, Ion, 35
 Nedelcu, Șerban, 69, 84
 Negoescu, I., 414
 Negoîtescu, I., 129, 275, 291, 309, 342, 357, 367, 381, 395
 Negreanu, Dan, 374
 Negruzzi, Costache, 411
 Negruzzi, Iacob, 235, 412
 Negulescu, Mihai, 238
 Nekrasov, N. A., 74
 Nica, Gheorghe, 36
 Nicoară, Mara, 236, 331
 Nicolae, Petre, 93
 Nicolescu, G. C., 414
 Nicorovici, V., 436
 Nicu, V., 364
 Niculescu-Mizil, P., 362
 Niger, Caius, 90
 Nor, Radu, 58, 87, 326
 Novac, Ana, 38, 60, 209, 218, 264, 266, 300
 Novăceanu, Darie, 307, 337, 388
 Novicov, Mihai, 21, 55, 61, 62, 63, 67, 69, 70, 71, 80, 81, 84, 86, 88, 97, 98, 132, 135, 160, 170, 280, 320, 338, 345, 364, 390
 Oarcășu, Ion, 106, 154, 245, 261, 278, 312, 336, 361, 368
 Octavian, Păscăluță, 128
 Odobescu, Alexandru, 155
 Olteanu, Ioanichie, 133, 245, 339, 348
 Olteanu, Lucia, 33, 54, 66, 105, 143
 Oprea, Al., 19, 30, 45, 55, 62, 67, 83, 273, 309, 332, 371, 373
 Oprescu, Horia, 95, 154, 273
 Oproiu, Ecaterina, 284
 Orășanu, N., 400
 Orlov, Serghei, 365
 Ormaru, Vintilă, 129
 Ovecikin, V., 228
 Pană, Sașa, 170, 273
 Pancu-Iași, Octav, 34, 38
 Pann, Anton, 258, 282, 375, 390
 Panțaru, Grigore, 7
 Panu, D., 197
 Panu, Gh., 183
 Papadat-Bengescu, Hortensia, 123, 139, 236, 239, 274, 306, 407, 412
 Papadima, Ovidiu, 169, 390
 Papu, Letiția, 219
 Paraschivescu, Miron Radu, 15, 93, 105, 110, 113, 129, 140, 221, 239, 258, 261, 265, 288, 298, 304, 309, 317, 338, 352, 353, 370, 437
 Parhon, C. I., 369
 Pârvolescu, M., 46
 Pas, Ion, 37, 84, 101, 298, 302
 Pasca, Ștefan, 311
 Pascu, Petre, 255, 321, 331, 392
 Păcurariu, D., 35
 Păcuraru, Francisc, 128
 Păscăluță, Octavian, 358
 Peltz, I., 225, 328
 Perahim, J., 326, 406
 Perpessicius, 84, 90, 93, 145, 289, 305, 307, 311, 321, 331, 342, 355, 359, 366, 376, 378, 390
 Pervain, Iosif, 245, 365
 Petrache, Ion, 38
 Petrescu, Camil, 9, 11, 12, 19, 29, 35, 65, 69, 77, 87, 92, 93, 99, 101, 106, 114, 121, 154, 157, 164, 167, 255, 281, 290, 298, 299, 300, 302, 303, 305, 306, 308, 311, 312, 314, 321, 322, 334, 347, 383, 392, 405, 406, 407, 431
 Petrescu, Cezar, 7, 8, 35, 36, 37, 41, 69, 74, 84, 87, 92, 107, 114, 121, 128, 144, 145, 164, 252, 254, 263, 311, 321, 329, 338, 366, 407
 Petrescu, Florin M., 246
 Petrescu, Leonid, 326

- Petroveanu, Mihail, 10, 12, 17, 20,
21, 49, 51, 54, 67, 71, 82, 85, 102,
103, 108, 109, 111, 122, 128, 135,
136, 159, 161, 245, 252, 318, 351,
393
- Petrovici, Emil, 311
- Philippide, Al., 42, 107, 140, 156,
239, 256, 283, 311, 331, 346, 380
- Picon, Gaëtan, 380
- Pillat, Ion, 64, 124, 126, 128
- Pintilie, Ilie, 89, 242
- Piru, Al., 117, 255, 306, 311, 324,
332, 342, 346, 357, 359, 378, 380,
392, 394
- Pisani, Timoleon, 244
- Platon, 178, 218
- Poalelungi, Gh., 75, 307, 344
- Podină, Silviu, 38, 42
- Poe, Edgar, 376
- Pop, Eugen, 219
- Pop, M., 26, 32, 125, 270
- Pop, Simion, 36
- Popa, Magdalena, 371
- Popa, N. I., 101, 377
- Popa, Victor Ion, 57, 141, 273
- Popescu, D. R., 42, 57, 168, 252,
272, 288, 305, 318, 328, 343, 348,
354, 388
- Popescu, Elvira, 115
- Popescu, Radu, 14, 47, 50, 55, 65,
69, 70, 87, 88, 90, 111, 119, 123,
127, 133, 138, 143, 169, 217, 222,
239, 240, 263, 278, 282, 295, 302,
304, 310, 313, 335, 348, 349, 351,
356, 357, 376, 385
- Popiți, Gh., 27, 97
- Popovici, Titus, 11, 17, 18, 28, 35,
38, 67, 75, 88, 97, 102, 103, 106,
108, 115, 128, 209, 239, 283, 290,
305, 314, 338, 347, 386
- Popper, J., 119
- Porumbacu, V., 162
- Porumbacu, Veronica, 21, 30, 31,
42, 43, 49, 83, 93, 97, 118, 216,
252, 272, 277, 288, 331, 340, 345
- Postelnicu, Ioana, 95, 169, 319, 332
- Preda, Marin, 8, 10, 11, 15, 24, 35,
39, 44, 45, 60, 76, 80, 82, 86, 89,
90, 91, 96, 97, 101, 103, 106, 112,
114, 120, 129, 133, 134, 144, 153,
168, 172, 173, 174, 175, 177, 218,
264, 266, 281, 314, 322, 341, 347,
382, 384, 386, 394, 431
- Preda, Victor, 288
- Prévert, Jacques, 354
- Priboi, Titus, 101, 323
- Pufan, Doina, 318
- Puşkin, 114, 239, 252, 388
- Quasimodo, Salvatore, 305
- Queneau, Raymond, 285, 297
- Quevedo, Francisco, 305
- Racoviță, Emil, 97
- Radian, Sanda, 99, 139, 309, 409
- Radomir, N., 347
- Radu, Cezar, 315, 335
- Rahoveanu, Ion, 167, 265
- Raicov, Svetomir, 84
- Raicu, Lucian, 13, 14, 18, 20, 24, 27,
28, 30, 34, 40, 60, 63, 76, 90, 99,
109, 111, 120, 128, 158, 168, 172,
244, 247, 261, 276, 280, 284, 300,
309, 334, 342, 351, 353, 357, 367,
387
- Ralea, Mihai, 43, 62, 74, 114, 117,
159, 217, 239, 265, 266, 267, 313,
318, 334, 337, 341, 346, 355
- Râpeanu, Valeriu, 30, 114, 126, 164,
272
- Răureanu, Ovidiu, 326, 327
- Rădulescu, C., 344

- Rău, Aurel, 34, 38, 42, 45, 46, 74,
84, 95, 99, 131, 164, 168, 236,
238, 245, 261, 272, 281, 288, 305,
321, 331, 354, 365, 376, 388, 432
- Răutu, Vania, 407
- Rebreanu, Liviu, 11, 24, 108, 121,
130, 135, 172, 224, 236, 255, 258,
263, 274, 306, 312, 315, 345, 355,
374, 389, 404, 405, 406, 407, 412
- Rebreanu, Vasile, 20, 129, 348, 361
- Regman, Cornel (*vezi și Costa Dan*),
76, 117, 171, 251, 308, 312, 330,
334, 349
- Rendis, Dimos, 20, 95, 133
- Rilke, 168, 243, 250, 301
- Rispler, M., 95
- Rogoz, Adrian, 326, 327
- Roha, E., 127
- Rohan, H., 25, 34, 42, 46, 113, 298,
308, 325
- Roibu, Sorin, 351
- Roll, St., 20, 146
- Rolland, Romain, 224, 408
- Roman, Ion, 111, 122, 123, 318
- Romano, Șerban, 108
- Ronsard de Pierre, 116, 330
- Rosetti, Al., 125, 128, 243, 298, 300,
311, 314
- Rosetti, Dante Gabriel, 391
- Rosetti, Radu R., 155
- Roșculescu, Letiției, 361
- Rucăr, E., 287
- Rusan, Romulus, 18, 57, 245, 261,
294, 339, 368, 388
- Russo, Alecu, 36, 101, 237, 366
- Rusu, Liviu, 383
- Sadova, Marietta, 129
- Sadoveanu, Ion Marin, 11, 14, 29,
65, 69, 83, 92, 97, 105, 113, 114,
127, 217, 298, 300, 388, 391
- Sadoveanu, Mihail, 16, 30, 31, 32,
36, 37, 43, 49, 51, 67, 68, 69, 70,
76, 78, 80, 84, 87, 88, 90, 91, 93,
95, 99, 100, 107, 112, 114, 115,
118, 121, 125, 128, 129, 143, 144,
145, 147, 154, 161, 162, 163, 164,
165, 167, 239, 249, 259, 263, 266,
295, 304, 311, 314, 333, 343, 347,
355, 359, 361, 386, 405, 406, 407,
409
- Sahia, Al., 14, 51, 101, 256, 320,
342, 407
- Saioc, Florian, 329, 373
- Sandburg, Carl, 252, 307
- Sandor, Koniady, 38
- Sântimboreanu, Mircea, 129
- Sârbu, Cristian, 109, 216
- Sârbu, I.D., 57, 107, 113, 158, 289
- Sârbulescu, Mihai, 327
- Sartre, J. P., 44
- Sava, Oct., 18
- Sălăjan, Doina, 34, 38, 76, 82, 284,
325, 327, 344, 353, 357, 372
- Sălceanu, Grigore, 352
- Sândulescu, Al., 113, 160, 239, 349,
381
- Săpunaru, Traian, 299
- Scherg, Georg, 114
- Scorobete, Miron, 278, 327, 361
- Scridon, Gavril, 118, 129, 258
- Sebastian, Mihail, 14, 27, 30, 124,
128, 143, 169, 269, 405
- Sebastian, V., 354
- Sekera, Iosef, 294
- Serghi, Cella, 95, 127
- Sevastos, Mihail, 236
- Sfetca, Petru, 170
- Shakespeare, 29, 49, 54, 57, 107,
114, 139, 204, 206, 215, 236, 341,
379
- Shaw, Bernard, 178
- Shaw, G. B., 97, 105

- Silvestru, Valentin, 308
 Simion, Al., 27, 62, 70
 Simion, Eugen, 378, 381
 Simion, Pop, 32, 129
 Simonescu, Dan, 365
 Skaterscikov, V. K., 60
 Slavici, Ioan, 35, 130, 143, 173, 224,
 249, 285, 312, 345, 349, 402, 409
 Smeliacov, Iaroslav, 318
 Soare, Iulia, 165, 239, 254
 Socol, Ion, 329
 Solomon, Dumitru, 29, 43, 271, 278,
 420, 421, 427
 Solomon, Petre, 8, 95, 116, 239,
 267, 292, 308, 325
 Solunova, S., 305
 Sorbul, Mihail, 84, 113, 217, 240,
 288
 Sperantia, Eugeniu, 74, 272, 347,
 348
 Sperber, Alfred Margul, 42, 84, 86,
 393
 Spire, André, 354
 Spirescu, Jerom, 98
 Stahl, Henriette Yvonne, 367
 Stalin, I. V., 72
 Stanca, Cornel, 20
 Stanca, Dominic, 170, 265, 297, 345
 Stanca, Radu, 271, 308, 339
 Stancu, Zaharia, 8, 15, 21, 26, 34,
 51, 60, 66, 67, 69, 80, 83, 87, 93,
 97, 110, 112, 114, 127, 128, 130,
 131, 137, 143, 144, 145, 147, 149,
 153, 281, 298, 300, 311, 314, 325,
 327, 341, 347, 362, 370, 387, 389,
 431
 Starostin, P., 364
 Stănescu, Nichita, 265, 266, 279,
 307, 381, 438
 Stănoiu, Damian, 102
 Stelaru, Dimitrie, 132, 238, 297,
 304, 378
 Stendhal, 226, 309, 359, 368
 Stere, Constantin, 126, 407
 Sterian, Margareta, 307
 Stoian, Nicolae, 28, 36, 76, 273
 Stoica, Petre, 107, 129, 154, 252,
 265, 278, 284, 285, 288, 297, 309,
 319, 331, 336, 345, 354, 361, 376,
 380
 Stoilov, S., 118, 369
 Stolnicu, Simion, 269
 Storin, Aurel, 34, 270, 297, 329
 Streinu, Vladimir, 342, 388
 Strindberg, A., 86
 Suchianu, D. I., 43
 Svetlov, Mihail, 303
 Szábedi, László, 264, 266
 Szabo, Gyula, 34
 Şahighian, Al., 106, 353, 366
 Şepilov, D. T., 268, 271, 422, 437,
 438
 Şerban, Camil, 154, 222, 327
 Şerban, Corneliu, 34
 Şerban, Geo, 14, 19, 107, 111, 117,
 131, 140, 220, 254, 256, 269
 Şerban, Ion D., 350
 Şerbănescu, Mircea, 84, 97, 127
 Şerbu, Ieronim, 217, 290, 393
 Şerbu, Igor, 34
 Şincan, Dionisie, 34, 350
 Şoit, Ana, 265
 Şolohov, Mihail, 12, 280, 330, 368
 Ştefan, Gheorghiu, 127
 Ştefan, I. M., 58, 87, 318, 326
 Ştefan, Nedelcu, 114
 Ştefănescu, Al. I., 93, 352, 380, 393
 Ştefănescu, Cornelia, 289
 Ştefănescu, Mircea, 65, 169
 Ştefănescu, Nicolae, 344
 Şuluţiu, Octav, 239
 Şuşman, Toader, 247

- Tabacu, D., 329, 383
 Tatu, C., 244
 Tănase, Nicuță, 107, 236, 271, 289,
 291, 314, 340, 344, 354
 Tăutu, Nicolae, 54, 84, 322, 338,
 357
 Teleuca, V., 364
 Teodoreanu, Al. O., 28, 43, 126,
 161, 340
 Teodoreanu, I., 125, 126, 263, 395
 Teodoreanu, Păstorel, 263
 Teodorescu, Gabriel, 98
 Teodorescu, Virgil, 14, 29, 70, 74,
 84, 101, 107, 124, 140, 159, 307,
 436
 Tertulian, N., 29, 90, 108, 141, 177,
 256, 276, 308, 346, 357, 367, 380,
 412
 Theodorescu, Cicerone, 24, 29, 35,
 37, 44, 69, 84, 91, 103, 114, 141,
 162, 217, 290, 329, 368
 Theodorescu, I. N., 156
 Theodoru, Radu, 87, 95, 97, 98, 129,
 139
 Tihonov, N., 272, 331
 Titel, Sorin, 254, 385
 Todoran, Eugen, 388
 Toduță, Sigismund, 245
 Tohăneanu, G. I., 287, 331, 354, 376
 Tolstoi, L. N., 13, 14, 20, 39, 60, 67,
 114, 224, 368, 399, 431
 Toma, A., 49, 51, 154
 Toma, Sorin, 91, 235, 403
 Tomescu, L., 248
 Tomozei, Gheorghe, 28, 34, 38, 57,
 76, 162, 236, 237, 284, 318, 353,
 356, 357, 361, 363, 365, 366, 392
 Tomuș, Mircea, 18, 27, 98, 237, 254,
 319, 344, 355, 366
 Tomuța, Liviu, 306, 366, 377
 Topârceanu, G., 36, 40, 151, 246,
 294, 295, 349, 390, 405, 407
 Tornea, Florin, 82
 Trakl, Georg, 318
 Triolet, Elsa, 378
 Tudor, Eugenia, 107
 Tudoran, Radu, 217, 222, 224, 263,
 265, 283, 289, 294
 Tulbure, Victor, 11, 19, 49, 67, 87,
 99, 111, 115, 137, 140, 162, 165,
 244, 251, 264, 266, 274, 279, 290,
 300, 321, 361, 373, 436, 440
 Țațomir, Nicolae, 93, 106, 115, 234,
 251, 272, 287, 344, 353, 377
 Țic, Miron, 31
 Țic, Nicolae, 18, 39, 54, 66, 127,
 294, 314, 323
 Țirioi, Nicolae, 154, 376
 Țoiu, Constantin, 243, 309
 Țugui, Pavel, 364
 Țvetaeva, Marina, 354
 Undset, Sigrid, 86
 Ungaretti, Giuseppe, 170
 Ungureanu, N., 9
 Ureche, Grigore, 288
 Utan, Sever, 316
 Utan, Tiberiu, 28, 34, 38, 116, 266
 Valentin, I., 74, 288
 Vancea, Zeno, 118
 Vântu, V., 54, 66, 302
 Vârgolici, Teodor, 9, 140, 169, 254,
 274, 320, 380
 Vârgolici, Tudor, 284
 Vasiliu, Constantin, 107, 289
 Vasiliuc, A., 364
 Vatamaniuc, D., 170, 390
 Văcărescu, I., 282
 Verhaeren, Emile, 154

- Verne, Jules, 87, 222, 318
 Vesper, Iulian, 315, 330, 334
 Vianu, Tudor, 43, 57, 67, 74, 90, 97,
     117, 121, 128, 135, 139, 160, 169,
     195, 237, 274, 289, 304, 311, 312,
     315, 332, 342, 349, 359, 374, 381,
     385, 386, 389, 391, 394
 Vicol, Dragoș, 234, 272, 316, 344
 Vieru, G., 364
 Vigny, de Alfred, 330
 Villara, Mihail, 56
 Villon, François, 154, 249, 273, 330,
     345, 353, 436
 Vinea, Frederic, 360
 Vinea, Ion, 283
 Vintilă, Petru, 18, 42, 85, 90, 95,
     102, 116, 217, 236, 271, 304, 319,
     348, 365
 Vintu, Victor, 34
 Vissarion, I. C., 344
 Vișoianu, Constantin, 230
 Vitner, Ion, 11, 23, 36, 53, 69, 77, 80,
     90, 91, 95, 102, 104, 106, 111, 117,
     156, 159, 170, 233, 260, 384, 351
 Vlad, Ion, 248, 273, 289, 328, 343,
     347, 390
 Vlahuță, Al., 164, 200, 267, 402
 Vlasiu, Ion, 316, 366
 Vlădescu, Radu, 62
 Voicu, Ion, 370
 Voiculescu, V., 128
 Voita, L., 110
 Vornic, Tiberiu, 84, 169
 Voronca, Ilarie, 146, 256, 273
 Vrabie, Gh., 169, 320, 390
 Vraca, George, 93, 118
 Vulpescu, Romulus, 28, 154, 246

 Wells, H. G., 376
 Wilde, Oscar, 168, 185

 Zăciu, Mircea, 34, 38, 75, 98, 106,
     170, 245, 249, 255, 256, 258, 261,
     268, 280, 294, 315, 348, 381
 Zalis, H., 7, 18, 51, 60, 71, 82, 103,
     111, 112, 118, 120, 135, 160, 165,
     252, 280, 327, 347, 362, 368, 372,
     376
 Zamfir, R., 280
 Zamfirescu, Duiliu, 196, 202, 306,
     366, 404, 414
 Zamfirescu, G. M., 107, 126, 258,
     272, 297, 344
 Zamfirescu, Violeta, 12, 34, 38, 87,
     344
 Zapotocky, Antonin, 372
 Zarifopol, Paul, 111, 178
 Zaslavski, D., 22
 Zilieru, Horia, 46, 106, 115, 234,
     272, 287, 353
 Zincă, Haralamb, 69, 107, 293, 337
 Zoltán, Márki, 388
 Zozulea, M., 112
 Zweig, Stefan, 97

INDEX DE PUBLICAȚII

Cartea, 113, 127, 139, 153, 166, 251, 272, 287

Contemporanul, 8, 11, 13, 14, 22, 24, 25, 30, 31, 33, 36, 41, 46, 50, 52, 55, 62, 63, 70, 76, 83, 85, 88, 94, 95, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 111, 113, 118, 122, 123, 124, 127, 132, 133, 137, 138, 143, 146, 150, 153, 159, 161, 163, 165, 170, 172, 217, 221, 226, 228, 240, 244, 247, 248, 251, 252, 256, 260, 261, 263, 264, 267, 273, 278, 281, 285, 292, 294, 299, 302, 304, 310, 312, 315, 317, 326, 335, 337, 338, 340, 347, 348, 349, 350, 357, 359, 360, 369, 372, 381, 384, 386, 399, 400, 424, 435

Flacăra, 44, 61, 67, 78, 87, 100, 107, 117, 141, 158, 225, 242, 296

Gazeta literară, 8, 10, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 30, 31, 32, 38, 41, 45, 49, 51, 54, 57, 62, 63, 67, 69, 71, 80, 82, 83, 88, 93, 94, 95, 98, 100, 102, 103, 104, 108, 109, 111, 112, 113, 117, 120, 121, 123, 125, 126, 131, 134, 136, 137, 140, 141, 144, 145, 147, 151, 153, 154, 158, 160, 162, 208, 215, 219, 225, 228, 233, 242, 245, 250, 251, 258, 262, 266, 268, 270, 271, 273, 276, 280, 288, 315, 334, 419, 422, 428, 437, 438, 440

Iașul literar, 57, 106, 115, 234, 251, 272, 287, 306, 319, 332, 344, 353, 366, 377, 387

Kommunist, 13, 19, 66, 124, 140, 263, 268, 337, 339, 340

La zid, 110

Lupta de clasă, 16, 42, 72, 96, 115, 128, 139, 234, 318, 330, 342, 353, 364, 373, 388, 396, 409

Munca, 7, 16, 22, 25, 30, 34, 36, 40, 41, 50, 54, 62, 68, 71, 81, 82, 83, 88, 89, 91, 100, 101, 102, 105, 112, 120, 133, 134, 137, 146, 164, 165, 219, 225, 249, 264, 277, 281, 294, 298, 302, 305, 315, 316, 327, 335, 338, 343, 348, 352, 358, 360, 362, 363, 383, 384, 385, 386

Nepszabadság, 227

Probleme des Realismus, 205

România liberă, 9, 10, 11, 14, 15, 21, 26, 34, 35, 36, 41, 46, 49, 61, 62, 67, 69, 70, 83, 91, 94, 95, 101, 104, 109, 111, 120, 123, 131, 137, 162, 164, 165, 222, 224, 232, 242, 247, 258, 264, 266, 267, 277, 280,

- 282, 296, 297, 298, 305, 309, 310, 312, 314, 315, 329, 336, 338, 348, 351, 352, 357, 359, 360, 362, 368, 369, 370, 372, 374, 383, 387
- Scânteia tineretului, 7, 9, 13, 20, 21, 22, 32, 36, 37, 218, 222, 223, 225, 227, 228, 231, 242, 244, 249, 260, 261, 265, 269, 278, 283, 285, 287, 293, 298, 300, 301, 303, 310, 314, 317, 318, 324, 325, 326, 327, 328, 334, 336, 337, 338, 339, 346, 347, 349, 352, 358, 361, 362, 363, 364, 368, 370, 371, 372, 374, 375, 384, 386, 436
- Scânteia, 7, 8, 9, 13, 20, 21, 22, 23, 26, 32, 36, 37, 40, 48, 51, 54, 68, 70, 79, 80, 83, 88, 89, 90, 91, 104, 108, 109, 112, 116, 120, 125, 133, 135, 143, 144, 147, 151, 158, 159, 162, 164, 165, 166, 218, 222, 223, 225, 227, 228, 231, 242, 244, 248, 249, 257, 260, 261, 265, 269, 270, 277, 278, 280, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 293, 296, 297, 298, 300, 301, 303, 307, 310, 311, 314, 317, 318, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 334, 336, 337, 338, 339, 340, 346, 347, 349, 352, 357, 358, 359, 361, 362, 363, 364, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 382, 384, 385, 386, 436
- Scrisul bănăţean, 17, 27, 56, 73, 96, 106, 116, 129, 139, 154, 167, 236, 252, 272, 287, 305, 331, 343, 354, 376, 388
- Steaua, 17, 27, 42, 56, 74, 90, 93, 97, 106, 116, 129, 139, 143, 154, 167, 169, 229, 236, 238, 243, 246, 248, 251, 252, 272, 273, 277, 279, 280, 288, 291, 301, 305, 318, 327, 331, 343, 348, 354, 359, 365, 376, 388, 413, 432, 439
- Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor, 96, 141, 169, 319, 390, 414
- Tânărul scriitor, 11, 18, 28, 32, 38, 43, 57, 74, 98, 107, 120, 126, 129, 139, 154, 159, 170, 237, 254, 273, 280, 283, 284, 289, 307, 320, 332, 344, 355, 361, 366, 378, 390
- Teatrul, 357
- Tribuna, 46, 66, 83, 138, 153, 245, 247, 248, 249, 257, 258, 261, 265, 267, 271, 278, 280, 284, 286, 291, 294, 297, 300, 304, 307, 310, 312, 315, 316, 317, 320, 325, 327, 328, 330, 336, 337, 339, 340, 347, 348, 349, 352, 358, 359, 361, 363, 368, 370, 371, 372, 374, 381, 383, 385, 386, 409, 417, 422
- Viaţa Românească, 12, 14, 26, 28, 30, 74, 91, 96, 109, 116, 120, 122, 126, 129, 139, 140, 156, 170, 174, 177, 216, 236, 270, 274, 280, 289, 290, 307, 322, 333, 345, 356, 367, 380, 392, 406, 407, 412, 437, 439, 440

CUPRINS

1954

Ianuarie	7
Februarie	20
Martie	29
Aprilie	44
Mai	61
Iunie	76
Iulie	100
August	107
Septembrie	117
Octombrie	131
Noiembrie	141
Decembrie	158
Anexa 1954	172

1955

Ianuarie	215
Februarie	240
Martie	256
Aprilie	276
Mai	292
Iunie	309
Iulie	324
August	334
Septembrie	346
Octombrie	357
Noiembrie	367
Decembrie	381
Anexa 1955	396
Index de nume	444
Index de publicații	460

Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică reprezintă concretizarea unui proiect mai larg de cercetare a fenomenelor culturale în epoca totalitarismului, inițiat de academicianul Eugen Simion în cadrul *Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”*.

Lucrarea își propune să reconstituie imaginea primilor douăzeci de ani postbelici (1944 - 1964), sub aspectul reconfigurării reliefului literar asupra căruia au acționat, direct sau indirect, mișcările politice desfășurate în acest interval de timp.

Scopul prim al lucrării este acela de a oferi o „fotografie” a evenimentelor, mentalităților și opțiunilor manifestate în epocă și nu un discurs justițiar sau moralizator.

Particularitatea esențială a acestei cercetări constă în inventarierea și prezentarea exhaustivă a publicațiilor care reflectă acțiuni și tendințe cu efect direct sau indirect în derularea procesului de ideologizare a domeniului estetic și de instaurare a controlului politic asupra creației literare, ca și încercările de recuperare a specificității artistice pierdute datorită presiunii politice.

Prima serie a *Cronologiei* (vol. I-III apărute în 2010) circumscrie perioada cuprinsă între 23 august 1944 și 31 decembrie 1948. Cele patru volume pe care le edităm acum (numerotate de la IV la VII) acoperă perioada 1 ianuarie 1949 - 31 decembrie 1957.

ISBN 973-167-077-7

9 789731 670775